

“સર્વે સાહિત્ય” એટલે “જિયામાં જિયું” સાહિત્ય”

પરિચિત પદસંગ્રહ

મિલિ આખંડાનંદની પ્રસાદી
અદતું સાહિત્ય વર્ધક ગર્વાલત

કે. ભટ્ટ પાઠ અમદાવાદ અને જલગાદેવી ગેડ મુંબઈ-૨

પોણા બે રૂપિયા

“સસ્તું સાહિત્ય” એટલે “ઊંચામાં ઊંચું સાહિત્ય”

‘સર્વોપયોગી સાહિત્યશ્રેણી’

૧૮ પુસ્તકોની પહેલી યોજના

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીનાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૫૮-૧૧ કિંમત ૧-૧૨-૦

ગ્રંથનામ પરિચિત પદ્મસંગ્રહ

વર્ગિક ૬- : ૬૨૧

૫. જગતમાં જાણીતા જોડું

જગતની અદ્ભુતતા અને ઉપયોગિતાનો સરલ પરિચય

લેખક : છોટાલાલ માર્નાસંગ કામદાર

૬. જીવનપરિવર્તન

એક જીવનપલટાની કરુણ-મંગલ સળંગ વાર્તા

લેખક : ‘સોપાન’

૭. ઇતિહાસને અભિવાળ (સચિત્ર)

ઇતિહાસની પરાક્રમી વ્યક્તિઓની જીવનરેખા

લેખક : ઇન્દ્ર વસાવડા

૮. ગૃહજીવનની કલા (સચિત્ર)

ઘરમાં સુખ અને સંપત્તી કેમ રહી શકાય તેનાં સૂત્રો

લેખક : 'સમાજશાસ્ત્રી'

૯. ગામડું બોલે છે (સચિત્ર)

હિંદના નમૂનારૂપ એક ગામડાનું સાચું જીવન

લેખક : ચુનીલાલ મડિયા

૧૦. ગૃહજીવનનાં દશ્યો (સચિત્ર)

આપણાં ગૃહ-કુટુંબનાં સાચાં શબ્દચિત્રો

લેખિકા : કુમુદ શેઠ

૧૧. મારો ભારતદેશ (સચિત્ર)

ભારતવર્ષનાં સૌંદર્ય અને વૈવિધ્યનો પરિચય

લેખક : કાન્તિલાલ પરીખ

૧૨. આરોગ્યસાધના (સચિત્ર)

આરોગ્યનાં સંરક્ષણ અંગે માર્ગદર્શન

લેખક : કુંજરશી ધૃવ સંપટ

૧૩. ભગવાનનાં છોકા (સચિત્ર)

હરિજનોના જીવનપ્રસંગોનો હૃદયસ્પર્શી ચિત્રાર

લેખક : પુરાતન જુય

(અનુસંધાન પૂંઠાના ત્રીજા પાને)

“સસ્તું સાહિત્ય” એટલે “ઊંચામાં ઊંચું સાહિત્ય”

પરિચિત પદસંગ્રહ

ત્રિલોકી આખંડાનંદની પ્રશાદી .
અચતું આહિત્ત વર્ષિત ડાર્વાલટ
ઠેઁ બદ પાને અમદાવાદ અને ગાલબાદેવી રોડ મુંબઇ-૨

પ્રેમણા એ રૂપિયા

આવૃત્તિ ત્રીજી

પ્રત : ૪૫૦૦

સંવત : ૨૦૦૨

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૨૪૯૧૧

૧૯૮૨

[સર્વ હક પ્રકાશક સંસ્થા ને સ્વાધીન છે.]

મુદ્રક અને પ્રકાશક :
ત્રિભુવનદાસ કં. ઠક્કર,
સરવં સાહિત્ય મુદ્રણાલય,
રાયખડ :: અમદાવાદ

નિવેદન

આ પુસ્તકમાં જુદાજુદા ૧૧૨ ભક્તોનાં એકંદરે ૬૯૭ ભજનો અપાયાં છે.

સં. ૧૯૮૦માં ભજનોના સંગ્રહ એકત્ર કરીને ‘પરિચિત પદસંગ્રહ’ નામે ગોવરાના સંત ભગતજી મહારાજની પ્રેરણાથી તેમના ભક્તો તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવ્યો હતો. તે થોડા જ સમયમાં ખલાસ થઈ જતાં તેની બીજી આવૃત્તિ થોડા ફરફાર સાથે ‘પ્રેમપ્રસાદી’ના નામે અમદાવાદના ‘સત્સંગ મંડળ’ તરફથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલો. તે પણ થોડા જ વખતમાં ખલાસ થઈ ગયો હતો.

એ ‘પ્રેમપ્રસાદી’નું ફરી સંશોધન કરીને તેમજ બીજાં કેટલાંક ભજનો નવેસરથી ઉમેરીને આ નવી આવૃત્તિ ‘પરિચિત પદસંગ્રહ’ના નામથી આ સંસ્થા તરફથી પ્રસિદ્ધ થાય છે, જે જ્ઞાસુઓને ઉપયોગી થઈ પડશે એવી આશા છે.

ભજનોના આવા જ બીજા ઉપયોગી સંગ્રહો ‘ભજન સાગર’, ‘અખાની વાણી’, ‘પ્રીતમદાસની વાણી’ અને ‘મીરાં ને નરસિંહ’ નામથી આ સંસ્થા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયા છે.

ન્યુ દિલ્હી, } ‘સરવં સાહિત્ય મુદ્રણાલય ટ્રસ્ટ’ના ટ્રસ્ટીઓ વતી
તા. ૨૪-૩-૮૬ } મનુ સૂર્યદાસ (પ્રમુખ)

અનુક્રમણિકા

ક્રમાંક

પંક્તિ

પૃષ્ઠાંક

અખા ભગત

૧ અકલ કલા ખેલત નર જ્ઞાની !	૯
૨ અખ મોહો આનંદ અહુત આયા !	૯
૩ આપે આપ તું રે ! એમાં હું જ ન મળું શેષ જી !	૯
૪ આરતી ઉતારું મારા હરિ-ગુરુ-સંત, ટાળ્યા સર્વે કંદ.	૧૦
૫ બિલટ ફિરે સોઈ નિજ ધર પાવે ! નહિ તો મિથ્યા જન્મ ગુમાવે.	૧૧
૬ એ ગુરુ સેવીએ રે, જેનું મૂલ, તોલ ન માપ જી	૧૧
૭ કામળ સદ્ગુરુ લખે, જેના વીરજા છે વાયનહાર	૧૧
૮ ગરવા ગુરુ મળ્યા રે ! એવા સત્ નિરંજન દેવ જી !	૧૨
૯ ગોળી રે આપી જ્ઞાનની, અમને વેદ મળ્યા ગુરુદેવ	૧૨
૧૦ જીવું તે સદ્ગુરુને શરણે, જે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે પ્રીતિવે !	૧૩
૧૧ જીત્યો ત્યારે જીજીજે રે હાં, આ હું-હું કરે છે અલંકાર જી !	૧૪
૧૨ જીરે ! આજ આતમ ઓળખાવિયો ; સદ્ગુરુ જીએ કીધી સાંચ જીરે !	૧૪
૧૩ તે હું જીજીયો રે, જે જીજીનહારો સ્વે આપ જી	૧૫
૧૪ ધન્ય રે વહાલા તારે ઘૂંઘટે, કોઈ પાર ન પામે	૧૫
૧૫ નાંવે ગુણે નિર્ગુણકી બાતે, આપે આપ આનંદ કેવળ રસ...	૧૬
૧૬ નૂરતસૂરત ચાલી શન્યમાં, મહા ધૂન્યમાં મોહી જી	૧૬
૧૭ હું તો લળી લળી લાગું પાય, અખંડપદરાય ! નિગમનેતિ ગાય !...	૧૭
૧૮ પ્રભુ છે પ્રીતમાં રે, કાંઈ ભેદુ જીણે ભેદ જી	૧૭
૧૯ અહરસ તે પીએ રે, જે કોઈ આપ ત્યાગી હોય જી	૧૮
૨૦ ભાઈ રે અહભાવ તે આણો, રિથર પૂરણ એક આતમા	૧૯
૨૧ ભાકસી બ્રમની રે, ભાઈ, પજો સર્વ સંસાર	૧૯
૨૨ મહામતવાળા શ્રીરામ જના, ચઢી ગયો ચિત ચિત આપન આપો	૨૦
૨૩ મર્મ સમજ, હે મનવા મેરા ! સો મેં સમાસ હોવે તળ તેરા	૨૦
૨૪ રમત રામની રે ! મોહો રમણહારો રામ જી	૨૦

- ૨૫ વચન વાંલાતણું રે, એવાં જીવપણું રસરૂપ જી ... ૨૧
- ૨૬ વસ્તુને વિશ્વનો કશો નથી અંતરો, અંતરદષ્ટે અવલોકી જોજો ૨૧
- ૨૭ વીરા રે વસ્તુ લેજો વિચારી રે હો જી ! ... ૨૨
- ૨૮ શબ્દાતીત નિગમ મુખ આવે, સોહમેં હમ-હમ બીતર બોલે ૨૩
- ૨૯ શાં શાં રૂપ વખાણું. સંતો રે, શાં શાં રૂપ વખાણું ? ૨૩
- ૩૦ સમજણુ વિના રે સુખ નહિ જાંતને રે, વસ્તુગતિ કેમ કરી ઓળખાય ? ૨૩
- ૩૧ સમરયા સંતની રે, પરબ્રહ્મ પદનું રે દાર ... ૨૪
- ૩૨ સહેજે શમી ગયા રે ભાઈ વિધિનિષેધ વ્યવહાર ... ૨૫
- ૩૩ સમજી સિદ્ધાંતને સાર ગ્રહી થા સુખી, એસ પૂરો થઈ નિજ લાભે ૨૫
- ૩૪ સાધુ મારા ભાઈ રે હાં, પ્રેમને ભક્તકે લડિયે રે હો જી ૨૬
- ૩૫ સંતો ભાઈ રે હાં, સ્વયંપદ તે સાચું રે હો જી ... ૨૬
- ૩૬ સંતો રે વહેને નવ વહીએ, આત્મા શું અવિદ્યંજતા ૨૭
- ૩૭ સંતો રે સમ્યક્દાનંદ સ્વામી, પૂરણ બ્રહ્મ પૂરી રહ્યો ૨૮
- ૩૮ સંતો જાત બી મહાપદકી, શબ્દ શ્યાન કંઈ નહીં લાગત ૨૮
- ૩૯ સંતો રે અચર્યો રસ ચાખો, ચર્યો ચિતમાંહે નવ ધરો ૨૯
- ૪૦ સંતો ભાઈ રે સમજણુકી એક જાન ... ૨૯
- ૪૧ સ્વે સદ્ગુરુ મળ્યા રે, તેનું મન પામ્યું વિશ્રામ ... ૩૦
- ૪૨ હરિગુરુ સંતે કીધી મારી સહાય, ઓળખાવ્યો નિજ આત્મા રે ૩૧
- ૪૩ હરિહરિજન અળગા કરી રમે ગણો, સંત સેવ્યા તેણે સ્વામી સેવ્યા ૩૧

અમીઘર મહારાજ

- ૧ અમે રે પંખીડાં પરમ ધામનાં, જાંચા વ્યોમના વિહારી રે ૩૨
- ૨ તેરી યાદી હર દમ દમ આયા કરે ... ૩૨

અરજણુ મહારાજ

- ૧ એવા અગમ ધર આવે, સંતો, એવા અગમ ધર આવે ૩૩
- ૨ બંકનાળ રસ પીયા, યોગેશ્વર, બિલટી નાળ રસ પીવણા હો જી ૩૩
- ૩ મેરી નજરે મોતી આયા ! ભેદ બ્રહ્મકા પાયા રે. ૩૪

અતરશાહ

- ૧ ગુરુએ બગડેલો મનખો સુધારિયો ! ... ૩૪
- ૨ નામરૂપગુણ ગાઈ, અલખ મારી જાંતરી તે ખૂબ બનાઈ રે હો જી ૩૫

સ્વામી આત્માનંદ

- ૧ પૂરા દિલ દેકે દિલદાર રિઝાના, મંત્ર આમકા પ્યારે !... ૩૫
૨ હું તો સ્મૃતિ જનક સુખની સેજ, કરવાનું કાંઈ ના રહ્યું ! ૩૬

અંબારામ ભગત

- ૧ આટલો સંદેશો મારા સદ્ગુરુને કહેજો, ... ૩૬
૨ ખુદ માલિકે જેલ બનાવ્યો, ખોજે રે તમે ખંતથી !! ૩૭
૩ ગુરુજી ! તમ વિના જેવી મારું કોઈ નથી ... ૩૭
૪ પ્રીત બાંધો સત્ય પ્રભુજીની સાથ, ખીજું રે સર્વે બાદજી !! ૩૮
૫ પ્રેમ વિના ભક્તિ તે સરવે પાંપણાં ... ૩૮
૬ ખૂડતાં કોણ બચાવે ? ગુરુજી જિન ખૂડતાં કોણ બચાવે ? ૩૯
૭ મુખે શાં રે કરું રે વખાણ ? ધન્ય-ધન્ય ગુરુદેવને ! ૩૯
૮ શેરિયો સૂની મને ખાવાને ધાય, મારા ગુરુજી વિસાયા ન વીસરે ૪૦
૯ સદ્ગુરુજી અરજી રે મારી સાંભળો, ... ૪૦
૧૦ સદ્ગુરુજી કહે છે રે સેવક સાંભળો, ... ૪૧
૧૧ સાચા હરિ ગુરુ સંત ! મારે મંદિરે પધારો ... ૪૧
૧૨ સૂરત કોઈ સદ્ગુરુ શબ્દમાં ધરે, ભલા સો અગમ વાણી ઉચ્ચરે ૪૨
૧૩ સંતો, સાંભળો રે, તમને કહું જયારથ જોડ ... ૪૨
૧૪ હું તો ગુરુને સામ્યે સામી જઈશિ, મારા મનના મહેરામણ પધારિયા ! ૪૩

ઉપેન્દ્ર ભગવાન

- ૧ અણુ અણુમાં નીરખું મારો નાથ, મારો નાથ, મારો નાથ રે ! ૪૩

ઉદા ભગત

- ૧ પોથી વાંચે પ્રભુ નહિ મળે, ખોજે આપ-શરીર ! ૪૪
૨ તન બીતરકો રંગલગાઈ લિયો, તો બદાર રંગસે ક્યા મતલબ ? ૪૪

ઋષિરાજ

- ૧ ધીરજ ધરને, અરે અધીરા, ઈશ્વર દેશે અન્ન જોને ૪૫
૨ બાળક રુવે બહિઆ માટે, માતા સમજે મર્મ જોને ૪૫

સંત કબીર

- ૧ અખંડ સાહેબ નામ, ઔર સગ ખંડ હૈ ... ૪૬
૨ અવધૂત સો જોગી ગુરુ મેરા, યહ પદકો તુમ કરો નિવેડા ૪૬

૩ અમ હમ આનંદકો ઘર પાથો !	૪૭
૪ ઓ અમધૂન ! ઐસો જ્ઞાન વિચારી !	૪૮
૫ આંખો મોંથી રે સદ્ગુરુને દગ્ગાર, સાહેલી રે, આંખો મોરિયો	૪૮
૬ ઇમ તન-ધનકી કોન અડાઈ? દેખત નેનાંમેં મિટી મિલાઈ!	૪૯
૭ કાહે ન મંગલ ગાવે? યશોદા મૈયા, કાહે ન મંગલ ગાવે?	૪૯
૮ ખલક સમ રૈનકા સુપના સમજ, મન ! કોઈ નહીં અપના	૪૯
૯ ગુરુ ખિત કૌન અતાવે આટ ? અડા બિકટ જમઘટ	૫૦
૧૦ ઘૂંઘટકા પટ ખોલ રે, તુઝે પીવ મીલેંગે! ...	૫૦
૧૧ જમકા અજય તડાકા ખે, તૂ કયા જનતે લડકા ખે	૫૦
૧૨ જા ઘર હરિકથા નહીં કીર્તન, સંત નહીં મિજમાના	૫૧
૧૩ જિતે સાધુકી સંગત પાઈ રે, વાકી પૂરત કમાઈ!	૫૧
૧૪ જ્યાં દેખે સો દુખિયા, આયા, સુખિયા કોઈ નહીં રે.	૫૧
૧૫ તનકા નહીં ભરોંસા રે: દેખે કાલ તમાસા રે! ...	૫૨
૧૬ જિતી, જિતી, ખિતી ચદરિયાં!	૫૨
૧૭ તું હિ રામ ! તું હિ રામ ! ખેલે મારો ચરખો ...	૫૨
૧૮ તંબુરા સુન લે, સાધો ભાઈ!	૫૩
૧૯ દેવળ દેખ લ્યો રે: માંદી સદા નિરંજન દેવ હે! ...	૫૩
૨૦ પાનીમેં મીન પિયારી ! મોડે દેખત આવે હાંસી રે	૫૪
૨૧ અકયા મત કરના રે, ખુદાકા નામ જપના રે ...	૫૪
૨૨ અહુત બસો હે રે, ભાઈ, અવસર અહુત અડો હે ભાઈ!	૫૫
૨૩ ભક્તિ મરજવાનું કામ, ભક્તિ મરજવાના કામતી! ...	૫૫
૨૪ ભૂલ્યો, મન ભમરા, તું કયાં ભમ્યો-ભમ્યો દિવસ ને રાત?	૫૫
૨૫ મન મગત બયા ફિર કયા ખોલે?	૫૬
૨૬ મન! તોડે કિસ ખિલ કર સમજાઈ ?	૫૬
૨૭ મન મસ્ત હુઆ તય કયોં ખોલે?	૫૭
૨૮ મોહે કહાં તૂ દૂડે? અહે, મેં તો તેરે પાસમેં ...	૫૭
૨૯ રામનામ તય જાન્યો, સંતો! રામનામ તય જાન્યો	૫૭
૩૦ રામભજન વિષ્ણુ નહિ નિસ્તારા, પ્રભુ	૫૮
૩૧ રામ-રસ પી લિયો, નરનાર, પ્રેમરસ છ	૫૮

- ૩૨ રામ-રસ ઐસા હે મેરા ભાઈ! જાકે પીએસે મગન હો જાઈ ૫૯
 ૩૩ રામરસખ્યાલા હૈ ભરપૂર, પીયો કોઈ-ઘટક-ઘટક-ઘટક ૬૦
 ૩૪ લગી લગી આ ધૂન : ભજન કરો મનમેં, શબ્દ સુનો તનમેં રે ! ૬૦
 ૩૫ લાગી લગન ! પિયા રામસે-દોરી લગ રહી રે ... ૬૧
 ૩૬ વિના મુખડે જાયા કર, જીભ્યાં મત ડોઝાવે ... ૬૧
 ૩૭ સદ્ગુરુ શબ્દસે હેરી ! મેરે સાધો ! દેખો દરિયાકી લહેરી ૬૨
 ૩૮ સાધો ! સહજ સમાધ ભલી ! ... ૬૨
 ૩૯ સાહેબ મને ડર તો લાગ્યો એક દિનકો, દિનકો રે ઘડી પત્રકો ૬૩
 ૪૦ સુકૃત કર લે, રામ સમર લે, કોન જાને કલકી રે ? ... ૬૩
 ૪૧ હરિસે કોઈ નહીં બડા, દીવાના કયું મદલતમેં પડા ? ૬૩
 ૪૨ મુલુ સાહેલી ! ચરખીડો તારો રે, રણજગુ બોલે ... ૬૪
 ૪૩ સંતનકે સંગ લાગ રે, તેરી અચ્છી બનેગી ... ૬૪
 ૪૪ સંસારી શું જાણશે ? જ્ઞાની કરોને વિચાર ... ૬૪
 ૪૫ હરિજન ભક્તિ ન છોડે, સંતો ભાઈ, હરિજન ભક્તિ ન છોડે ૬૫
 ૪૬ હંસા હંસ મિલે મુખ હોઈ ! પૂરા સદ્ગુરુ મિલે મુખ હોઈ રે ૬૫

કરક

- ૧ જીવ-શિવમાં શો ફેર છે રે-મન ! જીવ-શિવમાં શો ફેર છે ? ૬૬
 ૨ પીએ કોઈ જ્ઞાન-ગાંજેકી કલી, દેખે તખ પરમેશ્વરકી ગલી ! ૬૬
 ૩ પીએ કોઈ જ્ઞાન-ઘૂંટકે ભંગ, લગે જગ જગત પતિસે રંગ ૬૬
 ૪ ચાર મુસાફર આયે કહાંસે, ભૂલે ભટકે જાને હો ? ... ૬૭
 ૫ શિવ થતાં શી વાર છે ? જીવ, તને-શિવ થતાં શી વાર છે ? ૬૭

કુલ્યાણુદાસ

- ૧ કહેણીવાળા રે ! રહેણી વિના રદ મળશે ... ૬૮
 ૨ રામ પિયારા, કૃષ્ણ હમારા; તૂ હિ તૂ હિ, પ્રભુ તૂ હિ તૂ હિ હૈ ૬૮
 ૩ શું જાણે ભક્તિ વનચર વગડાનાં રે વારી ? ... ૬૮

મહારાજ કૃષ્ણરાજ

- ૧ અનુભવીને એકલું આનંદમાં રહેવું રે ... ૬૯
 ૨ ઉપનિષદનાં સરવડાં રે વરસે, અનુભવની તો હેલી રે પરસે ૬૯
 ૩ પરિશ્રમ શું તાળી લાગી, બીજાનું શું કામ ? ... ૭૦

૪ સાચા ગુરુજનો સંગ નકીધો, આપનો અનુભવ સમજી ના લીધો ૭૦

કેવળદાસ

- ૧ અનુભવી સંત, આવો, લક્ષમાં અલક્ષ લાવો ... ૭૧
 ૨ આજે આનંદ ગુરુજી આવ્યા આંગણે ... ૭૨
 ૩ હરિજન! ખેલવા કહાડો હડી! કે ચેતન દડી રમત હાથ ચડી ૭૨

કેશવલાલ ભટ્ટ

- ૧ દીનાનાથ દયાળુ નટવર, હાથ મારો મૂકશો મા! ... ૭૨
 ૨ મારી નાડ તમારે હાથ, હરિ ! સંભાળજો રે ... ૭૩
 ૩ સદ્ગુરુ શરણુ વિના અજ્ઞાન-તિમિર ટળશે નહિ રે ૭૩
 ૪ શામળિયા! સઢ તૂટયો રે, હોડી હવે હાલે નહિ ... ૭૪

ખીમદાસ

- ૧ આઘ ધણીને તમે ઓળખો હો જી રે ... ૭૫
 ૨ સાધુ ભેદ અગમકેરા પાયા જી! ... ૭૫
 ૩ ગુરુ તમે જોતોને ઘટમાં ય! ... ૭૬

ગણપત મહારાજ

- ૧ અખંડ અનાદિ રે અનુભવી જો હશે રે જી! ... ૭૭
 ૨ અગમ પંથ નિરવાણી, મારા સંતો, અગમ પંથ નિરવાણી હે જી! ૭૭
 ૩ આદિ અવિનાશી વા'લા! અક્ષરવાસી રે ... ૭૮
 ૪ આવોને આતમરામ ! આપણે જ્ઞાન સંભારિયે ... ૭૮
 ૫ જીઓ-જીઓ, જગતના લોક, વરધોડો નિર્ગુણ નાથનો ૭૯
 ૬ જૂના ધરમ હ્યો જાણી, મારા સંતો! જૂના ધરમ હ્યો જાણી ૮૦
 ૭ દીસે પોતે પોતાનો પ્રકાશ, ઓળખો જો આતમા ૮૧
 ૮ ધ્યાન ધરો ધ્યાની રે, જ્ઞાની કોઈ ગુણુકારી ... ૮૧
 ૯ પ્રથમ પુણું મારા સદ્ગુરુ દેવ, અખંડને આરાધવા ૮૨
 ૧૦ મને મળિયા ગુરુદેવ સુખ આપ્યું! ... ૮૨
 ૧૧ મારાપણું મૂકી રે મળે મહારાજને રે ... ૮૩
 ૧૨ મેરા ગુરુને ખતાઈ હૈ રીત, પ્રીત કેસે તોડીએ? ... ૮૪
 ૧૩ રાજ-યોગીની રીતિ રે, સંસારીને સુખદાઈ ... ૮૫
 ૧૪ હૃદયે હિંમત ધરો-મારા હરિજન, હૃદયે હિંમત ધરિયે હે જી ૮૫
 ૧૫ સુરતા સાધે, રામન.મ રંગ લાગે ... ૮૬

ગણેશ મહારાજ

૧ થાય મન ઉજ્જવલ તવ નામ રંગ લાગે ... ૮૭

ગૌરી

૧ ભગવત ભજને એક રામનામ રણુદારે ... ૮૭

ગેમલદાસ

૧ એવી મહાપદ ઢેરી વાત, સંત ઢોઈ જાણે રે ... ૮૮

૨ એધા, જાણે એને તો અમે જાણીએ રે ... ૮૯

ગાંધાદાસ

૧ એવી જીગતિ જાણે ઢોઈ જોગી રે, મહાસિદ્ધ! સિદ્ધાંતનાં મોગી રે ૮૯

૨ સાધુ તે સાધન શું કરે, જેને મહાધન લાધું? ... ૯૦

ગોરખનાથ

૧ એરણ અજબ બનાયા-મેરે સહયુરને એરણ ... ૯૦

૨ એવી એવી અજબ નિશાની હે છ ... ૯૧

૩ મનસા માલણી છ રે, ગોરખ જગતા નર સેવ! ૯૧

૪ મારી સુરતા સોદાગણ બેન, ચાલોને પુછ્યો શિવ-હરિ ૯૨

૫ હર ભજ હર ભજ હીરા પારખ લે, સમજ પડડ મન મજખૂતી ૯૩

૬ વાણી વાણી રે મારા સહયુરની વાણી ... ૯૩

ગંગાદાસ મહારાજ

૧ ગુરુ, આવો પ્રેમે કરું પૂજા રે ... ૯૪

૨ મળ્યો મનુષ્યજન્મ અવતાર માંડ કરીને ... ૯૪

૩ હરિજન હિંમત રાખિયે, ભક્તિ તો ભાવ થકી કાઢિયે ૯૫

ગંગાબાઈ

૧ ભક્તિ કરવી હોય જોણે, રાંક થઈ ને રહેવું તેણે, ... ૯૬

૨ મેરુ તો ડોળે, પણ જેતાં મન નવ ડોળે ... ૯૬

૩ શીલવંત સાધુને વારે વારે નમીએ રે, અદલે નહિ જે વર્તમાન રે ૯૬

છાંદમ

૧ અતિ અહભુત રૂપ અપાર, શંકર પરમ ગુરુ! ... ૯૭

૨ અરજ અમારી રે, સાંભળવાને શામળા રે ... ૯૭

૩ અજબ નામધૂન લાગી ગગનમેં, મગન બધા મેરા છ ૯૮

- ૪ અવળું વૃક્ષ કોઈ જોતો નિહાળી, થડ છે હાથું ને તીચો છે ડાળી ૯૮
- ૫ આ જોતો, એની ! પ્રાણુપતિ રમે પાસે, તેને સાધી લે ૯૯
- ૬ આનંદસાગર અખિલ ભુવનના તાત, પાવનરૂપ પ્રભુ પરમાત્મા જો ૯૯
- ૭ આનંદસાગર સોઈ, સંતો ભાઈ, આનંદસાગર સોઈ ! ૯૯
- ૮ આત્માને બંધન રે પ્રથમ પ્રભુ-માયાતું ... ૧૦૦
- ૯ એ મન ના રહે ભમતું, ભજન વિના એ મન ના રહે ભમતું ૧૦૦
- ૧૦ એ મન શુદ્ધ ન થાયે, ગુરુ સેવ્યા વિના ... ૧૦૧
- ૧૧ કહ્યા છે ગુરુ કરવા કેવા, પોતે તરે ને તારે તેવા ... ૧૦૨
- ૧૨ કાયારૂપી નગરી રે કીધી છે કોઈ કારીગરે ... ૧૦૨
- ૧૩ કાયા છે ત્યાં સુધી કર સમરણ કીરતારનું રે ... ૧૦૩
- ૧૪ કિંચિત્ કુસંગે રે બોધ બગડે ઘણો રે : ... ૧૦૪
- ૧૫ કોઈ દેખો રે આ ઘટકો ખેલ, જામે દીપ જલે બિન અતી તેલ ! ૧૦૪
- ૧૬ કોઈ મનમેળાપી હોય, તો મન કેરી કહીએ ... ૧૦૫
- ૧૭ ખેલે પિયા જેમ ગગનમેં હોરી : કહા જાની શકે મતિ મોરી ? ૧૦૫
- ૧૮ ગુરુમુખે ખેલો હોરી : માટે મહિન વાસના તોરી ૧૦૬
- ૧૯ ગુરુ વિષુ મર્મ ન જાણે, કોઈ જન ગુરુ વિષુ મર્મ ન જાણે ! ૧૦૬
- ૨૦ છૂપી છૂપી છાના રે કેમ રહેશે કેશવા રે ? ... ૧૦૭
- ૨૧ છે સુપનાની આજી, જગત-સુખ છે સુપનાની આજી ૧૦૭
- ૨૨ જાકે શિર પર સર્જનદાર, સો હિ નર કાયસે ડરે ? ૧૦૮
- ૨૩ જીવ બ્રહ્મને જાય જાણવા, ઓળખાણુ નહિ એને રે ૧૦૮
- ૨૪ તું તો ન્યારો રહીને ખેલે, હે નારાયણા રે ! ... ૧૦૯
- ૨૫ તું તો તારું આપ વિસારી, કાયાને 'હું' કહે છે રે ... ૧૦૯
- ૨૬ તેરા સરજનદાર હજાર, દેખો ગુરુ-જ્ઞાન ગ્રહી ... ૧૧૦
- ૨૭ દર્શન દેજો રે દયા કરી, કરણાસિંધુ શ્રી જગદીશ ૧૧૦
- ૨૮ જે કોઈ હોય હરિના દાસ, તેના ઘટમાં હરિનો વાસ ૧૧૧
- ૨૯ નથી રે અખણું નાથનું, જે છે અંતરગમી ... ૧૧૧
- ૩૦ નવ અંતર થાય ઉકેલ, જ્ઞાની સદ્ગુરુ વિના ... ૧૧૨
- ૩૧ પ્રેમી આવો રે પ્રેમ-સુધારસ પીવા ... ૧૧૨
- ૩૨ મનનો મરમ જો જાણે, ચતુર નર મનનો મરમ જો જાણે ૧૧૩

૩૩	મનવોમુસાફર રે, ફરે બહુ મારગે રે, ફરી નવ બેસે પોતાને દામ	૧૧૩
૩૪	પ્રભુ તને પ્રસન્ન તે એમ થાયે, જો તું સાચો મારગ સાચે	૧૧૪
૩૫	પ્રભુનો મારગ સહુથી સહેલો, એક અટપટું એમાં રે	૧૧૪
૩૬	પૂરા અંશ પ્રભુના હશે, જ્ઞાન તો તેના ઘટમાં જશે	૧૧૫
૩૭	બરમે બૂદ્યા તે નર બટકે, ફરી ન બેસે દામે જોને	૧૧૫
૩૮	બ્રાંતિએ જીવ બમે છે, સમજ વિના બ્રાંતિએ જીવ બમે છે	૧૧૬
૩૯	મહાપદ લાખ્યું રે જોને, બીજાં સાધન ના રહ્યાં તેને	૧૧૬
૪૦	મહિમા મોટો રે નામનો, દિલ્લિશ કોટિ જન્મનાં જાય	૧૧૭
૪૧	મારગડો ઝાલો રે મહાપુરુષોત્તમો	૧૧૭
૪૨	રસિયા હોય તે રે, રસની રીતિ જાણે	૧૧૮
૪૩	રોમે રોમે ચડે, રામરસ રોમે રોમે ચડે	૧૧૮
૪૪	રંગ રસિયા સાથે, રસે સુમતિ શુદ્ધ નારી	૧૧૯
૪૫	શું શોધે, સર્ગનિ? અંતર જોને ઉઘાડી	૧૧૯
૪૬	સદ્ગુરુ મળિયા રે, તેનું કારજ સરિયું	૧૨૦
૪૭	સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે, નવધા ભક્તિતણો એ રંગી	૧૨૦
૪૮	સમજણ સાધન રે સાર છે, અણસમજે બહુ અથડાય	૧૨૧
૪૯	સમજણ સાધન સાચું, સરવ થકી સમજણ સાધન સાચું!	૧૨૧
૫૦	સમજોને જોતાં રે સદા ગુરુજ્ઞાનમાં રે	૧૨૨
૫૧	સમરથ સદ્ગુરુ રે દાતા, સેવે શંકર, વિષ્ણુ, વિધાતા	૧૨૩
૫૨	સર્વમાં સોદં રામ રમે છે, પ્રગટ થઈ પાછો પોતામાં રમે છે	૧૨૩
૫૩	સંશય શમિયા રે જ્ઞાન પામિયો બ્યારે	૧૨૪
૫૪	સોદંગ સંગે ધૂન મચાઈ, ગુરુ ગમસે બેસો બાઈ!	૧૨૪
૫૫	હર દમસે હરિ ભજ લે, ગંદા, બૂલે મત ગાફેલ ગંદા	૧૨૫
૫૬	સત્ય નહિ તે ધર્મ જ શાનો? દયા વિના શું દામ જોને?	૧૨૫
૫૭	સૂઝ વિના અંધારું સકળ ઘટ સૂઝ વિના અંધારું	૧૨૬
૫૮	જ્ઞાન વિના સાધન તે સર્વે ફેક છે	૧૨૬

જિતા મુનિ

૧	ઓ આતમરામ! સોદંગરૂપે કાયાનગરમાં રહો છો	૧૨૮
૨	જો કહીએ, જો કહીએ, સાધન જો કહીએ, જો કહીએ	૧૨૮

- ૩ તે કહીએ, તે કહીએ, સાધુ તે કહીએ, તે કહીએ ૧૨૯
 ૪ લગ રહીએ, લગ રહીએ, હરિ શું લગ રહીએ, લગ રહીએ ૧૨૯
 ૫ સ્થિર રહીએ, સ્થિર રહીએ, શબ્દે સ્થિર રહીએ સ્થિર રહીએ ૧૩૦
 ૬ સો કરીએ, સો કરીએ, સુમરણુ સો કરીએ, સો કરીએ ૧૩૦

જીવણુદાસ

- ૧ અમારામાં અવગુણુ છે, પણુ ગુરુજીમાં ગુણુ ઘણુ રે જી ૧૩૧
 ૨ જીવણુ! જીવ જ્યાં રાખિયે, વાગે અનહદ તૂર રે ... ૧૩૧
 ૩ મૈં ગબરુ સદ્ગુરુકા, ગુરુ દીયા અગમ ધર ડંકા જી ૧૩૨
 ૪ ભજનધૂત ખુશ લગી હો જી રે ... ૧૩૨
 ૫ સદ્ગુરુકી નિગા' પાઈકે મરતાન હો જાના ... ૧૩૩
 ૬ વહાલા રે સંતોને જ્ય જ્ય સીતારામ! ... ૧૩૩
 ૭ હરિજન વીરલા જાણે વચન કોઈસંત જ વીરલા જાણે હે જી ૧૩૪

જેઠીદાસ

- ૧ કાયા કોટ લિયો દેઈને ડંકા જી ... ૧૩૪

કુંગરપુરી ભગત

- ૧ ચડી રે ફોજ ને દીયા નગારા, નિરભે' નોખત ગુરાની ૧૩૫

ડાસા ભગત

- ૧ એકતાસે ખેલો હોરી-સમજ ગિન ક્યું ભટકો રી? ૧૩૫
 ૨ કોનસે ખેલું મેં હોરી? નિગ્ગનંદ ૩૫ મીલો રી ... ૧૩૬
 ૩ ગમથી ઊતરીએ પાર, નિશ્રે' ગુરુમુખથી ઊતરીએ પાર ૧૩૭
 ૪ ગુરુકી અગ્રજ કળા, બાઈ મુમુક્ષુ! સમજો મનમાંહી ૧૩૭
 ૫ દ્વૈતભાવના દૂર તજો, બાઈ, દ્વૈતભાવના દૂર! ... ૧૩૭
 ૬ નરદેહ ધરી ચૈતન્ય એક અખંડિત ઉરમાં ધારો ... ૧૩૮
 ૭ મન-વાહન પર વીરલા ખેસે, વા નરકી અલિહારી વે ... ૧૩૮

તાનસેન

- ૧ આજ તો હમારે ધર ભોળાનાથ આયે! ... ૧૩૯
 ૨ પ્રથમ મણિ ઓમકાર, દેવમણિ મહાદેવ! ... ૧૩૯

ત્રિકમ સાહેબ

- ૧ દેખ્યા ખાવિંદકા ખેલરે! દરસ ગિનાદેખ્યાં ખાવિંદકા ખેલ! ૧૪૦

- ૨ પ્રેમે વિંધાણા મારા પ્રાણ રે ૧૪૦
૩ મૂળને બાધો સુખમણુ સાધો, દહ મન રાખો એક ધડે હો ૭ ૧૪૦

તુલસીદાસ

- ૧ ગુલ્તાન મતા જળ આવેગા, તખ પ્રાણી સુખકો પાવેગા ૧૪૧
૨ જાગિયે, રઘુનાથકુંવર! પંછી બન જોડે ... ૧૪૧
૩ ભજ મન રામચરન સુખદાર્ઠી ૧૪૧
૪ બાનાની પત રાખ, પ્રભુ! તારા બાનાની પત રાખ ૧૪૨
૫ મેં ભરોસે અપને રામકે, મેં ભરોસે અપને રામકે ૧૪૨

તેજસિંગજી

- ૧ મેરી પડી ભૈંવર બિચ નૈયાં, નાથ, અબ તાર દે ... ૧૪૩

તોરલ

- ૧ જોસલ! કરી લે વિચાર, માથે જમ કેરો માર ... ૧૪૩

દયારામ

- ૧ જીવ! તું શીદને ચિંતા કરે? કૃષ્ણને કરવું હોય તે કરે! ૧૪૬
૨ જો કોઈ પ્રેમઅંશ અવતરે, પ્રેમરસ તેના હિરમાં ડરે ૧૪૬
૩ દામોદર દુઃખડાં કાપો રે, બળવંતા બેલી! ... ૧૪૭
૪ પ્રગટ મળે સુખ થાય, ગિરધર પ્રગટ મળે સુખ થાય! ૧૪૭
૫ ભટકતાં ભવમાં રે, ગયા કાળ કાટિ વહી ... ૧૪૮
૬ મહાકૃષ્ણ પામ્યા વિના કૃષ્ણ હોને મળ્યા? ૧૪૮
૭ સર્વ તજીને ભજીએ શ્રી ગોવિંદને ૧૪૯
૮ સૌથી સમરથ રાધાવરનો આશરો ૧૪૯
૯ શ્યામ રંગ સમીપે ન જાવું ૧૫૦
૧૦ હમ તો કૃષ્ણ છપીલો ગાવે! તેરો નિર્ગુણ અક્ષરમે નહિ ભાવે ૧૫૦
૧૧ હરિ શું કરું રે? મારો માયા ન મૂકે કંડો! ... ૧૫૧

દલુ

- ૧ અલખ આરાધો હે બોલે બાવનની બહાર ... ૧૫૧

દયાનંદ

- ૧ રામરટણ કર નિશદિન, ભાઈ, રાગદ્રેષ નહિ આવે રે ૧૫૨
૨ સંતસમાગમે નિશદિન સદ્ગુરુ સેવિયે ૧૫૨

દયાળદાર

૧ આજે હઈ છે તે હરખ ન માય: અવસર આઝો છે આનંદનો ૧૫૩

૨ આ રે અવસરની હું તો જાઉં રે ખસિદારી ... ૧૫૪

દીન ભગત

૧ સદ્ગુરની સાત પદ્મ લેને, બાઈ, સંતો કરી દ્યોને સાચી કમાઈ ૧૫૫

૨ કાંઈ યે નથી, કાંઈ યે નથી, જુઓ જગતમાં કાંઈ યે નથી ૧૫૫

દેવાનંદ

૧ અજાની, તારા અંતરમાં દેખ વિચારી ! ... ૧૫૬

૨ દુનિયામાં ડાહ્યો ડહાપણમાં દુઃખ પામે ... ૧૫૬

૩ પાસર તેં, પ્રાણી, વિસાયાં વનમાળી ... ૧૫૬

૪ દેવાના કૃત્યા હરિસંગે હેત ન કીધું ... ૧૫૭

૫ તારા મનમાં જાણે છે મરવું નથી રે ... ૧૫૭

૬ તારા માથે નગારાં વાગે મોતનાં રે ... ૧૫૭

દેવા ભગત

૧ જુઓને વિચારી રે, નિગમે શું શું કહ્યું ? ... ૧૫૮

૨ પરિશ્રમ જાણે રે, હરિજન તે ખરા રે છ ... ૧૫૮

૩ અભવેતા અભ જાણે, સંતો, અભવેતા અભ જાણે ... ૧૫૯

૪ બેદુ મળે તો વાતો કીજાએ, બીજા મરમ શું જાણે ? ૧૬૦

૫ વાણીમાં ન આવે રે અક્ષરાતીત હરિ ... ૧૬૦

૬ સો હિ વીરલા જન જાણિયે રે, ભાઈ અહાદર્શી હોય સંત છ ૧૬૧

દેવાયત પંડિત

૧ ગુરજનો પાર ના પાયો રે, પાર ના પાયો ! ... ૧૬૧

૨ દેવાયત પંડિત દા'ડો દાખવે: સુખ, દેવજદે નાર ! ... ૧૬૨

ધના ભગત

૧ હે કોઈ અત્રખ આરોધો, હે જોડે જાતનની ખદાર... ૧૬૩

૨ રામજાણુ વાગ્યાં હોય તે જાણે ! ... ૧૬૩

ધરમગિર

૧ એની ઉપમા કહી નવ જાય, સુરતા રે ચાહ્યાં સાસરે ૧૬૪

૨ મળિયા પ્રેમ સનેદી નંદલાલ, અગમ પાંધી પ્રીતડી ! ૧૬૪

ધીરે

૧ અનુભવી આવો રે, જ્ઞાન ગતિ ધરનારા ...	૧૬૫
૨ આત્મતત્ત્વ શોધો રે, જ્ઞાની જન ગોતો ઘટમાં ! ...	૧૬૫
૩ કંઈણુ ચોટ છે કાળની રે, મરણુ મોટેરો માર ! ...	૧૬૬
૪ આત્મા શોધ્યા વિના રે, જે જન સાધન સાધે ...	૧૬૬
૫ કરતાનો પંથ કરડો રે, બિલ્લી અટપટી આંટી ...	૧૬૭
૬ ગરડ ગફ ગયા પોતાનાં પરમાણુ કાઈએ મોકલ્યાં નહિ	૧૬૮
૭ ગુરુ મળ્યા ગરવા રે, ગોવિંદ-પદ દેખાડયું ...	૧૬૮
૮ જેને રામ રાખે રે, તેને દોણુ મારી શકે ? ...	૧૬૯
૯ તરણા-એથે કુંગર રે, કુંગર કાઈ દેખે નહિ ...	૧૬૯
૧૦ દુનિયા તો દીવાની રે, અહ્માંડ પાખંડ પૂજે ...	૧૭૦
૧૧ પંચરંગી અંગણે રે, શોભા તેની સરસ ખની ! ...	૧૭૦
૧૨ અહ્લાનંદ ભાસ્યો રે, આત્મા અનુભવ પોતે ...	૧૭૧
૧૩ ભરપૂર ભાસે રે, અહ્મજાની કેમ ભટકે ? ...	૧૭૨
૧૪ માયાનો મર્મ મોટો રે, મોહ્યા જન માયા વડે ...	૧૭૨
૧૫ મુનિવર મોહ્યા રે, મહા મસ્તાની માયા... ...	૧૭૩
૧૬ સુણ, શિષ્ય શાણા રે, ભાંગું તારી બ્રમણુમતિ ...	૧૭૩
૧૭ હીરાની પરીક્ષા રે, ઝવેરી હોય તે જાણે ...	૧૭૪
૧૮ હે મન, તું હિ તું હિ બોલે રે, આ સુપના જેવું તન તારું !	૧૭૪
૧૯ જ્ઞાની ધ્યાની ગયા	૧૭૫

નરભેરામ

૧ ઓધા, શું રે થયું છે પ્રજનારને રે ? ...	૧૭૬
૨ નિશ્ચે' કરો રામનું નામ, નથી કાંઈ જોગી થઈને જીવું	૧૭૬
૩ પ્રીતમ મુજમેં પાયા, મેરા પ્રીતમ મુજમેં પાયા !...	૧૭૭

નરસિંહ મહેતા

૧ અખિલ અહ્માંડમાં એક તું શ્રી હરિ ...	૧૭૭
૨ આરતી આત્મારામની રે, અહ્મ ભાવેથી બિપની ! ...	૧૭૮
૩ બંચી મેડી રે મારા સંતની ...	૧૭૮
૪ જગીને જોઉં તો જગન દીસે નહિ ...	૧૭૯

૫	જ્યાં લગી આતમાત્ત્વ ચીન્થો નહિ ...	૧૭૯
૬	જે ગમે જગદ્ગુરુ દેવ જગદીશને ...	૧૮૦
૭	તું તારું આપ સંભાળને આત્મા ...	૧૮૦
૮	તારા દાસના દાસની નિત્ય સંગત વિના ...	૧૮૦
૯	ધ્યાન ધર હરિતાળું, અદ્યમતિ આગસુ ! ...	૧૮૧
૧૦	નીરખને ગગનમાં કોણ ઘૂમી રહ્યો ? ...	૧૮૧
૧૧	નારાયણનું નામ જ લેતાં, વારે તેને ત્યજ્યે રે ...	૧૮૨
૧૨	પ્રાણ થકી મને વૈષ્ણવ વહાલા, રાત-દિવસ હૃદે ભાવું રે ...	૧૮૨
૧૩	આપજી ! પાપ મેં કવણ કીધાં હશે ? ...	૧૮૩
૧૪	ભૂતળ ભક્તિપદારથ મોટું બ્રહ્મલોકમાં નાહિ રે ...	૧૮૩
૧૫	મારું રે મહિયર બાદલપરમાં, મન મથુરા નગરમાં ...	૧૮૪
૧૬	મેં આપ્યું તે તમે અપાય નહિ, સાંભળો શા'મળા સાચું રે ...	૧૮૪
૧૭	વહાલો પ્રેમને વશ થયા રાજી રે ...	૧૮૫
૧૮	વારી જાઉં રે, સુંદર શ્યામ, તારાં લટકાને ? ...	૧૮૫
૧૯	વૈષ્ણવ જન તો તેને કહીએ, જે પીડ પરાઈ જાણે રે ...	૧૮૬
૨૦	વૈષ્ણવ જનને વિષયથી રે ટળવું, ગળવું માંહીથી મન રે ...	૧૮૬
૨૧	શરીર શોધ્યા વિના સાર નહિ સાંપડે ...	૧૮૭
૨૨	સંતો, અમે વહેવારિયા શ્રીરામ-નામના ...	૧૮૭

નાનકશા

૧	છોડ દિલ મમતા, મમતાને વારો ...	૧૮૮
૨	જાકું લગા હૈ સદ્ગુરુ-બાણ, ઘાયલ કયા રોવે ? ...	૧૮૮
૩	સકલ હૈસમેં રામ હમારા : રામ સમેવડ કોઈ નહીં ! ...	૧૮૮
૪	સખ કુછ જીવતકો વ્યાપાર ! ...	૧૮૯

નારણસિંગ

૧	કાયા જીવને કહે છે રે, સુણોને મારા પ્રાણપતિ ! ...	૧૮૯
૨	જીવ કાયાને કહે છે રે, હું પંખી છું પરદેશી ! ...	૧૯૦
૩	કહે ને ભક્તોની ભીડે ક્યાં ન આવ્યા ? ...	૧૯૦
૪	હાં રે હરિ તમે મારાં ને હું તમારો ...	૧૯૧

નિતાનંદ

૧ સો જન મસ્તાના-મસ્તાના, જીને પાયા પદ નિરજાના! ૧૯૧

નિર્મલદાસ

૧ મોજ ઊઠ ચલી પવનકે સંગ, છોડ ચલે એ પાંચો સંગ ૧૯૨

૨ સ્નાની તો તેને કહિયે રે, કે ગુરુસંગ મળી રહે ... ૧૯૨

નિરાંત મહારાજ

૧ અનુભવ એવો રે, અંતર જેને ઉદય થયો ... ૧૯૩

૨ કર્મ કરી શું કરાયો? વિચારી જોને, કર્મ કરી શું કરાયો? ૧૯૪

૩ ઠરવાનું ઠામ ગુરુ સાચું, બીજું રે સરવે કરવાનું કાચું ૧૯૪

૪ ધન ધન જીવ્યું તેનું રે જાણવું, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે ૧૯૫

૫ નગરાને નવ જડે આરો, કિતરવાનો નગરાને નવ જડે આરો! ૧૯૫

૬ પ્રીછો ભાઈ સંત સુગણુ, સ્વરૂપ શ્રી રામનો ... ૧૯૬

૭ પોતે પોતાનો કરવો વિચાર, નીરખ નિજ નામને ... ૧૯૬

૮ પંથનો પાર ના આવે, ભજન વિના પંથનો પાર ના આવે ૧૯૭

૯ ભક્તવત્સલ સદા, દેવના દેવ છો, તારા નામનો પ્રેમ રાચે ૧૯૭

૧૦ ભણીને શું કૂલ્યો રે, મિથ્યા કૂલ-કૂળ વિના રે ... ૧૯૮

૧૧ મન તો વિધાયું વહાલાઈની સાથ ... ૧૯૮

૧૨ માયા અવિનાશી પદ આજાઓ, તેથી પર તે પૂરણ પદને પરખો ૧૯૯

૧૩ રઠલાગી છે રસિયાના રૂપની, બીજું કરવું તે કોઈ ના સોદાય! ૧૯૯

૧૪ રામનામ તું રાખ હૃદયમાં, કાઠ કલ્પના કાચી રે ૧૯૯

૧૫ સર્ખ! મન વહાલો રે, સુદર શ્યામજી રે... ... ૨૦૦

૧૬ સામેરી સોદાગી રે, સર્ખ, સદગુર મળ્યા રે ... ૨૦૦

૧૭ સુગરાનું સુખ શું વખાણું? ૨૦૧

૧૮ સતોતી સગત રે મરણ ના મૂકાએ રે ૨૦૧

૧૯ શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કરે, તું હિ તું દિ કર તનમે રે ૨૦૨

૨૦ હરિનામ સુધારસ પીજાએ, પીતાં જન્મમરણ મટી જાય ૨૦૨

નિષ્કુળાનંદ

૧ ત્યાગ ન ટકે રે વૈરાગ્ય વિના, કરીએ ક્રોટિ ઉપાય જી ૨૦૩

૨ ધન્ય ધન્ય એ સંત સુગણુને, ૨૦૩

૩ હું બલિદારી એ વૈરાગ્યને ઊપન્યો જોને અંગ ૭ ૨૦૪

કવિ પિંગળશી

૧ એની થઈ ઓળખાણુ, અમને એની થઈ ઓળખાણુ ૭! ૨૦૫

૨ મને ઘડી નથી વીસરતા રામ, હરિવર સંકટ હરતા ૨૦૫

૩ સોઈ સત્સંગી, મદ મોહ નહીં અભિમાન! ... ૨૦૬

પીતાંબર

૧ રામ તો રમે રે, મારો રમૈયો રમે! ... ૨૦૬

૨ સદ્ગુરુ રાજ લગન લઈ આવ્યા ... ૨૦૭

પ્રીતમદાસ

૧ અનેક જન્મનો ઊંઘ્યો પ્રાણી કેમ કરી જાગે? ... ૨૦૮

૨ અજ્ઞાની જીવ સંગ કરે સાચો, પણ રંગ ચડે નહિ ૨૦૮

૩ આખો આગળ રે રહેતો! અમને નિત્ય નિત્ય દર્શન દો ને! ૨૦૯

૪ આનંદદારી રે આવો, નયનકમળમાં નેહ ઉપગવો ૨૦૯

૫ આનંદદારી અખંડ વિદારી, આઘ પુરુષ અવિનાશી જો ૨૦૯

૬ આનંદ મંગળ કરું આરતી, હરિ-ગુરુ સંતની સેવા ૨૧૦

૭ આ રે અવસરમાં જોણે સદ્ગુરુ સેવ્યા! ... ૨૧૦

૮ અંતરજ્ઞમીતું નથી અગ્નિષ્ટું, મન માને તેમ મહાસો! ૨૧૧

૯ ગુરુ-બ્રહ્મનાં ચરણ ઉપારીએ, સેજે શોક સમૂળો જાય... ૨૧૧

૧૦ ગોપીજનના રે પ્રાણુ તે તો પ્રભુજની પાસે ... ૨૧૨

૧૧ છે બ્રહ્માનંદ બરપૂર, બ્રહ્મને ભાવે રે ... ૨૧૩

૧૨ જોઈ વિચારી હું વરી છું, હવે ડગે નહિ મન જો ૨૧૩

૧૩ જન્મજી જીવડે મુક્તિની શુક્તિ ન જાણી ... ૨૧૩

૧૪ તન રેંદુડો સદ્ગુરુશબ્દે સૂતર ફરવા લાગ્યો ... ૨૧૪

૧૫ તાર ન તૂટે રે તે શું? અરસપરસ મન એક રસ એ શું? ૨૧૫

૧૬ તારા તનમાં તપાસ, ત્રિવેણી આદિ સૌ તીરથ તુજમાં વસે! ૨૧૫

૧૭ તારી કાયામાં કોણુ બોલે છે? તેને તું શોધી કાઢ ને! ... ૨૧૬

૧૮ તું તો નિંદા ન કરીશ કોઈની, પ્રેમે સુધારસ પીજો જો ૨૧૬

૧૯ ધન્ય આજ ઘડી, સંત પધાર્યાં, પ્રેમે પાવન કીધાં ૨૧૬

૨૦ પ્રથમે ગુરુને ગોવિંદ કરી જાણો... ... ૨૧૭

૨૧	પ્રેમી જનની પાસ પ્રભુ છે, દુર્જનિયાથી દૂર જો	૨૧૮
૨૨	પ્રેમનો પંથ છે ન્યારો, સરવ થકી પ્રેમનો પંથ છે ન્યારો !	૨૧૮
૨૩	પોતાના જનને ઉદ્ધારે, જેમ તેમ પોતાના જનને ઉદ્ધારે	૨૧૮
૨૪	મન વાણીડા ! લટકે લાભ, કમાજે અવસર જાણી	૨૧૯
૨૫	મન તું અળયું કાં અથડાય ? બીજો નથી બોલતો	૨૧૯
૨૬	માયા સૌને મોહ પમાડે, હરિજનથી રહી દારી રે	૨૧૯
૨૭	મન માને નહિ, સો ફેરા સમગ્રવું તો યે શું થાયે ?	૨૨૦
૨૮	રસ અગમ અપાર, સુરનર પાર ન પામે મનવાણી વડે	૨૨૦
૨૯	રાખે જડ દેહ તેના તું દૈવતને શે નથી દેખતો ?	૨૨૧
૩૦	વૃંદાવનનો એ ચંદ્ર મારે હૃદયે વસ્યો છે ...	૨૨૨
૩૧	વહાલા સહયુરુ સંગે રહીએ રંગે ...	૨૨૩
૩૨	શું કયું ગીતા ગાર્હને રે, તેં શું કયું ગીતા ગાર્હને ?	૨૨૩
૩૩	સહયુરુના તે શબ્દ વિચારતાં, મટે માયા મોહ વિકાર ...	૨૨૩
૩૪	રહે સહયુરુને શબ્દે રે, સૌ તીરથ તેને ...	૨૨૪
૩૫	સદા તમારે રે સંગે, આનંદ બિલટ વધ્યો અંગે !	૨૨૪
૩૬	સૂતાં-બેડાં, શામળિયાળ, તાન તમારી સાથે જો	૨૨૫
૩૭	સુરતા લાગી છે તેની ભ્રમણાઓ બાંગી ...	૨૨૫
૩૮	સંત-કૃપાથી છૂટે માયા, કાયા નિર્મળ થાય જોને	૨૨૫
૩૯	સંત પારસ ચંદન ભાવના, કામધેનુ કલ્પતરુ સાર	૨૨૬
૪૦	સંત-વક્ષાણ ત્રીસ સોહામણાં, જેની ચિત્તવૃત્તિ થઈ શાંત	૨૨૬
૪૧	હરિનો મારગ છે શરતો. નહિ કાયરનું કામ જોને	૨૨૭
૪૨	હરિભજનથકી છોટા હોય, તે સૌથી મોટા થાય	૨૨૭
૪૩	હરિની માયા મહા બળવંતી, કોણે જીતી નવ જાય જોને	૨૨૮
૪૪	હો જીવલડા, જન્મ ધરીને ન લક્ષ્યું હરિનું રુપ ...	૨૨૯

પુરુષોત્તમ

૧	આતમરામની આરતી, કરું જ્ઞાનનો દીપ રે ...	૨૨૯
૨	હૃદ મેલીને હાંડી રે બેહદની પારખડી ! ...	૨૩૦

પ્રેમદાસ

૧	કૃપાનાથજી રે ! મુજને કૃપા કરીને કહેજો ...	૨૩૦
---	---	-----

- ૨ સદ્ગુરુ દેવજી રે ! મારી કરણી સામું ના જાંશે ! ૨૩૧
૩ ગાયત્રી ઘટમાં માન ખરી-મન, માન ખરી ! ... ૨૩૧

પ્રેમરાય

- ૧ ઉપવીત અંતર વ્યાપે નિરંતર, સ્થૂળ, સૂક્ષ્મ કારણમાં માન રે ૨૩૨
૨ ભજ મન, મૂરખ માળા એવી-ભજ મન, મૂરખ માળા ! ૨૩૨

પ્રેમસખી

- ૧ યિસર ન જાગ્જો, મેરે મીત ! યહ વર માયું મેં નિત' ૨૩૩
૨ હો રસિયા ! મેં હું શરન તિહારી ! ... ૨૩૩

પ્રેમજદાસ

- ૧ હરિને ભજતાં હજી કોઈની લાજ જતાં નથી જાણી રે ૨૩૪

પ્રેમાનંદ

- ૧ એ તો શબ્દ સાચો રે, અગમ ઘર દેખાડે ... ૨૩૪
૨ ગુરુજીએ જાણ્યો મારો હાથ, મારો હાથ, મારો હાથ રે ૨૩૫
૩ મેં તો ગિરદ ભરોંસે બહુનામી ... ૨૩૫

બનારસી

- ૧ કર દયા દાસકે કષ્ટ હરો, ગિરિધારી ! ... ૨૩૬
૨ ઘર મીલે, જો અપના ઘર ખોલે હૈ ... ૨૩૬
૩ જો કદતા હમ કરતે, વો દુઃખ ભરતા હૈ ... ૨૩૭
૪ હમ પર હમ દર ભજ ભરોંસા નહિ દમકા ... ૨૩૮
૫ નહિ મીલે હરિ ધન ત્યાગે, નહિ મીલે રામ જન ત્યાગે ૨૩૮

અક્ષમાનંદ સ્વામી

- ૧ અગર હૈ પ્રેમદર્શનકા, ભજનસે પ્રીત કર, પ્યારા ! ૨૩૯
૨ અપનેકો આપ ભૂલકે દૈરાન હો ગયા ... ૨૩૯
૩ ઉધો, વો સાંવરી સૂરત નહોં હમકો દિખાતે હો ! ૨૪૦
૪ ઉધો, વો સાંવરી સૂરત લગે હમકો પિયારી હૈ ! ... ૨૪૦
૫ ઐસી કરી ગુરુદેવ દયા, મેરા મોહકા બંધન તોડ દિયા ૨૪૧
૬ કયા ભૂલિયા દીવાને, દુનિયામેં સાર નાહિ ... ૨૪૧
૭ તેરી શરણમેં આયકે ફિર આશ કિસકી કીજિયે ? ૨૪૧
૮ નિરંજન માલા ઘટમેં ફિરે દિનરાતી ... ૨૪૨

૯ પ્રભુ, તેરી મહિમા કિસ ગિઠ ગાઉં ?	૨૪૨
૧૦ મુઝે હૈ કામ ધધિરસે, જગત રૂંડે તો રૂંડત દે ...	૨૪૩
૧૧ સોહં શબ્દ ગિયારો રે, સાધો, સોહં શબ્દ ગિયારો રે	૨૪૩

બાપુ

૧ અવખને ખોળી કાઢે, તેને તો કહિયે જોગી ...	૨૪૩
૨ એક તારે તાર મેળવો, અલખ સંગાથે મારું મન રાખ્યું	૨૪૪
૩ કૈવલ્ય પદ સાચું રે, પંડિત તમે ઉરમાં આણો ...	૨૪૫
૪ ગુરુજી, તમે કહો છો રે બ્રહ્મ તારી પાસે વસ્યો !	૨૪૫
૫ ગુરુસેવા સાચી રે, બીજી તો સદુ ખોટી વાતો !	૨૪૬
૬ ચેતે તો ચેતાવું તું રે, પામર પ્રાણી ! ...	૨૪૬
૭ નામ જોણે જાણ્યું રે, તે તો વેદ ચારે બાણ્યો ! ...	૨૪૭
૮ પાણીનો ખેત્ર બનાવ્યો રે, એની તો કહીએ અક્કલ વણી	૨૪૮
૯ પૂનમિયા તેને કહીએ રે, પૂરણ નેમ જોણે રાખ્યો	૨૪૮
૧૦ પંડિતે ખેલ બગાજો-આ જીવનો પંડિતે ખેલ બગાજો	૨૪૯
૧૧ બાપુ પધાર્યા સત ધામમાં રોને કહેજો શ્રીરામ રે	૨૪૯
૧૨ બૂલું પડ્યું છે દહાડે-જગત બૂલું બૂલું પડ્યું છે દહાડે	૨૫૦
૧૩ માળાનો મર્મ નવ જાણ્યો	૨૫૦
૧૪ વહાલો મારે ઘેર આવ્યા છે સાહેલી રે	૨૫૧
૧૫ શાંતિ પમાડે તેને તો સંત કહીએ	૨૫૧
૧૬ સમજે સત નામ તેને તો કહીએ જ્ઞાની ...	૨૫૨
૧૭ સંસાર નથી સાચો રે, છુડાડે બે મગથી ...	૨૫૨
૧૮ હુકો પીધો ગુરુદયાથી જ્ઞાનનો જો	૨૫૩
૧૯ જ્ઞાનીઓ બતાવું રે બંધ-મુક્તિ આત્મા કેવો ? ...	૨૫૪

બુદા ભગત

૧ અવિચળ કોઈ નહિ રે, મન, તું મા કર કોઈની આશ જી	૨૫૪
૨ એવા કોઈ અનુભવી રે, કરે દૈતનો સંહાર જી	૨૫૫
૩ એવું જોને બિપજ્યું રે, તેને ન રહ્યું કહેવાનું કોઈ જી	૨૫૫
૪ જોણે જાણ્યો એક આત્મા, જાણુનહારો ન રહે બાઈ	૨૫૬

દીન ભગત

- ૧ અરે વિચાર કરો, શીદ મથો છો મિથ્યા દેહાભિમાનમાં? ૨૫૬
 ૨ નટવર વર ગિરધારી, ઘટોઘટ નટવર વર ગિરધારી ! ૨૫૭
 ૩ શ્વાસામાં છે વાસ, પ્રભુનો શ્વાસામાં છે વાસ ! ... ૨૫૭
 ૪ સદ્ગુરુની સાન પકડોને, ભાઈ, સંતો કરી લોને સાચી કમાઈ ૨૫૮
 ૫ હું ના જાણું, હું ના જાણું, હું ના જાણું મારું રે ૨૫૮

ભવાનીદાસ

- ૧ પાંચ તત્ત્વસે ઘડ્યાં રે દેવળ, દેખો છ દિવમેં દેવા રે ૨૫૮
 ૨ વારે વારે મનખો નહિ આવે રે-રે તમે ભગ્ન સવાયાં કરજો ૨૫૯

ભાદુદાસ

- ૧ અળ્ય જોયા પદ પાયા, સંતો અળ્ય જોયા પદ પાયા ! ૨૫૯
 ૨ આનંદહેલી ઉભરાણી, સંતો, આનંદહેલી ઉભરાણી ૨૬૦
 ૩ જોળી લીધું જૂનું ખાતું, સંતો, જોળી લીધું જૂનું ખાતું ૨૬૦
 ૪ પારસમણિ મને લાધી, સંતો, પારસમણિ મને લાધી ... ૨૬૦
 ૫ મેં અલમસ્ત ફરીરા, સંતો, મેં અલમસ્ત ફરીરા ... ૨૬૧
 ૬ વસ્તુ વીરલે વખાણી, સંતો, વસ્તુ વીરલે વખાણી ... ૨૬૧
 ૭ સત વચનસે સદ્ગુરુ મળિયા, સોઈ પરમ પદ પાવે ૨૬૨
 ૮ સહેજે સહેજે આનંદવત પ્રગટયા ... ૨૬૨
 ૯ સોહં શબ્દ લો હેરી, સંતો, સોહં શબ્દ લો હેરી ... ૨૬૨
 ૧૦ સોહં હીરો મેં તો જોયો, સંતો, સોહં હીરો મેં જોયો ૨૬૩

લીમ સાહેબ

- ૧ મેં તો અજળ નામપે વારી ! ... ૨૬૩

ભોજ ભગત

- ૧ કકળ મૌ તું કાયખી ફડી રે, રામ્યાની રીત છે ફડી ! ૨૬૪
 ૨ જ્યાં લગી જીવની જાત જાણી નહિ, ત્યાં લગી તાણમતાણુ રે' છે ૨૬૫
 ૩ પ્રથમ તો નામ રૂપથી ટળવું, માન મૂકીને મહંતને મળવું ૨૬૫
 ૪ પ્રથમ મૂળ વિચારને, કે તું કયાં થકી આવ્યો ? ... ૨૬૬
 ૫ પ્રપંચને પારથી સમજીને ચાલવું ... ૨૬૭
 ૬ પ્રાણિયા ! ભજી લેને કિરતાર, આ તો સ્વપ્ન છે સંસાર ૨૬૭

- ૭ બ્રહ્મ-ભરથારનો ભોગ બાળ્યો નહિ ... ૨૬-
 ૮ ભક્તિ શરવીરની સાચી રે, લીધા પછી કેમ મેલે પાછી ? ૨૬-
 ૯ મળ્યા ગુરુદેવ મુક્ત ઘર પાયા, જ્યાંસે આયા ત્યાં ય સમાયા ૨૬૯
 ૧૦ શબ્દની પાર સદ્ગુરુજીવું રૂપ છે ... ૨૬૯
 ૧૧ સંતો ! મુનિવરે મન સમગ્નયા ... ૨૬૯
 ૧૨ હરિજન હોય તેણે હેત ઘણું રાખવું, પ્રેમ ઘણો રાખવો ૨૭૦

ભોળીબાઈ

- ૧ આજ સાહેલી મેં તો હરિ-દસ પામ્યા ... ૨૭૦

મગનીદાસ

- ૧ મારી રે કટારી સંતો પ્રેમની, લાગી કલેગ્ન માંદા જી ૨૭૧

મંસૂર

- ૧ અગર હૈ શૌક મીલનેકા, તો હરદમ હૌ લગાતા જી ૨૭૧

માલીબાઈ

- ૧ બાઈ, ગુરનાં ચરણોતે તમે સેવજો ... ૨૭૨
 ૨ મારા સમર્થા પહેલાં વહેલા આવજો ... ૨૭૨

માધવ

- ૧ તારી સદ્ગુણિ રૂપાં રે ગુમાવી મારા દંસા રે ? ... ૨૭૩

મીરા

- ૧ જાણ્યું મેં, જોધવજી, તારા હરજીવું હેત રે ! ... ૨૭૩

મીરાંબાઈ

- ૧ આજ મારે સાધુજનનો સંગ રે, રાણા ! ... ૨૭૪
 ૨ જોવિંદ લીન્હો મોલ-બાઈ, મૈને જોવિંદ લીન્હો મોલ ! ૨૭૪
 ૩ ઘેલાં અમે ભલે થયાં રે, બાઈ ! મારે ઘેલામાં ગુણુ લાધ્યું ! ૨૭૫
 ૪ નહિ રે વિસારું હરિ-અંતરમાંથી નહિ રે વિસારું હરિ ! ૨૭૫
 ૫ નાખેલ પ્રેમની દોરી, ગળામાં અમને નાખેલ પ્રેમની દોરી ૨૭૫
 ૬ નાથ ! તુમ જનન હો સખ ઘટકી, મીરાં ભક્તિ કરે પરગટકી ૨૭૬
 ૭ નિત્ય નિત્ય ભજીએ તારું નામ, તારું નામ, તારું નામ રે ૨૭૬
 ૮ પાચો જી મૈને રામ-રતન ધન પાચો ... ૨૭૭
 ૯ સુખડાની માયા લાગી રે, મોહન ખારા ! ... ૨૭૭

- ૧૦ મહાંને ચાકર રાખો છ, ગિરિધારી લક્ષ્મી, ચાકર રાખો છ ૨૭૮
 ૧૧ રામ રમકડું જડિયું રે, રાણાછ, મને રામ રમકડું જડિયું ૨૭૮
 ૧૨ રામ રાખે તેમ રહિયે, રાણાછ, રામ રાખે તેમ રહિયે ૨૭૮
 ૧૩ શું રે કરવું છે, રાણા, શું રે કરવું છે રે? ... ૨૭૯

મીરાં

- ૧ જોગી! તેરો સંગડો ના છોડું, મેરે લાલ-લાલ મેરે! ૨૭૯
 ૨ મને લહે રે લાગી હરિના નામની રે ... ૨૮૦
 ૩ મારે પૂર્વ જનમની છે પ્રીત રે... ... ૨૮૦

મુક્તાનંદ

- ૧ અનુભવી આનંદમાં અલ્પરસના ભોગી રે ... ૨૮૨
 ૨ અનુભવીને આપદા અંતરથી ભાંગી રે ... ૨૮૨
 ૩ ઓધવ, ક્યારે આવશે વનમાળી રે? ... ૨૮૩

મૂળદાસ

- ૧ આદિ ઓમકાર તે અંતમાં એક છે ... ૨૮૩
 ૨ જગજો, નર, ચેતજો, આ છે છેલ્લી સંધિના પોકાર રે ૨૮૩
 ૩ વૈરાગ્યના પદને વિદ્ય આડાં ઘણાં ... ૨૮૪

મોરાર ભગત

- ૧ મારા સદ્ગુરુ રોહી શ્યામ! સન્મુખ તમે રહેજો રે ૨૮૪

મોહનદાસ

- ૧ કાયાની ગાડી રે આ તો કારમી હો છ! ... ૨૮૫

રણછાડદાસ

- ૧ દિલમાં દીવો કરો રે, દીવો કરો! ... ૨૮૬
 ૨ જ્ઞાનમૂર્તિ ગુરદેવ! અમારે મંદિરિયે આવો! ... ૨૮૬

રણસિંહજી

- ૧ કર મન ભજનનો વેપાર છ ... ૨૮૭

રતનદાસ

- ૧ જુઓ ને વિચારી રે, વહાલો નથી વેગળા રે છ! ... ૨૮૭
 ૨ મન નિશ્ચય કર ઉરમાં ય, ઓગળી લેને આત્મારામને રે ૨૮૮
 ૩ રંકને ભૂપ તે નામ છે જૂજવાં, ઉત્તમ મધ્યમ દ્વૈત ભાવે ૨૮૯

૪ હું નથી, હું નથી, હું નથી તું જ છે ... ૨૮૯

રતનબાઈ

૧ પૂરા નર સોહી પ્રમાણિયે, સહેજે વર્ને સંસારમાં ... ૨૯૦

૨ શરા નર કોણુ બતાવે ? શબ્દે લહે સંસારમાં ! ... ૨૯૦

રવિદાસ

૧ અખંડ બ્રહ્મકું ડાઘ ન લાગે, દેખો જ્ઞાન દિલમેં, બાઈ ! ૨૯૧

૨ અનુભવી કરમે રે કરણા ય...અનુભવી જી ... ૨૯૧

૩ આત્મા નીરખોને નિર્વાણુ આત્મા જી જી ... ૨૯૨

૪ આનંદ ઘડી રે હેતે બજવા હરિ-હેતે બજવા હરિ ૨૯૩

૫ ઉન્મુન ઘર પહોંચે રે, બોલવું પછે દૂર ગયું ... ૨૯૩

૬ કોઈ મન-વૃત્તિને વારેઃ બોલે એકતારે-એકતારે ૨૯૪

૭ દિલ દરિયામાં, અખંડ દીવો, દેખવા વિના મારું મન કોણે ! ૨૯૪

૮ મૂળ શબ્દ તે ક્યાંથી કહે ? કોણુ દેશમાં બોલે ? ... ૨૯૪

૯ મેં નહુડી નામકી પ્યારી, નીરખું મારા નાથકું ! ... ૨૯૫

૧૦ રામ ! કોણુ બનાવ્યો ચરણો, એના ઘડનારાને નીરખો ૨૯૬

૧૧ સદ્ગુરુ સાથે મારી પ્રીતડી, બીજનસે નહિ બોલું ... ૨૯૬

૧૨ હૈ કોઈ બગંદા, હાં રે લાલ કોઈ ચેતંદા ? ... ૨૯૬

રણુછોડ

૧ જો દુઃખ થાય તે થાજે રે રૂડા રામને બજતાં ... ૨૯૭

રસિક

૧ દર્શન દેના પ્રાણુ-પિયારે ! નંદલાલ મેરે નૈનોંકે તારે ! ૨૯૭

રાંકો

૧ કોઈ સંત વીરલે ગણિયું, બાઈ, એ વાનો છે ઝીણિયું ૨૯૭

રામદાસ

૧ ના વિસારશે રે રૂડા હૃદિયામાંના રામ ! જ. ... ૨૯૮

રંગીનદાસ

૧ કેની આગળ કહું, અનુભવ મારો કેની આગળ કહું ? ... ૨૯૮

૨ જિસ રાહમેં ચલતે હૈં હમ, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! ૨૯૯

૩ મુક્તિ કદી નહિ થાય, જ્ઞાન વિના મુક્તિ કદી નહિ થાય ૨૯૯

લાખમાળ

- ૧ આ ગૌરીના પુત્ર ગણેશ દેવને સમરું છું ! ... , ૩૦૦
 ૨ જેને દીડે મારાં નયણાં દરે ૩૦૧
 ૩ પ્યાલો મને પાચો રે, સદ્ગુરુએ મારે કરણા કરી ... ૩૦૧
 ૪ શન્ય શિખરપર સદ્ગુરુ હે, અનભે' નોખત અધર જરે ૩૦૨
 ૫ સચરાચરમાં જેને સદ્ગુરુ મળિયા, હાં ! ૩૦૩
 ૬ સદ્ગુરુ મળિયા મારા સંશય ટળિયા ૩૦૩

લાખા લોચણ

- ૧ છ રે લાખા ! પ્રથમ સદ્ગુરુજીના પાપ પૂછને છ હો છ ૩૦૪
 ૨ છ રે લાખા ! સદ્ગુરુના પદનો દોઢ પાર ન પામે છ હો છ ૩૦૪
 ૩ છ રે લાખા ! મૂળ રે વચનનો મદિમા અહુ મોટો છ હો છ ૩૦૫
 ૪ છ રે લાખા ! હરિ-ગુરુ-સંતને તમે એકરૂપ બાણો છ હો છ ૩૦૬
 ૫ છ રે લાખા ! અહમમાં ભળવું હોય તો હેત વધારો છ હો છ ૩૦૭
 ૬ છ રે રાણી ! મૂળ વાસના જેની અહમમાં ભળી છે છ હો છ ૩૦૭
 ૭ છ રે રાણી ! શુદ્ધ સ્વરૂપમાં જેનું લક્ષ લાગ્યું છ હો છ ૩૦૮

લાલદાસજી

- ૧ જેને ઇચ્છા હોય રે હરિ મળવા તણી રે ... ૩૦૯
 ૨ તમે અક્ષય અશ્વી દેવ, મેં દાસ કહાવું રે ... ૩૧૦
 ૩ ભાવનો બૂખ્યો બૂધરો, ભાવે હોય તે લાવો ... ૩૧૦
 ૪ મૂળ મહેલમાં ગણપતિ સમરું, પૂજે પરસન થાય ! ... ૩૧૧
 ૫ રામ શબ્દની માળા જપો, તો પ્રાણી છૂટે જનમ-જંજળા ૩૧૧
 ૬ હરિ ! મારે મંદિરે પધારજો મોહન મૌરલીવાળા રે ! ૩૧૨

વિશ્રામ

- ૧ આજ મોહો આનંદ અહભુત આયા ! સદ્ગુરુને ભેદ અતાયા ૩૧૨
 ૨ પ્રેમે દીધા પરવાના, અથ મન મગન બયા મસ્તાના ૩૧૨
 ૩ સાધો ! દેખ અહર ઝણકારા, બંકા ભેદ વેદસે ન્યારા !... ૩૧૩

લાંઠા

- ૧ પરમ ગુરુને ગોવિંદ કરી જાણો, બિન્નભાવ હૃદે નવ આણો ૩૧૩

વિષ્ણુદાસ

૧ ક્યાંસે આયા ક્યાં ગયગા, જોજ કરે અગલે ઘરકી ૩૧૪

શીતળ

૧ યા'ના ઠેરી લગ્ન રે ! ગુરુ તમે રાખજો રે છ ! ... ૩૧૫

શંકર ભગત

૧ જુઓ જમ'—જાંઘનની જોડ છ ! ... ૩૧૫

૨ પરમ સુધારસ પાન, ક્રિયા જિન પરમ સુધારસ પાન રે ૩૧૬

૩ હંસા ! નેણાં દેરને નાભિ હસે, જેનાં દર્શનથી દુઃખ ગય ૩૧૬

૪ હંસા ! ગર્હ'તી ગુરુના દેશમાં ... ૩૧૬

સત્તારક્ષ

૧ એવી ખ્યાલી પીધી મેં તો મારા સદ્ગુરુના હાથે રે ૩૧૭

૨ દેહ-દેવકમેં દેવ ગિરાજે, મેં દરશનકો જાવું છ રે ૩૧૭

૩ સદ્ગુરુ જેના સાચા રે ! તેનો સહુને સરખા ગણે ! ... ૩૧૮

૪ સાધુ ! વો નર હમકો ભાવે ! ... ૩૧૮

૫ હૃદયમાં વસતું છે અણમોલી ! ... ૩૧૮

૬ જ્ઞાની ગુરુ મળિયા રે, જોણા તો મારી જ્ઞાનભણી ... ૩૧૮

રામરથ

૧ કાયામેં મેરી ફિર ગર્હ રામદુર્ધાર ... ૩૨૦

૨ જપો રે, મન, અજપા શિવરાણુ સાર ! ... ૩૨૦

સરભંગી

૧ ધન્ય ગુરુ દાતા ને ધન્ય ગુરુ દેવા ... ૩૨૧

સુજસ

૧ ચેતન ! અગ મોઢે દર્શન દીજો ! ... ૩૨૧

સુરજગર

૧ ગુરુએ અગેલો મનખો સુધારિયો ... ૩૨૨

સૂરદાસ

૧ અબકી ટેક હમારી, લાજ રખો ગિરિધારી ... ૩૨૨

૨ અંખિયાં હરિ-દરસનકી પ્યારી ! ... ૩૨૩

૩ ચરન-કમલ અન્હોં હરિ રાઈ ! ... ૩૨૩

૨૯

૪ જાસે રાખડું વૈસેહિ રહૌં !	૩૨૩
૫ પ્રભુ ! મોરે અવગુણુ ચિત્ત ન ધરે।	૩૨૩
૬ સખસે જાંચી પ્રેમ-સગાઈ !	૩૨૪
૭ હમ ભક્તનકે, ભક્ત હમારે	૩૨૪

સોમા ભગત

૧ હવે હું તો હરિને નહિ વિસારું રે	૩૨૫
--	-----

હરગોવિંદ

૧ ભક્તિ ભજન અધિકારી, જગતમાં ધન્ય તે નર ને નારી	૩૨૫
૨ હરિભજનમેં રાજી, મારું દિલ હરિભજનમેં રાજી	૩૨૫

હરિદાસ

૧ અક્ષર ધરના હો વારી મારે મંદિરે પધારો ! ...	૩૨૬
૨ આજે ગુરુએ ઓળખાવિયો, મારા વડાલા ! ...	૩૨૭
૩ આટલો સંદેશો મારા સહગુરુને કહેજો	૩૨૯
૪ ગોકુળ આવો, તો અલખેલા વડેલા આવજો રે !	૩૨૯
૫ પ્રારંભે તને પૂજું, ગુરુ, પૂજું રે, ગવનન-પુત્ર ગૌરીના	૩૩૦
૬ મારે હૈયે તે આનંદ અપાર, મારા ગુરુજી પધારશે આંગણે	૩૩૦
૭ વહાલા ! ચિયોગે મુંઝાઉં રે, પધારો સુંદરચામ !	૩૩૧
૮ સહગુરુ સદાય કરો એક વાર રે, મારો છે મૂરખનો અવતાર રે	૩૩૧
૯ સાચા તે સંત તેને જાણીએ રે, જેમાં એવા ગુણ હોય	૩૩૨

જ્ઞાનીજી

૧ બડી ઝડપસે સભાકે અંદર બજે હમારા મંજરા !	૩૩૨
--	-----

પરચુરાણુ ભજનો

૧ અજબ દેશ સહગુરુકા, સાધો, અજબ રહે એણી કાયા	૩૩૩
૨ અભિવંદન બ્રહ્મપદે હું કરું	૩૩૩
૩ અલખ પુરખને આરાધવા, મારા હરિજન આવો !	૩૩૩
૪ આ જગ'માંહી જેણે મન જીત્યું તેણે જીત્યું સર્વ ગણાય !	૩૩૪
૫ હિલ્લવ ! તમારે અમારે મળતો મેળ નહિ આવે ...	૩૩૪
૬ એ છે નિરાકાર, એનો કોઈ ન પામ્યા પાર ! ...	૩૩૫

૭ કહીં લાખો નિરાશામાં, અમર આશા છુપાઈ છે	૩૩૫
૮ ગુનરે જે શિરે તારે, જગતનો નાથ તે સહેજે !	૩૩૬
૯ ગુરુ હાથ હવે લ્યો ઝાલી રે, લાગી તાલાવેલી ...	૩૩૭
૧૦ જહાં અનરાજ કલ પાયે, ચલો સખિ ! આજ વો અનમેં	૩૩૮
૧૧ જીના જરૂરી, રામ ! તેરે કિયે-મેરા જીના જરૂરી	૩૩૮
૧૨ જોને આ પ્રાણ આધાર, આવે છે સખિ ! ...	૩૩૯
૧૩ ન્યાં ન્યાં નજર મારી દરે, યાદી ભરી ત્યાં આપની !	૩૩૯
૧૪ તમે રે, ઓધવજી, અમને જ્ઞાન અતાવ્યું ! ...	૩૪૦
૧૫ અહમનો બેદ જાણે જન અનુભવી	૩૪૧
૧૬ અંસીવારા, આજ્યો મ્હારે દેસ, ધારી સાંવરી સુરત વહાણો ખેસ	૩૪૧
૧૭ મારા ગુરુજી વિસારી ન મૂકશો, કદી યાજક વીસરી જાય	૩૪૧
૧૮ મારી દીધાં શયદુનાં યાણુ રે	૩૪૨
૧૯ મેરે તો ગિરિધર ગોપાલ, દૂસરા ન કોઈ ...	૩૪૨
૨૦ રંગમાં રમો છો, ભક્તો જી ! રંગમાં રમો છો ...	૩૪૩
૨૧ જ્ઞાની જ્ઞાન દશાનો દોર કદી ચૂકે નહિ રે ...	૩૪૩
૨૨ જય જય પરમ ગુરુદેવા ! કરું તમારી સેવા ...	૩૪૪
૨૩ રામે-રટન ધૂન લાગી, ગગનમેં રામ-રટન ધૂન લાગી	૩૪૪
૨૪ મિથ્યા ન મરશો ભટકી, ભાઈ, કોઈ મિથ્યા ન મરશો ભટકી	૩૪૫
૨૫ કોઈ રામ પિછાનો, મેરા કહેના માનો જી ...	૩૪૫
૨૬ દેખત દીવો છે પોતે, મૂરખ અજવાળું ગોતે ...	૩૪૬
૨૭ તેરી સુરતમેં જગ નિસરાયા	૩૪૬
૨૮ અખ તો મીતે એસે સંત સુમળ્યુ-સુમળ્યુ ...	૩૪૬
૨૯ પૂરા ગુરુ મીલ આયા તખ જાણું, પૂરા ગુરુ મીલ આયા !	૩૪૭
૩૦ કિરતારની કળા કોઈ ખેલે સંત જન	૩૪૭
૩૧ મૈં ધનશ્યામ રંગ રંગ ગાઉં	૩૪૭
૩૨ સાધો, દૂર દુઈ જખ હોવે, હમરી કૌન કોઈ પત ખોવે	૩૪૮
૩૩ અલખ નિરંજન સાંઈ હમારા, જે સર્વદા સકળમેં વ્યાપક	૩૪૮
૩૪ મૂકી દે, મૂઠ ગમાર, મમતા મન કેરી	૩૪૮
૩૫ રાધેકૃષ્ણ ખોલ, કૃષ્ણ રાધેકૃષ્ણ ખોલ	૩૪૯

૩૬ જરા મીલકે જલેા, ગિરધારી	૩૪૯
૩૭ દો દિનકે મિજમાન, સગજન, હમ દો દિનકે મિજમાન	૩૪૯
૩૮ મારા બેધક્કનો મહિમા થ રે	૩૫૦
૩૯ શબ્દ તે તો સાચા રે, જે અગમ ઘર દેખાડે ...	૩૫૧
૪૦ સદ્ગુરુ સદ્ગુનાન ખતાયે, તાતેં હમ આનંદ પાયે	૩૫૨
૪૧ અવિદ્યાનું મૂળ તે તન ત્રિપાતણું	૩૫૨
૪૨ સખિ રી, પ્રભુમીત્રનકી ખુમારી રંગમેં જાઉં બિંગ્ગઈ	૩૫૩
૪૩ સમજ હમારી હરિકે તરફકી	૩૫૩
૪૪ અકલ નકલ નહીં ચાલિયે, ચારો !	૩૫૪
૪૫ આલમમેં કિસકા ડર હૈ, જિસ પર નજર હો તેરી ?	૩૫૪
૪૬ આશક હું દિલોગ્ગસે, કારીર તેરી સૂરતકા ...	૩૫૪
૪૭ તેરી જનપે ફીદા હું, ચાહે ખોસો યા ન ખોસો ...	૩૫૫
૪૮ જુતોમેં બી તેરા યા રખ, જલવા નજર આતા હૈ	૩૫૫
૪૯ ઐ મેરે દિલે શયદા, જો તૂ હૈ વો હિ મૈં હું ...	૩૫૬
૫૦ જખ છૂપા તૂ, તો તેરે છૂપનેસે કપા કપા હો ગયા ?	૩૫૭
૫૧ તૂ વોડ મયે ખૂચી હૈ, ઐ જલસે જનનાના ...	૩૫૭
૫૨ ન હૈ કુછ તમના, ન કુછ જુસ્તજુ હૈ ...	૩૫૮
૫૩ કોઈ હાલ મરત, કોઈ માલ મરત	૩૫૮
૫૪ કુંદનકે હમ ડલે હૈં, જખ ચલાય તૂ ગલા લે	૩૫૯
૫૫ તૂને તો મુજે, જલિમ, દીવાના ખના ડાલા ...	૩૫૯
૫૬ કત્તગાદમેં જખ ચલે વો, લોકે ખંજર હાથમેં ...	૩૬૦
૫૭ વાલમા ! વસળીએ વાતડી કહી	૩૬૧
૫૮ વાલમા ! નારાયણ નામ-તીર લઈ	૩૬૨
૫૯ રામ રામ શ્વાસે શ્વાસે ભજ, ભાઈ !	૩૬૩
૬૦ સદ્ગુરુની સાન પકડ લેને, ભાઈ	૩૬૪
૬૧ કાઈ ચે નથી, કાઈ ચે નથી, જુઓ જગતમાં કાઈચે નથી.	૩૬૪
૬૨ શીદ કરે લાચારી, મન, તું શીદ કરે લાચારી ? ...	૩૬૫
૬૩ જૂખણુદાક્ષની જૂખ મટે નહિ, ઇચ્છાળાઈને લીધે રે	૩૬૫
૬૪ મનકા ખેલ હૈ અપરંપારા	૩૬૬

૬૫ અહ્મ સાગર છે મોટા, જગ'પાણીના પરપોટા ...	૩૬૬
૬૬ શાને, પ્રભુ, તમે ભૂલ્યા કરો છો?	૩૬૭
૬૭ આ વાણિયા તો મારા પ્રાણિયા રે, તમે જુઓ વિચારી	૩૬૭
૬૮ આ જગત જળના પરપોટા, પરપોટા! ...	૩૬૭
૬૯ પ્રભુ, કેવા છો-તમે કેવા છો?	૩૬૮

★ સ્તુતિ

ૐ નમસ્તે સતે તે જગત્કારણાય, નમસ્તે ચિતે સવલોકાશ્રયાય ।

નમોઽદ્વૈતતત્ત્વાય મુક્તિપ્રદાય, નમો દ્રઘ્મણે વ્યાપિને શાશ્વતાય ॥

જગતના કારણરૂપ અને સત્ સ્વરૂપ હે પરમાત્મા ! તને નમસ્કાર ! સર્વ લોકના આશ્રય એવા ચિત્ સ્વરૂપને નમસ્કાર ! મુક્તિ આપનાર અદ્વૈતતત્ત્વ, તને નમસ્કાર ! શાશ્વત અને સર્વવ્યાપી એવા અહ્મને નમસ્કાર !

ગુરુબ્રહ્મા ગુરુર્વિષ્ણુઃ ગુરુર્દેવો મહેશ્વરઃ ।

ગુરુઃ સાક્ષાત્પરબ્રહ્મ તસ્મૈ શ્રી ગુરવે નમઃ ॥

ગુરુ અહ્મા છે, ગુરુ જ વિષ્ણુ છે અને ગુરુ જ સાક્ષાત્ મહેશ્વર છે; અને 'એક અદ્વૈત અબેદ સ્વરૂપ' પરઅહ્મ તે જ સાક્ષાત્ સદ્ગુરુ છે; એવા સદ્ગુરુને નમસ્કાર છે.

સમૂહ પ્રાર્થના

જય જગત્રાતા, વિશ્વ વિધાતા, હે સુખશાંતિનિકેતન હે ! ટેક પ્રેમકે સિંધુ, દીનકે ખંધુ, દુઃખદરિદ્રવિનાશન હે ! નિત્ય, અખંડ, અનંત, અનાદિ, પૂરણ અહ્મ સનાતન હે ! જયં જગઆશ્રય જગપતિ જગવંદન, અનુપમ અલખ નિરંજન હે !

પ્રાણુ-સખા, ત્રિભુવનપ્રતિપાલક, જીવનકે અવલંબન હે ! જયં

અહ્માર્પણ

અહ્માર્પણુ તો કહીએ જોહ, સ્કુરણુ માત્ર સમાવે તેહ,
અહ્મામિમાં હોમે કર્મ, અહ્મદશીનો એ છે મર્મ.

પરિચિત પદસંગ્રહ

અખા ભગત

૧

અકલ કલા ખેલત નર જ્ઞાની !
જૈસે હિ નાવ હિરે ફિરે દસોં દિશ, ક્રૂવ તારે પર રહન નિશાની. અકલ
ચલન વલન અવની પર વાકી, મનકી સૂરત અકાશ ઠહરાની;
તત્ત્વ-સમાસ ભયો હૈ સ્વતંતર, જૈસે હિમ હોત હૈ પાની. અકલ
છૂપી આદિ-અંત નહીં પાયો, આઈ ન સકત જહાં મન-ખાની;
તા ધરસ્થિતિ ભઈ હૈ જિનકી, કહી ન જાત એસી અકથ કહાની. અકલ
અજ્ય ખેલ અહ્મુત અનુપમ, જનક હૈ પહિયાન પુરાની;
ગગન હિ ગેય ભયા નર ખોલે, એહિ અખા જનત કોઈ જ્ઞાની. અકલ

૨

અખ મોહે આનંદ અહ્મુત આયા !
ક્રિયા-કરાયા કછુ ભી નાહી, સહેજે પિયાજીકો પાયા ! અખ
દેશ ના છોડ્યા, ખેશ ના છોડ્યા, ના છોડ્યા સંસારા;
સૂતા નર નિદ્રાસે જાગ્યા, મીટ ગયા સુપના સારા ! અખ
કૃપા-નાલ અંતરસે છૂટી, જોલા જ્ઞાન મિલાયા;
આડ અટક સખ ફેડકે નીસર્યા, દૂરસે અજ્ઞાન હડાયા ! અખ
સારા કહે, કોઈ ખૂરા કહે, ભાઈ અપની મતિ અનુસારા;
ખારા-મોળા, લોહા-પારસ પરસે, સોન ભયા અખા સોનારા ! અખ

૩

આપે આપ તું રે ! એમાં હું જ ન મળું શેષ જી !
તું ખોલે, ચાલે, સાંભળે, તેં મારો લીધો વેષ ! આપે

હું પડછંદો તાહરો, તારે તે શ્વાસે શ્વાસ છું!
 મન તું-તન તું, ત્રિકમા! તુજ માંહે તે મારો વાસ! આપેં
 પહેલો પાછલો તું, પ્રભુ! રે' પદ થતાં હું બાણુ છું!
 તેજ પ્રોક્ષણુ તાહરું—જેમ કિરણનો બાણુ! આપેં
 મુજ દષ્ટાંતે સૃષ્ટિનો સરવાળો એક-મેળ છું;
 જીવ-નીચ નહિ નીરખતાં, જેમ સાકરતું નારિકેળ! આપેં
 અંબુધિ માંહેથી અંબુને લઈને વરસે છે વાયુ છું;
 તેનાં નદી-નાળાં નામ ધર્યાં, પણ ભર્યામાં ભેળાં થાય! આપેં
 હું થઈને તાહરું ન્યારે કાઢવા જતું છેક છું,
 વિલય થઈ વિચારતાં ત્યાં કોણુ કહે એ-એક? આપેં
 આરોપણુ હું-તુંપણું, એ સમર્થતાની ગુંજ છું;
 હું હુંને પ્રણુમી કહું: એ આપે આપની સૂઝ! આપેં
 આવું આરોપણુ અણુછતું, અને વસ્તુ ગતે તું, રામ છું!
 એમ જોતાં હું-તું ટળી ગયું અને સે'જે સીધું કામ! આપેં

૪

આરતી ઉતારું મારા હરિ-ગુરુ-સંત, ટાળ્યા સર્વે કંદે;
 ચોરાશીના બંધ, હરિ-ગુરુ-દેવની આરતી! ૨૬
 આરતી કરી લઉં આવારણા રે, ધરું શ્રવણુ-મનન-નિગ્રધ્યાન;
 સદ્ગુરુજીને શિષ્ય સોંપતાં રે, મારું ટળી ગયું દેહાભિમાન. હરિં
 મહાનુભાવે મહેર કરીને, સગગવ્યું મુખ અપાર;
 ॐ શ્રીઅહ્મા આદિ રતુતિ કરે, વા'લો મારો શબ્દાતીત સોહાય. હરિં
 સદ્ગુરુજીએ મને સાનમાં રે, સમગ્નવી સઘળી રીત;
 જાગ્રત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ રે, પછી દેખાડ્યું તુરીયાતીત. હરિં
 સદ્ગુરુ શોભા શી કહું રે, મુખે વર્ણા ન જાય;
 અંતરચક્ષુ હવે જિઘ્રાં રે, અને ભાર્યો આ અહ્માકાર! હરિં
 અંખે પદ અવલોકિયું રે, સદ્ગુરુ ઠેરી સોજ;
 અંતર્યામી આત્મા...વા'લો વિલસ્યો પોતાની મેળ. હરિં

૫

ઊલટ ફિરે સોઈ નિજ ધર પાવે ! નહિ તો મિથ્યા જન્મ ગુમાવે. ટેક
જ્યાંહિ દેરાણું ત્યાં ખીચ આકાશ ! અન્ય ઉપાય કરે સખ સાંસા;
સંશય મીટે તો સેજ ધર પાવે ! અલખ નિરંજન એપે લિખાવે. ઊલટ
ન્યારે જોઈ ત્યાં રામ રંગીલા ! લોક ન લેખે અલૌકિક લીલા;
પલ પલમે પ્રભુ નાના રંગા ! સોહિ પ્રભુ જેલે સદા અંગસંગા. ઊલટ
એકકું યાચે એર નહીં વાચે, સમજ લે સાન સદ્ગુરુ સાચે;
રચિ વિના ભોગ લાગે ન મીઠા ! સોહિ સરાહે જેણે પિયુ દીઠા. ઊલટ
બહાર સેવત કાચી જે નારી ! અંતરભોગ ભોગે પિયુ પ્યારી;
ઔર ભોગ સખ નીંદમે જાવે ! જાગે અખા સોહિ પ્રત્યક્ષ પાવે. ઊલટ

૬

એ ગુરુ સેવીએ રે, જેનું મૂલ, તોલ ન માપ શુ;
ગુરુને આદ્ય, અંત ને મધ્ય નહિ, તેને થાપ ન ઉત્થાપ ! એ
પ્રપંચ થકી પરે રહ્યો, જેમ લોહચમકને ન્યાય શુ;
જડ હતું તે ગુરુતણા સંજોગે ચેતન થાય. એ
ગુરનું નામ-દામને-ગામ નહિ, એવો સર્વનો વિશ્રામ શુ;
ઉત્પત્તિ-સ્થિતિ-લય ગુરુ વિષે, એ તો કહાવે સદા ય અકામ. એ
ગુરુ મારો નવ અવતરે ! નવ ધરે ગર્ભે વાસ શુ;
ઊપજે તે વણસે ખરો, એ તો માયાનો જ વિલાસ. એ
ગુરુમહિમા સદાશિવ લહે, વળી સનકાદિક-શેષનાગ શુ;
શુદ્ધ વિચારે રવે અખા, ન્યારે ગુરુ કહે ગુરુ ભાગ. એ

૭

કાગળ સદ્ગુરુ લખે-જેના વીરલા છે વાચનહાર. ટેક
જ્ઞાન-વૈરાગ્યનો દેહ ધર્યો રે, માંહી જોગપણનો છે જીવ;
ભક્તિ-આભૂષણ પેરિયાં રે, એવો કોઈક સેવક શિવ. કાગળ
શીલરૂપી ખડિયો કર્યો રે, માંહી પ્રેમ તણી રુશનાઈ;
કલમશુદ્ધિ સંતની રે, માંહી અદ્વૈત આંક પુરાઈ. કાગળ

સૂરતનૂરતની દોરી લીટીઓ રે, વિવેકની છે ઓળ;
 વિચારી અક્ષર સૌ લખ્યા રે, માંહી ઉતારી પાટણુપોળ. કાગળ૦
 સમજણ કાનોમાત્ર રે, માયા ઉપર શૂન્ય;
 તેમાં તો પરિપૂર્ણ બ્રહ્મ છે રે, પછી નહિ પાપ કે પૂન્ય: કાગળ૦
 કોટિ કોટિ પંડિત મચી મૂઝ્યા રે, ભણુ ભણુ વેદ-પુરાણ;
 તો યે અક્ષર એક ના જિકલ્યો રે, સંતો થાક્યા છે જાણુ-અજાણુ. કાગળ૦
 અંધે કાગળ વાંચિયો રે, બહેરે સૂણી વાત;
 મૂઝે ચર્ચા બહુ કરી રે, એની વેદ પૂરે છે સાખ. કાગળ૦
 જોગપણું જુગથી લઘું રે, મન મળીને મંગળ ગાય;
 વિચારી અક્ષર સૌ લખ્યા રે, તો ય કાગળ કોરો કહેવાય. કાગળ૦
 અમરાપુરની જગતમાં રે, ત્યાં છે તેમનો વાસ;
 કર જોડીને કહે અખો રે, એવા કોઈક હરિના દાસ. કાગળ૦

૮

ગરવા ગુરુ મળ્યા રે ! એવા સત નિરંજન દેવ છ !
 મિષ્ટ વચન ગુરુદેવનાં, તેનો વિરક્તા જાણે ભેવ ! ટેક
 ગુરુને જાતવણું-આશ્રમ નહિ, ને સહેજપણે અવધૂત છ !
 ગુણ સાથે નહિ યોજના, સ્પર્શે નહિ પંચભૂત ! ગરવા૦
 અખિલ જગત ગુરુમાં રહે, અને ગુરુ રહે નિરધાર છ !
 અન્ય આશ્રિત નહિ ગુરુ વિષે, એ તો રહે પરાને પાર ! ગરવા૦
 એ આશ્રય ગુરુનું ઘણું, જે અરૂપીને અણુલિંગ છ !
 સ્વભાવે સાક્ષી તે સદા ! પ્રતિબિંબ પાંચે રંગ ! ગરવા૦
 સામર્થ્યે સઘળે રહે, અને સ્વયં રહે સંત પાસ છ !
 ત્યાં મેળાવો અખ્યા માહરો, એ તો સ્વયં મળે અવિનાશ ! ગરવા૦

૯

જોળી રે આપી જ્ઞાનની, અમને વૈદ્ય મળ્યા ગુરુદેવ. ટેક
 પંચવિધયનો રોગ ભારી, ને બગાડયું શરીર સાર;
 અમને ગુરુ મળ્યા પરમાર્થી રે, નાડી જોઈને કર્યો નિસ્તાર. જોળી રે

નામ નસતર મૂકિયાં, ને માંય ઓસડ વાટયાં વૈરાગ્ય;
ચરી પળાવી રહેણી રાત-દિવસની રે, તેમાં કણુએ ન લાગે ડાઘ. ગોળી રે.
અનુભવ ઓસડ આરામ થવા, ને ધ્યાન ધનંતર વૈદ;
પંચરોગ મટી નીરોગી થવા રે, પછી અમર રહ્યા અદ્વૈત. ગોળી રે.
શન્યમાં મહાશહેર વસાવ્યું, ને વસતી કીધી ઉગ્ગડ;
કાળ બિબો સ્તુતિ કરે, પછી જખ મારે જમગ્ગળ. ગોળી રે.
પ્રહ્લાનંદનો ભ્રમ ભાંગીને બગ્યો અનુભવસાર;
અમર રત્નો એમ આત્મા રે, તેનો જન્મમરણ ટળી જાય. ગોળી રે.

૧૦

જનવું તે સદ્ગુરને શરણે, જે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે પ્રીછવે!
જોલે નહિ આવરણે! જનવું તે સદ્ગુરને શરણે. ટેક
હું-તું જે હમણું ટળે, તો આગે છે એવું;
જીવને યથારથ બિપન્યું કોઈ નવ હોતું તેવું. જનવું
વસ્તુ વિષે કાંઈએ કહેવા નથી, જોતાં ગુરુની દષ્ટે;
નામ, રૂપ, ગુણ, કર્મ જે, તે થયું નથી સૃષ્ટે. જનવું
જાય મિથ્યા ને મિથ્યાપણું, સત્ ભાર્યું સર્વે!
જોને બિપજો કામના, તેહ લાગ્યાં કરવે! જનવું
અણલિંગી ઉપદેશ તે, અણલિંગી આપે!
બીજા તે બીજું વદે! જીવ જાણે રે થાપે. જનવું
એકમેવ અદ્વૈત તે ત્યાં વચન નહિ લાગે;
તત-મન કૃત્ય ત્યાં નવ ખાપે, એક અનુભવ જાગે. જનવું
મહાકલા છે મહાપુરુષની, જે આપોપું બિગે;
સ્વે સંવેદ શ્રી ગુરુ કહે, પણ કોઈ એક પૂજે. જનવું
સમજતાં સ્વામી મળે, જે ગુરુલક્ષ લેવાય;
ઉત્ત્ર બુદ્ધિ જાણે અખા, જે અણચળ્યું ગાયે. જનવું

૧૧

હત્યો ત્યારે જાણજે રે હાં, આ હું હું કરે છે અહંકાર જી !
 એ કાળના તું કટકા કરજે ને ! માથું કાઢે તો દેજે માર. હત્યો
 ધર્મના ધનુષ્યે દયાની પણજે, બજન-ભલકારે સાર જી;
 સતની સમશેરને લમણી ઢાલ લઈ, ઝૂજને જેમ ઝુઝાર. હત્યો
 પ્રેમનું અખતર નખ-શિખ પહેરજે, વાગે નહિ કોઈ ધાર જી;
 રામનામનું સમરણ કરશે, તો હતશે ધણી દરબાર. હત્યો
 શીલની અંધૂકે સંતોષ-દાઝ ભરી, જ્ઞાનગોળા છે સાર જી;
 માર મમતા, કાઠી સંશય, સમજને ખેલજે શિકાર. હત્યો
 વસમી છે વાટ ને ઊતરવો ઘાટ, જેમાં હરખ-શોક છે અપાર જી;
 જગત જળી જેમાં રહું જળી, એનો ડાઘ ન લાગે લગાર. હત્યો
 શામ છે સામાને, મેલ મનના ભામા, તું છોડીશ મા એક તાર જી;
 ભગત-જગતમાં ભળી શમ્યા જેણે લાય કયું એ લથિયાર. હત્યો
 જ્ઞાનધોડે, સાય દોડે, તે પર થાવું છે સવાર જી;
 ભૂતનાથચરણે ભણે અખૈયો આ ખેલ છે ખાંડાની ધાર. હત્યો

૧૨

જી રે ! આજ આતમ ઓળખાવિયો;

સદ્ગુરુએ કીધી સાંચ જી રે ! આજ
 પરવૃત્તિ મુકાવી રે પરહરી, નિરવૃત્તિ દેરાવી દાર. આજ
 સદ્ગુરુએ મંત્ર જ આપિયો, મારા કર્ણદ્વાર-મોઝાર. આજ
 ગુરુજ્ઞાન-દીપક કર્યો ગોખમાં, મારા હૃદયકમળની માંચ. આજ
 જિજ્ઞે અનુભવ-અર્ક રે આતમા; દીઠો જળહળ રૂપ અપાર. આજ
 કામ-ક્રોધ-કલ્પના સઘળી ટળી, છૂટ્યા વિપયતણા વિકાર. આજ
 મોહ, મૃગજળ, માયા ને મમતા, છૂટ્યા સ્વપ્નતણા રે આચાર. આજ
 દિલે દરસી દયા ને દીનતા, જ્ઞાન, ભક્તિ, વિવેક, વિચાર. આજ
 સત્સંગ, સંતોષ ને શીલતા, દઢ દયા ધીરજ ધણી ધાર. આજ
 રાખ્ય આશરો અક્ષરનો અખા, જે છે આવનથી વળી ધાર. આજ

૧૩

તે હું જાણિયો રે, જે જાણુનહારો રવે આપ છ;
 પ્રપંચ સઘળા સમી ગયા, ત્યારે આપમાં જાણ્યો વ્યાપ. તે હું
 સોહું તે જ સનાતન, બ્યાં નિગમ રહ્યા બળ હાર છ;
 હું જગત જગ મુજ માંહે, હું નિર્ગુણ ગુણમંડાર. તે હું
 અનલ, અનિલ, આકાશ, અવનિ આપ મુજ માંહે;
 સત, રજ, તામસ માયરા, એ તો હું નહિ પ્રાપે. તે હું
 શબ્દ, સ્પર્શ, રસ, રૂપ, ગંધ, પાણિ, પાદ, ગુદા, લિંગ;
 ચલન વલન ચેતનતા મારી હું નાવું કોઈને અંગ. તે હું
 નેત્ર, શ્રવણ, નાસા, ત્વચા, બિહ્વા, મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અહંકાર છ;
 જીવાત્મા, પરમાત્મા તે હું, પણ બાંધ્યો નહિ કહેવાય. તે હું
 ભૂમિ, વરણ, રવિ, દિગ, મારુત; ઇંદ્ર, વિષ્ણુ, મૃત્યુ બ્રહ્માય;
 સંકરણ, વાસુદેવ, પ્રદ્યુમ્ન; અનિરુદ્ધ સઘળું મુજ માંય. તે હું
 ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, લય, પ્રકૃતિ-પુરુષ એ તત્ત્વમસિ પદ જોતે;
 અખાનું ઓચરવું એ પણ રવે પોતાનું પોતે. તે હું

૧૪

ધન્ય રે વડાલા તારે ધૂંધટે, કોઈ પાર ન પામે;
 કંઈકે જોઈને વિરમય હુવા, કંઈકે લાગ્યા છે ભામે. ટેક
 વડાલા શા સરખો તુજને કહું, નહિ રૂપને રેપા ?
 તુને ઉપમા દેવા કંઈ નથી, નહિ વર્ણને વેપા. ધન્ય
 રથૂલ કહું તો ક્યાં લગી, મન વાણી ન જાયે;
 સૂક્ષ્મથી સૂક્ષ્મ ઘણું, પરમાણું ન થાયે. ધન્ય
 દીર્ઘ નહિ, લઘુ નહિ, અધ ઊર્ધ્વ ન કહેવાયે;
 દેશકાલ વસ્તુ નહિ, એમ વેદ જ ગાયે. ધન્ય
 અજરાઅમર અછેલ તું, વડાલા, વચને ન આવે;
 સદા સદોદિત ઝળહળે, અવિગત જ કહાવે. ધન્ય

વહાલા કહું, નિર્મળ તાહરી કંઈ રમત જ ન્યારી;
 વેશે વહેવારે જે વાધશે, તેની યુધ્ધ જાયે હારી. ધન્ય૦
 હું અકર્તા રે વિલસ્યો, તારું સામર્થ્ય પ્રોદું;
 જો, તે પૂરું તો પડે, જો વસમું હોય થોડું. ધન્ય૦
 એમ વિચારી જોયું આપે, આપું હરિમાંહે જોયું;
 સમવિપમતા રહી ગળી, ધામ મૂળનું જોયું. ધન્ય૦

૧૫

નાવે ગુણે નિર્ગુણી બાતે, આપે આપ આનંદ કેવળ રસ;
 આપ બન્યો હે અપની ઇચ્છા તે, નાવે ગુણે નિર્ગુણી બાતે. નાવે૦
 જ્ઞાન કથી કથી હારે જ્ઞાની, ભક્ત ભજ ભજ હારે ગાતે;
 ત્યાગવૈરાગ કરી કરી થાકે, પ્રગટ જેલ ન આવત ધાતે. નાવે૦
 એહિ ચરજ ખૂજે કોઈ જ્ઞાની, કયા જને કોઈ ભેદુકી જાતે?
 જેસે વજ્રકો વેધે વજ્રમણિ, ઝોર ન ટકે કોઈ બાત બનાતે. નાવે૦
 ક્યારે કહું બનત નાહીં કહતે, અકથ કહાની લખી ન જાય પાતે;
 પ્રગટ પ્રમાણુ હજુર હથોડય, વોહિ ગિરાજે નાહીં અખા તે. નાવે૦

૧૬

નૃતસૂરત ચાલી શૂન્યમાં મહા ધૂન્યમાં મોહી જ;
 દેવચક્ષુ થઈ દો જણી કળા કારમી જોઈ જ. ટેક
 નૃરીજન આગે નટડી, નિરાધારે જેલે જ;
 સૂરત ન ચૂકે સુંદરી, ધરણી પાવ ન મેલે જ. નૃત૦
 તખ્ત ત્રિવેણી ત્યાગી કરી, ગુરુગમ પર આઈ જ;
 નાથજી આગે નૃત્ય કરી, પદ અમર લખાઈ જ. નૃત૦
 ગગનમંડળના ગોખમાં, અનહદ નાદ ધુરાયા જ;
 માવો વગાડે મીઠી મોરલી, અનભે ધર પાયા જ. નૃત૦
 ઓહંસોહંની સીડીએ સન્મુખ ઊભા છે સ્વામીજી;
 કહે અખો ગુરના દેશમાં, આપોઆપ અનામી જ! નૃત૦

૧૭

હું તો લળી લળી લાગું પાય, અખંડપદરાય ! નિગમ નેતિ ગાય !

વારી જાઉં વારણે. ૨૬

પુરુષોત્તમ-પરબ્રહ્મ પૂરણું, પ્રગટિયા જુગમાંય;
સદ્ગુરુરૂપે શોભતા રે, જિજ્ઞાસુની ઝેલવા બાંધ. વારી૦
અધમ જનને ઓધારવા, કર્યાં પાવન પગલાં સાર;
ભવસિંધુથકી તારતાં રે; તમને ક્ષણ નવ લાગી વાર. વારી૦
દર્શનથી દુષ્કૃત ટળે, પરસંતાં પાવન થાય;
નિગ્મનંદ સુખ ભાપજે રે, આવરણ-અવિદ્યાનાં જાય. વારી૦
પૂરણુ પુણ્ય હોય પાછલાં, નિત્યનિમિત્ત હરિધ્યાન;
અનેક જન્મને આદરે રે, તેને પ્રગટ મળે ભગવાન. વારી૦
સકળ તીરથનું તીરથ એ, સદ્ગુરુ દેવતા દેવ;
ધન્ય ધન્ય એ નરનારને રે, કરે મનકર્મવચ્ચને સેવ. વારી૦
બ્રહ્મા લિયે અતિ ભામણાં, શિવ-સનકાદિક ગાય;
વિષ્ણુ ને વલ્લભ ધણા રે, મહિમા મુખે કણો નવ જાય. વારી૦
મંદ જન મર્મ નવ સમજે, વર્ણાશ્રમની આડય;
ત્રિગુણમાં તાણ્યો ફરે રે, બાંધી જીવપણાની જાળ. વારી૦
કહે અખો એ અવિચળ પદના સદ્ગુરુ દાતા સોય;
કાળજાળમાં આવે નહિ રે, ફરી જન્મમરણુ નવ હોય. વારી૦

૧૮

પ્રભુ છે પ્રીછમાં રે, કાંઈ ભેદુ જાણે ભેદ જ;
જે જોડે ચાલે સાંભળે, જેને નિત્ય વખાણે વેદ. ૨૬
અળગો આત્મા બોલીએ, અને સ્વર્ગ, મૃત્યુ, પાતાલ જ;
તોય પ્રત્યક્ષ ન પામીએ, જેમ બ્રહ્મા ભમ્યા નાલ. પ્રભુ૦
જેમ હીરો હીડે જોળતો, તે જોત જોવા જાય જ;
તેજ તારી આંખમાં, જે મેલ પાછો થાય. પ્રભુ૦

બાણપણું જે છવનું, તે એ જ અંત ને આડ છે;
 સ્વામી તો રવે સળંગ છે, આકાશમાં ન હોય વાડ. પ્રભુ
 જેમ સૂરજ આગળ રતનની, કીજે આબુપણુરપણી એડ છે;
 તોય દેખાડે મલિનતા, નિજ કાન્તિમાંહે હોયે ખોડ. પ્રભુ
 હું નહિ તું નહિ, તે નહિ, એવું તે તેમનું તેમ છે;
 મહાતિમિરમાંહે માનવી, નિજ અંગ ન દેખે એમ. પ્રભુ
 રામ તારકમંત્ર એક, તે સૃષ્ટિ અભાયનો લક્ષ છે;
 વરતુએ વરતુ મળી જવું, જેમ લવણ અંશુમાં અલક્ષ. પ્રભુ
 સ્વયં રામ તે આત્મા, પણ મૃત્યુ કામ ને કાળ છે;
 વરતુએ વરતુ યર્ષ જવું, પામવું અવિચળ રાગ. પ્રભુ
 એ વિદેહના વચન અખ્યા, તે વિદેહી ધારણુદાર છે;
 પદ બાણીને પ્રીછજો, એ તો વાણી રહિત વિચાર. પ્રભુ

૧૯

અભરસ તે પિયે રે, જે દોષ આપ ત્યાગી હોય છે;
 અમણામાં ભૂલે નહિ એવા તે વિરલા કોક. અભરસ
 કેસરી રણમાં સંચરે અને હોંકારે મહાવીર છે;
 તે ગર્જનાએ ગર્જાજ ત્રાસે, પણ સિંહણ ન છોડે ધીર. અભરસ
 શરા તે રણમાં સંચરે, જેના ધડ પર ના હોય શિય છે;
 ધાર અણીથી ધડકે નહિ, જેને રોમેરોમ નગદીશ. અભરસ
 સાત સાયર સે'જે તરે, જેમ એક અંગતિ નીર છે;
 જૂડે નહિ તે ગિરદ બાંધી ત્રિવેણીને તીર. અભરસ
 સિંહણનું દૂધ જરવે, જે હોય સિંહણનું બાળ છે;
 શુદ્ધ કનકના પાત્ર વિણ, તે ફોડી નીસરે બહાર. અભરસ
 પૂરા પરમારથી બાણુવા, જે સમદર્શી હોય સંત છે;
 કહે અખો મહાતેજમાંહે, તે મળી રહ્યા મહંત. અભરસ

૨૦

ભાઈ રે અલ્હભાવ તે આણો, સ્થિર પૂરણ એક આતમા;
 સધળે પ્રમાણો, સંતો રે અલ્હભાવ તે આણો રે હો જી. ૨૬
 અલ્હભાવ આણ્યા વિના, અનુભવ નહિ વાધે;
 અનુભવ ત્યાં હું-તું ટળે, એમ વરતુ લાધે રે હો જી. સંતો
 વરતુમાં અરત જ પામિયે, એ સાધન છે સાચું;
 લહે લાગ્યા વિના જાણુને, એ સર્વે કાચું રે હો જી. સંતો
 શન્યમંડલમાં સ્વામીને, જુઓને જમલો;
 નાથ નીરખતાં નેત્રથી, જન્ય દ્વિતનો કમલો રે હો જી. સંતો
 દ્વિત સહિત અદ્વિતનો, અનુભવ નહિ આવે;
 વરતુ વિચારી લેતાં, મન સહેજે સમાવે રે હો જી. સંતો
 જનક, સનક, શિવ, શેષનો, અંતરનો એ આસે;
 રામ, કૃષ્ણ, વસિષ્ઠ જે, તેમાં રહ્યા વાસે રે હો જી. સંતો
 તન તપસી દેખીએ, સદ્ગુરુને નેણે;
 જડતા જીવ ત્યારે ટળે, મહાપુરુષને વેણે રે હો જી. સંતો
 માગતાં તેજ માનવી, જે હોયે અલોકે;
 અખે તે ઉરમાં ગ્રહું, જે કહું ચતુઃશ્લોકે રે હો જી. સંતો

૨૧

ભાઈસી બ્રમની રે, ભાઈ પડ્યો સર્વ સંસાર;
 વણુગુને વિશ્વ બંધાણું, તે કેમ કિતરશે પાર? ૨૭
 જોગલાંધો પણ જુકિત ન આવી, પડી તે જાણો એ પેડ;
 પહેલા ભાઈસી ભોગવતો, પછી પડી તે પગમાં હેડ. ભાઈસી
 અડસઠ તીરથ નાહેધૂવે, પ્રાણી સાચવે સર્વે આચાર;
 નાણાધોયાનું છાનું ઘણું, તેથી નથી નીસરતો ખહાર. ભાઈસી
 કમાડ આડાં કપટતણાં, અજાને ઠાંક્યાં એમ;
 તાણું તેને ત્રિગુણ કેરું, તે કૃત્રી વિના બિઘડે કેમ? ભાઈસી

કળાકૃતી સદ્ગુરતણી, જેને લાગી હોય લગાર;
કમાડ ખોલી ખડકીતણું, એ તો દેકાને નીસર્યો બહાર. બાકરી૦
બહાર નીસર્યો ત્યારે યુદ્ધિ આવી, ને કાટયા કરમના પાશ;
કહે અખો એને પાંખો આવી, તે ઊડી ચાલ્યો આકાશ. બાકરી૦

૨૨

મહામતવાળા શ્રીરામ જના, ચઢી ગયો ચિત ચિત આપન આપો;
સો ફરી ન જતરત કોઈ દિના, મહામતવાળા શ્રીરામ જના. મહા૦
સાધી સૂતર નિરતકી નિશ્ચે, આપ ન દેખત એર તના;
નિરાધાર ઘરની ન ધારે, ચિત ચિદ્વરૂપ બધા અપના. મહા૦
અજાન કળા અચાનક ઊપની, પાર ધ્રુવરસરૂપ મના;
પ્રપંચ પાર સેવક ન સ્વામી, એક નહિ કોન કહેજો ધના. મહા૦
સ્વપ્ન સાખ દેત નહીં કોઈ, જનગતમેં સખ હોત કના;
અપને બળ ઊડત બધું પંખી, અખા આધાર નહીં બધું અના. મહા૦

૨૩

મર્મ સમજ, હે મનવા મેરા ! સો મેં સમાસ હોવે તથ તેરા;
મન જગતકા ધારણુદારા, મન મૂવે નીવડે સંસારા. મર્મ૦
ચૌદ લોક તે રકુર્યા હય મનકો, તા તે મન પાવત અંધનકો;
મન મૂવા તથ રહે એક રામા, ઇલ પરલોકકી ભાગી કામા. મર્મ૦
મન મૂવા પીછે રહે જે મનવા, સો હરિરૂપ જાણી જે જનવા;
કહે અખો કહૂ રહ્યા નહિ બાકી, જગ લિકમત ખૂટી ધરવાકી. મર્મ૦

૨૪

રમત રામની રે ! માંહે રમણુદારો રામ જ;
તુજ સ્વામી તુજ સેવક વચ્ચે વિશ્વકેરુ' નામ. રમત૦
મચાણો તું મહારાજ જ રે ! રચાણો ચારે ખાણુ જ;
ત્રૈલોકે નામ તે તાહરું ! તું નર, નપુંસક, નાર. રમત૦

બહુપગો ને પાંગળો ! બે, ચાર, છ, કે આઠ છ;
 કિયાં પગાળો, કિયાં અણુપગો, એવો વાંકો વસમો ઠાઠ. રમત૦
 કિયાં અધમુખો, કિયાં જાંચા મુખો, કિયાં બેઠો આરે કાળ છ;
 જીભો ફરતો શ્રી હરિ ! કિયાં વૃદ્ધ, જોખન ને બાળ. રમત૦
 એમ ભર્યો તું ભગવાન ! અને આવું હાલું અમથું જાળ છ;
 કિયાં વેરાટ, કિયાં વામણો, કિયાં કૂર વળી કૃપાળ ! રમત૦
 દીન-દુર્ગળ-ગિદામણો, વળી સર્વોત્તમ આનંદ છ;
 સઘળી પેરે પિયુ તમે, એમ જોતાં ના મજે દ્વંદ. રમત૦
 વેદાંત જે વદતું હતું, સમદષ્ટિ અનુભવ લક્ષ છ;
 અલપદની સાધના સાધતાં, પ્રીછંચો પૂર્વપક્ષ. રમત૦
 હું નહીં ને તું નહીં એવું સરખું પદ રવે વ્યાપ છ;
 જે જેમ હતું તે તેમ થયું, એવું અખો સમજ્યો આપ. રમત૦

૨૫

વચન વાંલાતણાં રે, એવાં જીવપણાં રસરૂપ છ;
 જેણે ભ્રમ-ભોરિંગ જિતરે, એવાં સખીજ સતસ્વરૂપ. વચન૦
 જેમ મારણવિદ્યા સંજીવની, તે વચને કરે પ્રવેશ છ;
 તેમ વચનદ્વારે ગુરુ વર્યા, ત્યાં દ્વૈત નહિ લવલેશ. વચન૦
 આહરે કે અંતરે રહ્યો, એવો જીવે કળ્યો નવ જાન્ય છ;
 ઘટ-મહે સઘળે ભર્યો, એ તો શરીર વિના સર્વ થાય. વચન૦
 ક્યારે જોલે નિજ ઘર રહી, અને ક્યારે જોલે પરપંચ છ;
 પણ વચન સમજે ગુરુતણાં, તેને ન લાગે માયાનો અંચ. વચન૦
 મુજમાં આવીને માનિયો, ગુરુએ કહ્યો ગુરુ ભાગ છ;
 ત્યાં અખે સાગર જીલ્લિયો, નહીં રાગ, નહીં વૈરાગ. વચન૦

૨૬

વરતુને વિશ્વનો કશો નથી અંતરો, અંતરદષ્ટે અવલોકી જોજો;
 એ અદ્વપટો ખેલ જોનાર ભક્તો ભજો, એહને ધરજો તો આપ જોજો. વ૦

જેમ કૃષ્ણને કુમારે જાણી જશોદા રહી, તેહને બ્રહ્મા-શિવે બ્રહ્મ જાણ્યો;
 તેમ વિદ્જગત વિશ્વને વસ્તુ જાણી ભગે, વિપમતા તણો ભેદ નાણ્યો. વ૦
 વલ્લિદર્શીનું દષ્ટાંત જોજો તમો, અગ્નિ દેખીને જે દૂર નાસે;
 ચક્રોરની દષ્ટે તો અનલ આવે નહીં, અમૃતપ્રાય કરી તેજ ગ્રાસે. વ૦
 જો રે જાણો તો ભાઈ સ્વે શિવરૂપ છો, ભૂપ થઈ બ્રમભેદ ભાંજો;
 વસ્તુનો ખોજ સર્વ વિશ્વ વ્યાપી રહ્યો, સમરસ થઈ તમો મધ્યગિરાજો. વ૦
 દેહધારી સર્વ દેહ દેહ દેખશે, વિદેહીને સર્વ તે વસ્તુ ભાસે;
 અંતરદષ્ટે અવલોકી જોયું અંજો, જગ જમલો નહિ કોઈ પામે. વ૦

• ૨૭

વીરા રે વસ્તુ લેજો વિચારી રે હો જી !

આકાશથી આધેરું ચાલવું, શું ખેદા છો હારી ? વીરા રે૦

પવન, તેજ ને પૃથ્વી, આકાશ ને અંજી;

એ પાંચેનો ભાગ સમાવતાં, શેષ રહે તે સ્વયંભૂ રે હો જી. વીરા રે૦

વાદવિવાદ ના કાન્જિયે, આદરમાં રહિયે;

ચતુરપણે ધણું ચૂકિયે, મૂળગેથી જઈ એ રે હો જી. વીરા રે૦

સૂક્ષ્મથી સૂક્ષ્મ થતાં, આવે વસ્તુનો છંડો;

ગુણ વડે ગરવો થતાં, ઊલટો જાયે હેંદો રે હો જી. વીરા રે૦

ગુણાતીત ગોવિંદ છે, ગુણથી કેમ પામે ?

શિક્ષા સહિત તરી જવું, જેમ આરે રે સામે રે હો જી. વીરા રે૦

આપ સમાવો રે વ્યાપમાં, વ્યાપમાં આપ ગાળો;

અણુલિંગે, લિંગ લય કરી, એમ આપજ ટાળો રે હો જી. વીરા રે૦

અણુછતું થાયે છતું, છતું તે લીન થાયે;

સગપણ જે સ્વપ્રાતણું, જેમ જાગેથી જાયે રે હો જી. વીરા રે૦

ભૂત અધ્યાસી ભવ ભમે, ચેતન ચિત્ત ધારો;

શબ્દાતીતને ઓળખો અખા, જે બોલણુદારો રે હો જી. વીરા રે૦

૨૮

શબ્દાતીત નિગમ મુખ ગાવે, સોહમેં હમ-હમ બીતર બોલે;
બકો જોગેશ્વર ધ્યાન ધરત હય, શબ્દાતીત નિગમ મુખ ગાવે. શબ્દા૦
ઉપનિષદ કહત આનંદમય ! પ્રકૃતિ-પાર પંડિત બતાવે;
બદ્ધ રટત હય મહા મુનિશ્વર, સો જ્ઞાની ધર બેઠલિ પાવે. શબ્દા૦
કોઈ તપ, તીર્થ, વૃત્તાદિક રાગી, કો જમના બૃંદાવન ચા'યો;
કોઈ ક્ષીરસાગર બહુ વિહવાદી, સોઈ સાધનસે સાધ્યો ન જાયો. શબ્દા૦
જેસે પારસ સ્પર્શ ધાતનકું, સોલિ સિંધુ સહ નાવતુ નાયો,
કહે અખો એલિ અકથ કહાની, નહિ કહ્યુ પાયો નાહીં ગુમાયો. શબ્દા૦

૨૯

શાં શાં રૂપ વખાણું, સંતો રે, શાં શાં રૂપ વખાણું ?
અંદ્ર ને સૂરજ વિના મારે, વાયું છે વા'ણું. સંતો૦
નેનાં રાખ્યાં નિજ ધામમાં, વાળાં અનલદ વાળે;
ત્યાં હરિજન બેસા અમૃત પીએ, માથે છત્ર વિરાળે. સંતો૦
વરતસરતની શેરીએ, અનબે' ધર જોયું;
ઝિલ્મિલ જ્યોત અપાર છે, ત્યાં મુજ મન મોલ્યું. સંતો૦
વિના વાદળ વીજળી, જળસાગર ભરિયું;
ત્યાં હંસારાજ ક્રીડા કરે, ચાંચે મોતીડું ધરિયું. સંતો૦
માનસરોવર ઝીલ્લતાં, તું તો તારું તપાસે;
તેની તીરે વસે નાગણી, જળવજ્રે નહિ તો આશે. સંતો૦
ઝગમગ જ્યોત અપાર છે, શૂન્યમાં ધૂન્ય લાગી;
અખો આનંદ શું ત્યાં મળ્યો, ભવ ભ્રમણા ભાંગી. સંતો૦

૩૦

સમજણુ વિના રે સુખ નહિ જંતને રે, વરતુગતિ કેમ કરી ઓળખાય ?
આપમાં વસે છે રે આપનો આત્મા રે, તેણે કોઈ જીવણું નવ જાય. સ૦
રવિ રવિ કરતાં રે રજની નહિ મટે રે, અંધારું તો જિગ્યા પૂઠે જાય;
હૃદે રવિ જોગે રે નિજ ગુરુ જ્ઞાનને રે, થનાર હોય તે સહેજે થાય. સ૦

જળ જળ કરતાં રે તૃણા ન ટળે રે, ભોજન કહેતાં ન ભાગે ભૂખ;
 પ્રેમરસ પીતાં રે તૃણા તુરત ટળે રે, એમ મહાજ્ઞાનીઓ બોલે છે મુખ. સ૦
 પારસમણિ વિના રે જે પથરા મળે રે, તેણે કાંઈ કાંચન લોહ ન થાય;
 સમજણ વિના રે જે સાધન કરે રે, તેણે કાંઈ જીવપણું નવ જાય. સ૦
 દસ મણુ અગ્નિ રે લખીએ કાગળે રે, એને લઈ રૂમાં જો અલપાય;
 એની અગ્નિથી રે રૂ નથી દાઝતું રે, રતિ એક સાચે પ્રત્યથ થાય. સ૦
 જીવપણું મટે રે અનદદ ચિંતવ્યે રે, એ તો વાણી રહિત છે રે વિચાર;
 જે જે નર સમજ્યા રે તે તો ત્યાં શમ્યા રે, કહે અઓ જિતયાં પેલે પાર. સ૦

૩૧

સમસ્યા સંતની રે, પરબ્રહ્મ પદનું રે દાર;
 સમજતામાં રવેજ થઈએ, એવો તે બ્રહ્મવિચાર. ટેક
 મહારાજ બેઠા માળિયે, તે અધિકારે ઓળખાય;
 આંગળીએ ઓળખાવતાં, તે નર અપરાધી થાય. સમસ્યા૦
 પ્રતાપ દેખી પરવરો જો, ઓળખવા છે ઈશ;
 જ્યાં જેવો ત્યાં તેવો થાયે, ચેતનં બ્રહ્મ જગદીશ. સમસ્યા૦
 જેમ ઘેનુ કાળી, કાબરી, ધૂંબળી ઘોળે વાન;
 કપાતે તરણી કાળપૂંછી, રાતડી ચાલી રાન. સમસ્યા૦
 તેના ઘણીનાં દર્શન વિષે, તે એઘાણે ઓળખાય;
 તેના પયતણું પારખું કરતાં, બુદ્ધ્ય તે ખૂડી જાય. સમસ્યા૦
 સ્થાવર-જંગમ લક્ષ-ચોરાશી, દેવ, દાનવ, નર, નાગ;
 ત્રિગુણદેરા ઘાટ નાના, મહા માયા ડેરા ભાગ. સમસ્યા૦
 તેની ચેષ્ટા, ચપળતા, ચરિત્ર નાના, તેને જોતાં ભૂલે જાંત;
 તે કાર્ય જોતાં કારણ ભૂલે, જેમ માળા વિષે તાંત. સમસ્યા૦
 નામ, રૂપ નરને વિષે, જેમ ધાતુ ઉપર મહોર;
 ધાતુકામે બ્રહ્મ જાણો, માંહે નાના નામ અંકોર. સમસ્યા૦
 તેને દેવદંટે નીરખતાં, તે અધિક ન્યૂત ન થાય;
 ગુણવાદી ગામ નામ હામે, તે દ્વૈત જોઈ ડેકાય. સમસ્યા૦

નામે તે વિગત વસ્તુમાંહે, કોઈ જાણે વિરલા સંત;
ભક્તિ-વૈરાગ્ય આસને તે ખેડા, શોભે મહંત. સમસ્યા૦
જેમ રાયની આણુ સહુને વિષે, પણ રાયને ન આણુ;
અખ્યા સમજતાં અર્થ થાય, પહોંચે પદનિર્વાણુ. સમસ્યા૦

૩૨

સહેજે સમી ગયા રે ભાઈ વિધિનિષેધ વ્યવહાર;
પાંચ ભાગે પદ કીધો, ત્યારે જાણ્યો જાણુહાર. ટેક
બ્રમભય ભાગી ગયો રે, પાપપુણ્યનો નાશ;
આશા-તૃણા આયમી, ત્યારે નહિ સ્વામી નહિ દાસ. સહેજે૦
જન્મમરણનાં ઝાંઝવાં રે, જે તે દેખી જગ;
પવન-પાણીનો કોયડો, માંહે સોખેપોખે આગ. સહેજે૦
શબ્દકેરા સૂત્રથી રે, ગૂંચાણું માંહે જાળ;
કળાકાતરણી ગુરતણી, તેણે કાતર્યાં તત્કાળ. સહેજે૦
ધેન ઘેર્યો, દેખતો રે, તેણે તાણી કાઢ્યો તાગ;
અર્કજગ્યો ન્યારે આતમા, ત્યારે નહિ દોરડી નહિ નાગ. સહેજે૦
ઉપર ટાંગો આ કળા રે, નિરાલખી વાત;
જીવ ખોઈને જીવવું, એવી નગાત રમવી વાત. સહેજે૦
આદર તો અક્ષય સદા રે, અધ્યારોપને જાણુ;
પરમ પદની સાધના, એ તો પરમારથ કરી માન. સહેજે૦
અનળ પંખીનો ઈંડવો રે, ભૂલ્યો ન આવે ભોમ;
અણુછતો અખો જોયરે, જેને વાસ વસાવો વ્યોમ. સહેજે૦

૩૩

સમજ સિદ્ધાંતને સાર ગ્રહી થા સુખી, જેસ પૂરો થઈ ગિજ લાભે;
ઉત્તમ ને મધ્યમ વાણી બહુ વિશ્વમાં, તે ભોમવિકાર નહિ લાગે આભે.
પિંડ ને પિંડના કૃત જીભાં હશે, ત્યાં લગી દેખશે લોક દેહને;
નિંદા ને સ્તુતિ સરખી ચાલે વિશ્વમાં, રખે રે મન તું વળગ તેને.

નિર્ગુણ કથતો કપીર બહુ પરભવ્યો, સગુણ ગાતો નરસિંહ મહેતો;
સત પાળતો રાજા હરિશ્ચંદ્રને દમ્યો, પ્રહલાદ પીડ્યો બહુ વૈષ્ણવ કહેતો.
ભક્તિ જે આદરે તેની વિશ્વ નિંદા કરે, ભક્તની જગતની રીત અવળી;
પયપાન કરાવતાં જેમ વચ્છ ગૌને દમે, એમ જગતની રીત ના હોય સવળી;
એકલો ભક્ત તે જગત નિર્મળ જુએ, ને જગત ભક્તના દોષ થાપે;
એ માયાવિલાસ તું જાણી રહેતી અખા, વસ્તુ વિચાર કર નાવે માપે.

૩૪

સાધુ મારા ભાઈ રે હાં પ્રેમને ભલકે લડિયે રે હો જી.
મનને મારીને મર્દન કરીએ, કાંઈ એક જરણાંને જરીએ રે;
શિલ-સંતોષ ધારણુ ધરી, સંતોના ચરણુમાં વસીએ રે હો જી. સાધુ.
આયુધ આંધી ના થઈને આકળા, સધીરા સધીરા રે ચાલીએ રે;
દિલ રે સામાં ડગલાં ભરી, ભૂપતશું રે મળીએ રે હો જી. સાધુ.
શિષ્ય રે પડે વીરા ધડ લડે, શૂરા ભડ સાથે ભડીએ રે;
રહેવું કાજળતણી કોટડી, ડાઘ અડવા ન દઈએ રે હો જી. સાધુ.
ઘીનો ઘડો રે અગ્નિ ધરીએ, પરજળવા ન દઈએ;
પાંચે તો કળાએ માંહેલી વશ કરીએ, છૂટે છોડે ફરીએ રે હો જી. સાધુ.
સત્યની કમાનો ચડાવીએ, નવસર કરી ભેળાં કરીએ;
વામ રે ભરીને ભલકો મારીએ, માંહેલાને મારીને મરીએ રે હો જી. સાધુ.
કુરુક્ષેત્રમાં એમ લડીએ, કેસરિયાંને કરીએ રે;
શિર સાટે સદ્ગુરુ મળે, તેનો ઘોખો ના ધરીએ રે હો જી. સાધુ.
સ્વર્ગનાં સામૈયાં સંતો આવિયાં, ત્યાં તો અવસાન કળીએ રે;
ભૂતનાથચરણે અખો ભણે, તેજમાં તેજ થઈ મળીએ રે હો જી. સાધુ.

૩૫

સંતો ભાઈ રે હાં, સ્વયં પદ તે સાચું રે હો જી;
સહજ શન્ય શમ્યા વિના, જાણો સર્વે કાચું રે હો જી. ટેક
કાચું મન એવું જાણવું, જેવો અધ-કાચો પારો;
શુદ્ધ નિરાશ થયા વિના, નવ હોય નિસ્તારો રે હો જી. સંતો.

જોગ, જગન, તીરથ, વૃત - એ કૃત્ય છે મનનું;
 મન જોગે સર્વે ખરું, મન ખીજ છે તનનું રે હો જી. સંતો
 ખીજ ખજે નહીં જ્યાં લગી, ત્યાં લગી જોગે;
 થયાને સ્થિરતા નહીં, કરે તે જુગ જુગે રે હો જી. સંતો
 અનુભવ એવો કીજીએ, જોણે મનની જડ જાયે;
 મન મૂવા પછી માનવી, વરતુરપે થાયે ! રે હો જી. સંતો
 સાધન એવું રે સાધવું, અણુલિંગીની આશે;
 મહાપુરુષ મુક્ત હુવા તે તો એ જ અધ્યાસે રે હો જી. સંતો
 ખગાકાર વિના ખગ વિષે, ભાઈ રે ! ન રહેવાયે;
 લિંગ-ચતુષ્ટે તો ગજે ! જો ખગવત થાયે રે હો જી. સંતો
 તત્ત્વજ્ઞાની સ્વયં તત્ત્વને એણી પેરે જાણે !
 અખો સમજીને ત્યાં શમ્યો, જોને વેદ વખાણે રે હો જી. સંતો

૩૬

સંતો રે વહેતે નવ વહીએ, આત્મા શું અવિદ્યમતા;
 લેમાં લીન થઈએ સંતો રે, વહેતે નવ વહીએ. સંતો રે
 અધિષ્ઠાન ઓળખ્યા વિના, સહુ પંથે પળાય;
 ધ્યાતા દષ્ટે ના દેખીએ, ધરના ધર માંય. સંતો રે
 જેમ ગાયત્રી ધાણીતણે નિશ્ચિત જાહુ હીંડે;
 જાણે હું અતિ આધો ગયો, માયા મીંડેની મીંડે. સંતો રે
 એ માયાનું મર્દપણું, અટપડું એહવું;
 સુક્ષ્મથી અતિ સાંકડું, વિસ્તીર્ણું જ એહવું. સંતો રે
 એ અજ્ઞ લિયો ઓળખી, ધાતાં ધામ ન આવે;
 અંધારું હલેચતાં, નવ તિમિર નસાવે. સંતો રે
 જાંડો નવ આણીએ, દિશા દૈવની લીજે;
 રાંકાં કલોલ કરે કર્મથી, મહાજન નવ રીજે. સંતો રે

વહેતે વહેતું દેખીએ, બેઠા જળ કાંઠે;
 ટેરાણેા સર્વે દાર છે, મણિ પામ્યા કાંઠે. સંતો રે૦
 જે જાણે તેને જાણજે, થોડે ઘણું ભાખ્યું;
 લઈ શકો તો લિયો અખા, અજમાયા જળ નાખ્યું. સંતો રે૦

૩૭

સંતો રે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી, પૂરણ બ્રહ્મ પૂરી રહ્યો;
 એકલો બહુનામી, સંતો રે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી. ટેક
 ગિરિ, ગેવર, વન, વાટિકા, પૂરૂપે પોતે;
 સાગર, સરિતા, શ્રીહરિ, ભાંજ્યો ભ્રમ જ જ્ઞેતે. સંતો રે૦
 દેવ, દાનવ, માનવ, મુનિ, દશો દિશાએ દેખો;
 અન્ય નથી કોઈ ઈશી, એમ દ્વૈત ઉવેખો. સંતો રે૦
 જગત તે જગદીશ છે, આતમ નથી અજગો;
 ઊંચ-નીચ જે ભાળવું, તે તુંને ભ્રમ જ વળજ્યો. સંતો રે૦
 આપેઆપ જ ઉલસિયું, બ્રહ્મ પોતે ભાઈ;
 વટખીજ જેમ વિલસિયું, જે રહ્યું 'તું' સમાઈ. સંતો રે૦
 સગુણ દારા શોભવા, નિર્ગુણ છે સમસ્થા;
 આદિ અંત વિચારતાં, આવે એ દશા. સંતો રે૦
 તે ભકત તે જ્ઞાનવાન, તે પાંડિત છે સાચા;
 તે છે દેવ, ઋષિ, મુનિ, જેની બ્રહ્મમય વાચા. સંતો રે૦
 ખ્યેય, ધ્યાતા એક ધામમાં, કરે બ્રહ્મ કલોત્ત;
 આતમસિંધુમાંડે અખા કરેા જાકમંજાલ. સંતો રે૦

૩૮

સંતો બાત બડી મહાપદકી, શબ્દ શ્યાન કધુ નહીં લાગત;
 ઐસી રિથિતિ બેહદકી, સંતો બાત બડી મહાપદકી. ટેક
 દંદાતીત દ્વૈતસો ભાસે, કહા કહૂં કો ગિધકી;
 આપ અવાચ્ય વાચ્ય કરી બોલત, અજળ કલા મહાનિધકી. સંતો૦

જહાં કહ્યુ નાહિં તાહિમેં તકિયા, હામ નહિ જહાં હદકી;
શબ્દાતીત સૂર્યકી લગની, ચોજ અહી ચિદ્ધનકી. સંતો ૦
બ્રાહ્મક ધ્રાણુબ્રાહ્મ નાહિ. તામે, વાણ્ય ખૂટી જહાં શ્રુતકી;
૩૫-અ૩૫ી આપ અખા હે, ખૂજ ખડી એ ગલકી. સંતો ૦

૩૯

સંતો રે અચવ્યો રસ ચાખો, ચવ્યો ચિતમાંહે નવધરો;
વિચારીને નાખો, સંતો રે અચવ્યો રસ ચાખો. સંતો રે ૦
જે વણસે તે જીપજે, જીપજે તે વણસે;
પંચ વિવેચી જે રહે પરો, તેમાં સદ્ય ભજશે. સંતો રે ૦
માપમાં આવ્યા શાને ગણો, આપ અળગું જાણો;
જેમ દરશન સંપટ ભીણતા, જેતા નથી બંધાણો. સંતો રે ૦
પિંડ બ્રહ્માંડ છે જે વડે, નથી તે ઠાઈ માટે;
જેમ બધું ભાંડ મૂકી કરી, ઝેર ચુવાણી કાં ચાટે. સંતો રે ૦
લીલા અહ વિશ્વનો તે વિશ્વમાં મૂકો;
અણુઆપાસે પરમાત્મા, જેતાં કાં ચૂકો ? સંતો રે ૦
પહેલો થાપે આપને, સાહામે થપાએ;
થાપે સ્થિર તે નવ રહે, ધ્યે-ધ્યાતા જાએ. સંતો રે ૦
તેજ ત્રિલોકી દેખીએ, તેજ તેજ ને ૩૫;
જેમ ડોળા-ચક્ષુ નિર્મળા, સરખા રંક-ભૂપ. સંતો રે ૦
દૈવ દરશીનું દેખવું, અખે કહી મેલ્યું;
ખેચરગત ખેચર લહે, ભૂચરને દોહલું. સંતો રે ૦

૪૦

સંતો ભાઈ રે સમજણકી એક ખાત,
સમજ્યા સોઈ નર ફેર ન ખોલ્યા;-
-છોડ દીયા સકળ ઉધમાત..... સંતો ૦

આપ ન સમજો ઔરનકું સમજાવે, રાતદિવસ ગુણુ ગાય;
 પારકે મંદિરિયે જઈને જ્યોત્યું જગાવે, બાઈ રે,
 અપને ઘેર ઘેર અંધારી રાત..... સંતો૦

અજ્ઞાનીને છેડીએ તો સામા અવગુણુ લઈ કરે વાત;
 નુગરાને પરમોદ ન લાગે, બાઈ રે,
 પથ્થર ઉપર જેમ મારો લાત..... સંતો૦

મૂરખો શું જાણે મનખો મહાપદારથ મળિયો; ખર જેમ નાગરવેલ ખાય;
 દૂધ જ પાઈને જેમ વશિયેર ઉછેર્યો, બાઈ રે,
 પણુ મુખડાનું ઝેર ના જાય..... સંતો૦

સદ્ગુરને જાળકે તો પારસ સ્પર્શ્યો, બાઈ રે, પારસમણિ એને લાય;
 ભૂતનાથચરણે બણે અખૈયો, હુંપદ ત્યાં નહિ મારો નાથ... સંતો૦

૪૧

સ્વે સદ્ગુરુ મળ્યા રે, તેનું મન પામ્યું વિશ્રામ;
 જીવ થઈને જીવતો હવે રમે થઈને રામ. રેક
 સ્વપ્નમાં સુખિયો થઈને ભોગવતો બહુ ભોગ;
 ચાર અવસ્થા સહિત દૂટ્યો, આદિ-અંતનો રોગ. સ્વે૦
 આપના અંધકારમાંહે, અજાણ્યો હતો આપ;
 ગ્રાણુ ગ્રભુ કરી જાણતો, ઇચ્છતો પુણ્ય ને પાપ. સ્વે૦
 સમાગમે સિદ્ધ ગુરુ મળ્યા, અને ટાળ્યા ત્રિવિધ તાપ;
 હવે સહેજ ને સુખે રમે, નહિ થાપ ને ઉથાપ. સ્વે૦
 સદ્ગુરુની જે કળા સમજે, તે તરીને જોડા તીર;
 સિંધુમાંહે રવિ રમે, તેને નિશ્ચય ન જોળે નીર. સ્વે૦
 નિસ્પૃહી નિર્લેપ નિર્ગુણ, અનુભવના ભંડાર;
 કહે અખો પરિવ્રજ પૂરણ તત્ત્વ તદાકાર. સ્વે૦

૪૨

હરિ ગુરુ સંતે કીધી મારી સ્હાય, ઝાળખાવ્યો નિજ આતમા રે;
 "ધીરજ દઈને યતાવ્યું નિજ ધામ, હરિ હીરો આપ્યો હાથમાં રે.
 ગુરુએ મને યતાવ્યું નિજ જ્ઞાન, સમગ્રવ્યું મુને સાનમાં રે;
 મંતર સાધ્યો મારા મંદિર માંય, કહ્યો છે મારા કાનમાં રે.
 દયા કરીને ડગતું રાખ્યું દિલ, અસ્થિર મનને સ્થિર કર્યું રે;
 નૂરતે-સૂરતે નીરખ્યા નિરાલંબ, એકધ્યાન હરિ સાથે ધર્યું રે.
 હું તો મારું બૂલી'તી ભુવન, જાગીને જોતાં ઘર જડ્યું રે;
 અંશુ મધ્યે દીસે છે આકાશ, વિરાટરૂપે દષ્ટે પડ્યું રે.
 નિર્ગુણ પદને પામી યની નિશ્ચિંત, રહી જ્ઞાનગંગામાં ભળી રે;
 અહ્મામિમાં બાળ્યાં જેણે ખીજ, ઊગવાની તેને આશા ટળી રે.
 કીધો રે કીધો દ્વૈતતણો સંહાર, અદ્વૈત ભાસ્યો આપમાં રે;
 વૃત્તિ પહોંચી અહ્માંડની પાર, ના'વે માયાના માપમાં રે.
 ત્રિગુણ ટાળી ખોળ્યું જેણે આપ, એક અહ્મ તેણે બાળિયો રે;
 કહે અખો તું કરી લે ભજન, હરિ વેદાન્તે વખાણિયો રે.

૪૩

હરિ હરિજન અજગા કરી રખે ગણો, સંત સેવ્યા તેણે સ્વામી સેવ્યા;
 નિર્ગુણ અહ્મને સગુણ સંત જાણવા, જેમ વહ્નિથી તેજવંત થાય દીવા. રેક
 અગ્નિથી દીપ થાય બહુ આદર કર્યો, દીપથી દીપ તે થાય સહેલો;
 જ્ઞાનીની મૂર્તિ'તે જાણો ગોવિંદની, તહાંથી ભગવાન ભેટે જ વહેલો. હરિ
 દષ્ટિ ઉપદેશ આપે તે મોહોટી કળા, જે થકી જાંતના કાજ સીજે;
 સેવતાં મુખ હોયે અતિ ધણું, જે સદ્ગુરુ કેરું મન રીઝે. હરિ
 પ્રત્યક્ષ રામ તે તત્ત્વવેત્તા વિષે, જેમ કુંડળ વિષે કનક દીસે;
 મનકર્મવચને સંત ભજશે, અખા! તેનું દ્વૈત દેખી મન નહિ જ હીસે. હરિ

અમીધર મહારાજ

૧

અમે રે પંખીડાં પરમ ધામનાં, જિંયા વ્યોમના વિહારી રે;
જિડતાં એ અવગ્રખ પ્રકાશમાં, પાંખો પ્રેમની પસારી રે. ટેક
છાયા ભૂમિને સ્પર્શે નહિ, ગતિ પરિમિત પાર રે;
જન્મમરણ નહિ અમ દેશમાં, નહિ પ્યાસ કે આહાર રે. અમે રે૦
રસો વૈ વ્રદ્ધ પૂરણ બર્યો, અમતણું એ પ્રદેશ રે;
ત્યાંથી આવ્યાં તમ કારણે, કહેવા સત્ય સંદેશ રે. અમે રે૦
જીડીએ હવે હમારા ધામમાં, આપી તમને એંધાણુ રે;
આવો તો સુખેથી તહાં આવજો, પૂછી પૂર્ણ પિછાણુ રે. અમે રે૦
શૂન્યશિખર રંગમહેલમાં, ન્યાં નહિ ટાઢ કે તાપ રે;
રહે છે ન્યાં અમીધર રાજવી, ત્યાં જ આપણું મેળાપ રે. અમે રે૦

૨

તેરી યાદી હર દમ દમ આયા કરે,
તેરી યાદી વિપલ પલ આયા કરે. ટેક
વિભુ તું વ્યોમ, વાયુ, વારિ, ભૂમિ, તેજ, શશિ-હા...આ...
વદંતિ વેદ નેતિ, તત્ત્વમસિ, તત્ત્વમસિ-હા...આ...
ઐસા શબ્દો શ્રુતિછ સુનાયા કરે. તેરી યાદી૦
પિયુ તું નિર્વિકાર, નિર્ આકાર, સર્વવ્યાપી-હા...આ...
સદા મૈં હૂં વિકાર મૂર્તિમંત, અલ્પવ્યાપી-હા...આ...
તદપિ ભક્તિસે યોગ મિલાયા કરે. તેરી યાદી૦
કહાં વૂ હર આરમ્માં સૂરજ હો કે ચહડા? હા...આ...
કહાં મૈં મૃત્યુ-ભૂમિમેં કમલ હોકરકે પડા!!! હા...આ...
તદપિ સૂરતાસે તાર ચલાયા કરે. તેરી યાદી૦

યદિ મૈં બોલતા અગર તો રોતા હૈસતા હૂં, હા...આ...
 યદિ મૈં ડોલતા અગર તો સોતા જગતા હૂં, હા...આ...
 તથ બી અંદર તૂ અંસી ખજયા કરે. તેરી યાદી૦
 અજી! તેરે મિલનસે દિલ મેરા કલપાતા હૈ, હા...આ...
 અજી! તેરી ખિદા'સે દમ નીકલકે જતા હૈ, હા...આ...
 હસે અમીંધર ધ્યાન લગાયા કરે. તેરી યાદી૦

અરજણ મહારાજ

૧

એવા અગમ ધર આવે, સંતો એવા અગમ ધર આવે. ટેક
 જાપ અજપા જપે ઘટભીતર, ઉન્મુત ધ્યાન લગાવે;
 ત્રિકુટી મહેલમાં તાળી લાગે, તારમેં તાર મિલાવે. સંતો૦
 સૂરતા રાખીને સાંભજે, તો અનહદ નાદ સુનાવે;
 વિના થડીએ નોખત વાગે, ઝળહળ જ્યોત જગાવે. સંતો૦
 'ઓમ્-સોડહમ્'કી સીડી પકડકે નેનમાં નેન મિલાવે;
 હરદમ સાહેબ નયણે નીરખે, નહીં આવે નહીં જાવે. સંતો૦
 નાથ નિરંજન ભેટે જ્યારે, સદ્ગુરુ સાન ખતાવે;
 ગુરુ અમર ચરણે જોડ્યા દાસ અરજણ આપમાં આપં સમાવે. સંતો૦

૨

ખંકનાળ રસ પીયા યોગેશ્વર, ઊલટી નાળ રસ પીવણા હો જી;
 પીયા અમીરસ ભયા તો અમ્મર, ત્રિકુટી મહેલ પર તક્રિયા. યોગે૦
 નાભિકમળસે પવના ઊલટ્યા, દિયા દિલ્લીસે ડેરા હો જી;
 ખટ ચક્ર વીંધીને ચઢિયા, ગગનમંડળ ધર ક્રિયા. યોગે૦
 તૃષા હૈ તનકી આશ પીવનકી લહેર લગન ધર લહિયા હો જી;
 મગન ભયા મન ચઢી ખુમારી, રોમ-રોમ રમી રહિયા. યોગે૦

એક વચન જોણે સહી કરી માન્યા, એક વચન ધર રહ્યા હો જી;
 નૂર નિરંજન નજરસે નીરખ્યા, સોડહમ્ વચને ધર આયા. યોગે૦
 સાચી રે અંદગી કર લો અંદા ! ભજન કરો તો ભય ગાધ્યા હો જી;
 દાસ અરજણુ જીવણુકે ચરણે, જોગી તો અમ્મર રહ્યા. યોગે૦

૩

મેરી નજરે મોતી આયા ! બેદ બલકા પાયા રે. ટેક
 ‘સોડહ-સોડહ’ કા જાપ અજંપા, ત્રિકુટી તક્યા ઠેરાયા;
 ચલી સૂરતા ક્યા સમાગમ, સુખમન સેજ બિછાયા રે. મેરી૦
 અક્ષરાતીતથી જીતયાં મોતી, શન્યમેં જઈ સમાયાં;
 વાકા રંગ અઘૌકિક સુનમે, ગુરુગમસે સૂઝ પાયા રે. મેરી૦
 મોતન મણિમેં, મણિ મોતનમેં, જ્યોતે જ્યોત મિલાયા;
 એસા અચરજ ! ખેલ અગમકા ! દિલ ખોજત દરસાયા રે. મેરી૦
 અરસપરસ અંતર નહિ આણી, પરખ નીરખ ગુણુ ગાયા;
 દાસ અરજણુ જીવણુકે ચરણે, પરા-પારમેં પાયા રે. મેરી૦

અત્તરશાહ

૧

ગુરુએ જાગડેલો મનખો સુધારિયો ! માંહેથી કપટ કાળીંગાને
 મારિયો-હો જી ગુરુએ૦ ટેક
 ગુરુના શબ્દનો લાગ્યો ધાવ, તેનો સીધો પડિયો દાવ, ભક્તિ કરી લ્યોને;
 બાઈ...આવો રે અવસર ફરી ફરી નહિ મળે હો જી...ગુરુએ૦
 સતની બાંધી લ્યો સમશેર, જુદ્ધ કરી લ્યોને ઘેર, ગગનગઢ ઘેરી લ્યો બાઈ
 પછી સૂરતા ચાલી રે ગુરુના દેશમાં હો જી.....ગુરુએ૦
 તનમાં કરી લ્યો તપાસ, પરગટ ખોલે આપણી પાસ, જોયો સઘળામાં વાસ;
 બાઈ પછી અસલ ધરની ખખરું પડી હો જી.....ગુરુએ૦

સદ્ગુરુ સૂરજગરનો સંગ, ગુરુના નામનો લાગ્યો રંગ, અત્તરશાહુ ગાવે હે;
ઉમંગે ભાઈ ત્યારે જનમમરણનો ભય ટળ્યો હો. ૭.....ગુરુએ

૨

નામરૂપ ગુણુ ગાઈ, અલખ મારી જંતરી તે ખૂબ ખનાઈ રે હો ૭;
જલકી રે બુંદ જુગતસે જમાઈ ને તા બીચ પવન ઠેરાઈ રે હો ૭;
હાડ ગુડા એર લોહી જ માંસા, તા પર ચમડી ચડાઈ. અલખ
સજન સુતારીએ ઘડી જંતરી, પાંચ તત્ત્વ સંગ લાઈ રે હો ૭;
નવ માસમાં પૂર્ણ કરી ભાઈ નખ-શીખ રોમ ને રાઈ. અલખ
સાત સાયર ને નવસે નદિયો, ત્રિવેણી ઘાટ પર લાઈ રે હો ૭;
શત્રુમંડળમાં મારો સૌ ગિરાજે, ઝગહળ જ્યોતું દર્શાઈ. અલખ
છત્રીસ વાળંમાંડી રાસ રચ્યો હે, અનભે નોખત ખમ્મઈ રે હો ૭;
થહા, વિષ્ણુ, મહેશ્વરમાંડી, જેણે અવિચળ પદવી પાઈ. અલખ
ગુરુ ભોળાનાથ મારા માથામુગટ, જેણે હામ હામ દર્શાઈ રે હો ૭;
સૂરજગર-શરણે ભણે અત્તરશાહુ પ્રેમ પ્રીતસે ગાઈ. અખત્ર

સ્વામી આત્માનંદ

૧

પૂરા દિલ દેકે દિલદાર રિઝાના, મંત્ર આત્મકા પ્યારે ! મંત્ર આત્મકા. પૂરા
વિપદ, વ્યવહાર વિષે રહેના મદાના, મંત્ર આત્મકા પ્યારે. પૂરા
તનમનધન સખ પ્રભુપે વારી, નામ અખંડિત રામ ઉચ્ચારી;
હો-જનના પ્રહ્લાદ સમાના, મંત્ર આત્મકા, પ્યારે ! મંત્ર આત્મકા. પૂરા
જલ-નિધિ તલ નિરભય જો જાવે, મોતિયન સો મરણવા પાવે;
રામ-રતન ભવસિંધુ કમાના, મંત્ર આત્મકા પ્યારે. પૂરા
અજખ સૂરતા ધ્રુવને ખતાઈ, લઘુ વય ભક્તિ અનુપમ પાઈ;
રાજ-તાજ કર રાગ મિટાના, મંત્ર આત્મકા પ્યારે. પૂરા
દુર્લભ નિર્જળકો નિજ જ્ઞાના, શ્રુતિ-સ્મૃતિયનકા એ સમજાના;
આતમ જોતે જ મર જાના, મંત્ર આત્મકા પ્યારે.....પૂરા

૨

હું તો સૂઈ જઈ સુખની સેજ, કરવાનું કાંઈ ના રહ્યું !
 જૂઠું રે જૂઠું, જાણી કરી પરહેજ, ગ્રહેવાનું કાંઈ ના રહ્યું. ટેક
 ચારપાઈ મારી ચોખૂંટ ધરતી, ચાદર ચારુ વિચાર;
 'તત્ત્વમસિ' તકિયો ને 'સોહ' ગાદલું, તો સહેજ સમાધિ મેરે ચાર. કર૦
 વૃત્તિ વાયુના જોશઝપાટા, કભી કભી આવે ને જાય;
 પણ નિશ્ચય નીંદમાં આંખ મિંચાઈ, તો થવાનું હોય તે ચાય. કર૦
 પહેલે સો અંચે શુકદેવ જોગી, જેની જોગની જગતખડાઈ;
 તેના ઉપદેશે પરીક્ષિત સોયા, તો ધન્ય ગુરુ ધન્ય એની માઈ. કર૦
 ઘડી એક તો સૌ ઠાઈ સૂએ, પણ પૂરા પડ્યા ન રહેવાય;
 આતમ કરે મહામરણુપચારી, એ તો સદ્ગુરુની કિરપાય; કર૦

અંબારામ ભગત

૧

આટલો સંદેશો મારા સદ્ગુરુને કહેજો;	
સેવકના હૃદયમાં રહેજો.	સંદેશો૦
સેવા ને સમરણુ અમે કેનાં રે કરીએ ?	
તેનો આદેશ અમને દેજો.	સંદેશો૦
કાંચાનું દેવળ અમને લાગે છે કાચું;	
તેની ભાળવણી અમને દેજો.	સંદેશો૦
કાયા પડશે ને હંસો ક્યાં જઈ સમાશે ?	
તે ધર જતજાવી અમને દેજો.	સંદેશો૦
અહમ્મશ્વરૂપ મારી નજરમાં ના'વે;	
દર્શન દીદાર અમને દેજો.	સંદેશો૦
તમે છો અમારા ને અમે તો તમારા;	
જનમોજનમની ભક્તિ દેજો.	સંદેશો૦
એક કર જોડી દાસ અંબારામ કહે છે;	
સેવકને શરણમાં લેજો.	સંદેશો૦

૨

ખુદ માલિકે ખેલ બનાવ્યો, ખોળે રે તમે ખંતથી !! ટેક
જીવ નહિ, ઈશ્વર નહિ, અને નહિ માયામંડાણ રે;
અહમાં કછુ બ્રાંતિ નહિ રે, અગમ ધરની કરો ઓળખાણ. ખોળે રે
ઘંડ નહિ ને પિંડ નહિ રે, નહિ નિરંજન નાથ રે;
ન્યોતિસ્વરૂપ તે તો નહિ રે, તમે ખોળી કાઢો સર્વે સાથ. ખોળે રે
મન નહિ ને પવન નાહ, નહિ વાણીનો વિસ્તાર રે;
અંદ્ર-સૂરજ દોતું નહિ, ત્યાં કોણુ જગત-કિરતાર ? ખોળે રે
આયે નહિ ને ગયે નહિ-નહિ ધરે તે અવતાર રે;
દશ અવતાર જ્યાં હે નહિ રે, કોણુ કરે માયાવિસ્તાર ? ખોળે રે
જેની દૃષ્ટિથી આ સૃષ્ટિ બની જે સૃષ્ટિનો સરદાર રે;
અંબારામ-છચ્છા ઉનતણી રે, મારે તેનો છે એક આધાર. ખોળે રે

૩

ગુરજી ! તમ વિના બેલી મારું કોઈ નથી...હે	જી	ટેક
બાપજી ! સાંભળો પોકાર...(૨) તમ વિના-		ગુરજી
ગુરજી ! ઘાટ-અઘાટે વ્યાપી રહ્યા હે...	જી	
પિંડ અહ્માંડની પાર...(૨) તમ વિના-		ગુરજી
ગુરજી ! જળ વિના તલખે જેમ મિનકા હે...	જી	
દિલ મારું તલખે દીદાર...(૨) તમ વિના-		ગુરજી
ગુરજી ! સર્વ પ્રકાશી છો સાહેબા હે...	જી	
સાદ્ય કરતાં શી વાર ? (૨) તમ વિના-		ગુરજી
ગુરજી ! આગળ કારજ તમે બહુ કર્યો હે...	જી	
ધણી મારા ધર્મના ધરનાર...(૨) તમ વિના-		ગુરજી
બાપજી ! મુજને આશા નિજ સ્વરૂપની હે...	જી	
સદા રાખો તમ પાસ...(૨) તમ વિના-		ગુરજી
સદ્ગુરુ ભગવાન સાહેબ ! માહેરા, હે...	જી	
વિનતિ કરે અંબારામદાસ...(૨) તમ વિના-		ગુરજી

૪

પ્રીત બાંધો સત્ય પ્રભુજીની સાથ, બીજું રે સર્વે બાદલું!! ટેક
 પ્રીતમાં એક નિત્ય છે, જો ભેદ બતાવે ગુરુદેવ રે!
 ભેદ બતાવે પૂરણુ બ્રહ્મનો રે, ભાવે કરીએ જો સદ્ગુરુની સેવ. બીજું રે૦
 સંત-સેવા સમરણુ સાર છે, ને બીજું આળપંપાળ રે;
 સદ્ગુરુ જ્યારે ભેટશે રે, ત્યારે મટશે ભય જમ-કાળ...બીજું રે૦
 સેવા કરી શ્રીરામની, હનુમાને રહી હમ્પૂર રે;
 પૂરણુ પદને પામિયા રે, હરદમ રહ્યા રામ હમ્પૂર...બીજું રે૦
 સેવા સદ્ગુરુની, તેમાં ભરિયા માત્રભંડાર રે;
 જો માને વચન ગુરુદેવનું રે, જોનો વેદ કરે છે પોકાર...બીજું રે૦
 અંબારામ કહે પ્રભુ બળે, એ છે તરવાનું નાવ રે;
 મનુષ્યાદેહ મોટું મન્યું રે, મન ચૂકે આવેસો દાવ...બીજું રે૦

૫

પ્રેમ વિના ભક્તિ તે સરવે પાંપળાં,
 પ્રેમતણે વશ થાયે પૂરણુ બ્રહ્મ જો;
 જાતિ ને ભાતિ રે કાંઈ જુએ નહિ,
 જુએ નહિ કાંઈ અધમ આગલાં કર્મ જો. ટેક
 સજનો જાત કસાઈની કર્મ ધણું કર્યાં,
 પ્રગટયો પ્રેમ ને જાણિયાં સરવે પાપ જો;
 સંતપણું લાધ્યે, કુકર્મ ત્યજ ગયાં,
 અધમ કર્મ સજ હરિએ કીધાં માફ જો. પ્રેમ૦
 જાપજ્યો પ્રેમ અતિ વિદુરની નારને,
 નાતાં નાતાં નમ્ર નીસર્યાં બહાર જો;
 કેળાં ગર્ભ કાઢી છોડાં મુખમાં ધર્યાં,
 જ્યારે પધાર્યાં કૃષ્ણ વિદુરને દ્વાર જો. પ્રેમ૦

પ્રેમે વ્રજનારી વનમાં બૂલી પડી,
શુદ્ધશુદ્ધ ચૂકી કશી ના રહી ભાળ જો;
'કા'ન-કા'ન!' કાંઈ એવું મુખથી ઉચ્ચરી,
બૂલી ભાન કાંઈ બાળક ને ભરથાર જો. પ્રેમ૦

સર્વ હરિજન મળી હારસ પીછાએ,
હળીએ મળીએ સુજનો-સંતો સાથ જો;
અંબારામના સ્વામીને ઉરમાં ધરો,
વા'લપણાથી વશ વિશ્વંભર નાથ જો. પ્રેમ૦

૬

બૂડતાં કોણ બચાવે ? ગુરુ જિન બૂડતાં કોણ બચાવે ?
ભવસાગર તો મહાજળ ભરિયો, તાકો થાહ ન પાવે;
વિવિધ ભાતકી લહેર જડત હૈ, બહુ નર ગોથાં ખાવે. ટેક
બડે બડે માંહી મચ્છ રહત હૈ, સો સમકુ ગલ જાવે;
નામ-નાવકુ જો નર પકડે, સો નર તીરે આવે. ગુરુ૦
પૂરણ પુણ્ય જો હોય પાછલાં, સદ્ગુરુ સંગત પાવે;
તાકો કર ગ્રહી લે, ગુરુદેવા, ભવજળભરમ મિટાવે. ગુરુ૦
જાકુ સદ્ગુરુ પૂરા મિલિયા, સંશયજળ જલાવે;
ભિન્ન ભિન્ન કર ભેદ સુતાવે, અગમ દેશ લે જાવે. ગુરુ૦
ક્ષર-અક્ષરકી ખોજ કરે, તો આનંદ-ધન મિલ જાવે;
અંબારામ કહે સતકા સંગી, સંત સમરથકું ધાવે. ગુરુ૦

૭

મુખે શાં રે કરું રે વખાણ ? ધન્ય-ધન્ય ગુરુદેવને ! ટેક
અખિલ ભુવનથી જિતયાં ને, આવ્યા ભવની માંહ રે;
સેવકજનને તારવા રે વા'લે આવી ઝાલી મારી ખાંહ. ધન્ય૦

અગાધ ગતિ ગુરુદેવની, ને કોઈ ન પામે પાર રે;
 દાસ ઉપર દયા કરી રે, મારી સે'જે મટાડી જંગળ. ધન્ય૦
 મહાશન્ય મધ્યે મંડપ રચિયો, પોતે કર્યો પ્રકાશ રે;
 શોભા તેની શી વર્ણવું રે ? મુખે કહી ન શકે નિજ દાસ. ધન્ય૦
 પરિશ્રુતને પરખાવિયા રે, દર્શાવ્યા નિજ દીદાર રે;
 ગુરુ ભગવાન ! ભવમાં પ્રગટિયા રે, મુને વચને મળ્યા કિરતાર. ધન્ય૦
 જાત-વરણુ અભિમાન નહિ, ને નહિ આવરણુ નહિ આડ રે;
 અંબારામ કહે એવા અનુભવી રે, પ્રભુ વારંવાર ભેટાડ. ધન્ય૦

૮

શરિયો સૂતી મને ખાવાને ધાય, મારા ગુરુજી વિસાયાં ન વીસરે. ટેક
 જેનો જશ તે કોઈ ન કહી શકે, નેતિ-નેતિ નિગમ કહી ગાય. મારાં
 અમને લાડલડાબ્યાં વિધવિધ ભાતનાં, મહિમામુખે કહ્યો નવ જાય. મારાં
 હું તો હરતાં ને ફરતાં તમને નીરખતી, પ્રીતે પાલાવયે લાગતી પાય. મારાં
 નયણું ભરી નીરખતી તમારા રૂપને, પ્રભુશ્રી પલક ખાંડી નવ થાય. મારાં
 જ્યાં જ્યાં જોઉં ત્યાં દીસે વા'લા વડે, નીરખ્યા વિના તે નવ રહેવાય ! મારાં
 ગુરુ ભગવાનજી સ્વામી અંબારામના, સેવક જાણીને કરજો સહાય. મારાં

૯

સદ્ગુરુજી અરજી રે મારી સાંભળો,
 સાહેબ, મારી ઉપર કરજો મહેર જો ! ટેક
 તેલની યત્તાએ તિમિર નવ ટળે;
 અગ્નિ વિના અંધારું દીસે ઘોર જો. સદ્ગુરુજી૦
 એક જ હાથે રે તાળી નવ પડે;
 પ્રગટ વિના પ્રભુ કોણુ યતાવે દેશ જો ? સદ્ગુરુજી૦
 નિર્ગુણ પદ સમગ્ગવ્યું તે હૃદયે રહ્યું;
 સગુણ વિના આ મન નવ જોસે દોર જો. સદ્ગુરુજી૦

બહાર ને બીતર રે રસભર શોભીતા;
સાથે રહેજો સોડહમ્ શબ્દ ને ઘેર જો. સદ્ગુરુજી
અંબારામ કહે છે રે મુજ પર દયા કરો,
ઘાટ વિભોગથી મુજને લાગે ઠેર જો. સદ્ગુરુજી

૧૦

સદ્ગુરુજી કહે છે રે સેવક સાંભળો,
નયનાં માંહિ શીદ ભરો છો નીર જો? ટક
અંશને રૂપે રે મુજ સમીપે રહો;
તુજ પાસે છું તરવેણી ને તીર જો. સદ્ગુરુજી
ધ્યાનની ધારણુ-ગુરુ-મૂર્તિ ધાર જો,
એવું સમજી થાજો તમે સ્થિર જો. સદ્ગુરુજી
મહાશયમાં પ્રગટ છું ચૈતન્ય સ્વરૂપમાં;
શબ્દસ્વરૂપે મહાપુરુષોને શિર જો. સદ્ગુરુજી
અનહદ નાદ થાયે રે નિશદ્દિન જે જગો,
સ્વપ્રકાશી જાણો દિવ્ય શરીર જો. સદ્ગુરુજી
સ્વામી જે ભગવાનજી એમ કહી બોલિયા;
અંબારામની દિલથી સમી દિલગીરી જો. સદ્ગુરુજી

૧૧

સાચા હરિ ગુરુ સંત! મારે મંદિરે પધારો. ટક
મંદિરે પધારો સેવક ચરણોમાં વાળો;
અપરાધ ક્ષમા કરી ભવજલથી તારો. સાચા હરિ
હરિના દર્શનની મને મોટી છે આશા;
જાંખી કરવાને નિત્ય તલસે છે શ્વાસા! સાચા હરિ
દર્શનવિભોગે દિલ રહે છે ઉદાસી-
નજરે ન આવે મને સ્વયંપ્રકાશી. સાચા હરિ

ચક્રાર પદ્મી રે જોમ ચંદ્ર નિહાળે;
 જોમ સેવક નિત્યે હૃદિયામાં ધારે. સાચા હરિં
 કૃષ્ણઅવતારી હુવાંસા ગુરુ સેવે;
 રામ વસિષ્ઠની ચરણરજ લેવે. સાચા હરિં
 વસુધાની રેતીની જો શંખા રે થાય;
 પ્રગટ હરિ-ગુરુના ગુણ કહ્યા નવ જાય. સાચા હરિં
 ગુરુ-ઉપમાની તોલે જીવમાં નથી જડતું;
 જ્યાં જ્યાં નિહાળું તેથી ગુરુવચન ચડતું. સાચા હરિં
 જોઉં કર જોડી દાસ અંખારામ કહે છે;
 ગુરુકૃપાથી અખંડ અવિચળ પદ રહે છે. સાચા હરિં

૧૨

સૂરત કોઈ સદ્ગુરુ શબ્દમાં ધરે, બલા સો અગમ વાણી ઉચ્ચરે. ટેક
 સૂરગુરુ શબ્દે સન્મુખ રહેવે, અન્ય ઉપાધિ ન કરે;
 જૈસા નટવા જોત કરત હૈ, સૂરત દોરે સંચરે. સૂરત
 ગુરુઆના લોખે નાંદ, શ્રદ્ધાસે સેવા કરે;
 કોટિ વિદ્ય ભય આવે શિર પર, પળમાં પાર કરે. સૂરત
 ગુરુવચની ગુરુગમસે ગાળે, પ્યાસેકું પાણી ધરે;
 અમૃતશુંદ વરસે જો મુખસે, સુકાકું લીલા કરે. સૂરત
 અંખારામ કહે અધર તખ્ત પર જો નર આસન કરે;
 અટળ પદ્મી ગુરુગમસે પાવે, સમીપ હોઈ સંચરે. સૂરત

૧૩

સંતો, સાંભળો રે, તમને કહું જથ્થારથ જોડ. ટેક
 સિરગુણ-નિરગુણ એક કરી બાળે, અવર કાંઈ નવ ભાસે;
 દેહ પડે ત્યારે પોતે પોતામાં, મળે મહદ્ આકાશે. સંતો

અવર ભોગ તે રોગ સમજવા, અખંડ સુખ અવિનાશી;
દેહથકી તે વિદેહ થઈએ, પોતે પોત તપાસી. સંતો
નિરાકાર સાકાર કરી ભાળો, સદ્-ચિદ્-આનંદરૂપે;
જહાં લગી અંકુર રહે વાસના, ફેર પડે ભવકૂપે. સંતો
દેહ પડ્યા થકી હું-તું એ નહિ, સ્વરૂપે સ્વરૂપ સમઠશું;
અંબારામ કહે ચૈતન્યરૂપે મહા ચૈતન્યમાં રહીશું. સંતો

૧૪

હું તો ગુરુને સામૈયે સામી જઈશિ, મારા મનના મહેરામણુ પધારિયા ! ટેક
મેં તો થાળ ભર્યો પુષ્પ-પ્રેમથી, કુમકુમ ફેસર ચંદન ખરાસ. મારા
આપણુ સર્વે હરિજન ભેગાં મળ્યાં, હું તો મનગમતાં મંગળ ગાઈશિ. મારા
હું તો વાળાં વગડાવું વિધવિધ ભાતનાં, અનહદ નાદ શબ્દના ઉદ્ધાસ. મારા
અખંડાનંદ આગ્યા છે મારે આંગણે, જ્ઞાનદીપક કરું પ્રકાશ. મારા
ગુલાસ, અખીસ ઉડાવું ઉત્સાહનો, વધાવું વિશ્વપતિ અવિનાશ. મારા
શિરે તોરો ખોમું સ્વામીનાથને, નિશાન ફરકે મહદ્ આકાશ. મારા
ગુરુ ભગવાનજી આગ્યા ભવદુઃખ ભાંગવા, વિનતિ કરે અંબારામદાસ. મારા

ઉપેન્દ્ર ભગવાન

૧

અણુ-અણુમાં નીરખું મારો નાથ, મારો નાથ, મારો નાથ રે !
હસંતો-ખેલંતો મારી સાથમાં ને સાથમાં રે. ટેક
નિર્મય નિશંક હું તો વિચરું આ વિશ્વમાં રે;
સ્વામીતણો સંગ સેવી દિન ને રાત, દિન ને રાત, દિન ને રાત રે. હસંતો
અમૃતરૂપે હું તો અતી ગયો આપે રે;
પ્રાણનો થાતાં કરુણાપાત, કરુણાપાત, કરુણાપાત રે. હસંતો
અવિચલ, અવિકારી અને અજરામર હું થયો રે;
પ્રભુની પિંડીથી ભીડી યાથ, ભીડી યાથ, ભીડી યાથ રે. હસંતો

જેવીતેવી પણ મારી ઇચ્છાને જાણતા રે;
 સામે આવી ઊભો રહે જતોજત, જતોજત, જતોજત રે. હસંતોં
 મારાં કર્મોને એ તો સ્વીકારી લે જતે રે;
 મુજને ક્ષણ આપે હાથોહાથ, હાથોહાથ, હાથોહાથ રે. હસંતોં
 ઉપેન્દ્ર સ્વરૂપે સિદ્ધ, મને સાં પછી કહેતા, કે-
 કરવી રહી ક્યાં બીજી વાત, બીજી વાત, બીજી વાત રે? હસંતોં

ઉકા ભગત

૧

પોથી વાંચે પ્રભુ નહિ મળે, ખોજો આપશરીર! ટેક
 શબ્દ ગુરુના નવ છોડીએ, અવસર નહિ આવે ફિર. પોથીં
 આ રે અજવાળું ઘડી પલકનું, પછી અંધારી રાત (ર);
 ભેદુ વિના ભીડ કોણ ભાંગશે, જીવને થાશે ઉત્પાત. પોથીં
 ધન-જોગન આપ્યું તુજને, જાણ્યા નહિ જુગદાધાર;
 માયાને વળગી રહ્યો, અંતે થયો રે ખુવાર. પોથીં
 તીરથ-વ્રત કર્યો શું થયું, જાણ્યા નહિ જગનાથ(ર);
 કર્મનાં કષ્ટ દળ્યાં નહિ, બહુવિધ જોયા ઘાટ. પોથીં
 નિરભે નગારાં જ્યારે વાગશે, થાશે અનુભવજ્ઞાન (ર);
 કહે ઉકા ગુરુગમ મળ્યે, થાશે કોટિ કલ્યાણ. પોથીં

૨

તન ભીતરકો રંગ લગાઈ લિયો, તો બહાર રંગસે ક્યા મતલબ? ટેક
 એક વાસના પુષ્પ ચડાઈ લિયો, તો બહાર ફૂલસે ક્યા મતલબ? તન
 સંતોકો અમલ હે રામકા, ખાજો ડંકા હરનામકા;
 ચઢના હૈ બૈદ્રુંઠ-ધામકા, તો ઝોર અમલસે ક્યા મતલબ? તન
 મન માળા તનમેં ફિરાઈ લઈ, મમતાકી માળા બચાઈ દઈ;
 સદ્ગુરુને ગંભીર વાણી કહી, તો લકડમાળાસે ક્યા મતલબ? તન

જીને આપ હિરદેકું દેખ લિયા, સત અમર નગરકી ખેપ કિયા;
હરિ-અમૃતરસકું ખેંચ પીયા, તો કંકર-પથરસે કયા મતલબ? તન૦
જો મસ્ત ફકીરી દિલસે ધરે, તો ગુરુશબ્દકું સિદ્ધ કરે;
તપ ગુલમી જમસે જાય લહે, અરમાની ઉકાસે કયા મતલબ? તન૦

ઝકપિરાજ

૧

ધીરજ ધરને, અરે અધીરા, ઇશ્વર દેશે અન્ન જોને;
ખલકતણા છં પ્રભુને ખટકો, માને સાચું મન જોને.
જન્મ્યા પહેલાં જગના નાથે, ઉપાય શોધ્યો શુદ્ધ જોને;
હાડ-માંસના લેયામધ્યે, દેવે સરજ્યું દૂધ જોને.
કોશેટામાં કીટ વસે છે, ઇશ્વર પૂરે આહાર જોને;
કીડી ને કણ, લાથીને મણ, ચારપગાંને ચાર જોને.
મસીદ કેરો કેલ* મિનારા, ઉપર ઊગ્યાં ઝાડ જોને;
પથરા ઉપર પાણી પામે, પરમેશ્વરનો પા'ડ જોને.
અજગર સૂતો અરણ્યમધ્યે, ડગલું નવ દે દોડ જોને;
વિશ્વંભરતું બિરદ વિચારે: ખાવાની શી ખોટ જોને?
અનળ જનાવર રહે આકાશે, મદઝર ભરખે મોટા જોને;
જગને માટે હરિએ જમાવ્યા, ગગને જળના ગોટા જોને;
મરાળ કેરો ચારો મોતી, વખતે આપે વહેણે જોને;
ઝકપિરાજ કહે રામભરોસો રાખી મગને મા'લો જોને.

૨

ખાળક રુવે બહિઆx માટે, માતા સમજે મર્મ જોને;
પ્રાણી કેરી મરજી પરખે, ધરણીધરનો ધર્મ જોને.
ચાંચ બનાવી તેને ચિંતા, કાયર મન શીદ કરીએ જોને?
પેટ ઘડ્યું તે પોષણ કરશે, ફિકર તજીને ફરીએ જોને.

* છા; ચૂનો x લાહુ; ગિદ્ધ પદાર્થ

માણેક, મોતી મોંઘાં કીધાં, ધરથી સોંઘાં ધાન જોને;
 અમૃત જોવાં પાણી અમથાં, દીનઅંધુનાં દાન જોને.
 સૂરજ આપે પ્રકાશ સહુને, દમડી ના પડે તેની જોને;
 વગર ખદામે વાય વાયરો, કેશવકરુણા કેવી જોને!
 સૂર-પંખીને સો મણુ નિત્યે, ખાવા જોઈએ ખીર જોને;
 દૂધલડાના દરિયાકાંઠે, સરજ્યાં એનાં શરીર જોને.
 જન્મ્યાં તેને જિવાડવાની, માવીતરને મમતા જોને;
 વિશ્વપિતા છે વિશ્વંભરજી, શાથી ન ધરે શમતા જોને ?
 અજ્ય દયા છે અજમેલાની, હૈયું રાખો હાથ જોને;
 ઋષિરાજ કહે: પતીજ રાખો, એકી બંદરીનાથ જોને !

સંત કબીર

૧

અખંડ સાહેબ નામ, ઔર સખ ખંડ હૈ;
 ખંડિત મેર સુમેર, ખંડિત બ્રહ્માંડ હૈ. અખંડ૦
 ધરતા કયું નહિ ધ્યાન, ઔર સખ દંડ હૈ;
 લખ ચોરાસીકા જીવ, માયા ફેરા ફંદ હૈ. અખંડ૦
 જનક હર સો પ્રીત, સોઈ નિરખંધ હૈ;
 સોઈ સંતનકે સંગ, સદા ય આનંદ હૈ. અખંડ૦
 ચંચળ મન સ્થિર રાખ, સોઈ ભલો રંગ હૈ;
 બિલટસૂત બર પીવ, અમૃત ગંગ હૈ. અખંડ૦
 દયા, ધરમ ઘટ રાખ, યે ભક્તિકે અંગ હૈ;
 કહે કબીર સત માન, જગત રંગ પતંગ હૈ. અખંડ૦

૨

અવધૂત સો જોગી ગુરુ મેરા, યહ પદકા તુમ કરો નિવેડા. ટેક
 ચંદા ભી નહિ ને સૂરજ ભી નહિ, નહિ મૂળ નહિ પાયા;
 રજોખીજ વાકુ કયુ ભી નહિ, જીવ કહાંસે આપા ? અવધૂત૦

બિના મૂલ એક વૃક્ષ જ દેખા, બિના ફૂલ ફળ લાગે;
 શાખાપત્ર તરવરકે નહિ, અષ્ટ કમળદળ આગે! અવધૂત૦
 તરવર પર દો પંખી બેઠે, એક ગુરુ દૂખ ચેલા;
 ચેલાને જડ ચૂનચૂન ખાઈ, ગુરુ નિરંજન અકેલા. અવધૂત૦
 ગગનમંડળમેં હિંમુખ ફૂંવા, વામેં અમીકા ખાસા;
 સુગરા હોય સો ભર ભર પીએ, નૂગરા જાવે ખાસા. અવધૂત૦
 ગગનમંડળમેં ગૌઆં વિચાણી, ધરણી દૂધ જમાયા;
 સાર માખણ કોઈ સંતને પાયા, જાશે જગત ભરમાયા. અવધૂત૦
 કાયા સૂતરે સખ જગ બંધાયા, કોઈકે વીરજા છૂટયા;
 બિલટ ચલા સો નગરીમેં પહુંચ્યા, માર્ગ ચલ્યા સો લૂંટયા. અવધૂત૦
 કર બિન બાળં બાળં બિન જંત્ર, બિન જિહ્વા ગુણ ગાવે;
 માનેવાલેકી રૂપ ન રેખા, કોઈ સદ્ગુરુસંત બતાવે. અવધૂત૦
 ઘન્ય ગઢ શહેર, શહેર ખીચ બસ્તી, અગમ અગોચર ઐસા;
 ગગનમંડળમેં બાળક બેલે, નામ પુકારં મેં કેસા? અવધૂત૦
 મીનકા મારગ, બોળ્યા પંખીકા, કહત કબીર વિચારી;
 અપરંપાર પૂરન પુરુષોત્તમ, વોહી સૂરત બલિહારી. અવધૂત૦

૩

અખ હમ આનંદકો ઘર પાચો ! ટેક
 જખણિ કિરપા ભયી સદ્ગુરુકી, અબે, નિશાન બનયો. અખ૦
 કામકોથકી ગાગર ફૂટી, મમતાકો નીર બહાયો;
 તજ પ્રપંચ વિવિધ કરિયા સખ, રામચરણ ચિત્ત લાયો. અખ૦
 પાંચ તરવકી આ તન-ગોદડી, સૂરતાકો ટોપ બનાયો;
 હદ ઘર છોડ બેહદ ઘર આસન, ગગનમંડલ મઠ જાયો. અખ૦
 નહિ ચાંદ-સૂરજ-દિવસ, નહિ રજની, વહાં જઈ લાડ લડાયો;
 કહત કબીર કોઈ પિયુકી ખાસી, પિયુ પિયુ રટ લાયો. અખ૦

૪

ઓ અખધૂત! એસો જ્ઞાન વિચારી! વામે કોન પુરુષ કોન નારી?

અખધૂત! એસો જ્ઞાન વિચારી. ટેક

બ્રાહ્મણકે ઘર ના'તીધોતી! જોગીકે ઘર ચેલી!

કલમા પઠ કે ભઈ તરકડી! આપે આપ અકેલી. અખધૂત૦

એકલશૂંગી વનમે લૂંટયા! લૂંટયા સદસાહચાસી!

જોગી લૂંટયા! જોગેશ્વર લૂંટયા! તો રૈયત કોન વિચારી? અખધૂત૦

નહિ પરણેલી! નહિ કુંવારી! પુત્ર-સુપુત્ર જણનારી!

કાળી મૂંગિકા તો એક બી ન હોજા! સદા ય બાળકુંવારી. અખધૂત૦

સસરો હમારો બાળો ને ભોળો! સાસુજી બાળકુંવારી!

પિયુ હમારો પારણિયે ખૂલે! મેં હું જુલાવન-હારી. અખધૂત૦

બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શંકર દેવા, એ ત્રીનોંકી હું આઈ!

ત્રીનોંકે ઘરકી ધણિયાણી! ત્રીનોંકું જોદ જોલાઈ. અખધૂત૦

ન જાઉં સાસરિયે, ન જાઉં પિયરિયે, સ્વામીકી સે'જો સમાઈ!

કહત કબીર સુનો ભાઈ સાધુ, સમજ કહો સૂઝ પાઈ! અખધૂત૦

૫

આંખો મો'યોં રે સદ્ગુરુને દરબાર, સાહેલી રે આંખો મોરિયો. ટેક

આંખે સદ્ગુરુએ થાણાં રે થાપિયાં.

ખોયાં ખોયાં રે કાંઈ નિર્ગુણ ખીજ! સાહેલી રે૦

આંખો અઘટ કમળદળે ઊપન્ધો!

વાંકી ડાળી રે ગઈ ગગનમોઝાર! સાહેલી રે૦

આંખાને પત્રે પત્રે અમી ઝરે!

એના ધૂમટની રે બહુ શોભા દેખાય! સાહેલી રે૦

આંખો બ્રમરગુદામાંથી ફાલિયો!

ફળ લાગ્યાં રે બ્રહ્મશન્યમોઝાર! સાહેલી રે૦

ફળ દ્રષ્ટે દેખીને મહી રહ્યો!

શુદ્ધિ ચાખતાં રે, મરી—મરી જાય. સાહેલી રે૦

રસ અતિ કડવો ને તીજો ઘણો;
કોઈ વીરલા રે, વાકે પેટ સમાય! સાહેલી રે૦
રસ થોડે — થોડે સાધતાં,
પોતે અમલી રે જની વાકું ખાય! સાહેલી રે૦
રસ રતિ એક ઘટમાં જો સંચરે,
તેને તરત જ રે અપનો સાયજો દેખાય! સાહેલી રે૦
કહે કબીર ધરમદાસને:
આપનો આજો રે મેં તો દિયો જતાય! સાહેલી રે૦

૬

ઇસ તન-ધનકી કૌન જાઈ? દેખત નૈનામેં મિટી મિલાઈ! રેક
અપને ખાતિર મહેલ જનાયા, આપણે બનકર જંગલ સોયા. ઇસ૦
હાડ જલે જૈસે લકડીકી મોલી, ખાલ જલે જૈસે ઘાસકી પોલી. ઇસ૦
કહત કબીર સુન મેરે ગુનિયા, આપ મૂએ પીછે દૂખ ગર્હ દુનિયા. ઇસ૦

૭

કાહે ન મંગલ ગાવે? યશોદા મૈયા, કાહે ન મંગલ ગાવે? રેક
પૂરન બ્રહ્મ સકલ અવિનાશી (૨) સો તેરી ધેનુ ચરાવે. યશોદા૦
કોટિ કોટિ બ્રહ્માંડ કે ભર્તા (૨) જપ-તપ ધ્યાને ન આવે;
ન જનુનું યહ કોન પુણ્ય હૈ? (૨) યશોમતી ગોદ ખેલાવે. યશોદા૦
શિવ-સનકાદિક આદિ બ્રહ્માદિક (૨) નિગમ નેતિ યશ ગાવે;
શેષ સહસ્રમુખ રટત નિરંતર, (૨) વાકો પાર ન પાવે. યશોદા૦
સુંદર બદન કમર દલ લોચન (૨) ગો-ધેનુકે સંગ આવે;
માતા યશોદા કરત આરતી (૨) કબીર દરશન પાવે. યશોદા૦

૮

બલક સખ રૈનકા સુપના સમજ, મન! કોઈ નહીં અપના;
ઐસી નર જાણુ જિંદગાની! સવેળા ચેત અભિમાની. બલક૦
ઘડા એક નીરકા ફૂટા! પત્ર જૈસા ડાઘસે તૂટા;
ઐસી, નર! જાણુ જિંદગાની! સવેળા ચેત અભિમાની. બલક૦

ઐસી, નર! જાણુ આ દેહી, યનો સત નામકા સ્નેહી,
તજો મદ, લોભ, ચતુરાઈ! રહો નિશંક જગમાંહી. ખલક૦
ભૂલા! તન દેખ કે જોરા! જગતમાં જીવના થોરા;
આયેગી કાલકી ફાંસી! કહે કૃષ્ણીર અવિનાશી. ખલક૦

૯

ગુરુ જિન કૌન બતાવે બાટ? બડા બિકટ જમઘાટ. ટેક
બ્રાંતિકી પહાડી નદિયા બિચમાં અહંકારકી લાટ. ગુરુ જિન૦
કામ, ક્રોધ દો પર્વત દાદે, લોભ-ચોર સંઘાત. ગુરુ જિન૦
મદમત્સરકાં મેલ બરસત, માયા-પવન બહે દાટ. ગુરુ જિન૦
કહત કૃષ્ણીરા સુનો બાઈસાધો! કયોં તરના વહ ઘાટ? ગુરુ જિન૦

૧૦

ધૂંધટકા પટ ખોલ રે, તુઝેં પીવ મિલેંગે!
ઘટ ઘટમેં વહ સાઈ રમતા કટુક વચન મન ખોલ રે. તુઝેં૦
ધન-જોખનકો ગર્વ ના કીજે, જૂઠા પયરંગ ચોલ રે. તુઝેં૦
શન્ય મહલમેં દિયના બારિલે આસનસોં મત ડોલ રે. તુઝેં૦
જગ જુગુતસોં રંગ-મહલમેં પિય પાયો અનમોલ રે. તુઝેં૦
કહે કૃષ્ણીર આનંદ બયો હૈ, બાગત અનહદ દોલ રે. તુઝેં૦

૧૧

જમકા અજબ તડાકા બે, તૂ કયા જાને લડકા બે. ટેક
બહે મિજનજી કહે બેઠે, તકિયા બિછાવત સાગ; માર ઝપાટે જમ લે જાવે, જ્યું તેતરકું બાગ. જમકા૦
નવ બી મર ગયે દશ બી મર ગયે, મર ગયે સહસ્ર અધ્યાસી; તેત્રીશ કોટિ દેવ મર ગયે, પડે કાલકી ફાંસી. જમકા૦
પીર મર ગયે પેગંબર મર ગયે, મર ગયે જંદા જોગી; જપી, તપી, સંન્યાસી મર ગયે, મર ગયે હકીમ રોગી. જમકા૦
તિન લોક પર છત્ર બિરાજે, સો લૂટે કુંજબિહારી; કહત કૃષ્ણીરા પાખરિયા લૂંટા, તો રૈયત કૌન બિચારી? જમકા૦

૧૨

જા ધર હરિકથા નહિ કીર્તન, સંત નહિ મિજમાના;
તા ધર જમડે ડેરા દીના, સાંજ પડે સમશાના. જા ધર૦
ફૂલા ફગરા કયા ફિરત હૈ? કયા દિખવાવત અંગા?
એક પલકમેં ફના હો જાયગા, જૈસા રંગ પતંગા. જા ધર૦
નાભિકમળસે નાવ ચક્ત હૈ, દ્વાદશમીન ઠેરાના;
અધર તખતકા દેખા તમાશા, સોઈ સદ્ગુરુકી સાના. જા ધર૦
પ્રેહ-વૈરાગ્યે ગુરુગમ જાગે, સદ્ગુરુ નામનિશાના;
સાધુજનકી સેવા ન કીની, કિસ બિધ હોવે કલ્યાના? જા ધર૦
મેરી, મેરી કર મર ગયો મૂરખ, મિટા નહિ માનગુમાના;
કહત કબીરા સુનો બાઈ સાધો! કિસ બિધ હોવે કલ્યાના? જા ધર૦

૧૩

જિને સાધુકી સંગત પાઈ રે, વાકી પૂરત કમાઈ! ટેક
સાધુકી સંગત સદ્ગુરુકી સેવા (૨) તો બનત, બનત બની આઈ રે. વાકી૦
દત્ત, ગોરખ, ગોપીચંદ, બરથરી (૨) ગગનમેં છાપરી છાઈ રે. વાકી૦
અંકા, વંકા, કેવળ, કૂચા (૨) ને પાંચમી મીરાંબાઈ રે. વાકી૦
ધના, પીપા ઓર રોહીતાસા (૨) ને સજનો બનત કસાઈ રે. વાકી૦
ધ્રુવ, પ્રહ્લાદ, અંબરીષ, વિભીષણ (૨) ઉનકી ધન્ય કમાઈ રે. વાકી૦
કહત કબીરા સુનો બાઈ સાધો! (૨) જ્યોતમેં જ્યોત મિલાઈ રે. વાકી૦

૧૪

જ્યાં દેખે સો દુઃખિયા બાબા, સુખિયા કોઈ નહીં રે. ટેક
બેગી બી દુઃખિયા જંગમ દુઃખિયા, તપસીકું દુઃખ દુના;
આશા મનસા સય ઘટ વ્યાપી, કોઈ મહલ નહીં સૂના. જ્યાં૦
રાગ બી દુઃખિયા પ્રગ્ન બી દુઃખિયા, દુઃખિયા સય વૈરાગી;
દુઃખ-કારણસે શુકદેવને, ઉદરી માયા ત્યાગી. જ્યાં૦

સાય કહું તો સમ જુગ દુઃખિયા, જૂઠા કહી ન જાઈ;
 બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શંકર દુઃખિયા, જિસને સૃષ્ટિ કમાઈ. જ્યાં
 ધૂત દુઃખિયા અમધૂત દુઃખિયા, દુઃખિયા હૈ ધની રંકા;
 કહત કપીરી વો' નહિ દુઃખિયા, જિસને મનકં છંકા ? જ્યાં

૧૫

તનકા નહીં ભરોંસા રે-દેખે કાલ તમાસા રે ! ટેક
 ખડે રાજ્યમેં સાજ ગિરાજે, મત જોતો સુખ બેલા;
 કોઈ કિસીકા નહીં રે યારો, આખર જાના અકેલા. તનકા
 ચાપ ચીપકે પધડી બાંધી, ઉપર પેચ સવાઈ;
 મૂઠ મરડકે દરપત દેખે, ઢાલ ફિર ગઈ ભાઈ ! તનકા
 કહત કપીરી સુતો ભાઈ સાથો ! મારગ સીધા સવારા;
 નજર ખોલકર દેખો યારો, એ સમ જૂઠ પસારા. તનકા

૧૬

ઝિની, ઝિની, ઝિની ચદરિયાં ! ટેક
 કાહે કૈ તાના, કાહે કૈ ભરની, કૌન તારસે ઝિની ચદરિયાં ? ઝિની
 ઈંગલા-પિંગલા તાના ભરની, સુપમન તારસે ઝિની ચદરિયાં ! ઝિની
 આઠ કંવલ દલ ચરખા ટોલૈ, પાંચ તરુન ગુન તિની ચદરિયાં ! ઝિની
 સાંછકો સિયત માસ દસ લગૈ, ઠોક ઠોકકે ઝિની ચદરિયાં ! ઝિની
 સો ચાદર સુર નર મુનિ ઓઢી, ઓઢીકે મૈલી કિની ચદરિયાં ! ઝિની
 દાસ કપીર જતનસે ઓઢી, જ્યોંકી ત્યોં ધરિ દિની ચદરિયાં ! ઝિની

૧૭

તું હિ રામ ! તું હિ રામ ! ખોલે મારો ચરખો
 રામ-નામ-નિજ તું હિ રે-તું હિ. ટેક
 ચરખો મારો અજળ રંગીલો, ચૂંજે હિરદામાઈ !
 કાંતનેવાલી છેલછપીલી, તાર ખેંચે લે લાઈ. રામ-નામ

ઈઈ પિંબવન મેં ચલી, તુમ પીંબે પિંબરા ભાઈ!
 પીંબન પિંબરેકો ખા ગઈ! અખ કૈસે કરું કહો ભાઈ? રામ-નામ૦
 જળનેગે સ્થળ નીપળ્યા રે, ઔર ઉનમેં વસિયા આપ!
 એક અચંબા, મેં સુના ભાઈ! બેટીએ જાયો આપ! રામ-નામ૦
 બેટી કહે છે આપને, કે અણુજાયો વર લાવો!
 અણુજાયો વર ના મિલે, તો તુમસે મેરો દાવો! રામ-નામ૦
 ચરખો મારો શિર સાટેનો, પલ બિધુચો ટેમ જાય?
 રામદાસકો ભણે કબીરો, આ ચરખાથી ભવ તરાય. રામ-નામ૦

૧૮

તંબુરા સુન લે સાધો ભાઈ!
 તેરા ક્રિયા કરમ છૂટ જઈ રે, તેરી લખ-ચોરાશી મીટ જઈ રે. તંબુરા૦
 પ્રથમ ગણપતિ દેવ શુદ્ધ સમરું, ઔર સમરું શારદા માઈ;
 દર્શન દેળે રામા! પરસન હોળે, (૨) તો હિરદે હરમત આઈ. તંબુરા૦
 પાંચ તત્ત્વકા બના તંબુરા, તિન ગુન તાર મિલાઈ;
 ઓહું સોહું રટનેક રે લાગા, (૨) નિરગુન રાહ બતલાઈ. તંબુરા૦
 આપે રામે ન્યારે આરંભ રચિયો, (૨) રચિયો ઘાટ ઘટમાંઈ;
 ગગનગુફામાં વાગે તંબુરો, (૨) દસમે દેવ જગાઈ. તંબુરા૦
 અણુઘડિયા સુતારે ઘડિયો, ઘડિયો ઘાટ ઘટમાંઈ;
 રમઝૂમ, રમઝૂમ વાગે તંબુરો (૨) બંકનાલ ઘટમાંઈ. તંબુરા૦
 દાસ કબીરને ગાયો તંબુરો, સદ્ગુરુ શબ્દમાંઈ;
 જ્ઞાન ગરીબી પાયો તંબુરો, (૨) સત સમજણુ ઘર આઈ. તંબુરા૦

૧૯

દેવળ દેખ લ્યો રે: માંહી સદા નિરંજન દેવ હે! ટક
 વણુ ટાંકણુ આ દેવળ ઘડિયું! દેવળમાં સર્વાંગી!
 અકળ સ્વરૂપે આપ બિરાજે, એ તો પલ પલમાં બહુરંગી! દેવળ૦

તિન ગુનકા તાર મિલાવો, માંહી બ્રહ્મ-અગ્નિ પ્રગ્નજો !
 અકળ સ્વરૂપે આપ બિરાજો, એ તો સદ્ગુરુ શબ્દે બાજો ! દેવળં
 મન કર ચંદન, તન કર તુળસી, ભાવ-ભક્તિકી પૂજી !
 સદ્ગુરુ મિલી સદ્ભેદ બતાવે, ત્યારે દેવ નહીં કોઈ દૂન ! દેવળં
 સદ્ગુરુ મિલી સદ્ભેદ બતાવે ને કાટે કરમકા પાસા !
 કરના હોય સો યહાં કર લેના, ફિર કહાં કરોગે બાસા ? દેવળં
 કહત કબીરા સુનો બાઈ સાધો ! સચ્ચા સદ્ગુરુ પાવે !
 સત શબ્દની લહેર સમાવે, તો ફિર ન આવે-ગ્નવે ! દેવળં

૨૦

પાનીમેં મીન પિયાસી ! મોહે દેખત આવે હાંસી રે. ટેક
 આત્મા ચિન્હા વિના આત્માઈ, તો બટકે મથુરાં-કાશી;
 બેગી હો કે જટા બઢાવે ! બન બન ફિર ઉદાસી રે. પાનીમેં
 પંડિત હો કે પુસ્તક બાંચે ! તોય ન મિલે અવિનાશી;
 મસીદ ચહડકે મુઘાં પુકારે ! તોય ન મીટે જમ-ફાંસી રે. પાનીમેં
 કહત કબીરા સુનો બાઈ સાધો ! ગુરુ બિન મીટે ન ચોરાશી. પાનીમેં

૨૧

બકવા મત કરના રે, ખુદાકા નામ જપના રે. ટેક
 ઉત્તમ નરદેહ આપા પ્રાણી, હિસકા હિત કછુ કરના;
 દોલતમેં તુમ મત ભૂલો, યારો ! નામ ખુદાકા જપના. બકવાં
 સુન્હા સરખી કાયા, યારો ! ચૈરી નહીં હોનેકી;
 કિતના જનમેં આવે-ગ્નવે, ખાખ હોડેગી તનકી ! બકવાં
 ચીરા લગાયા, ચૂના ટીપાયા, મહલ બનાયા ખાસા;
 જબ કાલકી ગાંઠ પડી, તબ જંગલ હુઆ તમાસા ! બકવાં
 કહત કબીરા સુનો બાઈ સાધો ! હિંદુ-મુસલમાના;
 નામ ખુદાકા જપના, યારો ! ભવસાગરકું તરના. બકવાં

૨૨ : રાગ-ગાડી

બહુત ભલો હૈ રે ભાઈ, અવસર બહુત બડો હૈ ભાઈ !
 મનુષા દેહ દેવતાકું દુર્લભ, સો દેહી તેં પાઈ. અવસર૦
 તજ પાખંડ, અવિદ્યા, પરપંચ, છાંડ દે માન-બંધાઈ;
 માત-તાત સ્વારથકે લોભી, માયાજન્ય બંધાઈ. અવસર૦
 જગ લગ જરા નિકટ નહીં તેરે, લે ગુરુજ્ઞાન-ભલાઈ;
 સંતસંગત મળી બજો ભગવંતકું, સોહિ સકલ સુખદાઈ. અવસર૦
 કહત પુકાર એત નર અંધે, યહ તન યું હિ ગંવાઈ;
 કહત કબીર દેહ કાયકા કૂપા, વણસતાં જોર ન લાઈ. અવસર૦

૨૩ : રાગ-સિંધુ

ભક્તિ મરજીવાનું કામ, ભક્તિ મરજીવાના કામની ! ટેક
 એજ તારો ટળિયો નહિ અભિમાન, તારો મટિયો નહિ અભિમાન. ભક્તિ૦
 દુર્મતિ દૂર તજોને અભિમાન, માંહેથી ટાળોને રે ગુમાન. ભક્તિ૦
 કનક-કામિની બહુત કહણુ હૈ, અજકે હગારો મેરે શ્યામ. ભક્તિ૦
 કામ, કોધ અડોળજી જોદ્ધા, પકડી મગાવો એક દામ. ભક્તિ૦
 માન-ગુમાન મેલો મારગમાં, તો પહોંચો નિજ ધામ. ભક્તિ૦
 કાયર હોય તે રણુ દેખી કંપે, શરા લડે મેદાન. ભક્તિ૦
 કહત કબીર! સુણો ભાઈ સાધો! અટળ ભૂમિ અસ્થાન. ભક્તિ૦

૨૪ : રાગ-બિલાવલ

ભૂલ્યો મન ભમરાતું કયાં ભમ્યો, ભમ્યો દિવસને રાત ?
 માયાના બાંધેલ પ્રાણીઓ, સમજ્યો નહિ શુદ્ધ વાત. ભૂલ્યો૦
 કુંભ કાચો કાય જાવરી, જોઈને કરોને જતન;
 વણસતાં વાર લાગે નહિ, રાખો રૂકું રતન. ભૂલ્યો૦
 કેનાં રે છોરુ કેનાં વાછરુ, કેનાં માતને બાપ ?
 અંત કાળે જતું એકલાં, સાથે પુણ્ય ને પાપ. ભૂલ્યો૦

જે ઘેર નોખત વાજતી, રૂડા છત્રીસ રાગ;
 ખંડેર થઈ તે ખાલી પજાં, કાળા બેડે છે કાગ. ભૂલ્યો
 જીવતી આશા કુંગર જેવડી, મરણ પગલાંને હેડ;
 મોટા મોટા મરી ચાલ્યા, લાખો લખપતિ શેઠ. ભૂલ્યો
 બિલ્લી નદી પૂર બિતરી, બનું પેડે પાર;
 આગળ નીર નહિ મળે, બેઠે એ તે લેજે હાર. ભૂલ્યો
 સતકર્મ સદ્વસ્તુ વડોરખે, ઈશ્વરસમરણ સાથ;
 કબીર જીહારીને નીસર્યા, લેખું સાહેબને હાથ. ભૂલ્યો

૨૫

મન મગન ભયા ફિર કયા જોલે? ટેક
 તેરા સાહેબ હૈ વટમાંહી, બાહિર નૈનો કયા જોલે? મન
 હંસા રે પાયા માનસરોવર, તાલ તલૈયાં કયું ડોલે? મન
 સૂરત કલાલી હુઈ મતવાલી, અમૃત પી લો અણુમોલ. મન
 કુમતિ હોય તો લે લો તરાનૂ, પૂરા હુવા ફિર કયા તોલે? મન
 કહત કબીરા સુનો બાઈ સાધો! સાહેબ પાવે અણુમોલે! મન

૨૬

મન! તોહે કિસ ગિધ કર સમઝાઉં? ટેક
 સોના હોય તો સુહાગ મંગાઉં, બંકનાલ રસ લાઉં;
 જ્ઞાન શબ્દકી ફૂંકે ચલાઉં, પાની કર પિગલાઉં. મન
 ઘોડા હોય તો લગામ લગાઉં, ઉપર જીન કસાઉં;
 હોય સવાર તેરે પર બૈઠું, ચાણુક દેકે ચલાઉં. મન
 લાથી હોય તો જંજીર ગઠાઉં, ચારોં પૈર બંધાઉં;
 હોકે મહાવત તોહે શિર બૈઠું, અંકુશ લેકે ચલાઉં. મન
 લોહા હોય તો ઐરણ મંગાઉં, ઉપર ધુઆં ધુવાઉં;
 ધુઆંકી ઘનઘેર મચાઉં, જંતર તાર ખિયાઉં. મન
 જ્ઞાન ચાહીએ તો જ્ઞાન સિખાઉં, સત્યકી રાહ બતાઉં;
 કહત કબીર સુનો બાઈ સાધો! અમરાપુર પહુચાઉં! મન

૨૭

મન મસ્ત હુઆ તખ કયોં ખોલે ? ટેક
 હીરા પાયો, ગાંઠ ગડિયાયો; ખાર ખાર વાકો કયોં ખોલે ? મન
 હલકી થી જખ ચઢી તરાનૂ; પૂરી ભઈ અખ કયા તોલે ? મન
 સૂરત કલારી ભઈ મતવારી; મદવા પી ગઈ ખિન તોલે ! મન
 હંસા પાયે માનસરોવર; તાલ તલૈયાં કયોં ડોલે ? મન
 તેરા સાહિય હૈ ઘટમૌહી, બાહિર નૈના કયોં ખોલે ? મન
 કહે કબીર: સુનો ભાઈ સાધો ! સાહિય મિલ ગયે તિલ ઓલે ! મન

૨૮

મોહે કહાં તૂ દૂંડે ? જદે, મેં તો તેરે પાસમેં;
 ના મેં કોઈ કિરિયા-કરમમેં, ના મેં વ્લેગ સંન્યાસમેં. મોહે
 ના મેં પોથી, ના મેં પંડિત, ના કાશી કૈલાસમેં;
 ના રહતા મેં શ્રી દ્વારિકા, ના રહતા જગન્નાથમેં. મોહે
 ના રહતા મેં મછ્લા-મદીના, ના રહતા હિમાલયમેં;
 ના રહતા મેં જંગલ-સહરા, મેં રહતા ગિશ્વાસમેં. મોહે
 કહત કબીરા: સુનો ભાઈ સાધો ! સખ શ્વાસનકે શ્વાસમેં;
 જો ખોળે તો તુરંત મિલું મેં છિનભરકે તલાસમેં. મોહે

૨૯

રામનામ તખ બન્યો, સંતો ! રામનામ તખ બન્યો;
 આત્મતત્ત્વ પિછાન્યો, સંતો ! રામનામ તખ બન્યો. સંતો
 કોણ મરે કોણ અવતરે ભાઈ, કોણ છોતે કોણ હારે ?
 જલકી લહેરી જલસે જાપછ, કોણ તરે કોણ તારે ? સંતો
 કાયા કુંભ જળમાંહી ધરિયા, બહાર બાતર ભર્યાં પાણી;
 ફૂટ્યા કુંભ, જલ જલમેં બળિયાં, સો ગત વિરલે બની. સંતો

હરિ અથાહ થાહ નહિ પાચો, સાહેર સૂરતા સમાની;
 હીમર જલ ડાલે કયોં કર હિ, મિન હિ હો ગર્ધ પાની. સંતો.
 ગુરુ બિન જ્ઞાન, રામ બિન બોલે, મિથ્યા વાદ કહાવે;
 કહે કુખીર ગૂંગેકી સમસ્યા ગૂંગા હોય સો પાવે. સંતો.

૩૦

રામભજન વિણ નહિ નિસ્તારા, પ્રભુભજન-હજુ સમજ મન કયું સોતા ?
 જાગ્રત નગરીમેં ચોર ના લૂંટે, જખ મારેગા જમહૂતા. રામ.
 જપ કર તપ કર કોટિ યજ્ઞ કર, કાશી જઈ કરવત લેતા;
 મૂઆ પીછે નર મુકિત રે માગે, જંગલ સરજે જડભૂતા. રામ.
 જોગી હોકર જટા બઢાવે, અંગ લગાવે ભભૂતા;
 એક દમડીકે કારણ દેહ જળાવે, વો જોગી નહિ જગધૂતા. રામ.
 મુદલાં હોકર બાંગ પુકારે: યું કયા-સાહેબ બે'રા હે ?
 કીડીકે પાંડિમેં નૂપુર બાજે, વો તો સાહેબ મેરા સુનતા હે. રામ.
 જાકી સૂરતા લગી સાહેબસે, કાળ, ક્રોધ ગરદન દેતા;
 અધર તખત પર આસન રખતા, ઓ જોગી બડે અજધૂતા. રામ.
 જાંઘ્યા સો નર ગયા ચોરાશી, જાગ્યા સો નર જમ જીત્યા;
 રામાનંદકા ભણે કુખીરા અનુભવિયા અનમેં પોક્યા. રામ.

૩૧

રામ-રસ પી લિયો નરનાર, પ્રેમરસ જી. ૨૬
 રત્ન પદારથ સાર દેહી તેં મુંદર પાઈ,
 કરી કરી ઓછા સંગ જૂલ મતિ કહાં ગમાઈ ?
 સ્વર્ગલોક ધ્રુવે સદા, મનુષ્યનમઅવતાર,
 કાચમણિ કર ગ્રહી હીરો જોમે ગમાર. રામ-રસ.
 ઓર દેવકું ધાય કરમ બિન કાંસે પામે, ?
 ન કરે સંતકી સેવ નિત સાકુટ જમાવે;
 માયા ખરચે રામકી ને આપે લેત બડાઈ,
 પરમારથી ખખર નહિ, બલદી ચોરાશી પાઈ. રામ-રસ.

તીરથ વૃત રનાન કરી કરી અહુત ભુલાયા,
જપ તપ યજ્ઞ દાન કરી કછુ રામ ન પાયા;
સત્ય શબ્દ શોધે નહિ તપ લગ જૂઠી સેવ,
જો કરિયે સો ભરમણા-કાં તીરથ કાં દેવ. રામ-રસ૦

રામ-રસ પીનો ચહાય, ભેદ સદ્ગુરુકો લીજો,
વાગે અનહદ નાદ, વામે ધ્યાન ધરી જો;
કહત કબીર પરિશ્રમકે ઝળકે જ્યોત અખંડ,
અર્ધ ઊર્ધ્વકે મિચમેં નિશદિન જોજો પંડ. રામ-રસ૦

૩૨

રામ-રસ ઝૈસા હે મેરા ભાઈ!-જાકે પીએસે મગન હો જાઈ. ટેક
કુંભકા આંખ્યા જલ રહે, ઔર જલ ખિન કુંભ ના હોઈ;
જ્ઞાનકા આંખ્યા મન રહે ભાઈ, ગુરુ ખિન જ્ઞાન ના હોઈ. રામ૦
મીઠા મીઠા સૌ પીવે રે કડવા ન પીવે કોઈ;
સાકર પીધે દુઃખ ઊપજે રે, વિખ પીધે સુખ હોઈ. રામ૦
ચાખતડાં મૂંગાં ભયાં રે, પીવતડાં મર જાઈ;
રતિ એક ઘટમાં સંચરે, તો અમ્મર લોક લે જાઈ. રામ૦
મેં મેરા ઘર જાલિયા રે, લિયા પલિતા હાથ;
તુમ તુમેરા ઘર જલા દો, તો ચલો હમારે સાથ. રામ૦
દેશ-બિદેશમેં ફિરી રે, માનવકા હૈ સુકાલ;
જિસે દોઢે નૈનાં દરે રે, ઉનકે બડે દુકાલ. રામ૦
ઘર બાજે ઘર ઊગરે રે, ઘર રાખે ઘર જાચ;
એક અચંબા મૈં સુન્યા ભાઈ, મડા કાલકું ખાય. રામ૦
કુંગર કુંગર મૈં ફિરી રે, રોઈ ગુમાવ્યાં નેન;
સો બુટી લીધી નહીં રે, ફોકટ ખોયાં વેણુ-સવેણુ. રામ૦
કબીરકા ઘર દૂર હૈ રે, ભાઈ-જૈસી લખી ખમૂર;
ચહે તો ચાખે રામ-રસ, ઔર ગીરે તો ચકના ચૂર. રામ૦

જિંયા જિંયા સૌ ચલેં, પણ નીચા ન ચાલે કોઈ;
 જો કોઈ નીચા ચલે, તો સળસે જિંયા હોઈ. રામ૦
 મિસરી વેરાણી સંતો રેતમાં રે, કુંજરસે ચૂંગી નહીં જાય;
 મમતા મારો સંતો આપકી, તો કીડી હોય કણુ જાય. રામ૦
 ધ્રુવે પિયા પ્રહલાદે પિયા, ભાઈ, પીપાને રોહીતાસા;
 પીતાં કબીરા છક રહ્યા, ભાઈ, ફેર પીવનકી આશા. રામ૦

૩૩

રામરસખાલા ! હૈ ભરપૂર પિયો કોઈ-ચટક-ચટક-ચટક. ટેક
 સદ્ગુરુ શબ્દકી ચોટ, કલેજનમેં ખટક !
 નૂરતસૂરતકી સીડી પકડ કર, ચઢ જાવ સંતો-ચટક-ચટક-ચટક. રામ૦
 તનકુ ખોળે, મનકુ ઘોળે, ચઢેગા પ્રેમરસચટક;
 ઇસ કાયામેં ચોરક પકડો ! મનકુ મારો તુમ-પટક-પટક-પટક. રામ૦
 સાધક, સિદ્ધક કછુવે ન સાધે ! એસી માયાકી હૈ લટક;
 તીરથ-ખીરથ જો કછુ કરના, વો તો હૈ મરના-મટક-મટક-મટક. રામ૦
 અધર બાસકો ખેલ રચ્યો હૈ, ચઢે સો શૂરા-નટક-નટક;
 દાસ કબીરકી જ્ઞાન-ગોદડી, ગિછા લો-સંતો કોઈ-ઝટક-ઝટક-ઝટક. રામ૦

૩૪

લગી લગી આ ધૂન ! ભજન કરો મનમેં, શબ્દ સુનો તનમેં રે !
 ઘાયલ થઇને પોકારા જી. લગી લગી આ૦
 ઘાટ બે ઘાટ વખત પર બિડના, તખત પર બેડના રે;
 સંજે ના આવે બંદા કોઈ જી. લગી લગી આ૦
 જલમેં યત્ન, કમલ ગિય કલિયાં-કમલ ગિય કલિયાં રે !
 ઉસ પર ભમરા લોભાયા જી. લગી લગી આ૦
 જમીન-આરમાન બસાયા એક શહેર, બસેરા એક શહેર રે !
 ઉસ પર દીયા હરિને ડેરા જી. લગી લગી આ૦

તીરથ જાઉં પથ્થર કેરી પૂજા-પથ્થર કેરી પૂજા હે!
 તીરથ નાઉં જપ પાની જી. લગી લગી આં
 કહત કબીર સુનો રે બૈયા સાધો ! સુનો રે બૈયા સાધુ રે !
 રામરતન દિલમેં પાયા જી. લગી લગી આં

૩૫

લાગી લગન ! પિયા રામસેં-દોરી લગ રહી રે;
 લગ રહી-લગ રહી-લગ રહી રે. દોરીં
 નાભિ-કમલસે લગી મેરી દોર !
 શન્ય શિખર ગઢ બૈડી દામ-દૌર. દોરીં
 ઈંગલા-પિંગલા-સુખમન નાર !
 ત્રિકુટી મહેલકા ખોલ દો કમાડ. દોરીં
 હે જી ! વાગે વાંસલડી ને ઝીણા ઝણકાર !
 સોદમ્ શિખર ભાર્યો ઝળઝળકાર. દોરીં
 હે જી ! વાગે શરણાર્થી ને મૃદંગ સાર !
 સુરીનર મુનિજન દેખ લો દેદાર. દોરીં
 હે જી ! બિયો છે અર્ક જાણે ચંદ્ર ને ભાણુ !
 આ પિંગ-અઘાંડમાં થઈ રહી જાણુ. દોરીં
 હે જી ! જોલે રામાનંદ ગુરુ અક્ષય અપાર !
 સાહેબ કબીર કરે સંતમેં દીદાર. દોરીં

૩૬

વિના મુખડે જપ્યા કર, જીભ્યાં મત ડોલાવે;
 વિના શ્રવણ સુન્યા કર, દો નૈન ઝુકાવે. અજંપાં
 ઈંગલા પિંગલાકી મધ્યમેં જે કોઈ પવન ઝુકાવે;
 ત્રિકુટી ઘાટ હંસા સ્નાન કરાવે. અજંપાં
 અગમ ચોકી પછમ દિશા, વહાં કોઈ ખડકી ખોલાવે;
 અરધ, ઉરધકી કોટડી ત્યાં કોઈ ધ્યાન લગાવે. અજંપાં

ચંદા નહિ વહાં સૂરજ બી નહિ, ઐસી શોભા દિખાવૈ
 મેઘ, પવન પૃથ્વી નહિ, ત્યાં અધર રસ આવૈ ! અજંપા૦
 જમીં નહિ આસમાં' નહિ, ત્યાં કોઈ લોક કહાવૈ;
 કહે કૃષ્ણીર કોઈ સંતજન અમર લોક પહુંચાવૈ. અજંપા૦

૩૭

સદ્ગુરુ શબ્દસે હેરી ! મેરે સાધો ! દેખો દરિયાકી લહેરી. ટેક
 બિલટી દોર ગગન જઈ લાગી, વહાં બઢી એક દહેરી;
 એ દહેરીમેં અલખ ગિરાજે, લલુપત લાગી વહાં મેરી. મેરે૦
 એ દહેરીમેં અષ્ટકલ પર્વત ! નરસે નદિયાં ઘેરી;
 આસપાસ રતનાકર સાગર, ગિચમેં મીઠી વેળી. મેરે૦
 એ દહેરીમેં બાજાં બાજૈ, બાજૈ આઠ પહેરી;
 તાલ, પખાજ, મૃદંગ, ખૂબ બાજૈ, બાજૈ બંસી ઘેરી. મેરે૦
 ગિના મૂળકા તરુવર રચિયા, પત્ર ખિલે ચોફેરી;
 છાયા-ધૂપ કછુ હય નહિ વાકી, ફલ લાગ્યાં ખૂબ ઢેરી. મેરે૦
 અગમ અગોચર પુરુષ જહાં રહતા, લગન લગી વહાં મેરી;
 કહત કૃષ્ણીર ખોજે મેરે પ્યારે, નિર્ધન માલા ફેરી. મેરે૦

૩૮

સાધો ! સહજ સમાધ ભત્રી !
 ગુરુ પ્રતાપ જન દિનસે જાગી, દિન દિન અધીક ચત્રી. સાધો૦
 જહું જહું ડોલોં સો પરિકરમા, જો કછુ કરોં સો સેવા;
 જખ સોવોં તખ કરોં દંડવત, પૂજોં ઔર ન દેવા. સાધો૦
 કહોં સો નામ સુનોં સો સુમિરન, ખાવેં પિયોં સો પૂજ;
 ગિરહ, ઉગડ એક સમ લેખોં, ભાવ મિટાવોં દૂખ. સાધો૦
 આંખ ન મૂઢોં, કાન ન રૂંઘોં, તનિક કષ્ટ નહોં ધારોં;
 ખૂલે નૈન પહિયાનોં હૃસિ-હૃસિ, સુંદર રૂપ નિહારોં. સાધો૦
 શયદ નિરંતરસે મન લાગા, મલિન વાસના ત્યાગી;
 બિહતબૈહત કબહું ન છૂટૈ, ઐસી તારી લાગી. સાધો૦

કહત કબીર યહ ઉનમુનિ રહની, સો પરગટ કરી ગાઈ;
દુઃખસુખસે કોઈ પરે પરમ પદ, તેહિ પદ રહા સમાઈ. સાધો.

૩૯

સાહેબ મને ડરતો લાગ્યો એક દિનકો, દિનકો રે ઘડી પલકો;
આ રે કાયા તો માટી કેરો મટકો, ફૂટી જશે નહિ રે વાગે રણુકો. સાહેબ૦
આ રે કાયામાં ફૂલનકેરી વાડી, ચરી જશે વનકેરો મરઘો. સાહેબ૦
આ રે કાયામાં હાટ બજારો, વણુજ કરી લે પલ પલકો. સાહેબ૦
એક વાર સાહેબ સૌને બોલાવે, લેખાં લેશે પલકો. સાહેબ૦
કહે કબીર સાહેબ સુનો ભાઈ સાધો ! આજકો દિન આનંદકો. સાહેબ૦

૪૦ : રાગ ભૈરવી

સુકૃત કર લે, રામ સમર લે, કાન જાને કલકી રે ?
ખખર નહીં આ જુગમે પલકી. ટેક
જળ લગ હંસા ખસે કાયામે, તખ દેહ મંગલકી;
હંસા દેહી છાંડ ચલેગા, તખ માટી જંગલકી રે. ખખર૦
તારામંડળ, રવિ-ચંદ્રમા, સગલિ ચલા ચલકી;
દિન ચારકે ચમતકારમે, બીજલી જાય ચમકી રે. ખખર૦
માતપિતા સુત કુટુંબ કબીલા, દુનિયા મતલબકી;
કાયામાયાકા રનેહી, અંતે રહે અલગી રે. ખખર૦
કૂડ-કપટ કર માયા જોડી કરે ખાતાં છલકી;
પાપકી પોટ ધરી શિર ઉપર, કૈસે હોય હલકી રે ? ખખર૦
જગતકી આશા છોડકર, અખ યાદ રખ રખકી;
ચોરાસીકો ફેરો મીટગે, રહે ન બચ જમકી રે. ખખર૦

૪૧

હરિસે કોઈ નહીં બડા, દીવાના કયું ગફલતમેં પડા ? ટેક
પ્રહલાદ બેટા હરિસે લપટા, જળ થંભ કડકડા. દીવાના૦
ગોપીચંદ ઔર બંરચરી રાગ, માલ મુલક સખ છોડા. દીવાના૦

પુંડરીકને સેવા કીની, વિકૃત ઈંટ પર ખડા. દીવાનાં
કહત કબીરા સુનો બાઈ સાધો! હરિચરણ ચિત્ત ચડા. દીવાનાં

૪૨

સુણુ સાહેલી ! ચરખીડો તારો રે, રણઝણ બોલે;
એકાંત મન સ્થિર કરી, શું કરવાને કાજે ઘર ઘર ડોલે? સુણુ
મેરદાંડ મોભ સ્થિર થાંભલિયો, નાભિકમળ ચતુર્દશ દામણિયો;
વસ્તુ ગિજણા વિના અદ્વાયે ધડિયો. સુણુ
શ્વાસા સોહની મધ્યે માળ ફરે, નાસા તોરણિયાં વચ્ચે નૃત્ય કરે;
ઝીણાં કણુ ચમરખાં શબ્દ કરે. સુણુ
તું તું ત્રિવેણી મધ્યે ત્રાક ફરે, પૃણી પ્રેમતણી લઈ સ્પર્શ કરે;
ટાળી દ્વૈતતણો એક તાર કરે. સુણુ
લે કર થડી લઈ કરમાં કરને, તાર તૂટે નહિ સૂરતા ધરને;
ગુરુ જ્ઞાન પીંજણે સૂતર ભરે. સુણુ
એ ચરખાની સમજણુ સારી, તમે સાંબળજો નર ને નારી;
કહે કબીર કાંતે કાઈ કતવારી. સુણુ

૪૩

સંતનકે સંગ લાગ રે, તેરી અચ્છી બનેગી; ટેક
હંસનકી ગત હંસરી બળે, કયા બળે કોહિ કાગ રે? તેરી
સંતનકો સંગ પૂર્ણ કમાઈ, હોય અંડો તેરો ભાગ રે. તેરી
ધ્રુવકી બની પ્રહલાદકી બન ગઈ, હરિ સુમરન વૈરાગ રે. તેરી
કહત કબીરા સુનો બાઈ સાધો! રામભૂજનકો લાગ રે. તેરી

૪૪

સંસારી શું બળુશે? જ્ઞાની કરોને વિચાર-બોલણુહારો તે ક્યાં વસે? ટેક
પાણીથી છે પાતળો નેવી ધૂમસની ધાર;
પિંડ અદ્વાડની પાર છે, નોધારાનો આધાર. સંસારી

શન્યની ધૂન્યોમેં ધમધમે, ત્યાં છે પવનતો વાસ;
મેહલા ત્યાં વરસે મોતીતણા ધનધાર આકાશ. સંસારી૦
તખત તરવેણીના તીરમાં, ખેલ જીઓ અપરંપાર;
પાંચ તત્ત્વ પરગટ રમે, જેમ કરે વીજ ચમકાર. સંસારી૦
ગગનમંડળીના ગોખમાં, વાગે અનહદ નાદ;
હનમુનિએ ઓળખાય જે, ખેલ છે ખાંડાની ધાર. સંસારી૦
દશમે દ્વારે દેવ છે, સોહં શબ્દની પાર;
કહે કબીર કૂકું નહિ, સાચું અગમ અપાર. સંસારી૦

૪૫

હરિજન ભક્તિ ન છોડે, સંતો બાઈ, હરિજન ભક્તિ ન છોડે;
તન જાય, ધન જાય, જાય સુખ-સંપત, નામકા નેન ગોડે. સંતો૦
શરા શસ્ત્ર ધરે ન ધરણી પર, અરિકા દલ કોપે;
કર કરિ યાણુ સહે શર સન્મુખ, દેહકા નેન રોપે. સંતો૦
સતી ગર્થભંડાર ન સંચે પડદામાંહે નવ ડોલે;
અપને પિયા સંગ રામ રામ રાચે, હરિ વિના મુખ નવ ખોલે. સંતો૦
અગન જલે સો સતી ના કહાવે, જૂઝ મરે સો નહિ શરા;
અભાગિમાં આપોપું હોમે, સોઈ હરિજન પૂરા. સંતો૦
ઠેસરી ઘાસ ભામે નહિ કળહુ, જે જીવ નીકરી જાવે;
કહત કબીરા શુનો બાઈ સાધો! બિલટપલટ હોઈ જાવે સંતો૦

૪૬

હંસા હંસ મિલે સુખ હોઈ! પૂરા સદ્ગુરુ મિલે સુખ હોઈ રે. ૨૬
આ રે બદનમેં તૂ કહાં રે છુપાયા? ભેદ ન જાને તેરો કોઈ રે. હંસા૦
જો કોઈ હંસાકા વચન વિચારે, એ વચને કારજ હોઈ રે. હંસા૦
વચન પહોંચાવે અમર લોકમેં, આવાગમન સખ જોઈ રે. હંસા૦
તિન લોકમેં જમરા રાખ, અંતે યાંધે સોઈ રે. હંસા૦
શબ્દ ગુરુકા સમજીને ચાલે, તો જમરા ખેસે રોઈ રે. હંસા૦

ખટ દર્શન ને છત્રીસ પાંખડ, લેખ બાંધ્યો સખ કોઈ રે. હંસાં
બેદ, કિતાબોંમેં, સખ સંસારી હંસ નિરાશા હોઈ રે. હંસાં
હંસો પહોંચાવે, જગમગ દીપકમેં, હંસે હંસ સમોઈ રે. હંસાં
કહત કૃષ્ણીર તુમ પ્રતીત રખ લો, હંસો ન જન ગિજોઈ રે. હંસાં

કરક

૧

જીવ શિવમાં શો ફેર છે રે-મન! જીવ શિવમાં શો ફેર છે? ટેક
તારી અવિદ્યા તે તેની છે માયા, વાસ્તવમાં શું વેર છે રે? મન
તું નથી મરતો ને નથી અવતરતો; અમર થવાની એ તો પેર છે રે! મન
સત્ ચિત્ આનંદ જો સરખાવી, જડ દુઃખ મિથ્યા ઝેર છે રે! મન
કરક સડક એ રખે તું મૂકતો, સદ્ગુરુની ઘણી મહેર છે રે! મન

૨

પીએ કોઈ જ્ઞાન-ગાંજેકી કલી, દેખે તખ પરમેશ્વરકી ગલી! ટેક
મહાવાક્યકી કલી ચાર જીને, હરતકમલ કર મલી;
માયા બીજ અસર નિકાલા, ભાગત્યાગ કર ભલી. પીએ
ગુરુ શબ્દકા ગાંજ સંતો, સોહંગ ચીલમ ઘર દલી;
બ્રહ્મામિકી આગ જલાઈ, કર્મ વાસના ગલી. પીએ
સોહં સૂકા રગડ મિલાવો, તખ જોડે ગલગલી;
જીવન્મુક્ત પીએ જન જોગી, બ્રહ્માનંદ રસ રલી. પીએ
હરનિશ રહે ચકચૂર નિશામેં, આવાગમન જા્ય ટલી;
કરક સદા મન મગન ફિરત હૈ, જૈસે કમલ પર અલી. પીએ

૩

પીએ કોઈ જ્ઞાન ઘૂંટકે ભંગ, લગે જા્ય જગત પતિસે રંગ. ટેક
તનકર ફૂંડી મન કર સોટા, શુદ્ધ બુદ્ધિ જલ ગંગ;
ઓહંગ સોહંગકા રગડ લગાવે, પ્રેમ પ્રીત પ્રસંગ. પીએ

કાલી મિચ્છી મમતા પીસો, વિષય વાસના સંગ;
 સાર અસાર સાશીસે છાણો, આત્મતત્ત્વ અસંગ. પીઓ
 ભરી કટોરા 'તત્ત્વમસિ'કા પીઓ સદ્ગુરુ કે સંગ;
 ચડે ખુમારી બ્રહ્મજ્ઞાનસે, શીતલ હોય સખ અંગ. પીઓ
 ચાર બેઢકો બેઢ પાઈ કોઈ, પીવે કરે સત્સંગ;
 કરક લહેર એ ગુરુ દયાકી, ચડે ન દૂળે રંગ. પીઓ

૪

યાર મુસાફર આયે કહાંસે, ભૂલે ભટકે જાતે હો ? ટેક
 કોન- નગર નગરીકે વાસી, દાકુરલાલ કહાતે હો ?
 આના કહાંસે-જાના કહાં હે, ઇત-ઉત ગોથે ખાતે હો ? યાર
 સંગી હો કિ અસંગી અપના, નામ ભી હો કિ અનામી હો ?
 બેદુ હો કિ બેદી સખકે, સેવક હો કિ સ્વામી હો ? યાર
 ચલના હૈ કિ રહના હૈ કુછ, લેના હૈ કયા દેના હે ?
 સચ્ચ કહો સોદાગર પ્યારે, અપના કહાં દિકાના હે ? યાર
 ઇસ નગરીમેં કામ કહાં હૈ, ઘડી ઘડી કયોં આતે હો ?
 કહે કરક સોદા દિખલાવો, કયા લાયે-લે જાતે હો ? યાર

૫

શિવ થતાં શી વાર છે ? જીવ, તને-શિવ થતાં શી વાર છે ?
 હું મારું તજવું ને પ્રભુ પ્રભુ ભજવું, જૂઠો સકળ સંસાર છે. જીવ, તને
 વૈરાગ્ય રાખવો ને બ્રહ્મરસ ચાખવો, રહેવું પરાની પાર છે. જીવ, તને
 સાર અસાર વિચાર કરી લેવો, એમાં શું મોટો ભાર છે ? જીવ, તને
 સત-ચિત્-આનંદ જોવો સરવમાં, જડ દુઃખ મિથ્યા માર છે. જીવ, તને
 સહજ ઉપાય પણ રહેવું સીધા, માર્ગ ખાંડાની ધાર છે. જીવ, તને
 નિજ સ્વરૂપ માની નિર્ભય થવું, ત્યાંથી તે કોણ કાઢનાર છે ? જીવ, તને
 કરક રહેવું બેધડક થઈને, શિવ સહુનો સરદાર છે ! જીવ, તને

કલ્યાણહાસ

૧

કહેણીવાળા રે ! રહેણી વિના રદ મળશે;
રહેણી વિના તમે રદ મળીને, અવળે મારજે ચઢશે. કહેણીવાળાં
અતીત થઈને ભગવાં પહેરી, ભલૂત ગોળા ધરશે;
નંતરમંતર મોટા થઈને, દ્રવ્ય પરાયાં હરશે. કહેણીવાળાં
ખલાનાંખંધી છાપાં તિલક, વાદ ઘણેરો કરશે;
પરને શિખામણુ દઈને, તમે પેટ તમારું ભરશે. કહેણીવાળાં
આતમતત્ત્વ એક ના ચિન્હો, ફોગટ ફેરા ફરશે;
કહે કલ્યાણુ અમીરસ ઢોળીને ક્યે દેકાણે દરશે ? કહેણીવાળાં

૨

રામ પિયારા, કૃષ્ણ હમારા; તું હિ તું હિ, પ્રભુ તું હિ તું હિ હય.
તું હિ તું હિ રામા, તું હિ તું હિ હય; (૨)
તું હિ તું હિ પ્રભુ તું હિ તું હિ હય. રામ૦
ખલિહાર જાવાં, કુરથાન જાવાં; (૨)
સદકેમેં જાવાં હરિ, તું હિ તું હિ હય. રામ૦
તુમ બિન મેરા, ઓર ન કોઈ; (૨)
એકો અક્ષય સ્વામી, તું હિ તું હિ હય. રામ૦
ક્યે દર જાવાં, જાવ સુનાવાં; (૨)
દો દર નાહિ, એક, તું હિ તું હિ હય. રામ૦
કલ્યાણુ હાર પડ્યો શરણુ તુમારે; (૨)
રાખો હે લાજ, હરિ તું હિ તું હિ હય. રામ૦

૩

શું જાણે ભક્તિ વનચર વગડાનાં રે વાસી ? દેક
પાસે જઈને પ્રમોદીએ, તો નિશ્ચે જાણે નાસી રે;
સાધુ પુરુષનો સંગ ન કીધો, આપોઆપ ઉઠાસી. શું જાણે

રથવાયાં શાં વનમાં ભમતાં, ભૂંડી વાતો ભાસી રે;
ક્યાંથી આવ્યાં ? ક્યાં જીવું છે ? જોયું નહીં તપાસી. શું જાણે
આત્મદષ્ટિનો મર્મ ન જાણ્યો, હરિ વિના થઈ હાંસી રે;
કહે કહ્યાણુ રઘુનાથ ભજનમેં, ઘટમાં ગંગા કાશી. શું જાણે

મહારાજ કૃષ્ણરાજ

૧

અનુભવીને એકલું આનંદમાં રહેવું રે;
ભજવા પરિશ્રમ, ખીજું કાંઈ ન કહેવું રે. અનુભવી
એક જ જાણી આત્મા, કોઈને દુઃખ ન દેવું રે;
સુખદુઃખ આવે સહેજમાં, તે તો સહીને રહેવું રે. અનુભવી
ભિર્મિ ને ખીજી ધણીથી અજાણું રહેવું રે;
સમદષ્ટિ સમતાને ગ્રહી, આપ જોવું રે. અનુભવી
આદિ, અંત, મધ્ય, એકાદૈત ભાર્યું રે;
આતમના ઉદય થકી અજ્ઞાન નાર્યું રે. અનુભવી
વેદ જોયા, પુરાણ જોયાં, સર્વે તપાસી;
રામના નામથી કોઈ ન મોડું, સંત ઉપાસી. અનુભવી
સદ્ગુરુને સેવતાં, મારું મનડું મોજું રે;
કૃષ્ણજી કહે મહાપદમાં એક ચિત્ત પ્રોયું રે. અનુભવી

૨

ઉપનિષદનાં સરવડાં રે વરસે, અનુભવની તો હેલી રે પરસે;
કૈવલ્યમાં શુદ્ધ ચૈતન્ય દરસે, તો સાતમી ભૂમિકામાં મહાક્ષતાં રે.
ધ્યેધ્યાતાનો ગર્ભ જ ગણિયો, તત્પદ, ત્વંપદ, અસિપદ મણિયો;
વિધિનિષેધ કંપારો ટણિયો, તો નિર્ગુણ માર્ગમાં ચાલતો રે.
જીવન્મુક્ત દશા છે રે સારી, આતમરામ સદા સુખકારી;
ભામણાં લઈને જીવે બલિહારી, તો મરજીવા એના ભોગિયા રે.

સંશયરૂપી સરપણીએ ડસિયા, મનવાણીથી અગોચર વસિયા;
 સહજનંદ સમાધિના રસિયા, તેા અણલિંગી અવધૂન જાણિયા રે.
 ભંવરગુફાનાં સાધન શમતાં, અર્ક ઊગ્યો રજની આથમતાં;
 વેદના મરતક ઉપર રમતાં-તેા સાક્ષાત્કારમાં શોભિયો રે.
 સકળરૂપ ચેતનમાં જો તે, સાક્ષાત્કાર સદોદિત ઊગ્યો તે;
 સચ્ચિદાનંદ થયો પોતે, તેા સ્થિતિપદમાં લોભિયો રે.
 નેતિ નેતિ વિચાર વિવેકે, શાખા ચંદ્ર નહીં રે અલેખે;
 મુક્ત ખેલે છે અવધૂતવેષે, તેા દેહાધ્યાસને ટાળવા રે.
 હંસગતિ બગલા શું જાણે? આપ આપના અનુમાને આણે;
 કૃપણુજી અનુભવી હોય તે જાણે, આ વિદેહીની વારતા રે.

૩

પરિબ્રહ્મ શું તાળી લાગી, બીજનું શું કામ? ટેક
 રાતદિવસ સો સુમરણુ કરીએ, ધરીએ હરિનું ધ્યાન. પરિબ્રહ્મ
 સદ્ગુરુ સ્વામી, અંતરજનમી, બહુનામીનું નામ. પરિબ્રહ્મ
 સૂરત સમાવી, લગન લગાવી, શાન્તિ લક્ષ્ય વિશ્રામ. પરિબ્રહ્મ
 ચેતન જાણી, ઉરમાં આણી, પરમહંસ પરમાણુ. પરિબ્રહ્મ
 સમજુરામ સમજમાં રહેજે, હરિ! કૃપણુજી પૂરણુ ધામ. પરિબ્રહ્મ

૪

સાચા ગુરુજનો સંગ ન કીધો, આપનો અનુભવ સમજી ના બીધો;
 બ્રહ્માનંદ મહારસ નવ પીધો, તેા છતે અણુછતો ચર્ધ રડવજો રે.
 આશંકા કેમે નવ થાય અજગી, સચ્ચિદાનંદ જોયા નહિ સજગી;
 વાસના લિંગી શરીરે વળગી, તેા આપે ન શક્યો છોડવી રે.
 મૂઢમ શરીરની વાસના ખાંધી, સંશય કર્મની સાંકળે સાંધી;
 અજ્ઞાનની આવી ગર્ધ આંધી, તેા જીવપણું લઈ ઝગડતો રે.

આંધીમાંડી અંબઈ ગઈ આંખ્યો, મલિનપણે માયારસ ચાખ્યો;
વાયકળળમાં ગૂંચવી નાખ્યો, તો કષુદ્રિએ ગડગડ ગોડવ્યો રે.
સાચા ગુરુજી સર્વે આપે, સંકલ્પવિકલ્પ રોગ ન વ્યાપે;
પાછલા ભવના પુણ્ય-પ્રતાપે, તો પરમાર્થા ગુરુ પામિયે રે.
મહાનુભાવજીની સંગત કરીએ, વચન કહે તે મસ્તક ધરિયે;
શબ્દના માર્યા જીવતા મરિયે, તો આવરણ-વિક્ષેપ વામિયે રે.
થા સુખિયો નિજ લાભને પામી, સળંગ સૂત્ર જોયા અનુભવે સ્વામી;
ન્યાંત્યાં ભરપૂર અંતર્યામી, તો અવર નહીં કોઈ આત્મા રે.
અણુછતો ખેલ આ કૃષ્ણજી જિભો, આપુપણુની લાલચે લોભ્યો;
સ્વેપદમાં સ્વયમેવ જ શોભ્યો, તે પરમ પુરુષ પરમાત્મા રે.

કેવળદાસ

૧

અનુભવી સંત આવો, લક્ષમાં અલક્ષ લાવો;
પ્રેમરસ સે'જે પાવો રે, આનંદ રૂપી આવો.
કર્મ કરો ના કાંઈ, નામ ઉપાસો નાહિ;
ગુણાતીત થઈ ગાવો રે, આનંદ રૂપી આવો.
ત્વં પદને રહે ત્યાગી, જોયું તત્ પદને જાગી !
લક્ષે અસિ પદ લાગી રે, આનંદ રૂપી આવો.
વેદ ચાર શબ્દની વાણી, નામરૂપની ભ્રાંતિ ના'ણી;
જોતાં વસ્તુ પાસે જાણી રે, આનંદ રૂપી આવો.
જપોને અજંપા જાપ ! ત્રિવિધના ટાળો તાપ;
વ્યાપમાં સમાવો આપ રે, આનંદ રૂપી આવો.
વસ્તુ કેવળ તાણો-વાણો ! મહાપદ સે'જે માણો;
જીવ-ઈશ્વર-બ્રહ્મ એક જાણો રે, આનંદ રૂપી આવો.

૨

આજે આનંદ ગુરુજી આવ્યા આંગણે (૨)

હું તો દિલ ભરી આદર દઈશિ,—ગુરુજી આવ્યા આંગણે.

ધન્ય મસ્તક લઈ ચરણે ધરું (૨) લગ્ન કરી ચરણામૃત લઈશિ. ગુરુજી
મને પ્રેમ કરીને ગુરુએ પૂછિયું (૨) તારા અંતરનો કેવો છે કાક? ગુરુજી
સુખ-દુઃખ કેવું છે તારા દેહને? (૨) પૂરું કહેજે ભણી મુખે પાદ. ગુરુજી
હું તો મગ્ન થઈ મારા મનમાં (૨) મને હરખ ઘણેરો થાય. ગુરુજી
કહેણી રહેણી વિના રે સાધક શું કરું? (૨) તેથી પ્રસન્ન થાય ભગવાન. ગુરુજી
કેવળદાસ ઉપર કિરપા કરી (૨) પામ્યા ભવ રે સાગર કેરો પાર. ગુરુજી

૩

હરિનન ! ખેલવા કહારો હડી ! કે ચેતન દડી રમત હાથ ચડી. ટેક
ત્રણ ગુણની દડી ગૂંથાણી, પાંચ તત્ત્વ સંગ જડી;
નાડી ભેદ શું ખાંધી રુંધી, અગમ ચોતરે ચડી. કે ચેતન
જે-જે-કાર સૂરત હાથ ગેડી, ભેરુ જીવશિવ ભડી;
જન્મ-મરણકી ચોપટ ખેલી, જીત્યાની ગમ પડી. કે ચેતન
અજિત હોઈ અગમ ઘેર આયો, વિવેક વિચાર સુધ પડી;
તન-મન વીંખ્યા દાણ ચુકાવ્યાં, ગગન નોખત ખડી ગડી. કે ચેતન
રમત રમી નર હુવા નચિંતા, મહાશૂન્ય પર મઢી;
સત કેવળ અક્ષમાંહી સમાણો, ફેર રમન ન હોય ખડી. કે ચેતન

કેશવલાલ ભટ્ટ

૧

દીનાનાથ દયાળુ નટવર, હાથ મારો મૂકશો મા !

હાથ મારો મૂકશો મા ! હાથ મારો મૂકશો મા ! દીનાનાથ

આ મહા ભવસાગરે, ભગવાન હું ભૂલો પડ્યો છું;

ચૌદ લોક નિવાસ અપલાકાન્ત, આ તક ચૂકશો મા. દીનાનાથ

ઝોથ ઈશ્વર આપની, સાધન વિશે સમજું નહિ હું;
પ્રાણુપાત્રક! પોત જોઈ, શંખ આખર ફૂંકશે મા. દીનાનાથ
માત તાત સગાં સહોદર, જે કહું તે આપ મારે;
હે કૃપાશૃતના સરોવર! દાસ સારુ સૂકશે મા. દીનાનાથ
શરણુ કેશવલાલનું છે, ચરણુ હે હરિરામ તારું!
અખિલનાયક! આ સમય ખોટે મમેં પળુ ખૂટશે મા. દીનાનાથ

૨

મારી નાહ તમારે હાથ, હરિ! સંભાળજો રે;
મુજને પોતાને જાણીને પ્રભુપદ વાળજો રે. મારી
પથ્થાપથ્થ નથી સમજતું, દુઃખ સદૈવ રહે ઉભરાતું;
મને હશે શું થાતું, નાથ! નિહાળજો રે. મારી
આપ અનાદિ વૈદ છો સાચા, કોઈ ઉપાય વિશે નહિ કાચા;
દિવસ રહ્યા છે ટાંચા, વેળા વાળજો રે! મારી
વિશ્વેશ્વર શું હજી વિસારો? આજી હાથ છતાં કાં હારો?
મહા મુંઝારો મારો નટવર ટાળજો રે! મારી
કેશવ હરિ! મારું શું થાશે? ઘણુ વળ્યો શું ગઠ ઘેરાશે?
લાજ તમારી જાશે, ભૂધર! ભાળજો રે. મારી

૩

સદ્ગુરુ શરણુ વિના અજ્ઞાન-તિમિર ટળશે નહિ રે;
જન્મમરણુ દેનારું બીજા ખરું બળશે નહિ રે. સદ્ગુરુ
પ્રેમામૃતવચનપાન વિના, સાચાખોટાના ભાન વિના;
ગ્રાંઠ હૃદયની જ્ઞાન વિના ગળશે નહિ રે. સદ્ગુરુ
શાસ્ત્ર-પુરાણુ સદા સંભારે, તન મન ઈન્દ્રિય તત્પર વારે;
વગર વિચારે વળમાં સુખ રળશે નહિ રે. સદ્ગુરુ

તત્ત્વ નથી મારા-તારામાં, સૂઝ-સમજ નરસા-સારામાં;
 સેવક — સુત — દારામાં, દિન વળશે નહિ રે. સદ્ગુરુ૦
 કેશવ હરિતી કરતાં સેવા, પરમાનંદ બતાવે તેવા;
 શોધ વિના સગગન એવા મળશે નહિ રે...સદ્ગુરુ૦

૪

શામળિયા! સઢ તૂટ્યો રે, હોડી હવે હાલે નહિ;
 આ ભવસાગર ફેરા રે, ઝપાટા જાલે નહિ. શામળિયા૦
 ભવસાગરના ભવદરિયામાં હાલકહુલક થાય,
 નીરમ ન મળે નાથ, વધારે પવને પાછી જાય;
 દામણુ ક્યાંથી દઈએ રે? કૂવાથંબ ક્યાં છે અહીં? શામળિયા૦
 બાર બરોં છે નાથ વધારે, પાણી પેસે માંય,
 હાય હલેસાં કામ ન લાગે, અન્ય ન કાંઈ ઉપાય;
 હોકાની હોંશિયારી રે, હરિ, હવે જતી રહી! શામળિયા૦
 નાવિક મૂર્ખ નમાલો માધવ, અધિક કરાવે કાશ,
 સદાયકારક સખા હતો જે, તે પણ પામ્યો નાશ;
 મારી કર્મકહાણી રે, હરિ, નહિ જાય કહી! શામળિયા૦
 આ ઘનઘોર ઘટા ચડી આવી, તેમાં છે તોફાન,
 ઉપર આબ તળે છે પાણી, ભૂંડ્યો ભૂંધર બાન;
 દામોદર ડૂણું છું રે, સંકટ સર્વે સડી સહી. શામળિયા૦
 વીજળીઓના થાય કડાકા, અતિ અંધારી રાત,
 સુકાન કામ કરે નહિ કાંઈ, હવે હરિ! જાલો હાથ;
 વાર કરે શું વળશે રે? અધવચ આમ અહીં! શામળિયા૦
 શરણાગત પાલક છો ત્યારે ચિંતા શાને હોય ?
 જગજીવન! જાણું છું સત્રણું, ધીરજ ન રહે તોય !
 કેશવ ક્યાં સંતાણા રે? અવસર જાય વહી. શામળિયા૦

ખીમદાસ

૧

આઘ ધણીને તમે ઝોળખો હો છ રે, કે ભૂલ્યા તમે શું મટકો છો ભાઈ છ ?
 આ પંડમાં લેજો પારખી હો છ રે, કે ના કરો હટવારનો હાટ છ.
 આ ગગનમંડળમાં ગોતી લેજો છ રે;
 કે રહેણી તમે રમોને નિરાધાર છ. આઘ૦
 અનહદ વાજાં ત્યાં વાગ્યાં હો છ રે;
 કે સદ્ગુરુ ઘટમાં માંડ્યો પાટ છ. આઘ૦
 ક્યાંથી આવ્યા ને તમે ક્યાં જશો હો છ રે ?
 કે તેનો દિલે ખોજ કરોને વિચાર છ. આઘ૦
 જળહળ ન્યોતું ન્યાં જળહળે હો છ રે;
 કે વીરા મારા અખંડ ખંડિત ના હોય છ. આઘ૦
 એ અમરપદના અક્ષય ધણી હો છ રે;
 કે વીરા મારા ઝોલં આવે ને સોલં જાય છ. આઘ૦
 આવરણુ-અંતર મટી ગયાં હો છ રે;
 કે મટયો તારો ખેદ વેદ વેપાર છ. આઘ૦
 બાણચરણે ખીમદાસ બણે હો છ રે;
 કે મટી તારી લક્ષ્મીરાશીની ખાણુ છ. આઘ૦

૨

સાધુ ભેદ અગમકેરા પાયાછ ! ટેક
 કેમ કરી સદ્ગુરુ મળે ? કેમ કરી લઈએ નામ ?
 કોણુ ગુરુને નીરખીએ ? ક્યાં છે આત્મારામ ? સાધુ૦
 શ્વાસ-હિચ્છવાસે સમરીએ ! ને અહોનીશ લઈએ નામા;
 નૂરતસૂરતે ન્યારે નીરખીએ, ત્યારે સખ ઘટ આતમરામા. સાધુ૦
 કેમ કરી વીજમહીં કરે ચમુંકા ? કેમ કરી ન્યોતું જાગે ?
 કોણુ મંડળમેં નોખત વાગે ? તખત કોણુ ખિરાળે ? સાધુ૦

આપ તેજસે કરે ચમુંકા, ત્રિકુટિમેં જ્યોતું જગે !
 શન્ય મંડળમેં નોખત વાગે, અખંડ આપ મિરાજે ! સાધુ
 કહાંસે આપા-કહાં જવગા ? કેન તુમારા ઠામા ?
 આ કાયા તો કાલ પડી જશે ? ફેર જતાવો ધામા ! સાધુ
 અમે આવ્યા ગુરુનરસે ! ને અમરાપુરમેં ઠામા ;
 ચઢી સૂરત આસમાન ફેરાણી, તો બ્રહ્મ અમારા ધામા. સાધુ
 કોણ શબ્દસે ધ્યાન લગાયા ? કોણ નામ નિરધાર્યા ;
 ખીમદાસ રવિદાસકં પૂછે, તમે માંહી ખેતો છો કે ગદારા ? સાધુ
 સત્ય શબ્દસે ધ્યાન લગાયા, આઘ નામ નિરધાર્યા ;
 ખીમદાસ સહગુરુ પ્રતાપે, ઝોડ-સોડ કે પારા ! સાધુ

૩

ગુરુ તમે જોતોને ઘટમાંય ! ગુરુ તમે જોતોને ઘટમાંય. ટેક
 કરે સહગુરુકા સંગ, ઔર સખ જૂઠી બાજી જી;
 દુનિયા રંગ પતંગ, દેખ બયો મનવો રાજી જી,
 સત-શબ્દ નવ શોધિયા, ને જૂઠું જૂઠું કો ધાય;
 આપ આપકી ખબર ન જાણી, કહાંસે આયે, કહાં જાય ? ગુરુ તમે
 દૂર દેખન મત જાવ, પકડો સુરતાકી દોરી જી;
 કરો શબ્દસે મેળ, રહો-કોઈ દો કર જોડી જી;
 આઘ-અક્ષર અનાદિકા, ઔર અક્ષરાનીત ઝોળખાય,
 શબ્દ પાર હય સહગુરુ, પણુ શબ્દે કરી સમજાય. ગુરુ તમે
 શન્ય સેજકી માંહી પરમહંસજ્ઞ બાસા જી;
 નિરાધાર નિર્વાણ કબી નહિ હોય નિવાસા જી.
 ભરમ કરમ કો ત્યાગ દે, ઔર કરે સહગુરુકી સેવા;
 સાન-સમજ-સહગુરુકી, તો ઔર ન દૂજે દેવ. ગુરુ તમે
 હદ સખ બાજી માંહી, ખેલદ કિરતાર કહાવે જી,
 અનહદ આરંપાર બાણુ બ્રહ્મભેદ બતાવે;
 બહાર બીનર એકતા રહે ! રમતા રામ કળીન;
 ખીમદાસ તો ખલક દરિયા સન્મુખ સાંધ્યા તીર. ગુરુ તમે

ગણપત મહારાજ

૧

અખાંડ અનાદિ રે અનુભવી જો હશે રે ॥
 કરશે એ તો ભક્તિ કરાં કાજ; (૨)
 સદ્ગુરુગ્નણી રે, સેવો સાચા સંતને રે ॥
 મેલી કાંઈ લોકડિયાંની રે લાજ. અખાંડ૦
 સદ્ગુરુ શબ્દે રે ટાળજ વેધિયું રે ॥
 પ્રગટિયો પૂરજુ-અ ત્તા નં દ; (૨)
 મન જેનું માન્યું રે સદા સતસંગમાં રે ॥
 પાછાં કદી પડે નહીં ભવફંદ. અખાંડ૦
 પ્રમતો પ્યાલો રે પાંધો જેણે પ્રીતથી રે ॥
 રાખીને હૃદિયામાં રૂડી રીત; (૨)
 શિરને સાટે રે સેવો સાચા સંતને રે ॥
 હોય કદી પૂર્વ જનમની પ્રીત (૨) અખાંડ૦
 ભક્તિ ને જાને રે ભૂધર ભેટિયા રે ॥
 ભાંગી જેની મનડાકેરી રે બ્રાંત;
 ગુરુને પ્રતાપે રે ગણપત ગાય છે રે ॥
 રાખો રે રાખો સંતયરણમાં વાસ. અખાંડ૦

૨

અગમ પંથ નિરવાણી, મારા સંતો, અગમ પંથ નિરવાણી હે ॥
 એક થકી અનેક અન્યા ભાઈ, સદુ પશુ-પંખીને પ્રાણી હે ॥
 કર્મ-સાંખ્ય એ યોગ કહાવ્યા, વેદ ધરમ પરમાણી. મારા સંતો૦
 પતિવ્રતા જેમ પતિ ત્યજીને પરપુરુષ લે ગ્નણી હે ॥
 જ્વર ધરમ એ જીવતો ગ્નણો પડે ચોરાશી-ખાણી. મારા સંતો૦
 એક ગુરુ ને એક જ ઈશ્વર, એક નામ-નિશાની હે ॥
 એક ટેકને આપ જ ધારે, સત ભક્તિ સમરાણી. મારા સંતો૦

પેચ પરાની પાર પ્રભુનો વિરલે વાતો બાણી હે જી;
 અજર-અમર રસ કોઈ જન જીવે, મરજીવા લે માણી. મારા સંતો
 સગુણ-નિર્ગુણથી તો ન્યારો, ગુણાતીત ગુણ ખાણી હે જી;
 જે વસ્તુ જેનાથી જીવજે, તે તો તેમાં સમાણી. મારા સંતો
 કોટિ કદપથી જન્મમરણ છે, ઉર ભક્તિ નવ આણી હે જી;
 ગુરુગમ વિના ગાયાં ખાધાં, મૂવો મતને તાણી. મારા સંતો
 ઝળહળ જ્યોતિ નિરંતર ઝળકે, સુરતા ત્યાં ઠેરાણી હે જી;
 મૂળાધારથી અહારંધ્રમાં, પીએ ચઢીને પાણી. મારા સંતો
 અકળ-સકળ ઘટ વ્યાપક સંતો, પરખો પુરુષપુરાણી હે જી;
 કહે ગણપત સદ્ગુરુની સેવા અખંડ ઉરમાં આણી. મારા સંતો

૩

આદિ અવિનાશી વાંલા ! અક્ષરવાસી રે, અરજી આ ઉરમાં ઉતારે જી;
 આરાધ આપતો આજ આદરું, તો ત્રિકમ ભવગળ તારો જી. આદિ
 પૃથ્વી તું પાણી તું તેજ ત્રિભુવન, પવન આકાશ દીસે પોતે જી;
 સૂરજ સોમ હિંગુગણના આદે, તો ઝળહળ ઝળકે છે જ્યોતે જી. આદિ
 ઝાડ તું પહાડ તું વાડ વિશ્વંભરા, મેરુ યમ્રી પણ મોટા જી;
 રથૂળ-સૂક્ષ્મને કારણ કહીએ, તો છોટા યમ્રી પણ છોટા જી. આદિ
 માત તું તાત તું, બ્રાત તું ભૂધરા, જળવંત તું દીન-ગંધુ જી;
 ગંગા તું જમના તું, સરિતા, સરોવર, સરજ્યો સંસાર સુખ સિંધુ જી. આદિ
 પરા ને પાર તું આવન બહાર તું ! બહાર ભીતર તું બોલે જી;
 દાનવ-માનવ, દેવ તું મહાદેવ ! તો તારે નથી કોઈ તોલે જી. આદિ
 ઘાટ તું ! ઠાઠ-વૈરાટ વખાણું, તો સર્વ સુંદર શ્યામ જી;
 અકળ-સકળ તુંને કોઈ કળે નહિ, ગુણ ગાયા ગણપતરામજી. આદિ

૪

આવોને આતમરામ ! આપણે જ્ઞાન સંભારિયે;
 અને પ્રેમની તે રીત રૂઢી પાળિયે હે જી. આવોને

કરિયે સત્યનો વિચાર, સતિયાં હોયે નર ને નાર;
 સતે ચાલે છે સંસાર, સતે મેઘ વરસે ધાર. આવોને૦
 પિત્તળ પીણું તો દેખાય; જ્યારે સોની ઘેર જાય-
 એ તો અગ્નિમાં હોમાય, ત્યારે તેની કિંમત થાય. આવોને૦
 મોતી મીણિયાં કહેવાય, ઘોયે નીર ઊતરી જાય;
 ભાંગે કદી નવ સંધાય, એનું મૂલ્ય તે શું થાય ? આવોને૦
 હીરા ઝવેરીઘેર જાય, એ તો એરણમાં મુકાય;
 ખમશે ઘણુ ફેરા ઘાય, ત્યારે મૂલ્ય તેનાં થાય. આવોને૦
 પ્રભુનો પાટ તો મંડાય, મનની માંડવી રચાય;
 પ્રેમની જ્યોતિ જગાય, દિવ્યશુદ્ધ દાન તો દેવાય. આવોને૦
 આસન પદ્મ તો બંધાય, સોહાં જાપ તો જપાય;
 ત્રિકુટીએ ધ્યાન તો ધરાય, ત્યારે સિદ્ધ કારજ થાય. આવોને૦
 ગંગા સમુદ્રમાં જાય, જ્યારે એકરૂપ થાય;
 તેમાં નર-નારી નાંચ, તેનો મોટો છે મહિમા ય. આવોને૦
 તૃણા તરત તૂટી જાય, આતમરૂપ તો ઓળખાય;
 ત્યારે જીવનો શિવ થાય, એવું ગુરુ ગણપત ગાય. આવોને૦

૫

જીઓ-જીઓ, જગતના લોક, વરઘોડો નિર્ગુણ નાથનો; ૨૬
 જેનું નામ જપે નરનાર, મેળો સંત સાથનો. વરઘોડો૦
 પંચરંગી છે ઘોડકી રે, પ્રેમતણાં છે પદ્માણુ;
 લક્ષ લગામ નિજ નામની રે, એકા સોહાંગ ચતુર સુગ્માણુ. વરઘોડો૦
 તેજ તોપમાં દમનો દાઝ, પ્રેમ પક્ષીતા પાંચ;
 બજનભણકા ભાવના રે, તેણે કૂડ કપટ બિડી જાય. વરઘોડો૦
 ઈર્ષા વાડી ઓપતી રે, ક્ષરતાં કૂચ અપાર;
 કામ, ક્રોધ ને મમતા માયા, લૂંટાવી દીધાં તે વાર. વરઘોડો૦

પ્રીત-પખાઝ, ભેર-ભૂંગળો રે, શરણાર્થ વાગે સાર;
 કરમની કોઈયો કાટીઓ રે, બહાર્થ ભૂંગળાનાં બહુકારં. વરધોડો
 જ્ઞાનધોડાને કુદાવતા રે, અલખેલો અસ્વાર;
 નિર્ભય નિશાન શોભી રહ્યાં રે, કોડે આતશખાણ અપાર. વરધોડો
 અનહદ વાગ્યું વાગિયાં રે, આનંદ અદકો થાય;
 ટેક તોરણે આવિયા રે, ગુણ ગણપત વર્ણવી ગાય. વરધોડો

૬

જૂના ધરમ લ્યો જાણી, મારા સંતો ! જૂના ધરમ લ્યો જાણી હે છ; ટેક
 નદીકિનારે કોઈ નર ઊભો, તૃપા નહિ સમાણી હે છ;
 કાં તો આજણુ અંગ એહનું (૨) સરિતા ખરે સુકાણી ! મારા
 કદપતર તળે કોઈ જન બેઠો, ક્ષુધા ખૂબ પીડાણી હે છ;
 નહિ કદપ એ આવળિયો, કે ભાગ્યરેખા ભેળાણી. મારા
 સદ્ગુરુ સેવે શિષ્ય નવ સુધર્યો, વિમળ મળી નહિ વાણી હે છ;
 કાં ગુરુ છે જ્ઞાન વિનાના, કાં પામર એ પ્રાણી. મારા
 ભક્તિ કરતાં બયદુઃખ આવે, ધીરજ નહિ ધરાણી હે છ;
 કાં સમજણુ તો રહી ગઈ છે, કે નહિ નામ નિર્વાણી ! મારા
 ચિંતામણિ મળ્યો પણ તોયે ચિંતા નવ ઓઝાણી હે છ;
 નહિ ચિંતામણિ નક્કી એ પથરો, વરતુ નવ ઓળખાણી ! મારા
 મળ્યું ધન તોયે મોજ ન માણી, કહું કરમની કડાણી હે છ;
 કાં તો ભાગ્ય જીજ્ઞતું ભળિયું, કાં તો ખોટી કમાણી ! મારા
 અમૃત મળ્યું પણ અમર થયો નહિ, પીવાની શુકિત ન જાણી હે છ;
 કાં તો ઘટમાં ગયું નહિ, કે પીવામાં આવ્યું પાણી ! મારા
 ધર્મ, કર્મ ને ભક્તિ જાણે ભેદ વિના ધૂળધાણી હે છ;
 કહે ગણપત સમજી લ્યો સંતો ! પૂરણ પ્રીત પરમાણી ! મારા

૭

દીસે પોતે પોતાનો પ્રકાશ, ઓળખો ને આતમા; ૨૬
 જેનો પરમ શન્યમાં વાસ, એ તો પરમાતમા. ઓળખો
 દીવો દીસે દીવા વડે રે, સૂરજે સૂરજ પ્રકાશ; ઓળખો
 હીરો તેજે હીરાતણે રે, તારા દરસે તારાને આભાસ. ઓળખો
 આત્મજ્ઞાને આતમા રે, હરિજ્ઞાને હરિ દેખાય; ઓળખો
 મૂળ હામને ને મળે રે, ત્યારે ઠેકાણે દરીને એસાય. ઓળખો
 એક ખીજમાં એક વડનો રે, વડલામાં ખીજ અનેક; ઓળખો
 એમ જ્ઞાનીને સમન્વયવા રે, સદ્ગુરુએ કરિયો વિવેક. ઓળખો
 નામ ત્રણ રૂપ એક છે રે, સમજે તેનો સાર; ઓળખો
 એક થંકા અનેક છે રે, તેનો વિમળ કરજે વિચાર. ઓળખો
 મનુષ્યસુદ્ધિએ માનવી રે, દેવે દેવ દેખાય; ઓળખો
 ઈશ્વરસુદ્ધિ આવે અંતરે રે, ત્યારે અખંડરૂપ ઓળખાય. ઓળખો
 એક આદિ ઓમકારથી રે, બનિયા અંક અપાર; ઓળખો
 સત્ પંડિત તેને સાધીને રે, રાખે એક ધ્યાન ઓમકાર. ઓળખો
 તે માટે તનમાંહી તપાસી, કરજે તત્ત્વવિચાર; ઓળખો
 કહે ગણપત ગુરુગમ મળે રે, તો પામે ભવનો પાર. ઓળખો

૮

ધ્યાન ધરો ધ્યાની રે, જ્ઞાની દોઈ ગુણકારી; ધ્યાન
 ભવદુઃખ ભારી રે, નારાયણ જપો નરનારી. ધ્યાન
 પાતંજલમાં કથું પોકારી, અદ્ધાર એમાં ઉપાય, ધ્યાન
 સાધન કરતાં સિદ્ધિ પામે, જોગ ઇવનનો થાય; ધ્યાન
 દલમાંહી દેખે રે, સુંદર વર સુખકારી. ધ્યાન
 અંગૂઠા ઉપર આંખ દરાવી, જપે અજપા જપ, ધ્યાન
 આસપાસ પ્રકાશને પેખે, મન વશ કરવાનું માપ; ધ્યાન
 જોગી એને જાણો રે, ભક્તિ જેને હોય ભારી. ધ્યાન

પ્રાતઃસમે કે પાછલે પડોરે સૂર્ય સામું જોય,
 નેત્ર વડે નીરખે નરનેમી, હરિ-હિરણ્યગર્ભ હોય;
 ભાજે દુઃખ ભાંગે રે, વિષયની વાત વિસારી. ધ્યાન૦
 ચંદ્ર ડાળા ચક્ષુમાં દેખે, જમણે સૂર જોવાય,
 બિલટસૂતર કરી સાધે સુખમણા દેવ વૈરાટ દેખાય;
 ગણપત કહે છે જ્ઞાની રે, ભેટે એમ ભયહારી. ધ્યાન૦

૯

પ્રથમ પૂજું મારા સદ્ગુરુ દેવ, અખંડને આરાધના;
 ખોળી જોયાં પિંડ અઢાંડ, સોહને સાધના. અખંડ૦
 ઓહં બેડે સોહં બેસે, શન્યમાંહી સમાય;
 એકનીસ હબ્બર છસે બપડે રે, પ્રવાહિકને મળી પાછા જાય. અખંડ૦
 એક ત્રૈતન્ય અખંડનું રે, ભરી રહું ભરપૂર;
 છવ, ઈશ્વર, કૂટસ્થ, અક્ષતું રે, એ ચારેનું એક જ નૂર. અખંડ૦
 નવ સોહંના ઉપરી રે, દશમે સોહં સાર;
 કુલાંટ ચક્રને ભેદીને રે, નિજ રૂપનો કરજો વિચાર. અખંડ૦
 પરા, પરચંતી, મધ્યમા રે, વૈષ્ણવી જે કહેવાય;
 અનુપમા આવી મળે રે, ત્યારે આતમરૂપ ઓળખાય. અખંડ૦
 ભૂચરી, ખેચરી, અગોચરી રે, ચાચરી જેનું નામ;
 ઉન્મુનિએ દરસે ખરે રે, આદિ કરતા કરે દામ. અખંડ૦
 પદ્માસન વાળીને રે, પ્રણવરૂપે થાય;
 નિર્વિકલ્પ નિશાનમાં રે, સંકલ્પવિકલ્પ લય થાય. અખંડ૦
 કૈવલ્યમુક્તિ પામિયો રે, અરૂપમાં રૂપ સમાય;
 કહે ગણપત ગુરુગમ મળે રે, ત્યારે કારજ સિદ્ધિ થાય. અખંડ૦

૧૦

મને મળિયા ગુરુદેવ સુખ આપ્યું !
 આખી મહાધન નિજ નામ દુઃખ કાપ્યું-કાપ્યું કે સુખ આપ્યું. મનો૦

જેને કાજ આદરે છે નિત્યકર્મ, તેવો કરવો ન પડે કંઈ શ્રમ;
એવો સહજમાં બતાવ્યો મને મર્મ. મને૦

ન્યારું નિરખાવ્યું આપ, છતી છાપ, વિશ્વવ્યાપ;
ખીજો તાપ, શીદ તાપું ? તાપું કે સુખ આપ્યું. મને૦

મુજ રંક હાથ આવ્યું રતન, હોતો જન્મઅંધ પામિયો લોચન;
જેથી દેખાયા જુગજીવન. મને૦

એવા પ્રકટયા ગુરુ ભાણ, થયું પરમાણ, થઈ જાણ, મટી તાણ;
વિશ્વમાં વ્યાપ્યું-વ્યાપ્યું કે સુખ આપ્યું. મને૦

સર્વનામ રૂપ-ગુણ વડે જાણાયે, જેથી થયું અગણિત નવ ગણાયે;
સર્વ હણતાં તે નવ હણાયે. મને૦

તેની પ્રીતી છે પેર, કરી મહેર, થઈ લહેર, આવ્યું ઘેર;
મારું મન વ્યાપ્યું-વ્યાપ્યું કે સુખ આપ્યું. મને૦

વાણી રહિત નામ અનામી જાણાયે, એવું દોષે પણ દીનપણું થાયે;
તેને મળવા ઇચ્છે તો નવ મળાયે. મને૦

પછે ઉલટાયું તર્ત, નામ સત, કરું અમૃત, કહે ગણપત;
સ્થિર રથાપ્યું-રથાપ્યું કે સુખ આપ્યું. મને૦

૧૧

મારાપણું મૂકી રે મજે મહારાજને રે,
મુનિવર મોટા એ જ મળાય;
જુઓ જગમાંહી રે કોણ કોણ જાગિયા રે-
કથા ભવમાંહી જેની કહેવાય ? મારા૦

રાજઋષિ કહ્યા રે વિશ્વામિત્રને રે,
વસિષ્ઠ ઉપર રાખ્યું વેર;
શત પુત્ર માર્યા રે, શોક તોય નવ ધર્યો રે,
મનમાંહી લાગ્યા ઝાઝી મહેર. મારા૦

જનકપુર જ્યાંહી રે, અષ્ટાવક આવિયા રે,
કરે નિત્ય હરિકથાનું કામ;
લાગી લહાય મહોસે રે, જનકે તે જાણિયું રે,
રિથર રહ્યા, ડગ્યા નહીં તે હામ. મારા૦

મેરપ્પજ કને રે મસ્તક માગવા રે,
આગ્યા અરમુન હરિએ વારી;
વેરી વપુ વગેરે આપિયું એ ધડી રે,
તાણે નિજપુત્ર પોતાની નારી. મારા૦

શગળશા શેડે રે સત્ય ધયું સામડું રે,
આપે મુખમાગ્યું દાન અપાર;
ગણપત જ્ઞાની રે જુગમાં થયા ધણા રે,
મુત મારી આપ્યો સંતને આહાર. મારા૦

૧૨

મેરા ગુરુને અતાર્થ હૈ રીત, પ્રીત કેસે તોડીએ ? ૮૬

એ રીત અતાર્થ રામનામકી, તોડી ભરમકી ભીત;
સંત સાખસે આઈ દહના, તપ અટક્યો મેરા ચિત્ત. મેરા૦

ભિન્નાભિન્નકી મીટ ગઈ બ્રમણા, દરશ્યો પદ અદ્વૈત;
જાંચ-નીચમાં ભરપૂર બાસે, પોતે નિરંતર નિત્ય. મેરા૦

નામ-રૂપ-ગુણ નહિ નામકું, નામ ગુણ અગણિત;
સખ સાહેબમેં, સાહેબ સખમેં પોતે સરવાતીત. મેરા૦

દોનો મિત્રકે જગ ભરમાયા, કાજુ ઓર પંડિત !
બ્રહ્મવેત્તા ગુરુ અવખ લખાવે, ઉનકી લાવો પ્રતીત. મેરા૦

ગુરુ ગોવિંદ વિદેહી વ્યાપક, સખસે રહ્યા અનિત !
ગણપત દાસ નિરંતર ઇચ્છે દીદાર દેહ સહિત. મેરા૦

૧૩

રાજ-યોગીની રીતિ રે, સંસારીને સુખદાર્ઠ;
 સુણો, સે'જ સમાધિ રે, લક્ષણ કહું લેવાઈ. રાજ૦
 કામ, ક્રોધ, મોહ ને મમતા, તૃષ્ણા, રવાદ ને માન,
 સાત વાનાં પહેલેથી છોડે, તો ગૌણ ભક્તિનું જ્ઞાન;
 મન ન્યારે મારે રે, ગોવિંદ કેરા ગુણ ગાઈ. રાજ૦
 જ્ઞાનદષ્ટિથી જુએ ન્યારે ઘટમાં, જગત જૂઠું જણાય,
 એક ચિત્ત અવિનાશી ઉપર, સે'જ સમાધિ થાય;
 જ્ઞાત એક ભાસે રે, અતિ જેની અધિકાર્ઠ. રાજ૦
 વિપય-સુખની તૃષ્ણા વિરાગે, એકાંતિક જન એદ,
 દૃષ્ટિયંતુ' ન્યારે કરે આકર્ષણ, સર્વ દુર્ગે સંદેહ;
 ભ્રમણા સદુ ભાંગે રે, પરમ પરલે થાઈ. રાજ૦
 દીપક દરવા આચરે ઉદ્ધમ, ભાસે ઓચિંતો ભાણ,
 એમ અચાનક ઈશ્વરે ઉરમાં, જુએ ચતુર સુગ્મણ;
 ગણપત કહે છે જ્ઞાની રે, જ્ઞાનાન્દ સુખ પાઈ. રાજ૦

૧૪

હૃદયે હિંમત ધરો-મારા હરિજન, હૃદયે હિંમત ધરિયે હે જી! ટેક
 નયું તે તો જરૂર જવાનું, વિદ્યુત વરને વરિયે હે જી;
 શિર માટે સહયુર મળે તો પાછી પૂંઠ નવ કરિયે. મારા૦
 હરિ-ભજનમાં હિંમત રાખો, દુરિજનથી નવ ડરિયે હે જી;
 મહીપંથનો મારગ મેલી, અવર ઠામ નવ દરિયે. મારા૦
 રમરણ કરીએ સોહંરામનું, વેદવચન ઉચરિયે હે જી;
 ભક્તિભાવથી ભવદુઃખ ભાગે, ભવસાગરને તરિયે. મારા૦
 કામ, ક્રોધ ને મમતા માયા, એને નવ અગુસરિયે હે જી;
 જાપ અજપા જુગતીએ જપીએ, ધ્યાન ધણીનું ધરિયે. મારા૦

અમૃત રસ અખંડ સ્વામીનો, ભેદ જાણીને ભરિયે હે જી;
 સદા શ્રદ્ધા ! ભરપૂર ભર્યો છે, અનુભવને આદરિયે. મારાં
 કાયા કુંભ સરખી કાયા, જાતાં વાર ન જરિયે હે જી;
 ગોવિંદના ગુણુલા ગાતાં, ભવજળ પાર ઊતરિયે. મારાં
 મનુષ્યજન્મ મળ્યો છે મોઘો, કંઈમાંત્રી નવ કરિયે હે જી;
 નાભિકમળથી ચાલી રે સુરતા, શ્વાસોશ્વાસ સમરિયે. મારાં
 સાચો સંતસમાગમ કરિયે, વાણી વિમળ ઉચરિયે હે જી;
 કહે ગણપત સદ્ગુરુને સેવો, પંથ ખીન પરહરિયે. મારાં

૧૫

સુરતા સાધે, રામનામ રંગ લાગે. રેક
 સુરતા સદ્ગુરુ શબ્દથી ચડશે, તેને અનુભવ-કૂંચી જડશે;
 તે નર ભવમાં કદી નવ પડશે, નિજ ધર લાગે :
 રામનામ રંગ લાગે. સુરતાં
 મુખથી વાત કરે બહુ શરા, જાણે જ્ઞાની હૈયે પૂરા;
 પણ તે જાણે સહુ અધૂરા, ઠગ્યા ત્યાગે :
 રામનામ રંગ લાગે. સુરતાં
 ગુરુના શબ્દ નિરંતર રટવા, મનથી કામકોધને તજવા;
 નિશદિન રામકૃષ્ણને ભજવા, ભવદુઃખ ભાંગે :
 રામનામ રંગ લાગે. સુરતાં
 મુખથી ભોજન ભોજન કરશે, તેથી ભૂખ કદી શું મટશે ?
 તેથી તુજ કારણ શું સરશે ? સાધન સાધે :
 રામનામ રંગ લાગે. સુરતાં
 ગણપત ભવસાગરને તરવા, ત્રિવિધ તાપ દૂર કરવા;
 શ્રી હરિચરણ હૃદયમાં ધરવા, આનંદ વાધે :
 રામનામ રંગ લાગે. સુરતાં

ગણેશ મહારાજ

૧

થાય મન ઉજ્જવલ તવ નામ રંગ લાગે;
 જેને ગુરુ શબ્દની રે લેહ હ્રદે વાગે, વાગે તો રંગ લાગે. થાય૦
 કર્મ-ક્રીડાએ મન લપટાયું, થયો વિકાર આપમેં ઢંકાયું;
 મહિન જલ થકી તે ન ધોવાયું. થાય૦
 માટે ગુરુમુખી જે વાણી, એ જ પાણી, એવું જાણી તેમાં છાણી;
 મેલ ત્યાગે, ત્યાગે તો રંગ લાગે. થાય૦
 એમ કરતાં જળ મેલ થયો નાશ, ત્યારે મન થયું પૂર્ણ પ્રકાશ;
 એવું માગે માગે તો રંગ લાગે. થાય૦
 મૂલ ખર્ચે એ રંગ નહિ આવે, છે અમૂલ મહામોંઘું પદ કલાવે;
 જપ તપ જોગ ધ્યાને નવ આવે. થાય૦
 કહેવું મૂકી અભિમાન, દો દાન, સત્ નિશાન; બીજું બાન
 સર્વ ભાગે ભાગે, તો રંગ લાગે. થાય૦
 મન માને તો શીખ કહીએ સાચી, મિથ્યા મોહ કરી શીદ રહો રાચી?
 સચું દેહનું ને દેહ તો છે કાચી. થાય૦
 નામ ન્યારું નરખેશ, બીજો કલેશ, મૂકી દેશ કહે ગણેશ;
 અનભે જાગે જાગે તો રંગ લાગે. થાય૦

ગૌરી

૧

ભગવત ભજજો એક રામનામ રણકારે. ટેક
 આ તન અર્પી સત ધર્મ હ્રદેમાં ધાર,
 ભવસાગર તો ભર્યો ભયંકર; તૃષ્ણા-તીર અપાર;
 કાયા-ખેડી છે કાદવની, આડા ઝૂડ અહંકાર,
 સત્ગુરુ સંગે તરી ઊતરવું ભવ પાર. ભગવત૦

નરદેહ તો દુર્લભ દેવને, તે પામ્યો તું પંડ !
 સત્સંગ કરજો સાધુ-પુરુષથી લેજો લાભ અખંડ;
 પછી પરતાશો, ભાઈ, વખત જાય આ વ્યર્થ. ભગવત૦
 કીટ અભાદિક સકલ દેહમાં, જમરાયનો ત્રાસ,
 ક્ષણભંગ કાયા જાણુજો નિશ્ચય, એક કાળનો ત્રાસ !
 અલ્પની યાજી તેમાં શું ધરવું અભિમાન ? ભગવત૦
 કાંઈક વાર તો મનુષ્યજાતમાં, ધર્યાં દેહ અપાર,
 મદ, માયા ને મોહજાળનો ધર્યો શિર પર ભાર;
 પ્રભુ નવ જાણ્યા, તેથી અંતે થયા હો ખુવાર. ભગવત૦
 કહે ગૌરી તું સદ્ગુરુકેરો રાખ મન વિશ્વાસ,
 ભજન કરી લે ભાવથી, તો મજે સુખ અવિનાશ;
 માન કહ્યું મારું, નહિ તો ખાઈશ જમના માર. ભગવત૦

ગેમલદાસ

૧

એવી મહાપદ કેરી વાત, સંત કોઈ જાણે રે;
 જેને મળિયા સદ્ગુરુ, સાર સોલિ પિછાણે રે. એવી૦
 દિન ઝિજે ભૂલ્યો ભવન, પછી કેમ જડશે રે ?
 આડી રેન અંધારી રાત, ઘણું રવડશે રે. એવી૦
 આ તન, મન ને ધન ગુરજને ધરિયે રે;
 એવો અવર દૂજે નહિ કોઈ, ફોગટ ફેરો ન ફરિયે રે. એવી૦
 આવ્યો ભજન કરવાનો દાવ, ભજન કરી તરવું રે;
 માટે કરવો સંતનો સંગ, અસત્ય પરહરવું રે. એવી૦
 એવા સંતસ્વરૂપી જહાજ, તેમાં કોઈ ખેસે રે;
 સહેજે તરી કિતરે ભવપાર, ગેમલ એમ કહે છે રે. એવી૦

૨

ઓધા જાણે એને તો અમે જાણીએ રે; (૨)
 વર રાધાજીતો તો વખાણિયે રે. ઓધા૦
 કંઈક જાણ્યા'તા નરસિંહ નાગરે રે; (૨)
 હાંડી લખી'તી કોરે કાગળે રે. ઓધા૦
 કંઈક જાણ્યા શગાળશા વાણિયે રે; (૨)
 કુંવર વીંધ્યો ચંગાવતી શાણિયે રે. ઓધા૦
 કંઈક જાણ્યા'તા હરિશ્ચંદ્ર રાજિયે રે; (૨)
 સત્ય રાખ્યાં તારામતી રાણિયે રે. ઓધા૦
 મૂરખ ખોટાં કરમની કહાણિયે રે; (૨)
 પથ્થર નહિ ભીંજે બાંટે પાણિયે રે. ઓધા૦
 ગુરુ ગાય રે જેમલ! રસ માણિયે રે; (૨)
 ગોરસ પીધાં કાનુડે વણુ દાણિયે રે. ઓધા૦

ગોપાળદાસ

૧

એવી જુગતિ જાણે કોઈ જોગી રે, મહાસિદ્ધ! સિદ્ધાંતના ભોગી રે;
 એસે ચોરાશી આસન સંકેલી રે, મેલી ધ્યાન-ધારણા સર્વે ઠેલી રે.
 એસે ઉન્મુત આસન વાળી રે, લાગી સહેજ સમાધિની તાળી રે;
 અરે પત્ર ને ફાટે જેમ ઝાળી રે, તેમ દ્વિત ઉપાધિ જન્ય છોડી રે.
 ચોથી તુરીયા અવસ્થા મેલે વહેતી રે, જેમ ટોટિયા સંભાળે સુધી ખેતી રે;
 જોગી શૂન્ય-શિખર ચઢી બેઠો રે, ત્યાં તો સહજ સાયર એક દીઠો રે.
 જોગી એ રે અનુભવ અજવાળે રે, નાગ મણિપ્રકાશે જેમ ભાળે રે;
 જોગી સુખે પોતે ઘેર સૂએ રે, સૂઈ જીવતો મરી ને ઘર જીએ રે.
 પાણીનો પરપોટો જેમ જામ્યો રે, જોગી ખેલે અવસ્થાને પામ્યો રે;
 જોગી પામ્યો પોતાનું ઠેકાણું રે, અસત્ ભાસતું સર્વે લોપાણું રે.

કાણુ તેતું કહે સુણુ ભાઈ રે, બ્યાં બ્રાંતિ સકળ સમાઈ રે;
 કહે કાણુ રહું ને શું ગયું રે? કાણુ રહું ને આ શું થયું રે?
 કાણુ દેહી ને કાણુ વિદેહી રે? જન્મ્યું કાણુ ને મર્યું કે દિ' રે?
 બીજું ન મળે બોલવા ગ્રહેવા રે, નવ રહું અળગું કાંઈ કહેવા રે;
 દાસ ગોપાળ કેટલું વખાણું રે?—એવા જોગી પરિવ્રજ બાણું રે.

૨

સાધુ તે સાધન શું કરે, જેને મહાધન લાખ્યું ? સાધુ
 દિલની તે દુગ્ધાયું ટળી, મન નિશ્ચયે પાંખ્યું. સાધુ
 પૂરણુ બ્રહ્મ પોતે થયા, બીજે મન નવ લાગે; સાધુ
 રાજકુંવર હરતી ચણ્યો, એ તો કોડી ન માગે. સાધુ
 ચિંતામણિ સહેજે જણ્યો, ઉદ્ધમ સર્વે વાખ્યો; સાધુ
 દૂધ ખોદાવીને શું કરે, જળ જલનવી પાખ્યો ? સાધુ
 મેઘ ન ધ્રુવે નીરને, શશિ શીતલતાઈ; સાધુ
 દિનકરને દીપક શો ? જ્યોતે જ્યોતે મિલાઈ. સાધુ
 નવ નિધિ નિર્માલ્ય છે, સંત સામું ના પેળે; સાધુ
 ચૌદ ભુવનને પૈકુંડ લગી તરણાવત લેખે. સાધુ
 નવધાથી ન્યારા રહે, તૃષ્ણા જેણે ત્યાગી; સાધુ
 કહે ગોપાળ હરિ પ્રગટિયા, ન્યારે જોયું જગી. સાધુ

ગોરખનાથ

૧

એરણુ અજળ ખતાયા—મેરે સદગુરુને એરણુ. ૨૩
 આગ મિલાકર એરણુ થાપી, ઘડિયા તાર મિલાકા,
 ગુરત-સૂરતકી નહી મિલાકે, બિલટા પવન ચલાયા. મેરે
 હરદમ હથોડા, સુરતા સાણુસી, શિકલ અકલ મિલાયા,
 કુણુદિ કાટકે લકડા જલાયા, આતમકું ખૂબ તાયા. મેરે

સત્યકા સાહેબને પ્રેમરસ પાયા, મેરી તત્ત્વ જુઝાયા,
મમતા મારી મન વશ ક્રિયા, આતમકુ સુખ આપા. મેરેં
નાભિકમલસે નાવ ચલાયા, ત્રિકુટી ધ્યાન લગાયા,
મત્સ્યેન્દ્રપ્રતાપે ગોરખ ખોલા, અમર થાણા થપાયા. મેરેં

૨

એવી એવી અલખ નિશાની હે છ;
એની વિધિ જવલ્લે કોઈ જાણી; મેરે સાધુ ! એવી એવી અલખ
ઉન્મુન રહેના ને બેઠ નહિ દેના, પીવના હે જલ છાતી હે છ;
ગુરુમુખી જ્ઞાન ગગન જઈ રટના, સુરતા સોહાંમેં સમાવી. મેરે સાધુ
મેરુશિખરથી ગંગાજી ઊલટ્યાં, ને ચોદશ પાણી પાણી હે છ;
હસ રે પાણીના સૌ પરવત નીપળ્યા, સાહેરમાં લહેર સમાણી. મેરે સાધુ
હસ રે પરવત પર દો પંખી બેઠે, વાકું લોચન નાહીં હે છ;
ચાંચપાંચ વાકુ કહ્યુએ નાહીં, રૂપરંગ વાકુ કહ્યુએ નાહીં,
જૂલ રહ્યા ઘટમાંદી; મેરે સાધુ ! એવી એવી અલખ
સહેજંતા સહેજંતા ઊપજન લાગ્યા, નીપળ્યા નીપળ્યા કોઈ હીરા હે છ;
થિરકર થંભ, શિખર પર વાડી, જ્યાં સોસ્તર કળિયું દેરાણી, મેરે દાતા !
એક હજાર કળિયું દેરાણી; મેરે અબધૂત ! એવી એવી અલખ
ગુરુને પ્રતાપે જળહળ રચિયા, ઊલટી જિંઝ સમાણી હે છ;
મત્સ્યેન્દ્રપ્રતાપે જાતિ ગોરખ ખોલ્યા, સમજી ચાલો મન ધીરા:
મેરે દાતા ! એવી એવી અલખ

૩

મનસા માલણી છ રે, ગોરખ જાગતા નર સેવ ! ટેક
જાગતા નર સેવ, તુજને મળે નૂરીજન દેવ. ગોરખ
થડ બ્રહ્મા, ને ડાળ વિજય, કૂલ શંકર દેવ છ;
તિનોં દેવકું તો તોડ ડારે, અથ કરે કિનકી સેવ ? ગોરખ

ટાંકી દે દે મૂરતિ ઘડિયા, છાતી પર દે પાય જી;
 એ રે મૂરતિ જો સતકી હોતી, તો ઘડને વાલેકું ખાય. ગોરખ૦
 સેવ સુવાળી ને લાપસી, ભાઈ, ધરી દેવની પાસ જી;
 જમનારો તો જમી ગયો, ને દેવને ન આવી વાસ. ગોરખ૦
 પૂજારીના ઓશિયાળા ઠાકોર ઠામે ઠામ જી;
 ખંદીવાન મંદિરના ઠાકોર: કહેવાના ભગવાન. ગોરખ૦
 એ પથ્થરકી મૂરતિકો, કોઈ દીયે જલમેં ડાલ જી;
 આપ ફૂમે, તે કિનકું તારે? કોન કરે સંભાળ? ગોરખ૦
 પથ્થર પૂજે હર મિલે, તો મૈં પૂજું સારા પહાડ જી;
 જિસકી ભક્તી ચક્કી ખની, પીસ ખાય સંસાર. ગોરખ૦
 એક ભૂલ્યો, દૂજે ભૂલ્યો, ભૂલ્યો સખ સંસાર જી;
 એક ન ભૂલ્યો જોગી ગોરખો, રહ્યો ગુરુ-ભજન આધાર. ગોરખ૦

૪

મારી સુરતા સોહાગણુ ખેન, ચાલોને પૃથ્વિએ શિવ-હરિ;
 ચિંતવન ચંદન લઈને ચાલ, જરણાની છાજ ફૂલે ભરી. મારી૦
 પરથમ શારદા માતાને લાગુ પાય, ગણપતિ દેવ મનાવીએ;
 જેમના પિતા છે શંકર દેવ, જ્ઞાન છુદ્ધિ લાવીએ. મારી૦
 દેહમાં નવસેં નવ્વાણું નો નાથ, સંગે છે ચૈત્રીસ સુંદરી;
 એ તો ખેલે છે નાટારંગ, એક—એકથી ઉતાવળી. મારી૦
 તેમાં મુખ્ય કહેવાય છે ત્રણ, ઇંગદા-પિંગદા-સુપ્તમણા;
 તેને સમરે છે મોટા સંત, નીરખે કોઈ નિર્મળા. મારી૦
 સુરતા ચાલી રે જિભી ખજર, નાભી ઉપર જઈ ઠરી;
 ત્યાં છે અષ્ટ પાંખવડીનું ફૂલ, સૂંઘીને પાછી ફરી. મારી૦
 સુરતાને રહેવું શનશિખર ઘટમાંહી, ત્રિકુટી પર લાગી ઝડી;
 ત્યાં તો ચડીએ સોહાં સીડી લઈ, ઉતારે નહીં કોઈ ફરી. મારી૦

ત્યાં છે જ્ઞાન-ગુલામનાં ફૂલ, દીપક આરતીમાંહી ધરી;
આઠાં અમર, ચંદન ને કપૂર, ઉતારું હરિની આરતી. મારીં
ગુણ ગાય છે ગોરખનાથ, ગુરુજીએ દયા કરી;
સાચા શબ્દે ઊતરવું પાર, સમજ સુરતા સુંદરી. મારીં

૫

હર ભજ હર ભજ હીરા પારખ લે, સમજ પકડ મન મજબૂતી;
તેરા સાહેબ હૈ તુજમાંહી, ઓર ખાત હૈ સખ જૂઠી. હર ભજ
ઇંદ્રઘટાથી સદ્ગુરુ આયા, અમૃત ખૂંદ ખેલદ લૂંટી;
તરવેણીમેં દેખ્યા તમાસા, હંસે યુગિયા નિજ મોતી. હર ભજ
રમજૂમ રમજૂમ વાગનં વાગે, જિવમિલ જિવમિલ વહાં જ્યોતિ;
જુકાર કે રણુકારમેં, હંસા લાલે લદ લૂંટી. હર ભજ
પાંચો ઓર ખમે ઘટ બીતર, ઉનકી પકડકે શિર ચોટી;
પાંચોકું માર પચીસકું યસ કર, તખ જાણું તેરી મજબૂતી. હર ભજ
સત સુમરણકી સમશેર યનાઈ લે, હાલ યનાઈ લે ધીરપકી;
જમકી ફોગનં માર હટાઈ લે, જખ જાણું તેરી મજબૂતી. હર ભજ
એક ચંદ્રમા નવલખ તારા, આ રે શહેરમાં એક જતિ;
એ રે જતિકી ખગર મંગાઈ લે, જખ જાણું તેરી ગતિ-મુક્તિ. હર ભજ
પક્કી ધડીકા તોલ યનાઈ લે, ઊણપ રાખ્ય મા એક રતિ;
મરચેંદ્ર-પ્રતાપે જતિ ગોરખ ખોલ્યા, અલખ લખ્યા સોઈ ખરા જતિ. હર ભજ

૬

વાણી વાણી રે મારા સદ્ગુરુની વાણી;
જીવતાં પરણાવી આવે મૂવા ઘેર આણી જી. વાણીં
ખીલો દૂઝે રે, પેલી ભેંશો વલોવે;
સસરો પારણીએ ને વહુજી હીંચોળે જી. વાણીં
ખેતર પાકયું રે પેલા રખવાળને ખાધો;
ઊડતા મરવાએ પારધીને ગળિયો જી. વાણીં

નીચે હાંડી રે ઉપર ચૂલો ચડાવ્યો;
 જળકેરી માછલીએ જગલાને ગળિયો છ. વાણી૦
 મેઘ વરસે રે, પેલી જમીન પરસે;
 નેવાંનાં નીર મોભારે ચડશે છ. વાણી૦
 જાવો જોલ્યો રે પેલા મચ્છંદરનો ચેલો;
 મારી મમતાને જન્યા અજધૂતા છ. વાણી૦

ગંગાદાસ મહારાજ

૧

ગુરુ, આવો પ્રેમે કરું પૂજન રે. ટેક
 મારે તમથી રે, મારે તમથી અધિક દેવ નહિ દૂન રે. ગુરુ૦
 મેં તો પ્રેમે પુષ્પહાર ગૂંથ્યો રે, માંહે મન-મોગરો ખૂળ મૂક્યો રે;
 તત્ત્વ તિલક રે, તત્ત્વ તિલક હું તો નથી ચૂક્યો રે. ગુરુ૦
 ગુરુ! ચૂક હમારી ક્ષમા કરો રે, હું તો ધ્યાન તમારું ધરી રહ્યો રે;
 ગુરુજી, અખૂટ રે-ગુરુજી, અખૂટ ભંડાર મારા ભર્યા રે. ગુરુ૦
 ગુરુ ચાર વેદની જોલ્યા વાણી રે, તેમાંથી અક્ષર લીધો જાણી રે;
 ગુરુના મુખમાં રે-ગુરુના વચનમાં સુરતા સમાણી રે. ગુરુ૦
 કહે ગણપતના શિષ્ય ગંગાદાસ રે, મારે ગુરુચરણની છે આશ રે;
 મને રાખો રે મને રાખો ચરણની પાસ રે. ગુરુ૦

૨

મળ્યો મનુષ્યજન્મ અવતાર માંડ કરીને,
 તો યે ભજ્યા નહીં ભગવાન હેત ધરીને;
 અંતે ખાશો જમના માર પેટ ભરીને—
 માટે રામનામ સંભાર. મળ્યો૦

ગર્ભ પળ પાછી ફેર ન આવે, મૂરખ મૂઢ ગમાર !
 ભવસાગરની ભૂલવણીમાં વીતી ગયા યુગ ચાર ફેરા ફરીને. મળ્યો
 જઠરાગ્નિમાં જુગતે રાખ્યો, નવ માસ નિરધાર;
 સ્તુતિ કીધી અલખેલાની બહાર ધર્યો અવતાર માયામાં મોહીને. મળ્યો
 કલિજુગ કૂડો-રંગે રૂડો, કહેતાં ન આવે પાર;
 જપ, તપ, તીરથ કહ્યું ન કરિયાં, એક નામઆધાર કૃપણ કહીને. મળ્યો
 ગુરુગમ પાયો મનમેં સાચો, જુક્તિ કરી જઠુરાય;
 ગંગાદાસકું જ્ઞાન બતાયો, રામદાસ મહારાજ, દયા કરીને. મળ્યો

૩

હરિજન દિગ્ભત રાખિયે, ભક્તિ તો ભાવ થકી કીજિયે;
 શિરને સાટે સદ્ગુરુ મળે, પાછી પીઠ નવ દીજિયે. હરિજન
 આપરે કરીને પરને પોપિયે, દુઃખ સહી મુખડાં તો દીજિયે;
 રાજન મયુરધ્વજ હરિશ્ચંદ્ર જેવા, જુગમાં અમ્મર કીજિયે. હરિજન
 ગજ, ગુણિકા, પશુ, પારખી તેણે શું સુકૃત કીધાં રે ?
 વખતે નાથ નિવાજિયા, ધ્રુવને અચળ પદ દીધાં રે. હરિજન
 નામા, પીપા, રોહીદાસને, સમયાં સાદ જ દીધા રે;
 ટાંડે કામ નરસિંહતિલા, બલી બાતેથી કીધાં રે. હરિજન
 ઘાણ ને ઐરણ વચ્ચે ધાવ સહે, મોંઘાંમૂઘાં કહેવાયાં રે;
 સો હરિજન હીરા ખરા, લાખોમાં તો લેખાયા રે. હરિજન
 પરમાર્થે પિંડ ઓડિયાં, વળગી રહિયે વિશ્વાસે રે;
 ખરી પડે પાણુ ખસે નહીં, સદ્ગુરુ સદા એની પાસે રે. હરિજન
 જેને આશરો એના નામનો, હરિ કેમ મેલે હાથ રે ?
 ગંગાદાસ સદા સંગ રહે, સમર્થ રવિ ગુરુ સાથ રે. હરિજન

ગંગાબાઈ

૧

ભક્તિ કરવી હોય જોણે, રાંક થઈ ને રહેવું તેણે,
મેલવું અંતર કેરું માન રે.

ટેક

સદ્ગુરુ આગળ શીશ નમાવી, કરે, તન-મન-ધન કુર્યાન રે;
જનણપણું મેલીને, અજાણ થાવું રે, મેલવું અંતરથી અભિમાન રે. ભક્તિ
નાતને જાતથી ભાઈ, જૂજવાં થાવું રે, એકાંતે રહેવું નિરાધાર રે;
પારકા અવગણુ જેને ઉરમાં ન આવે, એ ખેલ છે ખાંડાધાર રે. ભક્તિ
આશા ને તૃષ્ણા જેને એકે નહિ ઉરમાં ને દહ રાખે વિશ્વાસ રે;
ગંગા સતી એમ ખોલિયાં એ તો, જાણવા હરિકેરાં દાસ રે. ભક્તિ

૨

મેરુ તો ડગે, પણ જેનાં મન નવ ડગે-મર ને ભાંગી તો પડે રે બ્રહ્માંડ છ;
વિપત્તિ પડે તો યે, વણસે નાહી ને, સોઈ હરિજનનાં પરમાણુ છ. મેરુ
ચિત્તની તો વૃત્તિ જેની-સદાય જ, નિર્મળ ને કાઠની કરે નહિ આશ છ;
દાન દેવે પણ, રહેવે અજ્ઞની ને રાખે વચનમાં વિશ્વાસ રે. મેરુ
હરણ ને શોકની જેને નવ આવે હેડકી, ને આડે પહોર રે'વે આનંદે છ;
નિત્ય ઝીંઝે રે સતસંગમાં, ને રે તોડે મોહમાયાકેરા કંદ રે. મેરુ
તન-મન-ધન જોણે ગુરુજને અર્પ્યાં, તે નામ-નિજરી નર ને નાર છ;
એકાંતે ખેસીને આરાધ માંડે, તો અલખ પધારે એને દાર રે. મેરુ
સંગત કરો, તો તમે એવાની કરજો, જે ભજનમાં રહેવે ભરપૂર રે;
ગંગા સતી એમ ખોલિયાં, જેને નોણે તે વરસે ઝાઝાં વૂર રે. મેરુ

૩

શીલવંત સાધુને વારેવારે નમીએ રે, બહલે નહિ જે વર્તમાન રે. ટેક
શત્રુ-મિત્ર જેને એકે નહિ ઉરમાં ને પરમારથસે પ્રીત રે;

પાછા પડે નહિ, વચન ના ચૂકે, ને રહેણી પાળે રૂડી રીત રે. શીલવંતં
 બીજી-ત્રીજી વાનો એને ગોડે નહિ ને, રે ભજનમાં રહેવે ભરપૂર રે;
 હાણુ ને લાભની મટી ગર્ભ હેડકી, ને જ્યાં જ્યાં જુએ ત્યાં દરસે તૂર રે.

શીલવંતં

સંગત કરે તો બાઈ એવાની કરજો, જે તરી ઉતારે ભવપાર રે;
 ગંગા સતી એમ બોલિયાં, કે જે દેખાડે હરિના દીદાર રે. શીલવંતં

છોટમ

૧

અતિ અદ્ભુત રૂપ અપાર, શંકર પરમ ગુરુ !
 મહા-વિદ્યાનો દાતાર, સેવક કલ્પતરુ. શંકરં
 કલ્પતરુ તો જડ છે માટે તેથી મોક્ષ નવ થાય રે;
 શંકર તો છે ઈશ્વર, માટે આપે મોક્ષ સદાય. શંકરં
 અનેક પતિત હિદ્દાર્યાં જેણે-ગણુકા, આહીર, કિરાત રે;
 જે જે શિવને શરણે આવ્યા, મુક્ત કર્યા સાક્ષાત્. શંકરં
 દેવ દાઝતા દેખી, જેણે કર્યું દસાદસ પાન રે;
 ભક્ત જનોના ભય હરનારા, સમર્થ શિવ ભગવાન. શંકરં
 પ્રણુત-પાત ગિરદાવત્રિ જેની, કહાવે દીનદયાળી રે;
 કહે છોટમ શંકરને ભજતાં, ટળે જન્મ-જન્મળ. શંકરં

૨

અરજ અમારી રે, સાંભળવાને શામળા રે, કરુણાના સાગર ધારજો કાન;
 સાધન તો સઘળાં રે, મુજથી સધે નહીં રે, નથી થતાં તીરથ, ત્રા કે દાન.
 જોગ ને સમાધિ રે, સાધી હું તો ના શકું રે, ન કરું હું કાશી ને કેદાર;
 વનમાં વસીને રે, કષ્ટ કરું નહીં રે, ન રહેવાય જળ-ફળ-પત્રાધાર.
 સકળ સામગ્રી રે, સરજેલી તમતણી રે, શું લઈ સેવું શામ શરીર ?
 એમ જાણીને રે, અર્પું છું જોટલું રે, નિર્મળ મન સરૂપી નીર.

ચિંતવન ચંદન રે, પાત્રી તો પ્રેમની રે, ધરાવું છું ધ્યાનસરૂપી ધૂપ;
 જ્ઞાનરૂપી દીવો રે, ઘટમાં પ્રકાશિયો રે, પ્રણવનો જાપ થાય છે અનૂપ.
 માની એવું લેજો રે, અભેદ આપજો રે, જન પ્રતિપાલક જગદાધાર;
 ભક્તિ તોત્તમારી રે, પ્રભુ ભક્તી આપજો રે, છોટમને સુખના દાતાર.

૩

અલખ નામધૂન લાગી ગગનમેં, મગન ભયા મેરા જ;
 આસન મારી સુરતા દદધારી, દીયા અગમ ઘર ડેરા જ. અલખ૦
 ઈંગલા-પિંગલા દોનું છાંડકે, સુખમન મધ્યે ધારા જ;
 તરવેણીમેં તાર મિલાઈ, અજંપા નામ ઉચારા જ. અલખ૦
 જંત્ર અનાહત બાજે અહોનિશ, હોત નાદ જંકારા જ;
 ધન ધિન અદ્ભુત હોત ગર્જના, બરસે અમૃતધારા જ. અલખ૦
 કોટિ કોટિ રવિ-શશિકી શોભા, જગમગ જ્યોતિ ઝિજિયારા જ;
 જન છોટમ સદ્ગુરુ પરતાપે, દરશ્યા અલખ દેદારા જ. અલખ૦

૪

અવળું વૃક્ષ કોઈ જોજો નિહાળી, થડ છે જિંચુ ને નીચી છે ડાળી;
 ચાર ત્રયાઓ દીસે રૂપાળી, તો મૂળ અદ્ધર આકાશમાં રે.
 એ મૂળ થકી ઉપમૂળ થયાં છે, પાંચ પ્રકારે અરૂપ રહ્યાં છે;
 અખિત્ર-અહાંડમાં ફેલી રહ્યાં છે, તો વૃક્ષ રહ્યું છે તે વડે રે.
 શાખાઓ નીચીને ગુણુ બહુ ન્યારા, કાંઈ એક ખોટાને કાંઈ એક સારા;
 પંખી વસે બહુ ચરવાને ચારા તો, પત્ર-પુષ્પ બહુ વાસના રે.
 કડવાં ને મીઠાં વળી ફળ એને, મન-મર્કટ ખૂબ ખાય છે તેને;
 આશાવેલી લપટેલી છે જોને, તો સંશયની જાળ છૂટે નહિ રે.
 ડાળે ડાળે સહુ દેવોનું થાણું, મૂળ વિષે પરિશ્રદ્ધા પ્રમાણું;
 અર્થ એનો જો ઉરમાં આણું, તો છોટમ ભેદ જડે વેદનો રે.

૫

આ જોને બેની ! પ્રાણુપતિ રમે પાસે, તેને સાધી લે;
 સાસ ઉસાસે રે. આ જોને૦
 સહુના સામો છે શામળિયો, જો ગુરુ દષ્ટે જુએ;
 તેહ ત્યજને અવર ભરેંસે, શા સારુ અવસર ખૂએ રે ? આ જોને૦
 ફર તજને ગ્રહે કુશકા, તેણે કાજ ન થાયે;
 ચેતન છોડી જડને ભજતાં, જન્મમરણ નહિ જાયે રે. આ જોને૦
 માખણ મૂકી તક ગ્રહે, તે જો ને શાનો ડાહ્યો ?
 પ્રભુ ત્યજને પ્રપંચ પૂજે, તે જન જાય વહાયો રે ! આ જોને૦
 અંતરગમી આનંદસિંધુ, ભજ્યે પૂરણ ભાવે;
 જન છોટમ માનુષ તનુ જેવો, ફરી ફરી નહિ આવે રે. આ જોને૦

૬

આનંદસાગર અખિલ ભુવનના તાત, પાવનરૂપ પ્રભુ પરમાત્મા જો;
 સચ્ચિદરૂપ સનાતન છે સાક્ષાત્, મારા કેટલિક ગુના માફ કરો જો.
 પ્રભુ વિસારી બન્યા ઘણા પ્રપંચ, જગજીવન કર્તા જાણ્યા નહીં જો;
 સમજ ના શકે સુદ્ધિ મારી રંચ, કલ્પિત મનમાંડે ભમતી રહી જો.
 ગુણના સાગર હાવે ગ્રહજો જાંચ, ત્રૈવિધ દુઃખથી મુજને તારજો જો;
 રાખી લેજો ચરણ-કમળની છાંચ, પતિતપાવન પાપ નિવારજો જો.
 પરમ દયાળુ અક્ષય-સુખદાતાર, અનંત શક્તિ મહિમા અતિ ઘણો જો;
 છોટમના પ્રભુ ! સર્વેના આધાર, જાહેર જશ જેના સોહામણા જો.

૭

આનંદ સાગર સોઈ, સંતો ભાઈ ! આનંદ સાગર સોઈ;
 જી હાં દૈત રહે નહિ કોઈ, સંતો ભાઈ આનંદ સાગર સોઈ. સંતો૦
 સોહં-હંસો જી હાં લય પાવે, અનહદ જ્યોતિ સમાવે;
 આનંદ સાગર જો જન પાવે, સો ભવગેં દિર ના આવે. સંતો૦

જનક, સનક, શિવ, શેષ, શુકાદિક, સો સાગરકે મીના;
 દત્ત ઋષભ સો ગ્રાહ બહે હૈં, જન, હિ પરમપદ ચીના. સંતો૦
 સો સાગરકી લહરી નિરંતર, આવત સખ ઘટમાંહી;
 જન છોટમ વિરલા જન જનત, ચોરનકું ગમ નાહિ સંતો૦

૮

આત્માને બંધન રે પ્રબળ પ્રભુ-માયાનું;
 જોર નવ ચાલે રે દેવ જોવા ડાહ્યાનું. આત્માને૦
 સ્વભાવરૂપે સહુના મનમાં બેસી માયા બળવંત;
 એને એથે સહુ આવરી મૂક્યા દેહધારી જોને જંત;
 ચંદ્રને આરુઢાદન રે જોવું રાહુ છાયાનું. આત્માને૦
 તપ તીરથ કે વ્રત કરે, પણ મન થકી કપટ ન જાય;
 ચંડાળ દુર્ગુણ ચિત્તમાં પેડા, તેસ્તાનથી શુદ્ધ ન થાય;
 મૂઠ માની લે છે રે કલ્યાણ કયું કાયાનું. આત્માને૦
 બંધ મોક્ષ કેરું કારણ મનઃ એમ કહે શ્રુતિ ને સંત;
 તે મન જો નવ ત્યજે મલિનતા, તો ન ચહે હરિ-રંગ;
 મોક્ષ હોય લાધે રે વચન એક વાહ્યાનું. આત્માને૦
 આપબળે તો કોય ન છૂટે, જો કરે કોટિ ઉપાય;
 નાવ વિના નીર સાગર કેરું તરી કેમ પાર જવાય?
 છોટમ સાચું શરણું રે અખિલ જગરાયાનું. આત્માને૦

૯

એ મન ના રહે ભમતું, ભજન વિના એ મન ના રહે ભમતું;
 હીંડે મોહ માયાનું રમતું. ભજન૦
 દોદશ હીંડે દોડતું રે જોવું હરાયું ઢોર;
 સદ્ગુરુને સોંપ્યા વિના રે, એને કોણ દરાવે ઢોર? ભજન૦
 ચપળ ગતિ એની ઘણી રે, ક્ષણમાં ફરે સૌ લોક;
 શરવીર સમરથ ઘણા, પણ મન આગળ સહુ ફોક. ભજન૦

૩૫ રંગ જેને નહિ રે, જાતું ન આવતું જણાય;
 અંગ આકાર વિના ફરે રે, તેને કેમ કરી કોઈ રહાય? ભજન૦
 મન મોજો ચૈતન્યનો રે, જ્યાં ઉપજે ત્યાં સમાય;
 છાટમ જે ભજે અલ્પમાં રે, ત્યારે તે હામે રિથર થાય. ભજન૦

૧૦

એ મન શુદ્ધ ન થાયે, ગુરુ સેવ્યા વિના,
 અનેક જન્મનું ટળે નહિ અજ્ઞાન જો;
 વિષયવાસના પામરની નવ પાલટે,
 દૃઢ થઈ નવ ધરે પ્રભુનું ધ્યાન જો. એ મન૦
 બ્રાંત ભેદ સંશય બહુ નાના ભાતના,
 સમર્થ ગુરુ વિના નવ છેદે કોઈ જો;
 અવર ઉપાસન કોટિક કોઈ કરે ખીખાં,
 હંસ મળ્યા વિણ હરિશું હેત ન હોય જો. એ મન૦
 જન્યત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ થાયે જે સદા,
 તેહ તણે જે સાક્ષી સર્વાંતીત જો;
 જોડણુહાર રહ્યો રે બાવન બાહેરે,
 પ્રગટ કરીને ગુરુ આપે પ્રતીત જો. એ મન૦
 બિછડ્યો હરિથી કોટિક જુગ વીતી ગયા,
 અવજો થઈને આરાધે જડ ઇષ્ટ જો;
 જપે નામ પણ નામીને જાણે નહિ,
 પ્રકટ ગુરુને પૂજે નહિ પાપિષ્ઠ જો. એ મન૦
 અંતર લક્ષ્ય વિના રે બાહેર જે ભજો,
 તન મન કેરા ટળે નહિ સંતાપ તાપ જો;
 મહાદુઃખ માયા કાળ તણું ત્યારે મટે,
 જ્યારે આપે અમર મંત્રનો જાપ જો. એ મન૦

શુદ્ધ બોધમય સદ્ગુરુ જ્ઞાની સેનિયે,
 બ્રહ્મવેત્તા તે ટાળે બવનો દ્વંદ્વ જ્ઞે;
 અભય કરી અમૃત સુખ આપે અતિ ઘણું,
 નિજ ગમથી દર્શાવે નિજ આનંદ જ્ઞે. એ મન૦
 જ્ઞે જાણે તો એમ કરીને જાણુજ્ઞે,
 સકળ શાસ્ત્રનો એ નિશ્ચય સિદ્ધાંત જ્ઞે;
 ગુરુપ્રતાપે પૂરણ પદને પામિયે,
 છોટમ એમ ત્યાં છે કોટિક સાંત જ્ઞે. એ મન૦

૧૧

કહ્યા છે ગુરુ કરવા કેવા, પોતે તરે ને તારે તેવા. રેક
 તુચ્છ કર્મનો ત્યાગ કરાવે, તેમાં નહિ કાચું !
 મનોવિદ્યાર મટાડે શિષ્યના, તત્ત્વ કહી સાચું રે! કહ્યા છે૦
 પરબ્રહ્મનો પંથ બતાવે, મહા દુર્ગુણ ટાળે;
 સાચો બોધ શિષ્યને આપી પ્રભુ સન્મુખ વાળે રે! કહ્યા છે૦
 સત્ય દયા ને શીલ નિરંતર પ્રેમ થટી પાળે;
 જમપુરમાં જનનારા જનને તે પાછા વાળે રે! કહ્યા છે૦
 વેદ શાસ્ત્રનું જ્ઞાન શિષ્યને કહે ઘણું સારું;
 કહે છોટમ એવા ગુરુ કરતાં કામ સરે તારું રે. કહ્યા છે૦

૧૨

કાયાફી નગરી રે કાધી છે કોઈ કારીગરે;
 મને માની મારી રે, મિથ્યા અભિમાન ધરે. કાયા૦
 એક રોમ તારા અંગમાં જીવડા, તારું કયું નવ થાય !
 ઘણી થઈને ધંધો કરે, પણ કર્મ કરી બંધાય,
 શિર પર સ્વામી રે, ડરતો નથી તેને ડરે. કાયા૦
 નવે દરવાજે અમલ મનનો, જાગ્રત માંહી જાણાય;
 સ્વપ્ન થયું ત્યારે પરવશ પડિયો, સુખ-દુઃખ રહેતો જાય,
 જાન નથી રહેતું રે નિદ્રા માંહી જ્યારે દરે. કાયા૦

આવું હતાં પણ આપ ન શોધે, ને કરે ઘણો અહંકાર;
કુકર્મ કરી કરી કષ્ટ જ સહે છે, મૂઆ પછી જમમાર!
વિચાર નથી કરતો રે: હું તે કાણુ કેનો ખરે? કાયા૦
પોતાના હાપણુમાંથી પામર પૂરો ને પરધન હણુવા પ્રવીણ;
તત્ત્વવિચાર તારા ઉરમાં ન આવે, મૂરખ તું મતિહીણ,
કહેણુ નવ માને રે, કુટિલ મત આગળ કરે. કાયા૦
જેની સત્તાએ મન મોજ માણે છે, તેની સત્તા ચૌદે લોક!
તે પ્રભુને નથી પાસે પરખતો, પામે છે હરખ ને શોક;
વિશ્વરૂપી વાડી રે રચી છે એવી વિશ્વંભરે. કાયા૦
સૂઆપણું મન તુજને સોંપ્યું, ત્યારે પ્રીતે પ્રજનને પાળ;
તને દગે જે સેવક તારા, તેને શોધીને ટાળ;
છોટમ સાધન કરી લે રે, જેથી ભવસિંધુ તરે. કાયા૦

૧૩

કાયા છે ત્યાં સુધી કર સમરણુ કીરતારનું રે. ટેક
જતન કરી જટરામાં જોણે, તારો દેહ રચ્યો છે તેણે;
તેણે કામ કર્યું છે અતિ ઉપકારનું રે. કાયા૦
પ્રસવ થવા પહેલું પય કીધું, માતાના સ્તનમાં રચી દીધું;
તેણે કારજ સીધું તારા આહારનું રે. કાયા૦
કાન, નેત્ર દીધાં છે કેવાં? અંગ અમૂલ્ય સર્વે એવાં;
અંતઃકરણ કીધાં છે વિવિધ વિચારના રે. કાયા૦
દાંત દીધા તને ચાવણું ચાવવા, અન્ન સર્જિયું ઉદર ભરવા;
કર દીધા કારજ કરવા સંસારનું રે. કાયા૦
સુર-કુર્લભ મનુષ્યાદેહ પામી, લંપટ ના થવું લૂણુહરામી;
છોટમ શરણુ મહી લે સરજનહારનું રે. કાયા૦

૧૪

કિંચિત કુસંગે રે બોધ બગડે ઘણો રે : પ્રત્યક્ષ તેનું છે પરમાણુ-
 મણુ દૂધમાંહે રે છાંટો પડે છાશનો રે, વળતી તેનાં બીજાં થાય વખાણુ. કિં
 અદ્ય અનાયારે રે નળને કલિ નજો રે, ઘૂતે દીધો પાંડવને વનવાસ;
 અસાધુને સંગે રે આવી પડે આપદા રે, વિષ જેમ કરે વપુનો વિનાશ. કિં
 ગંગાજળના ઘટને રે મૂકે મદિરા વિષે રે, પછી તેને કોઈ ન માને પવિત્ર;
 પુંશ્વલીની સંગે રે પળે જો પતિવ્રતા રે, ચારુ તેના કોઈ ના ગાય ચરિત્ર ! કિં
 સારો કોઈ સન્નજન રે ચાલે સંગે ચોરને રે, પાપીને પ્રસંગે પકડાયો જાય;
 ગાય સારી કોઈ દિન રે હરાયા સંગે હજો રે, બિચારીને ગળે ડેરો બંધાય. કિં
 બ્રહ્મચારી ભૂટે રે ભેટે કોઈ ભામિની રે, નિયમ તેના સઘળા નિષ્કળ થાય;
 સંન્યાસીને સોનું રે અડે જ્યારે અંગમાં રે, વૃથા વેપધારી સમો કહેવાય. કિં
 વેરાગી વનિતામાં રે જઈ ભેળો વસે રે, બાવાની તો બુદ્ધિનો થાય બગાડ;
 ભ્રષ્ટ થાય જોગી રે ભોગી ભેળો જો ભજે રે, ઝેરે જેમ જાય સમૂળું ઝાડ ! કિં
 બુદ્ધિને બગાડે રે નિંદા ચાલે લોકમાં રે, કહેવાય તેનું નામ કુસંગ;
 અરીણુ પીએ એદી રે ઝોડાં ખાય જંગતાં રે, રહે નહિ સારો શરીરનો રંગ. કિં
 તે માટે તપાસી રે તનમનથી તળે રે, ભજો એક ભક્તવત્સલ ભગવંત;
 છાટમ સંગ કરીએ રે સાચા મુજન તણો રે, જેમજો જ્ઞાની ઘણા ગુણવંત. કિં

૧૫

કોઈ દેખો રે આ ઘટકો ખેલ, જામે દીપ જલે બિન બત્તી તેલ !
 જી હાં અનહદ નાદ, બજો અપાર; માંહીં મુરલી મૃદંગ ને સીંગી સાર;
 ખટયકમાં બાજત પ્રણવતાર. કોઈ દેખે
 જહાં સોહં-હસો રમત રંગ, લિખે પાંચ-પચીસ પ્રકૃતિ સંગ;
 જહાં રૂપ નહિ, આદાર, અંગ ! કોઈ દેખે
 સખ દેવ કરત હય રંગરાગ, કોઈ ગુરુમુખી, સમજે ગુરુકો ભાગ;
 તહાં કલ્પવૃક્ષકી બની હે બાગ. કોઈ દેખે
 જહાં શિવ-સનકાદિક ધરત ધ્યાન, અતિ પ્રેમ સુધારસ કરત પાન;
 કહે છાટમ એ સદ્ગુરુકી સાન. કોઈ દેખે

૧૬

કાઈ મનમેળાપી હોય, તો મન ફેરી કહીએ;
 બેઢિલ જીવ શું મૌન ગૃહી રહીએ રે. કાઈ
 મનમેળાપી મનથી ન મૂકે, એક ટેક હોય તેને;
 ગુરુનું જ્ઞાન ટકે અંતરમાં, ભાવ ભરુંસો દઢ જોને રે. કાઈ
 મરતાં સુધી મનથી ન મૂકે, તે કહીએ મન મેળું;
 હેત-પ્રીતિ લગમળ હરિરસમાં, દૂધ ને સાકર ભેળું રે. કાઈ
 બેઢિલ જીવ તે હોય અધ્યયન્યા, સાંભળીને શક થાય;
 મતલબ સુધી મળતા રહે પણ, અવગુણ ગિલટા ગાય રે. કાઈ
 બે મેરનું બોલે તે બેઢિલ, ભાવે ન બજે કેને;
 આપણું લઈને કહે અન્યને, કુટિલપણું જોને રે. કાઈ
 કાગતણા કુટુંબી હોય, તે જનનાં ચાંદાં જીએ;
 ખરની આગળ ખાંડ ધરે, પણ ટેવ જોખરની ન ખૂએ રે. કાઈ
 પરથમ પ્રેમ પરીક્ષા લઈને, હરિનું હારદ કહીએ;
 છાટમ કલ્પ વૃક્ષને કાપી, આવળ ઝીંટવા ન જઈએ રે. કાઈ

૧૭

ખેલે પિયા જોય ગગનમેં હોરી: કહા જાની શકે મતિ મોરી! ટેક
 આપ અરૂપ રૂપ બહુ સરજે, અંડ અનંત કરો રી;
 અખિલ જીવકું નાચ નચાવે, જાકે હાથમેં દોરી. ખેલે
 રૂપરંગ બહુ ભાંતિ ભાંતીકે, જીગલ-નારી નર જોરી;
 કાણકી સૂરત એકસી ન આવે, અહલુત ચાતુરી તોરી. ખેલે
 ખેલનહાર નજરમેં ન આવે, સખકી મતિ ભઈ મોરી;
 સોહં-સોહં શબ્દ હોત હૈ, ગુરુ ગમે જાત અહોરી. ખેલે
 નેતિ નેતિ કહી નિગમ પોકારે, વિનય કરત કર જોરી;
 છાટમ એસે પ્રભુકું ન જાને, તાકી મતિ અતિ થોરી. ખેલે

૧૮

ગુરુગમસે ખેલો હોરી: મીઠે મલિન વાસના તોરી. ટક
 આસન મારી, સુરતા દઢ ધારી, ત્રિકુટી ધ્યાન ધરો રી;
 સાસ-ઉસાસ શામસંગ ખેલો, નૈન અચલ ચિત્ત જોરી;
 ગગન ઘર જાઈ જસોરી. ગુરુ
 અનહદ નાદ મૃદંગ મોરલી, સુનકે સુરત ચલી મોરી;
 કોટિ અનંગ અંગ પ્રતિ સોહે, ઐસે કિશોર-કિશોરી;
 સંગ સખિયનકી ટોરી. ગુરુ
 જળહળ જ્યોત ઉઘોત કોટિ રવિ, અદ્ભુત ખેલ મચોરી;
 નીરખ સ્વરૂપ, દેવ સખ મોહે, વિનય કરત કર જોરી;
 નિગમ જશ ગાત જહોરી. ગુરુ
 પાર-અવાર નહિ હે જાકો, ગુરુગમ જાત અલો રી;
 જન છોટમ સદ્ગુરુ કરુણાસે, સો પ્રભુ દરસ બયો રી;
 દેહકો દોષ ગયો રી. ગુરુ

૧૯

ગુરુ વિષ્ણુ મર્મ ન જાણે, કોઈ જન ગુરુ વિષ્ણુ મર્મ ન જાણે !
 ક્ષત્ર જાણવો કોણ કોણે ? કોઈ
 જાવન અક્ષર માણસ ખોલે, કળ એ ભરી છે કોણે ?
 જીવ દેહમાં રહીને વહે, પણ પ્રભુરચના ન પ્રમાણે ! કોઈ
 ઔપધ સધનાં, ગાંધીના ઘરમાં, તે વૈદ વિના મરે રોગે !
 દોટેલું ધન પણ ગુરુ વિષ્ણુ ધરનું, કેમ પડે ઉપજોગે ? કોઈ
 મહાસિંધુમાં નૌકા મૂકે, મરમી પાર ઉતારે !
 ભેદ લજા વિષ્ણુ જૂલો બમે, તે શ્રમ કરી સરવે હારે. કોઈ
 અર્ક વિના સધળે અંધારું, પાસ પડ્યું ના સૂગે;
 જન છોટમ ગુરુ જ્ઞાન મળે, તે પ્રગટ પ્રભુને જૂએ. કોઈ

૨૦

છૂપી છૂપી છાના રે કેમ રહેશે કેશવા રે ?
 બાણ્યા છો જી જીવન જગદાધાર;
 કરુણાના સિંધુ રે, વલ્લભ ભક્તના રે, કરો કૃપા કરુણીના કિરતાર. છૂપીં
 જીવ કેરા જીવન રે, પ્રાણુ છો જી પ્રાણુના રે,
 મનના તો સાક્ષી છો, મહારાજ !
 અવગુણી બાણી રે, રખે અળગા થતા રે, અંતરજ્ઞમી સુધારો કાજ. છૂપીં
 અધમ ઉદ્ધારણુ રે, અશરણુ શરણુ છો રે,
 ભક્તવત્સલ ! ભયભંજનહાર;
 પતિતને પાવન રે, કર્તા પૂર્ણ છો રે, દયાનિધિ દેવ ગુણી દાતાર. છૂપીં
 અરજ અમારી રે, પ્રભુ ઉરમાં ધરો રે,
 પળે પળે પ્રભુજી રહેજો પાસ;
 વંદન તમારું રે, હજો મને માવજી રે, છોટમ સમરે શ્વામોચ્છવાસ. છૂપીં

૨૧

છે સુપનાની બાજી, જગત સુખ છે સુપનાની બાજી;
 રૂઢું બાણી થવું નહિ રાજી, જગતં
 ભગતનું સુખ કે દુઃખ સઘળું સ્વપ્ન વિષે નથી રહેતું;
 સ્વપ્નમાં સુખદુઃખ જે જે થાય, તે નિદ્રામાં કેઈ નથી લહેતું. જગતં
 મરણ-અવસ્થા એ જ પ્રમાણે બાણુ વિના જડ થાશે;
 નીતિ-અનીતિતણાં ફળ સઘળાં જીવની સાથે જાશે. જગતં
 મૂરખ નર તે મર્મ ન બાણે, શમણાને સાચું બાણે;
 સુત વિત દારા વૈભવ દેખી ગર્વ અતિશે આણે. જગતં
 હાણુ બાણીને રોવા લાગે, હોય લાભ તો હરખે;
 કાણુભંજુર છે ખેલ ખલકનો પામર જીવ ન પરખે. જગતં
 સમજુદિ રહે સઘળે હામે, તે નર સાચા માની;
 છોટમ સર્વ હરિને સમર્પે, તેને ચિંતા શાની? જગતં

૨૨

જા કે શિર પર સર્જનહાર, સો હિ નર કાયસે ડરે ?
 જૈસા કેસરી કેરા કુમાર, અભય બન બનમેં ફિરે. સો હિં
 બાળકકું વૈતાલ ડરાવે, જબ લગ સમજત નાહિ;
 બડા હુઆ સો બીક ન માને, મરમ લહે મનમાંહી. સો હિં
 ઘેંડાકું બહુ ડર ભૂચરકા, જબલગ પડે પડિયાં;
 ગુરુ ગમ જાને પદાં ફૂટયા, જઈ ગગન ઘર અડિયાં. સો હિં
 લોક-લાજ ડર અહલ ભજનમેં, ના હાલ નરકું આવે;
 શરા પૂરા કેઠકે વિરલા, ગુનપતિ ગુન ગાવે. સો હિં
 સ્વાંગ સતીકા જબ હિ પહના, તન મન પતિકું દીના;
 છોટમ સદા રહી સેવામેં, ત્રિભુવનમેં જશ લીના. સો હિં

૨૩

હવ અહાને જાય જાણવા, ઝોળખાણ નહિ એને રે;
 ઝોળખાણ તો ત્યારે થાયે, ઝોડખાણ જડે જોને રે. હવં
 અક્ષરખાણ પ્રણવ છે નરમાં, તેથી બિપત્રે વાણી રે;
 અવિરલ ધાર પાર રહી પોણે, તેની વાત અઝણી રે. હવં
 પશુપંખી જે વાણી વહે છે, અક્ષર બે કે ચાર રે;
 બાવન અક્ષર બોલી હવજંતુને, એ નરનો અવતાર રે. હવં
 રથાવર-જંગમ જંતુ જાણી, સરજે સદા મહેશ રે;
 માનવમૂર્તિ મોટી જાણી, બુદ્ધિ આપી બેશ રે. હવં
 અંતરજમીને આધારે હવે છે સહુ જંત રે;
 વિશ્વમાંહી વ્યાપક તે ઈશ્વર સત્ય જ્ઞાન અનંત રે. હવં
 સર્વ વસ્તુમાં પૂર્ણ રહ્યો તે પૂર્ણ-અહલ કહેવાય રે;
 જન છોટમ તેને જો જાણે, આવાગમન ન થાય રે. હવં

૨૪

તું તો ન્યારો રહીને ખેલે, હે નારાયણા રે ! ૨૬
 તારી ઇચ્છા એ જ માયા, તેમાં સઘળા ભેદ સમાયા; (૨)
 તું નિર્ગુણ પણ ગુણ તુજમાં દીસે ઘણા રે. તું તો
 પવન-પાણીનો પિંડ બનાવે, તેમાં ચૈતન્ય તારું આવે; (૨)
 તુજ હાપણુ જોતામાં કાંઈ નહિ મણા રે. તું તો
 નટ જેમ પટને ઓથે રહે છે, સકળ પૂતળાં નાચ કરે છે; (૨)
 તેમ તારા કરમાં સર્વેના તાંતણા રે. તું તો
 એક કળે સૌ જગત હલાવે, ચમકદષ્ટિ જેમ લોહ ચૂળાવે; (૨)
 ઇચ્છા, જ્ઞાન, ક્રિયા, ગુણ, તારા સોહામણા રે. તું તો
 તું ખેલે છે બાજી તારી, એમાં ન પહોંચે બુદ્ધિ અમારી; (૨)
 છોટમ તુજને જોતાં, બાંએ ભ્રમણા રે. તું તો

૨૫

તું તો તારું આપ વિસારી, કાયાને હું કહે છે રે;
 જડ સંધે જડ જેવો થઈને, કર્મભાર શિર લે છે રે. તું તો
 દેહ અશુદ્ધ મહિન મહાજડ, તું ચેતનધન અજગો રે;
 લોહ ને અગ્નિ એક મળે જેમ, તેમ તું દેહને વળગ્યો રે. તું તો
 હૃદયરૂપી સરોવર કહીએ, હંસ ચરે છે એમાં રે;
 બિન્ન બિન્ન વૃત્તિદલ કહીએ, બુદ્ધિ પંકજ જેમાં રે. તું તો
 હુંકાર શબ્દે બહાર આવે, સકાર અંત કહીએ રે;
 પ્રાણુતણી વૃત્તિ છે ન્યારી, પ્રાણાત્મા હંસ કહીએ રે. તું તો
 ગુણનું બંધન છે ગુણ સુધી, ગુણ તો ત્રિગુણ માયા રે;
 દેહરૂપ થઈ કર્મ કરે છે, તેથી બિપન્ને કાયા રે. તું તો
 એ તો વાદળમાં અવરાયો, એવું કહે અજ્ઞાની રે;
 આવરણ છે પોતાની આંખે, અવળું લે છે માની રે. તું તો
 એમ બુદ્ધિ અજ્ઞાને ઘેરી, સત્ય સ્વરૂપ ના ભાસે રે;
 છોટમ સોંજે મુક્તિ પામે, જો નિજ તત્ત્વ તપાસે રે. તું તો

૨૬

તેરા સરજનહાર હજુર, દેખો ગુરુ જ્ઞાન ગ્રહી;
 દુર્ભાગી કહત હે દૂર, જાકુ ગુરુગમ નહિ. દેખો
 બ્રહ્મા આયુષ જાવ પંથમે, તો હું ઠોર ન પાવે;
 સો સદ્ગુરુ એક સહજ સાનમે, નિકટ નાથ દરસાવે. દેખો
 આપ બળે તપ-તીરથ સાધન, જોગ-જગન જપ કરહી;
 બ્રહ્મલોકમે જઈ ભોગવે, પાછા પુનર્ભવ ફરહી. દેખો
 તૃણકી ઓથે ગિરિ અવરાયા, કહત લોકમે બાની;
 આપા એથે રહત મહારાજ, સો ગુરુ કહત નિશાની. દેખો
 અંડ પિંડકા પોખનહારા; ચિદ્ધન ચતુર-સુજનના;
 જન છોટમ સદ્ગુરુ પરતાપે, સો કરતા સત માના. દેખો

૨૭

દર્શન દેજો રે દયા કરી, કરુણાસિંધુ શ્રી જગદીશ; (૨)
 સત્યચિતરૂપે રે આપ છો, એવું કહે છે શ્રુતિને શીશ. દર્શન
 એકે કાળે રે અનંતના, નેત્ર વિના નીરખો છો રૂપ; દર્શન
 લોક ચરાચર રે જાંતને, હાથ વિના સરજો છો ભૂપ. દર્શન
 શ્રોત્ર વિહુણા રે સર્વના, વચન સુણો છો શ્રી જગનાથ;
 સરજો પાળો રે સંહારો છો, સર્વે કામ કરો છો સાથ. દર્શન
 દર્શન આદિક રે શક્તિઓ, સધળી છે તમમાં મહારાજ; (૨)
 અરજ સુણીને રે ભક્તની, તેનાં સર્વ સુધારો કાજ. દર્શન
 ચૈતન્યરૂપે રે આપ છો, નિજ શક્તિ પણ ચૈતન્યરૂપ;
 જેમ સાકરના રે વૃક્ષના, અવયવ સાકારરૂપ અનુપ. દર્શન
 માયા ગુણ નહિ રે આપમાં, માટે નિર્ગુણ કહે છે વેદ;
 નિજ ગુણ સારા રે છે ધણા, માટે સગુણ સ્વરૂપ અછેદ. દર્શન
 સધળે વ્યાપક રે છો સદા, અગણિત ગુણ માયાના ઈશ;
 જન છોટમની રે આપદા, કૃપા કરી હરજો જગદીશ. દર્શન

૨૮

જે કોઈ હોય હરિના દાસ, તેના ઘટમાં હરિનો વાસ. ૨૩
 ગુરુની દ્રષ્ટે જુએ હરિને, જે ચોતાની પાસ;
 મન વશ કર્મે હરિમાં વરતે, આઠ પહોર અબ્યાસ. જે કોઈ
 ગદગદ કંઠે ગાય હરિગુણ, પ્રગટે પ્રેમપ્રકાશ;
 ચૌદ લોકમાં ચિત્ત ના ગોડે, કરે ન કોઈની આશ. જે કોઈ
 જેવું લોહ ધરે પાવકમાં, લોહમાં પાવકવાસ;
 એમ અહોનિશ રહે મળીને, હરિમાં હરિના દાસ. જે કોઈ
 હરિ હરિ રટણ નિરંતર તેને, સમરણ સાસ-હિસાસ;
 છોટમ હરિથી ન પડે અળગા, જેમ પુષ્પમાં વાસ. જે કોઈ

૨૯

નથી રે અગ્નિયું નાથનું, જે છે અંતરગમી;
 તું નથી લહેતો તેહને એ તો તુજમાં પામી. નથી
 વ્યાપક સધળા વિશ્વમાં જોને શક્તિ છે જોની;
 અણુંએ અગ્નિયું નવ રહે, અહભુત ગતિ એની. નથી
 વીજળીકેરા તારમાં વાત જાય છે વહેલી;
 જાણશક્તિ જગદીશને જણવે કરતાં પહેલી. નથી
 જીવનદોરી જીવની જગદીશને હાથે;
 પ્રાણીમાત્રના પિંડની જાણ સધળી સાથે. નથી
 આપણે અંગે જે અડે, મન ઝટપટ જાણે;
 સૌના મનનું શ્રીહરિ, પરમે એ જ પ્રમાણે. નથી
 જ્ઞાન, ઈન્દ્રિય ને મન વડે કૃત્ય જે જે કરવું;
 માહું કરતાં મન વિષે ઈશ્વરથી ડરવું. નથી
 પ્રાણીતણાં પુણ્ય-પાપનું જેના હાથમાં પાતું;
 સાક્ષી સર્વે કર્મનો, તેથી ક્યમ રહે છાનું? નથી
 હુકમ હરિનો શિર ધરી, કામ સધળાં કરીએ;
 છોટમ તેની કૃપા થકી, ભવસાગર તરીએ. નથી

૩૦

નવ અંતર થાય ઉઠેલ, જ્ઞાની સદ્ગુરુ વિના;
 ખોટો જાણે નહિ ભવ-ખેલ, ન થાય ઉપાસના. જ્ઞાની૦
 સાડાત્રણ મણુ સૂત્ર ગુંચાયું, તેનો હાથ ન લાગે તાર;
 શું કરે બુદ્ધિ બાપડી રે, જેના ઘટમાં ઘણો અંધકાર? જ્ઞાની૦
 તે અંધારાં ઉલેચવા રે, બીજા અનેક ઉપાય;
 અનુભવ-અર્ક જીગ્યા વિના રે, કોઈ કાળે તે અળગું ન થાય. જ્ઞાની૦
 ક્યાં થકી જીવ આવિયો? ને પિંડ મધ્યે ક્યાં વાસ?
 પિંડ પડ્યા પછી ક્યાં જશે રે? તેની કો'એ ન કીધી તપાસ. જ્ઞાની૦
 એમ વિચાર વિના ગયા રે, ઘણા ઘસંતા હાથ;
 સદ્ગુરુ લક્ષ્ય લહ્યા વિના રે, ક્યમ મળશે ત્રિભુવનનાથ? જ્ઞાની૦
 તૃષા ન શીટે તો જ વિણુ ભૂખ ભોજન વિણુ નવ જાય;
 ગુરુ વિના હરિ નવ મળે રે, જો કરીએ કોટિ ઉપાય. જ્ઞાની૦
 થોડામાંહી ઘણું કહ્યું, પણ કોઈ ન જોસે ઘાટ;
 છોટમ સજ્જન સમજશે રે, ભમે દુર્જન બારે વાટ. જ્ઞાની૦

૩૧

પ્રેમી આવો રે, પ્રેમ-સુધારસ પીવા. ટેક
 અગાધ જળમાં મોતી માટે જ્યમ પેસે મરજીવા;
 જળહળ જ્યોતિ પ્રકટ પ્રભુ દીસે રામ રામમાં દીવા. પ્રેમી૦
 અંતરજનમી સહુમાં વ્યાપક અંતરમાં ઓળખાશે;
 જડતા જળ જન્મની જશે, પાતક પ્રલે' થાશે. પ્રેમી૦
 રાગાદિક જે દોષ હોય, તે ભક્તિભાવથી બાગે;
 ઈશ્વરની રચના દેખીને ઉગ્ર જ્ઞાન ગુણુ જાગે. પ્રેમી૦
 જપ તપ જોગ જાગ વ્રત તીરથ, પંચ દેવની સેવા;
 તેણે તો કાંઈ પ્રભુ નવ રીઝે પ્રેમ લક્ષણા જેવા. પ્રેમી૦

સહુ શણુગાર સુંદરી પહેરે, પણુ હોય કુલક્ષણુ જેને;
 સાચા સ્નેહ વિના કો કાળે કંઈ નહીં વશ તેને. પ્રેમી૦
 અંતરલક્ષ-પ્રેમ પ્રભુ સાથે, એક પલક નવ બૂલે;
 જન છોટમ તે સાચી વનિતા, સ્વામી સંગે બૂલે. પ્રેમી૦

૩૨

મનનો મરમ જે બાણે, ચતુર નર મનનો મરમ જે બાણે !
 હીક સમજીને રાણે કેકાણે. ચતુર૦
 જળ મધ્યે મચ્છ જેમ રમે છે, મગન થઈને મહાણે;
 વિષયવારિમાં મગ્ન થઈને, ચારે દિશાએ ચાલે. ચતુર૦
 જેવું પંખી બાડે આકાશે, ત્યાં સુધી ગતિ જેની;
 વાતાવરણથી વિશેષ જવાની આગળ ગતિ નથી તેની. ચતુર૦
 મનના રચેલા જે જે પદારથ, ત્યાં સુધી મન બાંધે;
 મનની પાર મુકુંદ ગિરાળે, ત્યાં જાતાં લય થાશે. ચતુર૦
 જ્ઞાનીનું મન જન્ય બ્રહ્મમાં, વિષયીનું વિષયે ભસે છે;
 ભક્તતાણું ભગવંત ભજનમાં રાત-દિવસ રસ લે છે. ચતુર૦
 નીતિવાળા જનનું મન નિશ્ચલ, નીતિ ત્યજી નવ ડાલે;
 દ્રાવેલા મનના જીવ ફટાણા, જે'કેલા સરખું બોલે. ચતુર૦
 પંચ વિષયનો સવળો પસારો, તે ઉપર મન દોડે;
 છોટમ સહજ સ્વરૂપ વિચારે, મનની અવિદ્યાને છોડે. ચતુર૦

૩૩

મનવો મુસાફર રે, ફરે બહુ મારગે રે, દરી નવ બેસે પોતાને ઠામ;
 દુર્બળ થઈને રે ફરે બહુ દેશમાં રે, ગયો ભૂલી મૂળ પોતાનું ગામ. મનવો૦
 વિષયમાં વળુંધ્યો રે લંપટ લાલચુ રે, ઈંદ્રિય સારુ એ અથડાય;
 પ્રભુની સામગ્રી રે માને છે પોતાતણી રે, શિર લે છે શ્વાનશકટને ન્યાય. મનવો૦

પ્રવૃત્તિને સંગે રે પડે ભવપાશમાં રે, વારે વારે જ્ય છે જમને હાથ;
પ્રીતિ કરે છે રે જૂડા પ્રપંચમાં રે, હેત ન બિપત્રે હરિ ગુરુ સાથ. મનવોં
સાસ-ઉસાસે રે સમરણુ જે કરે રે, પવન દરે તો મન સ્થિર થાય;
છોટમ રહીએ રે સે'જ સ્વરૂપમાં રે, એ મન-નિગ્રહનો ઉપાય. મનવોં

૩૪

પ્રભુ તને પ્રસન્ન તે એમ થાયે, જે તું સાચો મારગ સા'યે. ટેક
એક ટેક ગુરુવચન પાળીને સેવા સમરણુ કરીએ; ગુણવંતા થઈ હરિગુણુ ગાતાં કોય થકી નવ ડરીએ. પ્રભું
કુળ કુટુંબને સગાં સહોદર સરવે સ્વારથ સારુ; અંત સમે' કોઈ કામ ન આવે ભજન કરે તે વારુ. પ્રભું
ઉપર શુદ્ધિ થાય સ્નાનથી મન શુદ્ધ થાયે જ્ઞાને; બાહ્યાભ્યંતર રહે નિર્મળો કરતા પ્રભુને ધ્યાને. પ્રભું
ભૂખ્યા જનને ભોજન દેવું, તરસ્યા જનને પાણી; કોઈ પ્રાણીને દુઃખ ન દેવું, અંશ પ્રભુના જાણી. પ્રભું
સાચા સ્નેહી હોય હરિના તેને સંગે રહીએ; પરપંચી પાખંડી જનમાં કહે છોટમ નવ જઈએ. પ્રભું

૩૫

પ્રભુનો મારગ સદૃથી સહેલો, એક અટપટું એમાં રે;
નિર્મળ મન પોતાનું કરવું, જ્યોતિ પ્રકાશે જેમાં રે. પ્રભુનો
ધનુર્વેદીના જેવી ધારણા, અધરી જાણો એમાં રે;
હેઠે તાકે ઉપર વીધે, ખરી ચાતુરી એમાં રે. પ્રભુનો
ભૂમિ ઉપર તો ભૂચર ચાલે, એમાં વિદ્વ અનંત રે;
અભપંથ તો છે ખેચરનો, ચાલી શકે કોઈ સંત રે. પ્રભુનો
અનુભવ આંખ્ય સૂરતની સીડી, સદ્ગુરુ હોય સહાય રે;
કહે છોટમ જે સાધક સાચો અભધામમાં જાય રે. પ્રભુનો

૩૬

પૂરા અંશ પ્રભુના હશે, જ્ઞાન તો તેના ઘટમાં જશે. ટંક
 રાજચિહ્ન હોય જેને અંગે, તે કરણી મન વસે;
 હજાર જણની મધ્ય હાથણી, કળશ ઢોળવા જશે. જ્ઞાન
 સરખો સૂરજ સઘળે છે, પણ નેત્રે નેયો જશે;
 પ્રાયઃ પંખીનું ખચું હોય, તો તે જ પાંખ પામશે. જ્ઞાન
 સિંહતણું પયપાન કરે, જે પુત્ર સિંહનો હશે;
 બરે નહિ બીજી જાતિને, કોઈ પ્રકારે કશે. જ્ઞાન
 પાવક દેખી ડરતા પ્રાણી, સર્વે કોરે ખસે;
 ધગધગતા અંગારા હોય, પણ ચકોર ખાવા ધસે. જ્ઞાન
 કહે છોટમ અનુભવી એક જ, કોટિ મનુષ્યમાં વસે;
 સૂરજ જેવો સૂરજ નહિ, પણ દીવે દીવો થશે ! જ્ઞાન

૩૭

ભરમે ભૂલ્યા તે નર ભટકે, દરી ન ખેસે દામે જોને;
 મન-વાણીનું મૂળ વિચારે, તે પૂરણપદ પામે જોને.
 પૂરણકેરી પ્રભા ન તૂટે, અગણિત અંડ રચાય જોને;
 જેમ બીજથી વૃક્ષ બને છે, એ અહ્ભુત મહિમાય જોને.
 અણુને આદે અખિલ જીવના, સરજે સઘળા ઘાટ જોને;
 એવા કરતાને ઓળખાવે, ગુરુ કરવા તે માટે જોને.
 એ પદના જે હોય અગ્નિયા, તેથી ન સરે કામ જોને;
 વૈદ્ય ઔષધી જો નવ જાણે, કેમ કરશે આરામ જોને?
 ઔષધકેરું નામ સમરતાં, જનનાં દુઃખ ન જાય જોને;
 હોય સજીવન મૂળી સાચી, તે સેવે સુખ થાય જોને.
 એમ વિચારી તત્ત્વ ઓળખો, સદ્ગુરુ કરજો સાચા જોને;
 ઢોંગી દેખી જો ધુતાશો, તેથી રહેશો કાચા જોને.

કાચા રહીને કુકર્મ કરશે, જાશે જમને હાથ જોને;
કંઠીવાળા કોરે રહેશે, કોઈ ન આવે સાથે જોને.
જ્ઞાની ગુરુને શરણે રહીને કરજો તત્ત્વવિચાર જોને;
છોટમ સરજનહાર ભજીને સુખથી પામે પાર જોને.

૩૮

બ્રાંતિએ જીવ ભમે છે, સમજ વિના બ્રાંતિએ જીવ ભમે છે;
તેથી દૈવત તેને નમે છે. સમજ૦
મૂળ વિચાર કરે નહિ મનમાં, આપ ભુલાયું અજાણે;
દિગ્બ્રમ થાય તે અવળું દેખે, પૂરવને પરચમ માને. સમજ૦
અખિલ લોકનો કર્તા ઇશ્વર, કામ અલૌકિક તેનું;
તેને ત્યજીને અવર હિપાસે, તુચ્છ જાણુપણું તેનું. સમજ૦
ભાસે ભૂત જ્યમ ભોળા મનુષ્યને, જીવતા જનના જેવું;
દેવ દેવી કે જે જે દીસે, તે સહુ જાણુવું તેવું. સમજ૦
મનમાં રૂપ અનેક થાય છે, તે સહુ જાણુવી માયા;
મનનો પ્રકાશક મન થકી અળગો, તે જાણે જન ડાહ્યા. સમજ૦
તત્ત્વવિચારે તપાસ કરે, તો ભૂલ સર્વથા ભાંગે;
જન છોટમ જગદીશ ભજે, તો મોહનિશાથી જાગે. સમજ૦

૩૯

મહાપદ લાધ્યું રે જોને, બીજાં સાધન ના રહ્યાં તેને. ટેક
સહજ સમાધી રે લાગી, અનુભવજ્યોતિ નિરંતર જુગી.
અનહદ વાગ્યાં રે વાજે, પરણવ-અરણવ લહેરે-ગાજે.
ગંગા-જમુના રે વહે છે, તરવેણીમાં તાલ મળે છે.
જન ત્યાં આવે રે ઝાઝા, ત્યાં છે સકળ તીરથનો રોગ.
દેવ-મુનિનો રે મેળો, ભાવિક સંઘ થયો છે ભેળો.
અક્ષયવટ છે રે એમાં, વિશ્વપતિનો વાસો તેમાં.

તે તીરથમાં રે નહાશે, કાગ મટીને હંસ જ થાશે.
 પિંડ જ તેમાં રે ધરશે, ઇંદ્રાતેર શંત કુજો તરશે.
 નિર્મળ થાશે રે કાયા, પ્રેમ-પ્રયાગ વિષે જે નહાયા.
 સતપુરુષોની રે સંગે, છાટમ નહાયો પરમ ઉમંગે.

૪૦

મહિમા મોટો રે નામનો, કિલ્મિશ કોટિ જન્મનાં જાય; (૨)
 પતિતપાવન રે છે સદા, જેને નિગમ નિરંતર ગાય. મહિમા
 જગત ચરાચર રે જે વડે, અધર રહ્યા છે અગણિત અંડ; (૨)
 રવિ શશિ તારા રે તે વડે, પ્રાણી માત્ર તણા પણુ પિંડ. મહિમા
 તારક કહીએ રે તેડને, સમરે શંકર, અજ ને શેષ; (૨)
 વશ છે વિષ્ણુ રે તે વડે, હરદમ સમરે નામ હમેશ. મહિમા
 નામસ્વરૂપી રે તાંતણે, બાંધ્યા ઋષિ-મુનિ દેવ સમેત;
 બીજ સર્વેનું રે એ જ છે, હૃદયે ધરીએ આણી હેત. મહિમા
 લક્ષ લગાવો રે નામનું, મૂઠી સર્વ કપટજનન; (૨)
 છાટમ સાધન રે એ ખરું, બ્યારે રીઝે બ્રહ્મ દયાળ. મહિમા

૪૧

પારગડો ઝાલો રે મહાપુરુષોત્તમ, સમજ લેજો સર્વનો સિદ્ધાંત જો;
 સ્વમસિ એ મહાવાક્ય છે વેદમાં, લક્ષ લઈને સજ્જન થાજો શાંત જો. મા
 રસના ભોગી રે કોઈકે અનુભવી, બીજન સર્વે દેખાદેખી ગાય જો;
 ક્ય વિના ગુરુ લવતા દીસે લોકમાં, તેણે શ્રોતાજનનું કામ ના થાય જો. મા
 થ સુણીને જ્ઞાની થઈ ગર્જે ધણુ, જ્ઞાન વિના નહિ આપતણે ઉદ્યોત જો;
 તુતણે તો નિશ્ચય નહિ વાચાસને, પ્રકાશ ન કરે ચિત્રામણી જ્યોત જો. મા
 જીનો દાતાર રહે છે વેગજો, પોષે સહુ તે રહ્યો પરાની પાર જો;
 તુને જાણી ના શકે તે વૈષ્ણવી, સમજ લેવો સદ્ગુરુ શબ્દ વિચાર જો. મા

નિર્ગુણ છે જગનાથ નિરંજન એકલો, અનંત શક્તિ અગણિતગુણઆગાર જો.
તે પ્રભુજીને પરખી ભજવો પ્રીતથી, સફળ થાય છે તે નરનો અવતાર જો. માં
સગુણ થઈને જ્ઞાન પ્રગટ પોતે કરે, તે કહેવાયા વ્યાસાદિક અવતાર જો;
નિરૂપે જગનાથ અખંડ સ્વરૂપ છે, છાટમ સમજી ભજિયે જગકિરતાર જો. માં

૪૨

રસિયા હોય તે રે, રસની રીતિ જાણે. રેક
વણુ જાણે તે કરે ઉદાસી, દેહ દમી મત તાણે;
મનની સાથે મથતાં મથતાં, ક્રોધકિ દરે કેકાણે. રસિયાં
રસિક શિરોમણિ જનનો નાયક, પ્રેમરસે બહુ રીઝે;
આનંદ મગ્ન અહોનિશ રમતાં, ભક્તિ ભાવથી ભીંજે. રસિયાં
અક્ષર ધરથી વેગે આવે, આનંદ અર્ણવ લહેરી;
રોમ રોમને કરે ઉજ્જગર, ચડે ખુમારી ઘેરી. રસિયાં
અણમેળું મન રહે મળીને, જો ગુરુ લક્ષ્યે લાગે;
આ ભવમાંહી નહિ સુખ એવું, એને સોમે ભાગે. રસિયાં
આનંદરૂપ તે પરબ્રહ્મનું, એમ વેદમાં કહે છે;
તે આનંદ સચરાચરમાંહી, અગમ અગોચર રહે છે. રસિયાં
શોક-દુઃખ નરૂપે માયા, આનંદો અવિનાશી;
જન છાટમ વિરલા જન જાણે, જો ગુરુચરણ ઉપાસી. રસિયાં

૪૩

રોમે રોમે ચડે, રામરસ રોમે રોમે ચડે. રેક
પીતાં પૂરણ અનુભવ પ્રગટે, અનંત નેત્ર બિઘડે;
દ્વાદશ-અંગૂલ ભરી પીએ, તો નવી સૃષ્ટિને ઘડે. રામરસ
સૂઘે તેને સ્વરૂપ દરસે, પાછો ભવ ના પડે; (૨)
આપે નિર્ભય સઘળે વર્તે, જો જાણવા ચડે. રામરસ

અજર ખુમારી અદ્ભુત ભારી, અહ્મ વિષે જઈ બહે; (૨)
 પિંડ અહ્માંડની પાર રહ્યો, તે હંસ થઈ નીવડે. રામરસ૦
 મરજવા તે મહારસ માણે, તેથી નહિ કોઈ બહે; (૨)
 જન છોટમ એવા જન મળતાં, ભાગ્ય ભક્ષાં બિવડે. રામરસ૦

૪૪

રંગ રસિયા સાથે, રમે સુમતિ શુદ્ધ નારી;
 મંદ મતિ તે શું જાણે બિચારી રે? રંગ રસિયા સાથે. રંગ૦
 એક પલક પતિને નવ ભૂલે, લે ત્રિકમ શું તાળી;
 અંતરથી હરિને ન કરે અળગા, તે તો તરુણી ટેકવાળી રે. રંગ૦
 સ્વામીને તે વહાલી વનિતા, વનિતાને પ્રિય સ્વામી;
 અરસપરસ એક એક શું પૂરણુ, પ્રીતિ અતીશે' જામી રે. રંગ૦
 અજ્ઞાણપણમાં એ સુખ ન લહે, ભામિની તે જ અમાળી;
 પ્રાણપતિ પાસેથી ન લહ્યો, હીંગલા પૂજવાને લાગી રે. રંગ૦
 જડ જેવી થઈ જડમાં રમતી, ન રમે સ્વામી સંગે;
 દુઃખ-દારિદ્ર તો ન ટળે તેનાં, એને એવે ઢંગે રે. રંગ૦
 સદ્ગુરુજી જેને સમજાવી, હાથ ઝલાવે હાથે;
 છોટમ પાકી તે જ પ્રેમદા, રમે જે નિજપતિ સાથે રે. રંગ૦

૪૫

શું શોધે, સમજિ? અંતર જેને ઉઘાડી;
 તને શું સમજાવે દા'ડી-દા'ડી રે શું શોધે. શું શોધે૦
 ગુરુમમ કુંચી કરમાં લઈને, બિવડે અજ્ઞાન તાળું;
 આજ્ઞાચક્રની ઉપર જેતાં, ત્યાં થાશે અજ્ઞવાળું રે. શું શોધે૦
 નિર્મળ વર નિરંતર વરસે, મહા મનોહર મોતી;
 અનલદ નાદ અહોનિશ બાજે, જળહળ દરસે જ્યોતિ રે. શું શોધે૦

ઓમકાર નાદ અહોનિશ થાયે ચિદાનંદ નિધિમાંથી;
 સોહં-પ્રકાશ કરે રગ રગમાં, ગુરુ વિના એ ગમ ક્યાંથી રે? શું શોધેં
 તે પ્રકાશથી તુજને જડશે, સુંદર સ્વરૂપ તારું;
 છોટમ તેનો કર્તા જાણે, તો બપજો સુખ સારું રે. શું શોધેં

૪૬

સદ્ગુરુ મળિયા રે, તેનું કારજ સરિયું. ટેક
 આત્મતત્ત્વ ઓળખાવ્યું જોણે, તે જોઈને ચિત્ત ઠરિયું;
 પિંડ-અક્ષાંડ, પાર-પરમેશ્વર, ત્યાં જોઈને ધર કરિયું. સદ્ગુરુ
 લક્ષણવંતા, લક્ષે પૂરા, તે ગુરુ પાર ઉતારે;
 લક્ષ્ય વિનાના લક્ષણ હોય, તે જનનું કામ ન સારે. સદ્ગુરુ
 લક્ષ્ય રૂપિયાં લોચન નહિ તે ગુરુનો કરજો સહાય;
 અંધે અંધ, રહે અથડાતા, બન્ને જોયાં ખાય. સદ્ગુરુ
 જીવ વિના બ્યમ દેહ વૃથા, ત્યમ લક્ષ્ય વિના ગુરુ એવા;
 વંઝા ગાય તે દૂધ નવ આપે, તે કરવાની સેવા. સદ્ગુરુ
 વ્યંજને વનિતાઓ વરિયો, સંતતિસુખ નહિ કેને;
 જગત ભગત કહી માને, તે તો પરમેશ્વરને બા'ને. સદ્ગુરુ
 તે માટે સાચા ગુરુ સેવો, આત્મ-લક્ષ્ય જે આપે;
 કોટિ જન્મનું બંધન તે તો પલક એકમાં કાપે. સદ્ગુરુ
 દુર્લભ વસ્તુતણા જે દાતા, તે ગુરુ ભજિયે ભાવે;
 જન છોટમ માણસ તન જેવો ફરી ફરી નહિ આવે. સદ્ગુરુ

૪૭

સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે, નવધા ભક્તિતણો એ રંગી.
 આકાશતણો એ વાસી રે, રહ્યો અગણિત અંડ પ્રકાશી રે;
 પ્રેમે ભક્તને આપ્યો છે ભાસી, સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે.
 રવિકિરણ જેમ કમળ વિકાસે રે, એમ પ્રેમે લહે પ્રભુ પાસે રે;
 ભવરોગ સમૂળો નાસે, સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે.

લોહચુંબકનો ગુણ પામી રે, એની સુરતા તે ઉત્તર સામી રે;
 જીવને જાણુવે છે અંતરજામી, સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે.
 દૂરદર્શક યંત્ર સહાયે રે, છંટે હોય તે પાસે જાણાયે રે;
 એમ પ્રેમે પ્રભુ નિરણાય, સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે.
 નેત્રે જોવામાં જે નવ આવે રે, સૂક્ષ્મદર્શક તે દર્શાવે રે;
 એમ પ્રેમ તે ઈશ ઓળખાવે, સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે.
 વીજળી-તારમાં વાત જાણાયે રે, પ્રેમે લક્ષ લાગે પ્રભુ સાથ રે;
 હરિને મેળવે લાથો લાય, સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે.
 કહે છાટમ સાધન અન્ય રે, નવ આવે પ્રેમ સમાન રે;
 આઠે પહોર એથી રહે ધ્યાન, સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે.

૪૮

સમજાણુ સાધન રે, સાર છે, અણુસમજે બહુ અથડાય;
 જળ ન્યમ બાસે રે ઝાંઝવાં, પશુ અજાણાં પીવા જાય. સમજાણુ
 વચન વિચારી રે જોલીએ, પરથમ ઉત્તમ સાધન એહ;
 વચને બ્રાંતિ રે થાય છે, વચને મટે સર્વ સંદેહ. સમજાણુ
 સુવચન સુખનું રે મૂળ છે, કુવચન કલેશતણું બાંડાર;
 પાંડવ પીડા રે પાગિયા, નીપજ્યો જનકવતો સંહાર. સમજાણુ
 વચને જાળા રે જીપજે, વચને શીતળ થાયે અંગ;
 વચને વાહ્યા રે જાય છે, વચને બાસે વરતુ અભંગ. સમજાણુ
 વચને વેરી રે વીસમે, વચને સજ્જન શત્રુ થાય;
 વચને બંધન રે પામશે, વચને જીવ મોક્ષમાં જાય. સમજાણુ
 છાટમ સાધન રે એ ખરું, ખીજાં સર્વે એની હેઠ;
 શબ્દ નિસરણી રે સર્ગની, ચઢતાં ઠરી બેસશે હેઠ. સમજાણુ

૪૯

સમજાણુ સાધન સાચું, સરવ થકી સમજાણુ સાધન સાચું !
 બિન સમજે કરે તે કાચું, સરવ થકી સમજાણુ સાધન સાચું. સમજાણુ

કાષ્ટને મથતાં અગ્નિ ન પ્રગટે-તાન પડે જો ટાઢો;
 દૂધમાં જામણુ સમજીને નાખો, તો દહીમાંથી માખણ કાઢો. સમજણુ
 રજણુને હામે ભુજંગ બાસે, તે સમજે સકળ ભય ભાગે;
 સ્વપ્ન વિષે જેમ સિંહ ઠરાવે, પણ ભય ન પામે જે જાગે. સમજણુ
 સૂઝ-સમજ એ અંતરચક્ષુ ! ગુરુગમે ઊઘડે જ્યારે;
 આપણું આપ ને રૂપ પ્રભુનું, જાણે જથારથ ત્યારે. સમજણુ
 સન્મુખ વૈકુંઠ સમજે તેને, અણુસમજીને આધે;
 કરમ કરે ને કાયાને કળે ! તેણે ભરમ નવ ભાગે. સમજણુ
 સાગર ગોપદ તુલ્ય દિસે, અને ગગન ગુંગવત થાય;
 જન છોટમ એ સમરથા જાણે, જો ગુરુ હાથ સદાય. સમજણુ

૫૦

સમજીને જોતાં રે, સદા ગુરુ જ્ઞાનમાં રે, અનુભવે અંતર દરસે આપ !
 દઢ થઈ જોતાં રે ત્રિકુટીએ ધ્યાનમાં રે, સે'જે થાય સોહં સોહં જાપ. સં
 ઘણાં ઘણાં વાજાં રે ગગનમાં ગડગડે રે, શંખધ્વનિ શરણાધ્યોનો સાદ;
 સૂરતની સીડીએ ચતુર પુરુષ ચડે રે, મુરલીનો વાગે મનોહર નાદ. સં
 ધન વિના ગાજે રે વાદળ વિના વીજળી રે, અરણ્ય જીછળે આડે પહોર;
 ઝળહળ દીસે રે, જ્યોતિ અતિ નિર્મળી રે, રવિચંદ્ર ઠરી રહે એક ઠોર. સં
 જોગ કરી જીઓ રે ઝોળખવા આપને રે, નિજ રૂપ વિના સર્વનો નાશ;
 આપ વડે દીસે રે સરવે અતિ ભલું રે, જાણેા સહુ તત્ત્વ તણેા એ પ્રકાશ. સં
 દેવળ મધ્યે રે જેમ દીપક જળે રે, હૃદયનું તિમિર ટાળે તેહ;
 અખિલ અંધારું રે ત્રિભુવનનું ટળે રે, સૂરજને તેજે નહિ સંદેહ. સં
 કર્તા-ભર્તા-હર્તા રે ઈશ્વર એક છે રે, તેને કોઈ જાણે સદ્ગુરુ આળ;
 અવર ઉપાસે રે એવા તો અનેક છે રે, તેને નહિ અલ્પ પ્રભુની ભાળ. સં
 કૂડાં કામ મૂકી રે બજો કિરતારને રે, ભક્તિભાવે સેવો સારાં કર્મ;
 સર્વે સમર્પો રે સરજનહારને રે, છોટમ ભક્તતણેા એ ધર્મ. સં

૫૧

સમરથ સદ્ગુરુ રે દાતા, સેવે શંકર, વિષ્ણુ, વિધાતા. ટેક
મુનિજન મહિમા રે જાણે, જશ બહુ વેદ પુરાણ વખાણે. સમરથ૦
અનુભવ ઝાઝો રે જેનો, શબ્દ અતોલ અમૂલ્ય એનો. સમરથ૦
દૈવી હવે રે જાણે, ભવ બ્રહ્માનો સંશય ભાણે. સમરથ૦
મહામતિમંતા રે માણે, મંદમતિ તે મરમ ન જાણે. સમરથ૦
જૂઠા જગમાં રે હેરા, ખલ જ્ઞાને આ હવ જસેરા. સમરથ૦
આળપંપાળે રે વળગ્યા, નિજ કર્તાથી કીધા અળગા. સમરથ૦
તે શું પ્રીછે રે પ્રાણી? ગુરુની ગમ જેણે નવ જાણી. સમરથ૦
અનુભવ ડેરી રે વાણી, અગમનિગમે તે પરમાણી. સમરથ૦
તે નવ પરજે રે પાપી, કલ્પિત બોલે મનથી થાપી. સમરથ૦
સદ્ગુરુ કહીએ રે તેને, જ્ઞાનનયન મોહું છે જેને. સમરથ૦
જ્ઞાન બ્રહ્મનું રે આપે, જન છોટમ મહાપદમાં થાપે. સમરથ૦

૫૨

સર્વમાં સોહં રામ રમે છે, પ્રગટ થઈ પાછો પોતામાં શમે છે. ટેક
શક્તિ ઓગદાર સ્વરૂપે એની, ત્રિગુણ થઈ ચોવીસ રૂપે તેની;
જગતની રચના કરેલી છે જેની. સર્વમાં૦
પ્રથમ મહાતત્ત્વનો સર્ગ બનાવ્યો, ઓમકાર તેના થકી ઉપજાવ્યો;
દ્રવ્યને જ્ઞાન ક્રિયામય કરાવ્યો. સર્વમાં૦
દ્રવ્ય-પંચભૂતને માત્રાઓ જાણો, ક્રિયા થકી ઈંદ્રિ'દશે પરમાણો;
દેવ-મન-જ્ઞાન-શક્તિ ઉર આણો. સર્વમાં૦
છટ્ટો અજ્ઞાન-સર્ગ ઉપજાવ્યો, સર્વ ભેજો સુંદર દેહ બનાવ્યો;
તેમાં હવ અંશ બ્રહ્મનો આવ્યો. સર્વમાં૦
અજ્ઞાને આપ ગયો છે ફૂલી, માયા મદ મોહે રહ્યો છે ફૂલી;
જયો છે જ્ઞાન પોતાનું ભૂલી. સર્વમાં૦

મળે ઠાઈ સદ્ગુરુ સાચા ન્યારે, દેહાભિમાન ત્યજવે ત્યારે;
 ‘તત્ત્વમસિ’-લક્ષ્ય બતાવે ન્યારે. સર્વમાં૦
 કૃપાનિધિ ગુરુની કૃપા હોય જેને, શબ્દાતીત સ્વરૂપ જણાશે તેને;
 છોટમ કહે આવાગમન નહિ તેને. સર્વમાં૦

૫૩

સંશય શમિયા રે જ્ઞાન પામિયો ન્યારે! ટેક
 સદ્ગુરુ સમરથ હિર ઉપકારી, સાન કરી સમગ્ગવ્યું;
 અગ્નિપણામાં દૂર દેખાતું, તે પાસે પરખાવ્યું; સંશય૦
 સર્વ પદારથ જડ છે, તેથી ચેતન ભિન્ન કહાવે;
 આઠે આવરણ રહિત અગમ ધર, પૂરા ગુરુથી પાવે. સંશય૦
 જનક સનક શિવ શેષ સમાજન, જેનો જાપ જાપે છે;
 ઠોટિ અંડ ઊપજેલા અંતે, જેમાં જાઈ શમે છે. સંશય૦
 પોતાને કંઈ મણિ પોતે ભૂલીને જામ શોધે;
 જાણ્યું ત્યારે થયું જથારથ, સદ્ગુરુ કહે જોધે. સંશય૦
 ભૂપ સ્વપ્નમાં થયો બિખારી, ઘર ઘર હીંડે ભમતો;
 જાણ્યો ત્યારે ગઈ આપદા, નિગ્નનંદમાં રમતો. સંશય૦
 ઈશ્વરને જાણે સુખ એવું, બંધન સઘળું જાણે;
 જન છોટમ સદ્ગુરુ કરુણાયે, જે સીધું સમગ્ગવ્યે. સંશય૦

૫૪

સોહંગ સંગે ધૂત ગચ્છાઈ! ગુરુ ગમસે જેલો બાઈ! ટેક
 ઈંગલા, પિંગલા, દોતું સાધ કે, સુધુગણા સંગ મિલાઈ;
 અજપા જાપ જાપો નિશ્વાસુર, ત્રિકુટીએ ધ્યાન લગાઈ;
 સૂરત ધરી દેખો રે, બાઈ! સોહંગ૦
 મૂળ, ઉપરથ, મણિપુર, અનાહત; વિશુદ્ધ, આજ્ઞા, ચક્રો જોઈ;
 સકલ દેવકું જાપ સમર્પો, સહસ્ર દેવે ચિત્ત લાઈ;
 દેખ લિયો જ્યોતિ જગાઈ. સોહંગ૦

અનહદ ધોર ગરજના અહભુત ! અનંત રંગ રહ્યો છાઈ;
 ઝાલ, ઝાલરી, વાગે વાંસળી, ભેરી, શંખ, શરણાઈ;
 સૂરત તીહાં લાવો રે, બાઈ ! સોહંગ૦
 સર્વાતીત ! સદોદિત પૂરણુ, સત્-ચિત્ જન સુખદાઈ;
 જન છોટમ સદ્ગુરુ પરતાપે, સો પદકી ગમ પાઈ;
 જોગકી જુગત યતાઈ. સોહંગ૦

૫૫

હર-દમસે હરિ ભજ લે ખંદા, ભૂલે મત ગાફેલ ગંદા. ટેક
 એહમેં તોલ ન મોલ જગતમેં, સો મિથ્યા ખોલે મંદા. હરદમ૦
 એ દમમેં હરિહર-અજ રહેના, એ દમમેં સૂરજ-ચંદા. હરદમ૦
 એ દમમેં ગંગા ઓર જમુના, શારદ ઓર સકલ છંદા. હરદમ૦
 એ દમમાંહી હંસ ધિરાજે, પ્રગટ કરે પરમાનંદા. હરદમ૦
 ખુદિ હંસી આતમ હંસા, ખાવન અક્ષર ખોલંદા. હરદમ૦
 કંઈ છોટમ યહી બેદ સમજકે ભજ ભગવંત કરુણાનંદા. હરદમ૦

૫૬

સત્ય નહિ તે ધર્મ જ શાનો? દયા વિના શું દામ જોને?
 મન વશ નહિ તે તપ શાનું? શીલ વિના શું રનાન જોને?
 ભાવ વિના તે ભક્તિ શાની? ભક્તિ વિના શું જ્ઞાન જોને?
 પ્રીતિ હોય તો પડો શાનો? દૈર્ઘ્ય વિના શું ધ્યાન જોને?
 સદ્ગુણુ નહિ તે સાધુ શાનો? તૃષ્ણા ત્યાં શો ત્યાગ જોને?
 જ્ઞાન વિના તે ગુરુજન શાનો? કંઈ વિના શો રાગ જોને?
 આંતિ રહી તે અનુભવ શાનો? સાચી ન મળે શોધ જોને?
 ધરમ અહાની કથા ન જાણે, તેને શાનો બોધ જોને?
 પ્રતાપ નહિ તે પ્રભુતા શાની? સિદ્ધિ વિના શો સિદ્ધ જોને?
 દેવત્ નહિ તે દેવ જ શાનો? રાંકપણે શી રિદ્ધિ જોને?

વિનય વિના તે વિદ્યા શાની? દામ વિના શું દાન જોને?
 નીર વિના તે નવાણુ શાનું? ધણી વિના શું ધામ જોને?
 કહ્યું કવે તે કવિજન શાનો? શૌર્ય વિના શો શૂરો જોને?
 સાયમ્બૂદનો કરે નિવેડો, તે તો પંડિત પૂરો જોને!
 સર્વગામિની સતી ન કહીએ, લક્ષ વિના શી ટેક જોને?
 સાયમ્બૂદની કિંમત ન કરે, છળમાં પાડ્યા છેક જોને!
 સાચા પ્રભુને જે નવ શોધે, તે નર કહીએ કાચા જોને!
 કહે છાટમ નિર્ધાર કરી લે, વેદતણી એ વાચા જોને!

૫૭

સૂઝ વિના અંધારું સકળ ઘટ સૂઝ વિના અંધારું;
 તું તો રૂપ લહે નહિ તારું. સકળ ઘટ૦
 અરકતેજથી આંખો ઝિઘડે, દુનિયાને તે દેખે;
 સૂઝ વિના સારું ને નરસું-સહુ સરખું કરી લેખે. સકળ ઘટ૦
 અદકી ઓછી સૂઝ સરવને આપી છે ફિરતારે;
 ઝાઝી સૂઝે સધળે જીતે, હોય ઓછી તે હારે. સકળ ઘટ૦
 રથાવર-જંગમ જીવ સરવમાં, સૂઝ પદારથ મોટું;
 ઉત્તમ સૂઝે અતિ સુખ પામે, અધમ સહે દુઃખ મોટું. સકળ ઘટ૦
 પરમ દયાળ પ્રભુની કરુણા જેના ઉપર જેવી;
 કહે છાટમ તેના ઉરમાંહે સૂઝ ઝિપજે તેવી. સકળ ઘટ૦

૫૮

જ્ઞાન વિના સાધન તે સર્વે ફેાક છે,
 જપ-તપ-સાધન સર્વે રાખ સમાન જો;
 જ્ઞાન વિના જગજીવન તે ક્યાંથી જડે?
 અંધા નરને બાસે નહિ કાંઈ જ્ઞાન જો. જ્ઞાન૦

નિજ કર્તા નવ જાણ્યા, ભૂલ્યો આપને,
મોહ-મઘ વ્યાપ્યું બહુ જેને મન જો;
જેમ છે તેમ જાણ્યું નહિ-બ્રાંતિએ ભમ્યો,
અવજો ચાલે કરે ઉપાસન અન્ય જો. જ્ઞાન૦

દિશા ભમેલો દેશ ન જાણે આપનો,
પૂરવને તો પશ્ચિમ પરઠે તેહ જો;
જડ પૂજે ને જડ આરાધે જડમતિ,
નિજ આત્મા તો માને છે જડ દેહ જો. જ્ઞાન૦

પાખંડીએ ભરમાવ્યા ભવ લોકને,
કપટ કરીને બાંધ્યા મતને ગ્રંથ જો;
વચને વાહ્યા જથ્થે રાખવા જીવને,
દેહ ભગ્નવી કયો પ્રપંચે પંથ જો. જ્ઞાન૦

હંસ-અંશની પ્રીછી નહિ પરનાગિકા,
મનુષ્ય નામને માન્યો મોટો મંત્ર જો;
મૂળ-મહેશ-મૂર્તિની કીધી સ્થાપના,
પંચ તત્ત્વનો ભોમો કીધો જંત્ર જો. જ્ઞાન૦

શુભ કર્મે નર સ્વર્ગતાણું સુખ ભોગવે,
અશુભ કરે તે અધમ યોનિમાં જાય જો;
લક્ષ ચોરાશી તનમાં જન ફરતો ફરે,
કોઈ કાળે તે જીવ બ્રહ્મ ના થાય જો. જ્ઞાન૦

શુદ્ધ-માર્ગ દેખાડે સર્વ મુમુક્ષુને,
ભાગ્ય-ભોગથી મળે ખરા ગુરુરાજ જો;
અગાધ બોધ કરે જે શ્રુતિમાંડે કહ્યો,
જન છોટમ તે જનનાં સુધરે કાજ જો. જ્ઞાન૦

જિતા મુનિ

૧

ઓ આતમરામ! સોહંગ રૂપે કાયાનગરમાં રહો છો;
 છસે એકવીસ હજાર, ઓહંગ સોહંગ સરવે કહો છો. ઓ०
 ત્યાં કથા ને કીર્તન થાયે છે, ત્યાં ગોવિંદના ગુણ ગાયે છે;
 તે સૂરતે કરી સંભળાયે છે. ઓ०
 આ મિથ્યા 'હુ' કહેવાયે છે, ત્યારે જન્મમરણ કાને થાયે છે?
 જેમ આવે તેમ જાયે છે. ઓ०
 એ નિરંતર આવે રહે છે, આ કહેવરાવ્યું સરવે કહે છે;
 જેમ આવે છે તેમ જ લે છે. ઓ०
 આ ઓહંકાર તો ખીજ છે, આ દેહ સર્વે અનિત છે;
 આ એવી જગતની રીત છે. ઓ०
 આ તનમન જેમ છે તેમ જાણો, તમે રેડંકારમાં પરમાણો;
 મુનિ જિતા કહે શબ્દે માણો. ઓ०

૨

જે કહીએ, જે કહીએ, સાધન જે કહીએ, જે કહીએ;
 એક ગુરુવિદ્યાસે રહીએ, સાધન જે કહીએ, જે કહીએ. જે કહીએ०
 જે ઓહંગ સોહંગને, જાણે, તે પવનમાં મન આણે;
 પછી જેમનું તેમ પરમાણે; સાધન જે કહીએ, જે કહીએ. જે કહીએ०
 જે સૂરત-નૂરતમાં લાવે, તે આતમદર્શી કલાવે;
 તેને સધળે એકતા આવે; સાધન જે કહીએ, જે કહીએ. જે કહીએ०
 એક જ આત્મા અવિનાશ, તેનો ઘટઘટમાં છે વાસ;
 એક જ સદ્ગુરુની આશ; સાધન જે કહીએ, જે કહીએ. જે કહીએ०
 દાસ આધાર કે વરતુ જાણો, સદ્ગુરુવચન પરમાણો;
 મુનિ જિતા સંગે માણો; સાધન જે કહીએ જે કહીએ. જે કહીએ०

૩

તે કહીએ, તે કહીએ, સાધુ તે કહીએ, તે કહીએ;
 જે માન-ગુમાન ન લહીએ, સાધુ તે કહીએ, તે કહીએ. તે કહીએ૦
 જેને રામે રામ રંગ લાગ્યો, તેના દિવનો ધોખો ભાંગ્યો;
 મનવાણીથી રહે આધો; સાધુ તે કહીએ, તે કહીએ. તે કહીએ૦
 જે આંદે પહોર ઉદારી, સાધુ ઉનમુનિના વાસી;
 તેને શું કરશે ચોરાશી ? સાધુ તે કહીએ, તે કહીએ. તે કહીએ૦
 જે મન ધ્યાન-સૂરતસે ધાયે; સોલંગ શબ્દે સમાયે;
 એક રામ રામ ગુણ ગાયે; સાધુ તે કહીએ, તે કહીએ. તે કહીએ૦
 જે સૂરત-નૂરતને જાણે, તે ધૂન-શન્યમાં આણે;
 પછી જોગમાયા પરમાણે; સાધુ તે કહીએ, તે કહીએ. તે કહીએ૦
 મુનિ જિતા તે શું જાણે ? ગુરુ હરિકૃષ્ણથી માણે;
 જે જાવબકિત પરમાણે; સાધુ તે કહીએ, તે કહીએ. તે કહીએ૦

૪

લગ રહીએ, લગ રહીએ, હરિ શું લગ રહીએ, લગ રહીએ;
 સદ્ગુરુને શરણે જઈએ, હરિ શું લગ રહીએ, લગ રહીએ. લગ૦
 સદ્ગુરુની કિરપા થાશે, ત્યારે આત્મારામ ચિહ્નાશે;
 ત્યારે જનમમરણ જો' જાશે; હરિ શું લગ રહીએ, લગ રહીએ. લગ૦
 જે પ્રેમે હરિગુણ ગાશે, તે માયાથી અળગો થાશે;
 તે જન હરિપદ પાશે; હરિ શું લગ રહીએ, લગ રહીએ. લગ૦
 આ અવસર ઉત્તમ જાણી, તમે પ્રીત કરો રે પ્રાણી;
 મુખે જોલો અમૃત વાણી; હરિ શું લગ રહીએ, લગ રહીએ. લગ૦
 મુનિ જિતા કહે તમે માનૌ, સદ્ગુરુનું વચન પ્રમાણૌ;
 જૂઠી મમતા શાને તાણૌ ? હરિ શું લગ રહીએ, લગ રહીએ. લગ૦

૫

સ્થિર રહીએ, સ્થિર રહીએ, શબ્દે સ્થિર રહીએ, સ્થિર રહીએ;
 જિહ્વાએ કંઈ નવ કહીએ; શબ્દે સ્થિર રહીએ, સ્થિર રહીએ. સ્થિર૦
 ઓહંગ-સોહંગ આત્મા જાણે, તે ઉપર સુરતા આણે;
 તે પરમાત્માસંગે માણે; શબ્દે સ્થિર રહીએ, સ્થિર રહીએ, સ્થિર૦
 ત્યારે સહજ સમાધિ નરખે, તેને સરવે રૂપ છે સરખે;
 તે પોતે પોતાને નરખે; શબ્દે સ્થિર રહીએ, સ્થિર રહીએ. સ્થિર૦
 જે અનંપા ગતિ જાણે, તે પવનમાં મન આણે;
 એ તે રેરંકાર પરમાણે; શબ્દે સ્થિર રહીએ, સ્થિર રહીએ. સ્થિર૦
 મુનિ જિતા બોલે વાણી, તે સદ્ગુરુ સંગ પ્રમાણી;
 પ્રભુ! તેં તારી ગત જાણી; શબ્દે સ્થિર રહીએ, સ્થિર રહીએ. સ્થિર૦

૬

સો કરીએ, સો કરીએ, સુમરણ સો કરીએ, સો કરીએ;
 એક હું-તુંને પરહરીએ; સુમરણ સો કરીએ, સો કરીએ. સો કરીએ૦
 હરિનામ હિરદે ધરીએ, આડે પહોર ભજન કરીએ;
 તે ભવસાગર ઊતરીએ; સુમરણ સો કરીએ, સો કરીએ. સો કરીએ૦
 હાં રે બાઈ માયાથી તે ડરીએ, પરભુને વા'લા કરીએ;
 એક રામ રામ ઓચરીએ; સુમરણ સો કરીએ, સો કરીએ. સો કરીએ૦
 શ્વાસોચ્છવાસે સુમરણ કરીએ, એવો ભાવ જ નિશ્ચે' ધરીએ;
 તે નારાયણને વરીએ; સુમરણ સો કરીએ, સો કરીએ. સો કરીએ૦
 મન પવનને એક જ કરીએ, ત્યારે પોતે પોતામાં ભળીએ;
 મુનિ જિતા એથી તરીએ; સુમરણ સો કરીએ, સો કરીએ. સો કરીએ૦

જીવણુદાસ

૧

અમારામાં અવગુણુ છે, પણુ ગુરુજીમાં ગુણુ ઘણા રે જી;
 અમારા તે અવગુણુ સામું નવ જોશો ! અમારાં
 ગુરુજી મારા દીવો રે, ગુરુજી મારા દેવતા રે જી;
 ગુરુજી મારા પારસમણિને રે તોલ. અમારાં
 ગુરુજી મારા ગંગા રે, ગુરુજી મારા ગોમતી રે જી;
 ગુરુજી મારા કાશી અને કૈદાર. અમારાં
 ગુરુજી મારા તરાપા રે, ગુરુજી મારા તુંબડાં રે જી;
 એ તુંબડીએ બિતરવું ભવપાર. અમારાં
 બળીયાં મેલાવો રે, ગુરુગમ જ્ઞાનનાં રે જી;
 એ બળીયાં જરણા કેરો રે જાપ. અમારાં
 ગુરુને પ્રતાપે રે દાસ જીવણુ બોલિયા રે જી;
 રાખો રે રાખો, આપ ચરણમાં દાસ. અમારાં

૨

જીવણુ ! જીવ ન્યાં રાખિયે, વાગે અનહદ તૂર રે;
 જિલમિલ ન્યોતું ન્યાં ઝળહળે, વરસે નિર્મળ નૂર રે. જીવણુ
 પાંચ તત્ત્વ ને ત્રણ ગુણુ, પાંચ-વીસ જો વિચારી રે;
 મંથન કરી ગોતો મૂળને, તત્ત્વ લેજો તારી રે. જીવણુ
 ગંગા-જમુના-સરસ્વતી, એ ત્રિવેણીને ઘાટે રે;
 સુખમન-સુરતા રાખિયે, વળગી રહી એ વાટે રે. જીવણુ
 અણી અગ્ર પર એક છે રે, હેરો રમતા રામા રે;
 નિશદ્દિન નીરખો નૈનમાં, સત્પુરુષ છે સામા રે. જીવણુ
 અદ્ધર ઝણકારા હોઈ રહ્યા, કર બિન બાળાં બાળે રે;
 સુરતા રાખીને સાંભળો, ધૂન ગગનમાં ગાળે રે. જીવણુ

નૂરત-સૂરતની સાધના, પ્રેમી જન કોઈ પાવે રે;
 અંધારું ટળે આંખનું, અને નર નજરે આવે રે. જીવણું
 સંદેશે સતલોકનો, ભીમ સાહેબે બેળ્યો રે;
 પત્ર પાઠ્યો ગુરુએ પ્રેમનો, જીવણુ લગનેથી લેજો રે. જીવણું

૩

મૈં ગભરુ સદ્ગુરુકા, ગુરુ! દિયા અગમ ઘર ડંકાજી. રેક
 પાંચ તત્ત્વકા બન્યા તંજુરા, ખૂંટિયાં હૈ તિન ગુનકા;
 ગુરુગમસે ગગના ગરબ્યા, તાપ જુઝાયા તનકા. મૈં ગભરું
 ઉન્નુનિયે આકાશે ચડિયા, દોર લગાયા દમકા;
 મન પવનની ફેરવણી જે, વાગે ખીજ ચમૂકા. મૈં ગભરું
 નાદખૂંદકી નોખત વાગે, ઘોર થાય માંહી ધૂનકા;
 ઘેરી-ઘેરી મોરલી વાગે ગગનમેં, વચન સુનાવે શતકા. મૈં ગભરું
 તેજ તખત પર કરે કિલોલા, જેર નલિ બ્યાં જમકા;
 શ્વાસોચ્છવાસા સોઈ ઘર સુમરો, પ્રેમ કહે જીવણુકા. મૈં ગભરું

૪

ભજનધૂન ખૂબ લગી હો જી રે, પરમ ગુરુ હરિ મારો હરદામાંહી જી;
 ગોવિંદધૂન ખૂબ લગી હો જી રે. પરમં
 લગી લગી સખ કોઈ કહત હે, પણ લગી કિસીકું નાહી જી;
 જ્ઞાની પુરુષકું તો ઐસી લગી હૈ, તનકી શુદ્ધ બિસરાઈ, પરમં
 ધ્રુવકું લાગી પ્રહ્લાદકું લાગી, લાગી અધમ ગુણુકોઈ રે;
 બાઈ મીરાંકું ઐસી લગી રે, બાઈ, છોડ્યા રાજપાટ સુખદાઈ. પરમં
 રામકું લાગી, લક્ષ્મણકું લાગી, લાગી સીતા માઈ રે;
 હનુમાન જતિકું ઐસી લાગી, કૂદ પડે જલમાંહી. પરમં
 જતિકું લાગી, સતીકું લાગી, લાગી સહસ્ર અધ્યાસી રે;
 વ્રજ-વનિતાકું ઐસી લગી રે, બાઈ, તનકી શુદ્ધજુદ નાહી. પરમં

ભૂપ ભરથરીકું ઐસી લાગી, છોડ્યાં રાજપાટ સુખદાઈ;
સોળસેં ત્યજી રાજ ગોપીચંદ રે, ભાઈ, વૈરાગ્યને જાઈ વારી. પરમં
ધનો, પીપો, રાહીદાસ, કૂબો, લગી સેનવા નાઈ રે;
દાસ જીવણ સંતો ભીમ કેરે ચરણે, આપ મળ્યા ગોસાંઈ. પરમં

૫

સદ્ગુરુડી નિગા' પાઈ કે મરતાન હો જના;
મરતાન હો જના રે દીવાના હો જના. સદ્ગુરુડીં
તનમનસે ન્યારા હોઈ કે, કર સાંખ્ય પ્રમાના;
સાંખ્ય દેખત જે રહે, વામે સૂરત લગાના. સદ્ગુરુડીં
અનુભવસે આનંદ હોત હે, કહે બેદ-પુરાના;
બ્રહ્મજ્ઞાન મોક્ષ સોઈ, કૃષ્ણ કહાના. સદ્ગુરુડીં
શ્રવણાદિ સાધન સાધકે, સખ શોક મિટાના;
નામ-રૂપ જૂઠું જન, કયોં તૂ લોભાના? સદ્ગુરુડીં
તીત જનસે ન્યારા તૂણિ હૈ, નિજરૂપ નિદાના;
નિર્ગુણ નિરવયવ, શુદ્ધ દોર ચલાના. સદ્ગુરુડીં
વિશ્વનાથ સદ્ગુરુ પદ શીશ નમાના;
જીવણ સમુદરડી લે'ર સમુદ્ર સમાના. સદ્ગુરુડીં

૬

વહાલા રે સંતોને જય જય સીતારામ! ટેક
હાં રે મારી હાલતી વેળાના રાગોરામ,
હાં, હાં રે, મારા સદ્ગુરુને કહેજે પ્રણામ. વહાલા રેં
કયાં થકી આવ્યા, ને કયાં તમે જાશો ?
હાં, હાં રે, તમે કયાં રે કરશો વિશ્રામ ? વહાલા રેં
સતસંગ કરવો ને ભવસાગર તરવો,
હાં, હાં રે, કાયા પડિયલ પીપળ પાન. વહાલા રેં

હૃદિયામાં રાખું, ને ઘડી ના વિસારું;
 હાં, હાં રે, મારે જીગના જીવન સાથે કામ! વહાલા રે૦
 સતસંગમાં એક હંસ બિરાજે,
 હાં, હાં રે, જીવને હોય આગળની ઓળખાણ. વહાલા રે૦
 દાસ જીવણ સંતો ભીમ ઠેર ચરણે;
 હાં, હાં રે, જીવને જીવું છે અમ્મર ધામ! વહાલા રે૦

૭

હરિજન વીરલા જાણે વચન ઠાઠું સંત જ વીરલા જાણે હે જી. ટેક
 મૂરખ નરને હીરલો લાખ્યો, ઓળખ્યો નહિ અણુસારે હે જી;
 પરખ વિનાનો પડ્યો પાદરમાં પથરાને પરમાણે! વચન૦
 ક્ષુધિયા નરે ક્ષુધા ન ભાંગી, ભોજન ભર્યાં છે ભાણે હે જી;
 જિગ્યા છતાં પણ રહ્યું અધારું, પોંચી ના શક્યો ટાણે! વચન૦
 કહ્યો શબ્દ કાને નવ લાગ્યો, ક્યો નહિ ટેકાણે હે જી;
 ભૂલવણીમાં ફરે ભટકતો, કર્યાં કરમ પરમાણે! વચન૦
 પરનારી શું પ્રીત કરીને, વિષયરસને માણે હે જી;
 ફરી ફરીને મરે-અવતરે, પડે ચોરાશી ખાણે! વચન૦
 સીધો માર્ગ સદ્ગુરુ અતલાવે, નૂરતે-સૂરતે માણે હે જી;
 દાસ જીવણ સંતો ભીમ ઠેર ચરણે તેની અખર ખરે ટાણે! વચન૦

જેઠીદાસ

૧

કાયા કોટ લિયો દેઈને ડંકા જી. ટેક
 જ્ઞાન વૈરાગ્યકી ફેાજને ચઢિયાં જળ સદ્ગુરુ શબ્દ સુનયા;
 નેજા રોખા નિજ નામકા ત્યારે ચોદશ ડેરા દિયા. કાયા૦
 સૂરત-નૂરતકી નાળાં નોંધી, પ્રેમ પક્ષીતા દીધા;
 ગોળા છૂટયા જ્ઞાનકા રે, સારા શહેરકું કબજે દિયા. કાયા૦

પાંચ ઉમરાવ ઔર પચીસ પટરાણી, ઉનકું પકડ મંગાયા;
પકડો શહેર હુંદા રાજિયા, તેને પણ માંહી નંખાયા. કાયા
ત્રીન ઉમરાવોકું મારિયા, તખ સારા શહેર કુળયા;
જેઠીદાસે જમકા ત્રાસ મિટાયા, સમશેર સાંધકું દીયા. કાયા

ડુંગરપુરી ભગત

૧

ચડી રે ફોજ ને દીયા નગારા, નિરભે' નોખત ગુરાની;
નરતસૂરત તો ચડી શિખર પર, બ્રહ્મ અગ્નિમાં હોમાણી. ચડી રે
અનભે' વાતું અટપટી, યોગકળાની વાતો હૈ ઝીણી;
સદ્ગુરુજીના વેચ્યા વેચાઈએ, સોહિ સાધન હરિજનલ્યો ચિહ્ની. ચડી રે
નાભિકમળસે ચાલી રે સૂરતા, નિરાધારમે' ઠેરાણી;
માનસરોવર મુક્તામોતી, જ્ઞાનસભામાં આતી ઘેરાણી. ચડી રે
છોડી દીયો બ્યારે ત્રણ ગુણને, ભૂત-ભરમણા યું ભાગે;
ચાર વેદ પર ચોસર ખેલે, અલખ પુરુષસે લવ લાગે. ચડી રે
તોડી દીયો બ્યારે કૂડ-કપટને, મારો માંયલા મેવાશી;
બ્રહ્મજ્ઞાનકા હુવા ભડાકા, આસન બૈઠા અવિનાશી. ચડી રે
છેલ્લા મંડળમાં શોધી લેજો, અક્ષય મંડળમાં અનુમાની;
કહે ડુંગરપુરી ભાઈ સંતોને સેવો, જાહેર વાતો હૈ ઝીણી. ચડી રે

ડાસા ભગત

૧

એકતાસે ખેલો હોરી-સમજ ગિન કયું ભટકો રી? ૨૬
સદ્ગુરુ મુખસે બેદ શ્રવનકી દૈતભાવ દે છોરી;
સંતશરન રહી સમજ સાનમે', ચૈતનસે ચિત્ત જોરી-
ફિર નહિ જન્મ ધરો રી! એકતાસે

પૂરન પ્રેમકો રંગ ખનાકે શબ્દકી પિયકી ભરો રી;
 શમ, દમ આદિ અખીર સમગ્રકે જ્ઞાન ગુલાલકી ઝેરી—
 દૈત સખ દૂર કરો રી! એકતાસેં
 જીવ-શિવ વાસ્તવ ભેદ નહિ, સો નિગમ કહાવે ઝંકારી;
 સાગરમેં જ્યું લહર ઊઠત હૈ, સો સાગરસે ન બિછોરી—
 ખોજો તુમ દિલ અપનો રી! એકતાસેં
 શ્રવન, મનન, નિદિધ્યાસ કર કે ભેદકો દૂર કરો રી!
 વિશ્વનાથ ગુરુ સો હિ ખતાવત, અર્થ યથાર્થ ગ્રહો રી:
 ‘હાસા! ચહી રાહ ચલો રી’! એકતાસેં

૨

જ્ઞાનસે ખેલું મેં હોરી? નિગ્ગનંદ રૂપ મીલો રી. ૨૩
 સદ્ગુરુ મુખસે બેદ શ્રવન કરી, દેહભાવ ખીસરો રી;
 સખ વ્રટમેં પ્રભુ ખેલ રહ્યા હૈ, સો સ્વામી આપ મીલો રી;
 ભેદ સખ દૂર પરો રી. જ્ઞાનસેં
 રથૂલ જડ, સૂક્ષ્મ સો હિ જડ હૈ, કારણ જડ હિ અન્યો રી;
 જડકું જડ કોઈ જ્ઞાન સકે નહીં, ચેતન જ્ઞાન રહ્યો રી—
 સો મોસે અભિન્ન ભયો રી. જ્ઞાનસેં
 જગત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ જડ હૈ, જ્ઞાને નહીં ગતિ મોરી;
 તીનોં અવસ્થાકો રીં જાનું, શુદ્ધ સ્વરૂપ લહ્યો રી—
 નેતિ, નેતિ, બેદ કહ્યો રી. જ્ઞાનસેં
 શુદ્ધ સામાન્ય સ્વરૂપ હમારો, બુદ્ધિ વિશેષ તજો રી;
 પ્રારબ્ધ તો લો વિશેષ પ્રકાશક, ફેર નહિ દેખ પરો રી—
 સમાન ગતિ હૈ મોરી. જ્ઞાનસેં
 અજ અવિનાશી અખંડ જો વરતુ, સચ્ચિદાનંદ કહ્યો રી;
 વિશ્વનાથ ગુરુ સો હિ ખતાવત, હોસે મનમાં લહ્યો રી—
 જાતે ભવપાર કર્યો રી. જ્ઞાનસેં

૩

મમથી ઊતરીએ પાર, નિશ્ચે' ગુરુમુખથી ઊતરીએ પાર. ટેક
ચાર ભણ્યેથી શું થયું પ્રાણી, શું થયું ભણતે અઢાર? નિશ્ચે'૦
બહુ વ્યાકરણ ભણ્યા મુનિ નારદ, પામ્યા ન ગુરુવિણુ પાર;
નિગમનો અર્થ સુગમ છે ગુરુથી, ક્ષણ નવ લાગે વાર. નિશ્ચે'૦
શુક સનકાદિક ઋષિ-મુનિઓનો, ગુરુથી થયો ઉદ્ધાર;
વિશ્વનાથ સદ્ગુરુ શિર ઉપર, ડોસો લીધો સાર. નિશ્ચે'૦

૪

ગુરુકી અજ્ઞા કળા, ભાઈ મુમુક્ષુ! સમજો મનમાંહી. ટેક
ચાર વેદ, પટ શાસ્ત્ર, અઢાર પુરાણ કંઠ કર ગાવે;
ગુરુકળાકો ગુરુકૃપા બિન, અનુભવ લેશ ન આવે. ગુરુકી૦
આપ મતિસે પ્રયત્ન અપનો, જ્યું જ્યું બહુત ચલાવે;
મર્વ-ગર્વમેં ત્યું ત્યું પ્રાણી બહુત દૂષતા જાવે. ગુરુકી૦
મંત્ર-જાંત્ર ઓર તંત્ર-જાંદુ સખ જૂઠા હાઠ ચલાવે;
બેદ બચન ગુરુ મુખસે સુન લે, સત્યાર્થ સમજાવે. ગુરુકી૦
ગુરુ શરન રહી શ્રવન-મનન કરી, નિદિધ્યાસકો ધ્યાવે;
બિના પ્રયાસે સો નર સે'જે સત-ચિત-સુખ હો જાવે. ગુરુકી૦
અંતરમેં ધૃશ્વર દિખાવે, બેદભાવ મીટ જાવે;
કહે ડોસો ગુરુ વિશ્વનાથસે, જીવ-મુક્તિ પાવે. ગુરુકી૦

૫

દ્વૈત ભાવના દૂર તજો, ભાઈ, દ્વૈત ભાવના દૂર! ટેક
એક અદ્વૈત પૂરાણ પરમાતમ, જ્યમ સાગર ભરપૂર. તજો૦
અંતર બહાર પ્રકાશી રહ્યા જ્યમ, સઘળે પ્રકાશે સૂર. તજો૦
સચરાચર સરવેમાં વ્યાપક, દુર્મતિ જાણે દૂર. તજો૦
નિમિષ એક કોઈથી નહિ અળગો, આતમ હાલ હજૂર. તજો૦

સદ્ગુરુ શરણુ રહી સમજે, તો આનંદ પ્રગટે ઉર. તળે૦
કહે ડાસો! ગુરુ વિશ્વનાથકી ઝરમર વરસે નર. તળે૦

૬

નરદેહ ધરી ચૈતન્ય એક અખંડિત ઉરમાં ધારો;
વણુ સમજેથી બવસાગર તરવાનો નથી કાંઈ આરો. નરદેહ૦
ઘટઘટમાં ચૈતન્ય દેવ વસે, જેમ આબૂપણમાં હેમ દીસે;
તેમ આત્મ-અનુરૂપ વિશ્વ વિષે. નરદેહ૦
રહ્યો પિંડ-બ્રહ્માંડ સકળ વ્યાપી, સચરાચર માયાને સ્થાપી;
નવ જાણે સાર વિમુખ પાપી. નરદેહ૦
શબ્દાદિક પંચ વિષય જાણો, જાગ્રત આદિકને પરમાણો;
તો સાક્ષી દ્વિજમાં દરશાણો. નરદેહ૦
એ ચૈતન્ય સમજ લે ટાણે, તે રૂપ પરમગુરુથી જાણે;
નહિ પ્રાપ્ત થશે ખરચે નાણે. નરદેહ૦
જપ, તપ, તીરથનું ફલ એ છે, શુક સનકાદિક પણ એ કહે છે;
તેની સાક્ષી વેદ પુરાણે છે. નરદેહ૦
એવું ચેતનરૂપ સમજ તારું, તુજથી કાંઈ અન્ય નથી ન્યારું;
વિશ્વનાથ વચન ડાસે ધાર્યું! નરદેહ૦

૭

મન-વાહન પર વીરલા બેસે, વા' નરકી બલિહારી વે. ટેક
બ્રહ્મા વાહન હંસ કિયો હૈ, વિષ્ણુ ગરુડ પર સ્વારી વે!
શિવને વાહન બેલ બનાયા, મુષક-ગણેશ વિચારી વે. મન૦
રવિ અશ્વપે, ચંદ્ર હિરન પે, ઈંદ્ર લહે ગજધારી વે!
શારદ મયૂર, શક્તિકો શાર્દૂલ, વાહન અપરંપારી વે. મન૦
એક અચંખા એસા દેખા, વાત વિરુદ્ધ વિચારી વે,
દેવ-દેવુજ-માનુષ સગ ઉપર, મન કરતા અસ્વારી રે! મન૦

પલક ઉઠાવે, પલક બેઠાવે, પલક ચલાવે ભારી રે;
 એસે મનકો વશ કર રાખે, વા પર જાઉં બલિહારી રે. મન૦
 સાધન સહ ગુરુશરણે જાકે, બેદ-અચન ઉર ધારી વે,
 અજિત મન ત્રીનકે વશ હોવે, કહત સંત પુકારી વે ! મન૦
 મન જીતે સગ જીગડું જીતા, હારે બાજી હારી વે,
 કહે ડાસો ગુરુ વિશ્વનાથકે જાઉં ચરનપે વારી વે ! મન૦

તાનસેન

૧

આજ તો હમારે ઘર, બોળાનાથ આયે ! ટેક
 અંગમેં ગિભૂતિ સોડે, એઢે મુગછાલા;
 બલેમેં સોડે રૂદ્રમાળા, નાગ લિપટાયે. આજ તો૦
 સંગકી સાહેલી સગ, પૂછને લગી ધનસે આતાં;
 ધન્ય બાગ્ય હય ગૌરી તેરો, શંભુ પર પાયે. આજ તો૦
 કહે ગુની તાનસેન, સુનો બેજી આવરે;
 જીદે બેસપે ચઢને વાલો મોરે મન બાયે. આજ તો૦

૨

પ્રથમ મણિ ઓમકાર, દેવમણિ મહાદેવ !
 જ્ઞાનમણિ ગોરખ ! વેદમણિ બ્રહ્મા ! પ્રથમ૦
 ગીતકે સંગીતમણિ ! સંગીતકે સૂરમણિ !
 સૂરકે અક્ષરમણિ, તાલ દે બજંદા ! પ્રથમ૦
 વિદ્યામણિ સરસ્વતી ! જલમણિ ગંગા !
 ભક્તમણિ નારદ ! નૃત્યમણિ રંભા ! પ્રથમ૦
 વૃક્ષમણિ કદપવૃક્ષ ! ગજમણિ ઐરાવત !
 નાગમણિ શેપનાગ ! રાજમણિ ઈંદ્રા ! પ્રથમ૦
 કહે ગુની તાનસેન, સુનીએ શાહ અકબર !
 દિનમણિ સૂરજ ! રૈનમણિ ચંદા ! પ્રથમ૦

ત્રિકમ સાહેબ

૧

દેખ્યા ખાવિંદકા ખેલ રે! દરસ ણિના દેખ્યા ખાવિંદકા ખેલ! ટેક
બાહેર દેખ્યા! બીતર દેખ્યા! દેખ્યા અગમ અપાર રે!
છાયાથી ન્યારા મારા સદ્ગુરુ દેખ્યા! પત્ર પલ આવે મારી પાસ રે. દરસ
નાભિકમલસે આવે ને જાવે! પત્ર પલ કરે પ્રકાશ રે;
રણુકાર ઝણુકાર હોઈ રહ્યા હૈ! અનહદ નાદ અવાજ રે. દરસ
ઘેરી ઘેરી નોખત ગડગડે, ત્યાં ધીરપ રાખી કર ધ્યાન રે;
સુરતા રાખીને સાંભળો રે, સોઈ વચન સુત્રતાન રે. દરસ
ક્ષમા ખડગ ને ધીરપની ઢાલ કરી, સાચવળે નામ નિશાન રે;
દાસ ત્રિકમ સંત ખીમને ચરણે, ગુરુગમની આ સાન રે. દરસ

૨

પ્રેમે વિંધાણુ મારા પ્રાણુ રે, સદ્ગુરુએ અમને મારેલ વચનુંનાં બાણુ રે. ટેક
માનસરોવર ભર્યાં છે મોતીડે, ચરણવા માણે મૂકી હાણુ રે. સં
બાવન અક્ષરથી બહાર જ બોલે, તે નહિ પોથી કે પુરાણુ રે. સં
ઓહંગ સોહંગ પર અલખ ગિરાળે, ને બીતર પ્રગટયા રવિભાણુ રે. સં
દાસ ત્રિકમ સંત ખીમને ચરણે, ગુરુએ બતાવેલ જ્ઞાન રે. સં

૩

મૂળને બાંધે સુખમણુ સાધો, દઢ મન રાખો એક ધડે હો જ;
પ્રેમનિશાન તમે નિશ્ચેથી પકડો, ચડવું હોય તો એમ ચડો હો જ. મૂળને
શબ્દ વિચારી તમે વચને ચાલો, તો આડે કરમ તમને નહિ નડે હો જ;
સૂરત-નૂરત સન્મુખ રહેવે, ગર્જે ગગન-ગદ-નિશાન ગડે હો જ. મૂળને
દ્વિલ-દરિયામાં ડૂબકી દીધા વિના, કહો મરણવા તુંને કેમ મળે હો જ;
શબ્દનુના શરા જે વચનુંના પૂરા, એ તો ખરી વૃત્તિના ખેલ કરે હો જ. મૂળને
શબ્દથી ન્યારો સખ ઘટ બોલે! એરણુ વિના સૌ ઘાટ ધડે હો જ;
સદ્ગુરુ-વચને સરવે સૂઝે, અમર વસ્તુ જરૂર જડે હો જ. મૂળને
અમનમંડળમાં ગોતી લેળે, રામ-રતન નજરે પડે હો જ;
દાસ ત્રિકમ સંત ખીમને ચરણે, ગોતી લેળે ગુરુજ્ઞાન વડે હો જ. મૂળને

તુલસીદાસ

૧

શુદ્ધતાન મતા જળ આવેગા, તથા પ્રાણી સુખકો પાવેગા. ટેક
ભરમકરમ, માયા કે બાદલ, પલમે સભી વિલાયેગા;
પાંચો ઈંદ્રિયકો બલ ભાગા, તો મનવા બિલટ સમાયેગા. શુદ્ધતાન૦
સાર-અસાર મીટે સથ જીવકો, આપુપણા બિસરાયેગા;
જન તુલસી સુખ-સાગરમાંહી, મીલકર મંગલ ગાયેગા. શુદ્ધતાન૦

૨

બગિચે રઘુનાથકુંવર ! પાંછી બન ખોલે. ટેક
ચંદ્ર-કિરણ શીતલ ભઈ, ચકઈ પિયુ-મીલન ગઈ;
ત્રિવિધ મંદ ચલત પવન, પલ્લવ-દ્રુમ ડોલે. બગિચે૦
પ્રાત ભાનુ પ્રકટ ભયો, રજનીકો તિમિર ગયો;
ભૂંગ કરત શુંઝ-ગાન, કમલ દલ ખોલે. બગિચે૦
બ્રહ્માદિક ધરત ધ્યાન, સુર-નર-મુનિ કરત ગાન;
બગનકી બેર ભઈ, નયનપલક ખોલે. બગિચે૦
તુલસીદાસ અતિ આનંદ, નીરખી કે' મુખારવિંદ;
દીનનકો દેત દાન, 'ભૂષણ બહુ મોલે. બગિચે૦

૩

બજ મન રામચરન સુખદાઈ. ટેક
જિહ્વિ ચરનનસે નીકસી સુરસરી, શંકરજટા સમાઈ;
જટા-શંકરી નામ પર્યો હૈ, ત્રિભુવન તારન આઈ. બજ૦
જિન ચરનનકી ચરનપાદુકા ભરત રહ્યો લવ લાઈ;
સોઈ ચરન કેવટ ઘોઈ લીને તથ હરિ નાવ ચલાઈ. બજ૦
સોઈ ચરન સંતન જન સેવત, સદા રહત સુખદાઈ;
સોઈ ચરન ગૌતમઋષિ-નારી પરસિ પરમ પદ પાઈ. બજ૦

દંડકવન પ્રભુ પાવન કીન્હો, ઝડપિયન ત્રાસ મિટાઈ;
 સોઈ પ્રભુ ત્રિલોકકે સ્વામી કનકમૃગા સંગ ધાઈ. ભજ૦
 કપિ સુગ્રીવ બંધુભય વ્યાકુલ, તિન જય છત્ર ધરાઈ;
 રિપુકો અનુજ બિભીષણુ નિશિચર પરસત લંકા પાઈ. ભજ૦
 શિવસનકાદિક અરુ બ્રહ્માદિક શેષ સહસ્ર મુખ ગાઈ;
 તુલસીદાસ મરુત-સુતકી પ્રભુ નિજ મુખ કરત બડાઈ. ભજ૦

૪

બાનાની પત રાખ પ્રભુ! તારા બાનાની પત રાખ;
 બાના રે માટે જો દુઃખ દેશે, તો કેણુ પૂરે તારી સાખ? પ્રભુ૦
 રોહિદાસની રે તમે પાતરી લીધી, ને નાજોઈ જત કે ભાત;
 સેના રે માટે તમે સન્મુખ રહીને નાઈ કડેવાયા, હો નાથ! પ્રભુ૦
 બ્રહ્માદની રે તમે પ્રતિજ્ઞા પાળી, ને રથભમાં પૂર્યો વાસ;
 તાતી કહા તમે શીતળ કાધી સુધન્વાને કાળ. પ્રભુ૦
 પાંચાળીનાં પટફૂળ પૂર્યાં, ને રાખી સભામાં લાગ્લ;
 સાગરમાંથી ખૂડતો રે રાખ્યો રામ કહેતાં ગજરાજ. પ્રભુ૦
 ઝેર હતાં તેનાં અમૃત કીધાં, ને આપ્યાં મીરાંને હાથ;
 મહેતાને માંડલિક મારવા આવ્યો, ત્યારે કેદારો લાવ્યા મધરાત. પ્રભુ૦
 ભકતોનાં તમે સંકટ ભાગ્યાં, ત્યારે દૃઢ આવ્યો વિશ્વાસ;
 તુલસીના સ્વામીને કહું કરજોડી : પૂરો અંતરની આશ. પ્રભુ૦

૫

મેં ભરોંસે અપને રામકે, મેં ભરોંસે અપને રામકે;
 ઓર ન હય કછુ કામકે, મેં ભરોંસે અપને રામકે. મેં૦
 જો માગે સો દેત પદારથ, વારી જાઉં છસ નામપે. મેં૦
 દોઉ અક્ષર હય સખ કુવતારક, અંત દેત સુખધામકે. મેં૦
 તુલસીદાસ પ્રભુનામ દયાધન, ઓર દેવ સખ નામકે. મેં૦

તેજસિંગજી

૧

મેરી પડી બૈવર ખીચ નૈયાં, નાથ, અથ તાર દે! તાર દે! તાર દે!
હે ગુરુ, તાર દે! તાર દે! તાર દે! મેરી૦
નહીં દીસત નજર કિનારા, હમ ઇચ્છીસે હિંમત હારા;
હુઃઅ દે ત્રય તાપ હમારા, કૃપા કર જર દે! જર દે! જર દે! મેરી૦
મેરે પાંચો ઐરી હૈં સંગમે, નહિં બાહર, બીતર ઇસ અંગમે;
કિયો બહુત ઇનોને તંગમે, દયાકર, માર દે! માર દે! માર દે! મેરી૦
યે માનુષ તન દુશ્વારા, મૌકા મીચે ન વારંવારા;
ચુરો, તુમ તો સર્વાધારા, જીવન મેરા સાર દે! સાર દે! સાર દે! મેરી૦
જો તેરે દરપે આવે, વો મનવાંછિત ફલ પાવે;
પદ તેજસિંગ કથ ગાવે, હમે ફલ ચાર દે! ચાર દે! ચાર દે! મેરી૦

તોરલ

૧

જેસલ! કરી લે વિચાર,
માથે જમ કેરો માર,
સ્વપ્ના જેવો આ સંસાર,
તોળી રાણી કરે છે પોકાર;
આવોને, જેસલ રાય,
પ્રેમ થકી આપણુ મળિયે:
પૂરા સંત હોય ત્યાં જઈ ભળિયે!
અનુભવી આવ્યો છે અવતાર,
માથે સદ્ગુરુને ધાર,
જાવું ધણીને દરબાર,
બેડલી ઉતારે ભવપાર. આવોને૦

ગુરુના જ્ઞાનનો નહીં પાર,
 ભક્તિ-ખેત્ર ખાંડાની ધાર;
 નગરો શું જાણે સંસાર ?
 એનો એજે ગયો અવતાર ! આવોને૦

ગુરુની ગતિ ગુરુની પાસ,
 જેવી કરતૂરીમાં વાસ;
 જ્યાં નામનો વિશ્વાસ,
 દીનનો નાથ પૂરે આશ. આવોને૦

નિતનિત નાવાને જાય;
 કૌયલ ઊજળી નવ થાય,
 માવહાને મેઘે કણુ નવ થાય;
 ગુણિકનો ખેટો બાપ કેને કેવા જાય ? આવોને૦

દેખાદેખી કરવાને જાય,
 આતમા દીવડિયો દરશાય;
 કૂડિયા કૂવે પડવા જાય,
 મૂરખા મૂડીઓ ગુમાય. આવોને૦

ભેદુ વિના ભેળાં ન થાય,
 એ તો અધૂરિયાં કહેવાય;
 એને કાંઈ નૂર ન વરસાય,
 એનાં કલ્યાણ કરી થાય. આવોને૦

છીપું સમુદરમાં થાય,
 એની સફળ કમાઈ થાય;
 સ્વાતિના મેહલા વરસાય,
 ત્યાં તો સાચાં મોતી થાય. આવોને૦

હીરા ઝરણુમાં ઝોરાય,
 માથે ધણુ કેરા ધાય;

ફૂટે ફટકિયાં કે'વાય,
 તેની ખરે ખજરું થાય. આવોને૦
 ચંદા સૂરજનો ઉગ્ગશ,
 નવલખ તારા એને પાસ;
 પવન પાણીનો પરકાશ,
 ચૌદ ભુવન તેની આસ; આવોને૦
 સવાલાખ કોથળીઓ બંધાય,
 પૂરા ગાંધીડા કહેવાય;
 એવા સંત વિરલા થાય,
 હીરા-માણેક શા વોરાય. આવોને૦
 એના ધરમે દશ અવતાર,
 પાંચ સાત નવ ને ગાર;
 કરોડાં તેતરીસા તાર,
 ઋષિ અક્યાસી હગર. આવોને૦
 સતયુગ રતનાવર પ્રદ્લાદ,
 ત્રેતા તારા હરિશ્ચંદ્ર રાય;
 દ્વાપર દ્રુપદી ધર્મરાય,
 કલિયુગ વિંધ્યા ને બળિરાય. આવોને૦
 પ્રેમનો પાડ પ્રેમનો હાહ,
 પ્રેમની ન્યોતનો પરકાશ;
 તોળી રાણી બણો તે અંબાર,
 સાહેબો પૂરે આપણી આશ. આવોને૦
 સતની માંડવી બંધાય,
 પ્રેમના પડદા રચાય;
 જતિ-સતી તિહાં ભેળાં થાય,
 તિહાં નૂરને પરસાય. આવોને૦

હેતે હરિગુણુ ગાય, પ્રેમે ગુરુપૂજન થાય;
 દોરી પાવરીએ વરતાય;
 ચાર જુગની વાણી સતી તોરલ ગાય. આવોને૦

દયારામ

૧

જીવ! તું શીદને ચિંતા કરે? કૃષ્ણને કરવું હોય તે કરે! ટેક
 તું અંતર ઉદ્દેગ કરે, તેથી કારજ શું સરે?
 ધણીનેા ધાર્યો મનસૂખો, હર-અહ્માથી નવ ફરે! કૃષ્ણને૦
 દોરી સર્વની એના હાથમાં, ભરાવ્યું- ડગલું ભરે;
 જેવો જાત્ર વગાડે જાંતરી તેવો સાર નીસરે! કૃષ્ણને૦
 જેવું જેટલું જે જેમ કાળે, તે તેને કર ફરે;
 એમાં ફેર પડે નહિ કોઈથી, શીદ કુટાઈને મરે? કૃષ્ણને૦
 તારું ધાર્યું થાય એટલું હરિધગ્ધા અનુસરે;
 સદા કાળ એ રીતે નીભે નહિ, હુંપણું શીદ તું ધરે? કૃષ્ણને૦
 થાવાનું અણુ-ચિંતવ્યું થાશે, ઉપનિષદ આચરે;
 રાખ ભરોંસો રાધાવરનો દયા તું શીદને ડરે? કૃષ્ણને૦

૨

જે કોઈ પ્રેમઅંશ અવતરે, પ્રેમરસ તેના ઉરમાં ફરે. ટેક
 સિંહણકેરું દૂધ હોય, તે સિંહણ-સુતને જરે;
 કનકપાત્ર પાળે, સૌ ધાતુ ફેાડીને નીસરે! પ્રેમરસ૦
 સક્કરખોરનું સાકરજીવન, ખરના પ્રાણુ જા હરે!
 ક્ષાર-સિંધુનું માછલકું જ્યમ મીઠા જળમાં મરે. પ્રેમરસ૦
 સોમવલ્લી-રસપાન શુદ્ધ જે આઠાણુ હોય તે કરે!
 વગળવંશીને વમન કરાવે, વેદ-વાણી ઉચ્ચરે. પ્રેમરસ૦

ઉત્તમ વસ્તુ અધિકાર વિના મળે, તદ્દપિ અર્થ ના સરે !
મચ્છલોગી બગલો મુક્તાક્ષ, દેખી ચંચુ ના ભરે. પ્રેમરસ૦
એમ કોટિ પ્રકારે પ્રેમ વિના પુરુષોત્તમ પૂઠે ન ફરે !
દયા પ્રીતમ શ્રી ગોવર્ધનધર, પ્રેમભક્તિએ વરે. પ્રેમરસ૦

૩

દામોદર દુઃખડાં કાપો રે, બળવંતા બેલી !
નંદલાલ નિગ્મનંદ આપો રે, બળવંતા બેલી ! દામોદર૦
વહાલાજી, હું તો પળ પળનો અપરાધી;
ભરેલો આધિ-વ્યાધિ રે, બળવંતા બેલી ! દામોદર૦
વહાલાજી, હું તો તમારા બળથી ગાળું;
જાણો છો, કહું શું જાણું રે, બળવંતા બેલી ? દામોદર૦
વહાલાજી, જેવો તેવો છું તો એ તમારો;
આધાર અવર નહિ મારો રે, બળવંતા બેલી ! દામોદર૦
વહાલાજી, મારું જોર નથી, જો તરછોડો;
શું ફી કરે મંડોડો રે, બળવંતા બેલી ? દામોદર૦
વહાલાજી, શ્રીમુખ પોતાનો કહો છો, માટે લાડું !
ખીજું બળ ક્યાંથી કાઢું રે, બળવંતા બેલી ? દામોદર૦
દયાના પ્રીતમ ! પાણિ ગ્રહો છે, તો નિભાવો !
મારે દાસપણનો દાવો રે, બળવંતા બેલી. દામોદર૦

૪

પ્રગટ મળે સુખ થાય, ગિરધર પ્રગટ મળે સુખ થાય ! ટેક
અંતર્યામી અખિલમાં છે, તેથી કહો કો'નું દુઃખ જાય ?
તેલ વિના અસ્ફુટ તલ પૂરેથી દીપક કેમ પ્રગટાય ? ગિરધર૦
પ્રગટ પાવક વિના કાજને ભેટે, કઈ પેરે શીત સમાય ?
પૃથ્વી ચાટે તૃપા ટળે નહિ, અંતર જળ શ્રુતિ ગાય ! ગિરધર૦

દીવાસળી પાપાણુરપરાંથી કો' કહે જવાળા જણાય ?
 સુરભિપેટમાં પપ, તેમાં ઘૂત, તો ય પુષ્ટિ ન પામે ગાય ! ગિરધર૦
 વ્યાપકથી વાતો નવ થાયે : તેથી જીવ અકળાય !
 રસિયા જન મનરંજન હરિવર, દયા પ્રીતમ ગુણુ ગાય. ગિરધર૦

૫

ભટકતાં ભવમાં રે, ગયા કાળ કોટિ વહી;
 હદ થઈ હાવાં રે, રાખો હરિ હાથ ગ્રહી. ભટકતાં૦
 આવ્યો શરણુ ત્રિતાપનો દાઝ્યો, શીતળ કીન્ને રયામ !
 કરગરી કહું છું, કૃષ્ણ કૃપાનિધિ ! રાખો ચરણુ સુખધામ !
 કરુણા કટાક્ષે રે, કિલ્મિષ કોટિ દહી. ભટકતાં૦
 જો મારાં કૃત સામું જોશે, તો દરશે યરાગરી;
 રત્ન, ગુંજ, ક્યમ હોયે યરાગર, હું તો રંક ને તમો હરિ !
 માટે મન મોહું રે કરજો મુને રંક લહી. ભટકતાં૦
 આશાભર્યો આવ્યો અવિનાશી, સમર્થ લહી, તમ પાસ;
 ધર્મધોરિધરં, તમ દ્વારેથી હું ક્યમ જાઉં નિરાશ ?
 નિજનો કરી લેજો રે, ના તો મને કહેશે નહિ. ભટકતાં૦
 અરજ સાંભળો, અનાથ જનની, શ્રવણે શ્રી રણુછોડ,
 એક વાર સન્મુખ જુઓ શામળા, તો પહોંચે મનના કોડ;
 હસીને બોલાવો રે, દયા તું તો મારો કહી. ભટકતાં૦

૬

મહાકષ્ટ પામ્યા વિના કૃષ્ણ કોને મળ્યા ? ચારે જુગના જુઓ સાધુ શોધી;
 વહાલ વૈષ્ણવ વિષે વીરલાને હોય, બહુ પીડનારા જ ભક્તિવિરોધી. મહા૦
 ધ્રુવજી, પ્ર્લાદજી, ભીષ્મ, બળિ, વિભીષણુ, વિદુર, કુંતી, કુંવર સહિત દુઃખિયાં;
 વસુદેવ-દેવકી, નંદજી, પશુપતિ, સકળ વ્રજભક્ત દુઃખી, ભક્તમુખિયા. મહા૦
 નળ, દમયંતી, હરિશ્ચંદ્ર, તારામતી, રૂકમાંગદ, અંબરીષ આદિ રે કષ્ટી;
 નરસિંહ મહેતો ને જયદેવ, મીરાં, પ્રથમ જોને પીડા, પછી સુખની વૃષ્ટિ. મહા૦

વ્યાસ આધિ-વ્યાધિ, તુલસી માધવાદિક, શિવ, કપાલી આદિ વિશ્વ વંદે;
જગજનની જનકી દુઃખ દુસ્તર સહ્યું, પાપ વણ તાપ જેને જગત વંદે. મહાં
સંચિત, ક્રિયમાણ, પ્રારબ્ધ જેને નથી, તેને ભય, તાપ આવી નડે છે;
અકલ ગતિ ઈશ હેતુ ન સમજ્યું પડે, પ્રત્યક્ષ ઇચ્છા, સરવને પડે છે. મહાં
છે કથન માત્ર એ, પાપ ને પુણ્ય એ, નયવ્યું નંદકુંવરનું જગત નાચે;
દયા પ્રીતમ રુચિ યિના પત્ર હાલે નહિ, પણ ન ભાંગે બ્રમણ મન કાચે. મહાં

૭

સર્વ તજીને ભજીએ શ્રી ગોવિંદને, જે નારાયણ નોધારાના આધાર જે;
ભાંગે સંકટ કૂડાં રે સાંસારનાં, જેના નામે જીતરિયે ભવપાર જે.

—સર્વં

અપર માને વચને દ્રવજી વન ગયા, નારદજીએ દીધો છે ઉપદેશ જે;
જ્ઞાનભક્તિવૈરાગ્ય તે મનમાં આવિયાં, પ્રભુ ભજ્યા કાંઈ ત્યાં જઈયાળે વેશ જે.

—સર્વં

દૈત્યપુત્ર પ્રહલાદજી તે આગે થયા, લાગ્યો છે કાંઈ પિતા-પુત્રને વાદ જે;
રતંભ થકી પ્રકટયા રે નરસિંહરૂપ ધરી, શ્રીમહાપ્રભુજીએ દીધો તેને સાદ જે.

—સર્વં

લાખાગૃહમાં પાંડવને આવી મળ્યા, ભક્તજનોને દીધી છે બહુ ધીર જે;
સમરણ પહેલાં આવ્યા છો રે તમે સદા, ભક્ત રે જન ઉગાર્યા પાંચે વીર જે.

—સર્વં

સુદામાનું દારિદ્રપણું તો જાણિયું, મુષ્ટિ તાંદુલ આરોગ્યા મહારાજ જે;
દાસ દયાના પ્રભુજી કરણા કીજિયે, ભક્ત રે જનનાં કીધાં કેટલિક કાજ જે.

—સર્વં

૮

સૌથી સમરથ રાધાવરનો આશરો, જેના જનને દૂભવી શકે નહિ કોઈ જે;
જમનું જોર ન ચાલે દોષ કરે કદા, ક્ષમા કરે કે હરિ ચાહે તે હોય જે.

—સૌથી

દેવળીંગ સૌ મોટા હરિના હુકમથી, સુર, બ્રહ્મા, શિવ-શક્તિ, શેષ, મહેશ જો;
કેશવ આગે જળ કોઈનું ચાલે નહિ, દેવ સૌ રૂઠે હરિજન ડરે ન લેશ જો.
—સૌથી૦

જૂઠો હરિનો ભગત જગતમાં થઈ ફરે, એવાનું પણ માધવ રાખે માન જો;
ખાનું પોતાનું જોઈપાજો ગિરદને, જેમ જડ પુરોહિતને પોષે યજ્ઞમાન જો.
—સૌથી૦

માયા કાળતણો ભય કોઈથી નવ ટળે, અભય અચળ કરવા સમરથ નહિ કોઈ જો;
વિના એક શ્રી હરિવર-ગિરધરલાલજી, સેજ શરણુ જાતામાં સન્મુખ જોઈ જો.
—સૌથી૦

એવા કરુણાનિધિ સમરથ શ્રી નાયજી, દાસ દયાના પ્રીતમ પ્રાણાધાર જો;
એને મૂકી અન્યતણો આશ્રય કરે, તે નિર્ભાગી મૂરખનો સરદાર જો!
—સૌથી૦

૯

શ્યામ રંગ સમીપે ન જવું મારે આજ થકી શ્યામ રંગ સમીપે ન જવું!
જેમાં કાળાશ તે સૌ એક સરખું; સર્વમાં કપટ હશે આવું? મારે૦
ફરતુરીની ખિંદી કરું નહિ, કાજળ ન આંખમાં અંજવું! મારે૦
કોકિલાનો શબ્દ સુણું નહિ, કાગવાણી શુકનમાં ન લાવું! મારે૦
નીલાંબર કાળી કંચુકી ના પેરું, જમુનાના નીરમાં ના ન્હાવું! મારે૦
મકંટ, મણિ ને મેઘ દષ્ટે ના જોવાં, જાંબુ, વંત્યાક ના ખાવું! મારે૦
દયાના પ્રીતમ સાથે મુખે નેમ લીધો, પણ મન કહે પલ ના નિભાવું! મારે૦

૧૦

હમ તો કૃષ્ણ છળીલો ગાવે! તેરો નિર્ગુણ બ્રહ્મ હમે નહિ ભાવે! હમ૦
ગિરધારી ગુન રૂપકે રાશિ, (૨) બ્રહ્મ ભજે જે હોય ઉદારી! હમ૦
જલકું ક્યાસુખ, હયજલપાના! લવણકું ક્યા સુખ, સિંધુ સમાના? હમ૦
જામેં દાસભાવ ઊઠ જાવે! જુગલ નહિ વહાં ક્યા સુખ પાવે? હમ૦
દાસ સદા હમ શ્રીજી સ્વામી! (૨) માગે દયો ગુરુપદ શીશ નામી! હમ૦

૧૧

હરિ શું કરું રે! મારો! માયા ન મૂકે કેડો! ટેક
 કોટિ કલ્પ સુધી એણે ભમાવ્યો, ભમું હજી નહિ છોડો;
 મુજથી ન છૂટે, ન આપ છોડાવો! મારો કયે ભવે નીવેડો? હરિં
 સેવા-સમરણ-કામ કરું, મારો ક્ષણે એ ન છાંડે કેડો;
 શું ગળું મારું, અવિદ્યા જીતી? કરું ચરણકમળે નેડો. હરિં
 આપ વિના એના સૌ ચેલા, કેને કહું દુઃખ દેડો?
 દારી તમારી એ જાય પ્રેરે ન્યાં, પાછી ફરે ન્યારે તેડો. હરિં
 કરગરી કહું છું કૃષ્ણ! કૃપાનિધિ! ચરણે પજો ન ખસેડો;
 માયા કાળ-અસિધી ખચે દયો! શ્રીકૃષ્ણ! કૃપાજળ રેડો! હરિં

દલુ

૧

અલખ આરાધા હે જોલે જાવનની ખદાર;
 નિગમ નેતિ કહે છે વાણીની પાર. કોઈ અલખં
 અજનાં ટોળામાંહે જ્યમ સિંહ રે અંધાર;
 રાજકુંવર તો રાંકાંમાં રોળાય રે. કોઈ અલખં
 પંચાધાતુ હે જ્યમ પારસ પરસાય;
 લોહું મટીને એનું કંચન થાય રે. કોઈ અલખં
 સરિતાને સિંધુ હે જ્યમ સાગરમાં જાય;
 લવણની પૂતળી ઉદકમાં મળી જાય રે. કોઈ અલખં
 પાંચ સાત નવ દશ હે ચોવીસમાને જાય;
 પચીસમા મેલીને છવીસમાને ભાળ. કોઈ અલખં
 કુંજર જનાવર હે ઈંડાં મૂકીને જાય;
 વણુ રે સેવ્યાં સેવાઈ આપે ઓળખાય રે. કોઈ અલખં

ચટકેલ કીડો હે જ્યમ ભમરી રે થાય;
 પૂરા મળે ત્યારે પ્રભુ ઓળખાય રે. ઠાઈ અલખ૦
 હરિ ગુરુ સંતની હે જોને કિરપાયું થાય;
 દાસ દહુ કહે હીરે હીરે ઓળખાય રે. ઠાઈ અલખ૦

દયાનંદ

૧

રામરટણુ કર નિશદિન બાઈ, રાગદ્રેષ નહિ આવે રે;
 ગુરુગમ જ્ઞાન બતાવે ગગનમાં, સોહં રામ દરસાવે રે. રામરટણુ૦
 સોહં રામ સકલમાં દરસે, આપે બોલો ને બોલાવે રે;
 પાંચ, પચીસ, ત્રીન, ઓગણીસમાં, કર્તા-અકર્તા કહાવે રે. રામરટણુ૦
 બાવન અક્ષર બહાર તે બોલે, રામ સુણે ને સુણાવે રે;
 રામ હી દેખત રામ દેખાવત, રામ અદેખ હોઈ જાવે રે. રામરટણુ૦
 રામ હી લેતા રામ હી દેતા, રામ ચરણુથી ચલાવે રે;
 રામ હી બિહત રામ હી બેસત, રામ સોવે ને જગાવે રે. રામરટણુ૦
 રામ હી ખાવત, રામ હી પીવત, રામ હી ભોગ લગાવે રે;
 રામ હી રાગી મનમાં બેરાગી, રામ-જોગે રામ ગાવે રે. રામરટણુ૦
 રામ હી જપિયા રામ હી તપિયા, રામ રમે ને રમાવે રે;
 રામ વિના એક અણુ નહિ ખાલી, હરિ મિત્ર પત્ર ન હાલે રે. રામરટણુ૦
 અકલ બેલ સોહં રામ આપે, ગુરુ બિના પાર ન પાવે રે;
 દયાનંદ કેવળ રામ સમરી, નિત્ય રહે છે નિરદાવે રે. રામરટણુ૦

૨

સંતસમાગમે નિશદિન સતગુરુ સેવિયે, જેથી તારું જન્મમરણુ મટી જાય જો;
 અજર અમર ઓળખાવે સતગુરુ આત્મા, સ્થિર મન ચરણુ સેજે સેજે થાય જો.
 સાધુસંગમાંહી જે નર આવિયા, પ્રેમે કરીને પૂજ્યા છે પરિશ્રદ્ધા જો;
 પ્રેમ અને વૈરાગ્ય, વ્યાપ્યો અતિ ઘણો, વિવેક વિચારે વાસનાનો કાધો ભંગ જો;
 હું 'મારું' ! આવરણુ તે અંગથી ટાળિયું, છૂટ્યો હું-તું કર્મ તણો જે કલેશ જો,

પાપને વળી પુણ્ય મટી ગયાં માયરાં, પાયો હું તો નામ નિરંતર નેક જો;
નાથ નિરંજન નૈનાંમાંહી દેખિયા, ઘટઘટ-પરઘટ-અવઘટ-ખેલે આપ જો.
રૂપરંગ કશું એમાં તો દીસે નહિ, નિર્મળ નામી અનામી સઘળે વ્યાપ જો;
વેદ, વેદાંત ને શાસ્ત્રો શ્રવણે સાંભળી, અંતરમાંહી ઉપન્યો બહુ આનંદ જો.
હરખશોક મટયો રે મારા મન તણો, લગની લાગી સદ્ગુરુ સંતોની સંગ જો;
શુદ્ધ સ્વરૂપ પરમાનંદ ગુરુજી ભેટિયા, કોટિ જન્મમાં મુધર્યાં મારાં કાજ જો.
દયાનંદ ચિત્ત ચરણકમલમાં રાખિયે, સત્ ચિત્ત આનંદ આપોઆપ અમાપ જો.

દયાળદાસ

૧

આજે હૃદયે તે હરખ ન માય! અવસર આવ્યો છે આનંદનો. ટેક

વિવાહ સરીખો અવસર સરવે જાણજો;

ન્યારે રામનું નામ ઓળખાય-સખી!

અવસર૦

શુભ સમય જાણીને સાજન આદર્યા;

સર્વે કરજો અમારી સાલ-સખી!

અવસર૦

હું તો વિવેક વીરાજીને વીનવું;

સુરતાખાઈ નો સોહાવજો વિવાહ-સખી!

અવસર૦

સૈયર સરવે મળીને યાવ સાંત રે;

ભક્તિ-વરદો ભરી લાવો ઘેર-સખી!

અવસર૦

ગમ-ગોત્રજ ભરાવો ગુરુ જ્ઞાનની;

નીરવંતીને માથે સોવરાવો-સખી!

અવસર૦

રહેણીકહેણીના શોભે જન્મે ટોડલા;

તોરણ નિશ્ચયનું ખાંધો નિરધાર-સખી!

અવસર૦

વરદો ભરી લાવો ચિત્ત ચોકમાં,

કુંભ કાંધ ઉતારો અભિમાન-સખી!

અવસર૦

સુરતાખાઈને ખેસાડો પ્રેમપાટલે;

વાના વસ્તુનો કરજો વિચાર-સખી!

અવસર૦

દીન ભગત

૧

સદ્ગુરુની સાન પકડ લોને ભાઈ, સંતો કરી લ્યોને સાચી કમાઈ.
પૂરવનાં પુણ્ય હશે જે જનનાં, તે માનશે વાત અમારી;
ભરખેલા મનનાં હશે જે ભમતાં, તેને સમજ ન આઈ. સંતો
નાભિકમળથી હે સુરતાને સાધો, ત્રિકુટી આસન જમાઈ;
ગંગા ને જમુના સરસ્વતી વહે છે, સગ તીરથ છે ત્યાંહી. સંતો
ઉનમુન હોકર ધ્યાન લગાવો, આપુપણું વિસરાઈ;
નૂતન-સૂરતકું એક ઘર લાવો, નિર્ગુણ રાહ ચલાઈ. સંતો
દીન ભગતની વાણી છે સાચી, જીવન્મુક્ત હો જાઈ;
જે નર સમજ્યા તે પાર જતરિયા, સત્ય માનો મેરા ભાઈ. સંતો

૨

કાંઈયે નથી, કાંઈયે નથી, જુઓ જગતમાં કાંઈયે નથી;
દાસા રે આવ્યા ને દાસા રે જાવું, શીદને મરે છે મથી મથી? જુઓ
દેવ ગયા ને દાનવ ગયા, વળી મહાત્મા ગયા છે મથી મથી;
જોગી ગયા ને જંગમ ગયા, ગયા સંન્યાસી કથી કથી. જુઓ
બ્રહ્મા ગયા ને વિષ્ણુ ગયા, શિવજીને કોઈએ જોયા નથી;
પીર ગયા ને પેગંબર ગયા, કાજ-મુલ્કાં કોઈ રહ્યા નથી. જુઓ
જગત યહું આપ્યું જવાનું, ગયા પછી કોઈ આવ્યું નથી;
માતા ગયાં ને પિતા ગયા ભાઈ, કુટુંબ કોઈનું રહ્યું નથી. જુઓ
જૂઠું જૂઠું જોડા અડકનો, પાછું વળી કોઈ જોતું નથી;
આંધળે આંધળા દોડ્યા રે જાય છે, મૂળની વાત કોઈ કેતું નથી. જુઓ
આનો અનાવનારો શોધી ના કાઢ્યો, બ્રહ્મા આદિ ગયા કથી;
દીન ભગત કે' ગુરુકૃપાના અનુભવ વિના આરો નથી. જુઓ

દેવાનંદ

૧

અજ્ઞાની, તારા અંતરમાં દેખ વિચારી !
અંત સમે કોઈ કામ ન આવે, સગાં-કુટુંબ-સુત-નારી રે. અજ્ઞાની૦
જોયન ધનનું જોર જણાવે, ફાટી આંખે ફરતો;
કાળ કરાળ કટણુ શિર વેરી, દિલમાં કેમ નથી ડરતો રે? અજ્ઞાની૦
માલ-અગ્નના મંદિર મેલી, મૂચા ભૂપ મદમાતા;
શ્વાન-સકરના દેહ ધરીને, ઘર ઘર ગોથાં ખાતા રે. અજ્ઞાની૦
આજ અમૂલ્ય અવસર આવ્યો, હરિ ભજવાનું ટાણું;
દેવાનંદ કહે દેહ મનુષ્યનો ન મજે ખરચે નાણું રે. અજ્ઞાની૦

૨

દુનિયામાં ડાહ્યો ડહાપણમાં - દુઃખ પામે;
ભવતારણુ ભગવાન વિસારી, ચડિયા દાલે ભામે રે. દુનિયા૦
મનુષ્યદેહ મળ્યો અતિ મોંઘો, ખોટો જાણી ખોલ્યો;
ચોરે-ચોટે જૂઠું જોડ્યો, નાહક નીર વડોયો રે. દુનિયા૦
હરિ-હરિજનસંગે હેત ન કીધું, પીધું વિખનું પાણી;
સુખ સંસારી પામ્યા સારુ, મૂચા લગી ઘર તાણી રે. દુનિયા૦
હરખશોકની નદીઓ મોટી, તેમાં ગ્નય તણાણો;
દેવાનંદ કહે હરિભજ્યો નહિ, ઘણું દુઃખે ઘેરાણો રે. દુનિયા૦

૩

પામર તેં પ્રાણી, વિસાર્યા વનમાળી;
મિથ્યા સુખ માયામાં મોહ્યો, મૃગતૃષ્ણાજળ ખાળી રે. પામર૦
આડ પહોર અંતરમાં અણિયો, ઘણા ઘણાને ધાયો;
રણી, ખપી, ધન ભેળું કીધું, ના ખરચ્યો ના ખાયો રે. પામર૦
નારી આગળ નિર્લજ થઈને, ખીતો ખીતો જોલે;
હડકલાવે, હસી જોલાવે, કરે તરણાને તોલે રે. પામર૦

સાસુ-સસરો, સગાં-સંબંધી, તેની સેવા કીધી;
દેવાનંદ કહે સાધુજનની તે સેવા ત્યજી દીધી રે. પામર૦

૪

દેવાના કૂચા હરિસંગે હેત ન કીધું;
લખ ચોરાશી કેરું લગડું, માથે માગી લીધું રે. દેવાના૦
પેટને અર્થે પાપ કરતાં, પાછું ફરી નવ જોયું;
ચાર દિવસના છવતર સારુ, મન માયામાં મોહ્યું રે. દેવાના૦
જન્મમરણદુઃખ ગર્ભવાસનું, તે નવ શકિયો ટાળી;
માતપિતા-યુવતી-સુતસંગે, વિસાર્યા વનમાળી રે. દેવાના૦
આળસ ને અજ્ઞાન અતિશે' કામ અગાડ્યું તારું;
દેવાનંદ કહે દેખ વિચારી, માન ક્યું તું મારું રે. દેવાના૦

૫

તારા મનમાં જાણે છે મરવું નથી રે,
એવો નિશ્ચય કર્યો નિરધાર; તેમાં ભૂલી ગયો ભગવાનને રે.
ધન, દોલત, નારી ને ઘણા દીકરા રે, ખેતીવાડી, ઘોડી ને ઘરખાર! તેમાં૦
મેડી-મંદિર, ઝરૂખા ને માળિયાં રે, સુખદાયક સોનેરી સેજ! તેમાં૦
ગાદી, તકિયા, ને ગાલમસૂરિયાં રે, અતિ આડ કરે છે એ જ! તેમાં૦
નીચી ખાંધ કરીને નમતો નથી રે, એવું સાધુ સંગાથે અભિમાન! તેમાં૦
મરમાળી મોહનજની મૂરતિ રે, તેની સાથે ન લાગેલૂ તાન! તેમાં૦
પાપ અનેક જન્મનાં આવી મળ્યાં રે, તારી મતિ મલિન થઈ મંદ! તેમાં૦
દેવાનંદના વાંલાને વીસરી ગયો રે, ત્યારે ગળે પહોં જમદંદ! તેમાં૦

૬

તારા માથે નગારાં વાગે મોતનાં રે,
નથી એકે ઘડીનો નિરધાર! તોય જાણ્યા નહિ જગદીશને રે.
મોટા મેલીને રાજ મરી ગયા રે, જોને જાતાં ન લાગી વાર! તોય૦
તારું જોળન ગયું જખ મારતું રે, માથે કાળા મટી ગયા કેશ! તોય૦

અંતકાળે લેવાને જન્મ આવ્યા રે, તેનો ભાળા ભયંકર વેશ ! તો ય૦
રોમે કાટિ વીંછીતણી વેદના રે, દુઃખ પામ્યો તું દૈવના ચોર ! તો ય૦
સગાં સ્વાર્થી મળ્યાં સહુ લૂંટવા રે, તેમાં જરી યે ન ચાલે જોર ! તો ય૦
જીભ ટૂંકી પડી ને તૂટી નાડીઓ રે, થયું દેહ તળ્યાનું તત્કાળ ! તો ય૦
દેવાનંદ કહે ન જાણ્યા નાયને રે, મળ્યો માણસનો દેહ વિશાળ. તો ય૦

દેવા ભગત

૧

જીઓને વિચારી રે, નિગમે શું શું કહ્યું ?
આરોપીને કેવું રે, શેષ તેથી અળગું રહ્યું ! જીઓને૦
પ્રકૃતિ-પુરુષ સંજોગે કરીને આ રે ધયો સંસાર,
ઝાંઝવાનું જળ દીસવા માત્ર વરતુ ગતે ન લગાર;
એમ તે જાણી રે તરવ તે સંતે કહ્યું. જીઓને૦
પંચભૂત ત્યાં રંગ ન દીસે, નહિ વરણ કોઈ વેશ,
'નેતિ નેતિ' કેતાં જે જે ભગરે શિવ સનાતન પેળ;
આત્મઅનુભવે રે, એ તો આત્મમેં લહ્યું. જીઓને૦
કાળ કરમ માયા નહિ તેમાં નહિ નિકટ નહિ દૂર,
સંતમુખથી સમજી લેવું, ચૈતન્ય અલાકૃત;
અધ્યાત્મ-જ્ઞાને રે, સંશે' સરવે લહ્યું. જીઓને૦
અચળ અભેદ અચિંત અનાદિ રહિત તે સકળ વિકાર,
હું-તું ત્યાં નહિ સંભવે, અલ્પ પરાની પાર;
દેવા પદ પ્રીછતાં રે, અજ્ઞાન અંતરનું ગયું. જીઓને૦

૨

પરિબ્રજ જાણે રે, હરિજન તે ખરા રે જી.
જેણે તળ્યા મન અહંકાર,
દેહનો સ્વભાવ રે તેણે પરહયો રે જી.
દેખે સધળે સરજનહાર,
કામ ને ક્રોધ રે મોહ મમતા નહિ રે જી.

લોભ તણો ન લાગે લેશ,
જહાં જહાં જુએ રે ત્યાં દેખે આત્મા રે ॥
ચૈતન અહ રે, સધળે સરખો વસે રે ॥
સકળ વિષે દષ્ટિ સમાન,
આતમરામને નિત્યે લાગી રહે રે ॥
બાહેર-ભીતર હરિ પરમાનંદ,
દ્વૈત-દષ્ટિ રે વ્યાપે નહિ તેહને રે ॥
વૃત્તિ તો આતમ વિષે અડોલ,
વાયુ વિના રહેશે જેમ દીપની રે ॥
એવાં અંતર છે જેને તાલ,
મુક્તસ્વરૂપે રે તેહને માનવા રે ॥
છતી દેહ વિદેહી જાણુ,
દેવા સાહેબ રે તેહને સેવતાં રે ॥
નિશ્ચે પાવે પદ નિર્વાણુ. પરિબ્રહ્મ ॥

૩

બ્રહ્મવેત્તા બ્રહ્મ જાણે સંતો, બ્રહ્મવેત્તા બ્રહ્મ જાણે;
દેહદર્શી જે તનઅભિમાની સો કૈસે પહચાને. સંતો ॥
જૈસે સર્પ ડસત હૈ ઝીનકો સો કહે લીંબરસ મીઠા રે;
તનઅહંકાર લગ્યો હૈ જનકો, તીન આતમ હિ ન દીઠા. સંતો ॥
જૈસે કમળારોગ હૈ જિનકો, ઉજ્જવળ મેલા બાસે રે;
ક્ષીરમોજન તાકો વિષ લાગે, જનકું જવર હિ પ્રકાશે. સંતો ॥
ક્ષીરી ખાત સો ફરતા દેખે, ભવ તરુવર ડોલે;
ઐસે જીવ અજાને બૂલ્યા, આપોપા નહીં તોલે. સંતો ॥
જયું અંગુલિ દેત હૈ આંખમેં ચંદા જુગલ હિ દેખે;
મતવાદી ગિલટ હિ જૈસે આતમસૂર ન પેખે. સંતો ॥
સદાસદોદિતબ્રહ્મ એ સચ્ચિદાનંદ સોઈ સંત ઉચ્ચારે;
પક્ષાપક્ષ યહી ભેદ માયાકૃત સુપને નાહિ નિવારે. સંતો ॥

ચિત્ત નિરમલ શીલ સમદર્શી એસા વીરલા કોઈ;
દેવા જિન હી આતમ ચીન્યો, બ્રહ્મવેત્તા હૈ સોઈ. સંતો॥

૪

ભેદુ મળે તો વાતો કીજીએ, બીજા મરમ શું જાણે?
અણુસમજીને શું કહીએ? પક્ષ પોતાનો તાણે! ભેદુ॥
ભેદુ મળે તો ભેદ કાંઈ નથી, એકરસ થઈને રહીએ;
આનંદ ઊપજે અતિ ઘણો, એ સુખ કોને જઈ કહીએ? ભેદુ॥
હીરાનો પારખ હીરો લિયે, મૂલ મોંઘેરો ખરચી;
બીજા તેને શું જાણે? લિયે પોતાના સરચી. ભેદુ॥
મુક્તાકળની રે ગાંડી, ઉઘાડી નવ રહીએ;
બદરીકળના ધરાકને એમ કેમ જ દઈએ? ભેદુ॥
વિળે રસ વલ્લભ જોડને, તેને અમૃત કેમ દઈએ?
કહે દેવો એવું સમજીને પ્રભુશરણે જઈ રહીએ. ભેદુ॥

૫

વાણીમાં ન આવે રે, અક્ષરાતીત હરિ,
કલ્પીને કહેવું રે, વાણીમાં ન આવે પરી;
પરાત્પર પરમાત્મા કહીએ, જ્યાં ન શબ્દ-ઉચ્ચાર,
તે હરિને જાણીને રે, જે છે બોલણુહાર. વાણીમાં॥
મને કલ્પીને મત કીધા છે નાના વેશ વહેવાર,
જેનાં ચરિત્ર ભિન્ન ભિન્ન જોતાં કહે ન આવે પાર;
બહાર દષ્ટિ મૂકી રે, જીઓને પાછા ફરી. વાણીમાં॥
ચૌદે લોક વિરતાર તે મનનો જીવ-શિવના ભેદ,
મનાતીત તે મનમાં ન આવે એમ કહે છે વેદ;
એ પદ પામી રે, અહંતા જેની ટળી. વાણીમાં॥
બ્રહ્મદર્શી સદ્ગુરુને સેવે, તેને મળે એ ભેદ,
અકળ અખંડ અદ્વૈત અજ્ઞાયા રહિત સકળ અહમેવ;
નામ નિરંજન રે, દેવા રહ્યું છે ભરી. વાણીમાં॥

૬

સો હિ વીરલા જન જાણિયે રે, ભાઈ અહ્મદશી હોય સંતજ;
 નિષ્કામી નિર્માળ મતિ જાકી, નિરાશી વિચરંત. સો હિં
 આશાતુણુ જેણે આણિયાં રે, ભાઈ અહ્મદશિકે માંહી;
 તૃષ્ણા તિલભર રહી નહિ જાકો, સો જગ આવત નાહિ. સો હિં
 વિધિનિષેધ નહિ હૈ રે જાકો, ભાઈ નહિ નિગમમરજાદ;
 અહંપદ છડી ગયો રે જાકો, કોણુ કરે સંવાદ? સો હિં
 દેખન માત્ર દેહ હૈ જાકો, જૈસો દુધ પટ હોઈ;
 દેવા સો હિ જન જાણિયે રે, ભાઈ જીવન્મુક્તા હોય. સો હિં

દેવાયત પંડિત

૧

ગુરજનો પાર ના પાયો રે, પાર ના પાયો !
 અહ્મદના માલિક તારો, જ હો રે જ !
 ગૌરીના પુત્ર ગણેશ દેવને સમરં; જ હો રે જ !
 અને સમરં શારદા માઈ રે; વારી વારી ગુરુ જ !
 અલખધણીને ઓળખો જ હો રે જ ! ગુરુજનો
 આ જમીન-આસમાન, મૂળ વિના માંડ્યું જ રે હો જ !
 અને થંભ વિના આભ દેરાયાં રે; વારી વારી ગુરુ જ !
 અલખધણીને ઓળખો જ હો રે જ ! ગુરુજનો
 આ શૂન્ય શિખર પર અલખનો અખાડો જ હો રે જ !
 ત્યાં વરસે નર સવાયો રે; વારી વારી ગુરુ જ !
 અલખધણીને ઓળખો જ હો રે જ ! ગુરુજનો
 આ ગગન-મંડળમાં એક આળકો ખેલે! જ હો રે જ !
 એ આળક રૂપે સવાયો રે; વારી વારી ગુરુ જ !
 અલખધણીને ઓળખો જ હો રે જ ! ગુરુજનો

આ ગગન-મંડળમાં એક ગૌઆં વિચાણી જ હો રે જ !

જેનાં દૂધ ધરણીમાં જમાયાં રે; વારી વારી ગુરુ જ !

અલખધણીને ઓળખો જ હો રે જ ! ગુરુજનોં

સૌ સંતે મળીને વસોણાં વસોવ્યાં જ હો રે જ !

પણ માખણ કોઈ સંત જ વીરલે પાયાં રે; વારી વારી ગુરુ જ !

અલખધણીને ઓળખો જ હો રે જ ! ગુરુજનોં

શ્રી સૂખાજનો ચેલો દેવાયત પંડિત બોલ્યા જ હો રે જ !

મારા ગુરુજએ બેડલો આ તાર્યો રે; વારી વારી ગુરુ જ !

અલખધણીને ઓળખો જ હો રે જ ! ગુરુજનોં

૨

દેવાયત પંડિત દા'ડો દાખવે : સુણ, દેવળદે નાર !

આપણા ગુરુએ સસ બાળિયું, જૂઠું નહિ તે લગાર;

લખ્યા ને બાખ્યા સોઈ દિન આવશે !

પહેલા પહેલા પવન ફરકશે, નદિયે ખળકાશે નીર;

ઉત્તર દિશાથી સાલ્યો આવશે, મુખે હનુમો વીર ! દેવાયતં

પોરો આવ્યો ખરો પાપનો, ધરતી માગે છે ભોગ;

કેટલાક ખડગે સંહારાશે, કેટલાક મરશે રોગ ! દેવાયતં

કાંકરિયે તંબૂ તણાશે, સો સો ગાઉની સીમ;

ફડી દીસે રણિયામણી-આવશે અણુ ને ભીમ ! દેવાયતં

ધરતી ઉપર હેમર હાલશે, સોના નગર મોઝાર;

લક્ષ્મી લૂંટાશે લોકોતણી, તેની ખૂમ કે નહિ વાર ! દેવાયતં

સરસ્વતી ને સાગરમતી વચમાં થાશે સંગ્રામ;

કાયમ કાલિંગાને મારશે, ધરશે નકલંક નામ ! દેવાયતં

પાનાં-પુસ્તક-ખોટાં થઈ જશે, ખોટાં કાજનાં ફરાત;

અસલ-જાદી ચૂડો પહેરશે, એ આગમનાં એંધાણ ! દેવાયતં

ઉત્તર દિશાથી સાલ્યો આવશે ! જંગો જુગના વીર;

કળજુગ કિથાપી સતજુગ થાપશે, બોલ્યા દેવાયત પીર ! દેવાયતં

ધના ભગત

૧

હે કાઈ અલખ આરાધો, હે જોડે બાવનની બહાર;
 નિગમ નેતિ કહે છે વાણીની પાર રે. હે કાઈ
 અઠનાં ટાળામાંડે ન્યમ સિંહ રે અધાય;
 રાગકુંવર તો રાંકાંમાં રાજાય રે. હે કાઈ
 પાંચ ને ધાતુ હે ન્યમ પારસ પરસાય;
 લોહું મટીને એનું કંચન થાય રે. હે કાઈ
 સરિતા ને સિંધુ હે નેમ સાગરમાં નય;
 લવણની પૂતળી ઉદકમાં ગળી નય રે. હે કાઈ
 પાંચ, સાત, નવ, દશ હે ચોવીસ ને બનણ;
 પચીસજો મેલીને છવીસમાને ભાળ રે. હે કાઈ
 અનલ જનાવર હે ઘેંઘાં મૂકીને નય;
 વણુ રે સેવ્યાં સેવાઈ આપે ઓળખાય રે. હે કાઈ
 ચટકેલ કીડો હે ન્યમ ભમરી રે થાય;
 પૂરા મજે સારે પ્રભુ ઓળખાય રે. હે કાઈ
 હરિ ગુરુ સંતની હે નેને કિરપાયું થાય;
 દાસ ધનો કે' : હીરે હીરે વિધાય રે. હે કાઈ

૨

રામબાણુ વાગ્યાં હોય તે બણે ! પ્રભુનાં બાણુ વાગ્યાં હોય તે બણે;
 એલ્યા મૂરખ મનમાં શું આણે ? રામ
 ધ્રુવને લાગ્યાં, પ્રલ્લાદને લાગ્યાં, તે ઠરીને બેડા રે ઠેકાણે;
 ગર્ભવાસમાં શુકદેવજીને લાગ્યાં, એ તો વેદ-વચન પ્રમાણે. રામ
 મોરધ્વજ રાગનું મન હરી લેવા હરિ આવ્યા ને ટાણે;
 લઈ કરવત મસ્તક પર મેલ્યું, પત્ની-પુત્ર બેઠે તાણે. રામ

મીરાંબાઈ ઉપર ક્રોધ કરીને, રાણોજી ખડ્ગ જ તાણે;
 વિષના ખાલા ગિરધરલાલે આરોગ્યા એ તો અમૃતને ઠેકાણે. રામં
 નરસિંહ મહેતાની હૂંડી સ્વીકારી, ખેપ ભરી ખરે ટાણે;
 આગળ સંત અનેક ઓધાર્યા, એવું ધનો ભગત ઉર આણે. રામં

ધરમગિર

૧

એની ઉપમા કહી નવ જાય, સુરતા રે ચાલ્યાં સાસરે. ટેક
 દયાળદાસે સૂરતીનો વિવા' કહ્યો, તેનું સાવરિયું કહું સાર. સુરતાં
 મન પિતા સુરતાને રે વીનવે, જાઉં સાવરિયે પહેરી શણુગાર. સુરતાં
 સત્-ચિદાનંદ શણુગાર પહેરિયા, કાણુ એક ના લાગી વાર. સુરતાં
 મંછા માડીને રે ચરણે નમ્યાં, મન પિતાને કર્યો રે જુદાર. સુરતાં
 વળાવા વિવેક-વિચારકાકા આવિયા, સુખદિ-શાંતિ કાઢીને ઉપકાર. સુરતાં
 વિશ્વાસ વીરોજી સાથે રે આવિયા, ભાભી ભક્તિ વંદે નરનાર. સુરતાં
 ભાવ મામે તે પણ આવિયા, પ્રીતિ મામી સાથે રે અપાર. સુરતાં
 રહેણી રથમાંહી પ્રેમની ગાદીઓ, સુરતા બેઠાં છોડી લોકાચાર. સુરતાં
 પિતા કે' પુત્રી કલ્યાણુ કહાવળે, સેવળે સ્વામી રહિત વિકાર. સુરતાં
 સદ્ગુરુજી તો આણે રે આવિયા, શબ્દ સારથી હાંકે રથ નિરધાર. સુરતાં
 સતસંગ સાસરિયામાં જિતયાં, મળ્યાં નામ સ્વામી ને સુરતાનાર. સુરતાં
 મળ્યાં અરધ ઉરધના રે ઘાટમાં, ખેલ્યાં અરસ-પરસ પરાપાર. સુરતાં
 સાવરિયે સમાતી રે સૂધ થઈ, દોંગલિયે રમે નહિ લગાર. સુરતાં
 કહે ધરમગિર સદ્ગુરુ સાનમાં, નિરાલંબ પદ આવન બહાર. સુરતાં

૨

મળિયા પ્રેમ સનેહી નંદલાલ, અગમ બાંધી પ્રીતડી! ટેક
 જી રે સાધુ તે સંતના સંગમાં, વસ્તુ સદ્ગુરુના હાથેથી જડી રે.

— અગમં

ધીરો

૧૬૫

જ રે ઘાટ ઉઘાટના ઘાટમાં, ત્યાં તો પ્રેમરૂપી ટંકશાળો પડી રે.

—અગમ૦

જ રે ગગન-મંડળના રે ભૂરમાં, ત્યાં તો અલખ પુરુષની મઠી રે.

—અગમ૦

જ રે દાસ ધરમની વિનતિ, સુરતા સદ્ગુરુના ચરણોમાં ઢળી રે.

—અગમ૦

ધીરો

૧ : કાફી

અનુભવી આવો રે, જ્ઞાન ગતિ ધરનારા;
ભેદ બતાવો રે, બ્રહ્મ માંહે ભળનારા. અનુભવી૦
કહો પવનનું મૂળ, અમને, ક્યાં રહે છે જીવ,
કીક કરી કેકાણું બતાવો, શા રૂપે છે શિવ?
અખંડ ન્યોતિ ઝળકે રે, બ્રહ્મભેદ છે ન્યારા. અનુભવી૦
પ્રગટ પિંડ પડ્યો પૃથ્વી પર, જીવ શિવ જ્ઞેતાં ક્યાં જાય?
નાદ છુંદ મન પવન સુદ્ધાં, સરવે કહીં સમાય;
રીત બતાવો રે, અગમ વાત વદનારા. અનુભવી૦
અનુભવી આવો, ભેદ બતાવો-વિશ્વંભરવિસ્તાર,
લાંગો, પહેલો ને પચરંગી, કેવો છે કિરતાર?
ધણી તો ધીરાનો રે, રવામી સરજનદાર. અનુભવી૦

૨

આત્મતત્ત્વ શોધો રે, જ્ઞાનીજન ગોતો ઘટમાં!
બોલો તે નહિ બીજો રે, ઝોળખી લેજો અંતરમાં. આત્મ૦
વિશ્વંભર દરિયો સભર ભરિયો, માંહી રવિ-શશિ તેજની ન્યોતિ;
શરા-પૂરા એ જળમાં ઝંપલાવે, કાઈ મરજીવા લાવે મોતી!
કાઈ પહેરે પનોતી રે અખંડ ચૂડલો કરમાં. આત્મ૦

કાગડા, બગવા, કાંઠે રહેવે, વરતુ હાથ ન આવે આરે;
 માન સરોવરમાંહી મુક્તાક્ષી કાઠી હંસ ચરે તેને આરે!
 ક્ષીર ને નીર બેળાં રે જૂજવાં કરી પિંચે પળમાં. આત્મ૦
 સદ્ગુરુ-સંગતમાં જે જન સમજે, તેનું નિશ્ચે થાશે કાજ;
 દર્પણમાં તન દીસે પોતાનું, એમ માહેથી મહારાજ!
 પોતાને પોતે પરખે રે, જે બચે સભરાબરમાં. આત્મ૦
 હરિ-ગુરુ-સંત રચિય રૂપ તે, જગત વાજિત્ર બખવે;
 શબ્દ ઘટાવી લક્ષમાં ડાલે, હરિનાદે નામ ચિત્ત આવે!
 ધીરા સુખસાગર રે નીરખે નિજ અંતરમાં. આત્મ૦

૩

કહણુ ચોટ છે કાળની રે, મરણુ મોટરો માર!
 કંઈક રાણા ને કંઈક રાજિયા,
 હાં રે મેલી ચાલ્યા સંસાર; હેને હરિરસ પીજિયે.
 સંસાર ધુમાડાના બાયકા રે, સાથે આવે ન કાંઈ;
 રંગ-પતંગનો ઊડી જશે, હાં રે જેમ આકડાનું તૂર રે. હેતે૦
 કે'નાં છોરુ ને કે'નાં વાછરુ રે, કે'નાં માય ને બાપ? હેતે૦
 અંતકાળે જાવું એકલું, હાં રે સાથે પુણ્ય ને પાપ. હેતે૦
 માળી વીણે રૂડાં ફૂલડાં રે, કળિયો કરે છે વિચાર;
 આજનો દિન રણિયામણો, હાં રે કાને આપણો જ વાર. હેતે૦
 બન્યા તે તો સર્વે જશે રે, નથી કાયા રહેનાર!
 મરનારાંને શું રુવો? હાં રે નથી રોનારાં રહેનાર! હેતે૦
 દાસ ધીરો રમે રંગમાં રે, રમે દિવસ ને રાત;
 હું ને મારું મિથ્યા કરી, હાં રે રમો નિજ પ્રભુની સાથ! હેતે૦

૪

આત્મા શોધ્યા વિના રે, જે જન સાધન સાધે;
 સાથે પ્રભુના રે જૂઠું યશ કેમ જગ વાધે? આત્મા૦

રવિ રવિ રટત રજની મટે નહિ, એમ તિમિર નવ જાય,
આત્મા અર્ક જિગ્યો રે અંતરમાં, ત્યારે અજવાળું થાય;
ભોજન ભોજન ભાખે રે, ભાંગે ન ભૂખ વિના ખાધે. આત્મા
મીઠા મેવા વખાણે મુખથી, તેનો સ્વાદ ન આવે લગાર,
જળ જળ ઝંખે તૃપા નવ છીપે, પોકારે વાર હજાર;
અંધારે વસ્તુ શોધે રે, અજવાળા વિના કયાંથી લાધે? આત્મા
પોતાના પિંડની ખચર નવ જાણે, વાતો શીખી વાતે જાણે,
વ્યોમ ઉપરની અચ્છી જનાવે, ભીતરની નવી કેમ રાજે?
હૃદયનો ભેદ નવ જાણે રે, બેહદ માટે જઈ ખાધે! આત્મા
શીલ-સંતોષ ને ક્ષમા ગરીબી, ગુણ જ્ઞાન નિજ નામ,
એ કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ ત્યજે, ત્યારે વીસ વસા થાય કામ;
ધીરા મરજીવા રે તું હિ આધારે. આત્મા

૫

કરતાનો પંથ કરડો રે, બિલટી અટપટી આંટી;
શિર સાટે સોદો રે, ઔઘટ ઘાટ ઘાડી ઘાંટી. કરતાનો
હાંસી ખેલનાં કામ ન હોયે, હિંમતવાળા શરનો સંગ્રામ,
સૂરત-નૂરત સત્ય મતિવાળા જ્ઞાની, નથી કાયરનું કામ;
અગમ પાંખે બેઠે રે, અલક્ષમાં લક્ષ ચોંટી. કરતાનો
દેખાદેખી જોગ આરાધે, તનથી ન મળે તાન,
કહણ દૂધ જે સિંહણકેરું, પીએ સિંહણનાં જાળ;
ખીજ ખીવા ઇચ્છે રે, મિથ્યા એ તો વાત ખોટી! કરતાનો
કાચના મંદિરમાં શ્વાન જ પેકું, દેખ્યો પોતાનો દીઘર,
પ્રતિબિંબ દેખી કરી ગર્જના, ભર્યાં શ્વાન હજાર;
આભાસે અકળાયો રે, મૂઓ શિર કૂટી કૂટી! કરતાનો
મન-બુદ્ધિ-વાણીમાં ન આવે, ગુરુગમે જડે એવું જ્ઞાન;
અજર અમર અખંડ અવિનાશી તે ઠરવાનો ઠામ!
ધીરા સુખ-સિંધુ રે, રહ્યા છે ઘટઘટમાં ગોડી. કરતાનો

૬

ગરડ ગફ ગયા પોતાનાં પરમાણું કોઈ એ મોકલ્યાં નહિ;
 કો'ને ખબર નથી: ક્યાંથી આવ્યા, હમણાં ક્યાં રહેશે જઈ? ગરડ૦
 કંઈક ચાલ્યા મહીપતિ મહામતિ, શરાપૂરા કંઈ સાખ્ય સતિ;
 કોટિ ઉપાયે રહેવાય નહિ કોની વતી. ગરડ૦
 માથે મરણનો માર મોટો છે. જોરાવર જમની ચોટો છે;
 ખરું જાણો છો પણ ખેલ ખોટો છે. ગરડ૦
 કંઈ ત્યાગી ને વૈરાગી છે, સંન્યાસી સ્વામી મૂઝા ભીખમાગી;
 તૃષ્ણા ત્રિલોકમાં કોઈની નવ ભાંગી. ગરડ૦
 કંઈક ગયા ને કંઈક વહી જાશે, કંઈક ગુણવંતા ગોચાં ખાશે;
 હવે શું થયું ને શું થાશે? ગરડ૦
 એકલાખ એંશી હમ્મર પીર મળ્યા, નવલાખ ચોરાશી સિદ્ધ વળ્યા;
 અઠ્યારી સહસ્ર ઋષિ ધરણી ધર્મા. ગરડ૦
 છવની જનત કોઈ નવ જાણે, આપ આપણે અનુમાને માણે;
 મરતાં સુધી તરીલાં તાણે. ગરડ૦
 આદિ-અંતકાળ મૂળ કોઈ લહેતું નથી, જોણે છાયા ધરી તે રહેતું નથી;
 કહે ધીરો સાચું કોઈ કહેતું નથી. ગરડ૦

૭

ગુરુ મળ્યા ગરવા રે, ગોવિંદ-પદ દેખાડ્યું;
 ના ગોવિંદરૂપ જીજ્ઞે રે, આ પિંડમાંહી પેખાડ્યું. ગુરુ૦
 નિગમ-આગમમાં એ જ પ્રભુ છે, સચરાચર એ દેવ!
 હર-હરિ-બ્રહ્મા એ જ ભણાવે, જન કરે જોની સેવ!
 તેની ઝાંખી કરવી રે, લક્ષણ એ લેખાડ્યું. ગુરુ૦
 મોટાં મંદિરમાં જોડા, તે રહ્યા મારા પિંડમાંહી,
 કનક-રતનજડિત સિંહાસન, છત્રની ચાતી છાંય;
 માંહી તે દેખાડ્યા રે, અન્ય ઉવેખાડ્યું. ગુરુ૦

કાશી, ગયા ને ગોદાવરી, જગન્નાથજી ડાકોર,
ગુરુએ કહ્યું: 'તારા અંતરમાં સહુ' ત્રિભુવનનો દાકોર;
સોર તજ ખીજો રે, પૂર્ણ રૂપ પેખાડયું! ગુરુ
જે જે બ્રહ્માંડમાંહી ભર્યું છે, તે તે તારા પિંડમાંહી,
એવું કેતાંમાં અવનવું બાસ્યું, ત્યારે ભેટયો જઈ ત્યાંહી;
કર્યો ધીરો હીરો રે, દીદાર સહુ દેખાડયું! ગુરુ

૮

જેને રામ રાખે રે, તેને કોણ મારી શકે ?
અવર નહિ દેખું રે, ખીજો કોઈ પ્રભુ પેખે. જેને
ચાહે અમીર બીખ મંગાવે, અને રંક કરે તે રાય,
સ્થળને સ્થાનકે જળ ચલાવે, જળસ્થાનક સ્થળ થાય;
તરણુનો તો મેરુ રે, મેરુનો તૃણ કરી દાખવે. જેને
નીંબાડામાંથી બળતાં રાખ્યાં, માંજરીનાં બાળ,
ટિટાડીનાં ઘડાં ઉગાર્યાં, એવો છે રાજરખવાળ;
અંતવેળા આવો રે, પ્રભુ! તમે તેની કને. જેને
બાણ તાણીને ઊભો પારધી, સિયાણો કરે રે તકાવ,
પારધીને પગે સર્પ ડસ્યો, સિયાણો શિર નહિ ધાવ;
બાજ પડ્યો હેડો રે, પંખી ઊડી ગયાં સુખે. જેને
ગજ-કાતરણી લઈને બેસા, હરજી દિનદયાળ,
વધેવટે તેને તો કરે બરાબર, સૌની લે સંભાળ;
ધણી તો ધીરાનો રે, હરિ તો મારો હીંડે હકે. જેને

૯

તરણુ-ઓથે ડુંગર રે, ડુંગર કોઈ દેખે નહીં;
અજ-જૂથ માંહી રે, સમરથ ગાજે સહી. તરણુ
સિંહ અજમાં કરે ગર્જના, કરતૂરી-મૃગ રાજન,
તલને ઓથે જેમ તેલ રહ્યું છે, કાષ્ટમાં હુતાશન;
દધિ-ઓથે ધૃત જ રે, વસ્તુ એમ છૂપી રહી! તરણુ

કોને કહું ને કોણ સાંભળશે, અગમ ખેલ અપાર ?
 અગમકેરી ગમ નહીં રે, વાણી ન પહોંચે વિસ્તાર;
 એક દેશ એવો રે, બુદ્ધિ થાકી રહે તહીં. તરણાં
 મન પવનની ગતિ ન પહોંચે, અવિનાશી રે અખંડ,
 રણી સચરાચર ભર્યો બ્રહ્મ પૂરણ, જોણે રચ્યાં બ્રહ્માંડ;
 હામ નહિ હાલો રે, એક અણુ માત્ર કહીં. તરણાં
 સદ્ગુરુએ કૃપા કરી ત્યારે આપ થયા રે પ્રકાશ,
 શાં શાં દોડી સાધન સાધે પોને પોતાની પાસ ?
 દાસ ધીરો કહે છે રે, જ્યાં જોડે ત્યાં તું દિ તું દિ. તરણાં

૧૦

દુનિયા તો દીવાની રે, બ્રહ્માંડ પાખંડ પૂજે;
 કરતાં વસે પાસે રે, મૂરખને તે નવ સૂઝે ! દુનિયાં
 જીવ નહિ દેને શિવ કહી માને, પૂજે કાણુ પાપાણુ;
 ચૈતન્ય પુરપતે અળગો રે મૂકે, એવી અંધી જગ અજ્ઞણ !
 અકંને અજ્ઞાણે રે પારસમણિ નવ સૂઝે ! દુનિયાં
 પથ્થરનું નાવ નીરમાં મૂકે, સો વાર પટકે શીશ;
 કાટિ ઉપાયે તરે નહિ, તે તો જૂડે વસા વીશ;
 વેળમાં તેલ ક્યાંથી રે ? ધાતુની ઘેતુ કેમ દૂઝે ? દુનિયાં
 અંતર મેલ ભર્યો અતિ પૂરણ, અને નિર્મળ જગમાં ન્દાય !
 સર્પ ડશી ને દરમાં પેદા પછે રાફડો રુંધે શું થાય ?
 ઘાયલની ગત ઘાયલ રે જાણે એમ જ્ઞાની હોદે ! દુનિયાં
 દૂર નથી નાથ છે ઘણા નજીક, પ્રગટ પિંડમાં ખેખ !
 દિલ સુધારી દીદાર તારો આપે હૃદયમાં દેખ !
 ઘણી તો ધીરાનો રે જગતમાં જાહેર જૂઝે ! દુનિયાં

૧૧

પંચરંગી અંગલો રે, શોભા તેની સરસ અની !
 એમાં તો ગિરાજે રે, આપે વહાલો અલખઘણી. પંચરંગીં

એ બંગલાને દસ દરવાજા, દસે દરવાજે નિશાન !
 શિવ-બ્રહ્મા એની ઝોળંગ કરે છે, ગુરુથી મળ્યું એ જ્ઞાન !
 ભક્ત તો કહેવાણો રે, મોટા મોટા ગ્રંથ ભણી ! પંચરંગીં
 માળાતિલકનાં પાખંડ કરે, પણ આત્મા ચિંત્યા વિના ફેક !
 જોણે ત્રિવિધના તાપ શમ્યા નહિ, ભૂલમાં ભમે ભોળા લોક;
 ભૂલ જ્યારે ભાંગે રે, સિદ્ધિ તો થાયે આપતણી ! પંચરંગીં
 સામા દેવ દેવળમાં એકા, મળે જો સંત સુખણ !
 જીવ મટીને શિવ થઈ પામે, એ પદ તો નિર્વાણ;
 જીએને તપસી રે, આ ઘટમાં તો રચના ઘણી. પંચરંગીં
 મનકું મૂંડ્યા ! તનકું ન મૂંડ્યા, તિન દિ પ્રાયા એ બેદ !
 દાસ ધીરો કહે નજરે દીકા, અલખ નિરંજન એક !
 ઠાણુ કરે પાખંડ રે ? મને તો જાકો અમૃત્ય મણિ ! પંચરંગીં

૧૨

બ્રહ્માનંદ બાસ્યો રે, આત્મા અનુભવ પોતે;
 સોદં સાધે સાધન રે, પ્રગટે પોતામાંથી પોતે. બ્રહ્માનંદં
 એકવીસહજાર છસો અજંપા, જપે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ દેવ,
 ચૌદ બ્રહ્માંડ જે છે એતનમય, તેની સિદ્ધ સાધક કરે સેવ !
 સુરી નર સાધે રે, જોને જ્ઞાની-મુનિ ગોતે. બ્રહ્માનંદં
 રવિના તેજ વડે રવિરૂપ બાસ્યું, મણિને તેજે મણિજ્યોત;
 આત્માને તેજે આત્મા ઝોળખાયો, ઊગ્યો અંતર અર્ક ઉદ્યોત;
 થયું અજવાળું રે, વરતુ મળી મનમાં તે. બ્રહ્માનંદં
 પંદરમી ભૂમિમાં રમે પૂરણુ બ્રહ્મા, ખેલે અખંડ નિશંદન;
 શૂન્ય શિખરગઢ અનહદ ગગડે, ઉત્તમુનિ મન મગન;
 પાળ બાંધી પોતે રે, પ્રીત બાંધી ચિત્ત પૂરે. બ્રહ્માનંદં
 આળખંપાળે મૂઆ મથી-મથી, ઊલટ-પૂલટ ચોંટયું ચિત્ત;
 જે જેમ હતું તે તેમ થયું, એમ મળ્યા અનંત અદ્વૈત !
 'ધીરો' મરજીવા રે, અણછતા રમે અણુ ઓથે. બ્રહ્માનંદં

૧૩

ભરપૂર ભાસે રે, બ્રહ્મજ્ઞાની કેમ ભટકે ?
 અનુભવ અજવાળું રે, આતમદષ્ટિ કેમ અટકે ? ભરપૂર૦
 સ્થાવર જંગમ સચરાચર, પશુ પંખી જંતુ જીવ,
 પોતે કરતા પોતે હરતા, સખ ઘટ દેખ્યા શિવ;
 ભ્રમણા ભાંગી રે, અલખ લેહ લાગી લટકે. ભરપૂર૦
 મા મેડકીએ મણિધર માર્યો, સમુદ્ર પી ગયો મીન,
 અજ્ઞએ આભને ઉદરમાં રાખ્યું, એમ ઘણી પ્રજાને આધીન;
 ખગે બાજ ઝડપ્યો રે, શ્વાનભયથી સિંહ સટકે. ભરપૂર૦
 નાવડી ઉપર નીર ચડી ચાલ્યું, જેમ ચરુ પર ચડિયો ચૂલ,
 અસ્વાર ઉપર તોરંગ ચડિયો, એ તો ભારે ભૂલવણીની ભૂલ;
 કામ ને ક્રોધ કીધો રે, જેહાને ઝાલી પટકે. ભરપૂર૦
 ઘણીના ધાર્યા વિના વસ્તુ ઘડાણી, જેમ કાદવે ઘડ્યો કુંભાર,
 કીડી કુંજરને નૃત્ય કરાવે, એમ સોનાએ ઘડ્યો સોનાર;
 ચિત્ત ચોંટી ધીરા રે ચડ્યો, તે રંગ કેમ ફટકે ? ભરપૂર૦

૧૪

માયાનો મર્મ મોટો રે, મોહા જન માયા વટે;
 સમર્થ સંત શરા રે, પલકમાં પાર પડે. માયાનો૦
 હેત, પ્રીત, મતિ માયા કહિયે, ચાતુરી વિવેક વિચાર;
 લાલન, પાલન, બોલન માયા, માયા હરિનો દીદાર;
 શક્તિ તે માયાની રે મન રાખે એક ઘડે. માયાનો૦
 માન, ધ્યાન, હરિ સમરણ, શક્તિ માયા તણી પરમાણુ;
 કુરાન, પુરાણ, વેદ-બેદ ભારે, માયા મૂળ મંડાણુ;
 આઘ દેવી શક્તિ રે, ગુણવંતી ઘાટ ઘડે. માયાનો૦

બ્રહ્મા-માયા! શંકર-માયા, માયા વિષ્ણુરૂપ;
સર્વે માયાના ઉદરમાં, માયાનું અકલ સ્વરૂપ!
જન્ટુ-છવ જનમી રે અજ્ઞાણ્યાં ભવમાં આધડે. માયાનો
મૂરખ કહે મેં માયા મૂકી, ત્યાગ કર્યો સંસાર;
કાયા ત્યાં સુધી માયા રહેશે, સંગે સરજનહાર!
કાયા વડે ધીરો રે, એમ માયા વડે વસ્તુ જડે! માયાનો

૧૫

મુનિવર મોહ્યા રે, મહા મસ્તાની માયા;
લોભાવીને લીધા રે, કંઠક નર ગાહ્યા ગાહ્યા. મુનિવર
અંતર ભેદીએવા પંડિત પુરાણી, એમ છોલી કાધા ચકચૂર,
માયાતણી મોહનનમાં, એમ ફરે છે ઘેસાતૂર;
વિવેકના સાગર રે, ગયા વિણિયામાં વિંટાઈ. મુનિવર
પારાશર-પુંડરિક એવા ગાહ્યા, મુનિ નારદ વશ કીધા,
ચાંદા-સરજ લલચાઈ ગયા, એમાં લક્ષણવંતા લૂંટી લીધા;
એકલવ્યુંગી સરખા રે, ગયા વનમાં લલચાઈ. મુનિવર
જોગી-સંન્યાસી સેવડા, એમ જતિ ન જાણે મ્હેચ્છ,
એટલા દળમાં લલચાઈ ગયા, ભલાં ભલાંના લૂંટી લીધા ભેખ;
સરભંગીના સરખા રે, ગયા મનડામાં લલચાઈ. મુનિવર
સઘળાં તારા ખરપરમાં, એમ જાણે સઘળા લોક,
બ્રહ્મા-વિષ્ણુ નમાવિયા, તારું હાપણુ જાણે કોક;
દાસ ધીરો કહે છે રે, કાયા ત્યાં સુધી માયા. મુનિવર

૧૬

સુણુ શિષ્ય શાણુ રે, ભાંગું તારી બ્રમણુમતિ;
બુદ્ધિ અનુસારે રે, ગાળને કહું જેવી ગતિ. સુણુ
જેમ કેરીથી આંખો થયો! ને આંખાથી થઈ કેરી!
મેરીએ તો મદ જ ધડિયો, મદે ધડી ભાઈ મેરી;
ના લદરી જળ જુદાં રે, એકમેક વની-વની. સુણુ

નભચરકેરી ગતિ ન થાયે વિના બન્ને પાંખ !
 ત્રય લોક કેમ દરસે સંતને, જો હોય ન જ્ઞાનની આંખ ?
 પક્ષ એક ખોટો રે, જૂઠું નહિ રતી-રતી. સુણું
 જ્ઞાન-કર્મ વડે મોક્ષોપાસન, નહિ એકે નિરધાર !
 કર્મ મૂકી એક જ્ઞાન ગ્રહે, તેણે ઉતરાય નહિ ભવપાર !
 વારંવાર કહીએ રે અમે સત્ય મથી-મથી. સુણું
 જેમ જલનિધિ જલધરરૂપે, જલધરરૂપે જલરાજ,
 ઉભય મળ્યા વિણ વૃષ્ટિ ન વર્ષે, થાય ન સૃષ્ટિનું કાજ;
 ધીર વીર ધીરો રે એકે શ્રેય નથી-નથી. સુણું

૧૭ : કાફી

હીરાની પરીક્ષા રે, ઝવેરી હોય તે જાણે;
 મૂરખ મનમાં મોહ્યા રે, અજાણે ઊતરણી આણે. હીરાની
 મગ મરી યરોયર મૂરખ જાણે, ગાળ-ખાંડ એક ઘાટ;
 પુષ્પની વાસના પત્ર ન જાણે, એવો જગત-ભગતનો દાદ;
 સો વાર સમજાવું રે, પતિત તોયે નવ આણે. હીરાની
 મૂરખહાથે હીરલો લાખ્યો તે છાણુ સાથે વેચાય;
 દોષક જાણે મળ્યો તેણે ઝડપી લીધો, તો તેની કિંમત થાય;
 ગુણુ ગાય જ વીરજા રે, પૂરણુ તે તો પરમાણે. હીરાની
 ભગત થયા પણુ ભેદ ન જાણ્યો, કરે તરવારનો ઉપાય;
 તન ભોગી મન કંચન કામની, એવે તરણે કેમ ઉતરાય ?
 ઘરઘંધાની ઘાણી રે, તેમાં તેલિયા તાણે. હીરાની
 જગ જગન જપ તપ ને તીરથ, તેમાં સૌથી મોટો સત્સંગ;
 સૂકી ડાળ વેલ ચર્મરસ પી લે, તોય અધૂરો રહ્યો ખાળ ભોરિંગ;
 ધીરા શોખ ધીરો રે, રાત દિવસ વહાણે. હીરાની

૧૮

હે મન તું હિ તું હિ જોલે રે, આ સુપના જેવું તન તારું !
 અચાનક જાડી જાણે રે, જેમ દેવતામાં દાડ. હે મન

ઝાકળ-જગ પળમાં વડી જનશે, જેમ કાગળમાં પાણી;
કાયા-વાડી તારી એમ કરગાશે, થઈ જનશે ધૂળધાણી;
પાછળથી પરતાશે રે, મિથ્યા કરી મારું મારું. હે મન
કાયનો કૂપો કાયા તારી, વણસતાં નહિ લાગે વાર;
હવ કાયાને સગાઈ દેટલી? મૂઢી ચાલે વન મોઝાર!
કાગટ ફૂલ્યાં ફરવું રે, આચિંતું થાશે અંધારું. હે મન
જયું તે તો જરૂર જવાનું, ને ઊગરવાનો ઉધારો,
દેવ, ગાંધર્વ, રાક્ષસ ને માણસ-સૌને મરણનો વારો;
આશાનો મહેલ ઊઘો રે, નીચું આ કાયું કારમારું. હે મન
ચંચળ ચિત્ત ચેતીતે ચાલો, ઝાલો હરિનું નામ,
પરમ અર્થ જાણી કરો નિશ્ચય, હરિ દરવાનું ઠામ;
ધીરો ધરા ઉપર રે, નથી ડોઈ રહેનારું! હે મન

૧૯

જ્ઞાની ધ્યાની ગયા, તેના યુગમાં જશ જરા પણ શોધ્યા નથી જડતા,
ડાહ્યા ચતુર મુગ્ધણુ, દેવ દાનવ મારું મારું કરી ગયા રડતા;
તમે ડાહ્યા છો મને દેખાડો, તમે શ્રોતાજન શોધી કાઢો,
પજા પત્રને પાછા ડાળે ચોંટાડો. જ્ઞાની
એક લૂણની પુતળી જળમાં ધરે, અત્તાદિક તેને બોલાવે,
કહો ભાઈઓ તે પછી ક્યાંથી આવે? જ્ઞાની
એક સરિતા સિંધુમાં જનશે, જૂજવાં ઉલ્ક કેમ થાશે?
આત્મા અનુભવ વડે ઓળખાશે. જ્ઞાની
પોતે પુણ્ય કરે તે તો પોતે પામે, પોતે ભક્તિ કરે પોતાનો જશ જામે; -
નીર જઈ દરે નીચે ઠામે. જ્ઞાની
જેવાં જીવાં તેવાં જીવાં જંધાયે, વડનો વડ આંખાનો આંખો થાયે;
ધીરો કહે જીને જીને ચાલ્યું જાયે. જ્ઞાની

નરભેરામ

૧

ઓધા, શું રે થયું છે વજનારને રે?
 મહી સાટે વેચે છે મોરારને રે! ઓધા૦
 ગોપી પ્રેમે મંદિરમાંથી નીસર્યાં રે;
 એના શરીરની શુદ્ધ-બુદ્ધ વીસર્યાં રે. ઓધા૦
 એવી આતુરતા લાગી એના અંગમાં રે;
 મારો વા'લો બિરાજે એના સંગમાં રે. ઓધા૦
 કંઈક કામળુ થયું છે એને વાટમાં રે;
 બહુનામી બિરાજે એના માટમાં રે. ઓધા૦
 નરભેરામના સ્વામીની એ રીત છે રે;
 મારે પૂર્વ જન્મની પ્રીત છે રે. ઓધા૦

૨

નિશ્ચે' કરો રામનું નામ, નથી કાંઈ જોગી થઈને જીવું;
 નથી ભેખ ભગવો કાંઈ કરવો, કે ભેળું કરીને ખાવું. નિશ્ચે'૦
 ગમે તો તમે ભગવાં કરો, કે ગમે તો જીજ્ઞાં રાખો;
 રખે દુભાવો સામા જીવને, સુખ સામાનું તાકો. નિશ્ચે'૦
 એક ત્રાજવે સૌ સંસારી, ખીજે જોગી લાવો;
 ક્રિયા જોગીને રામજી મળિયા? એવો એક બતાવો! નિશ્ચે'૦
 કંઈ નાદા રાંડોને રાખે, કંઈને ન મળ્યા નારી;
 કોઈ સ્વાદે, કોઈ કરજે નાદા; કેમ રીજે ગિરધારી? નિશ્ચે'૦
 મહેતો, મીરાં ને પ્રહ્લાદ, સેતો નાપિક નાતિ;
 ધનો, પીપો, રોહીદાસ, કુઓ, ગોરો કુંભારની જાતિ. નિશ્ચે'૦
 બોડાણો જ્ઞાતિ રજપૂતની, ગંગાપાર્શ્વ છે નારી;
 દાસ થઈને જો રહ્યાં, તો ઘેર આવ્યા ગિરધારી નિશ્ચે'૦

રંકા, વંકા, સજન કસાઈ, ભળ્યા રાત ને દહાડો;
ક્રિયા જોગીને રામજી મળિયા? એવો એક દેખાડો! નિશ્ચે'ં
નથી રામ વિભૂતિ ચોળ્યે, નથી જાંધે શિર ઝોલ્યે;
નથી નારી ત્યજી વન જાતાં, જ્યાં લગી આપ ન જોજો. નિશ્ચે'ં
જંગલમાં મંગલ કરી જાણે, મંગલ જંગલ જોને,
કડવું મીઠું, મીઠું કડવું, રામજી વશ છે તેને. નિશ્ચે'ં
પય-ઓથે જેમ ધૃત રહ્યું છે, તલ-ઓથે જેમ તેલ,
કહે નરસો રઘુવર છે સધજો-એવો એનો ખેલ! નિશ્ચે'ં

૩

પ્રીતમ મુજમેં પાયા, મેરા પ્રીતમ મુજમેં પાયા!
આજ આનંદ અપાર હિ મેરે, તનકા તાપ યુઝાયા. મેરાં
ખોજત ખોજત દિન ગયે કેતે, કરત હિ કાંટિ ઉપાયા;
જળસે મીલે સદ્ગુરુ ભેદુ, તિન હી પલમેં મિલાયા. મેરાં
ખેલત ખેલાવત અંતરંગમી, જન થાડુ નામ ધરાયા;
સો પિયુ મોસે પલ નહીં ઝિછુડે, પ્રાનપતિ જો કહાયા. મેરાં
પડી પરીક્ષા તય હર્ષ ભયો હય, ભયા સકલ મન ભાયા;
સમભાવ હુઆ તય દેખા સકલમેં, નરસો નિરંજન રાયા. મેરાં.

નરસિંહ મહેતા

૧

અખિલ બ્રહ્માંડમાં, એક તું શ્રી હરિ, જૂજવે રૂપે અનંત ભાસે;
દેહમાં દેવ તું, તેજમાં તત્ત્વ તું, શૂન્યમાં શૂન્ય થઈ વેદ વાસે. અં
પવન તું, પાણી તું, ભૂમિ તું, ભૂધરા, વૃક્ષ ધર્મ ફૂલી રહ્યો આકાશે;
વિવિધ રચના કરી, અનેક રસ લેવાને, શિવ થકી જીવ થયો, એ જ આશે. અં
વેદ તો એમ વહે, શ્રુતિ-સ્મૃતિ સાખ દે, કનક-કુંડળ વિપે ભેદ ન હોયે;
ખાટ ઘડ્યા પછી, નામરૂપ જૂજવાં, અંતે તો હેમનું હેમ હોયે. અં

વૃક્ષમાં ખીજ તું, ખીજમાં વૃક્ષ તું, જોઈ પટંતરો એ જ પાસે;
બણે નરસૈયો એ મનતણી શોધના, પ્રીત કરું પ્રેમથી પ્રગટ થાશે. અન્

૨

આરતી આત્મારામની રે ! બ્રહ્મ બાવેથી ગ્રાપની !
નખે-શિખે દર્શન કરો રે ! રહેલું શરણુ આધાર રામ !
હૃદય-કમળનું કાણિયું રે ! ગુરુપ્રેમરૂપી ધૃત રામ !
પાંચ પ્રાણુની પત્તી ફરી રે ! કપૂરકલ્પના તમામ રામ !
ઝળહળ જ્યોત ઝળકી રહી રે ! દીવો દેવળ મહી રામ !
દસમા દારના દેવતા રે ! ત્યાં છે આનંદના ઓધ રામ !
તનમનથી આરતી ઉતારીએ રે ! તેનાં શાં ફળ થાય રામ !
સંસારમાં નવ અવતરે રે ! ટળે ત્રિવિધનાં તાપ રામ !
કંચનના થાળ મોતીડે બર્યાં રે ! માંહી અળીઝ ગુલાલ રામ !
થાળ ધરું, તો મોતી ઝળહળે રે ! વધાવું નંદના કુંવર રામ !
મુક્તિ પ્રસાદ પમાડીએ રે ! બવની ભૂખ મટી ગય રામ !
નરસૈયાનો સ્વામી શામળો રે ! હરિનાં દર્શન થાય રામ !

૩

હાંથી મોડી રે મારા સંતની, મેં તો માલી ના જાણી રામ ! ટેક
અમને તેડાં તે શીદ મોઢલ્યાં ? સાહેબ મારો પિંડ છે ને કાચો છ ! હાંચીં
મોંઘા મૂલની મારી ચૂંદડી, મેં તો માલી ના જાણી રામ ! હાંચીં
અડધાં પહેયાં, અડધાં પાથયાં, અડધાં ઉપર ઓઢાજાં રામ ! હાંચીં
ચારે છેડે ચાર જાણુ, દોરી ડગમગ જાયે રામ ! હાંચીં
નથી તરાપો નથી તુંબડાં, નથી કિતર્યાનો આરો રામ ! હાંચીં
નરસિંહ મહેતાના સ્વામી શામળા, પ્રભુ પાર ઉતારો રામ ! હાંચીં

૪

જગીને જોઈ' તો જગત દીસે નહિ, ઉધમાં અટપટા ભોગ ભાસે;
ચિત્ત ચૈતન્ય વિલાસ તદ્રૂપ છે, અલ્પ લટકાં કરે અલ્પ પાસે.
જગીને૦

પંચમહાભૂત પરિશ્રમ વિષે ઊપજ્યાં, અણુ અણુમાંહી રહ્યાં રે વળગી;
ફૂલ ને ફળ તે તો વૃક્ષનાં જાણુવાં, થડચક્રી ડાળ તે નહિ રે અળગી.
જગીને૦

વેદ તો એમ વહે, શ્રુતિ-સ્મૃતિ સાખ દે, કનક-કુંડળ વિષે ભેદ નહોયે;
ધાટ ઘણા પછી, નામ-રૂપ જૂજવાં, અંતે તો હેમનું હેમ હોયે.
જગીને૦

શુવ ને શિવ તો આપ-ઠગ્યાએ થયા, રચી પરપંચ ચૌદ લોક કીધા;
ભણે નરસૈંયો એ, 'તે જતું' 'તે જતું' એને સમર્પાથી કંઈ સંત સીધ્યા.
જગીને૦

૫

જ્યાં લગી આતમાત્મ્ય ચીન્યો નહિ, ત્યાં લગી સાધના સર્વ જૂઠી;
માનુષાદેહ તાહરો એમ એળે ગયો, માવડાંતી જેમ વૃદ્ધિ વૂઠી. જ્યાં૦
શું થયું સ્નાન પૂજન ને સેવા થકી? શું થયું ઘેર રહી દાન દીધે?
શું થયું ધરી જટા? ભસ્મ-લેપન કર્યે? શું થયું વાળ લોચન કીધે? જ્યાં૦
શું થયું તપ ને તીરથ કીધા થકી? શું થયું માળ ગ્રહી નામ લીધે?
શું થયું તિલક ને તુલસી ધર્મા થકી? શું થયું ગંગજળ પાન કીધે? જ્યાં૦
શું થયું વેદ વ્યાકરણ વાણી વણે? શું થયું રંગ ને રાગ જાણ્યે?
શું થયું ખટ દરશન સેવ્યા થકી? શું થયું વરણના ભેદ આણ્યે? જ્યાં૦
એ છે પરપંચ સહુ પેટ ભરવા તણા, આતમારામ પરિશ્રમ ન જોયો;
ભણે નરસૈંયો, કે તત્ત્વદર્શન વિના રત્નચિંતામણિ જન્મ જોયો! જ્યાં૦

૬

જે ગમે જગદ્ગુરુ દેવ જગદીશને, તે તણો ખરખરો ફેક કરવો;
 આપણો ચિંતવ્યો અર્થ કાંઈ નવ સરે, ઊગરે એક ઉદ્દેગ ધરવો. જે
 હું કરું હું કરું, એ જ અજ્ઞાનતા, શકટનો ભાર જેમ શ્વાન તાણે;
 સૃષ્ટિમંડાણ છે સર્વ એણી પેરે, જોગી જોગેશ્વરા કોઈકે જાણે. જે
 નીપજે નરથી તો કોઈના રહે કુખી, શત્રુ મારીને સૌ મિત્ર રાખે;
 રાયને રંક કોઈ દષ્ટે આવે નહિ, ભવન પર ભવન પર છત્ર દાખે. જે
 ઋતુલતા, પત્ર, ફલ, ફૂલ આપે યથા, માનવી મૂર્ખ મન વ્યર્થ શોષે;
 જોડના ભાગ્યમાં જે સમે' જે લખ્યું, તેહને તે સમે' તે જ પહોંચે. જે
 અંથ ગડગડ કરી વાન ન કરી ખરી, જોડને જે ગમે તેને પૂરે;
 મન-કર્મ-વચનથી આપ માની લહે, સત્ય છે એ જ મન એમ સૂઝે. જે
 સુખ સંસારી મિથ્યા કરી માનજે, કૃણુ વિના ખીજું સર્વ કાચું;
 જુગલ કરજોડી કરી નરસૈયો એમ કહે, જન્મ પ્રતિજન્મ હરિને જ જાયું. જે

૭

તું તારું આપ સંભાળને આત્મા, આપ સંભાળે તો રૂપ લાધે!
 ક્યાં થકી ક્યાં લગે, કહેને રહીશ તું, એમ વિચારે તો માલ લાધે! તું
 તું છે તે કોણ છે-હું છું તે કહે કથી, બે થકી વેગજો હું ન જાણું!
 પ્રત્યક્ષ પિંડમાં, અલ્પ વિલસી રહ્યું, અન્ય ઉપાસના કાં રે આણું? તું
 આદિ તે શું હતું? અંતે તે શું હશે? મધ્ય થઈને જ આ કોણ માણે?
 ભૂત-ભવિષ્ય-વર્તમાન તું વિઠલા! જુકતે-જુકિત કરી લઈને જાણે. તું
 દેહ તારો નથી દેહનો તું નથી; સદા ય દેહથી રહે છે અજગો!
 ભણે નરસૈયો, કે અલ્પ જાણ્યા વિના અણુછતી દેહને ક્યાં રે વળગ્યો? તું

૮

તારા દાસના દાસની નિત્ય સંગત વિના બ્રહ્મ થાય, ભૂધરા! મન મારું;
 દુષ્ટની સંગતે દુષ્ટ મતિ ઊપજે, શ્રવણ-કીર્તન નવ થાય તારું.

તારા•

પૂર્ણ વિષપાનથી દુરિજન દોષજ્ઞા, વિષ પીધે તન-તેજ મરશે;
તુજ થકી વેગળા તેહની સંગતે જન્મ કોટિ તણાં સુકૃત હરશે.

તારાં

અમૃતની ઉપમા સાધુને નવ ઘટે, રાહુની દુષ્ટતા ન ટળી તેણે;
પ્રહ્લાદ-નારદે ગર્ભસંગત કરી, વશ કર્યાં વૈકુંઠનાથ જેણે.

તારાં

ચતુરધા મુક્તિ છે જૂજવી જુક્તિની, તાહરા તેહને નવ રાચે;
ખેડે કર જેડીને નરસૈંયા વીનવે, જન્મોજન્મ તારી ભક્તિ બચે.

તારાં

૯

ધ્યાન ધર હરિતણું, અદ્વપમતિ આળસુ, જે થકી જન્મનાં દુઃખ બચે;
અવર ધંધો કર્યો અર્થ કંઈ નવ સરે, માયા દેખાડીને મૃત્યુ વહાયે.

ધ્યાનં

સકળ કલ્યાણ શ્રીકૃષ્ણના ચરણમાં, શરણ આવે સુખ પાર નહોયે;
અવર વેપાર તું મેત્ર મિથ્યા કરી, કૃષ્ણનું નામ તું રાખ મોયે.

ધ્યાનં

પટક માયાપરી અટક ચરણે હરિ, વટકમાં વાત સુણતાં જ સાચી;
આશનું ભવન, આકાશ સુધી રચ્યું, મૂઠ એ મૂળથી ભીંત કાચી.

ધ્યાનં

સરસ ગુણ હરિતણા જે જનો અનુસર્યા, તે તણા સુજશ તો જગત ખેલે;
નરસૈંયા રંકને પ્રીત પ્રભુ શું ઘણી, અવર વેપાર નહિ ભજન તોલે.

ધ્યાનં

૧૦

નીરખને ગગનમાં કોણ ધૂમી રહ્યો? 'તે જ હું' તે જ હું' શબ્દ ખોલે!
શ્યામના ચરણમાં ધ્રુવું હું મરણ રે, અલિપ્યાં કોઈ નથી કૃષ્ણ તોલે.

નીરખં

શ્યામ શોભા અતિ ઘણી, જીદિ ના શકે કળી, અનંત ઓચ્છવમાં પંથ ભૂતી;
જડ ને ચૈતન્ય એકરસ કરી બાણુવાં, પકડી પ્રેમે સંજીવન મૂળી.
નીરખ૦

ઝળહળ ન્યેાત ઉઘોત રવિ દોટમાં, હેમની ઠાર ન્યાં નીસરે તોલે;
સચ્ચિદાનંદ આનંદકીડા કરે, સોનાનાં પારણા માંહે જૂલે.
નીરખ૦

બત્તી વિણુ, તેલ વિણુ, સૂત્ર વિણુ બે વળી, અચળ ઝળકે સદા અનલ દીવો;
નેત્ર વિણુ નીરખવો, રૂપ વિણુ પરખવો, વણુ જિજ્ઞાસે રસ સરસ પીવો.
નીરખ૦

અકળ અવિનાશી એ નવ જ નયે કળ્યો, અરધ-ઉરધની માંહે મહાસે;
નરસૈનો સ્વામી સકળ વ્યાપી રહ્યો, પ્રેમના તંતમાં સંત ઝાલે.
નીરખ૦

૧૧

નારાયણનું નામ જ લેતાં, વારે તેને તથાએ રે;
મનસા-વાચા-કર્મણા કરીને, લક્ષ્મીવરને બથાએ રે. નારાયણ૦
કુળને તથાએ કુટુંબને તથાએ, તથાએ મા ને આપ રે;
ભગિની-સુત દારાને તથાએ, જેમ તજે કંચુકી સાપ રે. નારાયણ૦
પ્રથમ પિતા પ્રદ્યાદે તજિયો, નવ તજિયું હરિનું નામ રે;
ભરત-શત્રુદે તથા જનેતા, નવ તજિયા શ્રીરામ રે; નારાયણ૦
ઋષિપત્નીએ હરિને કાળે, તજિયા નિજ ભરથાર રે;
તેમાં તેનું કાંઈ એ ન ગયું, પામી પદારથ ચાર રે. નારાયણ૦
વ્રજવનિતા વિદુરને કાળે, સર્વ તથા વત ચાત્રી રે;
બણે નરસૈયો વૃન્દાવનમાં. મોહનવર શું માંત્રી રે. નારાયણ૦

૧૨

પ્રાણુથકી મને વૈષ્ણવ વહાલા, રાત-દિવસ હેઠે બાવું રે;
તપ-તીરથ-વૈકુંઠ મુકીને મારા વૈષ્ણવ હોય ત્યાં આવું રે. પ્રાણુ૦
અંબરીષરાજ મને અતિ ઘણો વહાલો, દુર્વાસાએ માનભંગ કીધું રે;
મેં મારું અભિમાન તથાને, ચક્ર સુદર્શન વાળી લીધું રે. પ્રાણુ૦

ગજને માટે હું તો પાળો રે પળિયો, લરિજનની શુદ્ધ લેવા રે;
 જીવને નીચ હું તો કાંઈ ન જાણું, મુજને બગે તે મુજ જોવા રે. પ્રાણુ
 લક્ષ્મીજી અર્ધાંગના મારી, તે મારા સંતની દાસી રે;
 અડસદ તીરથ મારા સંતને ચરણે, કોટિ ગંગા ને કાશી રે. પ્રાણુ
 સંત આલે ત્યાં હું આગળ ચાલું, સંત સુએ ત્યાં હું જનશું રે;
 જે મારા સંતની નિંદા કરે, તેના કૃપા સહિત હું બાગું રે. પ્રાણુ
 મારા રે આંધ્યા વૈષ્ણવ છોડે, વૈષ્ણવે આંધ્યા મેં ન છૂટે રે;
 એક વાર વૈષ્ણવ મુજને આધિ, તો તે અંધન મેં નવ તૂટે રે. પ્રાણુ
 બેસીને ગાય ત્યાં, બિભો રે સાંભળું, બિભા ગાય ત્યાં હું નાચું રે;
 વૈષ્ણવજનથી હું પણ તથી અળગો, બહુ નરસૈયા સાચું રે. પ્રાણુ

૧૩

આપજી! પાપ મેં કરણ કીધાં લશે? નામ લેતાં તારું નિદ્રા આવે;
 જિંદગી-આહાર-આદાર મેં આદર્યાં, બાબ વિના કવરી કરી જ બાવે.

આપજી

દિન પૂડે, દિન તો વધા રે જાય છે, દુર્માતિના ભર્યાં રે ડાકાં;
 ભક્તિ ભૂતળ વિષે નવ કરી તાહરી, આંડ્યાં સંસારનાં થોથાં ઠાકાં!

આપજી

દેહ છે જૂઠ્ઠી, કરમ છે જૂઠ્ઠાં, બીડબંજન તાહરું નામ સાચું;
 ફરી ફરી વરણવું શ્રીહરિ તુજને, પતિતપાવન તારું નામ જાચું.

આપજી

તારી કરણા વિના, કૃપણ કોડમણ, રૂળ અને વિકળનું અળ ન કાવે;
 નરસૈયા રંકને જંખના તાહરી, હેડ-બેડી બાંગો શરણ આવે.

આપજી

૧૪

ભૂતળ ભક્તિપદારથ મોટું, અઠાસોકમાં નાહિ રે;
 પુણ્ય કરી અમરાપુરી પામ્યા, અંતે ચોરાસીમાંહી રે. ભૂતળ

હરિજન તો મુક્તિ ન માગે, માગે જન્મોજન્મ અવતાર રે;
 નિત્ય સેવા, નિત્ય કીર્તન-ઓચ્છવ, નીરખવા નંદકુમાર રે. ભૂતળં
 ભરતખંડ-ભૂતળમાં જન્મી, જોણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે;
 ધન્ય ધન્ય તેનાં માત-પિતાને, સદ્ગુણ કરી એની કાયા રે. ભૂતળં
 ધન્ય વૃન્દાવન, ધન્ય એ લીલા, ધન્ય એ વ્રજનાં વાસી રે!
 અષ્ટ મહાસિદ્ધિ આંગણિયે રે જિભી, મુક્તિ છે એની દાસી રે. ભૂતળં
 એ રસનો સ્વાદ શંકર જાણે, કાંઈકે જાણે શુક જોગી રે;
 કંઈ એક જાણે વ્રજની રે ગોપી, જાણે નરસૈંચો ભોગી રે. ભૂતળં

૧૫

મારું ને મહિયર જાદલપરમાં, મન મથુરા નગરમાં;
 વડેવડી જોડો, તો મળવા જઈએ રે! મારું
 પાંચ તત્ત્વની વડાલે વડેવડી જનાવી રે;
 ઘડનારો ઘટમાંડી રે! મારું
 ઓહંગ-સોહંગ ધોરી લીધા છે જોડી વડાલે;
 આપે બેડો ને આપે હાંકે રે! મારું
 સાસરિયાનાં રૂઢ્યાં અમે, મહિયરિયે કેમ રહિયે વડાલા?
 નક્ક નાર તો કહેવાઈએ રે! મારું
 દેરાણી-જોડાણી મારાં હેરિયાં તે હેરે રે;
 ‘એ વઢકારીને કોઈ વારો રે!’ મારું
 નરસૈં મહેતાનો સ્વામી વડાણલિયે આવે વડાલો.
 મહિયરિયે મઝપતાં જઈએ રે! મારું

૧૬

મેં આપ્યું તે તમે અપાય નહિ, સાંભળો શામળા સાયું રે;
 કાંટામાં ઘાલી જરાજર કીજે, તારે તે રંગે હું રાયું રે. મેં આપ્યું
 હાર આપ્યો, તમે મુગટ સમર્પ્યો, જાણુયંધ બેરખા ય રે;
 પહેરવાનું પીતાંજર આપ્યું, એ તો મૂલે મળે વેકુંઠરાય રે. મેં આપ્યું

તનમન સોંપ્યું મેં—પ્રાણ સમર્પ્યો, મુજમાં તે કાંઈ નથી મારું રે;
હું મટી ગયો ને તુંને દરાવ્યો, જુઓ વિચારી મન મારું રે. મેં આપ્યું
હું થયો તારો, ત્યારે તું થયો મારો, શેનું સપાડું એમાં કહિયે રે?
ભણે નરસૈંયો ઉઠાંદળા ના ધારો, સમજીને શામળા રહિયે રે. મેં આપ્યું

૧૭

વહાલો પ્રેમને વશ થયા રાજ રે, તેમાં શું કરે પંડિત ને કાજ રે? ટેક
કરમાપાઈનો આરોગ્યો ખીચડો ને વિદુરની ખાધી ભાજ;
જૂઠાં બોર શયરીનાં આધાં વહાલે છપ્પન ભોગ મેલ્યા ત્યાગી રે. વહાલો
વિદુરને ઘેર શ્રાદ્ધજી પધાર્યો, ને કેળાં આજ્યાં તાં માગી!
ગર્ભ કાઢી ને છાલ ખવરાવી, વહાલે તો યે ના જોયું જાગી રે. વહાલો
ગણિકા હતી તે પોપટને પઢાવતી, ને તેમાંથી લેહ લાગી;
ભગવાન હતા તે સદેજમાં મળ્યા, એની સંસારની બ્રમણા ભાંગી રે. વહાલો
ભક્તની લોહા નિંદા કરે, ને જગત થયું છે પાજ;
ભલે મળ્યા મહેતા નરસૈં ના રવામી, માથે ગિરધર રહ્યો છે ગાજ રે. વહાલો

૧૮

વારી જાઉં રે, સુંદર રવામ, તારાં લટકાંને! ટેક
લટકે ગિરિ-ગોવર્ધન તોળ્યો, લટકે પર્વત આપ્યો રે;
લટકે જઈ જળ જમુનામાં પેડા, લટકે નાથ્યો કાળી. તારાં લટકાંને
લટકે ગોદુળ ગૌધન ચારી, લટકે વેણું વગાડી રે;
લટકે પ્રાણ પૂતનાના શોખ્યા, લટકે કંસને મારી. તારાં લટકાંને
લટકે નરસિંહરૂપ ધરીને સ્થભે કીધો વાસ રે;
નોર વધારી હિરણ્યકંસ માર્યો, ઉગાર્યો પ્રહલાદ. તારાં લટકાંને
લટકે વામનરૂપ ધરીને જાળિયાળિને દાર રે;
ત્રણ ડગલાં પૃથ્વી માગી લીધી, ચાંપ્યો યજિ પાતાળ. તારાં લટકાંને
લટકે રાવણ રણમાં રોળ્યો, લટકે લંકા પ્રજાળી રે;
લટકે રાજ્ય વિભીષણને સોંપ્યું, લટકે રીના આણી. તારાં લટકાંને
૫. ૧૨

એવાં એવાં લટકાં અનેક તમારાં, લટકાં લાખ કરોડ રે;
લટકાળા સ્વામી નરસિંહના, ન્યાંજેઉં ત્યાં ભારી મોર. તારાં લટકાંને૦

૧૯

વૈષ્ણવ જન તો તેને કહીએ, જે પીડ પરાઈ જાણે રે;
પરદુઃખે ઉપકાર કરે, તો યે મન અભિમાન ન આણે રે. વૈષ્ણવ૦
સકળ લોકમાં સહુને વદે, નિંદા ન કરે કૃતી રે;
વાચ-કાષ-મન-નિશ્ચલ રાખે, ધન ધન જનની તેની રે. વૈષ્ણવ૦
સમદષ્ટિ ને તૃણાત્યાગી, પરસ્ત્રી જેને માત રે !
જિહ્વા થકી અસત્ય ન બોલે, પરધન નવ ઝાલે હાથ રે. વૈષ્ણવ૦
મોહ માયા વ્યાપે નહિ જેને, દૃઢ વૈરાગ્ય જેના મનમાં રે;
રામનામ શું તાળી લાગી, સકળ તીરથ તેના તનમાં રે. વૈષ્ણવ૦
વણુલોભી ને કપટ રહિત છે, કામ, ક્રોધ નિવાર્યા રે;
ભણે નરસૈંયા તેનું દર્શન કરતાં, કુળ એકોતેર તાર્યા રે. વૈષ્ણવ૦

૨૦

વૈષ્ણવ જનને વિષયથી રે ટળવું, ગળવું માંહીથી મન રે;
ઈંદ્રિ' કાઈ અપવાદ કરે નહિ, તેને કહીએ વૈષ્ણવ જન રે. વૈષ્ણવ૦
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહેતાં કંઈ સૂકે, તો યે ન મૂકે નિજ નામ રે;
શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કરતાં, કદી યે ન વ્યાપે કામ રે. વૈષ્ણવ૦
અંતરવૃત્તિ અખંડ રાખે, ધરે શ્રીકૃષ્ણનું ધ્યાન રે;
મજવાસીની લીલા ઉપાસી, ખીજું સુણે નહિ કાન રે. વૈષ્ણવ૦
જગશું તોડે ત્યારે જોડાય પ્રભુશું; જગશું જોડે પ્રભુસે તૂટી રે;
તેને કાઈ વૈષ્ણવ ના કહેશે, જમડા લઈ જશે કૂટી રે. વૈષ્ણવ૦
કૃષ્ણ વિના કાંઈ અન્ય ન દેખે, જેની વૃત્તિ કૃષ્ણાકાર રે;
વૈષ્ણવ કહાવે ને ત્રિષય ન જાવે, તેને વાર વાર ચિહ્નાર રે. વૈષ્ણવ૦
વૈષ્ણવને તો વહાલું લાગશે, કૂડિયાને લાગે કાચું રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી લ'પટને નહિ ગમે, સાંભળો કહું છું સાચું રે. વૈષ્ણવ૦

૨૧

શરીર શોધ્યા વિના સાર નહિ સાંપડે, પડિતો પાર નહિ પામે પોથે !
તાંદુલા મેલી તુષ્પનેજ વળગી રહ્યા, ભૂખ નહિ ભાંગે એમ દાઝે થોથે !

શરીર૦

રસનાના રવાદમાં સર્વ સંધાઈ રહ્યા, વિગતિ ગુરુ જ્ઞાન વિના રે ગૂંથે !
વાણીવિલાસમાં વિવિધ વચનો વડે, પરહરી વસ્ત્ર ને વળગે ચૂંથે !

શરીર૦

શબ્દ શીખે ખરો, સકળ વિદ્યા ભણે, અધ્યાત્મ ઉચ્ચરે જ્ઞાન હોઠે !
પ્રપંચ પિંડમાં રહ્યો, અહંકાર નવ ગયો, અથડાયો એમ અનંત કોઠે !

શરીર૦

શાસ્ત્રકથા કહે, રજનીમાં આથડે, એમ અજ્ઞાનમાં શીશ ગોથે;
ભણે નરસૈંયો એ બેઠ જાણી જુઓ, મેં તો રચી કહ્યું પદ ચોથે.

શરીર૦

૨૨ : બિહાગ

સંતો અમે વહેવારિયા શ્રીરામ નામના;
વેપારી આવે અધા ગામ ગામના. સંતો૦
અમારું વસાણું સાધુ સદુ કાઈને ભાવે;
અઢારે વરણ જેને વહેરવાને આવે. સંતો૦
અમારું વસાણું કાળ - દુકાળે ના ખૂટે;
રાત્ર ન દડે જેને ચોર ન લૂટે. સંતો૦
રામનામ ધન્ય મારે વાજે ને ગાજે;
છપન ઉપર ભેર ભૂંગળો વાજે. સંતો૦
લાખતણું તો લેખાં નહીં, ને પાર વિનાની પૂંછ;
વહેરવું હોય તો વહેરી લેજો, કરતૂરી છે સોંઘી. સંતો૦
આવરો ને ખાતાવહીમાં લક્ષ્મીવરણું નામ;
ચિટ્ટીમાં ચતુર્ભુજ લખિયા નરસૈંયાનું કામ. સંતો૦

+ તુષ્પ = ફેતરાં

નાનકશા

૧

છોડ દિલ મમતા, મમતાને વારો, છોડ દિલ મમતા, માર દિલ મમતા;
સાંઈકો ભેદ નહિ પાયો. છોડ૦

લીલે પીજે રંગ કોઈ આદમ બનાયો, નહિ રે જીવનકેરી આશ રે;
કયા હૈ મરનેકા ઘોખા ? છોડ૦

આ રે કાયામાં યાગ બનાયો, નહિ રે ફૂલનકેરી વાસ રે;
ભમરા કયા તું લોભાણો ? છોડ૦

દલ રે દરિયામાં ડૂબકી રે દીધી, બ્યાકે કરમમેં શંખલા રે;
હીરલા કયાસે પાવે ? છોડ૦

કર લે અંદગી આ પગ ન આવે, કહે મહમદશાકો યાગકો રે;
મનખો ફેર નહિ આવે. છોડ૦

૨

બનકું લગા હે સદ્ગુરુ-પાણુ, ધાયલ કયા રોવે ? બનકું

બનકી વૃત્તિ હૈ દેવ-સમાન, સો મરજીવા જીવે ! બનકું

બનકી હરદમ તાલી હમેશ, અમીરસ સોલી પીવે ! બનકું

બનકી સુરતા ખડી આસ્માન, પદારથ કયું સેવે ? બનકું

બોલે નાનકશા નિરખાન, ઉગ્ગલા ઓહી દેવે ! બનકું

૩

સકલ હૈસમેં રામ હમારા ! રામ સમોવડ કોઈ નહીં !

પિંડ બ્રહ્માંડમાં જીઓ તપાસી, રામ વિનાનું હાલું હામ નહીં. સકલ

તન-તરવેણીમાં તેજ છે તેનું, પાંચે તરવોમાં બ્યોત ખડી;

એનું અજવાળું ત્રણે બુવનમાં જીઓ સુરતા દોરીએ આસમાન ચઢી. સકલ

નાભિકમલમાં નીરખીને જોઈ દ્યો, કાયાનગરની ખજાર પડે !

છત્રીસ વાળાં આ તનમાં વાગે, ગગન-મંડપમેં નોખત ગડે. સકલ

હીરા-માણિક-મોતીના માલમી, રત્ન પદારથ પામ્યા પારસમણિ;
પ્રેમ પિયાલો ન્યારે પાયો સદ્ગુરુએ, ધાર્યા સંત કોઈ, ધીંગા ધણી. સકલ
જ્ઞાની હોય સો ઘટમાં જોળે, સાત સાગરમાંહી જીએ મથી !
કહે નાનકે સદ્ગુરુ પરતાપે, રામ વિના જીજ્ઞું કોઈ નથી. સકલ

૪

સખ કૃષ્ણ જીવતકો વ્યાપાર !

ટેક

સાત-પિતા, સુત, બાઈ, ભગિની, ઔર અપની ઘરફી નાર ! સખ
તનસે પ્રાણ હોત જળ ન્યારે, ટેરત પ્રેત પુકાર. સખ
આઘ ઘડી કેહિ રાખત નાહિ, ઘરસે દેત નિકાર ! સખ
મૃગ-તુષણા ન્યૌં જગ-રચના હૈ ! દેખો હૃદય વિચાર; સખ
કહે નાનકે ભગ સત નામ નિત, જસે હો ઉદ્ધાર ! સખ

નારણસિંગ

૧

કાયા જીવને કહે છે રે, સુણેને મારા પ્રાણપતિ;
મેલી મુજને ક્યાં જાશે રે, આ વગડામાં અથડાતી ? કાયા
જીવ તમારા લીધે રે, ચાલું છું હું મદમાતી;
તમ વિના નહિ મારે રે, આ દેહીના સંધાતી. કાયા
ન્યારે તમે જાશે રે, ત્યારે તો મારી શી રે ગતિ ?
ન્યારે જવું જ હતું રે, ત્યારે પ્રીત કરવી નહોતી ! કાયા
ઘણાં લાઝ લગાવ્યાં રે, ભેગી જોસી જમતી હતી;
હવે કેમ તરછોડી રે ? આવી કેમ ફરી મતિ ! કાયા
કોઈકે ગુરુજન મળિયા રે, અગમ અગાધ મતિ;
કરશે અભ્રસ્વરૂપે રે, એવું હું જાણતી નહોતી. કાયા
છો દેવ નિરંજન રે, મૂળ મંગળ મૂરતિ;
તારો ભેદ ન જાણ્યો રે, એવી તારી અકળ ગતિ. કાયા

મારી કરણી નં જોશે રે, હું કર જોડી કરગરતી;
 મેલી માયાને ચૈતન્ય રે, ચાલ્યા અમરાવતી. કાયા૦
 દાસ નારણસિંગ કહે છે રે, માયા પછી રહી રાતી;
 ગુરુ ગોવિંદને ભજશે રે, થાશે તેની સત્ય ગતિ. કાયા૦

૨

હવ કાયાને કહે છે રે, હું પ'ખી છું પરદેશી !
 અમે ક્યાં સુધી રહ્યે રે ? નથી અહીંના રહેવાસી. જીવ૦
 તારા મોહના ફંદમાં રે, પડી અમને ફાંસી !
 તારી વાસનાને લીધે રે, ફર્યો લક્ષ ચોરાસી. જીવ૦
 ગુરુએ સમજ પાડી રે, જોયું સર્વ તપાસી !
 નીરખ્યો પ્રદાસવરૂપે રે, પોતાનું રૂપ પ્રકાશી. જીવ૦
 મારો કહે જ મેલો રે, શાને કરો ઉદારી ?
 તમને તીરથ કરાવ્યાં રે, શ્રી ગંગા ને કાશી. જીવ૦
 થયા રૂપ અરૂપી રે, માયા ત્યારે દૂર ખસી;
 મળ્યા તેજમાં તેજ રે, દરિ જેને ગયા વસી ! જીવ૦
 દાસ નારણસિંગ કહે છે રે, અચલ થયા અવિનાશી;
 ગુરુ ગોવિંદ ભજશે રે, અમરાપુરના વાસી. જીવ૦

૩

કહે ને ભક્તોની બીડે ક્યાં ન આવ્યો ?
 હે અર્જુન ! ભક્તોની બીડે ક્યાં ન આવ્યો ? કહે ને૦
 કપીર સારુ હું તો વણુગરો થઈને;
 પોતે ભરી ઘેર લાવ્યો રે. કહે ને૦
 ધના ભગતની મેં ખેતી નિપજાવી;
 ઘઉંનાં ગાડાં ભરી લાવ્યો રે. કહે ને૦
 સેના ભગત સારુ સન્સુખ થઈને;
 સેનો તે નાવી કહેવાયો રે. કહે ને૦

પ્રહ્લાદની મેં તો પાળી પ્રતિજ્ઞા;
 સ્થંભમાં વાસ દેરાવ્યો રે. કહે ને.
 દામાજી સારુ સામે મહારાજ થઈને;
 બરણું બરી પહોંચ લાવ્યો રે. કહે ને.
 નામદેવ સારુ મેં તો મારે જ હાથે;
 ધરતું તે છાપરું છાયું રે. કહે ને.
 નરસિંહ મહેતાને માંડવિક મારવાને આવ્યો;
 કેદારો મધ્યરાત્રે લાવ્યો રે. કહે ને.
 કુંવરજાઈનું મેં તો મામેરું પૂર્યું;
 સૌના તે કર ચૂકવિયા રે. કહે ને.
 નારણસિંગ કહે કરુણા કરીને;
 શ્રીકૃષ્ણજીએ કર મારો સાહ્યો રે. કહે ને.

૪

હારિ હરિ તમે મારા ને હું તમારો, જાણી પોતાનો મને તારો રે. હરિં
 બાનું તમારું માટે શરણે રે લેજો, અવગુણ ના જોશો મારો રે. હરિં
 મને તો વહાલું, હરિ ! નામ તમારું, સંસાર લાગે બધો ખારો રે. હરિં
 કામ ને ક્રોધ મારી કેડે પડ્યા છે, કૂડ-કપટ મારાં કાઢો રે. હરિં
 મહેર કરીને મહારાજ પધારો, અંતસમય મને તારો રે. હરિં
 દાસ નારણસિંગ કહે ગુરુપ્રતાપે, આવ્યાં કારજ મારાં સારો રે. હરિં

નિતાનંદ

૧

સો જન મસ્તાના-મસ્તાના, જિને પાયા પદ નિરખાના ! ટેક
 મગન હોય ચઢ ગયો ગગન પે, અધર ધાર ધર ધ્યાના;
 લગન લાય ગિસરાય ગિશ્વકો, અનહદ શબ્દ પિછાના. સો જન
 પરમ શન્યમેં પરચા હૂવા, ચેતન ચરન સમાના;
 નિર્ગુણ સેજ તેજકી નગરી, યહ હિ અવિગત સ્થાના. સો જન

લક્ષ કલા લિયે ચંદ્ર પ્રકાશે, કાટિ કલા લિયે બાના;
 જગમગ લગી મહેલ કે બીતર, દેખત દર્શ દીવાના. સો જનન
 બરસે પદાદમિતી દમ કે હર હીરેં કી ખાના;
 ગમસે દૂર અગમસે આગે, અહ્લુત અન્ય દિશાના. સો જનન
 ખૂલ ગયા કમલ, નવલ વર પાયો, નિત પ્રતિ અમૃત પાના;
 અમરકંઠ દુઃખ ભંજનિયાં પે, જિસ ઘર ભ્રમન જુલાના. સો જનન
 સ્તુતિ, નિંદા દોહિ ત્યાગે, કહ બે પદ નિરવાના;
 હર્ષ-શોકસે રહે અતીતા, નિત જગ તત્ત્વ પિછાના. સો જનન
 પાંચ પચીસ પૂરી ત્યજી બાગે, છત લિયો મેદાના;
 નિતાનંદ મહેબૂબ રવામી, અથ નિશ્ચય કર જાના. સો જનન

નિર્મલદાસ

૧

મોજા બિઝ ચલી પતંગે સંગ, છાઃ ચલે એ પાંચો સંગ. ૨૬
 જગ લગ આશા તથ લગ ખાસા, ખેલત હય ચારંગ;
 તૂટી દોરી હાથ ન આવે, જ્યોં બિઝ ચલા પતંગ. મોજા
 મેરા મેરા કર ધામ મિલાયા, ખૂબ જનાયા ઢંગ;
 બાઈયાંધ ઔર કુટુંબકખીલા, કોઈ ન ચાલે સંગ. મોજા
 અગાધું જેત હેત કર હરિસે, ગુરુ શબ્દકે સંગ;
 રામ-નામકી નાવ જના લે, પાર ઉતારે સત્-સંગ. મોજા
 સત્ય લોક સદ્ગુરુકા ખાસા, મીલ રહે એક રંગ;
 નિર્મલદાસ રામ રંગ માતા, ચંદે ન દૂજ રંગ. મોજા

૨

જાતી તો તેને કહિયે રે, કે ગુરુસંગ મળી રહે;
 કે નિત જોતી સુરતા રે, ખેંગી ગુરુચરણે રહે. જાતી

જળસે શબ્દ દિયો ગુરુ સુમરણુ, મીટ ગયે સકલ વિકાર,
આઃ પ્રહરકી યોસક ઘડિયાં, છૂટે નહિ લગાર;
સતત જેતી વૃત્તિ રે, કે નિશ્ચિન લાગી રહે. જ્ઞાની૦
જે તન લાગી સોઈ તન બળે, ગુરુ શબ્દકી યાત,
રોમ રોમ રંગ હોઈ રહ્યો રે, રેઝકારકી સાથ;
શબ્દમેં ગુરતી રે, કે મણિ જેમ નામે મીલે! જ્ઞાની૦
પોટી પદપદ પંડિત હારે, મીઝા નહિ કછુ સાર,
ચાર બેઠ દૂઢે નહીં પાવે, ખટ દરશનકે પાર;
અપાર દેશ ન્યારો રે, કોઈ સંત વીરલા અહે. જ્ઞાની૦
આઘ અનાદિ નામ ગુરુકા, નીરખી લો નિરધાર,
નિરાકર સગલિયે ન્યારા, ગુરુપદ હે નિરયાત!
નિર્મલદાસ નિદાળો રે, જે ઘટ ઘટમાંલી રહે. જ્ઞાની૦

નિરાંત મહારાજ

૧

અનુભવ એવો રે, અંતર જેતે હિદય થયો;
કૃત્ય ટળ્યાં તેનાં રે, જેણે તો એક આત્મા લલ્યો. અનુભવ૦
આતમદર્શી તેને કહીએ, આવરણુ નહિ લગાર,
સર્વાતીત તે સર્વનો સાક્ષી, ખટ-વીસનો નિરધાર;
તેથી પર પોતે રે, એકાએકી આપ રહ્યો. અનુભવ૦
એ વાત કોઈ વીરલા બળે, કોટિકમાં કોઈ એક,
નામ વિનાની વસ્તુ નીરખે, એ અનુભવીનો વિવેક;
મુક્તપદ માણે રે, દ્વૈતભાવ તેનો ગયો. અનુભવ૦
અદ્વૈતપદની ઇચ્છા નહિ અણુ ઇચ્છાએ થાય,
યથારથ પદ જેતે કહીએ, જેમ લીપને તેમ થાય;
પ્રૌઢ પ્રવાહનો રે સંસાર બળે વહ્યો! અનુભવ૦

જન્યત, સ્વમ, સુષુપ્તિ, તુરીયા, તુરીયાતીત પદ તેહ,
 રથૂલ, સૂક્ષ્મ ને, કારણ કહીએ, મહા કારણથી પર જેહ;
 પરાપાર જે પરખોરે, જેને 'નેતિ નેતિ' વેદ કહ્યો. અનુભવ૦
 હંસ હિતારથ જે જન કહિયે, તે જન સત્ય સ્વરૂપ,
 તે જનની હું જાઉં બલિહારી, જે સદ્ગુરુનું રૂપ;
 નિરાંત નામ નિત્ય રે, અનામી નામે ભયો. અનુભવ૦

૨

કર્મ કરી શું કમાયો? વિચારી જોને, કર્મ કરી શું કમાયો? ટેક
 પૂર્વે જોતાં તારે કર્મ-કાંઈ નહોતું, ને ક્યાંથી તે કર્મ લઈ આવ્યો?
 પાછો વળીને, અલ્યા! કેમ નથી પરખતો? પરખ વિના પૂરો પિડાયો. વિચારી૦
 નાહી ઘોઈ ને અલ્યા નિત્ય આંહી રહેતો, જેમ પંથી તે પંથે પળાયો;
 જગીને જોને અલ્યા પોત તારું પ્રીછને, કોણુ યોનિનો જાયો? વિચારી૦
 શુભ અશુભ કર્મ જાણુજે તું જાણ છે, જીવ તો જાણમાં ગૂંચાયો;
 જગત જાણમાંથી નીકળી શકે નહિ, બ્રહ્માથી હોય સવાયો. વિચારી૦
 પાછો વળું તો, અલ્યા! તરત પાર પામું, છૂટું તે કર્મનો બંધાયો;
 નિરાંત સદ્ગુરુ નામ સંભારતાં, ગુરવો ભયો ને ધર પાયો વિચારી૦

૩

હરવાનું હામ ગુરુ સાચું, બીજું રે સરવે કરવાનું કાચું. ટેક
 ગુરુ વિના ગોચાં સૌ ખાયે, ઘોખાથી દોદશ ધાયે,
 કારણ માયામાં લૂંટાયે, કે હરવાનું હામ? ગુરુ સાચું૦
 કોઈ જપ, તપ, વ્રત, આરાધે, કોઈ ઓહંગ-સોહંગ સાધે;
 આતમપદ તેને તે કેમ લાયે? કે હરવાનું હામ! ગુરુ સાચું૦
 નારદ ગુરુ વ્યાસતણા કહીએ, હીંમર ગુરુ નારદના લહીએ;
 એવું જાણી ગુરુશરણે રહીએ, કે હરવાનું હામ! ગુરુ સાચું૦
 શુક મુનિ ગર્ભતણા જોગી, તેણે ગુરુ જનક કર્યા ભોગી;
 માયા તજ થયા નીરોગી, કે હરવાનું હામ! ગુરુ સાચું૦

ગુરુજાને આતમ ઓળખાશે, હરિ! હીરે હીરો વિંધાશે;
અનામી નામ બેળાં થાશે, કે ઠરવાનું હામ! ગુરુ સાચું
અટકળે નામ સહુ લે છે, નિરાંત નિશ્ચે' કરી કહે છે;
અહીં તો ગુરુનામ વ્યાપક રહે છે, કે ઠરવાનું હામ! ગુરુ સાચું

૪

ધન ધન જીવ્યું તેનું રે જાણવું, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે;
રોવા સમરણ તેનું કરે સહિ, ધ્વિર પેઠે પૂજ્યા રે. ધન
દેહજીવાની જૂઠી ન જાણી, મોહ માયાએ બંધાયા રે;
જીવ-મુક્ત તો તેને રે જાણો, જે આપમાં ઊલટ સમાયા રે. ધન
આવો અવસર ફરી ફરી નહિ મળે, મનુષ્યાદેહ છે મોટો રે;
સુરીનર સરખા તેને ચલાય છે, સ્વભાવત્ સંસાર ખોટો રે. ધન
જનમ-મરણનું જોખમ જીવને, લખ ચોરાશી ફેરા ફરવા રે;
જિંચ-નીચ યોનીમાં અવતરવું, મહાદુઃખ જાણી હરિને વરવા રે. ધન
ફરી ફરી વંદુ સદ્ગુરુ દેવને, જેણે અંતરજામી ઓળખાવ્યા રે;
હાણ એક વડાલો મનથી ના વીસરે, ભાવે ભૂધરજી ભાવ્યા રે. ધન
મન-કર્મ-વચને માગો તે મળે, સંત સમાગમ કરતાં રે;
નિરાંત નીરખો હરિના નામને, નિર્ભય થાશે નામ સમરતાં રે. ધન

૫

નગરાને નવ જડે આરો, ઊતરવાનો નગરાને નવ જડે આરો! ટેક
આ રે ભવસાગર તો જળનો ભરેલો, કામ-ક્રોધનો છે મારો;
કોટિ કલ્પ લગી કોઈ તરે નહિ, એવો છે ભવનો ભુલારો. ઊતર
કોટ પતંગ ને અલ્પ લગી ભાજજે, ભાજો નહિ ભવનો તારો;
જાણું શું કહીએ, જૂઠું ન માનશે, એવો છે પાપનો પસારો. ઊતર
સાકુટના દર્શનથી દોષ ધણો એસે, ઓળખવો આત્મહત્યારો;
હરિથી વિમુખ તેનો હાથ કોણ જાલે? સાકુટનો સંગ નિવારો. ઊતર

આ રે સંસારમાં ગુરુ વિના કોણ છે? સહુથી શ્રેષ્ઠ ગુરુ ધારો;
 દેહના ગુરુ, અલ્યા! સર્વેના જાણુજો, પણ મનનો ગુરુ છે કંઈ ન્યારો. જિતરું
 મનના ગુરુ વિના ભૂલ નથી ભાંગતી, ભૂલે ભમે છે જગ સારો;
 નિરાંત સદ્ગુરુ મનના મજે, તો પળમાં કરે છે ભવ પારો. જિતરું

૬

પ્રાણે ભાઈ સંત સુગ્માણ, સ્વરૂપ શ્રી રામનો;
 પાઈ પદારથ દેહ મણિ માંહે નામનો.
 નામતણો રે પ્રવેશ, સચરાચર માંહે જૂવો;
 સંતો નામ અનાદિક કંદ, વાધી વેલ જગ હવો.
 વદો વચન વિચારી, વિવેક કરી સાચા નામનો;
 શબ્દમાં મુરતી મિલાવી જુઓ, સુકામ શન ગામનો.
 તન, ત્રિવેણીને ઘાટ, મળી રહ્યો નાથ શું;
 પૂજ કરો પ્રેમ-આચાર, અનુપમ ભાવ શું.
 અવરતણી ને આશ, સચચ કર પરવરો;
 આપમાં છે આપ દેદાર, નામ નિશ્ચે' કરો.
 સદ્ગુરુકે પરતાપ, જુક્તિ પાઈ પલકમાં;
 નિરાંત નિરંતર જોઈ, સમાઈ રહ્યો અલખમાં.

૭

પોતે પોતાનો કરવો વિચાર, નીરખ નિજ નામને. ટેક
 ભૂલ્યો શીદ ભમે તું આ ભવ વિગે, નથી નામ સમોવડ સાર. નીરખું
 કરે જપ તપ જોગ આરાધના, કરે કરણીના કોટિ ઉપાય. નીરખું
 તેમ તેમ તપે તન તાદરું, ઝાઝી ઝીણવટથી મરણ બંધાય. નીરખું
 ને ને કરવું તે જુક્તિ જાણીને, મુક્તિ થાતાં સર્વે મુકાય. નીરખું
 પડ્યો હેડમાં તે નીકળી નવ શકે, વાત હેડની ન કોને કહેવાય. નીરખું
 જિંચ નીચ કરમ હાલ-હેડનાં, ઈચ્છા ઉપની તે ખીલી રૂપ. નીરખું
 સંસાર સ્વારથમય સધજો જાણુવો, પડ્યા બલા રે પડિત બન્ધૂપ. નીરખું

હેડ ભાગે તે હેલા માત્રમાં, સાચા સહયુર શરણે જો જાય. નીરખ૦
નિરખંધ લખાવે નિજ નામને, ગુરુ અંધી-છોડ કહેવાય. નીરખ૦
નીરખે નામને તે તદ્વત્ જાણુવા, તેમાં ભેદ નહિ રે લગાર. નીરખ૦
જન નિરાંત એવું જાણીને, રહીએ નામ તણે આધાર. નીરખ૦

૮

પંથનો પાર ના આવે, ભજન વિના પંથનો પાર ના આવે. ટેક
લખ ચોરાશીનો પંથ છે પૂરો, ચાર ખાણુ ફરતો ફરાવે;
જન્મ-મરણની જાળમાં અંધાયો, તેને હરિ વિના કોણુ છોડાવે ? ભજન૦
અદ્ય આવરદા ને કાઢને આંધીન સહુ, દુઃખનો દેહ ધરાવે;
કીટ, પતંગ ને શ્વાન, ઝિલાડાં ખર અગણિત કોણુ ગણાવે ? ભજન૦
ધરતી ને આભ વચ્ચે, કોઈ ના મળે, બાપડાને કોણુ છોડાવે ?
દુઃખનો રે અંત કોઈ આણી શકે નહિ, મૃત્યુથી કોણુ મુકાવે ? ભજન૦
મનુષ્યદેહનો રે મહિમા છે મોટો, સર્વથી ઊંચ રહાવે;
મનુષ્ય થયો ને હરિનામ નવજાણ્યું, અંધ અહિ મણિને ગુમાવે. ભજન૦
હરિના ભજનવિના છેક થયો હીણો, તેને શાણપદ કોઈ ના સરાવે;
નિરાંત સહયુર ના મળ્યા જેને, તે ગગરાને કોણુ નિભાવે. ભજન૦

૯

ભક્તવત્સલ સદા, દેવના દેવ છો, તાહરા નામનો પ્રેમ રાચે;
જીવન તું જગતમાં, બીજું જાણું નહિ, નામ સંતોષડ નાથ જાચે. ભક્ત૦
પ્રત્યક્ષ પરચો લક્ષી, સંશય સઘળો ગયો, પ્રાંતિ જાંગી ગુરુ ભેદ પામી;
દુર્મતિ પરહરી પાસે નરખ્યા હરિ, કર્મની વેદના દૂર વામી. ભક્ત૦
નિર્ગુણ ભાસતાં, સગુણ ભાર્યું અધું, અન્યોઅન્ય તમે એક દીસો;
તમે વિના, પ્રભુ, હામ હાસો નહિ, વિજેગ ટળ્યો પળ્યો મનહિ સો. ભક્ત૦
આશના પાશનો પ્રપંચ પેખિયો, લખ ચોરાશીનું માથે દેવું;
જુદ્ધિહીણા બાપડા અંધન ભોગવે, તૃણા તૂટે નહિ દુઃખ સેવું. ભક્ત૦

મહાદુઃખ ભય થકી સંસાર ચેહ થકી, નાસીને સમરથ શરણે આવો;
આરો ઊગરવાનો અવર દીસે નહિ, પ્રભુ ઉગારણુ ખિરદ કહાવો. ભક્ત
તમે કિરપા કરી માટે સૂઝી ખરી, બળવંત વળગ્યો છું બાંધે તારી;
નિર્બળ નિરાંતનો હાથ હેતે ગ્રહો, આપજી ! સાંભળી ખૂમ મારી. ભક્ત

૧૦

ભણીને શું કૂલ્યો રે, મિથ્યા કૂલ-કૂળ વિના રે; ભણે ઘણું વેદશાસ્ત્ર ને પુરાણુ;
દૂઝણી ને ઘેનુ રે, પય પડદે રણુ રે; ગાયના પાલક પયના અગ્નણુ. ભ
આશાને બાંધણિયે રે પુસ્તક બાંધિયાં રે, વિશેષ વાંચીને ભરવાં પેટ;
પેટ માટે વહેતા રે, પારકાં પોટલાં રે; નાખી ના દેવાય મોટાની વેડ. ભ
ભણીને ભણાવી રે, સુણીને તે શું કર્યું રે? ઓળખી ના જાણ્યું પોતાનું આપ !
વાંચક ના જોયો રે, વાંચ્યામાં નથી આવતો રે, આતમાનાં દરરયો વિશ્વમાં વ્યાપ !
વિત વરાનું રે, કહે કેમ આવશે રે? જમ્યા વિના જૂઠી જાણશે વાત;
વાણીના તો વરા રે નિત્ય કહી શું કરો રે? વસ્તુ વિના કોઈ ના થરપત થાય. ભ
ગુરુ થયા જાંચા રે, ટેકરા જલ વિના રે; નીર તે ખાઓચિયામાં ભરાય;
વેદાંતને વાંચી રે, સિદ્ધાંતને સહી કરો રે, દેહ સર્વનું સિદ્ધાંત કહેવાય ! ભ
દેહ રહિત દશ્યો રે, હેલમાં આત્મા રે, આત્મા-પરમાત્મા-એક કહેવાય;
સદ્ગુરુ પૂરા રે આપ ઓળખાવશે રે, નિરાંત નામે નામ ઓળખાય. ભ

૧૧

મન તો વિંધાયું વહાલાજીની સાથ; મને વહાલો વિસાર્યો ના વિસરે. ટેક
આઠે પહોર ઉઝામણુ મારા ઉરમાં, ખીજી વહાલી ન લાગે વાત. મને
જેમ રત્ન જડયું રે હોય રંકને, તેમ સત્ય થયું છે સાક્ષાત. મને
જેને કાજે દમે છે યતિ દેહને, તે તો આવ્યું છે મારે હાથ. મને
વારે વારે જાઉં ગુરુજીને વારણે, જેણે નિરખાવ્યા નિજ નાથ. મને
તેને તોલે ન આવે ત્રણુ લોકમાં, જેની વિશ્વ વિચિત્ર છે જાત. મને
ધન્ય ધન્ય દયા રે ગુરુદેવની, નામે નિરાંત નીરખો અગત. મને

૧૨

માયા અવિનાશી પદ ઓળખો, તેથી પર તે પૂરણ પદને પરખો.
દશ દાર થકી દૂર છે, ન્યારો માંહે રહ્યો હરપૂર છે;
કાયા માયાનું કારણરૂપ છે, તેથી સગુણ તે આપસરૂપ છે.
દશ ઈંદ્રિયાં વરતે તે આત્મા, તેથી પર રહ્યો પરમાત્મા.
તેથી પર રહ્યું તેને પ્રીછવું, જાણી જોઈને અંતરમાં ધચ્છવું.
મન વાણી વડે પરકાશ છે, દીપક માંહે જ્ઞાનનો ભાસ છે.
સદ્ગુરુ સર્વનું કારણ સાધવું, તેથી પર તે પરખી આરાધવું.
બાહ્યઅંતર ભિન્ન ન ભાળવો, મન લોહ અગ્નિમાં ઓગાળવો.
એવું કામ કદાચ છે કોઈ કરો, હાંસી ખેલ નથી હૃદયે ધરો.
નામ-રૂપને નીરખીને હરખિયે, સદ્ગુરુથી પૂરણ પરખિયે.
રહિયે નિરાંત નામને આશરે, નિજ નામ લેઈને નિશ્ચે કરો.

૧૩

રઠ લાગી છે રસિયાના રૂપની, ખીજું કરવું તે કાંઈ ના સોહાય ! ટેક
રૂપવંતો વસી રહ્યો હૃદયામાં, વહાલવંતો તે વર્ણવ્યો ન જાય ! ૨૬૦
બ્રહ્મા વેદ બણે રે ભલી ભાતના, દેવ ગાંધર્વ ગુણીજન ગાય ! ૨૬૦
વિષ્ણુ વહાલપણે તે ના વીસરે, શિવ સરખા તે ધ્યાનમાં ધાય ! ૨૬૦
મોટા મુનિતણાં રે મન મોહી રહ્યાં, નરનારી તે નિશદ્દિન ચહાય ! ૨૬૦
નામ રૂપને ગુણથી ન્યારું રહ્યું, એવું આપોયું ના ઓળખાય ! ૨૬૦
સદ્ગુરુજી મળે તો સત્ સંભવે, ખીજા કરવા તે મિથ્યા ઉપાય ! ૨૬૦
અનુભવિયા તે અહોનિશ આદરે, નામ નીરખે તે તદ્વત્ થાય ! ૨૬૦
પ્રેમવંતી પદારથ પામશે, જેને સદ્ગુરુની છે સદા સહાય ! ૨૬૦
જન નિરાંત નીરખો નિજ નામને, પૂર્ણ પુણ્યે તે એને પમાય ! ૨૬૦

૧૪

રામનામ તું રાખ હૃદયમાં, કાઠ કદપના કાચી રે;
આઘ, અંત ને મધ્યે ખોલે, તે વસ્તુ છે સાચી રે. રામ૦

વિના મૃગનો એ છે વેલો ! મન વાણી પર વાળ્યો રે;
 અનુભવિયાના અંતરમાંથી નેહ નિરાંતર ખાંધ્યો રે. રામ૦
 વિના પંખનો એ છે ભમરજી, વણુ ઇંદ્રિયે ભોગી રે;
 વિના પિંડનું એ છે પંખી, વિના જોગ સંજોગી રે. રામ૦
 વાણીમાં આવે તે વણુએ, નિરવાણી તે સાચું રે;
 નામ રૂપ ને ગુણથી ન્યારું, તે જાહેર પદ જાચું રે. રામ૦
 ઉદ્ભવ-પ્રલે' એને નહિ રે, આદ્ય અનાદિ એવો રે;
 નિરાંત નામ ગુરુ તરન તારન, સદા ઉઘોતને સેવો રે. રામ૦

૬૫

- સખિ ! મને વહાલો રે, સુંદર રયામળો રે; શી કહું વહાલપણની વાત ?
 વિવેકરૂપી રે, વીસરતો નથી રે, ઘડીઘડી પલપલ દિન ને રાત. સખી૦
 સાસ-ઉસાસે રે, સખી મુને સાંભરે રે, ભૂધર ઉપર ઘણો છે ભાવ;
 ગોવિંદ વિના રે કાંઈ ગમતું નથી રે, કહો એની સુંદરતાનો લલાવ. સખી૦
 મનહું માણું છું રે, એની મોહનિયે ચંચળ ચિત્તહું ચળે નાહિ;
 આંખ તો ફરી છે રે એની ઉપરે રે, હેત હરિ હૃદયકમલની માંડી. સખી૦
 પ્રભુજી પધારો રે, મંદિરમાંહે રે; વહાલા કેમ વસી રહ્યા છો વાટ ?
 નિરાંતના સ્વામી રે સમરથ શ્રીહરિ રે, વહાલે ગારે પૂરી મનની આશ. સખી૦

૬૬

સામેરી સોહાગી રે, સખિ સદ્ગુરુ મળ્યા રે, મળતામાં મુજ પર કાંધી મહેર !
 વચન પ્રકારયું રે, કંઈ કરુણા ફરી રે, કહ્યા પછી પ્રીતી સરવે પેર. સા૦
 પ્રેમરસ પાયો રે, તૃણા ટળી ગઈ રે, આશા આન દેવની ના થાય;
 આપ ઓળખાવ્યું રે, ભૂલ ભાંગી ગઈ રે, ગુપ્ત ઉપજાવ્યું સમજણમાંય. સા૦
 તેણેને સમે રે મન મારું રિથર થયું રે, આવરણુ જોડી ગયું આકાશ;
 નિરાળું નિરખાવ્યું રે નામ નારાયણનું રે, પલકમાં કીધો પોતાનો દાસ. સા૦
 આશીર્વાદ દીધો રે દીનને દયા કરી રે, મૂક્યો કાંઈ કાંઈ મસ્તક ઉપર હાથ;
 નલિકા નીરખ્યાનો રે આપ્યો આનંદજી રે, દરશ્યામાંજી વિશ્વાવિશ્વનો નાથ. સા૦
 મનવાંછિત રે ફલ મુને મળ્યું રે, કરવો રહ્યો કાંઈ નહિ ઉપાય;
 પારસને પાયો રે પ્રભુજીના નામનો રે, નિરાંત નામે નિર્ભય થાય. સા૦

૧૭

સુગરાનું સુખ શું વખાણું? આનંદે અતિ સુગરાનું સુખ શું વખાણું? ટેક
 વૃત્તિના વેગ જેના વેગળા થયા છે, ઠરવાનું મળ્યું છે ઠેકાણું;
 આઠે પહોર નેહ નામની સંગાથે, આવરણ ઉરમાં ન આણું. આનંદે
 આ તન તેનું ને તેને તો તન નહિ, મનથી મુકાયે લગ્નાણું;
 વિદેહીપાણું દેહ દીસવા માત્ર, એવા પુરુષને ઉરમાં આણું. આનંદે
 જીવનમુક્ત તેને કહેવાય, એવા પુરુષ પ્રમાણું;
 વાણીએ જીએ તો વિકાર નહિ જેમાં—
 અજ્ઞાન—આવરણ જીડી ગયાં છે, વાયું અખંડિત વહાણું;
 રહે સંસારમાં ને ભિન્ન સંસારથી, એ સમજ્યામાં સાર વખાણું. આનંદે
 મરજીવાનો દેશ છે એવો, નામ સમાન નહિ નાણું;
 નિરાંત સદ્ગુરુ કામધેનુ કહિયે, દાસને જોયે તે દુઝાણું. આનંદે

૧૮

સંતોની સંગત રે મરણે ના મૂકીએ રે; ચૂકીએ ના ચાર દિવસનો લા'વ;
 માટે મન રાખો રે સંતોમાં મળ્યું રે; વિલંબ ના કરશે આવ્યો છે દાવ.
 સંતોની

દીનતા ઘડીને રે સેવા દાખીએ રે; રાખીએ નિત્ય નિત્ય નવસો નેહ;
 સદ્ગુરુ સાચા રે સંતોની સાનમાં રે; નૌતમ સમજી લેજો તેહ.
 સંતોની

મન દરી ઠોર રે રહેશે તવ તાહરું રે; ટળશે દુર્મતિના ડાઘ;
 ખરા ને ખોટાનું રે થાશે તને પારખું રે, ભળશે માંદી સંતોનો ભાગ.
 સંતોની

જનમોજનમના રે જાશે તારા મોરચા રે; ઉજાવજા થાશે તારું રૂપ;
 કાટ તે કાંઈ રે ફરી લાગે નહિ રે; સિકદી સાચા સંત—સ્વરૂપ.
 સંતોની

સંતરવરૂપી રે બવમાં નાવ છે રે; વીરલા કોઈ એક બેસીને જાય;
જે જન બેસા રે તે જન બવ તર્યા રે; નિરાંત બીજા ગોથાં ખાય.
સંતોની૦

૧૯

શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કર ને, તું હિ તું હિ કર તનમેં રે;
સાન સદ્ગુરુકી યહી સત્યારથ, દેખો દિલ દરપનમેં રે. શ્વાસો૦
સચરાચરમેં સોહિ બિરાજે, વ્યાપ આપ આપનમેં રે;
આહિર ભીતર એક નિરાંતર, બાજે નાદ ગગનમેં રે. શ્વાસો૦
સોવત-ગંગત સૂરતસે બાઈ, ભીતર રહો બજનમેં રે;
લેહ લાગી સો તાર ન તૂટે, બિદ-બેસે આસનમેં રે. શ્વાસો૦
પૂરણ પરચા બચા અલકા, નામ લલ્યા નિર્ગુણમેં રે;
દાસ નિરાંત દયા સદ્ગુરુકી, મગન બચા હે મનમેં રે. શ્વાસો૦

૨૦

હરિનામ સુધારસ પીજીએ, પીતાં જન્મમરણ મટી જાય. સુધારસ પીજીએ!
રસ પીધાની પેર કેમ પ્રીછિયે? પેર પ્રીછ્યા વિના ન પિવાય. સુધા૦
પેર પ્રીછો તો સૌથી રે સહેલ છે, નથી કરવો પડતો શ્રમ. સુધા૦
પીતાં અધરામૃત છે રે એટલું, ગુરુદેવ પાસે છે મરમ. સુધા૦
ગુરુદેવ સુધાના સમુદ્ર છે, ગુરુદેવ છે દીનદયાળ. સુધા૦
ગુરુદેવ સમોવડ કોઈ નહિ, ગુરુદેવ સો દેવ કૃપાળ. સુધા૦
ગુરુદેવ પરમ અર્થ રૂપ છે, ગુરુમને પીવાનો ઘાટ. સુધા૦
સુખ ગાદીનું ચલાતા રે પુત્રને, જેમ પિતા રે બેસાડે પાટ. સુધા૦
એવા પિતા ગુરુને પ્રીછવા, કર જોડીને લાગવું પાય. સુધા૦
રસ રીત પ્રીત કરી પ્રીછવે, જેનો મહિમા કલ્થો નવ જાય. સુધા૦
સુધા પીતાં અમર પદ પામીએ, કોટિ કલ્યાણથી અધિકાય. સુધા૦
જન નિરાંત મહિમા નામનો, નેતિ નિગમ નિરાંતર ગાય. સુધા૦

નિષ્કુળાનંદ

૧

ત્યાગ ન ટકે રે વૈરાગ્ય વિના, કરીએ કેટલિ ઉપાય છ;
 અંતર ઊડી ઇચ્છા રહે, કેમે કરી ન ત્યજય છ ? ત્યાગ
 વેપ લીધો વૈરાગ્યનો, દેશ રહી ગયો દૂર છ;
 ઉપર વેપ અચ્છો બન્યો, માંહી મોહ ભરપૂર છ. ત્યાગ
 કામ-ક્રોધ-લોભ-મોહનું, ત્યાં લગી મૂળ ન જાય છ;
 સંગ-પ્રસંગે પાંગરે જોગ-ભોગનો થાય છ. ત્યાગ
 ઉણુ રને અવની વિષે, ળીજ નવ દીસે બહાર છ;
 ધન વરસે, વન પાંગરે, ઇંદ્રિય વિષય આકાર છ. ત્યાગ
 અમક દેખીને લોહ ચળે, ઇંદ્રિય વિષય સંજોગ છ;
 અણુભેટયે રે અભાવ છે, ભેટયે ભોગવશે ભોગ છ. ત્યાગ
 ઉપર ત્યજે ને અંતર ભજે, જોમ નહિ સરે અર્થ છ;
 વણુરયો રે વણુશ્રમ થકી, અંતે કરશે અનર્થ છ. ત્યાગ
 ભ્રષ્ટ થયો જોગ-ભોગથી, જેમ બગડયું દૂધ છ;
 ગયું ધૂત-મહી-માખણુ-થકી, આપે થયું રે અશુદ્ધ છ. ત્યાગ
 પળમાં જોગી ને ભોગી પળમાં, પળમાં ગૃહી ને ત્યાગી છ;
 નિષ્કુળાનંદ એ નરનો વણુસમજ્યો વૈરાગ્ય છ. ત્યાગ

૨

ધન્ય ધન્ય એ સંત સુખણુને, જેનું ઊલટી પલટાયું આપ,
 એવા જન હરિતણા !
 આપું ટાળી મળ્યા ભગવાનમાં, જેના આપમાં હરિનો વ્યાપ ! એવા
 જેના શીશમાં શીશ છે શા'મનું, જેના નેણુમાં નાથનાં નેણુ ! એવા
 જેના મુખમાં મુખ મહારાજનું, જેના વેણુમાં વહાણનાં વેણુ ! એવા
 જેના કાનમાં કાન શ્રીકૃષ્ણના, જેના નાકમાં નાસિકા નાથ ! એવા

જેની જિહ્વામાં જિહ્વા જીવન તણી, જેના હાથમાં હરિનો હાથ ! એવાં
 જેના હૃદયમાં હૃદય હરિતણું, જેના પાવમાં હરિનો પાવ ! એવાં
 જેમ હીરો હીરા વડે વીધિયો, તેમ થયો તે સહજ સમાવ ! એવાં
 એમ સંતમાં રહ્યા રે શ્રીહરિ, માટે સંત તે સુખનું ધામ ! એવાં
 ધર્મ, ભક્તિ, વૈરાગ્ય ને જ્ઞાન જે, તેને રહેવાનું છે સંત દામ ! એવાં
 એવા સંત શિરોમણિ ક્યાં મળે, જોણે દેહ બુદ્ધિ કીધી દૂર ? એવાં
 કહે નિષ્કુળાનંદ એવાને સંગે જોગે અંતરે આનંદ-સૂર ! એવાં

૩

હું અલિહારી એ વૈરાગ્યને જીપજ્યો જેને અંગ જી;
 ચૌદ લોકને ચતુરધા ન ગમે સુખનો સંગ જી. હું અલિહારી
 સુખ ન ઇચ્છે સંસારનાં, સમગ્રે સ્વપ્ન સમાન જી;
 વાત ગમે રે વૈરાગ્યની, તન-સુખ ત્યાગવા તાન જી. હું અલિહારી
 દુઃખી રે દેખે આ દેહને, રહે રાજી મન માંજ જી;
 અનરથનું આ ધર છે, જાણી ન કરે જતન જી. હું અલિહારી
 રાત-દિવસ હૃદય વિષે, વરતે એમ વિચાર જી;
 હું રે કોણ ને જઈશ ક્યાં ? કરું તેનો નિરધાર જી. હું અલિહારી
 કરું ઉપાય હવે એહનો, ડહોળી દેશ-વિદેશ જી;
 કોઈ રે ઉગારે મને કાળથી, સોંપું તેને લઈ શીશ જી. હું અલિહારી
 રહે આતુરતા એ ઉર વિષે, દેખી દેહી અનિત્ય જી;
 સુખ નવ માને સંસારમાં, ન કરે કોઈશું પ્રીત જી. હું અલિહારી
 એવી દશા આવ્યા વિના, ન હોય તન-સુખ ત્યાગ જી;
 ઉપરનો લાગે લગ્નમણો, વગોણા સરખો વૈરાગ્ય જી. હું અલિહારી
 હરિ ગુરુ સંત દયા કરે, આવે એહ વિચાર જી;
 નિષ્કુળાનંદ નિશંક થઈ, સહેજે તરે સંસાર જી. હું અલિહારી

કવિ પિંગળશી

૧

એની થઈ ઓળખાણુ, અમને એની થઈ ઓળખાણુ છ !
તનડાની મટી તાણાતાણુ. અમને૦
લાભ કરતાં ઘણું ન લાગે, હૈયે ન આવે હાણુ છ;
સદા આનંદ સંત સંગે, મૂરખ ઘેર મોઢાણુ. અમને૦
આડા અવળા પંથની, હવે પડતી મેલી પરાણુ છ;
ખૂબ ભમતાં ખરાખોટાની જોતાં થઈ રહી જાણુ. અમને૦
રૂઝથી મન રહે રાછ, ફૂઝથી કચવાણુ છ;
મોહ ભમતાના રોગ મટીને સાવ થઈ સુવાણુ. અમને૦
જન્મોજનનમના કાટ કાઢ્યા, ચડી ખડ્ગ સરાણુ છ;
પિંગળશી કહે લાથ ચડી ગઈ ખરાં રતનની ખાણુ ! અમને૦

૨

મને ઘડી નથી વીસરતા રામ, હરિવર સંકટ હરતા. ટેક
વહાલાછ મારા, કર પર ગોવર્ધન ધાર્યો;
વહાલે પ્રજનો દેશ હિંગાર્યો રામ. હરિવર૦
વહાલાછ મારા, કાળિનાગે તે ક્રંદ કીધો;
લટકાળે નાથી દીધો રામ. હરિવર૦
વહાલાછ મારા, કંસ હતો ખડુ અહંકારી;
મોહનજીએ નાખ્યો મારી રામ. હરિવર૦
વહાલાછ મારા, મુષ્ટિક તાંદુલ સુદામાના લીધો;
એના મહેલ કનકના કીધો રામ. હરિવર૦
વહાલાછ મારા, કુખ્ખનું ચંદન લીધું;
એને રૂપ અનુપમ દીધું રામ. હરિવર૦

વહાલાજી મારા, પાંચાળી સભામાં પુકારી;
 ચીર પૂર્ણ પૂર્ણ મુરારિ રામ. હરિવર૦
 વહાલાજી મારા, ભવ રે સાગરના છો ત્રાતા;
 પિંગળના પ્રાણુ જ પ્યારા રામ. હરિવર૦

૩

સોઈ સત્સંગી, મદ મેલ નહીં અભિમાન !
 હરિરસ રંગી, સદા એક ધર્મુસે ધ્યાન. સોઈ૦
 કાયકું ભજે જૂઠી કાયા? માયા દે મિળ્યાન;
 પાવ ઘડીકા વૈભવ પ્યારે, વામે કયા ગુણતાન?
 ભાવ ભજનમેં ચૂકે નહ નામ-નિશાન. સોઈ૦
 કૂડકપટ લવલેશ નહીં લાલચ, સુખ દુઃખ એક સમાન;
 નિર્મળ મનમાં રાગ-દ્વેષ નહિ, માન નહિ અપમાન;
 સખ દિન સુખિયા પરિશ્રદ્ધ સંગ પિછાન. સોઈ૦
 ભૂત, ભવિષ્ય ઔ' વર્તમાનકા, આપે કરે અનુમાન;
 જિનકા જીવ ડગે નહિ જગ'મેં, દેવે મોક્ષકા દાન;
 પાપ હઠાવે-સેવકકું જતાવે સાન. સોઈ૦
 આપે તરે, ઔરનકું તારે, સમરથ સંત સુજાન;
 પિંગળ એસા ગુરુકું સેવે, હોવે નહિ હૈરાન-
 અસદ્ જન જાવે નિત્ય નીરખે પદ નિર્વાણ ! સોઈ૦

પીતાંબર

૧

રામ તો રમે રે, મારો રામૈયો રમે !
 નિત્ય નીરખો નેણુમાં મારો રામ તો રમે ! નિત્ય૦
 મીઠા મે'રામણુનો મરમ ન જાણ્યો મૂરખે;
 ભવ રે સાગરમાં તું તો બૂલ્યો રે ભમે. નિત્ય૦

દાસપણની જોને દસ પત ના'વી રે;
 ખોટા ચલણનાં મૂરખો ખૂંદણાં ખમે ! નિત્ય૦
 કૂડ-કપટની જોણે કિરિયાઓ સાધી રે;
 દુઝ્ધાનાં માર્યાં એ તો દેહને દમે. નિત્ય૦
 વિધવિધ પેરે તમે જીઓને વિચારી રે;
 સાહેબમાં શમે રે તેને ભૂપ તો નમે ! નિત્ય૦
 દાસ પીતાંબર સદ્ગુરુજીને વચને રે;
 ખખરું લેજો રે, વહાણા! સમે' ને સમે'. નિત્ય૦

૨

સદ્ગુરુ રાજ લગન લઈ આવ્યા, સર્વ સંસારથી મુક્ત મન ભાવ્યા;
 પ્રેમ આરતી મોતીડે વધાવ્યા, તો ભાગ્ય ભળ્યાં પેણા ભવતણાં રે. સ૦
 શબ્દરૂપી ચાંદલિયા ચોંટાણ્યા, નિવૃત્તિ કન્યા શું વિવાહ જોણ્યા;
 કામ, ક્રોધ, ભય સર્વે મોણ્યા, તો વિવાહ કર્યો જીગતી કરી રે. સ૦
 ગગન મંડળ વચ્ચે માંડવો રોપાવ્યો, પંચરંગી રંગે રંગાવ્યો !
 અમીધાર રૂપી દોરીએ બંધાવ્યો, તો છાયો આછા આછા તારશું રે. સ૦
 હિરદામાંહી વર તોરણે આવ્યો, અનેક રીતે સંપૂરણુ ભાવ્યો;
 સુરતા-સખીએ કૂત્રડે વધાવ્યો, ને નીરખ્યો નાથ નયણાં ભરી રે. સ૦
 સુખમણુ વેવાણુ પોંખવા આવી, ઇડા-પિંગળા સખી સાથે રે લાવી;
 પાંચ પચીસ ગાનારીઓ આવી, તો પોંખણુ પોંખે પ્રેમ શું રે. સ૦
 એ માંડવાની શોભા છે સારી, રત્નજડિત ઝરૂખા ને ખારી !
 અનેક રીતે જાળેં ઓવારી, તો અખંડ જ્યોતિ જળહળે રે. સ૦
 નિવૃત્તિ કન્યાને પંધરાવો, શબ્દ સમેટી હૃદયમાં લાવો;
 વિરાગ કેરી ચોરી રચાવો, બ્યાં અનહદ વાજાં ગડગડે રે. સ૦
 પ્રેમે કરી જોણે હરિવર વરિયા, આવાગમનના ફેરા રે ટળિયા;
 કહે પીતાંબર સદ્ગુરુ મળિયા, તો અખંડ ચૂડવો પહેરિયો રે. સ૦

પ્રીતમદાસ

૧

અનેક જન્મનો ઊંઘ્યો પ્રાણી, કેમ કરી જાગે?
કર્મધેનુનું ધારણુ પડિયું, નિદ્રા નવ ત્યાગે. અનેક
મલિન અંતઃકરણમાં અંધારું, અજવાળું ન મળે;
ઈંદુ અર્કને પીળો દેખે, પોતાને કમળે. અનેક
માયા મોહ મદિરા પીધી, મદભરિયો આગે;
સદ્ગુરુની શિષ્યામણુ એને કઈ પેરે લાગે? અનેક
મરમ ન જાણે મૂરખ પ્રાણી, માયાસુખ માગે;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરે, તો ભવભટકણુ ભાગે. અનેક

૨

અજ્ઞાની જીવ, સંગ કરે સાચો પણ રંગ ચડે નહિ;
એમ દમે શરીર, હરિ મળવાનો મારગ તોય જડે નહિ. અજ્ઞાની
એક પથ્થર પાણી નવ પરસે, તેને ટાંકે તો અગ્નિ વરસે;
એવા સાકુટને હરિ કેમ દરશે? અજ્ઞાની
સાકુટને સંગત કેમ ગમશે? ઊંઘે ઘડે તે ઉદક કેમ ભરશે?
એમ પાત્ર વિના રસ કેમ ફરશે? અજ્ઞાની
જેમ પુષ્પ પાંદડાં આસપાસ, તેમાં તો કેને ન લાગે ખાસ;
એમ જગત-ભગત તે બારે માસ. અજ્ઞાની
એક મેડક પંકજ પાસ રહે, તે કમળતણી વાસ નવ લહે;
વાસ કમળતણી તો ભ્રમર લહે. અજ્ઞાની
તરુ ચંદનથી ચંદન જેવા, ખીજ વાંસ-એરંડા રહ્યા તેવા;
તેને નહિ કાંઈ લેવા કે દેવા. અજ્ઞાની
તું વેદ પુરાણુ ધણું સાંભળે, તારા મનની દુઝ્યા કાંઈ ન ટળે;
સાચા રંગ વિના હરિ નહિ મળે. અજ્ઞાની

જેમ થાક્યા ફેરા ફરી ફરી, થયા કાપર મહેનત કરી કરી;
તું ન થાક્યો દેહ ધરી ધરી. અજ્ઞાની૦
કહે પ્રીતમ સમજે સુખ થાશે, તારું જનમ મરણનું દુઃખ જશે;
આગળની પ્રીતે ઓળખાશે. અજ્ઞાની૦

૩

આંખો આગળ રે રહેને! અમને નિત્ય નિત્ય દર્શન દો ને! ટેક
લોચન લાલચ રે લગાડી, વેરણુ પલક પડે છે આડી;
પલક કલપ સમ રે થાયે, અધ ક્ષણુ અળગું નવ રહેવાયે. આંખો૦
નયણું રોકે રે રસમાં, જિહ્વા ઝીલે તમારા જશમાં;
શ્રવણે સોહાય નહિ રે બીજું, શબ્દ તમારા સાંભળી રીઝું. આંખો૦
મનના મનોરથ રે એવા-કરીએ સદા તમારી સેવા;
મનડું મળવા રે હીસે, તન ધન સર્વે તમારું દીસે. આંખો૦
રૂપ તમારું રે રસિયું! મારા હૃદય-કમળમાં વસિયું;
પ્રભુ પ્રીતમના રે પામી અંતર વસિયા અંતરગમી. આંખો૦

૪

આનંદકારી રે આવો, નયનકમળમાં નેહ ઉપજાવો. ટેક
સુખના સાગર રે સ્વામી! તમને પૂરણુ પુણ્યે પામી;
તમને જોઈને રે જીવું, બીજન કોઈથી નહિ બીવું. આનંદ૦
તાન તમારી રે સાથે, કાંઈ નવ ભૂલું બીજી ભાતે;
મનડું અટક્યું રે, માવા! જીવણુ! નહિ દડિં તમને જાવા. આનંદ૦
હૃદિયા બીતર રે રાખું, તન-મન-ધન વારી હું નાખું;
પ્રભુ પ્રીતમના રે પ્યારા, પલક ના રહેશે અમથી ન્યારા. આનંદ૦

૫

આનંદકારી અખંડ વિહારી, આદ્ય પુરુષ અવિનાશી જો;
એક પલક અળગાં નવ રહીએ, અમે તમારી દારી જો. આનંદ૦
મારું મન માન્યું તમ સાથે, કોઈ કહીને શું કરશે જો!
સિદ્ધ, સતી ને શર વીર નર, તે પાછા કેમ ફરશે જો? આનંદ૦

થાક્યાના વિસામા, પ્રભુજી ! નાહાના મેવાસી જો;
 શિવ, વિરંચી સરખા સેવે, કમળા જોની દારી જો. આનંદ૦
 કામનીઓના કદપદ્મ છો, નિર્ધનનું ધન જાણું જો;
 શું કરશે સંસારી કહીને, તમ સંગાથે રાચું જો? આનંદ૦
 ત્રિવિધ તાપે તપી રહ્યાં, તેને દરવાનું કેકાણું જો;
 પ્રીતમના સ્વામીનાં ચરણો અહોનિશ હું ચાચું જો. આનંદ૦

૬

આનંદ મંગળ કરું આરતી, હરિ-ગુરુ સંતની સેવા;
 પ્રેમ ધરી મંદિર પધરાવું, સુંદર સુખડાં લેવા ! આનંદ૦
 રત્ન કુંભવત્ વાળું ભીતર, આનંદરૂપી એવા;
 ત્રિભુવન તારણ ભક્ત ઉદ્ધારણ, મહુરત અકળ અમેવા ! આનંદ૦
 તીરથ સૌ મારા ગુરુજીને ચરણે-ગંગા, જમુના, રેવા;
 કહે પ્રીતમ ઓળખ્યો અણસારો, હરિના જન હરિ જોવા. આનંદ૦

૭

આ રે અવસરમાં જોણે સદ્ગુરુ સેવ્યા !
 વસ્તુ તો દેહમાં જતાવી રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦
 ઓહમ્-સોહમ્ શબ્દ નાભિથી ઊલટે;
 શૂન્ય શિખર ગઢ જાય રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦
 એકવીસ હજાર છસે શ્વાસા રે ચાલે;
 જાપ અજપા કહેવાય રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦
 અનહદ વાળું વાગે, ગગનમંડળમાં;
 ઘેર શબ્દ ત્યાં તો થાય રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦
 પરા, પર્યાંતિ ને મધ્યમા, વૈષ્ણરી;
 મધ્યમાં ઘાટ ઘડાય રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦
 જા ત્ર ત, સ્વ મ, સુ ધુ મિ, તુરીયા;
 ઉન્મુનિએ ઓળખાય રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦

ચંદ્ર સૂરજ દોનું, એક ઘર લાવે;
જેવું જોઈએ તેવું થાય રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦
સંત સમાગમ જેને હોય રે, વહાલીડા !
વાદપિવાદ મટી જાય રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦
કહે પ્રીતમ નિજ નામ જપી લ્યો;
હરિ ભજતાં તે હરિમાં સમાવ રે સોહાગીલાલ. આ રે અવ૦

૮

અંતરગદમીનું નથી અગ્નિજ્યું, મન માને તેમ મહાલો ! ટેક
પુણ્ય-પાપના બે મારગ છે : મન માને તે ઝાલો ! અંતર૦
ક્યાં કરમ ભોગવવાં પડશે, જોઈ વિચારીને ચાલો. અંતર૦
હરિને ઘેર તો દિસાય કીક છે : કોણુ વેરી, કોણુ વહાલો ? અંતર૦
વણુ સમજ્યો વેપાર કરો છો, ફેરો પડશે દાલો ! અંતર૦
નૂરત-સૂરત બે એક ઘર લાવી, ગગનમંડળમાં મા'લો ! અંતર૦
પ્રીતમનો સ્વામી પ્રેમે રીઝે, નટવર નંદનો લાલો ! અંતર૦

૯

ગુરુ-બ્રહ્મનાં ચરણ ઉપાસીએ, સેજે શોક સમૂળો જાય;
વચન સત્ય માનજો, વચન૦
જે કોઈ પ્રેમે પીએ પગ ઘોઈને બેઠું કોડ તીરથ તેને થાય. વચન૦
યજ્ઞ-લક્ષ તે પ્રેમપ્રસાદમાં, ભક્તિ મુક્તિ તે સેજમાં હોય. વચન૦
જે કોઈ પ્રીતે કરીને પ્રવર્તશે, દેહદર્શી દેખે નહિ કોય. વચન૦
શુદ્ધ ચૈતન્ય સાક્ષી-તત્ત્વમસિ સદા સ્મરણુ એકરસ જ્ઞાન. વચન૦
આઠે આવરણુ પાર પરમાત્મા, નહિ આઘ-મધ્ય-અવસાન. વચન૦
રૂપ રમ્ય સગુણુ સોહીએ સદ્ગુરુ, જેને નિગમ નિરંતર ગાય. વચન૦
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ પરહરી, રાખો સદ્ગુરુ સંગ સદાય. વચન૦

૧૦

ગોપીજનના રે પ્રાણુ તે તો પ્રભુજની પાસે;
 આ રે રહ્યાં છે તે તો સૂનાં શરીર ! ગોપીજન૦
 કર્મે અમારે ક્યાંથી અકૂર આવ્યા ?
 છળ કરી લઈ ગયો બળભદ્ર—વીર ! ગોપીજન૦
 રથને રોકીને જ્યારે રહ્યાં રે રાધાજી;
 તેમને તે આપી બહુ ધારણુ ધીર ! ગોપીજન૦
 આવ્યાની આશે અમે રહ્યાં રે વિશ્વાસે !
 આવડું ના બળ્યું, હરિ-હૃડાનું હીર ! ગોપીજન૦
 વચન તમારાં ઉદ્ધવ, હૃદિયામાં સાલે;
 એ તો લગાડ્યાં જેમ તાણીને તીર ! ગોપીજન૦
 જળ વિના શુભે તે તો બણે દાદુરડાં;
 મીન મરે જ્યારે નવ મળે નીર ! ગોપીજન૦
 પ્રેમની વાતો તે તો પ્રેમી જન બણે;
 વંઝા ના બણે કાંઈ પ્રસવની પીડ ! ગોપીજન૦
 શ્યામસ્વરૂપ વિના શું થાય સાધન ?
 આંખ ત્યજીને કોણુ સેવે કરીર+ ? ગોપીજન૦
 ગિરધરલાલ વિના અવર ના ગોરે;
 નયણુમાં વસી રહ્યો નંદકુમાર ! ગોપીજન૦
 કેસરી ભૂખ્યો ક્યારે ઘાસ ના ખાયે;
 ચઢ્યા ના ઊતરે કાંઈ સતીના શણુગાર ! ગોપીજન૦
 ખારા તે જળને ક્યારે છીપ ના ચાખે !
 ફળ ફળે નહિ ફરી ખીજ રે વાર ! ગોપીજન૦
 એક પક્ષક અમને કહો, કેમ વીસરે ?
 પ્રીતમનો સ્વામી અમારો પ્રાણુઆધાર ! ગોપીજન૦

+ કરીર=કેરડો

૧૧

છે અહ્માનંદ ભરપૂર, અહ્મને ભાવે રે;
સચ્ચિદાનંદ સુખમૂળ, તે કાવે નિરદાવે રે. અહ્મને
આણુ થકી તે આ જ સુધી વ્યાપક વિશ્વાધાર રે;
જ્યાં જોઈએ ત્યાં તેવો થઈને બોલે બોલણુદાર રે. અહ્મને
જલ તરંગનહિ જૂજવા રહે, રે જેમ હાટકમાં હાર રે;
તેમ તુંમાં હરિ ને હરિમાં તું, એમ નિગમ કહે નિરધાર. અહ્મને
નખ શિખ સુધી હેમની પૃતળી, હેમ તણા શણુગાર રે;
બાહર બીતર હેમ બિરાજે, હેમ તણો વિસ્તાર રે. અહ્મને
નિઃશંક થઈને નાખી દેજે માથેથી સહુ ભાર રે;
કર્તા હર્તા આપ પોતે છો, અખિલ અહ્માંડના આધાર રે. અહ્મને
શુદ્ધ વિચાર કરી થાયે સુખિયો, દુઃખનાં બાળી બીજ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રભુમાંહી સમજે, જેમ વાદળમાં વીજ રે. અહ્મને

૧૨

જોઈ વિચારી હું વરી છું, હવે ડગે નહિ મન જો;
શામળિયાજી સર્વસ્વ સોંપ્યું, તમને તન-મન-ધન જો.
ત્રિભુવન-વ્યાપક તેજ તમારું, નેહ નિરંતર કીધો જો;
અંતરનો અહમેવ તજીને, ગ્રેમસુધારસ પીધો જો.
રસનો ચટકો હૃદયે લાગ્યો, તે ટાળ્યો કેમ ટળશે જો;
જે સરિતા ચાલી સાગરમાં, તે પાછી કેમ ફરશે જો?
એક પલક અળગો નવ મૂકું, હરિ હૈયાનો હાર જો;
પ્રીતમનો સ્વામી શામળિયો, પ્રાણુ તણો આધાર જો!

૧૩

જંજળી જવડે સુકિતની જુકિત ન જાણી;
મિથ્યા માયા મૃગજળ સરખી, મોહ કરીને માણી રે. જંજળી
ધામધૂમ ધંધામાં ધાયો, ગિરધરલાલ ન ગાયો;
આગ્યો તો પરમારથ કરવા, ગિલટો દોષ કમાયો રે. જંજળી

વિષય-વાસનામાં વિંટાયો, જેમ જિંટાયો જળે;
 મરતાં સુધી કામ ન ખૂટયું, મન જહુ લોચા વાળે રે. જંગળીં
 ગાશી તીર ગડે તન માંહી, એમ મનમાંની માયા;
 છેદે પણ છેટે નવ થાયે, જેમ કાયાની છાયા રે. જંગળીં
 દશ ઈંદ્રિયી દોષ કમાયો, બિલટો બંધાયો આપે;
 કામ, ક્રોધ, મદ, મોહ અગ્નિમાં, જળી રહ્યો જહુ તાપે રે. જંગળીં
 શ્રવણ દગ્ધ થયાં નિંદા સાંભળી, નેત્ર દગ્ધ થયાં નિહાળી;
 બિહવા દગ્ધ થઈ જૂઠું બોલી, સર્વસ્વ ગેડો હારી રે. જંગળીં
 પ્રાણુ દગ્ધ થયા કરી પ્રતિગ્રહ, પાપ પદ્મ પર ચાલી;
 સુકૃત બીજ જળી ગયું સર્વે, ક્ષેત્ર પડી રહ્યું ખાલી રે. જંગળીં
 રાગદોષ ભયાં હૃદિયામાં, અનેક દોષ ઉપજાવે;
 કલ્પદ્રુમ ચિંતામણિ સરખી, પ્રભુભક્તિ નવ ભાવે રે. જંગળીં
 રામ નામનું દામ ન બેસે, કામ આપણું થાયે;
 પ્રીતમ મન પ્રમોદ કરે, તો સકળ કલ્પના જાયે રે. જંગળીં

૧૪

તન રેંદુડો સદ્ગુરુશબ્દે સૂતર ફરવા લાગ્યો;
 થઈ મહેર ઘણી ગુરુદયાળે દિલનો ઘાખો ભાંગ્યો. તનં
 શુભ કર્મ કાષ્ટરેંટિયો કીધો, તે તો સુધડ સુતારે ઘડી દીધો;
 બુધ માનુનીએ માગી લીધો. તનં
 પંચરંગી પાંખડિયું આરા, થાંભલિયું તોરણિયા સારા;
 ચિત્ત ચપળ ચમરખે રંગ ન્યારા. તનં
 અંતઃકરણ ઉઠાણી પ્રાયે, એને અન્ન ઉદક જિંજણુ જોધયે;
 દશ દામણિયો સુંદર સોહિયે. તનં
 તે મધ્યે ચૈતન્ય માળ ફરે, પરા પાર પૂણી પ્રાણુ ધરે;
 ત્રિવેણી ત્રાકે તાર ભરે. તનં

મન માંકડી ચોક્કસ કરિયે, ઘર મૂકી પરધેર નવ ફરિયે;
એક ધ્યાન ધણીકરું ધરિયે. તન૦

ગુણવંતી નાર કમાય વણું, જેને બળ હોય હરિ ગુરુ સંતતણું;
તેને સહેજે આવે શીલપણું. તન૦

કહે પ્રીતમ પ્રગટે પૂર્ણદશા, રસિયોળ આવી હૃદયમાં વસ્યા;
તેનાં જન્મ-મરણ-દુઃખ દૂર ખસ્યાં. તન૦

૧૫

તાર ન તૂટે રે તે શું ? અરસપરસ મન એક રસ એ શું ?
હરિને હોતે રે સાહેલી, લોકલાગ મરગદા મેલી.
નિર્ઘન થઈને રે ચાલું, નહિ કોઈ વહાલા સરખું વહાલું.
ગોઠડી ગોવિંદની રે ગમે છે, ચિત્તકું ચતુર વર શું રમે છે.
કોઈ બાણે રે કળમાં, દર્શન-સ્પર્શન વાણી વળમાં.
પ્રભુ પ્રીતમના રે રસિયા, મોહનળ મારે મન વસિયા.

૧૬

તારા તનમાં તપાસ, ત્રિવેણી આદિ સૌ તીરથ તુજમાં વસે;
માંહિ મજ્જન કરો, કોટિ જનમનાં કિલ્મિષ તે સધળાં જશે. તારા૦
આ કાયા તે કાશી બાણે, શુદ્ધ પ્રેમ તે પ્રયાગ પરમાણે;
હરિહરનું રૂપ હૃદયે આણે. તારા તનમાં૦

ગુરુજ્ઞાન ભક્તિ ગંગા કહીએ, શુભ કરમ સૂરજ સુરતા લહીએ;
સરસ્વતી વૈરાગ્ય વિષે રહીએ. તારા તનમાં૦

સાં વિશ્વનાથ ચૈતન્ય રાજે, ગેળી ઘાંટ તે અનહદ વાજે;
ધૂન અર્ચવ પર્ણવ પર ગાજે. તારા તનમાં૦

જે જન એ તીરથને સેવે, તે સૌ તીરથનું ફળ લેવે;
કહે પ્રીતમ પ્રભુમાં ચિત્ત દેવે ! તારા તનમાં૦

૧૭

તારી કાયામાં કાણુ બોલે છે? તેને તું શોધી કાઢ ને!
 જળ-યજ્ઞમાં જેહ અંતરજ્ઞમી, એક નિરંતર બાળ ને! તારી૦
 એને અવર કોનો આધાર છે? એને ભક્ષ્યભોજન શો આહાર છે?
 એ પુરુષ, નપુંસક, નાર છે? તારી૦
 લઘુ, દીર્ઘ છે કે વામણો? વૃદ્ધ, જોખન, બાળ બિહામણો?
 એ લાયક છે કે લગ્નમણો? તારી૦
 એને સુખ-દુઃખ કે પીડા થાય છે? કરી શબ્દ ને ક્યાં સમાય છે?
 એ પિંડ પડે ક્યાં જાય છે? તારી૦
 આડે પહોર રહે છે ધ્યાનમાં, મન રાખે અનુભવ જ્ઞાનમાં;
 કહે પ્રીતમ સમજે સાનમાં! તારી૦

૧૮

તું તો નિંદા ન કરીશ કોઈની, પ્રેમે સુધારસ પીજે જો;
 આ સૃષ્ટિ શામળિયાજીની, કોઈને દુઃખ ના દીજે જો.
 જીવ દુઃખાવે હરિ દુઃખાવે, એનો અર્થ છે એવો જો;
 અવગુણ કોઈનો ઉર ના ધરીએ, ગુણ ગોતીને લેવો જો.
 માંદાને મિષ્ટાન પચે નહિ, પચ્યાખીલો થાય જો;
 ઓસડ ખાય ને ચરી ન પાજે, તેનો રોગ ન જાય જો.
 હક જોડો, હરિને સંભારો, દયા ઉરમાં ધારો જો;
 આશા, તૃપ્તિ, લોભ, ઇર્ષ્યા, દ્વિતી દૂર નિવારો જો.
 સમદૃષ્ટિ સૌ ઉપર આણો, દુષ્ટ ભાવને ટાળો જો;
 પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, પ્રેમનેમ નિત્ય પાળો જો.

૧૯

ધન્ય આજ ઘડી, સંત પધાર્યા, પ્રેમે પાવન કીધાં;
 અતિ આનંદ અપાર, દયા કરીને અમને દર્શન દીધાં! ધન્ય૦
 હરિજન તે હરિ સરખા, હે 'લિ! મળીએ મન મરગદા મેલી;
 થાય અરસપરસ આનંદ હેલી રે. ધન્ય૦

સંત શરણે ગયે સુખ થાય ઘણું, ડગલે ડગલે ફળ યજ્ઞતણું;
એની સેવાનાં સુખ શાં રે ભણું? ધન્ય૦
સંત વૈકુંઠપતિને ઘણા વહાલા, સંત અલ્લાનંદ રસ પીનારા;
એવા સંત નથી હરિથી ન્યારા. ધન્ય૦
સંત ભેટે ભવદુઃખ દૂર પળે, પરમાર્થપણે પરિશ્રમ મળે;
અને લક્ષ યોરાશીનું લગડું ટળે. ધન્ય૦
કહે પ્રીતમ પૂર્વનાં પુણ્ય ફળ્યાં, જેને આંગણે હરિજન આવી મળ્યાં;
તેને હર આનંદના ઓઘ વળ્યા. ધન્ય૦

૨૦

પ્રથમે ગુરુને ગોવિંદ કરી જાણો, ભિન્ન ભાવ કશેા હરમાં ન આણો!
પૂરો પરસન થાય છે પા'ણો! તો જોલનહારાને જાણુને રે. પ્ર૦
ખેલતા પુરુષની ખૂબી વાણી, સમસ્યામાં સંત ખતાવે એંધાણી;
પલકમાં ભેટાડે પુરુષ-પુરાણી, તો તન, મન, ધન તેને અર્પીએ રે. પ્ર૦
જીવતણું ગુરુ જેખમ ટાળે, ખટ્યક વેધી ચડાવે રે માળે!
ત્રિવિધ તાપ ગુરુ તુર્ત જ ટાળે, ને ભેટાડે સાતમી ભોમકા રે. પ્ર૦
રવિ-શશિ વિના મારે વાણેરું વાયું, નિર્ભય નાણાંનું જીવડ્યું ખાનું!
ધનવંતા ધણીનું સ્વરૂપ વખાણું, તો જ્યાં જેઉં ત્યાં વહાલા વડે રે. પ્ર૦
દામ નથી દીસતો કોઈ દાલો! સ્થાવર, જંગમ, વ્યાપક વહાલો!
પાંચ પચીસ પ્રકૃતિને ટાળો, તો વહાલો નથી કાંઈ વેગળા રે. પ્ર૦
ધર જડ્યું, ધર-મેડી રે જડી, સંતને શબ્દે ગુરુગમ પડી;
લાલચ મેલી વહાલા સાથે લડી, તો તરવેણીના તીરમાં રે. પ્ર૦
ગગન-ગુફાના ગોખમાં ખેડા, 'ઓહ-સોહ' શબ્દ જોલે છે મીડા;
દસમે દારે દામોદર દીડા, તો જાત જડી જીવ-શિવની રે. પ્ર૦
અનુભવ જીગ્યો મારે થયું અજવાળું, અગમ અગોચર ધર લાધ્યું છે મારું!
કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુને સંભારું, જે અણુછતો આપમાં ઓચરે રે. પ્ર૦

૨૧

પ્રેમી જનની પાસ પ્રભુ છે, દુર્જનિયાંથી દૂર જો;
કીડી, કુંજર, સ્થાવર, જંગમ, રામ રહ્યો ભરપૂર જો.
સર્વ દેહની માંહી નિરંજન, ઘટ ઘટ માંહી જોલે જો;
દયા કરે તે દર્શન પામે, માયાના પટ જોલે જો.
સચ્ચરાચર શોભે, એ તો એક અંતરગ્નમા રામ જો;
અણુ માત્ર પણ ખાલી ન મળે, પગ ધરવાનું હામ જો.
ન્યાં જુઓ ત્યાં તેવો થઈ ને, રસિયે રંગ મચાવ્યો જો;
પ્રીતમનો સ્વામી શામળિયો ભાવ્યો, તેને ભાવ્યો જો.

૨૨

પ્રેમનો પંથ છે ન્યારો, સરવ થકી પ્રેમનો પંથ છે ન્યારો! ટેક
જે જાણશે તે શિર સાટે માણશે, એમાં નથી ઉધારો;
પ્રેમ અમલ આવ્યો જેની આંખમાં, ઊતરે નહિ ઉતાર્યો. સરવ
આંકે પહોર તે રહે આનંદમાં, પ્રેમ રસનો પીનારો!
વહાલા વિના તેને લૂપ્ત લાગે, સંસારસાગર ખારો. સરવ
પ્રેમતણો રસ કહ્યામાં ન આવે, જાણે જાણુહારો!
પ્રીતમ પ્રેમી જન જો મળે, તો આતમરામ અમારો! સરવ

૨૩

પોતાના જનને ઉદ્ધારે, જેમતેમ પોતાના જનને ઉદ્ધારે. ટેક
કામી ક્રોધી લોભી અધમ અતિ તેના ત્રાસ નિવારે;
અવગુણ મૂળ સમૂળો છેદે, ભાવેશું ભક્તિ વધારે. જેમ
ક્રોધી કંસને આપ્યું અભે'પદ, શિલ્પમંગળને તારે;
લોભી કદરબં અધમ અગ્નમેળ, તેને ખીજે કાણુ તારે? જેમ
સંસારસાગરની લહેર ન લાગે, પ્રેમશું પાર ઉતારે;
દાસનાં દુઃખડાં ટાળે દયાનિધિ, એવા પ્રીતમને પ્રભુ કેમ વિસારે? જેમ

૨૪

મન વાણીડા ! લટકે લાભ, કમાજે અવસર જાણી. ૨૬૦
 શું સૂઈ રહ્યો, અચેત અંગે અતિશય આળસ આણી ?
 તન ત્રાજવાં, દિલ કરજે ડાંડી, ખેસ ચિત્ત ચૌટે પેઠી માંડી;
 રખે ધ્યાનદષ્ટિ કરતો ખાંડી ! મન વાણીડા
 તજ દૂડાં કાટલાં અશુભ કરમ, રાખ સત્ય વચન વિશ્વાસધરમ;
 તેણે રાગ રહેશે પૂરણુચ્છલ. મન વાણીડા
 તું વહોર વસાણું સૌ સારું, તેણે વણસે નહિ કારજ તારું;
 હૈયે હિંમત રાખ હવે નહિ હારું. મન વાણીડા
 લે લેખણુ લક્ષ્મીવર લાથે, સુધો રહે શામળિયા સાથે;
 તારે દોષ નહિ આવે માથે. મન વાણીડા
 કર નામું-લેખું સૌ ચોખ્ખું, તારી કાયાતું કાચું ખોખું;
 તું જોણુ અદકું શીઠ જોખું ? મન વાણીડા
 ખોટી વાણિયાણી તારા ઘરમાં, કરે દૂડાં કળાડાં જહુ ઘરમાં;
 લઈ સોમલ જોળવે સાકરમાં ! મન વાણીડા
 કર પરમારથ કંઈ પાપ જો, તારું લખ ચોરાશીનું લગડું ટોળે;
 કહે પ્રીતમ તારું સાચ કળે ! મન વાણીડા

૨૫

મન તું અળગું કાં અથડાય ? ખીજે નથી બોલતો. ૨૬૦
 તું તો જાગીને જો તારા રૂપને, જોળી જોતામાં તું રે જોવાય ! ખીજો
 તારે જોથે હરિને નથી દેખતો ! કુંડળ જોથે જેમ કનક ઢંકાય !
 તું તો દરિયાની લહેર સમાન છે, લહેર સમતાં જેમ સમુદ્ર દેખાય ! ખીજો
 તારે ટેકાણે હરિને ઠેરાવને, એમ સમજે તો મહાસુખ થાય !
 કહે પ્રીતમ એવા પુરુષને હું તો લળી લળી લાગું પામ ! ખીજો

૨૬

માયા સૌને મોહ પમાડે, હરિજનથી રહી હારી રે;
 જોતો ધણી જોરાવર કહાવે, તેણે કાઠી નારી રે. માયા

બાજીગરની બાજી માંહે, xજંખૂરો સૌ જાણે રે;
 નાડીનો નાગ કરી દેખાડે, બેદી બેદ ન ચાણે રે. માયા૦
 પીછાંકેરું કબૂતર જોઈ, જગત મોહ પામે રે;
 ધૂળનું ધન કરી દેખાડે, સેવક ન ભૂટે ભામે રે. માયા૦
 હરિરસ અમલ અખંડ ખુમારી, જે પ્રેમે કરી પીશે રે;
 કહે પ્રીતમ કારજ સયું જેનું, કેમ બીજાથી બીશે રે? માયા૦

૨૭

મન માને નહિ, સો ફેરા સમજનવું તો યે શું થાયે ?
 ખળ કહણ કહોર ચંચળ ચોર, ચપળ ચિત્ત ચોદિશ ધાયે. મન૦
 મન ભૂતતણી પેરે ભમવું, ચાહે માયાની સંગે રમવું;
 એને હરિ ભજવાનું નથી ગમવું. મન૦
 મન નિર્જનને લગ્ન ન મળે, પીળું ભાળે પોતાને કમળે;
 લઈ નાળે માયાને વમળે. મન૦
 જેમ ફૂકર+ માથે માર પડે, તોય આવી ઊભું દાર અડે;
 ફળ દેખીને મરકટ જાડ ચડે ! મન૦
 જે જમકિંકરનું દુઃખ જાણે, તો મિથ્યા સુખને શિદ્ધ માણે ?
 ગયો અવસર ઉરમાં નવ આણે. મન૦
 કહે પ્રીતમ પરપંચ પરહરતાં, શુદ્ધ ભાવે હારનું રમરણ કરતાં;
 કાંઈ વાર નહિ ભવજળ તરતાં. મન૦

૨૮

રસ અગમ અપાર, સુરનર પાર ન પામે મનવાણી વડે;
 મારી વહાલાજી જોગેશ્વર જેતાં તે કોઈ ને નહિ જડે. રસ અગમ૦
 રસ પ્રેમી જન હોય તે પામે, જેમ જળ આવે નીચે દામે;
 આ જગત ચડ્યું અવળે વામે ! રસ અગમ૦

x જંખૂરો=બાજીગરનો મદદનીશ છોકરો + ફૂકર=ફૂતરો

રસ દેવકીને ઉદરે ઉદય થયો, રસ રેલ્યો તે ગોકુળમાં ગયો;
 રસ વ્રજમાં જ્ય જ્યકાર થયો! રસ અગમ૦
 રસ વ્યાસજીના કુંવરે ચાખ્યો, રસ ઉત્તરાસુત પરીક્ષિતે દાખ્યો;
 રસ બ્રહ્મસુતાએ ઉર પર રાખ્યો! રસ અગમ૦
 રસ પ્રલ્લાદે પ્રેમે પીધો, રસ પીતાં દ્રુવ અવિચળ કીધો;
 રસ વ્રજવનિતાએ વહેંચી લીધો! રસ અગમ૦
 રસ પીને મીરાં મુક્ત થઈ, રસ પીધો ગૌતમની નારી;
 રસ કર્મસંનતે કુબ્જ પામી! રસ અગમ૦
 રસ નરસિંહ મહેતાએ નિશ્ચય કીધો, રસ કમળાને કાન્હે લીધો;
 રસ જનકસુતાએ પાઈને પીધો! રસ અગમ૦
 રસ જયદેવે શુકદેવે જાણ્યો, રસ પદ્માવતીએ પરમાણ્યો;
 રસ દ્રુપદસુતાએ સભામાં આણ્યો! રસ અગમ૦
 રસ અરજ અમર રહે એવો છે, રસ માનવીઓને મેવો છે;
 રસ સૌને પીવા જેવો છે! રસ અગમ૦
 રસ પીને પીધાને ટાણે, પછી નહિ મળે ખરે નાણે;
 રસ દુરિજન હોય તે શું જાણે? રસ અગમ૦
 રસ રસિયા રસ રાખો જરી, રસ પીને રસના અધિકારી;
 પ્રીતમના સ્વામીની પ્રીત ન્યારી! રસ અગમ૦

૨૬

રાખે જડ દેહ તેના તું દૈવતને શે નથી દેખતો?
 સચરાચર શામ વિશ્વવ્યાપક, તેને તું ઉઘેખતો. રાખે૦
 પિંડ પાણીથી પેદા થયો, એને ઘડનારો ન્યારો રહ્યો;
 તે સચરાચર શોભી રહ્યો! રાખે૦
 એણે રમવાની રચના કરી, નરનારી નપુંસક રૂપ ધરી;
 એલ જોડો ને ખૂળી ખરી! રાખે૦

જીવ જોતાં તો જડતો નથી, મહાવાયક વીરલા કહે કથી;
 એવી અકળ કળા, એની અકળ ગતિ ! રાખે૦
 કહે પ્રીતમ આનંદ ઊપજ્યો, ત્યારે નિશ્ચે' થયો નિજ રૂપનો;
 ત્યારે ફેરો ટળ્યો ભવકૂપનો ! રાખે૦

૩૦

વૃંદાવનનો એ ચંદ્ર મારે હૃદયે વસ્યો છે;
 ઓધવજી, બસે આવ્યા તમે આજ. વૃંદાવન૦
 જોવિંદજીની રે જોડી કીજે;
 મૂકી દર્શ સર્વે મનની રે લાજ ! વૃંદાવન૦
 ગયા પછી ફરી જોકળ નાવ્યા;
 એવો અમારો શો દોડો રે દોપ ? વૃંદાવન૦
 વસુદેવ દેવકીને સંતાપ્યાં જોણે,
 તેની ઉપર શો કરશે રે રોષ ? વૃંદાવન૦
 લોકની લાજ અમે સર્વે નિવારી;
 આતપણાથી કીધી પુરણ પ્રીત ! વૃંદાવન૦
 કુળ્લના ભોગ, જોગ ભળાવો અમને;
 એવી તમારી છે ઊલટી રે રીત ! વૃંદાવન૦
 મથુરાનિવાસી એ તો કંસની દાસી;
 હાંસી કરે છે મારી સધજો સંસાર ! વૃંદાવન૦
 મધુપુર મેલી હવે કંઈ ચે ના જાશે;
 કુળ્લ સરીળી તમને નહિ મળે નાર ! વૃંદાવન૦
 બાળ્ય જગ્યાં ત્યારે મળી એ ભામિની !
 પુણ્ય ક્યાં તે કેમ પાછાં રે થાય ? વૃંદાવન૦
 કુળ્લ રે એવી, જેવા દોઢર તમારા;
 દાસ પ્રીતમ ગુણુ તેમના ગાય ! વૃંદાવન૦

૩૧

વહાલા સદ્ગુરુ સંગે રહીએ રંગે;
 પૂરણ પ્રેમતરંગે પ્રભુને નિહાળીએ રે. વહાલાં
 નયણે નીરખું, હાઈ હેરખું, નહિ કોઈ શામળિયાળ સરખું;
 અલખેલા વહાલા શું અંતર વાળીએ રે. વહાલાં
 આનંદકારી અખંડ વિહારી, મુરલીધર, માધવ, મુરારિ;
 હું અલિહારી વારી તારા નામને રે. વહાલાં
 જ્યાં જોઈએ ત્યાં તે તો તેવો, અકળ સકળ સ્વરૂપી એવો;
 સ્નેહ ધરીને સેવો સુંદર શ્યામને રે. વહાલાં
 રમતા રામ નિરંતર ન્યાળો, હું મારાને નિશ્ચય ટાળો;
 પ્રીતમ પ્રેમે પાળો નાતો નેહનો રે. વહાલાં

૩૨

શું કયું ગીતા ગાઈને રે, તેં શું કયું ગીતા ગાઈને? ટેક
 પોથી વાંચીને પરમારથ ન કીધો રે, રહ્યો સ્વારથ સહાઈને રે. તેં શું
 પરને પરમેશ્વો ને આપ ન શોધ્યો રે, ધિક્ પડી પડિતાઈને રે. તેં શું
 ભાગવત ભાષે ને હેત હૃદયે ન રાખે રે, ધનને કાળે મૂઝો ધાઈને રે. તેં શું
 જોમ જુજંગને માથે મણિ છે રે, તેને તેને જીવે જીવ ખાઈને રે. તેં શું
 ભણ્યો ખરો પણ ભેદ ન જાણ્યો રે, કુટુંબ પોણું કમાઈને રે. તેં શું
 મન મેલું તેને માંજ ન શક્યો રે, ટાળ્યાં નહિ કર્મ કસાઈને રે. તેં શું
 કહે પ્રીતમ પોતાને હાપણ રે, હરિ હીરો તે હાથથી ગુમાઈને રે. તેં શું

૩૩

સદ્ગુરુના તે શબ્દ વિચારતાં, મટે માયા મોહ વિકાર-હરિસ પીજીયે!
 ખાળી ભસ્મ કરે ખીજ વાસના, ઉર પ્રગટે પ્રેમ અપાર. હરિસ
 એવો અજર અમીરસ જે પિયે, તેનાં નેણુવેણુ પલટાય. હરિસ
 લાગી બ્રહ્મખુમારી ન જિતરે, સુખ મુખે કહ્યું નવ જાય. હરિસ
 તેને સંભવ નથી રે શરીરનો, થયો આત્મદષ્ટિ ઉઘાડ. હરિસ

મરણ્યા થઈ હરિને મળે, ગાળે જ્ઞાનહિમાળે હાડ. હરિસં
 બ્રહ્મધ્યાને ગગનવત થઈ રહે, જેમ કુંભ મહાજળ માંય. હરિસં
 કૃષ્ણ પોતામાં, પોતે શ્રીકૃષ્ણમાં, કૃષ્ણ વિના ન દીસે કાંય. હરિસં
 જેહ સરિતા સાગરમાં બળે, તેનું નામ નદી ટળી જાય. હરિસં
 કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુ સેવતાં, ટળે અંતર એકરસ થાય. હરિસં

૩૪

રહે સદ્ગુરુને શબ્દે રે, સૌ તીરથ તેને;
 પંડમાં છે પોતે રે, જોતો ફરે જેને. સદ્ગુરુને
 ગુરુ—દેવ દયા કરે રે, તેને સર્વે સૂઝે;
 બોલે બહુનામી રે, બીજો શું બૂઝે ? સદ્ગુરુને
 અંતરગત ઈશ્વર રે, આપે અવિનાશી;
 પોતાની ભૂલે રે, ભમે લખ ચોરાશી. સદ્ગુરુને
 છે શ્રીમંત સુખિયો રે, રાંક થઈ રઝળ્યો;
 માયાને સંગે રે, ત્રિવિધિ તાપે બળ્યો. સદ્ગુરુને
 સદ્ગુરુને સેવે રે, તો નિજરૂપ જડે;
 તનમાંહે તપાસે રે, પોતે પોતાની વડે. સદ્ગુરુને
 નખ શિખ નિહાળ્યો રે, નવ મળે કોઈ બીજો;
 પ્રીતમ એક અદૈત રે, જોઈ હૃદયે રીઝ્યો. સદ્ગુરુને

૩૫

સદા તમારે રે સંગે, આનંદ ઊલટ વધ્યો અંગે !
 એ આનંદની રે લહરે, તે સુખ વર્ણવીએ કઈ પેરે. સદા
 જેને ઊપજે તે જાણે, મન પોતાનું મહાસુખ માણે. સદા
 *મહેરમ સાથે રે મળવું, મહિયરીએ સુખ નહિ કાંઈ લગવું ! સદા
 વહાણપણાની રે વાતો આનંદ કહું પણ નથી કહેવાતો ! સદા
 સાચું કહું છું રે તુજને, પ્રભુ પ્રીતમના મળિયા મુજને ! સદા

* મહેરમ=વહાણું; મનથી માનેલું

૩૬

સૂતાં-એકાં, શામળિયાણ, તાન તમારી સાથે જો;
 બોલ્યું ન ગમે બીજા કોઈનું, નેહ વધાર્યો નાથે જો.
 દાતણ કરતાં દર્શન પામું, નહાતાં નજરે આવે જો;
 બોજનવેળા બેળા ભાણું, આનંદ ઉર ઉપજાવે જો.
 વસુધા ઉપર વ્યાપક દેણું, ગગને જોઈં તો ગાજે જો;
 દશે દિશા દીસે છે રમતા, સદાગે શ્યામ ગિરાજે જો.
 સર્વ નિરંતર અંતરજામી, કાંઈક ઉરમાં આણે જો;
 પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, કોઈક માનુની માણે જો.

૩૭

સુરતા લાગી છે તેની બ્રમણાઓ ભાંગી, જેની સુરતા રે લાગી !
 સુરતા લાગી રે એક, સંત પ્રલ્લાદને;
 તાતનો ત્રાસ જેણે, હૃદયે નવ ધરિયો. જેનીં
 નટવરે ખેલ રચ્યો જગત યોગાનમાં;
 દોર વિનાનું બીજું અવર નવ દેખે. જેનીં
 પતંગને દીપક સાથે સ્નેહ બંધાણો;
 તન-મન અર્પી જેણે દેહ દમી છે. જેનીં
 મચ્છને જળની સાથે પ્રીત બંધાણી;
 મરતાં લગી રે તેની ઇચ્છા નવ ત્યાગી. જેનીં
 મરણવા સંત જેણે મન વશ કીધાં;
 પેસી સાગરમાં મોતી વીણીને લીધાં. જેનીં
 ભક્તિનો મારગ એવો રે કહીએ;
 પ્રીતમનો સ્વામી તેના હૃદયમાં રહે છે. જેનીં

૩૮

સંત-કૃપાથી છૂટે માયા, કાયા નિર્મળ થાય જોને.
 શ્વાસોચ્છવાસે સમરણ કરતાં પાંચે પાતક જાય જોને.

કેસરી કરે નાદે નાસે કાટિ કુંજર—જૂથ જોને.
 હિંમત હોય તો પોતે પામે સઘળી વાતે સુખ જોને.
 અગ્નિને ઉઘેઈ નવ લાગે—મહામણિને મેલ જોને.
 અપાર સિંધુ મહાજળ ઊંડાં મર્મીને મન સહેલ જોને.
 આજીગરની આજી તે તો જાંખૂરો સૌ જાણે જોને.
 હરિની માયા બહુ બલવાંતી સંત નજરમાં નાણે જોને.
 સંત સેવતાં સુકૃત વાધે, સહેજે સીધે કાજ જોને.
 પ્રીતમના સ્વામીને ભજર્તા આવે અખંડ રાજ જોને.

૩૯

સંત પારસ ચંદન ભાવના, કામધેનુ કલ્પતરુ સાર સમાગમ સંતનો. ટેક
 તેની સમજ માંડી અનુભવ ઘણો, પારસ ચંદન ત્રણ પ્રકાર. સંત૦
 એક પારસે પારસ નીપજે, એક પારસથી હોય હેમ. સંત૦
 એક પારસ લોહને કંચન કરે, સો વરસે એમનું એમ. સંત૦
 એક ચંદનથી વિખ જિતરે, એક ચંદને અગ્નિ ઓલાય. સંત૦
 એક તલભાર જો તેલમાં પડે, તો તેલ તાતું નવ થાય. સંત૦
 સર્વ સેના શરી નવ જાણવી, સર્વે નારી સતી નવ હોય. સંત૦
 સર્વે ગજશિરે મોતી ન નીપજે, સર્વે નાગે મણિ નવ હોય. સંત૦
 સર્વે વન અગર નવ નીપજે, સર્વે જળ કમળ નવ હોય. સંત૦
 જ્ઞાન લીણા ગુરુ નવ કીજિયે, વાંઝ ગાય સેચ્યે શું થાય? સંત૦
 કહે પ્રીતમ બ્રહ્મવિદ ભેટનાં ભવરોગ સમૂળો જાય. સંત૦

૪૦

સંત—લક્ષણ ત્રીસ સોહામણાં; જેની ચિત્તવૃત્તિ થઈ શાંત,
 એવા જન હરિતણા. ટેક
 બ્રહ્માનંદ બ્રહ્મરસ ભોગિયા, જીવ-ધૈર્ય ભાંગી બ્રાંત. એવા૦
 દયા, દાન; દાસત્વ અતિ ઘણું, જ્ઞાન, ભક્તિ, વિવેક, વૈરાગ્ય. એવા૦
 ક્ષમાવંત તપે નહિ તાપમાં, આશા રહિત અમલ અનુરાગ. એવા૦

અક્રોધી ઈંદ્રિજિત અનુભવી, કવિ કેમલ શીલ સંતોષ. એવાં
આશા રહિત અમૃત વાણી વદે, સહગનનંદ આનંદ-કોષ. એવાં
શુદ્ધ રનેહ સ્વારથ નવ મળે, પરમારથ ઉપર પ્રીત. એવાં
શશિ-સૂરજવત્ સાક્ષી રહે, ઉદાર અર્જુવની રીત. એવાં
હરખશોક વિષે ડાલે નહિ, અર્ધ નિમિષ ન મૂકે નામ. એવાં
સુરતરુ સુરધેનુ ચિંતામણિ, મળતાં પહોંચે મન-કામ. એવાં
પરિપૂરણ લક્ષણ સંતનાં, યત્રીસમાં ઓછાં એય. એવાં
કહે પ્રીતમ એવા સંતને સહ સોંપીને શરણે રે'ય. એવાં

૪૧

હરિનો મારગ છે શરાનો, નહિ કાયરનું કામ જોને.
પરથમ પહેલું મસ્તક મૂકી, વળતી લેવું નામ જોને.
સુત વિત્ત દારા શીશ સમરપે, તે પામે રસ પીવા જોને.
સિંધુ મધ્યે મોતી લેવા માંડી પડ્યા મરજ્યા જોને.
મરણ આગમે તે ભરે મૂકી, દિલની દુગ્ધા વામે જોને.
તીરે જીભો જુએ તમાસો, તે કોડી નવ પામે જોને.
પ્રેમ પંથ પાવકની જ્વાળા, ભાળી પાછા ભાગે જોને.
માંડી પડ્યા તે મહાસુખ માણે, દેખનદારા દાઝે જોને.
માથા સાટે મોંઘી વરતુ, સાંપડવી નહિ સહેલ જોને.
મહા પદ પામ્યા તે મરજ્યા મૂકી મનનો મેલ જોને.
રામ અમલમાં રાતામાતા, પૂરા પ્રેમી જન જોને.
પ્રીતમના સ્વામીની લીલા, તે રજની-દિન નીરખે જોને.

૪૨

હરિભજનથકી છોટા હોય, તે સૌથી મોટા થાય;
તનતાપ ટળે, જનમમરણનાં સંકટ સરવે જાય. હરિભજનથકી
જુઓ દાસીસુતથી શું હીણપણું? જેનું પુણ્ય પવિત્ર ચરિત્ર ધણું;
થયા નારદ મન ગોવિંદતણું! હરિભજનથકી

ગુઓ શુકદેવજીનું મૂખ શોધી, સજનો વ્રાતી તે પશુ રોધી;
 થયા આપે ઈશ્વર અક્રોધી. હરિભજનથકી૦
 ગુઓ વાલ્મીકીજીની વાત ખરી, જોણે દર્ભશેલામાં દેહ ધરી;
 તેણે સમકોટિ રામાયણ કરી. હરિભજનથકી૦
 ગુઓ માંડવની મેડકી માતા, ગુઓ વસિષ્ઠ વેશ્યા વિખ્યાતા;
 ગુઓ ચતુરાનન પંકજગતા. હરિભજનથકી૦
 ગુઓ અગસ્ત્ય કુંભથી પ્રગટ થયા, અંજલિમાં સાગર શોધી ગયા;
 તે તો વિશ્વ વિષે વિખ્યાત થયા. હરિભજનથકી૦
 ગુઓ એકલશૃંગી હરણીના, ગુઓ વ્યાસમુનિ વણપરણીના;
 ગુઓ સુત પુરાણી કુણુ કરણીના ? હરિભજનથકી૦
 જેમ મધ્યમ જળ ગંગામાં ભળે, તે ગંગા સરખું થઈ ને પળે;
 જેમ પારસ સ્પર્શે લોહ ટળે ! હરિભજનથકી૦
 એમ જાતભાત સહુની જાણી, હરિ ભજે તે હરિ સરખા પ્રાણી;
 કહે પ્રીતમ એળખો એ ધાણી. હરિભજનથકી૦

૪૩

હરિની માયા મહા જળવંતી, કોણે છતી નવ જાય જોને;
 જોગીને તો જોતી હોંડે, બોગીને તો ખાય જોને. હરિ૦
 કાપરને તો ફૂટી રે નાખે, શરા પૂંજી ધાય જોને;
 જ્ઞાતીને તો જોતીને મારે, અજ્ઞાતી અથડાય જોને. હરિ૦
 પંડિતને પ્રપંચે મારે, કોણે કળી નવ જાય જોને;
 હરીફને તો હાથે મારે, મહાહમણી કહેવાય જોને. હરિ૦
 ચતુરને તો ચૂંટી નાખે, ચટક ચોંટી જાય જોને;
 તપસીને તો ટીપી નાખે, કરણીવાળા ફૂટાય જોને. હરિ૦
 અતિ પ્રખળ છે હરિની માયા, જોરે નવ જિતાય જોને;
 પ્રીતમનો સ્વામી પરમ રોહી પ્રેમ તણે વશ થાય જોને. હરિ૦

૪૪

હો જીવલડા, જન્મ ધરીને ન લલિું હરિનું રૂપ;
 શું બાહેર ભમે, ભીતર જોને તારું બ્રહ્મરૂપ. હો જીવલડા
 તું ક્યાંથી આવ્યો ને ક્યાં જવું? તને માયા-ચેટક ક્યાંથી લવું?
 નિજ નામ જાપીને નિર્ભે' થવું. હો જીવલડા
 તું શું કરવાને આવ્યો 'તો? તુંને કાણે અહીં બોલાવ્યો 'તો;
 શું લઈ જવું ને શું લાવ્યો 'તો? હો જીવલડા
 તને શે સુખે બોજન ભાવે છે? તને નિદ્રા તે કેમ આવે છે?
 શિર નોખત કાળ જગવે છે! હો જીવલડા
 આ કાયા કાળનો ચારો છે, બહુનામી બોલાણહારો છે;
 સુખદુઃખથી નિર્ગુણ ન્યારો છે. હો જીવલડા
 જે બોલે તેને શોધજે, ગુરુ-જ્ઞાન બુદ્ધિએ બોધજે;
 હરિ-હીરે હીરો વીધજે. હો જીવલડા
 તુરીયા તે તારું રૂપ છે, સમગ્રય તો પૂર્ણ સ્વરૂપ છે;
 અવિનાશી અકળ અરૂપ છે. હો જીવલડા
 કહે પ્રીતમ પૂર્ણાનંદ છે, ઘટ ઘટ રસિયો ગોવિંદ છે;
 ના સમજે તેની મતિ મંદ છે! હો જીવલડા

પુરુષોત્તમ

૧

આતમરામની આરતી, કરું જ્ઞાનનો દીપ રે;
 પ્રકાશ થયો ત્રણ લોકમાં નવ ખંડ સમ દીપ રે. આતમ
 નાલિ કમળનું કોડિયું: પૂર્ણ પ્રેમનું ધૂત રે;
 પંચ પ્રાણની ખત્તી કરી કપૂર કલ્પના સમસ્ત રે. આતમ
 ઝળહળ જ્યોત ઝળકી રહી, ગયું અજ્ઞાન અંધારું રે;
 રથૂળ-સૂક્ષ્મ કારણ સમાઈ ગયાં, મહા કારણ કિરતાર રે. આતમ

આરતી કરીને લઉં ઓવારણાં, નીરખું નેનનમાં રે;
 સચરાચર દષ્ટે પહો, નહિ બોલવાને વેણુ રે. આતમ
 નિરંતર અંતર નહિ, નિરંતર-નિરાકાર રે;
 પુરુષોત્તમ પૂરણુ રહ્યા, આત્મારામ આધાર રે. આતમ

૨

હદ મેલીને હીંડી રે બેહદની પારખડી !
 બોળતી હતી ખાંતે રે, ધણીની તો ભાળ જડી ! ૯૬૦
 ગુરુ શબ્દનો દીવો રે, લીધો ઉરમાં ઝાલી !
 સત સંગની સાથે રે, સીધે શેરડે ચાલી ! ૯૬૦
 પૂરવતે પુણ્યે રે, પૂરા ગુરુ દેવ મળ્યા !
 મારું આપ ઓળખાવ્યું રે, ત્રિવિધિના તાપ ટળ્યા ! ૯૬૦
 ગુરુએ ઉપદેશ આપ્યો રે, સોહાગ પર હંસ કહ્યા !
 એવા પોતે જ પૂરણુ રે, અંતર લક્ષ્યાર્થે લહ્યા ૯૬૦
 તેવું ચિન્તવન કીધું રે ચિદ્ધન રૂપ તણું;
 જાગ્રતની આદે રે, તુર્યા તીત સ્વરૂપ ભણું ! ૯૬૦
 આતમ-ધન લાખ્યું રે, દારિદ્ર્ય તો દૂર પળ્યું;
 હવે ભટકણુ ભાગ્યું રે, વાસનાનું મૂળ મળ્યું ! ૯૬૦
 જોણે પોતે પોતાનું રે, પદ પરખી જ લીધું;
 પુરુષોત્તમ તેણે પદમાં રે, દહ આસન કીધું ! ૯૬૦

પ્રેમદાસ

૧

કૃપાનાથજી રે ! મુજને કૃપા કરીને કહેજો. ૮૬
 સગુણરૂપે શોભી રહ્યા છો, તે તો નજરે ભાળું;
 દેહ પડે ત્યારે દર્શન કોનાં ? ક્યાં જઈને નિહાળું ? કૃપાનાથજી રે
 રંગ રાગ ને ભાવ ભજનની શુક્તિ સર્વે જાણી;
 ભાત ભાતના ભોગ ભોગવી તનથી મોજો માણી. કૃપાનાથજી રે

ભક્તજનોને ભાવ બિપજે પ્રગટ સ્વરૂપને જોઈ;
 સેવા બનાવી સાકાર રૂપે, દેહ પડે ક્યાં હોઈ? કૃપાનાથજી રે
 દેહ પડે દર્શાવો મુજને, આપણુ બે ક્યાં હઈશું?
 પ્રેમદાસ કહે, અંબારામ પ્રભુ! ફેર બેળા ક્યાં થઈશું? કૃપાનાથજી રે

૨

સદ્ગુરુ દેવજી રે! મારી કરણી સામું ના જોશો! ટેક
 કરણી મારી બહુ જ કડણુ છે, રહેણી કાંઈ ના રહું;
 જેવો તેવો તોય તમારો, હેતે હરિગુણ ગાઉં. સદ્ગુરુ
 અગ્નિમિલ પાપી ઓધાર્યો, ગુણકા પદને પામી;
 એવું જાણીને વળગી રહ્યો છું, ટાળો મારી ખામી. સદ્ગુરુ
 કરમા જાત આહીરની ને ચતુરાઈ કાંઈ ના જાણે;
 તેનો તો તમે ખીચડો ખાઓ, ભોજન એક જ જાણે. સદ્ગુરુ
 પ્રેમદાસનો પ્રેમ જાણીને, હૃદયકમળમાં રહેજો;
 અંબારામ પ્રભુ! ચૂક હોય, તો કપડો દઈ ને કહેજો. સદ્ગુરુ

૩

ગાયત્રી ઘટમાં માન ખરી, મન, માન ખરી! ટેક
 ગયા પ્રાણના તારણ રક્ષણ, અધઃઓધની માન અરિ. ગાયત્રી
 વાહન સોહં હંસ વહે છે, શક્તિ બ્રહ્માણી-ચિદ્વરી;
 ભુઃ સત્તા સન્મુખ સર્વેમાં, ભુવઃ વ્યાપે પ્રકાશ કરી. ગાયત્રી
 સ્વઃ સુખ રૂપની રતિ થાય પોતે, તત્-સચ્ચિદાનંદ ભાવ ધરી;
 સવિતા-પ્રસવે સ્ફુરણ સકલ આ, વર્ણોત્તમ તનમાં પ્રસરી. ગાયત્રી
 ભર્ગ જ્ઞાન અવિદ્યા દહન કરી, દેવ પ્રકાશે સ્વયં હરિ;
 ધ્યાતા રૂપે કરી ધારણા, નીરખી ધેય છુદ્ધિ આપે ઠરી. ગાયત્રી
 આપ રૂપથી વ્યાપક પોતે, જ્યોતિમાંથી જ્યોતિ વિસ્તરી;
 સમાન છે સ્વભાવે સર્વમાં, અમૃત જન્મ ન થાય ફરી. ગાયત્રી
 પુરીયાતીત અદ્વૈત ચિદાનંદ, નીરખી અહંતા-દ્વૈત ટળી;
 પ્રેમદાસ ગાયત્રી ઘટમાં ગુરુ-ગમે દીડી સભર ભરી. ગાયત્રી

પ્રેમરાય

૧

ઉપવીત અંતર વ્યાપે નિરંતર, રથૂળ સૂક્ષ્મ કારણમાં માન રે;
ત્રિગુંણ ત્રિમાત્રે ગૂંથ્યા તંતુ, ધારે છે અહં અભિમાન રે. ઉપવીત૦
વિશ્વ વ્યષ્ટિ વિરાટ સમષ્ટિ વ્યષ્ટિ સમષ્ટિ પ્રાણ રે;
તેજસ વ્યષ્ટિ હિરણ્યગર્ભને વ્યષ્ટિ-સમષ્ટિ વ્યાન રે. ઉપવીત૦
વ્યષ્ટિ પ્રાણને ઈશ સમષ્ટિ, વ્યષ્ટિ-સમષ્ટિ અપાન રે;
એ તંતુ નવ ગુણે ત્રેવડી, વીસ, સાત પ્રમાણ રે. ઉપવીત૦
પ્રકૃતિ-પુરુષની ત્રિયિ અંતર નેત્ર, કંઠ હૃદય છે સ્થાન રે;
વ્યાપક બ્રહ્મ પાસ સ્વરૂપે, તે તું પોતે નિર્વાણ રે. ઉપવીત૦
ઉપનેત તથા મુખ્ય નેત્ર વિચારો, લક્ષરૂપ તે તો વિજ્ઞાન રે;
સોહં-હંસ સ્વરૂપ આધાર સૂત્રનો, વ્યાપે સર્વમાં સમાન રે. ઉપવીત૦
જાણે ન અંતર આપ જનોઈ, મૂરખ મૂઢ અજ્ઞાણ રે;
પ્રેમ ઉપવીત ધારે ગુરુ-ગમથી, સ્થાવર-જંગમસે સમાન રે. ઉપવીત૦

૨

ભજ મન, મૂરખ માળા એવી-ભજ મન, મૂરખ માળા !
સોહં જાપ અજ્ઞપા જાપીને, પીવા પ્રેમના પ્યાલા. એવી૦
મહત્ત્વાદિ આઠ એક સો, મણકા ભૌતિક ખ્યાલા;
પ્રકૃતિ-પુરુષ સુમેર અનાદિ, સૂત્રરૂપ નંદલાલા. એવી૦
ગોપાળ-સૂત્રમાં મણકા વ્યાપે, મણકામાં ગોપાલા;
મણકા તત્ત્વમાં અટક-ખટક છે, ગોવિંદ સદા નિરાલા. એવી૦
રથૂળ-સૂક્ષ્મ કારણ, તુરીયા ને સમરસ સ્વર્ગ પાતાલા;
અચળ રૂપમાં સચળ જીવે છે, ભટકે મૂરખ ઠાલા. એવી૦
હંસ-હંસ ગતિ કુદરત છે, જડ-ચૈતન્ય બિન્યાળા;
પ્રેમ માળાનો ભેદ જો સમજો, તેનાં ખૂલે બ્રહ્મતાળાં. એવી૦

પ્રેમસખી

૧

ખિસર ન જાળો, મેરે મીત+! યહ વર માયું મૈં નિત. ટેક
 મૈં મતિમંદ કછુ નહિ જાનું, નહીં કછુ તુમ સંગ હિત;
 ખાંચ ઝહેકી લાગ હૈ તુમકો, તુમ સંગ મેરી જીત. ખિસર૦
 તુમ રીઝો ઐસો ગુણ નાહિ, અવગુણકી હું ભીંત;
 અવગુણ જાણી ખિસારોગે જીવન, હોઢિંગી બહુત ફજીત. ખિસર૦
 મેરે દહ બરોસો જિયમેં, તજી હો ન મોહનપ્રીત;
 જન-અવગુણ પ્રભુ માનત નાહિ, યહ પૂરવકી રીત. ખિસર૦
 દીનખંધુ અતિ મૃદુલ સુભાહિ, ગાહિં નિશદિત ગીત;
 પ્રેમસખી સમગળુ નહીં જાડી, એક બરોસો ચિત. ખિસર૦

૨

હો રસિયા! મૈં હું શરન તિહારી! ટેક
 નહિ સાધન, બલ, બચનચાતુરી,
 એક બરોસા, ચરણ ગિરધારી. હો રસિયા૦
 કડવી તુમડિયા મૈં નીચ ભૂમિકી;
 ગુણસાગર પિયા, તુમ હિ સૈંવારી. હો રસિયા૦
 મૈં અતિ દીન બાલક તુમ શરનમેં;
 નાથ ન દીજે અનાથ ખિસારી. હો રસિયા૦
 નિજ જન જાની સમાલોગે, જીવન!
 પ્રેમસખી નિત જાહિં બલિહારી. હો રસિયા૦

+ મીત=મિત્ર

પ્રેમળદાસ

૧

હરિને ભજતાં હજી કોઈની લાજ જતાં નથી જાણી રે;
જેની સુરતા શામળિયાની સાથઃ વદે વેદ વાણી રે. હરિને૦
વહાલે ઉગાર્યો પ્રહ્લાદ, હિરણ્યકશ્યપુ માર્યો રે;
વિભીષણને આપ્યું રાજ, રાવણ સંહાર્યો રે. હરિને૦
વહાલે નરસિંહ મહેતાનો હાર હાથોહાથ આપ્યો રે;
ધ્રુવને આપ્યું અવિચળ રાજ, પોતાનો કરી સ્થાપ્યો રે. હરિને૦
વહાલે મીરાં તે બાઈનાં ઝેર, હજાહજ પીધાં રે;
પાંચાળીનાં પૂર્ણ ચીર પાંડવ-કામ કીધાં રે. હરિને૦
આવો હરિ ભજવાનો લહાવો, ભજન કોઈ કરશે રે;
કર જોડી કહે પ્રેમળદાસ, ભક્તોનાં દુઃખ દરશે રે. હરિને૦

પ્રેમાનંદ

૧

એ તો શબ્દ સાચો રે, અગમ ઘર દેખાડે;
એવું નામ લેવું રે, જે આપોપું અળગું કહાડે. એ તો૦
નામ વિનાની વસ્તુ નથી, શબ્દ વિના નથી નામ;
શબ્દ નથી અક્ષર વિના, અક્ષર ઓમકારને હામ;
ઓમકાર અલખથી જોડે રે, વસ્તુ તો દષ્ટિએ રે પડે. એ તો૦
વસ્તુ ટાળી નામે શમે, નામ શબ્દમાં ફેક !
શબ્દ તે અક્ષરમાં ગળે, અક્ષર પ્રણવનો તોક* !
શોક પછી શાનો રે ? અલખ આપ લેખાડે ! એ તો૦

* સંતતિ

નિર્ગુણ શબ્દ જોને કહીએ, તે પ્રગટ પ્રણવથી થાય;
 પ્રણવ પોતે જાપણને શમે છે, અલખ નિરંજન માંહ;
 માયાની ઉપાધિ રે, સદ્ગુરુ ભેદ દેખાડે. એ તો
 એમ નામ અનામીનું રૂપ છે, નામી આપ અનામ,
 અનામી નામ તે કેમ કહીએ, સમન્વ્યાનું છે ત્યાં કામ ?
 ફરી બેઠા જો હામે રે ત્રિમાનંદને જગાડે. એ તો

૨

ગુરુજીએ જાણ્યો મારો હાથ, મારો હાથ, મારો હાથ રે;
 તાર્યો ભવસાગરથી રે. ગુરુજીએ
 નામ કી નાવ ને સંત કેવડિયા, વહાલા !
 પળમાં ઉતાર્યા ભવપાર, ઊતર્યો સર-ર-ર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 કર્મ કુટારો મારો જ્ઞાનથી ગળિયો, વહાલા !
 ફળ રે પાક્યાં ને ખર્ચાં ફૂલ ખરિયાં ખર-ર-ર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 અભય આનંદ થયો, જોઈ મન હરખ્યું, વહાલા !
 સઘળાં સાધન થયાં દૂર સટક્યાં સર-ર-ર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરુજી અમને સમરથ મળિયા, વહાલા !
 મારી દીધાં વચનુંનાં બાણ, વાગ્યાં સર-ર-ર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 જનમમરણનાં મારાં સંકટ ટળિયાં, વહાલા !
 લખ રે ચોરાશી કીધી ખાખ, જીડી ફર-ર-ર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 ગુરુને પ્રતાપે ભાઈ ત્રિમાનંદ બોલ્યા, વહાલા !
 જીએ છે જ્ઞાન કેરો ભાણુ, થયું ઝર-ર-ર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ

૩

મેં તો બિરદ ભરોસે બહુનામી. ટેક
 સેવા સુમિરન કહ્યુંવે ન જાનું, સુનિયો પરમ ગુરુ સ્વામી. મેં તો
 ગજ અરુ ગીધ, તારી હય ગનિકા, કુટિલ અખમિલ કામી. મેં તો
 યહી સખ સાખ શ્રવણ સુની આયો, આપ શરણ સુખ ધામી. મેં તો
 ત્રિમાનંદ તારો કે મારો સમરથ અંતર્યામી. મેં તો

બનારસી

૧

કર દયા દાસકે કષ્ટ હરો, ગિરિધારી !
કરુણાનિધિ કરુણા કરો મૈં શરન તુમહારી. કર દયા૦
હો નિર્ભય પૂરણ-પ્રભ આપ અવતારી;
હરિ હર લો તનુકી પીર, હુતા દુઃખ ભારી. કર દયા૦
રાઈસે ગિરિ કર દેત, ગિરિસે રાઈ;
તુમ ને ચાહે સો કરો, આપ યદુરાઈ. કર દયા૦
તૈ સત્ય સત્ય સાચી તેરી પ્રભુતાઈ;
તર ગયે વહી નિસને તુમસે લવ-લાઈ. કર દયા૦
દેવીસિંહ નિસને તુમારી મહિમા ગાઈ;
વહ બવસાગરકે પાર ઉતર ગયે ભાઈ. કર દયા૦
કહે બનારસી અખ રાખો લાજ હમારી;
કરુણાનિધિ કરુણા કરો, મૈં શરણ તુમહારી. કર દયા૦

૨

ધર મિલે, ને અપના ધર ખોવે હૈ;
ને ધર રખે, વો ધર ધરમેં રોવે હૈ. ધર મિલે૦
ને રાજ તજે, વો મહારાજ હોતા હૈ;
ઓર જન તજે, વો કબી નહિ મરતા હૈ. ધર મિલે૦
સુખ ત્યાગે ફિર વો ઓરકા દુઃખ હરતા હૈ;
ધન તજે સો ફિર દોલતસે ધર ભરતા હૈ. ધર મિલે૦
ને પર દારાકો તજે, વો પાવે રાની;
ઓર જૂક અચન દે છોડ, સિદ્ધ હોય ખાની. ધર મિલે૦
ને દુષ્ટ બુદ્ધિકો ત્યજે, વો હોવે જ્ઞાની;
મનસા ત્યાગે તો મિલે રિદ્ધિ મનમાની, ધર મિલે૦

જો સર્વ તજો, ઉસકો સગ કુછ હોવે હૈ;
 જો ઘર રાખે, વો ઘર ઘરમેં રોવે હૈ. ઘર મિલે,
 જો પક્ષપાતકો ત્યજો, તો સગકો જીતે;
 ઓર કામ ત્યજો તો, હોય કામ મન ચિંતે. ઘર મિલે,
 નહિ માગે તો ફલ પાવે, જો મન ભાવે;
 જો કુછ ધમ્મ નહિ કરે, વો સગ કુછ પાવે. ઘર મિલે,
 અગ બનારસી ઘર ખોકે અલ્લ જોવે હૈ;
 જો ઘર રાખે, વો ઘર ઘરમેં રોવે હૈ ઘર મિલે.

૩

જો કહતા હમ કરતે, વો દુઃખ ભરતા હૈ;
 જો કરતા જગકે કાર, વહી કરતા હૈ.
 જો કહતા હમને બેદ, પદે હૈ ચારી;
 ઉસકે કહતે હરિ, ઉસકી મતિ હૈ મારી.
 કોઈ કહતા હમ ક્ષત્રિ' હૈ' હમ અલ્લચારી;
 સગ અહંકાર મેં ફૂંસે હુયે નરનારી.
 જો અહંબુદ્ધિકો ત્યજો કરે લાચારી;
 ઉસકો મિલતે ઇક પદ ભરમેં ગિરિધારી.
 જો દેત વરતુ મનમેં ગુમાન કરતે હૈ;
 વો સ્વર્ગ છોડ ફિર નરકપાન કરતે હૈ.
 જો અહંકાર ત્યજ હરિ-હરકા ધ્યાન ધરતા હૈ;
 ઉસકા સ્વામી આદરમાન કરતા હૈ.
 જિસ જિસને મનસે અહંકાર જીતા હૈ;
 વો દો દિનકી દુનિયાસે હો ખીતા હૈ.
 ગુરુ દેવીસિંહ દિવ કટા હુઆ સીતા હૈ;
 જો કિયે કામ પ્રભુકે અર્પણ કરતા હૈ.
 કહે બનારસી હરિભક્ત વો ન મરતા હૈ;
 જો કરતા જગકે કાર વહી કરતા હૈ.

૪

દમ પર દમ હર ભજ ભરોસા નહિ દમકા;
 એક દમમેં જાએગા નીકલ દમ આદમકા.
 હૈ જગ તક દમમેં દમ હરિ-હર ભજ તૂ;
 દમ આવે ના આવે ઇસકી આશ મત કર તૂ.
 એક ધ્યાન પ્રભુકા નામ હૃદયમેં ધર તૂ;
 નર દસી નામસે તર જા ભવસાગર તૂ.
 દલ-બલ કરતા થોડે જીવન ખાતર તૂ;
 વો હૈ કાલ-જલ્લાદ જરા તો ડર તૂ.
 જો આપા જગમેં અમર નહિ રહેનેકા;
 ઇધર મિલે વહી, જો હૈ તેરે લહેનેકા.
 હર વક્ત રહેગા, જમકા દંડ સહેનેકા;
 કર નેકી તો કેઈ ખૂરા નહિ કહેનેકા.
 વહાં અદલ બડા હૈ દિસાય સગ દમ-દમકા;
 ઇસ જગમેં નાતા હૈ બોલને દમકા.
 બોલે દેવીસિંહ ગુરુ હરકે ગુન ગાવેગા;
 વોહ પ્રાની જગજનસે છૂટ જાવેગા.
 સગ જૂઠા માયા, મોહ, કુટુંબ, હૈ દમકા !
 એક દમમેં જાએગા નીકલ દમ આદમકા.

૫

નહિ મિલે હરિ ધન ત્યાગે, નહિ મિલે રામ જનન ત્યજે,
 નારાયણ તો મિલે ઉસીકો જો દેહકા અભિમાન ત્યજે.
 સુત પિત દારા કુટુંબ ત્યાગે, યા અપત્ની ધરનાર ત્યજે;
 નહિ મિલે પ્રભુ ઉસકો કદાપિ, જગકા સગ વ્યવહાર ત્યજે;
 કંદ મૂત્ર ફલ ખાય રહે, ઔર અન્નકા ભી આહાર ત્યજે;
 વસ્ત્ર ત્યાગકે નમ્ર હો રહે, ઔર પરાઈ નાર ત્યજે;
 તો ભી હરિ નહિ મિલે ઉસીકો, ચાહે અપને પ્રાણ ત્યજે ! નારાયણ૦

રહે મૌન જોલે નહિ મુખસે, અપની સારી ખાત ત્યજે;
ખાલપનેસે યોગ સાધે, ઔર તાત ત્યજે યા માત ત્યજે;
શિખા સૂત્રકા ત્યાગજ કર દે, ઔર ઉત્તમ અપની જાત ત્યજે,
કભી જીવકો ના મારે, અરુ ધાત ત્યજે આપધાત ત્યજે;
મૃતના ત્યજે તો કયા હોવે, જો દેહકા નહિ ગુમાન ત્યજે ? નારાયણુ

અહ્માનંદ સ્વામી

૧

અગર હૈ પ્રેમદર્શનકા,	ભજનસે પ્રીત કર પ્યારા.	ટેક
છોડ કર કામ દુનિયાકે,	રાક વિષયોંસે મન અપના;	
જિતકર નીંદ આલસકા,	રહો એકાંતમેં ન્યારા.	અગર૦
ઐડ આસન જમા કરકે,	ત્યાગ મનકે ખિચારોંકા;	
દેખ ભૂકુટિમેં અંદરસે,	ચમકતા હૈ અજબ તારા.	અગર૦
કભી ખીજલી કભી ચંદા,	કભી સૂરજ નજર આવે;	
કભી ફિર ધ્યાન મેં ભાસે,	અહ્મા-ન્યાતિકા ચમકારા.	અગર૦
મીટે સખ પાપ જન્મોંકે,	કટેં સખ કર્મકે બંધન;	
વો અહ્માનંદમેં હોવે લીન,	મન છોડ સંસારા.	અગર૦

૨

અપનેકો આપ ભૂલકે હૈરાન હો ગયા,
માયાકે જાલસે ફંસા વિરાન હો ગયા.
જડ દેહકો અપના સ્વરૂપ માન મન લિયા,
દિન-રાત ખાનપાન કામકાજ દિલ દીયા;
પાનીમેં મિલકે દૂધ એકજન હો ગયા.
વિષયોંકા દેખ દેખકે લાલચમેં આ રહા,
દીપકકે જ્યાં પતંગ જાયકે શમા રહા;
વિના વિચારકે સદા નાદાન હો ગયા.

કર પુણ્ય-પાપ સ્વર્ગ-નરક ભોગતા ફિરે,
તૃણુકી દોરસે બંધા સદા જનમ ધરે;
પીકરકે મોહકી સુરા બેમાન હો ગયા.
સત્સંગમેં જાકર સદા દિલમેં વિચાર લે,
બદનમેં અપને આપ રૂપકો નિહાર લે;
બ્રહ્માનંદ મિલે મોક્ષ જલ્લી માન હો ગયા.

૩

ઉધો, વો સાંવરી સૂરત નહીં હમકા દિખાતે હો! ટેક
જગતહિત કારણે હરિને ધરી હૈ દેહ માનુષકી;
મનોહર મોહની મૂરત, નજરસે કયોં છિપાતે હો? ઉધોં
કૃષ્ણચંદરકે ચરણોંમેં લગાયા ખ્યાન હૈ હમને;
કથા તુમ રૂપ નિર્ગુણકી હમેં અગ કયા સુનાતે હો? ઉધોં
તરે સંસાર-સાગરકો, જાપે જો નામ માધૌકા;
કહિન વો યોગકા સાધન હમેં તુમ કયોં શિખાતે હો? ઉધોં
લગી દિલ બિચમેં હમરે, લગન દિનરાત દર્શનકી;
વો બ્રહ્માનંદ કિસ કારણુ અલી દેરી લગાતે હો? ઉધોં

૪

ઉધો, વો સાંવરી સૂરત લગે હમકો પિયારી હૈ! ટેક
ધર્મકી પાલના કરને લિયા અવતાર નારાયણ;
હમારે ભાગ્ય થે જાગે, મિલે હમકો મુરારિ હૈ. ઉધોં
કરે તપ યોગ બહુતેરે, મિલે દર્શન નહિ જિનકા;
વો હમારે સાથ કુંજનમેં ફિરે બન બનબિહારી હૈ. ઉધોં
માન અરુ યોગકી ચચાં, હમારે મન નહિ ભાવે;
પીઆ રસ પ્રેમ-ભક્તિકા, ઔર સગ આત ખારી હૈ. ઉધોં
નહિ દેખા હૈ નિર્ગુણકો, ન હમરે ધ્યાનમેં આવે;
વો બ્રહ્માનંદ મોહનકી છબિ દિલબિચ ધારી હૈ. ઉધોં

૫

ઐસી કરી ગુરદેવ દયા, મેરા મોહકા બંધન તોડ દિયા. ટેક
દોડ રહા દિનરાત સદા, જગકે સખ કાર ત્રિહારણમેં;
સ્વપ્ને સમ વિશ્વ દિખાય મુઝે, મેરે ચંચળ ચિત્તકો મોડ દિયા. ઐસીં
કોઈ શેષ ગણેશ મહેશ રટે, કોઈ પૂજત પીર પેગંબરકો;
સખ પંચકે ત્રંચ છૂટા કરકે એક ઈશ્વરમેં મન જોડ દિયા. ઐસીં
કોઈ દૂંદત હૈ મથુરા નગરી, કોઈ જય બનારસ ખાસ કરે;
જગ વ્યાપક રૂપ પિછાન લિયા, સખ ભરમકા ભંડા દોડ દિયા. ઐસીં
કૌન કરું ગુરદેવકી ભેંટ, ન વરતુ દીસે તીનું લોકનમેં;
અહ્માનંદ સમાન ન હોય કબી, ધન માણિક લાખ કરોડ દીયા. ઐસીં

૬

કયા ભૂલિયા દીવાને, દુનિયામેં સાર નાહિ;
દિન ચારકા તમાશા, આખિર કરાર નાહિ.
રાજ વજર રાની, પંડિત સુખીર જ્ઞાની;
સખ હો ગયે હૈં કાની, જિનકા સુમાર નાહિ.
સૂરજ વા ચાંદ-તારે, સાગર પહાડ ભારે;
હોવેંગે નાશ સારે, તનકા આધાર નાહિ.
દુનિયાસે હોય ન્યારા, સતસંગ કર પ્યારા;
સુન જ્ઞાનકા વિચારા, નર જન્મ હાર નાહિ.
ભવસિંધુ નીર ભારી, હરિનામ પાર તારી;
અહ્માનંદ મોક્ષકારી, દિલસે વિસાર નાહિ.

૭

તેરી શરણમેં આપકં દિર આશ કિસકી કાજિયે? ટેક
નહીં દેખ પડતા હૈ મુઝે દુનિયામેં તેરી શાનકા;
ગંગા કિનારે ઐઠકે કયોં કૂપકા જલ પીજિયે? તેરીં

હરગિજ નહીં લાયક હું મૈં ગર ચે તેરે દરબારકા;
 મેરી ખતાકો માફ કર દીદાર અપના દીજિયે. તેરી૦
 પતિતપાવન નામ સુનકે મૈં શરન તેરી પડા;
 સફલ કર ઇસ નામકો અપના મુઝે કર લીજિયે. તેરી૦
 મિલતા હૈ અહ્મનંદ જિસકે નામ લેનેસે સહી,
 ઐસે પ્રભુકો છોડ કર ફિર કૌનસે દિત કીજિયે. તેરી૦

૮

નિરંજન માલા ઘટમેં ફિરે દિનરાતી. ૮૬
 ઉપર આવે નીચે જાવે, શ્વાસ શ્વાસ પલટાતી;
 અજ્ઞાની જન સમજત નાહિ, બિરથા ઉંમર બહાતી. નિરંજન૦
 સોહૈં મંત્ર રટે નિત પ્રાની, બિન જાણવા બિન દાંતી;
 અષ્ટ પ્રહરમેં સોવત જગત, કબહુ ન પલક રુકાતી. નિરંજન૦
 સોહૈં-હૈસો હૈસો-સોહૈં, બાર બાર ઉલટાતી;
 સદ્ગુરુ પૂરા ભેદ ખતાવે, તથા નિશ્ચલ મન દહેરાતી. નિરંજન૦
 જો યોગીજન ધ્યાન લગાવત, જાત નિત' પરભાતી;
 અહ્મનંદ મોક્ષ પદ પાવે, જન્મ ફિર નહીં આતી. નિરંજન૦

૯

પ્રભુ તેરી માહિમા કિસ બિધ ગાઈં?
 તેરો અંત કહીં નહીં પાઈં. પ્રભુ૦
 અલખ નિરંજન રૂપ તુમહારો, કિસબિધ ધ્યાન લગાઈં?
 વેદ પાર અજહું લલિ પાયો, મૈં કેસે ખતલાઈં? પ્રભુ૦
 ગંગા યમુના નીર બહાયે, મજ્જન કિમ કરવાઈં?
 વૃક્ષ બગીચે રચના તેરી, કેસે પુષ્પ ચઢાઈં? પ્રભુ૦
 પંચભૂતકી દેહ ન તુમરી, ચંદન કિમ લિપટાઈં?
 સકલ જગતકે પાલનકર્તા, કિસ બિધ ભોગ લગાઈં? પ્રભુ૦
 હાથ જોડ કર અરજ કરું મૈં, બાર બાર શિર નાઈં?
 અહ્મનંદ મિટા દે પડદા, ઘટ ઘટ દર્શન પાઈં. પ્રભુ૦

૧૦

મુઝે હૈ કામ ઈશ્વરસે જગત રહે તો રૂઠન દે.
કુટુંબ પરિવાર સુત દારા માત્ર ધન લાજ લોકનકી;
હરિકે બજન કરનેમેં અગર છૂટે તો છૂટન દે.
બૈદ સંગતમેં સંતનકી કરું કલ્યાણ મૈં અપના;
લોક દુનિયાંકે ભોગોમેં મૌજ લૂંટે તો લૂંટન દે.
પ્રભુકે ધ્યાન કરનેકી લગી દિકમેં લગન મેરે;
પ્રીત સંસાર વિગરોસે અગર ટૂટે તો ટૂટન દે.
ધરી શિર પાપકી મટકી, મેરે ગુરુ દેવને જટકી;
વેા અહ્માનંદને પટકી, અગર ફૂટે તો ફૂટન દે.

૧૧

સોહં શબ્દ બિચારો રે સાધો, સોહં શબ્દ બિચારો રે.
માલા કરસે ફિરત નહીં હૈ, જીભ ન વર્ણુ ઉચ્ચારો રે;
અજપા જનપ હોત ઘટમાંહી, તાકી ઓર નિહારો રે.
હં અક્ષરસે શ્વાસ ઉઠાવો, સો-સે જન્ય બિહારો રે;
હં સો ઉત્પટ હૈ સોહં, યોગી જન નિરધારો રે.
સખ ઇક્કીસ હજાર મિલાકર, છેસો હોત સુમારો રે;
અષ્ટ પ્રહરમેં જગત સોવત, મનમેં જપો સુખારો રે.
જો જન ચિંતન કરત નિરંતર, છોડ જગત વ્યવહારો રે;
અહ્માનંદ પરમ પદ પાવે, મીટે જનમ-સંસારો રે.

બાપુ

૧

અલખને જોળી કાઢે, તેને તો કહિયે જોગી;
ગમે તો બાવા થાઓ કે રહો ભોગી, ભોગીકે તેહ જોગી? અલખ
પ્રથમ તન જોજી, મન વશ રાખો,
જોટી જોટી વસ્તુ માંહેથી કાઢી નાખો;

સારા સારા શબ્દ સદ્ગુરુના આખો,

ત્યારે તું બાગું નહિ સદા રહું આખો.

એ સંત ગાવે, જે જન ધાવે, હાથ આવે, તેને કાવે;

નામ સમજ્યા તે તો થયા છે અણુરોગી, રોગી કે તેહ જોગી? અલખ૦

ગુરુકૃપા થકી અખંડ વર પામી,

સહુથી ન્યારો રમે તે જ મારો સ્વામી;

કોઈ આવી શકે રે તેની દામી?

કોઈ ના કાઢી શકે રે તેમાં ખામી.

તે છે છેલ, નથી મેલ, નથી ફેલ, રંગ રેલ, જડે સે'લ;

નામ જોતાં તો વસ્તુ બહુ મોંઘી, મોંઘી કે તેહ જોગી? અલખ૦

હવે મુરતા સખી સ્વામી સંગે ચાલી,

વહાલે મારે પ્રેમ કરીને આંચ ઝાલી;

હવે મુને વસ્તુ અમૂલ્ય આલી,

ત્યારે ચઢી ગઈ ગાલતણી લાલી.

એક ગામ, એક ધામ, એક નામ, સુધયું કામ;

ગુરુએ વસ્તુ આપી તે તો ઊગી, ઊગી કે તેહ જોગી? અલખ૦

જન્મમરણ મટે નહિ એ જ સંગ ખોટો,

દમ બંધ કરો એ જ વાળ્યો ગોટો;

હોઠે ઊતરે તો જમની ખાચ ચોટો,

આત્મદર્શીનો અવર નવ ભોટો.

આત્મદર્શી તેનું રાજ તેમહારાજ, કરે કાજ, રાખેલાજ, ચલાવે જન'જ;

બાપુ નામ બાણુ લાગ્યું, વાગ્યું કે ઊઠ્યો જગી. અલખ૦

૨

એક તારે તાર મેળવો, અલખ સંગાથે મારું મન રાચ્યું. ટેક

પોલો વાંસ જેને મૂરખ કહિયે, ગાઈ ગાઈને દુઃખ્યું ડાયું;

તુમહું મન અડ્યું જ્યારે પાસે, ત્યારે બજન પડશે સાચું. એક

ખૂંટીમાંડી નામ હરિનું, તેના પ્રતાપે જાયું;
સુરતા—ઘોડી તાછ મેળવે, કાયા—ચામડું છે કાચું. એક
રેખ કરમની નાખી ઠોકી, સદ્ગુરુ આગળ જઈ જાયું;
કિરતારે કિરતાર મેળવો, એવી કથા નિત્ય નિત્ય વાંચું. એક
અખંડ જ્યોત ખોળી નવ જાણી, ઘીમાં પાણી શું સીંચું?
કહે બાપુ નકલંક નામ છે, જાણી જોઈને આંખો શું મીંચું! એક

૩

કૈવલ્ય પદ સાચું રે, પંડિત તમે ઉરમાં આણો;
જેના વડે જોડો રે, તેને તો તમે નવ જાણો. કૈવલ્ય
ખત વાંચે તો પાર ન આવે, ને વસૂલ કરે વસૂલ થાય;
કુરાન-પુરાણ સૌ વાંચીને થાક્યાં, આત્મા સમજે તેનું દુઃખ જાય!
સુખ થાય ઝાઝું રે, મત તમે શીદ તાણો? કૈવલ્ય
પિયુ પરદેશે ગયા, ને મૂકી ગયા પોતાના ઘાટનો રંગ;
પણ મનના મનોરથ તો ત્યારે ફળે, જ્યારે સ્વામી મળે અભંગ!
આપ નવ શોધ્યું રે, તો જ્ઞાન-દીવો પ્રીયો રાણો! કૈવલ્ય
લાજ મૂકીને માથે છેડો રે નાખ્યો, તેને સ્વામીનો નહિ પાર;
પતિવ્રતા સ્વામીની વાતો કરે છે, ત્યારે વચલીને આવે ખાર!
એક આંખવાળો રે દુઃખિયો થાય કહેતાં કાણો! કૈવલ્ય
તાંજાનો રૂપિયો કહી ના ચાલે, ગમે તેવી પાડે છાપ!
જડને જાચે કર જોડીને તો ય નવ મટે ત્રિવિધિ તાપ!
બાપુ નામ સાચું રે સંતો તમે સસ માણો! કૈવલ્ય

૪

‘ગુરુજી, તમે કહો છો રે બ્રહ્મ તારી પાસે વસ્યો!
પણ મને નવ દીસે રે, કયે દામે એ રે વસ્યો? ગુરુજી
માયું બ્રહ્મ કે બ્રહ્મમાં માયું, બ્રહ્મ આંખમાં કે આંખ બ્રહ્મ?
નાકમાં એ વસિયો, કે મુખમાં મારા, એ વિષે થાય મને બ્રમ!
સંશય નિવારો રે, બ્રમણમાંથી જાય ખસ્યો! ગુરુજી

હાથમાં છે, કે પગમાં? ગુરુ! હૃદયે કે છાતીમાંથી ?
 પગમાં હોય તો પળું નહિ વહેલો, ઘસ્યો બેઠો છે ક્યાંય ?
 વદો ગુરુ મોટા રે': શિષ્ય જાણે કસણી કર્યો! ગુરુજી
 ગુરુજી કહે છે: 'તમે, શિષ્ય! સાંભળો આમળો કાઢી આજ,
 એકે અવયવે નવ વા'લો વિરાજે: પાણી પહેલી ખાંધું પાન;
 દઢ હોય ધ્યાને રે, નથી એ તો નર્યો-તર્યો! ગુરુજી
 જેટલાં ધ્યાને ધસીને જાઓ, તેટલો પાસે એક!
 રૂપ-રંગ વિનાનો તદ્રુપ થાશે, ન્યારે ધ્યાનનો ચઢશે મેલ;
 આપુ સહુ રૂપે રે જોશે જગદીશ વર્યો!' ગુરુજી

૫

ગુરુસેવા સાચી રે, ખીજી તો સહુ ખોટી વાતો!
 જે વડે જઈએ રાચી રે, અચ્ચો તે તો માર ખાતો. ગુરુસેવા
 સાધન-ભક્તિ સહુને સુવાડો, જગાડો ગુરુગમ એક,
 પહેલું ધ્યાન ધરો તમે ગુરુજીનું ઘટમાં મૂકી ખીજી સહુ ટેક;
 વિવેક રાખો એવો રે, અંધારાની ટળે રાતો! ગુરુસેવા
 દેવ મૂકો તમે દેવી મૂકો ભાઈ, વળી અથડાવું દામોદામ,
 કથા સાંભળી કાંઈ કામ ન આવે, નથી રાતો પીળો સુંદર શ્યામ!
 કામ થાય એકે રે, ભેટે ગુરુ ન્યારે માતો. ગુરુસેવા
 ગંગાજળ પીધે શુદ્ધિ ન થાયે, ન થાય રટયે રામરામ!
 અનેક જનમ અકળાવું પડે, પણ સિદ્ધિ ન થાય કંઈ કામ;
 નામ જડે વહેલું રે મૂકો ન્યારે જાત-ભાતો! ગુરુસેવા
 યોગકળામાં ઈશ્વર નથી બેઠો, નથી પેઠો સિદ્ધિ ફેરી માંલ;
 સિદ્ધિ મળેથી ઊલટો એ ભાગે! ગર્વ વધે ઘણો ત્યાંય!
 આપુ ભૂલે સરવે રે વાહોલિયાં વ્યર્થ વાતો. ગુરુસેવા

૬

એતે તો એતાવું તુંને રે, પામર પ્રાણી!
 શાને કહે છે મારું મારું, તેમાં નથી કાંઈ તારું;
 અંતકાળે રહેશે ન્યારું રે, પામર પ્રાણી!

એતે

માખીએ મધ ભેળું કીધું, ન ખાધું ન ખાવા દીધું;
લૂંટનારે લૂંટી લીધું રે, પામર પ્રાણી ! ચેતે૦
જોળામાંથી ધન ખોયું, ધૂળથી કપાળ ઘોયું;
જોરપણું તારું જોયું રે, પામર પ્રાણી ! ચેતે૦
હજી તારા હાથમાં બાજી, કરી લે સાહેબને રાજી;
હૂંડી તારી થાય તાજી રે, પામર પ્રાણી ! ચેતે૦
ખંખેરીને હાથ ખાલી, બિડીને જવું છે ચાલી;
ગેલ માથાફૂટ દાલી રે, પામર પ્રાણી ! ચેતે૦
દેહમાંથી ગયા પછી, તેનો તું માલિક નથી;
બાપુ દાસ કહે કથી રે, પામર પ્રાણી ! ચેતે૦

૭

નામ જોણે જાણ્યું રે, તે તો વેદ ચારે ભણ્યો !
પણ ભેદ જોણે જાણ્યો રે, તે તો ખરો તરત બન્યો; નામ૦
બત્રીશ આબરણુ અંગે ધરે નારી, નાક વિના શો શણુગાર ?
કવિએ જો આપનું આપ નવ જાણ્યું, તો કેમ કરી બિતરે પાર ?
સાર ક્યાંથી મળશે રે, ભણ્યો ખરો પણ ન ગણ્યો ? નામ૦
વાંઝણી નારીને સ્વાનું આનું, કે પુત્ર નથી એની પાસ !
એમ ભજન દેખાદેખી કરે, તેની કેમ પૂરી થાશે આશ ?
કોને બાપ કહેશે રે, વેશ્યાએ જો પુત્ર જાણ્યો ! નામ૦
નામ, રૂપ ને ગુણનો નાશ, વળી ચોથું તે પદ અવિનાશ !
એ ચોથા પદનો ભેદ જાણે, તેને કહીએ હરિતણો દાસ !
નાશ કરી કર્મનો રે સંશય એક પળમાં લણ્યો ! નામ૦
ગરીબી રાખી તમે ગુરુજીને સેવા, અને કરો શબ્દનો તોલ;
આપણુ થકી જો અદકો મળે, તેનો ધારણુ કરજો બોલ !
ગુરુને સંગે બાપુ રે અનામી નામ પોતે બન્યો ! નામ૦

૮

પાણીનો ખેલ જનાવ્યો રે, એની તો કહીએ અક્કલ ઘણી;
 સહુથી રમે ન્યારો રે, શોભા એના નામતણી. પાણીં
 ખરું એ પાણી ને ખોટું એ પાણી, પાણી, અદ્વીત ને ખાંડ;
 એ પાણીથી થયાં નરનારી, ને એ પાણીથી બ્રહ્માંડ;
 પાણીનું જન્યું મોતી રે, પાણીની જની હીરાકણી. પાણીં
 પાણીની અમૃત્ય કયા જનાવી, હાડ, ચામ, લોહી, માંસ;
 પાણીનાં રે પશુ-પક્ષી જનાવ્યાં, પહાડ, પથ્થર ને ઘાસ;
 પાણીના હાથી-ઘોડા રે, પાણીની શાલ-પામરી જની. પાણીં
 સર્વે ધાતુ તો પાણીની જની છે, પાણીથી પચરંગ;
 સહુથી ન્યારો મારો સાંઈ ગિરાળે, તેને દેખીને થયો છું દંગ;
 સંગ કાઢો તેનો રે, સત્તા તો આત્માની ઘણી. પાણીં
 અક્ષરાતીને અક્ષર બ્રહ્મ નિપજાવ્યા, ને અક્ષરથી નરનાર!
 ઓમકારથી ત્રણ ગુણ નિપજાવ્યા, એ અદ્વાતીસ નિરધાર;
 ઓગણત્રીશમા વિષ્ણુ રે, ત્રીશમા બાપુ ગાયે બણી. પાણીં

૯

પૂનમિયા તેને કહીએ રે, પૂરણ નેમ જેણે રાખ્યો;
 હરિસંગે જેને પ્રીતિ રે, અદ્વૈત પ્યાલો તેણે ચાખ્યો. પૂનમિયાં
 રણ છોડાવે તેને રણછોડજી કહીએ, સદ્ગુરુ તેમનું નામ;
 જન્મમરણના સંશય ટાળે, તો વીશ વસા થયું કામ;
 આત્મારામને જાણો રે, દ્વૈતભાવ કાઢી નાખો. પૂનમિયાં
 દેહ-દારકામાં દાનોનાથ ગિરાળે, હરિ તે નામની છે જાપ;
 સદ્ગુરુ દેવે કૃપા કરી, ત્યારે મળ્યા ત્રિવિધના તાપ;
 પાપ ગયું નાસી રે, ગુરુએ આપી જ્ઞાન આંખો. પૂનમિયાં
 ગુરુમતિ જળમાં રનાત કીધું, સાકર માખણ-તે પ્રેમ,
 સુરતા તુલસી વહાણને ચઢાવવી, એવો રાખ્યો છે નેમ;
 ધન મળ્યું જૂનું રે, ગુણ સાગર દ્રવ્ય દાખ્યો. પૂનમિયાં

ચરાચરમાં હરિ દેખાયા, જેમ જળમાં સૂર;
વહાલા વિના કંઈ હામ ન હાલો, જ્યાં જેઉં ત્યાં ભરપૂર;
આપુ નામ સાચું રે, ગુરુકૃપાથી દરિ ઝાંખ્યો. પૂનમિયાં

૧૦

પંડિતે ખેલ જગાજ્યો-આ જીવનો પંડિતે ખેલ જગાજ્યો;
ગુરુને દયા આવી ત્યારે ઉગાર્યો. આ
ધર્મ, અધર્મઃ બે મારગ કીધા, પાપ-પુણ્યનો દીપ્તિ ધોખો;
મરવા-અવતરવાની ખીક તને, આપડા! મર્કટને ઘેર ઘેર નચાવ્યો. આ
રાજ કરાવાને તપ કરાવે, પંચ ધૂણી અગ્નિએ તપાજ્યો;
સંશયરૂપી ગધેડે બેસાડીને ચોખ્ખી દોલ વગાજ્યો! આ
આંધળાને લૂંટાવાની ખીક દેખાડીને મધ્ય રાત્રિએ જગાજ્યો;
જાગતો હોય તો કોઈને તું પૂછને, જાણી જેઈ કૃપામાં પાજ્યો. આ
સીધો છે રસ્તો ને આવ્યા ત્યાં જાવું, પંચવાળાએ ધાલી આડી વાડો;
સૂર્ય-પ્રતિબિંબને ભિન્ન કાં કહેવું? આપુ સંત નામ સમજી દેડ કાઢો. આ

૧૧

આપુ પધાર્યા સત ધામમાં સૌને કહેજો શ્રીરામ રે;
નામ નિરાંત તારી સાતમાં, મારે જાવું ગોવિંદ ગામ રે. આપુ
ફૂલ ખીલીને ખરી પડે, એવું કાયાતું કામ રે;
માટે ચેતીને ચૂપ ચાલવું, મૂઝી મમતા તમામ રે. આપુ
આજ આનંદ મારા અંગમાં, પરબ્રહ્મ ભેળાં થઈએ રે;
જ્ઞાન રાખીને ગર્વ ટાળજો, સંત માનો સાચું કહીએ રે. આપુ
સ્વપ્નું હતું તે સમાઈ ગયું, સૂરત થઈ છે એક તાર રે;
સરિતા સિંધુમાં ભળી ગઇ, પળમાં પામી ભરથાર રે. આપુ
સંવત અઢારસો નવ્વાણુનો ઉત્તમકારી આસો માસ રે;
શુદ્ધ એકાદશી ને જુધ રાત્રિએ ગયા ધામ આપુ દાસ રે. આપુ

૧૨

ભૂલું પડ્યું છે દહાડે-જગત બધું ભૂલું પડ્યું છે દહાડે;
 માયા પંડિતરૂપે ભુલાડે. જગત૦
 એક આંધળાની પૂંઠે દસ-વીસ દોડ્યા ને, જઈને પગ્યા છે મોટે ખાડે;
 અહંમાર આંધળો સમજ્યો નહિ સાનમાં, જેમ પાણી જગાડ્યું પેલે પાડે. જ૦
 હરિ સચરાચર સરવેમાં છે કે જૂઠું બોલે છે લખાડે;
 સ્વામી છે સઘળે ને દ્વિતભાવ રાખે, આંધળાને સંત જગાડે. જગત૦
 તાન ટપા ને છંદ બહુ ગાય છે, જઈને બેઠો છે બિંચા તાડે;
 પોતે પ્રપંચ ભરેલા પાખંડી, તે સામાને શાંતિ શું પાડે? જગત૦
 કહે બાપુ હરિનામજ સતજાણને, ને બીજું અસતતે જુદું પાડે;
 વણુસે તે નામી, નહિ વણુસે તે સ્વામી, સાચી વાત જૂઠી કોણુ પાડે? જગત૦

૧૩

માળાનો મર્મ નવ જાણ્યો, આંખો મીંચીને મણકા શીદ તાણો?
 માળા ફેરવ મનમાંહી ઠેકાણો, રામ કહે કો સમજ ટાણો;
 દેહમાં દેવ તેને નહિ જાણો, જઈ કાષ્ટ-પાપાણુને માનો.
 છાપા તિલક ને માળા રાખે, કૂડ, કપટ ને અસત્ય ઘણું ભાખે;
 હાથમાં માળા ને ક્રોધભર્યા કાળા, એ તો નિશ્ચે' ડૂબ્યાના છે ચાળા.
 માળા ફેરવી પુત્ર દ્રવ્ય માગે, જઈ શિવના દેવળમાં લાંબે;
 જગત સૂચે સદ્ગુરુ જાગે, સમજે તેને એ શબ્દ દિલે વાગે.
 સદ્ગુરુ મળ્યામાં મન મુંઝાણું, છસે એકવીસ હજાર દમ માણું;
 એ તો થાય છે રાત ને વહાણું, ઉન્મુનિ ઘરમાં મળે ટાણું.
 માળા જાણે જનક શુક જોગી, માળાના વ્યાસ અને શિવ ભોગી;
 અહમમાં ભળ્યા ચોરાશીના રોગી, એ માળા તો ઘણી મોંઘી.
 ધીર ગુરુની માળાસંગે તાળી, ઉન્મુનિ ઘરમાં વસ્યા વનમાળી,
 દાસ બાપુને માળા તે આલી, માળા પ્રેમે કરીને ઝાલી.

૧૪

વહાલો મારે ઘેર આપ્યા છે સાહેલી રે;
હાવે મેં તો કુળની મરજદા મેલી રે.
જગતતણાં વેણુ તે ઝેરના ખ્યાલા રે;
સદ્ગુરુના શબ્દ લાગે મને વહાલા રે.
હતું અવળું, સવળું કીધું જદુનાથે રે;
હાવે સખી કેણુ માયામાં ધૂળ નાખે રે?
સગાં ને તો લેવું—દેવું લાગે સારું રે;
મુજને ગુરુનામ નિરંતર પ્યારું રે.
વહાલો અમને વિધવિધ લાડ લડાવે રે;
અંગલામાં બેસા એ ઘાટ ઘડાવે રે.
અંગલાની કૂચી વહાલાને લાય આણું રે;
આપુ કહે સતનામ લાગે મને વહાણું રે.

૧૫

શાંતિ પમાડે તેને તો સંત કહીએ;
એના દાસના તે દાસ થઈને રહીએ. હો બાઈ રે શાંતિ
કદપવૃક્ષ સેવ્યે દારિદ્ર્ય રહે ઊભું;
ત્યારે તેના તે ગુણ શીદ ગાઈએ? હો બાઈ રે શાંતિ
રાગની આકરીમાં બૂખ નવ ભાંગે;
ત્યારે તેની વેડે તે શીદ જઈએ? હો બાઈ રે શાંતિ
વિદ્યાનું મૂળ મોરા ગુરુએ બતાવ્યું;
ત્યારે મહેતાનો માર શીદ ખાઈએ? હો બાઈ રે શાંતિ
લીલા વળાવા ને ચોર બ્યારે લૂંટે;
ત્યારે તેની સોખને શીદ જઈએ? હો બાઈ રે શાંતિ
વૈદ્યનો સંગ કરે રોગ રહ્યો ઊભો;
ત્યારે વૈદ્યની તે ગોળી શીદ ખાઈએ? હો બાઈ રે શાંતિ

નામ-અનામ સદ્ગુરુએ બતાવ્યું;
 તે તો ચોંટ્યું છે મારે હૈયે. હો બાઈ રે શાંતિં
 બાપુ આ કાયામાં નરનો સંબંધ છે;
 અમે એવા સ્વામીને સમજી રહીએ. હો બાઈ રે શાંતિં

૧૬

સમજે સત નામ તેને તો કહીએ જ્ઞાની;
 તેની મટી ગઈ વૃદ્ધિ ને હાનિ, હાનિ કે તે જ જ્ઞાની ! સમજેં
 પ્રથમ સદ્ગુરનો સતસંગ સાચો, બીજો જે કરે તે કાચો,
 હરિનામ બૂલ્યાએ જ પહોં ખાંચો, માટે તમો સદ્ગુરને નિશદિન જાચો;
 એવું સમજ્યે આવે પાર, મળે સાર, એક તાર, મટે ધાર, આધાર,
 નામ રહિત લેજો માની, માની કે તે જ જ્ઞાની ? સમજેં
 સમજે સતનામ, પ્રથમ સદ્ગુરુ દેવ દેવતણા દેવા, તેની પ્રેમ કરી કરે સેવા,
 મળે મનગમતા તે મીઠા તેવા, રૂપ-રંગ નહિ તેને ઓળખી લેવા;
 નહિ જાત, નહિ ભાત, નહિ માત, નહિ તાત, નહિ દિન નહિ રાત,
 વાણી રહિત લેવા જાણી, જાણી કે તે જ જ્ઞાની ? સમજેં
 ગુરુએ જ્ઞાન બતાવ્યું શ્રીમુખ, મારું મટી ગયું જન્મમરણનું દુઃખ,
 હવે ફરી આવવું નથી માતાની કૃપ, મારી બાંગી મન કેરી ભૂખ;
 ઓળખ્યું આપ, મટ્યો તાપ, નહિ પુણ્ય નહિ પાપ, અઘાપ જહો આપ,
 મહાપ્રલયમાં રહે નિશાની 'શાની, કે તે જ જ્ઞાની ! સમજેં
 ગુરુકૃપા થકી માયાની ફાંસી, મારી મટી ગઈ લક્ષ-ચોરાશી,
 ઘેર બેઠાં આવી જમુના ને કાશી, એ તો છે સતલોકના રહેવાશી;
 અનાદિ વસ્તુ આપું, પાપ કાપું, છાપ છાપું, કહે બાપુ, મટ્યું દાપું,
 ના સમજે તે તો અભિમાની, માની કે તે જ જ્ઞાની ! સમજેં

૧૭

સંસાર નથી સાચો રે, છુડાડે જે મગથી;
 વર્તે તે વહે નહિ રે, તોડે રંગે રંગથી. સંસારં

અધ્યા શમણામાંડી તું રાખ થયો, તે રાખ શું તું રે'શ ?
 જગીશ ત્યારે ગરીબ થઈશ તું, સારું માહું કો'ને કે'શ ?
 ચેતે તો ચેતાવું રે, ડર તું ખરા ખગથી ! સંસાર૦
 એ સ્વાનું તેવું આ સમજજે, નાનું-મોટું એહ બેદ;
 ખોટાને, ભાઈ, ખરું માને તું, ન માને કહ્યું જે વેદ !
 ભેદ જાયે ભાગી રે જ્ઞાન તણી શમથી ! સંસાર૦
 ગર્ભવાસમાં તું કેવું કહેતો'તો ? કહે તારાં પુરાણ !
 કાટેલા હો તો તમે વિચારો, શું કહે છે કુરાન ?
 સંભારો કહું સાચું રે, છૂટયા તમે શેણે ભગથી ? સંસાર૦
 મારું માને તો જાણુ એ તું, નાનાં-મોટાં શમણાં માન,
 બન્ને મિથ્યા જાણુજે, તું તો સમજ સાચી સાન;
 બાન ના ભૂલીશ રે, બાપુ વડે વગથી. સંસાર૦

૧૮

હુકો પીધો ગુરુદયાથી જ્ઞાનનો જે;
 દમ ખેંચ્યો ધણી તારા નામનો જે. હુકો૦
 તન હુકો ઘટ ઘટ સ્વામી ખોત્તો જે;
 પ્રેમ - જળમાં હુકાને ઝળેળતો જે. હુકો૦
 પ્રથમ ચલમ ચતુરાઈ સાફ કરી જે;
 કૂડ - કપટ તમાકુ માંહે ભરી જે. હુકો૦
 મેળ મેર ગુરુની પ્રીતે કર્યો જે;
 ચિત્ત ચીપીએ તો બ્રહ્મ-અગ્નિ ધર્યો જે. હુકો૦
 નેહ નિરભે' નારાયણતણા નામની જે;
 શોભે દામણી તે અચળ અખે' ધામની જે. હુકો૦
 ગુરુ ધીરાને હુકો ભરી આપિયો જે;
 દાસ બાપુ પોતાનો કરી થાપિયો જે. હુકો૦

૧૯

જ્ઞાનીઓ બતાવું રે બંધ-મુક્તિ આત્મા કેવો ?
 આંખ મીંચી ઉઘાડો રે, દઢતા ધારો તો સેવો. જ્ઞાનીઓ
 સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ હોય તો સમજશે, નહિ તો કરશે ન માથાકૂટ;
 સહેલું સટતો અમે બતાવું, પીઓ અમૃતનો છે ઘૂંટ:
 ખૂંટ મારી ખોલું રે, રહું બ્રહ્મ જેવો તેવો. જ્ઞાનીઓ
 ચૈતન્યમાં દશ્ય કલ્પવું જાણો બંધતાણું એ મૂળ !
 ચૈતન્યમાંથી કલ્પના છૂટવી, એ મુક્તિ જાણો સમૂળ;
 દશ્ય વગરતું ચૈતન્ય રે, આત્મારામ રૂપ ગેવો. જ્ઞાનીઓ
 ત્રણ લીટીમાં ત્રિભુવન સમાયું, બ્રહ્મવિદ્યાનો ભોર,
 આહા-ઓહો કરી અક્ષણશો, એમાં નથી કાંઈ શોર;
 ખરી છે એ વિદ્યા રે, ચિત્તમાં રૂડી સેવો. જ્ઞાનીઓ
 મહામહેનતે અમે સમજ્યા છું, તે દેખાડ્યું પળમાંય;
 ન સમજાય તો પૂછો આવીને, આંતરો નથી કાંઈ આંચ;
 ચોખ્ખું ચટ કહેવું રે: 'બાપુ, બ્રહ્મ એક દેવો.' જ્ઞાનીઓ

બુટા ભગત

૧

અવિચળ કોઈ નહીં રે, મન તું મા કર કોઈની આશ જ;
 સ્વપ્ન તુલ્ય સંસાર દીસે, સમજ પદ અવિનાશ. અવિચળ
 આઘ મૂળને રથૂલ, સૂક્ષ્મ, વિરાટ, ચૌદે લોક જ;
 બ્રહ્માંડ દીસે વણસતું, એની માંડણી માંડી ફોક. અવિચળ
 કલ્પનાએ કલ્પીએ, વાણીએ કહીએ જેહ જ;
 કાળ કર્તવ્ય જેટલું, અંતે જ વણસે તેહ. અવિચળ
 સનેપાત શરીરનો જેમ, સમે' તે પરગટ થાય જ;
 ભુવનના સ્વામી ધર મૂકીને આખર ચાલ્યા ગય. અવિચળ

ચારે વર્ણ ને ચાર આશ્રમ, અવસ્થા પણ ચાર જ;
 તેને અધિકારે ઉપદેશ દેવો, એ અંધનો વિચાર. અવિચળ૦
 વૈરાગ્ય-અનંત સદ્ગુરુ આંજો, ત્યારે ઊઘડે આંખ જ;
 પડળ સઘળાં પરાં થયાં, તેની વેદ-પુરાણે શાખ. અવિચળ૦
 અવિદ્યાને ઓળખી, ભાઈ, વિદ્યા વડે કરો નાશ જ;
 પછી વિદ્યા મૂકો વાટમાં, તો ઊપજે પરમ સંન્યાસ. અવિચળ૦
 દ્વૈત સઘળું ટળી જતાં, અદ્વૈત થઈ રહેવાય જ;
 એ મહા મંત્ર મહાપુરુષનો, કોઈ હંસથી લેવાય. અવિચળ૦
 થાતાં સંગે થાય નહિ, અને જાતાં સંગે ન જાય જ;
 પિંડ પર પરમાત્મા તે, જેમને તેમ સદાય. અવિચળ૦
 દેહભાવે દેખીએ તે, આત્મભાવે નિત્ય જ;
 એ છે સમજણ ધૂરિયા રે અનુભવકેરી રીત. અવિચળ૦

૨

એવા કોઈ અનુભવી રે, કરે, દ્વૈતનો સંહાર જ;
 અગ્નિ બાળે જેમ કાઢને, ટાળે જાત-વરણવ્યવહાર. એવા૦
 ધૂઓ ત્યાં લગી નીસરે, જ્યાં લગી કહણ હોય આપ જ;
 ઘટત, ઘટત ઘટી ગયું, પછી ન રહ્યું પુણ્ય ને પાપ. એવા૦
 માખી ત્યાં જેસે નહિ, તેના તાપે તે ટળી જાય જ;
 એકમેક અંતર નહિ, એવે રૂપે જે રહેવાય. એવા૦
 સમજીને સમી રહ્યા, કોઈ અનુભવી લઈ જ્ઞાન જ;
 સત્ય મેળવ ધૂરિયા, સમજ્યાની એ તો સાન. એવા૦

૩

એવું જેને ઊપન્યું રે, તેને ન રહ્યું-કહેવાનું કાંઈ જ. ટેકું
 કથવું: બકવું: સુણવું-સર્વે સમાયું માંહી. એવું૦
 સાકર કેરી પૂતળી, વિરાટ રૂપે થાય જ;
 સઘળે સોંસરવી રસ ભરી, તેને ગમે ત્યાંથી ખાય; એવું૦

એકાએકી જાહનવી, જૂજવાં જ એનાં નામ જ;
 પાતક ટાળે પિંડતું, જે નહાય જન નિષ્કામ. એવું
 ગોરી ગરબો એક પણ, બહુ બારણું તે માંદ જ;
 માંદી દીપક એક પણ તે દારે દારે દેખાય. એવું
 ભક્ત ભગવન્ એક છે, સમજે તો સંશય જાય જ;
 કહે છુટો એક વાત સહુ, એમાં ઘણું કહે શું થાય? એવું

૪

જેણે જાણ્યો એક આત્મા, જાણુનકારો ન રહે ભાઈ;
 જે પ્રીછે તે કેને પ્રીછવે, તે કેને નવ કહે ભાઈ. જેણે
 ધૂમ્ર બાળે નહિ છાપરું રે, એવું વિષયકરું જ્ઞાન;
 વૈરાગ્ય વિના વાતો કરે રે, મન વ્યર્થ ધરે અભિમાન. જેણે
 ઓસ ભીંજવે ઘાસને રે, તેતું નદીઓ ન ચાલે પૂર;
 શ્રોતા ને વક્તા એવા જાણવા રે, નહિ સાધને નહિ શર. જેણે
 ઇંદ્રિ અર્થ ના મૂકે મોકળી રે, સંઠાએ થાય સમાસ;
 પ્રપંચથી જે પાછો ફરે રે, પૂર્વ હતો તેવો થાય. જેણે
 સમુદ્રમાં પેસી સિંધવ નવ નીસરે રે, અગ્નિમાં પેસી ન આવે પતંગ;
 એમ મળ્યા જે કોઈ છુટિયા રે, ટળ્યા તેનાં રૂપ ને રંગ. જેણે

દીન ભગત

૧

અરે વિચાર કરો, શીદ મથો છો મિથ્યા દેહાભિમાનમાં? રેક
 એક પવન દોરી ચૈતન્યમાં તે બાંધી જીવ જંતુના તનમાં;
 તે દેવ દાનવ ને માનવમાં, અરે! વિચાર કરો. શીદ
 એ શ્વાસા દોરી નાભિમાં, એનો ચમત્કાર છે રગરગમાં;
 એ સમાય છે જઈ મહાપદમાં, અરે વિચાર કરો. શીદ
 એ દોરીથી સર્વનું જીવન છે, દોરી તૂટે સૌનું મરણ છે;
 પછી દેહનો વાસો ધરણ છે, અરે વિચાર કરો. શીદ

એ શ્વાસામાં ચૈતન્ય જાણો, ખીજી અનેક વાતો અનુમાનો;
માટે જન્મ-મરણ મિથ્યા જાણો, અરે વિચાર કરો. શીદ૦
ચૈતન્ય આધારે જડ દેહ જાણો, માટે ચૈતન્ય સત્ય જ પરમાણો;
મહાજ્ઞાનીની સમજો સાનો, અરે વિચાર કરો. શીદ૦
આ જગ પણ સૌ મિથ્યા જાણો, વેદ-શાસ્ત્ર નિરંતર પરમાણો;
દીન ભગતે ચૈતન્ય સત્ય જાણ્યો, અરે વિચાર કરો. શીદ૦

૨

નટવર વર ગિરધારી, ઘટોઘટ નટવર વર ગિરધારી !
એમાં શું જાણે સંસારી ? ઘટોઘટ૦
આ રે ઘટમાં નટવર ખેલે મોજ કરે છે મુરારિ !
પક્ષપક્ષમાં પ્રભુ આવે ને જાયે મોહન મંગળકારી. ઘટોઘટ૦
નાભિ કમળથી કરે ગર્જના, ત્રિકુટીમાં દે છે તાળી !
મોહનજીએ વેણુ વગાડી, ત્યારે જમકીને જગી રે. ઘટોઘટ૦
જગી ત્યારે ભાંગી ભ્રમણા, વૃત્તિ સ્વરૂપમાં લાગી !
શન' થઈ ત્યારે સેજે મળિયા, થઈ છે આનંદકારી. ઘટોઘટ૦
દીન ભગત તો કાંઈ ના જાણે, સદ્ગુરુની ખલિદારી !
ઘટઘટમાં પ્રભુ રાસ રમે છે જોયું જગત જયકારી. ઘટોઘટ૦

૩

શ્વાસામાં છે વાસ, પ્રભુનો શ્વાસામાં છે વાસ !
તે જાણી લેજો ખાસ પ્રભુનો શ્વાસામાં છે વાસ ! પ્રભુનો૦
શ્વાસાદોરી તૃત્યા પછી, ક્યાં થાય છે વાસ ?
તેની કરી જેણે તપાસ, તે જ જ્ઞાની ને તે દાસ. પ્રભુનો૦
એ વિના સૌ મિથ્યા કલ્પના, તેનો થયો અભ્યાસ;
એ અંધારાં ઉલેચવાને જૂઠી ખીજી આસ. પ્રભુનો૦
સદ્ગુરુની જે કળાને સમજે, તેના છૂટે પાશ;
દીન ભગત કહે ચુરપ્રતાપે, સમજી લેજો ખાસ. પ્રભુનો૦

૪

સહયુરની સાન, પકડલોને ભાઈ, સંતો કરી લોને સાચી કમાઈ. ટેક
 પૂર્વનાં પુણ્ય હશે જે જનનાં, તે માનશે વાત સુખદાઈ?
 ભરમેલા મનમાં હશે જે ભમતાં, તેને સમજ નહીં આઈ. સંતો
 નાભિ કમળથી સુરતાને સાધી, ત્રિકુટીએ આસન જમાઈ;
 ગંગા ને જમુના સરસ્વતી વહે છે, સખ તીરથ છે ત્યાંઈ. સંતો
 ઉન્મુન હોકર ધ્યાન લગાવો, આપુપણું વિસરાઈ;
 નૂત-સૂરતકં એક ઘર લાવો, નિર્ગુન-રાહ ચલાઈ સંતો
 દીન ભગત કહે, વાત છે સાચી, જીવન્મુક્ત હોઈ જાઈ;
 જે જન સમજ્યા તે પાર કિતરિયા, સત્ય માનો મેરા ભાઈ. સંતો

૫

હું ના જાણું, હું ના જાણું, હું ના જાણું મારું રે;
 તારું પ્રભુ હું કેમ કરી જાણું? એ મોટું અંધારું રે. હું ના
 હું-હું કરતાં, સૌ કોઈ ભૂલ્યાં ચાલ્યું લારે લારું રે;
 અભિમાને અથડાયા કરવું મન દોડે પરખારું રે. હું ના
 હું છું જ્ઞાતી, હું છું ધ્યાતી, હું છું પંડિત પૂરો રે;
 હું છું જોગી, હું છું સંન્યાસી, એ મોટું અંધારું રે. હું ના
 રતનાકર સાગર થયો મોટો, જળ કરી દીધું ખારું રે;
 દીન ભગત દીનતાને સાધી મનને પટકી મારું રે. હું ના

ભવાનીદાસ

૧

પાંચ તરવસે ઘડિયાં રે દેવળ, દેખો જી દિલગે દેવા રે;
 પરખ અલખ કર મુજરા રે સાધુ, સૂરત-નૂરતે કર સેવા રે. પાંચ
 કાયા નગરમેં પ્રેમ પિયારા, દેખ દેખ દિલ ભાયા રે;
 એહમ-સોહમ દોનું જાપ અજપા, ગુરુ ગમે દરસાયા રે. પાંચ

બિના મૂલકી બેઠ એક બોઈ, પીયૂષ ! પ્રેમરસ પીવા રે;
 બિના પાંખકા આયા ભમરલા, બેઠા સુધારસ પીતા રે. પાંચ૦
 કાયા—નગરમાં કાયમ રાગ, સદ્ગુરુને બતલાયા રે;
 ઉન્મુન આરતી કરે ભવાનીદાસ સત્સિત્ સુખ મિલાયા રે. પાંચ૦

૨

વારે વારે મનખો નહિ આવે રે—રે તમે ભજન સવાયાં કરજો;
 આવો રૂઠો અવસર નહિ આવે રે—રે તમે ભજન સવાયાં કરજો. અવસર૦
 સંસાર—સાગર મોહજળે ભરિયો, તરી શકો તો કોઈ તરજો રે;
 જગજીવનનાં જા'જ લઈને જોલે તે પાર ઊતરજો. અવસર૦
 દોનું દીવા તારી આગળ ઝળકે, તે નાભિ-કમળ ગ્રિય ધરજો રે;
 હૃદય-કમળમાં હેત કરીને અમર-વરને વરજો. અવસર૦
 માણેક ચોકમાં ભરણું ભરે, તે સમજ વિચારીને ભરજો રે;
 લીરા, માણેક, નીલમ, મોતી ઘણાં પારખ થઈને પારખજો. અવસર૦
 સદ્ગુરુ મળે ને સંશય ટાળે, એવા સંતયરણે શીશ ધરજો રે;
 મેઘા પ્રતાપે ભણે ભવાનીદાસ અમરાપુરમાં ભળજો. અવસર૦

ભાદુદાસ

૧

અળ ચોથા પદ પાયા, સંતો ! અળ ચોથા પદ પાયા ! ૨૬
 નાભ કમલસે ચલી સુરતા, સુલટા દમ ઊલટાયા;
 ત્રિકુટી મહેલકી ખગર પડી, જળ અદ્ધર આસન જમાયા. સંતો૦
 જગત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ જાણી, તુરીયામે તાર મિલાયા;
 અંતર અનુભવ તાળી રે લાગી, શૂન્યમંડળમે સમાયા. સંતો૦
 ચલી સુરતા, ચડી ગગન પર, અનહદ નાદ યજ્ઞયા;
 રણઝણ રણઝણ હોયે રણકારા, વામે સુરત સમાયા. સંતો૦

દેવી દેવ વહાં કહ્યું ભી નાહિ, નહીં ધૂપ નહીં છાયા;
રામચરણ રહી બણે ભાદુદાસ, નીરખ્યા અમર અગ્નયા. સંતો૦

૨

આનંદહેલી ઉભરાણી, સંતો ! આનંદહેલી ઉભરાણી. ટેક
ચંદ્ર-સૂરજ તો વા ઘર નાહિ, નહીં પવન નહીં પાણી;
અષ્ટકુળ પર્વત ઉસ ઘર નાહિ, નહીં વેદ નહીં વાણી. સંતો૦
સોહમ વચનને સાધીને જોતાં નિર્ગુણ જાત જણાણી;
અધર તખત પર આપ ગિરાજો, પોતે પુરુષ પુરાણી. સંતો૦
નૌતમ નાથ નિરંતર નીરખ્યા, નૃતમે સૂરત સમાણી;
આ ઘટ પેખ્યા, સન્મુખ દેખ્યા, સદ્ગુરુ કેરી નિશાની. સંતો૦
જોતાં જાગી, બ્રાંતિ ભાંગી, મીટ ગઈ ચારોં ખાણી;
રામદાસ ચરણે બણે ભાદુદાસ, અલખની થઈ આજખાણી. સંતો૦

૩

જોળી લીધું જૂનું ખાતું, સંતો ! જોળી લીધું જૂનું ખાતું. ટેક
મન માનતા પૂરા ગુરુ ભેટયા, ખરી જતાવી દીધી વાતું;
આવયું ને જાવું સર્વે મટી ગયું, મટી ગયું સર્વ લૂંટાતું. સંતો૦
જાણુપણું મારું જાતું રહ્યું, ત્યારે ભક્તિનું આદ્યું ભાતું;
વાસના લિંગની ગાંઠ ગળી, ત્યારે સંકલ્પ-વિકલ્પ મટયું થાતું. સંતો૦
પૂરણ ગુરુએ પડછો દીધો, ત્યારે મટી ગયું સર્વે લખાતું;
રામદાસ ચરણે બણે ભાદુદાસ, દીકું એકમાં સર્વે સમાતું. સંતો૦

૪

પારસમણિ મને લાધી, સંતો ! પારસમણિ મને લાધી. ટેક
એકવીસ હજાર ને છસો અજપા, તેને મેં લીધા સાધી;
જનમમરણની ભેં સર્વે ભાંગી, મટી ગઈ સઘળી ઉપાધિ. સંતો૦
'હું ને મારું'ની જોડી રે તૂટી, અખંડ મળ્યા અખાધિ';
નૃત-સૂરતે નીરખીને લીધા, ત્યારે સહેજમાં થઈ સમાધિ. સંતો૦

કાટિ જન્મનું ગયું દારિદ્ર્ય, પારસમણિ હાથ લાધી;
જીવ-ધંધરની બ્રાંતિ ભાંગી, છૂટ ગઈ સખ જો બાંધી. સંતો
હરખશોકની હેડકી ન આવે, એકે ન મળે ઉપાધિ;
રામદાસ-ચરણે ભણે ભાદુદાસ, સદ્ગુરુથી મન સાધી. સંતો

૫

મૈં અલમસ્ત ફકીરા, સંતો મૈં અલમસ્ત ફકીરા. ટેક
મૈં દેવનકે દેવ છહાવું, મૈં પીરનકા પીરા;
નિરાધારસે રમું શન્યમેં, મૈં સખમેં ફિરું અકેવા. સંતો
સખ ઘટસે મૈં ઊલટ સમાઝિં, સખ ઘટ હંસા મેરા;
નહીં મૈં આવું નહીં મૈં જાવું, દીપા અગમ ઘર ઠેરા. સંતો
બેદ કિતાબ મૈં નહીં માનું, રામ રામમેં રમિયા;
નખ-શિખ સુધી તૂર પ્રગલ્યા, મૈં હુવા જ્ઞાનગભીરા. સંતો
શન્યમેં શહર શહરમેં જારતી, ત્યાંસે રમું હમ ન્યારા;
રામદાસ-ચરણે ભણે ભાદુદાસ, મૈં હું લાઝ નખીરા. સંતો

૬

વસ્તુ વીરલે વખાણી, સંતો ! વસ્તુ વીરલે વખાણી. ટેક
કાટિ ભાણુ મારે ભીતર પ્રકટયા, આ તો અગમ ઘરની એંધાણી;
આનંદ ઊપજ્યો, અલગેલા જોયા, ખરી થઈ એળખાણી. સંતો
અખતિ પદ મારા ગુરુએ ખતાવ્યું, ત્યાં જાતને ભાત સમાણી;
આદિ તે અંત, મધ્ય એકે ન મળે, અલખ પુરુષની નિશાની. સંતો
નાભિ કમળથી આનંદ ઊલટયો, અચાનક લહેર ઉભરાણી;
બ્રહ્મ-ગુફાના ભેદ જ્યારે ભાંગ્યા, ત્યાં જઈ સુરતા ઠેરાણી. સંતો
જોને સદ્ગુરુ પૂરા નથી ભેટ્યા, તેનું સર્વે થયું ધૂળધાણી;
ધડ ઉપર જોને મસ્તક ન મળે, તેણે આ વસ્તુ માણી. સંતો
આ ઘટમાં હરિ સભર ભર્યો છે, માંહેલો મરમ લીધો જાણી;
રામદાસ-ચરણે ભણે ભાદુદાસ, લહેરમાં લહેર સમાણી. સંતો

૭

સત વચનસે સદ્ગુરુ મળિયા, સોઈ પરમ પદ પાવે. ટેક
 નિજ નામની સમશેર લઈને, દમસે દોર લગાવે;
 ઊલટી કરકે ફેર સુલટાવે, તથા ધર અપને જાવે. સંતો
 ત્રિકુટી મહેલમેં તકિયા ખિરાજે, વા ધર સુરતા જગાવે;
 જિલમિલ જિલમિલ જ્યોત ઝળકે, નિર્મળ નૂર દરસાવે. સંતો
 અવઘટ ઘાટ ઊલટ ફિરી આવે, ધ્યાનમેં ધ્યાન લગાવે;
 નૂરતે નીરખે સૂરતે પરખે, અનભેં ધર તથા જાવે. સંતો
 સદ્ગુરુ મળે તો સાન જતાવે, આવાગમન મીટ જાવે;
 રામદાસ-ચરણે ભણે ભાદુદાસ, જ્યોતમેં જ્યોત મિલાવે. સંતો

૮

સહેજે સહેજે આનંદધન પ્રગળ્યા, પછી લહેરમાં લહેર સમાણી,
 કોટિ જનમની મટી કલ્પના ગુરની થઈ ઝોળખાણી;
 નૂર નિરંતર નજરે ભાળ્યા, પરિશ્રમ લીધા જાણી. સંતો
 હીરા, માણેક ને મોતી પરવાળાં, એ નીકળી ગઈ ખાણી;
 અનુભવ-દીવો જ્યારે કરમાં લીધો, ત્યારે પારસમણિ દરસાણી. સંતો
 સદ્ગુરુ મુજ પર અઢળક ઢળિયા, જતાવી સરવે એંધાણી;
 સહેજે સહેજે પિયુને પામી, પૂરણુ પ્રીત જંધાણી. સંતો
 કેટલીક વાતો મુખસે વખાણું, આ તો અગમ ધરની નિશાની;
 રામદાસ-ચરણે ભાદુદાસ, જ્યાં ન પહોંચે વેદવાણી. સંતો

૯

સો...હં શબ્દ લો હેરી, સંતો સોહં શબ્દ લો હેરી,
 નાભિ કમળસે પવન ઊલટ્યા, ત્રિકુટીમાં દેખી હેરી;
 અણુધડ પુરુષ અખંડ અજિતા, ત્યાં સુરતા લાગી હમેરી. સંતો
 બિના હાથસે મોરલી વાગે, નાદ સુનાવત ઘેરી;
 શ્રવ્ય-મંડળમેં સિંગી વાગે, બહારસે ઊઠી લહેરી. સંતો

નામ નિશાન નિરંતર નીરખ્યા, સુરતા વાગે પેરી;
એક અજિત-અખંડિત પૂરણ મીટી રેન અંધેરી. સંતો
પરાપારસે પરિશ્રદ્ધ પ્રગટયા, અગમ ખડકી બિઘડી;
રામદાસ-ચરણે બણે ભાદુદાસ, અલખ ખુમારી નેરી. સંતો

૧૦

સોહમ હીરો મેં તો જોયો, સંતો સોહમ હીરો મેં જોયો. ટેક
ઠાટિ સૂરજની મારે પરવા ન મળે, અચાનક આવીને બિગ્ગો;
પિતા સૂરજે અજવાળાં ભાળ્યાં, મેરો મન માન્યો. સંતો
એવું અજવાળું કંઈ ન ભાળ્યું, ભાઈ, તેમાં મારું ચિત્ત મોહ્યું;
ઝરમર ઝરમર મોતી વરસે, અમૂલ્ય લાલ સમોર્યો. સંતો
આદિ-અનાદિ હીરો છે જૂનો, લક્ષ્યાર્થમાં ચિત્ત મોહ્યો;
આનંદ બિખળ્યો ગઈ કદપના, નહિ નહિ એકે સોયો. સંતો
એ રે હીરો મેં તો અમૂલ્ય જાણ્યો, ભાઈ પ્રેમને દારે પરોયો;
રામદાસ-ચરણે બણે ભાદુદાસ, મૂરખ બાજુ હારી રાયો. સંતો

ભીમ સાહેબ

૧

મેં તો અજળ નામપે વારી !
સુન લે, સુખમન નારિ ! મેં તો અજળ નામપે વારી ! મેં તો
અજળ નામ હૈ સખસે મોટા, સોય ખોજ સંસારી;
પરાપારમે અપરમ દેખ્યા, એસા આનંદકારી ! મેં તો
સકળ ભોમ પર અકળ શ્યામ હૈ, ગજ ગુણિકા ઉદારી;
ગરજે ગગનમેં પ્રેમતત્ત્વ શું, પ્રેમ હેત કર જરી ! મેં તો
ધ્યાન ધાર કર સદ્ગુરુ શબ્દે હૃદ-બેહૃદ વિચારી;
સુરતા કર લે ચૌદ લોકમેં, અરસપરસ ધૂન પ્યારી ! મેં તો
સેજ શન્યમેં ત્રિકુટી ધૂનમેં, અખંડ જ્યોત બિજ્યારી;
ભીમ સાહેબ ત્રિકમકે ચરણે જેર-જેર બલિહારી ! મેં તો

ભોળ ભગત

૧

કકળ મા તું કાચખી ફૂડી રે, રામૈયાની રીત છે રૂડી !
તૂટ્યા પહેલાં રાખ્ય ને તાણી રે, મરતી વેળા મતી મુંઝાણી;
ઓધારણુ શામળો વહાલો, રે મીકુડી મોરલીવાળો. કકળ માં
હે-કાચખો ને એક કાચખી ભોળાં, હતાં હરિનાં દાસ.
દર્શન કારણે ખારણે આવ્યાં, રાખીને વિશ્વાસ;
આવતાં નગરે ભાળ્યાં રે, ઢીમરે તો જળમાં ઝાડ્યાં. કકળ માં
હે કાચખો કહે છે: કાચખીને ભૂંડી, ધારણુ રાખને ધીર;
આપણુને ઉગારશે વહાલો, જુગતે જાદવ વીર !
ચિંતા મેલી ચરણે આવો રે, મરવા તું નહિ દે માવો. કકળ માં
હે-કાચખી કહે છે: કાચખાને તારો જાતો રહ્યો જુગદીશ;
ચારે કારથી સળગાવ્યાંને ઓરિયાં જિયો જિયો !
આમાંથી જો ઉગરીએ રે, પાણી બહાર પગ ના ધરીએ. કકળ માં
હે-અજળાને ઇતખાર નહિ કેનો, કોટિ કરોને ઉપાય !
કહ્યું કેનું માનતી નથી, ગાયું પોતાનું ગાય;
આવી અવિશ્વાસની વાણી રે, પ્રથમ પહેલાં મત છે પાની. કકળ માં
હે વારે વારે હું વારતી'તી મારું કંથ ન માન્યું કેણુ !
મરતી વેળાના પ્રાણિયા હવે, નીચાં શું ઢાળે નેણુ ?
માથે આવી મોત-નિશાની રે, ક્યાં છે તારો પ્રભુજી, પ્રાણી ? કકળ માં
હે-અજળતી હોય તો બેશને મારી પીઠ પર રાખ્યું, પ્રાણુ !
પણુ નિંદા કરે મારા નાથની, એ તો મુજને મારે આણુ !
વહાલો મારો આવશે વારુ રે, આપણુને ઉગારવા સારુ. કકળ માં
હે-ત્રિકમજી ! ત્રણુ લોકમાં, પ્રભુ ! તમારો એક આધાર;
અજળતામાંથી ઉગારજો, મારા આતમાના આધાર !
છોગાજાજી ! વાત છે છેલ્લી રે, થાજે અજળતાના બેલી. કકળ માં

હે-વિદુજી ! મારી વારે ચડજો ને શામળા કરજો સાંચ !
લાજ લોપાશે લોકમાં, પ્રભુ ! હાંસી તમારી થાય !
મૃત્યુ જો મારું થાશે રે, પતીજ તમારી જાશે. કકળ માં
હે-કેશવજીએ કરુણા કીધી, ને મોકલ્યા મેઘ મલ્લાર;
બળતામાંથી ઉગારિયાં એલ્યાં કાચખાને કિરતાર !
ભોજલ કહે ભરોસો જોને, રે ત્રિકમજી તારશે તેને ! કકળ માં

૨

ન્યાં લગી જીવતી જાત જાણી નહિ ત્યાં લગી તાણમતાણ રે' છે;
આઘને વિચારતાં, અંત-મધ્યે એક છે: વસ્તુ સાચી તે વેદાંત કહે છે. ન્યાં
જાત જાણ્યા વિના, મત-પંથ બહુ થયા, અટકી રહ્યા અધના આપ ભૂલ્યા;
વધી ગયા વાદમાં, હરિ ન આવે હાથમાં; મેરુજવા મન કરે પણ પાય લૂલા. ન્યાં
જાત જાણ્યા વિના યોગસાધન કરે, પરહરે કામ, ધન, ધામ મૂકે;
હક કરી આદરે, પરતાર્થ પાછા ફરે, વેમવ ના ભોગવે ભક્તિ ચૂકે. ન્યાં
અણુછતું આપણું આપ ભૂલી ગયો, જીવ થઈ જાયતો કર્મઘાટે;
બુદ્ધિના હાકમાં વાટ સુઝે નહિ, આવવું-જાવું તે એ જ માટે. ન્યાં
જાત જાણ્યા પછી જન્મ-મૃત્યુ ટળે, જેમ પાણીનું પાણીમાંથી પાછો ન આવે;
ભોજલ બ્રહ્મવેત્તા જોને ગુરુ મળે, તે જ આ દેહથી અમેદ પાવે. ન્યાં

૩

પ્રથમ તો નામરૂપથી ટળવું, માન મૂકીને મહંતને મળવું;
વિવેકી પુરુષ વાળે તેમ વળવું, તો મળવું આતમજ્ઞાનમાં રે.
તન-મન તેને સમર્પણ કરવું, એનું લઈ એની આગળ ધરવું;
આતમદર્શી થઈ એણી પેરે તરવું, તો મરવું મટે મૃત્યુ લોકમાં રે.
એમ સમજીને રે અનમે' થાવું, જ્ઞાનગંગામાં અહોનિશ નહાવું;
ગાવું વાવું સમજી માંહ સમાવું, તો જોવું નિજ ધર જીવતે રે.

÷ પાલો = વાદળમાંથી પડતો દરો.

એ પદને કેઈ અનુભવી ખૂઝે, જાહેર થઈને એણી પેર ઝૂઝે;
આપ ટળે તો આપોપું સૂઝે, જે પૂજે પરગટ સંતને રે.
વિહંગમ સાધને પદમાં રે મળિયાં, જનમમરણનાં સંકટ ટળિયાં;
લવણ ઘેતુ અંથુમાં ગળિયાં, એમ ભળિયાં તે પરિબ્રહ્મમાં રે.
જેમ રે પાલો ઉદ્ધકથી રે જનમ્યો, શબ્દરૂપી સૂરજે યોદ્ધિશ ધામ્યો;
પોતે પોતાના સ્વરૂપને પામ્યો, તો ભોજલ સદ્ગુરુ ભેટતાં રે.

૪

પ્રથમ મૂળ વિચારને, કે તું ક્યાં થકી આગ્યો ?
જે વડે જગત ઝળકી રહ્યું, તે શું અન્ય બાવ લાવ્યો ? પ્રથમ
બીજ ચરાચર એક છે, જડ-ચૈતન્યમાં જોતે !
પ્રગટ દીસે પરમાત્મા, અંતર આપોપું જોતે ! પ્રથમ
ત્રિગુણને અવસ્થા ત્રણ છે: જગત, સ્વપ્ન, સુષુપ્ત !
તુરીયમાં જઈને જો મળે, મટે ધ્યે' અને ધ્યાતા ! પ્રથમ
ચોથા પદની સંજ્ઞાને સીધો શિષ્ય પ્રીછે !
ગુરુગમ આવેથી ચૂપ રહે, આપોપું ન ઇચ્છે ! પ્રથમ
પંચમની ખારિયેથી પેસતાં, રૂંધ્યા દસ દરવાજા ! પ્રથમ
શૂન્ય-શિખર પર ચડી ગયા, વાગે અનહદ વાજાં ! પ્રથમ
ખટપટ સર્વે ખૂટી ગઈ, સુરતા સે'જે સમાણી !
અંતર-લેચન બિઘડ્યાં, નીરખ્યા પુરુષ પુરાણી ! પ્રથમ
સાત દ્વીપ, નવ ખંડનું, નાટક નજરે દીકું !
ચર્મચમુઓ ટળી રહ્યાં, દિલ-અંતર-પેખ્યું ! પ્રથમ
અષ્ટ કમળ દળ ઉપરે જોડે જોડણુદારો !
વસ્તુ ગતે વિલસી રહ્યો, નામ-રૂપથી ન્યારો ! પ્રથમ
બહાર બીતર સમરે ભર્યો, આણુ એક નવ ખામી !
આકાશની પેરે આત્મા, વ્યાપક અંતરંગમી ! પ્રથમ
એવી દશાના અનુભવી, બ્રહ્મ નિરંતર બાળે !
અદૈત આતમ-જ્ઞાનમાં, જઈ આપોપું ગાળે ! પ્રથમ

દશા મોટી મહંતની, કેના કલ્યામાં ન આવે ?
 શબ્દવેધુ શ્રોતા હશે, તેને અટકળ આવે ! પ્રથમ૦
 તે રસ બ્રહ્મ અજર છે, જીરવે તે જોગી !
 પીવેગા શિર પરદરી, કોઈ વીરલા ભોગી ! પ્રથમ૦
 ચૌદ લોહની સંપદા, સ્વમવત્ લેજે !
 ત્રિવિધ તાપની આપદા, શિવ બ્રહ્મા લગી દેખે ! પ્રથમ૦
 પુણ્ય કરીને પામવું, અંતે પાછું રે પડવું !
 માટે કર્મધર્મથી ન્યારા રહી, નામ-નિશાને ચડવું ! પ્રથમ૦
 સોજે કળા શ્રી કૃષ્ણની, જોજે નયણે નીરખી !
 ભોજલ સદ્ગુરુ ભેટતાં રહ્યા હૈયામાં દરખી ! પ્રથમ૦

૫

પ્રપંચને પારથી સમજીને ચાલવું, ડહાપણ ને ભોળપણ નાખી દેવું;
 જેમ છે તેમ જોઈ રે'વું જગતમાં, વેર ને પ્રીતિ નહિ એમ રે'વું. પ્ર૦
 દયા વિના ડહાપણ કે'ને નથી દીપતું, ભોળપણે ભક્તિનું પદ ન આવે;
 મધ્યમાં સાન છે માયા મળવાતણી, કોડમાં કો'કને કામ આવે. પ્ર૦
 'હાંટના વાંક તે ધાંખ બહુ બાત્યનાં,' આતમા પાંશરો એમ જોવું;
 સમજીને કોઈના ચલણુ ના દેખવાં, આતમા ઓળખી આપ જોવું. પ્ર૦
 પાત્ર વિણ સિંદણનું પય કેમ જમશે: લોહના હામને લાગ ન હોયે;
 એમ ભોજલ બહારસ અજર જે જીરવે, આપે કર્તા એ જ હોય. પ્ર૦

૬

પ્રાણિયા ! બજી લેને કિરતાર, આ તો સ્વપ્નું છે સંસાર. ટેક
 ધન, દોલત ને માત્ર-ખમના, પુત્ર અને પરિવાર;
 તે તો તજીને તું જઈશ એકલો, ખાઈશ જમનો માર રે. પ્રાણિયા૦
 જાચી ગેડી ને અજામ ઝૂંખા, જોખતણો નહિ પાર;
 લક્ષપતિ તો ચાલ્યા ગયા, એનાં બાંધ્યાં રહ્યાં ધરઆર રે. પ્રાણિયા૦
 ઉપર ફરેરાં ફરફરે, ને હેજળ શ્રીફળ ચાર;
 ઠીક કરીને હાડીમાં ધાલ્યો, પછે વાંસે પડે પોકાર રે. પ્રાણિયા૦

સેન-તળાણું વિના સૂતો નહિ, ને દરતો હુનર હુનર;
 ખોળી ખોળીને તને આળશે, જેમ લોહું ગાળે લુહાર રે. પ્રાણિયાં
 સ્મશાન જઈને ચેલે ખડકીને, માથે છે કાષ્ટનો ભાર;
 અગ્નિ મેલીને બેભાં રહ્યાં, અને નિશ્ચય ઝરે અંગાર રે. પ્રાણિયાં
 સ્નાન કરીને ચાલી નીકળ્યાં નર ને વળી નાર;
 ભોળે ભક્ત કે' દશ દિ' રોઈને પછે મેલ્યાં છે વિસાર રે! પ્રાણિયાં

૭

અલ્પ-ભરથારનો ભોગ ભાવ્યો નહિ, ત્યાં લગી જોગ વિજોગ જેવો;
 પ્રેમ પ્રતીત વિના પાંચેને વશ કરે, દોષ વિના દેહને દંડ દેવો. અલ્પ
 વ્યાસને અટપટી વાત હતી પ્રેમની, કર્મની કૂટમાં કલેશ વાધ્યો;
 નારદ મુનિએ રહ્યું ત્યારે હતું તેમ થઈ રહ્યું. શ્રીપત ઉપરનો સ્નેહ સાધ્યો. અલ્પ
 સુત મુનિ વ્યાસના સુત એવા થયા, ગર્ભમાં કર્મનું ધ્યાન પામ્યો;
 જનક પાસે આવ્યો અધિક સમગ્રવિયો, મતિ જડી ને ગોલોક પામ્યો. અલ્પ
 પ્રેમ વિના પંથનો પાર આવે નહિ, કવિ થઈ રવિના પાર પહોંચે;
 ભોળલ ભક્તનો મર્મ જાણ્યા વિના, અજાતી છવે તે એમ સોચે. અલ્પ

૮

ભક્તિ શરવીરની સાચી રે, લીધા પછી કેમ મેલે પાછી? ટક
 મનતણે નિશ્ચય-મોરચો કરીને, વધિયા વિશ્વાસી;
 કામ-ક્રોધ-મદ-લોભનણે જેણે ગળે દીધી ફાંસી. ભક્તિ
 શબ્દના ગોળા છૂટવા લાગ્યા, ત્યારે મામલો રહ્યો રાચી;
 કાપર હતા તે કંપવા લાગ્યા, રે નિશ્ચે' ગયા નારી. ભક્તિ
 સાચા હતા તે સન્મુખ રહ્યા, ને હરિ સંગાથે રહ્યા રાચી;
 પાંચ-પચીસને અળગા મેલ્યા પછી અલ્પ રહ્યો ભારી. ભક્તિ
 કરમના પાસલા કાપી નાખ્યા, ભાઈ, ઝોળખ્યા અવિનાશી;
 અષ્ટ સિદ્ધિની ઇચ્છા ન કરે, જેની મુક્તિ થઈ દારી. ભક્તિ
 તન-મન-ધન જેણે તુચ્છ કરી જાણ્યાં, અહર્નિશ રહ્યા ઉદારી;
 ભોળે ભગત કહે ભક્ત થયા, એ તો વૈકુંઠના વાસી. ભક્તિ

૯

મળ્યા ગુરુદેવ મુક્ત ઘર પાયા, જ્યાંસે આયા ત્યાં વ સમાયા;
કાયા કલેશ લવલેશ ન લાયા, તો પાયા હે ઘર પ્રેમકા રે. મળ્યાં
નયણે દેખ્યા સો નર દેત નિશાની, પાર પૂજ્યા તેની પ્રગટ વાણી;
વિશ્વચરાચર વસ્તુને જાણી, તો ગ્રહી ગેદા નિજ મૂળને રે. મળ્યાં
હૂઆ હસ્તામલ શ્યામ સોહાગી, અનેક જન્મની આપદા ભાંગી;
સદ્ગુરુથી ચેતનતા જાગી, તો જીવનમુક્ત તેને જાણવાં રે. મળ્યાં
તૃપ્ત ભયા, જેણે દેખ્યા તમાશા; અવાચ્ય વસ્તુને શું કરે વાચા?
ભોજલ સદ્ગુરુ મળિયા છે સાચા, તે પહોંચી ગયા પરબ્રહ્મને રે. મળ્યાં

૧૦

શબ્દની પાર સદ્ગુરજનું રૂપ છે, ચર્મચક્ષુ હોય તેને કેમ સૂઝે?
જીવપણે પદ તે કોઈને જડે નહિ, અનુભવી હોય તે આપ ખૂંડે. શબ્દ
રતિ વિના સ્વરૂપ તો લશે આવે નહિ, શીળે સૂણે મરને શબ્દ ગાવે;
અનુભવ ખૂલ્યા વિના આપ સૂઝે નહિ, ચૈતન્ય બ્રહ્મ કદી સ્વપ્ને પાવે. શબ્દ
જ્યાં લગી કલ્પના ત્યાં લગી જીવ છે, સંશય છૂટે તો શિવ કહાવે;
ધ્યેયને ધ્યાતા વિના ધ્યાન જો પ્રગટે, તો સોહં સ્વરૂપમાં જઈ સમાવે. શબ્દ
શબ્દની પાર આવાગમન અડે નહિ, જેમ કાંચળી તજીને ભોરિંગ જાવે;
ભક્ત ભોજલ કહે ગુરુ ગમ પ્રગટે, તો જન્મ-મરણનો ભય ના'વે. શબ્દ

૧૧

સંતો ! મુનિવરે મન સમજનાયા. ટેક
સમજી ચાલ્યા શબ્દ ગુરુકા, તો પરિબ્રહ્મકું પાયા. સંતો
પાંચને મારી, પચીસકું પારી, કામ ને ક્રોધ હટાયા;
હદ બેહદ, અનહદ ગતિ આવી, તો કર્મ વિનાની કાયા. સંતો
કર્મ ધર્મની બ્રમણાઓ ભાંગી, લાઝનસે લે' લાયા;
અવળાં હતાં તે સવળાં રે કીધાં, લખિયાં ફેર લખાયાં. સંતો
સુરતા સાધીને ચાલ્યા આકાશે, ત્યાં અનહદ નાદ સુણાયા;
આઘ હતા સો અંતે ઊઠી ધાયા, અરૂપમાં રૂપ સમાયા. સંતો

સૂક્ષ્મ વેદમાં સુરતા રે પહોંચી, બાવન બાર બુઝાયા;
ભોળે ભગત કહે, ગુરુ પ્રતાપે જન્મ મરણ મિટાયા. સંતો

૧૨ : પ્રભાત

હરિજન હોય તેણે હેત ઘણું રાખવું, પ્રેમ ઘણો રાખવો;
નિજ નામ ગ્રાહી નિર્માન રહેવું. હરિ
ત્રિવિધિના તાપ તે ગ્રપ જરણા કરી, પરહરી પાપ રાગનામ લેવું. હરિ
સૌને સરસ કહેવું પોતાને નરસ થવું, આપ આધીન થઈ દાન દેવું;
મન કરમ-વચને કરી નિજ ધર્મ આદરી, દાતા-ભોક્તા હરિ એમ રહેવું. હરિ
અડગ નવ ડોલવું અધિક નવ ખોલવું, ખોલવી ગૂંજ તે પાત્ર ખોળી;
દીન વચન દાખવું ગંભીર મતું રાખવું, વિવેકીનેવાત નવ કરવી પડોળી. હરિ
અનંત નામ ઉચ્ચારવું તરવું ને તારવું, રાખવી ભક્તિ તે રાંક દાવે;
ભક્ત ભોળે કહે ગુરુપરતાપથી ત્રિવિધિના તાપ ત્યાં નિકટ ના'વે. હરિ

ભોળીબાઈ

૧

આજ સાહેલી મેં તો હરિ-રસ પીધો;
અપરમ લા'વો મેં તો લીધો, સાહેલી ! મેં તો
આટલા દિવસ મેં તો આવું ન જાણ્યું;
સંસારનું સુખ સાચું માન્યું, સાહેલી ! મેં તો
સગાંસંજાંધી સર્વે મળ્યાં 'તાં સોહાગી;
તેમની સંગાથે મારી સુરતા ના લાગી. મેં તો
ત્યાંથી છટીને મેં તો સતસંગ કીધો;
ગુરુનો ખોધ મારા હૃદયમાં લીધો. મેં તો
હવે, ઓ ખે'ની, હું તો કોઈનું નહિ માનું;
નાખ્યો મેં છોડો માથે નહિ રાખું છાનું. મેં તો

વિદુલ વર વરિયો જો'ની મુખડાનો માગ્યો;
પહેયો ચૂડો અવિચળ જો' મારો ભાગ્યો. મેં તો
એ રે વિદુલવર મારે હૃદયે સમાયો;
દાસ લોળીએ રસ ગાયો ને પાયો. મેં તો

મગનીદાસ

૧

મારી રે કટારી સંતો પ્રેમની, લાગી કસેબ માંલ્ય છ;
અંગો અંગમાંહી પેદના, નિશદિન ખટકે તન માંલ્ય છ. મારી રે
સદ્ગુરુએ સીધાં શર સાંધીને, તાકી માર્યાં છે ગાળુ છ;
ધાયણ કીધાં તનમન જ્ઞાન શું, એ સુખ જાણશે કાઈ જાણુ છ. મારી રે
વેલ અસિ રે જોના અંગમાં, તપિયાં તેનાં રે તન છ;
સુખ ના ગમે રે સંસારનાં, સદ્ગુરુ સાથે આંધ્યાં મન છ. મારી રે
પ્રીત છે રે જોને પ્રાણુથી, ગુરુ વિના ઘડી ના જિવાય છ;
જળની વિખૂટી જેમ માછલી, તલખી તલખી મરી જાય છ. મારી રે
પ્રીત જોવી રે અપૈયાતણી, જોની નવ ટળે ટેક છ;
પૃથ્વી પહ્યાં રે જળ નહિ પીએ, અધર થુંદ પીએ એક છ. મારી રે
પ્રીત હશે રે જોને પૂરવની, મળશે ગુરુ તેને જ્ઞાની છ;
કહે મગનીદાસ હરિગુરુ સંતના નામને જાહે અલિધારી છ. મારી રે

મંસૂર

૧

અગર હૈ શૌક મિલનેકા, તો હરદમ લૌ લગાતા જા;
જલાકર ખુદનુમાઈકો બસમ તન પર લગાતા જા.
પકડકર ધરકકી જાડૂ, સદા કર દિગ્ગ એ દિલકો;
દુર્ધકી ધૂલકો લેકર, મુસલ્લો પર ઉડાતા જા.
મુસલ્લા છોડ, તસખી તોડ, કિતાબેં ડાક પાનીમેંડ;
પકડ દસ્ત તૂ ફરિશતોંકા, ગુલામ કિનકા કહાતા જા.

ન મર જૂખા, ન રખ રોળ, ન જા મરિજદ, ન કર સિજદા;
 વળૂકા તોડ દે કૂળ, શરાખે શૌક પીતા જા.
 હમેશા ખા, હમેશા પી, ન ગફલતસે રહો ઇકદમ;
 નશેમે સૈર કર અપની, ખુદીકો તૂ જલાતા જા.
 ન હો મુલ્લાં, ન હો ખમ્મન, દુધકી છોડકર પૂળ;
 હુકમ હૈ શાહ કલંદરકા, અનલહક તૂ કહાતા જા.
 કહે મંસૂર મરતાના, હક મૈને દિલમે પહ્યાના;
 વહી મરતોંકા મયખાના, ઉસીકે ખીચ આતા જા.

માલીખાઈ

૧

બાઈ, ગુરુનાં ચરણોને તમે સેવજો, અને મનના સંશયોને મેલજો હે જી !
 ગુરુ મારો દીનનો દયાળ, તારી સમાવે જંગળ, ચેતી લેને વીતી જાયછે કાળ જી;
 ફરી આવો રે અવસર તને નહિ મળે હે જી ! ગુરુનાં
 મેલી દે જગતની સૌ લાજ, કરને ગુરુને શિરતાજ, તારાં સરે સધળાં કાજ જી;
 જેથી અમૂલખ હીરલો તને મળે હે જી ! ગુરુનાં
 મમતા મેલી દે મન તણી, વળને ગુરુના ઘર ભણી, મળશે તને પારસમણિ જી;
 જેથી દારિદ્ર્ય ટળશે તારા દિલનું હે જી ! ગુરુનાં
 આવી પહોંચ્યો તારો અંત, શાને રહે છે નચિંત, શોધી લેને ઝવેરી કાઈ સંત જી;
 તે તો પારખું બતાવે તારા પિંડનું હે જી ! ગુરુનાં
 ગુરુનાં વચન લીધાં ઝાલી, ત્યારે વાગી જ્ઞાનની બાલી, હું તો અમે'પદમાં માલી જી
 યઈ પૂરણ કિરપા ગુરુદેવની હે જી ! ગુરુનાં

૨

મારા સમયાં પહેલાં વહેલા આવજો, મારી બેડલીને ખૂડતી તારજો હે જી !
 ગુરુનાં ચરણનો પરતાપ, જખીએ અજપાના જપ, ટળશે ત્રિવિધિના તાપ જી;
 ધન્ય બલિહારી ગુરુ જેણે સેવ્યા હે જી !

ગુરુ મારા સુણીને પોકાર, મારી વહેલી કરળે વાર;
મારા તરણુ-તારણુહાર છ ! આ ભવથી બેડલી મારી તારળે હે છ !
ગુરુ મારા ગુણનું છે ધામ, મળ્યું મને અવિચળ ઠામ;
મટી ગયું ચોરાશીનું નામ છ ! હવે ફેરો ટળ્યો ભવદંડનો હે છ !
હવે હું તો નહિ કરું ઠાલી, ગુરુજીએ લીધો હાથ ઝાલી;
હું તો ઈશ્વર ચરણે માલી છ, મારી મુરતા ફરી રે નિજ ધામમાં હે છ !

માધવ

૧

તારી સદ્ગુણ ક્યાં રે ગુમાવી મારા હંસા રે ?
તું તો ભૂલો રે પજો આ વનમાં છ ! તારીં
આવનકા કોઈ પાર ન પાયા રે; લક્ષ રે આવે ને
લક્ષ જ્યે, મારા હંસા રે ! તું તો ભૂલો રે તારીં
આ વનમાં તું ફરે મલપતો, પણ અહીં નથી
તારો વિશ્રામ, મારા હંસા રે તું તો તારીં
ઘણા રે દિવસથી મન દીવાનું થયું રે, તારો
રણુંકાર દેશ સંભાળ, મારા હંસા રે ! તું તો તારીં
કહે માધવ મુનિ છ છ, સંત ભાણુ પ્રતાપે રે,
ન્યાંથી આવ્યા તીહાં જનવું, મારા હંસા રે !
તું તો ભૂલો રે પજો આ વનમાં છ ! તારીં

મીઠા

૧

જળયું મેં ઓધવજી તારા હરજનું હેત રે ! ટેક
પહેલાં વાલે પ્રીતું કીધી, પછી માંઝા ખેલ રે !
આવડું જે જળયું હોત, તો દિલડાં ન દેત રે ! જળયું

મારે મન મા'વો એક જ, મા'વાને અનેક રે ;
 તન-મન અર્પ્યાં તેને પ્રાણુ સમેત રે ! જાણ્યું
 સો મણુ સાણુ લઈને ઘોડાં તારાં નીર રે !
 કાળી કામળ તો કદી હોય નહિ સફેદ રે ! જાણ્યું
 મારે મન માવો મીઠો, મા'વો વ્રજનો ખેપ રે !
 મળે જો મીઠાનો સ્વામી, સમજાવી દેત રે ! જાણ્યું

મીરાંબાઈ

૧

આજ મારે સાધુજનનો સંગ, રે રાણા !
 મારાં ભાગ્ય બળ્યાં રે ! આજ
 સાધુજનનો સંગ જો કરીએ, પિયા જી !
 ચડે તે યોગણો રંગ રે ! આજ
 સાકુટ જનનો સંગ ન કરીએ, પિયા જી !
 પાડે બજનમાં ભંગ રે ! આજ
 અડસઠ તીરથ સંતોને ચરણે, પિયા જી !
 કાટિ કાશી ને કાટિ ગંગ રે ! આજ
 નિંદા કરશે તે તો નરકકુંડમાં જશે, પિયા જી !
 થશે આંધળા-અપંગ રે ! આજ
 મીરાં કહે ગિરિધરના ગુણ ગાયો, પિયા જી !
 સંતોની રજમાં શિર સંગ રે ! આજ

૨

ગોવિંદ લીન્હો મોલ-ગાઈ, મૈને ગોવિંદ લીન્હો મોલ ! ટેક
 કોઈ કહે હલકા, કોઈ કહે ભારી, કિયો તરાશુમેં તોલ ! બાઈ
 કોઈ કહે સરતા, કોઈ કહે મહંગા, કોઈ કહે અનમોલ ! બાઈ

વૃંદાવનકી કુંજગલિનમેં, લીન્હો ખગ્નકે દોલ ! બાઈ
મીરાં કે પ્રભુ ગિરિધર નાગર ! પૂર્વ જનમકા થા કોલ ! બાઈ

૩

ધેત્રાં અમે ભલે થયાં રે-બાઈ, મારે ધેત્રામાં ગુણ લાધ્યું ! ટેક
આટલા દિવસ હરિ જાણ્યા વિનાનું, મન માયામાં બાંધ્યું;
ભવ રે સાગરમાં ભૂડાં પડ્યાં, ત્યાં તો મારગે મળિયા માધુ. હો ધેત્રાં
ધેત્રાં તો અમે હરિનાં ધેત્રાં, નિર્ગુણ કીધાં મારે નાથે !
પૂરવ જનમની પ્રીત હતી મારે, હરિયે ઝાડ્યાં હાથે. હો ધેત્રાં
ધેત્રાંની વાતો તો ધેત્રાં રે જાણે, ઓડ્યાં દુર્જનિયાં શું જાણે ?
જે રસ તો દેવતાને દુર્જન, તે રસ ધેત્રાં માણે. હો ધેત્રાં
ધેત્રાં મટીને અમે ડાહ્યાં ન થઈ એ, સંતનાં શરણાં લીધાં;
બાઈ મીરાં ગાય પ્રભુ ગિરિધરના ગુણ, કારજ સધળાં સીધ્યાં. હો ધેત્રાં

૪

નહીં રે વિસારું હરિ-અંતરમાંથી નહીં રે વિસારું હરિ ! ટેક
જમુનાનાં જલ અમે ભરવાને જતાં નિત' શિર પર મટુકી ધરી. અંતરં
આવતાં ને જતાં મારગ વચ્ચે અમૂલ્ય વસ્તુ જડી. અંતરં
એ રે વસ્તુને મેં તો નીરખતાં વૃજમાં લળી લળી પાય પડી. અંતરં
મીરાં કહે, પ્રભુ ગિરિધર વહાલા ! અંતર રાખું ધરી. અંતરં

૫

નાખેલ પ્રેમની દોરી, ગળામાં અમને નાખેલ પ્રેમની દોરી.
આણી કેરે ગંગા, વહાલા, ઓલી કેરે જમના, વહાલા !
વચમાં કાનુડો નાખે ફેરી. ગળામાં
વૃંદા રે વનમાં વહાલે ધેન ચરાની, વાંસજડી વગાડી ઘેરી ઘેરી. ગં
જળ રે જમનાનાં અમે પાણીડાં ગ્યાં'તાં, ભરી ગાગર નાખી ઢોળી. ગં

વૃંદા રે વનમાં વહાલે રાસ રચ્યો રે, કાનડ કાળો ને રાધા ગોરી. ગ૦
 બાઈ **મીરાં** કહે છે, પ્રભુ ગિરધરના ગુણ વહાલા,
 ચરણુંતી દાસી, પિયા, તોરી. ગળામાં૦

૬

નાથ ! તુમ જનત હો સખ ઘટકી, મીરાં ભક્તિ કરે પરગટકી. નાથ૦
 ધ્યાન ધરી, પ્રભુ ! મીરાં સંભારે, પૂજા કરે અટપટકી;
 શાલિંગ્રામકું ચંદન ચઢાવે, બાલ-નિલક ગિય ટપકી. નાથ૦
 રામમંદિરમેં મીરાં નાચે, તાલ જાનવે ચપકી;
 પાઉંમેં નૃપુર રમજૂમ બાજે, લાજ સંસાર ઘૂંઘટકી. નાથ૦
 વિષકા ખાલા રાણાજીને ભેળ્યા, સતસંગતે મીરાં અટકી;
 ચરણામૃત કરી પી ગઈ મીરાં, હો ગઈ અમૃત વટકી. નાથ૦
 સુરતા-દોરીપર મીરાં નાચે, શિરપે ઘડા પર મટકી;
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નટવર, સુરતા લાગી ગૈરસી નટકી. નાથ૦

૭

નિત્ય નિત્ય ભજીએ તારું નામ, તારું નામ, તારું નામ રે;
 પ્રેમ થકી તો અમને પ્રભુજી મળ્યા હો જી ! પ્રેમ૦
 આણી તીરે ગંગા વહાલા ! ઝોલી તીરે જમુના રે;
 વચમેં ગોકુળિયું રૂડું ગામ, રૂડું ગામ, રૂડું ગામ રે ! પ્રેમ૦
 વૃંદા તે વનમાં વહાલે, રાસ રચ્યો છે રે;
 સોળસેં ગોપીમાં વહાલો કાંન, વહાલો કાંન, વહાલો કાંન રે. પ્રેમ૦
 અન્ન ન બાવે નયણે, નિદ્રા ન આવે રે;
 વેગે પધારે ધનશ્યામ, વહાલા શ્યામ, મારા શ્યામ રે ! પ્રેમ૦
 બાઈ **મીરાં** કહે પ્રભુ ગિરિધરના ગુણ વહાલા;
 છેલ્લી બાકીના રામોરામ, રામોરામ, રામોરામ રે. પ્રેમ૦

૮

પાયો ૭ મૈંને રામ-રતન ધન પાયો. ટેક
વસ્તુ અમોલી દી મેરે સદ્ગુરુ,
કિરપા કર અપનાયો. પાયો૦
જનમ જનમકી પૂંજી પાઈ;
જગમેં સભી ખોવાયો. પાયો૦
ખરચે ન ખૂટૈ, વાકો ચોર ન લૂંટે;
દિન દિન બદત સવાયો. પાયો૦
સતકી નાવ, ખેવટિયા સદ્ગુરુ;
ભવસાગર તર આયો. પાયો૦
મીરાં કે પ્રભુ ગિરિધર નાગર!
હરખ હરખ જશ ગાયો. પાયો૦

૯

મુખડાની માયા લાગી રે, મોહન પ્યારા, મુખડાની માયા લાગી રે!
મુખડં મેં જોયું તારું, સર્વે જુગ થયું ખારું;
મન મારું રચું ન્યારું રે, મોહન પ્યારા! મુખડાની૦
સંસારીનું મુખ એવું, જાંઝવાનાં નીર જેવું;
તેને તુચ્છ ગણી રહેવું રે, મોહન પ્યારા! મુખડાની૦
સંસારીનું મુખ કાચું, પરણીને રંડાવું પાછું;
તેને ઘેર કેમ રાચું રે? મોહન પ્યારા! મુખડાની૦
પરણી હું પ્રીતમ પ્યારો! અખંડ સૌભાગ્ય મારો;
રાંડવાનો ભય ટાળ્યો રે, મોહન પ્યારા! મુખડાની૦
વડાલા મારા, વ્રજવાસી! દર્શન દેજો, અવિનાશી!
પ્યારી છું હું દીન દાસી રે, મોહન પ્યારા! મુખડાની૦
મીરાંબાઈ બલિદારી, આશા એક મને તારી;
હવે હું તો ખડબાગી રે, મોહન પ્યારા! મુખડાની૦

૧૦

મહાને ચાકર રાખો જી, ગિરિધારી લલા,^૧ ચાકર રાખો જી. ટેક
 ચાકર રહસૂં,^૨ બાગ લગાસૂં, નિત' ઉઠ દરસન પાસૂં^૩;
 વૃંદાવનકી કુંજ ગલ્લિનમેં ગોવિંદ-લીલા ગાસૂં.^૪ મહાનેં
 ચાકરીમેં દરસન પાઠી, સુગિરન પાઠી ખરચી;
 ભાવ-ભગતિ જગીરી પાઠી: તીનોં બાતાં સરસી. મહાનેં
 મોર મુગટ પીતાંખર સોડે, ગલ બૈજંતી માલા;
 વૃંદાવનમેં ઘેનુ ચરાવે મોહન મુરલીવાલા. મહાનેં
 જાંચે જાંચે મહલ બનાઠી, ગિય ગિય રાખૂં બારી;
 સાંવરિયાકે દરસન પાઠી, પહિર કુસુમ્બી^૫ સારી. મહાનેં
 જોગી આપા જોગ કરનકૂં,^૬ તપ કરને સંન્યારી;
 હરિ-ભજનકૂં સાધુ આયે વૃંદાવનકે વારી. મહાનેં
 મીરાંકે પ્રભુ ગહિર ગંભીરા, હડે રહો જી ધીરા;
 આધી રાત પ્રભુ દરસન દીન્હોં જમુનાજી કે તીરા. મહાનેં

૧૧

રામ રમકડું જાડિયું રે, રાણાજી, સને રામ રમકડું જાડિયું. ટેક
 રમજૂમ કરતું મારે મંદિરે પધાર્યું,^૧ નહિ કોઈને હાથે ધરિયું રે. રાણાં
 મોટા મોટા મુનિજન મથી મથી થાક્યા, કોઈએક વીરલાને હાથે ચડિયું રે. રાણાં
 શન્ય શિખરના રે ઘાટથી ઉપર, અગમ અગોચર નામ પડિયું રે. રાણાં
 બાઈ મીરાંકે' પ્રભુ ગિરિધર નાગર! મારું મન શામળિયા શું જાડિયું રે. રાણાં

૧૨

રામ રાખે તેમ રહિયે, રાણાજી! રામ રાખે તેમ રહિયે;
 આપણે ચિટ્ટીના ચાકર છધયે રાણાજી! રાણાજી

(૧) લલા-દુલારા, છાકરા, અતિશય પ્રિય; (૨) રહસૂં=રહીશું;
 (૩) દરસન પાસૂં=દર્શન પામીશું; (૪) ગાસૂં=ગાઈશું; (૫) કુસુમ્બી-
 કુસુંબી, ઘેરા લાલ રંગની; (૬) કરનકૂં=કરવાને

કોઈ દિન પહેરવાને હીરનાં ચીર, તો કોઈ દિન સાદાં ફરિયે. રાણાજી
કોઈ દિન ભોજન શીરો ને પૂરી, તો કોઈ દિન ભૂખ્યાં રહિયે. રાણાજી
કોઈ દિન રહેવાને બાગ બગીચા, કોઈ દિન જંગલ રહિયે. રાણાજી
કોઈ દિન સૂવાને ગાદી ને તકિયા, તો કોઈ દિન ભોંય પર સૂઈયે. રાણાજી
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરના ગુણ ગાતાં, સુખ-દુઃખ આવે તે સહિયે. રાણાજી

૧૩

શું રે કરવું છે, રાણા ! શું રે કરવું છે રે—
હીરામાણેકને મારે શું રે કરવું છે ? હીરાં
નંદના કુંવર સાથે નેડો બંધાયો, વહાલા !
અખંડ ધણીનું ધ્યાન મારે ધરવું છે રે ! હીરાં
અવર પુરુષની મારે હોંશ નથી હૈયે રે,
છૂટે છેડે તો મારે હૃદય કરવું છે રે ! હીરાં
સંસાર સાગર મોહમગ્ન બેસિયો, વહાલા !
એક ભરોંસે હવે મારે તરવું છે રે ! હીરાં
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નટવર વહાલા !
ચિત્તકું ચરણમાં તારા મારે ધરવું છે ! હીરાં

મીરાં

૧

જોગી ! તેરો સંગડો ના છોડું, મેરે લાલ-લાલ મેરે !
દિલમેં, અબધૂત ! લાગી રે, જોરાગણુ જોગી ! જોયું મેં તો જોગી જી.
ધૂણીના તાપ્યા સંતો ! તપિયા ના કહેના રે, મનવા જોણે ના તાપ્યા;
મેરે લાલ : લાલ મેરે ! દિલમેં અબધૂત લાગી રે જોગીં
ધંદ્રિ'ના જીત્યા સંતો, જીત્યા ના કહેના રે, મનવા જોણે ના જીત્યા;
મેરે લાલ : લાલ મેરે ! દિલમેં અબધૂત લાગી રે જોગીં
કપડાં બે રંગ્યાં, સંતો ! અંગિયાં બે રંગ્યાં રે, મનવા જોણે ના રંગ્યા;
મેરે લાલ : લાલ મેરે ! દિલમેં અબધૂત લાગી રે જોગીં

કોણુ તેરી માતા? અબધૂત! કોણુ તેરે પિતા રે? કયા રે નગરીમે તેરા વાસા?

મેરે લાલ : લાલ મેરે! દિલમે અબધૂત લાગી રેં જોગીં
શંકર પિતાજી મેરે, ગૌરી મેરી માતા રે, કૈલાસપુરીમે મેરા વાસા;

મેરે લાલ : લાલ મેરે! દિલમે અબધૂત લાગી રેં જોગીં
માગીને ખાના સંતો, બીખીને ખાના રે, ટુકડેમેસે ટુકડા દેના;

મેરે લાલ : લાલ મેરે! દિલમે અબધૂત લાગી રેં જોગીં
રોહીદાસની ચેલી **મીરાં** જોલિયાં રે જી: મારા સંતોના અમરાપુરમે વાસા;

મેરે લાલ : લાલ મેરે! દિલમે અબધૂત લાગી રેં જોગીં

૨

મને લહે રે લાગી, હરિના નામની રે;

હું તો ટળી રે સંસારિયાના કામની રે. મનેં

ચોટ લાગી ટાળી તે કોઈથી નવ ટળે રે;

મર કોટિ ભુવાને બેળા કરે રે. મનેં

હું તો બાવરી કરું છું મારા મદમાં રે;

મારી સુરતા શામળિયાના પદમાં રે. મનેં

મહામંત્ર સુણાવ્યો મારા કાનમાં રે;

હું તો સમજી ગુરુજીની સાનમાં રે. મનેં

મીરાંને ગુરુ મળ્યા છે સામી વાટમાં રે;

છોડી દીધેલ સૌ બાર રાજપાટના રે. મનેં

૩

મારે પૂર્વ જનમની છે પ્રીત રે, મારે હૃદે લખાયાં હરિનાં હેત રે,

નામ નહિ રે છોડું! ટેક

ઉદેપુરનો રાણો રાજવી રે, તેની સાથે કરી મીરાંની સગાઈ!

પરજીવી વળાવ્યાં મીરાંને સાસરે, મીરાંને હૃદયે લખેલા હરિના લેખ રે. નામં

સામુ કહે: ‘ભલે આવીયાં રે, નમાવો ઉમિયા માતાને શીશ!’

મીરાં કહે: ‘મસ્તક નહિ નમે રે, મારે નંદના કુંવર સાથે પ્રીત રે.’ નામં

સાસુએ પુત્રને બોલાવિયો રે, ‘પુત્ર સાંભળ મારી વાત !
 આજથી વહુ સામું બોલિયાં રે, એનાં જીદાં રચાવેને ધામ રે.’ નામ૦
 એવું સાંભળી મીરાં મગ્ન થયાં રે, ‘બહુ થયું ભાંગી જંગળ;
 સાધુ સંતના સંગમાં રે, હવે હું તો ભજીશ ગિરધરલાલ રે.’ નામ૦
 નંદના કુંવર સંગે ન્યારાં રહ્યાં રે, હરિજન આવે ઘણાં ઘેર !
 નિત્ય ભજન આચ્છવ કરે રે, મીરાંને થઈ રહી લીલા લહેર રે. નામ૦
 નણુંદ ત્યાં તો આવિયાં રે : ‘ભાભી ! આ શો માંજ્યો ઉત્પાત ?
 સાસરે રાણાજીતું કુંળ લગવ્યું રે, અને મૈયરમાં માત-તાત રે.’ નામ૦
 મીરાં કહે : ‘કહેજો, તમારાં માતને રે, કે પ્રેમે પ્રભુ ગુણુ ગાય !
 શ્રીહરિ વિના કોટિ દેવ સેવશે રે, તો યે જન્મ-મરણુ નાંહ જાય રે.’ નામ૦
 એવું સુણી નણુંદ કોપિયાં, રે, આવ્યાં પાંધવની પાસ :
 ભાભી કહે : ‘થાઓ જોગટા રે, મૂકીઘોને હવે રાજપાટ રે !’ નામ૦
 એવું સુણતાંમાં રાણો કોપિયો રે, ખેંચી ખડ્ગ ખાયો ભૂપ;
 ક્રોધ કરી શસ્ત્ર વાપરે રે, એવે દીડાં મીરાંનાં ખે-ચાર રૂપ રે. નામ૦
 ત્યારે ઝંરનો કટોરો રાણે મોકલ્યો રે, કે ‘દેજો મીરાંને હાથ !’
 કરી ચરણુ ચરણામત પી ગયાં રે, મીરાંને રાખણુદારો શ્રીનાથ રે. નામ૦
 પાટ સરીખી પીળા પડી મીરાં, ને લોક જણે થયો રોગ !
 વિશ્વાસે વાણી ઓચરે રે : ‘મારે હરિ ભજવાનો આવ્યો જોગ રે.’ નામ૦
 રાણાજીએ માણસો મોકલ્યાં રે, કે ‘જાઓ મીરાંને મહેલ !
 મૂર્છા હોય તો બાળજો રે, જમુના કાંઠે સળગાવજો એની ચહે રે.’ નામ૦
 રાણાજીએ વાસુકિ મોકલ્યો રે : ‘દેજો મીરાંને આ હાર !’
 પ્રેમે કરી મીરાંએ ઝુલાવિયો રે, ત્યાં તો થઈ રહ્યો ફૂલડાંનો હાર રે. નામ૦
 લખી કાગળ રાણો મોકલે રે, કે ‘દેજો મીરાંને હાથો-હાથ !
 ચાર-પાંચ આણું તને ગામડાં રે, મીરાં! તું એક વાર ચિતોડગઢ આવ રે.’ નામ૦
 હુપરાહિપરી તેડાં મોકલ્યાં રે, આવીને સૌ લાગ્યાં પાય :
 ‘માજી ! પધારો મેવાડમાં રે, રાણાજી અતજજ ના ખાય રે. નામ૦

જ્યાં લગી રહેશે તમે દારકા રે, ત્યાં લગી રાણો કરશે ઉપવાસ !'
 આગ્રહ દેખી મીરાંએ આરાધિયારે : 'હરજી હેતે આવો મુજ પાસ રે !' નામં
 હરિએ હકીકત સાંભળી રે, હરખે ચાંપી હદિયા સાથ !
 શ્રી કૃષ્ણ સ્વરૂપમાં સમાઈ ગયાં રે, મીરાંજ્યજ્ય શ્રી દારકાનાથ રે ! નામં
 ઝાંઝ, પખાજ, વીણા, વાગિયાં રે, થયો ઝાલરનો ઝણકાર !
 કાશી નગરના ચોકમાં રે, મીરાંને ગુરુ મળ્યા છે રોહીદાસ રે. નામં

મુક્તાનંદ

૧

અનુભવી આનંદમાં બ્રહ્મરસના ભોગી રે;
 જીવન્મુક્ત જોગિયા અંતરે નીરોગી રે. અનુભવીં
 સમજે શીખે ને સાંભળે ત્રિપુટીને તાને રે,
 મનનું કૃત્ય તો મન લગી અસત્ય માને રે. અનુભવીં
 જ્યાં લગી જગ વિસ્તર્યું, મૃગ તૃષ્ણા પામે રે;
 તેમાં મોહ ન પામે રવ રવરૂપને જાણે રે. અનુભવીં
 જે વડે આ જગત દીસે, તેનો પાર ન પામે રે,
 મુક્તાનંદ હોય ગુરુમુખી, તે સુખમાં માણે રે. અનુભવીં

૨

અનુભવીને આપદા અંતરથી ભાંગી રે,
 અંતર્ગમી ઝોળખ્યા ત્યાં લગતી લાગી રે. અનુભવીં
 જિર્મિને ત્રણ એપણા સાથે અહંતા ત્યાગી રે;
 જગજીવનને જોઈને ત્યાં શુદ્ધિ જાગી રે. અનુભવીં
 ચૌદ લોક વૈકુંઠ લગી માયાની પાગી રે,
 તેથી અનુભવી અળગા રહે ત્રિતાપ ત્યાગી રે. અનુભવીં
 અષ્ટ સિદ્ધિ નવ નિધિ તે નિર્માલ્ય લાગી રે;
 મુક્તાનંદ કોઈ ગુરુમુખી રહે રામરાગી રે. અનુભવીં

૩

ઓધવ, ક્યારે આવશે વનમાળી રે ?
 કહોને સુખિયાં થઈએ મુખ ભાળી ! ઓધવ૦
 * ક્યારે મુગ્ધને સંભારે છે કહાન ?
 અમને આડે પ્રહર એનું ધ્યાન ! ઓધવ૦
 ક્યારે કહે છે ગોવાળની વાત ?
 અમને કે' દિ' મળશે સાક્ષાત ? ઓધવ૦
 ગોપી, ગોપ ને જમુનાનું વારિ-
 કે' દિ' રીઝે છે વગ્નને સંભારી ? ઓધવ૦ *
 મુક્તાનંદના સ્વામીને કાળે રે;
 પૂછે ઓધવને વગ્નનારી ! ઓધવ૦

મૂળદાસ

૧ : પ્રભાત

આદિ ઓમકાર તે અંતમાં એક છે, જૂઠ્ઠા શબ્દ ને સર્વ સાધે;
 મન બુધ્ધ કરી બોધ કરે અહુ ભાતના, તેણે વૈખરી વાણીનું જોર વાધે. આદિ૦
 તે જ ઓમકાર ત્રિલોકમાં પરવર્ષા, સુર-અસુર ને પશુ-પ્રાણી;
 આદિ નારાયણુ ને અંત બ્રહ્મા લગે, વિધિનિષેધ ને વેદનાણી. આદિ૦
 અકાર ઉકાર મકારમાં મેલતાં, શુદ્ધ ઓમકાર તે એમ જાણો;
 ભક્ત ભગવાન તે વેદ શ્રુતિ વદે, એકમાં બેદ તે શું રે આણો. આદિ૦
 પરા પશ્યંતી મધ્યમા વૈખરી, ચાર વાણી કરી સર્વ બોલે;
 આદિ ને અંત તે એક અદ્વૈત છે એમ શુદ્ધ જાણ્યા વિના ચિત્ત ડોલે. આદિ૦
 પિંડ બ્રહ્માંડમાં એક પરમાત્મા, શબ્દ ને પાર નિઃશબ્દ પોતે;
 મૂળદાસ મર્મ મૂળગો વિચારતાં અન્ય બીજો નહિ એમ જોતે. આદિ૦

૨

જગજો, નર, ચેતજો, આ છે છેલ્લી સંધિના પોકાર રે;
 ભજનમાં ભરપૂર રહેજો, ભજનમાં ભીના ભીના રહેજો-
 સત્-નામતણે આધાર રે. જગજો૦

થરકશો નહિ તમે, સ્થિર થઈ રહેજો, વહાલો રાખણહારો રામ રે;
ચંદનવનની શીતળી છાયા, ત્યાં શું કરશે કળિ કાળ રે? જાગજો.
ભક્તિ તો વિશ્વાસની રે, ભાઈ, કરજો સંતની સેવ રે;
સંતની સંગત જે કોઈ કરશે, ભાઈ, દર્શન દુર્લભ દેવ રે. જાગજો.
ધન્ય રે ધન્ય મારા સદ્ગુરુદેવને રે, જેણે દર્શાવ્યા પરિશ્રદ્ધા રે;
સંતને સાહેબ એક રૂપ જાણી, ભાઈ, હરિને ભજીને જિતરો પાર રે. જાગજો.
આગળ તો પ્રભુ અનેક આધાર્યા, ને તમે છો તારણહાર છ;
મૂળદાસ કહે, મહારાજ! મોટા તમે, ભક્તને કાળે લ્યો અવતાર રે! જાગજો.

૩

વૈરાગ્યના પદને વિદ્ય આડાં ઘણાં, કહણ અંધ કામના કોંઈ છૂટે! ટેક
કનક ને કામિની ચોખી આડી રચામની, રામની રમત ને એ જ લૂંટે. વૈરાગ્ય
પ્રવૃત્તિને વળગિયો, ભક્તિ ભૂતી ગયો, નારીએ નેણું બાણે માયો. વૈરાગ્ય
જોગ લીધા પછી ભોગ ઇચ્છા કરે, હાથ આવેજ બાજ એમ હાયો. વૈરાગ્ય
કામનું મૂળ તે તો જાણવી કલ્પના, કરમ ભરમની ગાંઠ બાંધે. વૈરાગ્ય
શીલ સંતોષના ચોખા+ દીધા વિના જન્મ-મરણના રોગ વાધે. વૈરાગ્ય
મૂળ વૈરાગ્યમાં મન જેનું મળી ગયું, અચળ એ વાસનામાં નવ ડોલે. વૈરાગ્ય
મૂળદાસ કહે જે સંત સમન્યા ખરું, વેદના વાક્યમાં ચિત્ત જોડે. વૈરાગ્ય

મોરાર ભગત

૧

મારા સદ્ગુરુ રતેહી રયામ! સન્મુખ તમે રહેજો રે;
આવ્યો કળજુગ વેષે કરોડ, તેમાંથી તારી લેજો રે. મારા
ગુરુ! બાના ગિરદની લાગ, રાખો તો હરિ રહેશે રે;
તમે ભક્ત આધીન ભગવાન, વાણીને વેદ કહે છો રે. મારા

ગુરુજી ! પ્રકટ કરું છું પોકાર, સમર્થ સાંઘ સાંભળો રે;
તમારી ભક્તિમાં પાડે જે ભંગ, તે દુષ્ટોને દળજો રે. મારાં
ગુરુજી ! કાલા ઘેલાના કિરતાર, અમે ઊંચે તમારા રે;
તમે આદ્ય-અંત-મધ્યે એક, હરિ છો અમારા રે. મારાં
ગુરુજી ! મોરાર કહે છે, મહારાજ ! પૂર્વની પ્રીતે રે;
મારા હૃદયમાં આવી કરો વાસ અખંડ રૂડી રીતે રે. મારાં

મોહનદાસ

૧ : ગાડીનું ભજન

કાયાની ગાડી રે આ તો, કારમી હો જી ! ગાડી અણુધડ કહેવાય;
ગાડીનો ઘડનારો તે ન્યારો વસે હો જી ! આવન બાર તો લેખાય,
ગાડી રે ચાલી ગુરુના દે...શ...માં હો જી. ગાડી રે
હંસા ! નવસે નાડી તે ધોરી નદિયું વહે હો જી, તેમાં ત્રણ મુખ્ય તો કહેવાય;
ઈંગલા, પિંગલા, ને સુપુમણા હો જી : તેના પૂલ તો બંધાય. ગાડી રે
હંસા ! સાનની સડકો ત્યાં તો પા-થ-રી હો જી ! સૂરત નૂરત જે તાર;
શ્વાસાના સલેપાટ પાંથર્યા હો જી, શન્ય શિખર-મોગ્ગર. ગાડી રે
હંસા ! ખટ રે ચક્રો ત્યાં રેશન બન્યાં હો જી ! તાર મારતર તે ઠામ;
નવમે દરવાજો બંગલી બની હો જી, દશમે સાહેબકા મુકામ. ગાડી રે
હંસા ! કર્મ ઈંદ્રિયો પોર્ટર બની હો જી ! જ્ઞાન ઈંદ્રિયો સિપાઈ;
ચિત્ત રે નાયક ત્યાં ચોકી કરે હો જી, સતના સાંધા ન્યાં મળી જાય. ગાડી રે
હંસા ! જેખી શબ્દના ઘંટ વાગતા હો જી ! જ્ઞાનની ટિકિટો વેચાય;
સદ્ગુરુ સાહેબ ટિકિટ આપતા હો જી, ગાદિલ હોય તે અથગાય. ગાડી રે
હંસા ! મન રે ગ્રાધવિર ગાડી હાંકતો હો જી ! જુદી ગાડી લે સંભાળ;
પ્રેમની વ્હિસલો પલ પલ વાગતી હો જી, નેહ-ધન્ય બેઠે અસમાન. ગાડી રે
હંસા ! જીવ-શિવ વેપારી ત્યાં તો બિતર્યા હો જી ! કહું હવે તેમનો હેવાલ;
પ્રવૃત્તિ વરી રે જીવરાજને હો જી, જન્મે મરે વારંવાર. ગાડી રે

હંસા ! જીવરાજે સત્સંગ શોધિયો હો જી ! પરણ્યા નિવૃત્તિ નાર;
 સતીની સંગાથે સતલોક ચાલિયા હો જી, અમરાપુર મોગનર ! ગાડી રે૦
 હંસા ! મનુષ્ય દેહનો હળ્લો જાન્યો હો જી ! ફરટ કલાસ એ ગણાય;
 દાસ મોહન કહે આ ગાડી પારખો હો જી, આવાગમન મટી જાય ! ગાડી રે૦

રણુછોડદાસ

૧

દિલમાં દીવો કરો રે, દીવો કરો ! ૨૬
 ફૂડા કામ-કોધને પરહરો, કે દિલમાં દીવો કરો રે, દીવો કરો૦
 દયા દિવેલ, પ્રેમ પરણાયું લાવો, માંહી સુરતાની દિવેટ ખનાવો;
 પછી બ્રહ્મ-અગ્નિ ચેતાવો, કે દિલમાં દીવો કરો રે, દીવો કરો૦
 સાચા દિલનો દીવો બ્યારે થાશે, ત્યારે અંધારું મટી જશે;
 પછી બ્રહ્મ-લોક તો જોળખાશે, કે દિલમાં દીવો કરો રે, દીવો કરો૦
 દીવો અનમે' પ્રગટે એવો, ટાળે અજ્ઞાન તિમિરને તેવો;
 એને નેણે તે નીરખીને લેવો, કે દિલમાં દીવો કરો રે, દીવો કરો૦
 દાસ રણુછોડે ધર સંભાળ્યું, જડી કૂંચી ને ઉઘાડ્યું છે તાળું;
 થયું ઘટ-ભીતર અજવાળું, કે દિલમાં દીવો કરો રે, દીવો કરો૦

૨

જ્ઞાનમૂર્તિ ગુરુદેવ ! અગારે મંદિરિયે આવો !
 શિવ સ્વરૂપ ગુરુરાજ ! આજ અમ આંગણિયે આવો. જ્ઞાન૦
 કંચન થાળ નથી કરમાં, નથી મૌકિતક, નાથ ! વધાવા;
 પ્રાણ-પુષ્પ યદિ ક્યાંય ચહે, તો ચાહું ત્યાં જ ચડવા. જ્ઞાન૦
 ક્યાં કાશી ? ગંગા-યમુના ક્યાં ? કલિ-કલ્યાણી રેવા ?
 ઉર-ગંગાને ઘાટ કરાવી સ્નાન-સ્નાન ચાહું લેવા. જ્ઞાન૦
 રત્નખચિત સિંહાસન, પ્રભુ ! અમ પાસ નથી પધરાવા;
 રૂંકતણાં પ્રભુ હૃદય-સિંહાસન લાગર છે શોભાવા. જ્ઞાન૦

કરું આરતી, ભગવન્ ! બીતર જ્ઞાન-પ્રકાશ બહાવા;
કરો અનુગ્રહ સત્વર, નિઃશ્વ નાથ ! ચાહું છું થાવા. જ્ઞાન૦
કાણુ અમે-ક્યાંથી અહીં પડસ ભોજન હોય ધરાવા ?
એક તુલસીપત્ર માત્રમાં, માન્યું સર્વ પતાવા. જ્ઞાન૦
પ્રતિપળ ક્ષણુ ક્ષણુ દર્શન-પૂજન-વંદન નિત્ય કરાવા;
અલગ થશે ના, ધ્યાન ચહે રણુછોડ તમારું ધ્યાવા. જ્ઞાન૦

રણુસિંહજી

૧

કર મન ભજનનો વેપાર જી, ભજનનો વેપાર;
ગુરુ ! તારા નામનો આધાર. કર મન૦
પ્રથમ સમરું શારદાને, ગણપતિને લાગું પાય જી !
દેવના ગુરુદેવ સમરું, જ્ઞાતી ધ્યાન બતાય. કર મન૦
કાગવાણી છોડ, માંચકા હંસની રીતે ચાલ જી;
પાંજરામાં પંખી બોલે, એમ રામ શું લેલ લાય. કર મન૦
જે દિશાએ તારું મન ન માને, તે દિશાએ મત જાય જી;
અમર પ્યાકા સબર ભરિયા, દેખતાં વિષ ખાય. કર મન૦
માંચકાથી ભાવ રાખી, હર શું રાખે હેન જી !
તુગરાકું ગુંજ-ભેદ કેસે ? દેખ લે સદ્ભાવ. કર મન૦
પાંચ, સાતા, નવ ખારા, તેત્રીસ કાટિ આરાધે જી;
રાવત રણુસિંહ બોલિયા, કરે ગુરુ બેડો પાર. કર મન૦

રતનદાસ

૧

જીઓ ને વિચારી રે... વૃહાલો નથી વેગળા રે જી !
દાવા થકી દીસે છે તને દૂર, જોતાં નિરદાવે રે;
પ્રભુ તારી પાસ છે રે જી ! રોમે-રોમે ભરી રહ્યો ભરપૂર. જીઓ૦

રહીએ નિરદાવે રે, અન્ય આશા પરહરી રે ॥
 જેવાં કાઈ પર ધરનાં રે મે'માન;
 ખાય ને પીએ રે, ઝોઢી-પહેરી સંચરે રે ॥
 રાખે મનથી કાઈ નથી મારું એવું ધ્યાન. ૧૫૭૦
 લાંબો તો લીનું રે, કીનું સંગ સંતનો રે ॥
 જેણે કરી ઊતરીએ ભવ પાર;
 ભય નહિ લાગે રે જરા, જન્મ-કાળનો રે ॥
 રહીએ નિજ નામ તણે રે આધાર. ૧૫૭૧
 વાત વિચારી રે ના શકે તે નરહની રે ॥
 વળી વખાણે નહિ ભોગ કે ભોગ;
 શાસ્ત્રમાં કહ્યું રે : ઊધ્યાને જગાડવા રે ॥
 છતે જોતાં, સ્વર્ગ નરક જેઉ દોષ. ૧૫૭૨
 સાન ગુરની રે સમજે દ્રાઈ અનુભવી રે ॥
 જોગે મન આપું નહિ લવચેશ;
 ગળ નવ દાણું રે અગળા થઈ રહું રે ॥
 દાસ રતન એવો છે સંતોનો દેશ ! ૧૫૭૩

૨

મન નિશ્ચય કર ઉરમાં ય, ઝોળખી લેને આત્મારામને રે;
 તારે ઘટ અજવાળું થાય, તમ નહિ વ્યાપે હરિધામને રે.
 ભાવે કીનું સાધુ-સંગ, જેથી સાર પદારથ પામિયે રે;
 થાય શીતળ આડે અંગ, નિર્ભય થઈ માયાગ્નજ વામિયે રે.
 આવે ભવસાગરનો પાર, અંત ચોરાશીનો આવશે રે;
 છે સદ્ગુરુ દીનદયાળ, સૂરતિ સ્વરૂપમાં ઠેરાવશે રે.
 લીનું હરિગુરુ સંતની ઓથ, ચોટ લાગે નહિ જન્મ-કાળની રે;
 ભાંગે જનમ-મરણની ખોટ, દૃષ્ટિ પડોયે પરા ને પારની રે.
 મિથ્યા ભાસે સ્વપ્ન સંસાર, મૃગજળે ભર્યું જગ જાણિયે રે;
 એ તો પીવા ન મળે લગાર, ફોગટ અણુછતાં ઉર આણિયે રે.

૩૫ અકાળી આતમરામ, એ તો અળગો નથી દાસથી રે;
રચું ઇચ્છાએ માયાધામ, શોભે આતમના પ્રકાશથી રે.
સદ્ગુરુ-ચરણમાં કર વાસ, અડગ આસન ચિત્ત વખાણિયે રે;
શીખ સમગ્ર દાસ રતન : હરિરૂપે હરિજન જાણિયે રે.

૩

રંક ને ભૂપ તે નામ છે જૂજવાં, ઉત્તમ મધ્યમ દ્વૈત બાવે;
વ્યાપક સંગ તે આત્મા એક છે, નામ ને રૂપનો પાર ના'વે. રંક૦
ઓળખ આત્મા, ભૂલ્યો કાં ભાતમાં? જાત ને ભાત તે રાત મોટી;
અંધારું ઊલેચતાં અંત આવે નહિ, સમગ્ર પહોંચ્યા વિના વાત મોટી. રંક૦
કૈવલ્ય આત્મા જાણવા જોગ છે, કહેવા ગ્રહવાને જ ઘટવાસી;
વાણીવિલાસ તે ખેલ માયા તણો, મોતજાણદાર તે અવિનાશી. રંક૦
સદ્ગુરુ લક્ષમાં પક્ષ કોઈ એ નથી, પક્ષ તાણે તેને લક્ષ ના'વે;
કૂપ સરોવર જળ સમુદ્રે નવ બળે, સરિતા પૂર સિંધુમાં જાવે. રંક૦
મત તે કૂપ છે, પંથ સરોવર સહી, તેડનાં નીર તે ત્યાં જ વરસે;
અનુભવ-આનંદ તે સરિતા-પૂર છે, બહા સાગરમાં એ જ બળશે. રંક૦
જળ નથી જૂજવાં, સર્વ એક રૂપ છે, અવિગત આત્મા એમ બાળે !
માન અપમાન તે, દેહ બાવે કરી, પરપંચમાં જ તે પિંડ ગાળે. રંક૦
સારનો સાર તે બ્રહ્મસાગર ખરો, સત્ય અસત્ય તે દો ય અરતુ;
દાસ રતન કહે, કાંઈ કહેવા નથી, સાર અસારની પાર વરતુ. રંક૦

૪

હું નથી, હું નથી, હું નથી તું જ છે, હું વિના તુજને કોણ કહેશે ?
હું અને તું એ તો વાણીવિલાસ છે, પરિબ્રહ્મ હું તુંથી પાર રહેશે. હું૦
તું થકી હું થયો, તું તને મેં કહ્યો, રૂપ બારણુ કયું તેં જ મારું;
આદિમાં તું હતો, અંતમાં તું થશે, મધ્યમાં રવરૂપ તે છે જ તારું. હું૦

હું હદમાં રહ્યો, તું હદપાર છે, હું અને તું એ તો આડ હદની; હદનું પદ ગયું, હદનું તેમ થઈ રહ્યું, સદ્ગુરુ સાન નિર્વાણપદની. હું તું કહેતાં હું થયો, હું કહેતાં તું જ છે; મોટો કહું, બે આગે હોય નાનો; લઘુ બે હોય નહિ, દીર્ઘ કેને કહે? વાળું ના હોય, તો રાગ શાનો? હું રાગરૂપ તાહરું હું જ વાળું સહી, રાગ અદૃષ્ટ અને વાળું દૃષ્ટે; ગુપ્ત આગે હતા પ્રકટ વાળું થઈ, વાળું વિના કેમ થાય નિશ્ચે? હું સૂર હૃદયે રહ્યો, વાળું ભૂંટી ગયો, પ્રેમ મગન થયો રસરૂપ; દાસ રતન કહે, સ્વરૂપ જાણ્યા પછી કોણ તે રંક ને કોણ ભૂપ? હું

રતનબાઈ

૧

પૂરા નર સોહી પ્રમાણિયે, સહેજે વર્તે સંસારમાં. પૂરાં પરમારથ ઉપદેશે રે બોલે, અહર્નિશ પર-ઉપકારમાં. પૂરાં સહેજનું જ્ઞાનને સહજ સમાધિ, સુરતા સમાવે અલ્પાધારમાં. પૂરાં માયા અલ્પ પરખેને સત્ શબ્દ ભરખે, પરમ અમૃત કરે આદારમાં. પૂરાં અલ્પાગ્નિમાં કર્મ જ હોમે, અમર તેજે બળે અંબારમાં. પૂરાં જ્ઞાન રતન ગુરુ હરિકૃષ્ણ મળિયા, એક આત્મા ચીન્યો નરનારમાં. પૂરાં

૨

શરા નર કોણ બતાવે? શબ્દે લહે સંસારમાં! શરાં હદમાં રે હીંડે, બેહદને પેંડે, સુરતા સમાવે નિજ ધામમાં. શરાં કામ ક્રોધ તજે ને તુંહિ તુંહિ બજે, વિશ્વાસ વાળે એક નામમાં. શરાં મોહ મેવાસી વેધ્યો જ્ઞાનની ફાંસીયો, નિર્ભે દરે નિરહંકારમાં. શરાં જ્ઞાન રતન ગુરુ હરિકૃષ્ણ મળતાં, આત્મા ચીન્યો નરનારમાં. શરાં

રવિદાસ

૧

અખંડ બ્રહ્મકું ડાઘ ન લાગે, દેખો જ્ઞાન દિલમેં, ભાઈ ! ટેક
મહામણિકું મેલ ન લાગે, સકળ છોડ દે ચતુરાર્ધ;
અગ્નિકો ઉધેઈ નવ લાગે, પડત માંહી સખ પરલાઈ. અખંડ૦
સુધ તલવાર હુઈ ગજવેલી, મહામુખ મિયાન બંધાઈ;
ડાલ, મૂલ સખહીકું કાપે, વામે પાપ રતિ નાંઈ. અખંડ૦
અંશુ માંહી પાવક નહીં પ્રગટે, કંચનકું ન લાગે કાંઈ;
ચંદન ઝાડ લોરિંગ વિંટાયા, મિલત તાંહી શીતળતાઈ. અખંડ૦
મહા મુનિવર નિજ ઘર પડેંચ્યા, સૂરતી શન્યમેં સમાઈ;
કહે રવિરામ કુસંગ કયા કરહી, જાકા દિલ બ્રહ્મ દરિયાઈ. અખંડ૦

૨

અનુભવી કરજો રે કરુણા ય.....અનુભવી ૭. ટેક
કહો અનુભવહી રીત, બડે તુમ સંત કહાવો ૭;
દિલમેં કરો વિચાર, ચોંપસે ચર્ચા લાવો ૭. અનુભવી૦
આંટી છૂટે મનતણી, ને ભાંગે દિલની બ્રાંત;
પહમ દેશ પરમોદકે, અખ કયું બેડે નિરાંત ? અનુભવી૦
કહો પવનકા મૂળ, મન કહો કહાંસે આયા ?
કહો ઉનકા રથાન, દોઉ મિલ કહાં સમાયા ૭ ? અનુભવી૦
શબ્દ કહાંસે ઉકત હૈ, ફિર કહાં જાય ઠેરાય ?
નાદશુદ્ધકા રૂપ કહો ? મોહે સંત દિયો સમજાય ૭ ? અનુભવી૦
કહો જીવહી જાત, શિવકા સ્વરૂપ કહીએ ૭ ?
કહો ઉનકા અર્થ ? શ્રુતિ સિદ્ધાંત લહીએ ૭ ? અનુભવી૦
જીવ-શિવ સે પાર હૈ, સોઈ કરેસે અનુમાન !
અગાધ વસ્તુ અખંડ હૈ, સો પ્રગટ કરો સુગણુ ૭ ? અનુભવી૦

હમ તુમ ભાંગે દોય, હંસ તય કહાં સમાવે ?
 પડે પંડ પરગટ, મન તય કહાં ચલ જાવે ? અનુભવી૦
 કહે રવિદાસ હે અનુભવી ! મોહે અક્ષય દિયો દીખાઈ ?
 તય હમ સદ્ગુરુ ધારિયે, મોહે સ્વરૂપ દિયો જતાઈ ? અનુભવી૦

૩

આત્મા નીરખોને નિર્વાણુ આત્મા જી જી. ૨૬
 સદ્ગુરુકે પરતાપ જ્ઞાન—અનુભવ ઉર જાગે !
 પપિયલ, મીન, વિહંગ, ખોજ કોઈ ભ્રમ ભે' ભાગે;
 ફિર ઉત્તર સદ્ગુરુ કહે, સુન વાણી દળા અનંત !
 વેદ બુદ્ધિએ નવ લહે, કોઈ જૂજત વીરલા સંત જી. આત્મા૦
 નાભિ પવનકા મૂળ, મન દળ અષ્ટ કમળમાં !
 ત્રિકુટી વાકો રથાન, દોઈ મિલ વહાં સમાવે !
 શબ્દ શબ્દસે ઉત્તર હૈ, ફિર શબ્દસે દિ સમાય;
 બુંદ સમાવે નાદમેં, નાદ નિરંતર રાય જી ! આત્મા૦
 પાંચ તત્ત્વ ઝોર વિપય મિલકે જીવ કલયો !
 દેહ ઈંદ્રિ' ઝોર પ્રાણુ, મન વામેં જંધાયો !
 આત્મા—શિવ અખંડ હૈ, કીપે—કીપે નહાં સોઈ;
 ઘટઘટ પ્રગટ રમી રહ્યો, પણ જાણત વીરલા કોઈ જી ! આત્મા૦
 જીવકી શક્તિ અજ્ઞાન ! શિવકી શક્તિ માયા !
 એ દોનુસે ભિન્ન, અખંડ અદૈત અગ્નયા !
 જીવ શિવ કહેવા નહિ, હમ તુમ દોનું હાણુ,
 વ્યતિરેક પદ પર આત્મા નિરાલંબ નિરવાણુ ! આત્મા૦
 એ સદ્ગુરુકો દેશ, નિગમ નેતિ કહી ગાવે !
 બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ ખોજ કરે પાર ન પાવે !
 નિમનંદકો અનુભવો, નામ—રૂપકો નાશ;
 બ્રહ્મમગન થઈ ખોલિયા, અણુછતા રવિદાસ. આત્મા૦

૪

આનંદ ઘડી રે હેતે ભજવા હરિ-હેતે ભજવા હરિ;
 અમને સંત સોહાગી મળિયા—આનંદ ઘડી. અમને૦
 પહેલો પિયાલો મારા સહયુરુએ પાયો જી !
 નેતાં નેતાં તો અમને વરતુ જડી. અમને૦
 નાભિ કમલસે સંતો ભયા જિજ્ઞાસા જી !
 ત્રિવેણી તખત પર ન્યોતું ખડી. અમને૦
 સત્ય શબ્દ મારા ગુરુએ મુણાવ્યો જી !
 વરતે ને સૂરતે મેં તો નીરખ્યા હરિ;
 કહે રવિ સાહેબ, સંતો, બાણ પ્રતાપે જી;
 ગુરના ભજનમાં મારી સુરતા ચડી. અમને૦

૫ : રાગ-કાફી

ઉન્મુત ઘર પહોંચે રે, જોણવું પછે દૂર ગયું;
 દ્વિતપણું ટળિયું રે, તેજમાં તેજ એક થયું. ઉન્મુત૦
 સો તે સકળ વ્યાપક છે, તે છે તે છું હું,
 ૐ અવિનાશી સકળ ઘટવાસી તેજ પંજર તે તું;
 કોણ કહે કોણ સાંભળે રે, બોલે મુણે આપે સો હું. ઉન્મુત૦
 જેમ વરસાદ વરસે છે ઘણો પૃથ્વી ઉપર પસાર,
 તેમાંથી નદિયું અનંત ચાલે, ગણતાં ન આવે પાર;
 નીર તો સરવે એક જ રે, સાયરમાં જઈને ભણ્યું. ઉન્મુત૦
 સાયરમાં સમાણું જઈ, નીરમાં નીર થયું એક,
 અચળ થયું પછે ભેં મટી, ત્યારે છળે નહિ છેક;
 એમ આત્મા પરમાત્મા રે, તે તો એકમેક થયું. ઉન્મુત૦
 સૂરજનાં કિરણ જેમ સૂરજમાં જઈ સમાય,
 તેમ જીવ મટીને શિવ થયો; પછી કોણ આવે ને કોણ જાય ?
 અખંડ બ્રહ્મ પોતે રે, તેજ પિંજર આપે ભયું ! ઉન્મુત૦

મોડ પિતાએ ન્યારે મહેર કરી, ગુરુ ભરથ પ્રતાપ,
રવિદાસ પરિશ્રમ તેજમાં તેજ થઈ રહ્યા છે આપ;
સો હું સો હું દેખે રે, ચરાચરમાં રમી રહ્યું. ઉન્મુન૦

૬

કોઈ મન-વૃત્તિને વારો : બોલે એકતારો-એકતારો. ટેક
પાંચ તત્ત્વકા બન્યા તંબૂરા દાતા, નૂરત-સૂરત ખેલ ન્યારો;
ઓહં સોહં સખ ઘટ રચિયો, દાતા ! ભમકું દિયે તેને બાળો. બોલે૦
નૂરત-સૂરતકી કેડી રચાઈ દાતા ! હેરનહારાને હેરો;
સત-શબ્દસે જે જન સીધ્યા, એનો મિટયો ચોરાશીનો ફેરો ! બોલે૦
કહે રવિદાસ, સંતો, બાણુ પ્રતાપે, આવન અક્ષરથી બોલે બારો;
મારો એકતારો-એકતારો, કોઈ મન-વૃત્તિ વારો !-બોલે એકતારો. બોલે૦

૭

દિલ દરિયામાં, અખંડ દીવો, દેખ્યા વિના મારું મન ડોલે !
બ્રાંતિના બૂધ્યા, ઓધા, ભવો ભવ બૂધ્યા, સદ્ગુરુ વિના તાળાં કોણુ બોલે ? દિલ૦
ગગન ગુફામાં, ગુપ્ત ને ગેખી, બાર આવન ઉપર બોલે;
નૂર તખ્ત પર નામ નિરંજન, નૂરત-સૂરતે કોઈ સંત ખેલે. દિલ૦
આ રે કાયામાં રતન અમૂલ્ય, વસ્તુ ભરેલ માંહી વણુતોલે;
સોહં શબ્દસે કર લે ગુંજરા, સો સદ્ગુરુમાંહી બોલે. દિલ૦
પ્રીત હશે જેને પૂર્વ જન્મની, સત વચને પડદા બોલે;
છેલ્લી સંધિના હશે તે એતશે, વચન મળ્યું જે અણુબોલે ! દિલ૦
પટા લખાવ્યા જેણે ધણી હજૂરમાં, ખરી મસ્તીના ખેલ ખેલે;
કહે રવિદાસ ગુરુબાણુ પ્રતાપે, અજર 'ખાલા' ભર-ભર પી લે. દિલ૦

૮

મૂળ શબ્દ તે ક્યાંથી જોડે ? કોણુ દેશમાં બોલે ?
કોણુ મંડળ શબ્દકા વાસા ખડતલ સાધુ બોલે ?
હે કોઈ લેહંદા હાં રે લાલ કોઈ પરખંદા જી. હે કોઈ

મૂળ શબ્દ નાભિથી જોડે તરવેણીમાં જોલે;
 શન્ય મંડળ શબ્દકા રે વાસા, તત્ત્વ કરીને કોઈ તોળે. હે કોઈ
 કિતના લંબા? કિતના ચોડા? કિતના હૈ અનુમાના?
 મોઢે ગરીબકું કહી સમજાવો, કરી ખતલાવો ધ્યાના;
 દ્વાદશ આંગળ બાહેર લંબા, ચોડા હે સરભંગા,
 જૈસા દીપક દરસે મંદિર, જૈસા શબ્દા રંગા. હે કોઈ
 ખાટા મીઠા હલકા ભારી, સફેદ કંઈ રંગ પેળ્યા,
 ટૈસા રૂપ શબ્દકા, સંતો? સખ કોઈ રંગ પેળ્યા;
 હલકા તો કોઈ સંતન માને વાકું ભારે કહીએ,
 મીઠી હૈ મરજદ ગુરુકી સુવાત બુદ્ધિએ રહીએ. હે કોઈ
 શરીર જોળે શબ્દોકું પકડો હાથ કરી ખતલાવો,
 પંડ પડે ઘટ પરગટ ભાગે શબ્દો કહાં સમાવે?
 દોય કમળકી અણી અગ્રપે રૂપ શબ્દકા દેખ્યા,
 સૂરત સાનમાં લે લિયા તળ દીવા કરમ પર મેખા. હે કોઈ
 ખામ કહે સુનો રવિદાસા ગમકી ગગના ફેરી;
 કોણુ દેશ ને કોણુ નિરંતર ક્યાં સમાય એની દોરી? હે કોઈ
 સદ્ગુરુ શબ્દે બયા સ્વતંતર ઘટમદ પટ દરસાયા,
 રવિદાસ કહે જખ પિંડ પડે તખ નિરાધાર સમાયા. હે કોઈ

૯

મેં નહુડી નામકી પ્યારી, નીરખું મારા નાથકું! ટેક
 એક પલ્લકમાં પાંચેને પકડું, સીધે મારગે સટકું;
 કાળ-કોષકું ગરદન મારું, પ્રેમને બાણે પટકું! મેં નહુડી
 નાથ નાથું મારા નાથની આગળ, જુગતે જનમો ઝટકું;
 મધુવો પીને મસ્તાની ફરું, લેવા દો દિન લટકું! મેં નહુડી
 દધિ બેચન મેં ચલી, બચું શિર પર મહીનું મટકું;
 સાંમે મળ્યો કાંન મેરલીવાળો, પાય લાગું મુગટકું! મેં નહુડી

મહી-માખણ કા'નુડાને સમખ્યાં, હવે નહિ હું અટકું;
કહે રવિદાસ, સંતો, ભાણુ પ્રતાપે, મેં ચોરાશી નહિ ભટકું! મેં નડુડીં

૧૦

રામ ! કાણે બનાવ્યો ચરખો ? એના ધડનારાને નીરખો;
જે પૂર્ણ રહ્યો તેને પરખો. રામં
આવે જાવે ને બોલાવે, બ્યાં જોઈં ત્યાં સરખો;
દેવળ, દેવળ, કરે હોંકારા, પારખ થઈને પરખો ! રામં
ધ્યાન કરું તો માંહે જ્યોત જલત હૈ, અંધાર મિટયો અંતરકો;
એ અજવાળે ગગના સૂઝયા, ભેદ જણ્યો ઉન ધરકો. રામં
પાંચ તત્ત્વકા બન્યા આ ચરખા, જોલ રચ્યો હુન્નરકો;
પવન-પૂતળી રમે ત્રેમસે, નૂરતે-સૂરતે નીરખો. રામં
કહે રવિદાસા સદ્ગુરુ સાચા, મેં ગુલામ ઉન ધરકો;
નામ, રૂપ, ગુન, પાંચ તત્ત્વસે, ખૂળ બનાયો ચરખો ! રામં

૧૧

સદ્ગુરુ સાથે મારી પ્રીતડી, ખીગ્નસે નહીં બોલું;
બ્યાં મારા પિયુજી પરગટ વસે, ત્યાં રહી અંતર ખોલું. સદ્ગુરું
જહાં રે વાદળ તહાં વિરમું, કળહું નહીં ડોલું;
તખત-ત્રિવેણી બેઠકે, સખ વિશ્વકું તોલું. સદ્ગુરું
ચિત્ત ચંદનતું લાકડું, શબ્દને વાંસલે છોલું;
ઘડતાં ઘડતાં ભાંગી પડ્યું, મન જાણી લે અમોલું. સદ્ગુરું
સંશય સર્વે સમાઈ ગયા, વિશ્વાસે મન વરોળ્યું;
રવિદાસ બ્રહ્મ—અગાધમાં કરે ઝાકમઝોળું ! સદ્ગુરું

૧૨

હૈ કોઈ જગંદા, હાં રે લાલ કોઈ ચેતંદા ?
આ સુપનેકી વિધિને સમાવે રે લાલ ! હૈ કોઈં
એક દિન જાગે કયા બયા ? સમજ ગેંદ મદમાતી;
જૈસા ચંદા ખીજકા પ્રગટયા, ફેર અંધારી રાતી. હૈ કોઈં

ગાવે બખવે કરે કિલોલા, કાળજે નવ પડ્યા છેદા;
જેસા પથરા પાણી માંહીલા, બીતર કબી નહીં બેગ્યા. હે કોઈ
મારગ બંકા કરી લે ડંકા, નહીં કાયરકા કામા;
સત્ય શબ્દ સદ્ગુરુકા ગ્રહી લે, દેખ તપાસી નામા. હે કોઈ
કહે રવિદાસ ગુરુ બાણ પ્રતાપે, સમજ સમજ મન મેરા;
અબકા ચૂક્યો ચોરાશી જાયગો, અહોત ફરેગો ફેરા. હે કોઈ

રણછોડ

૧

જે દુઃખ થાય તે થાજે રે ૩૬ા રામને બજતાં. ટેક
પિંડ પડે તો પડવા રે દેજે, જીવ જાય તો જાજે રે. ૩૬ા
જાચો બાંધીને તજે અગ્નિ પ્રગળે, માર મુશળના આજે રે. ૩૬ા
લોક નિંદે તો નિંદવા રે દેજે, રાગ દંડે તો દંડાજે રે. ૩૬ા
સાત પાંચ સંત મળી રાંક રણછોડ, ગુણુલા ગોવિંદના ગાજે રે. ૩૬ા

રસિક

૧

દર્શન દેના પ્રાણુ-પિયારે ! નંદલાલ મેરે નૈનોંકે તારે ! ટેક
દીનાનાથ દયાલ સકલ ગુણ, નવલકિશોર સુંદર મુખવારે ! દર્શન
મનમોહન મન રુકત ના રોક્યો, દર્શનકી ચિત્ત ચાહ હમારે ! દર્શન
રસિક ખુશાલ મિલનકી આશા, નિશદિન સુમરન ધ્યાન હમારે ! દર્શન

રાઠો

૧

કોઈ સંત વીરલે જણિયું, બાઈ, એ વાતો છે ગ્રીણિયું. ટેક
મોટા કુહાડા કોઈ નવ કાપે, લોટું કાપે છીણિયું. બાઈ
વેળમાં તે ખાંડ વેરાણી, વીણી કાઢે કીડિયું. બાઈ

સૂતા મામમાં હાથી જૂલે, લાભ તોડે પે'લું વાણિયું. બાઈ
 મોટપમાં લેવાયા જાયે, તોયે કાંકરિયું એણિયું. બાઈ
 પાણીમાં તો દૂધ ભેળાણું, પાત્રી જશે હંસિયું. બાઈ
 ઝીણા થઈને સંત ચાલે, ધન્ય કમાયું તેણિયું. બાઈ
 ગુરુ-પ્રતાપે ભણે રાઠો, અમરાપુરમાં રહેણિયું. બાઈ

રામદાસ

૧

ના વિસારશે રે રૂડા હૃદિયામાંના રામ !
 હૃદિયામાંના રામ વહાલા, મન-માયાના વિશ્રામ ! ના
 હરતાં ને કરતાં ધંધો કરતાં રાખવું હરિમાં ધ્યાન !
 આ મુખે હરિના ગુણ ગાતાં, શું ખેસે છે દામ ? ના
 ચરણ આપ્યા ચાલવાને, સાંભળવાને કાન;
 નયન આપ્યાં હરિ નીરખવાને નીરખો સુંદર શ્યામ ! ના
 વારે વારે કહ્યું સમજાવી, આપણમાં એક બૂલ !
 મોંઘો આ મનુષાદેહ મળિયો, તક ના ખોશે અમૂલ ! ના
 સર્ગા સહોદર સુખનાં ખેલી, દુઃખમાં ન આવે કામ !
 થનાર હોય તે થયા જ કરશે, હૈયે રાખો હામ ! ના
 રામદાસ કહે, રામને બજતાં, ચિત્ત રાખો એક તાન !
 સદ્ગુરુ ચરણે શીશ સોંપતાં, ટળી જશે અભિમાન ! ના

રંગીનદાસ

૧

કેની આગળ કહું, અનુભવ મારો કેની આગળ કહું ?
 અજ્ઞાતીને વાત કહું. તો માંડો કહે છે સહ ! અનુભવ
 સર્વમાં હું સર્વેથી પર, કેને દેખાડી દઉં ? અનુભવ

નામ ન રૂપ અરૂપ છું આપે, શું દેખાડી દઉં ? અનુભવ
ચારે વાણીથી પર હું, પોતે તો વૈખરીમાં શું લઉં ? અનુભવ
વાદવિવાદનો ત્યાગ કરી હવે, મૌન ધરીને રઉં. અનુભવ
સદ્ગુરુ શરણુ રહી સીધ્યા, તે સમજી રહ્યા છે સહિ. અનુભવ

૨

જિસ રાહમેં ચલતે હૈં હમ, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! ટેક
નહીં ચંદ્ર-સૂર્ય-પ્રકાશ હૈ, નહીં અન્ય જ્યોતિ ઉગસ હૈ;
ચિન્માત્ર નિત્ય વિકાસ હૈ, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! જિસ
વહાં પુત્ર નહીં પ્યારા નહીં, વહાં મિત્ર નહીં દારા નહીં;
મન-ઈંદ્રિયા ચારા નહીં, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! જિસ
જિન આશ-ખ્યાસ ન મારી હૈ, મમતાકી ભૂખ ન ટારી હૈ;
અહંતાકું વહાં ભય ભારી હૈ, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! જિસ
વહાં કિસે નહીં દેખના, નહીં જુદિસે કધુ પેખના;
નિરાલંબ તત્ત્વ ઉલ્લેખના, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! જિસ
વહ રાહ ખાંડા-ધાર હૈ, જનકા દુનિયા પાર હૈ;
નટ દોરવત વ્યવહાર હૈ, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! જિસ
વિદ્વાન વહાં ભરમાતે હૈ, વહાં ભક્ત જન ભય ખાતે હૈ;
રાગી અધમ તન પાતે હૈ, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! જિસ
વહાં દશ્ય દાહક આગ હૈ, કરતા બડા બલિભાગ હૈ;
સ્વપ્રકાશ ચિદ્ધન આગ હૈ, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! જિસ
વહાં બ્રહ્મરસકા પાન હૈ, પાતે ગુરુ ભગવાન હૈ;
રંગીન શિરકા દાન હૈ, તુમ વહાં ન આ સકોગે ! જિસ

૩

મુક્તિ કદી નહિ થાય, જ્ઞાન વિના મુક્તિ કદી નહિ થાય;
ઠોટિ જન્મ વહો જાય, જ્ઞાન વિના મુક્તિ કદી નહિ થાય. જ્ઞાન
મુક્તિ નથી ઠોઈ દેશ કે દોક્ષત, ધન ખરચે ન પમાય;
કર્મતણું કળ જન્મ-મરણુ છે, કર્મ છૂટયેથી છુટાય. જ્ઞાન

જપ, તપ, યજ્ઞ, સમાધિ, તીરથ, સૌ કર્મથી કર્મ બંધાય;
 કર્મ-ઉપાસક સ્વર્ગ પમાડે, પુણ્ય ખવાયે પડાય. જ્ઞાન૦
 પાતક-નાશક તીર્થ વ્રતાદિક, નાશ પુણ્યનો થાય;
 પુણ્ય ભોગવતાં પાતક થાશે, રેંટ ફલવાય-ભરાય. જ્ઞાન૦
 પુણ્ય-પાપથી રહિત થયા વિણુ જન્મ-મરણ નવ જાણ;
 કર્મ-અકર્મ-વિકર્મ વિચારે, ગુણુ કર્મો સમજાય. જ્ઞાન૦
 કોણુ હું ? કર્મ કરતો કોણુથી ? સમજ પડેથી છુટાય;
 આપે અકર્તા, માને હું કર્તા, અજ્ઞાને અકળાય. જ્ઞાન૦
 સદ્ગુરુચરણે શીશ નમાવે, તો સૌ અજ્ઞાન કપાય;
 નિજ સ્વપ્નનાં બંધન સઘળાં જગ્યા વિણુ નવ જાય. જ્ઞાન૦
 તત્ત્વ-વિચારે ભવ-ભય છૂટે, રંગીન અનુભવ ગાય;
 થાય ન મુક્તિ જ્ઞાન વિના કદી, કોટિક જન્મ અથડાય. જ્ઞાન૦

લખમાળ

૧

આ ગૌરીના પુત્ર ગણેશ દેવને સમરું છ !
 એમને સમરે તો આપણાં સંકટ હરે રે;
 સાંભળજો સતજીગના સાધુ છ !
 હેરી ખૂડે-ખૂડે પાપ, સત્ ધરમ તરે છ !
 આખર જાતાં તો ગુરનાં વચન ફળે રે. સાંભળજો
 હે પાપ ને ધરમનો ઝગડો લાગ્યો છ;
 હેરી પાપની તો એડલી ખૂડવાને લાગી રે;
 અને ધરમની એડલી તો અદ્ધર તરે રે. સાંભળજો
 કુવાટે જશો તો તમને કાંટા રે વાગશે છ;
 અને વાટે જશો તો રૂડા સંત મળે રે. સાંભળજો
 આ ખારા રે સમુદરમેં મીઠી એક વીરડી છ;
 આ ભવ રે સાગરમાં રૂડા હીરલા મળે રે. સાંભળજો

હેરી સામે તે ઝરૂંખે આપણા સદ્ગુરુ ખેઠા જી;
એ ખરાં-ખોટાંની ધણી મારા ખખરું કરે રે. સાંભળજો.
હે પારકા ખિતરમાં તમે બીજા મત વાવે જી;
પારકાં તો સદા ય પરલે' થશે રે. સાંભળજો.
હે પારકાં તે સ્વરૂપ જોઈને, મન ના ડગાવીએ જી;
આ જતી આજી તો તમે હારી જશો રે. સાંભળજો.
દો ય કર જોડી દાસ લખમાળ જોડ્યા જી;
ગુરુનાં વચને ચેલો તરત તરે રે. સાંભળજો.

૨

જેને દીઠે મારાં નયણાં હરે, એા બાધયું, અમને એવા એવા સંત મજો. ટેક
ઉદરમાંથી એક છુંદ પડે, તે ભગતનું નામ ધરે;
નરક છોડાવીને ન્યારાં કરે, એ તો અમર લોક વરે. એા બાધયું.
ચાલતાં નર ધરતી ના દૂભવે, જીવ થકી તો ડરે;
શબ્દ વિવેકી શુદ્ધ સુલક્ષણા પૂછીને પાય ધરે. એા બાધયું.
ત્રિગુણ પૂતળી રયામ છે શન્યમાં, હોકારે ઘાટ ઘડે;
આ રે સંસારમાં સંત સોદાગી, તે ખેડા રે ભજન કરે. એા બાધયું.
કાયા વાડીનો ભમરલો તે, ભાઈ! સહેજે એાધું ધરે;
ગુરુજના શબ્દ અગાધ છે, ભાઈ! ખોળે તો ખખરું પડે. એા બાધયું.
વર્ષાઋતુનો જેમ પરપોટો, તે નીરમાં નીર થઈ ભજે;
લખમાના સ્વામીની સંગે રે રમતાં, સ્વામિનાં છુંદ હરે. એા બાધયું.

૩

ખાલો મને પાયો રે, સદ્ગુરુએ મારે કરુણા કરી;
આ દેહમાં દરશાયો રે, સરોસર આપે હરિ. ખાલો.
પહેલો ખાલો લખીરામનો, જીગતે પાયો જોઈ,
કુંચી બતાવી આ દેહ તણી, વહાલે કળા બતાવી કોઈ;
ત્રિકુટી તાળાં ખોલિયાં રે, ત્યારે સન્મુખ દેખ્યા સોઈ,
અને નગર બધું નિહાળ્યું રે, જોયું મેં તો જરી યે જરી. ખાલો.

ખીજે ખ્યાલે જીવિ વાપરી, ત્યારે ગેઠી સંતની છાંઈ,
 વેળાણી વિનતિ સુણી, દોડી આવ્યા ઝટ ત્યાંઈ;
 આ દેહમાં દરશાયા વહાલે, સન્મુખ સાચા સાંઈ,
 તેની લગની મને લાગી રે, જોયું મેં તો ધ્યાન ધરી. ખ્યાલો•
 ત્રીજે ખ્યાલે ત્રણ ગુણ પ્રગટયા, થયો પાંચ તત્ત્વ પ્રકાશ,
 શૂન્ય મંડળમાં વા'લો શ્યામ ગિરાજો, અલખ પુરુષ અવિનાશ;
 નવે ખંડમાં મારો નાથજી દેખું, મારે રવિ ઊગ્યાની આશ,
 એવી અગમ નિગમની અખરું રે, ગુરુએ મારે આપી ખરી. ખ્યાલો•
 ચોથે ખ્યાલે સાન કરી, મારો હરિથી ઝલાવ્યો હાથ,
 એકવીસ બ્રહ્માંડની ઉપરે રે, મારે ગુરુએ ખતાવી વાટ;
 એ વાટના નિશ્ચય થયા, ત્યારે તુડ્યા ત્રિભુવન-નાથ!
 એવી તો મારી ઉપરે રે, કેશવરાયે કરણા કરી. ખ્યાલો•
 પાંચમે ખ્યાલો પૂરણ થયો, ત્યારે ભેટયા શ્રી બ્રૂધરરાય!
 હૃદયે રવિ વખાણતાં, જોતાં રજની જાય;
 અખંડ ધારા મેહુલા વરસે, અને ગેખી ગર્જના થાય,
 એવાં સમાધિનાં સરવડાં રે ઝરમર ઝરમર નૂર તો ઝરે. ખ્યાલો•
 છઠે ખ્યાલે શ્રી સદ્ગુરુ મળ્યા, અને પૂરણ પામી ધામ,
 ઘણા દિવસથી દૂંઢતી 'તી તે ગુરુએ ખતાવ્યું ગામ;
 શ્રી રામદાસ પ્રતાપે લખીરામજીએ વહાલાનો જોયો વિશ્રામ;
 હવે ગુરુચરણમાં રાખો રે, થાક્યો છું ફેરા ઘણા તો ફરી. ખ્યાલો•

૪

શૂન્ય શિખરપર સદ્ગુરુ હે, અનલે' નોખત અધર જરે. ટેક
 નાભિ-કમળમે' નાથ નિરંજન, નૂરત-સૂરતે અસમાન ચડે;
 કેવળ નામકા કરો પિછાના, જરા કરમ તુએ નહિ અડે. શૂન્ય•
 તખત વેરા માન સરોવર, અગમ વસતા ઉવાં મલે;
 ફશમે દારકા દેખો તમાસા, જલ જલ જ્યોત અખંડ જલે. શૂન્ય•

ખોજ કરો દલ બીતર ઘટમાં, જમીં અસમાન જ એક ઘડે;
પાંચ તત્ત્વકા બન્યા પૂતળા, મેરમ સદ્ગુરુ માંહી મળે. શન્ય૦
બાળક હો બંદગી કરી લે, સંત-ચરણમાં સાન મીલે;
અમર પુરુષકું યાદ કરી લે, જનમ-મરણકા ભેદ ટળે. શન્ય૦
ગુરુમુખ કોઈ ગોતી લેના, નર નૂગરાને નહિ જ જડે;
દોઈ કર જોડી લખમો બોધ્યા, ખોજ કરો તો ખબર પડે. શન્ય૦

૫

સચરાચરમાં જેને સદ્ગુરુ મળિયા, હાં! હાલ મસ્તાના નહિ અટકે!
આડે પહોરના ભરે અજપા, તો ખરી વાત દિલમાં ખટકે! સ૦
રણુંકાર જોઈ જોણે રમત માંડી, હાં! ગગન ગોળીઓ ગટકે!
વચન સ્વરૂપી વાગ્દેવે વાગે! અલખ-નૂરી જન ત્યાં રટકે! સ૦
અગમ-નિગમમાં મારે ગુલાંટાં, હાં! હરિસ પીતાં નહિ અટકે;
એવા સ્વરૂપી જાય સભામાં, તો મેરામણમાં એ મટકે! સ૦
નૂર દોર પર નટવા ખેલે, હાં! સુરતા મેલી નહિ સટકે;
ભજન સાંભળી કરે ભડાકા, વચન વિવેકી નહિ વટકે! સ૦
સળંગ સૂતર મારો સદ્ગુરુ જાણી, હાં! રાત-દિવસ એને રટવે;
કહે લખમણદાસ કર મન સાચા, તો પવન સ્વરૂપી પ્રગટ છે! સ૦

૬

સદ્ગુરુ મળિયા મારા સંશય ટળિયા,
મારી ભે' ને બ્રમણાયું ભાંગી જી, હો રે હો ભાંગી જી! સદ્ગુરુ
હું તો મભરુ રે બાળા કાંઈ નવ જાણું,
મારી સુરતા સાહેબ શું લાગી જી, હો રે હો લાગી જી! સદ્ગુરુ
ખીજળી બંધૂકડી ને પ્રેમના પલીતા,
અમને જ્ઞાનની ગોળિયું લાગી જી, હો રે હો લાગી જી! સદ્ગુરુ
નાભિ-કમળસે સંતો નાવ ચલત હૈ!
ત્યાં ઝળહળ જ્યોત્સું જાગી જી, હો રે હો જાગી જી! સદ્ગુરુ

થરા હશે રે તે તો સન્મુખ રહેશે,
 ઓઢ્યા કાયર જશે ભાગી જી, હો રે હો ભાગી જી ! સદ્ગુરુ
 કહે લખમેજી સંતો કરમણીને ચરણે,
 અમને સંત મળ્યા છે સોહાગી જી, હો રે સોહાગી જી ! સદ્ગુરુ

લાખા લોચણ

૧

જી રે લાખા ! પ્રથમ સદ્ગુરુજીના પાય પૃછને જી હો જી;
 તમે મનવાંછિત ફળ માગો રે હાં !
 જી રે લાખા ! હાણુ ને લાભ તમે મેલી દીયોને જી હો જી;
 અને મોહ-નિદ્રાથી જાગો રે હાં !
 જી રે લાખા ! માન મેલી ગુરુને ચરણે નમીએ જી હો જી;
 અને મન ગુરુને અર્પો રે હાં !
 જી રે લાખા ! હરિને જાણવાનો એક જ મારગ છે હો જી;
 એતું છે તે એને લઈ સોંપો રે હાં !
 જી રે લાખા ! અનમે' ભક્તિની ઇચ્છા કરો, તો જી હો જી;
 તમે સદ્ગુરુને શીશ નમાવો રે હાં !
 જી રે લાખા ! માંડ કરીને મનુષ્યાદેહ મળિયો જી હો જી;
 ફરી અવર નહિ આવે આવો રે હાં !
 જી રે લાખા ! મન-કર્મ-વચને કરી સદ્ગુરુને સેવો જી હો જી;
 પ્રેમ-ભક્તિ અનુભવ લેવો રે હાં !
 જી રે લાખા ! શેઠખાની ચેલી સતી લોચણુ બોધ્યાં જી હો જી;
 માથે ધારો સદ્ગુરુ દેવ પૂરા રે હાં !

૨

જી રે લાખા ! સદ્ગુરુના પદનો ઠોઈ પાર ન પામે જી હો જી;
 જેને શિવ-ઉમિયાજી વખાણે રે હાં !

૭ રે લાખા! મોટા મોટા મુનિ જેની આશા કરે છે ૭ હો ૭;
 તે પદ અનુભવે ઉરમાં આવે રે હાં!
 ૭ રે લાખા! બ્રહ્માના પુત્ર સનકાદિક જેવા ૭ હો ૭;
 તેણે હંસને ગુરુ કીધો રે હાં!
 ૭ રે લાખા! હંસના મુખેથી ઉપદેશ લઈને ૭ હો ૭;
 એણે મુક્તિનો મારગ લીધો રે હાં!
 ૭ રે લાખા! શરવીર થઈને જે વચને ચાલે ૭ હો ૭;
 તે તો સદ્ગુરુનો મહિમા જાણે રે હાં!
 ૭ રે લાખા! માન અંતરમાંથી મેલી કરીને ૭ હો ૭;
 અને વચન પ્રમાણે વરતે રે હાં!
 ૭ રે લાખા! એવા અધિકારી જેને આવરણ ના'વે ૭ હો ૭;
 એ તો રહેણી-કહેણીના પૂરા રે હાં!
 ૭ રે લાખા! શેલર્પીની ચેલી સતી લોચણ બોધ્યાં ૭ હો ૭;
 તેને સદ્ગુરુ વચન સમજાવે રે હાં!

૩

૭ રે લાખા! મૂળ રે વચનનો મહિમા જાહુ મોટો ૭ હો ૭;
 એને સંત જ વીરજ્ઞા જાણે રે હાં!
 ૭ રે લાખા! વચન થકી જે કોઈ હોય અધૂરા ૭ હો ૭;
 તે તો પ્રેમરસને શું પિછાને રે હાં?
 ૭ રે લાખા! વચન થકી તો બ્રહ્માએ સૃષ્ટિ રચાવી ૭ હો ૭;
 એ વચનથી પૃથ્વી ઠેરાણી રે હાં!
 ૭ રે લાખા! ચૌદ લોકમાં એક વચન રમે છે ૭ હો ૭;
 તેને જાણે પુરુષ પુરાણી રે હાં!
 ૭ રે લાખા! એ રે વચનની જેને પ્રતીતિ આવે ૭ હો ૭;
 એ તો કદી ચોરાશીમાં ના'વે રે હાં!
 ૭ રે લાખા! વચનના બરોંસે જે કોઈ વરતે ૭ હો ૭;
 એની સુરતા શ્રવ્યમાં સમાયે રે હાં!

૭ રે લાખા ! એ રે વચન મજે શિરને સાટે ૭ હો ૭;
 એ તો ઓછા માણસને ના કહેવું રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! સદ્ગુરુ આગળ શીશ નમાવી ૭ હો ૭;
 એના હુકમમાં હમેશાં રહેવું રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! આદિ અનાદિમાં વચન છે મોટું ૭ હો ૭;
 એને જાણે વિવેકી જન પૂરા રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! શેઠપાંની ચેલી સતી લોચણ બોલ્યાં ૭ હો ૭;
 જેને નયને વસે છે નૂરાં રે હાં !

૪

૭ રે લાખા ! હરિ-ગુરુ-સંતને તમે એકરૂપ જાણો ૭ હો ૭;
 એમાં જુદાપણું ઉરમાં નવ આણો રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! ગુરુમાં હરિ-હરિમાં ગુરુ એકમેક છે હો ૭;
 એમ એક જાણી રસ માણો રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! ગુરુના વિષે કદી અભાવ ના લાવો ૭ હો ૭;
 એ છે સમજણ મોટી રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! જ્યાં લગી ગુરુમાં વરણબેદ ભાજો ૭ હો ૭;
 ત્યાં લગી વાતું છે ખોટી રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! ગુરુને ગોવિંદ કદી નથી જુદા ૭ હો ૭;
 એવો ભરોસો ઉરમાં આવે રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! મૂળ રે વચનનાં એ છે અધિકારી ૭ હો ૭;
 એને ખચિત ભજન દિલમાં ભાવે રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! ગુરુચરણના જે છે વિશ્વાસી ૭ હો ૭;
 તે તો રહેણી-કહેણીના ખાસા રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! શેઠપાંની ચેલી સતી લોચણ બોલ્યાં ૭ હો ૭;
 એ તો કદી પડે નહિ પાછા રે હાં !

૫

૭ રે લાખા ! અહમાં બળવું હોય તો હેત વધારે ૭ હો ૭;
 અને મનના પ્રપંચને મેલો રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! નૂરત-સૂરતથી કરી લ્યોને મેળા ૭ હો ૭;
 અને ફળની ઇચ્છાને ત્યાગો રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! તરણા બરોબર આ જગતની માયા છે હો ૭;
 એને જાણીને મનથી જૂડી રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! કાળને ઝપાટે એ તો ઝડપાઈ જશે ૭ હો ૭;
 ત્યારે જીવડો તે જશે ભરી રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! જગીને જોશો તો તમને ઈશ્વર મળશે ૭ હો ૭;
 ત્યારે તો મનની બ્રાંતિ ભાંગી પડશે રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! સંકલ્પ-વિકલ્પની ગાંઠું બંધાણી ૭ હો ૭;
 એ તો ગુરુવચનથી ગળશે રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! હાર ન પામો તમે હિંમત રાખો ૭ હો ૭;
 અને ગુરુવચન રસ ચાખો રે હાં !
 ૭ રે લાખા ! શેત્રધીની ચેલી સતી લોયણ બોલ્યાં ૭ હો ૭;
 તમે વચન સમજીને સુખ માણો રે હાં !

૬

૭ રે રાણી ! મૂળ વાસના જેની અહમાં બળી છે ૭ હો ૭;
 એનું નામ જીવન્મુક્ત ભોગી રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! સંકલ્પ-વિકલ્પ જેના સમાઈ ગયા છે ૭ હો ૭;
 એ તો પોતે અહરસ ભોગી રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! કેવળ અબ્યાસી પરિપૂરણ પોતે ૭ હો ૭;
 આઠે પહોર સમાધિમાં રહેવે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! ચિત્ત સંવેદન જેનું સમાઈ ગયું છે ૭ હો ૭;
 એ તો અક્ષરાતીત કહાવે રે હાં !

૭ રે રાણી ! વાદવિવાઃ જોનો મટી ગયો છે ૭ હો ૭;
 એ તો પૂરણુ બ્રહ્મ છે પોતે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! અનહદ ઘરમાં જોની સુરતા રમે છે ૭ હો ૭;
 એ કળા નવ જડે જોતે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! તેત્રીસ દેવ તેનાં ચરણમાં લોટે ૭ હો ૭;
 અષ્ટ સિદ્ધિ છે એની દાસી રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! અખંડ અનાદિ અજન્મા છે પોતે ૭ હો ૭;
 તેણે તોડી માયાની ફાંસી રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! જે ઘરથી અગ્નણુ હનો તે ઘર આવ્યો ૭ હો ૭;
 ત્યારે ભવનો ફેરો ફાવ્યો રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! શેઠપીની ચેકી સતી લોચણુ બોધ્યાં ૭ હો ૭;
 ત્યારે વ્યાપમાં આપ સમાયો રે હાં !

૭

૭ રે રાણી ! શુદ્ધ સ્વરૂપમાં જોનું લક્ષ લાગ્યું ૭ હો ૭;
 તેને કેવળ પદ દષ્ટિએ આવે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! તત્ પદ ત્વં પદ મેલી કરીને ૭ હો ૭;
 એ તો અસિ પદમાં સુરતા સમાવે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! ધ્યાતા-ધ્યાન-ધ્યેયની ત્રિપુટી જ્યાં ન મળે ૭ હો ૭;
 તે તો અખંડ ધ્યાની કહાવે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! ૭વ-ઈશ્વરની જે બ્રાંતિને ભાંગે ૭ હો ૭;
 તેને લોક પરલોક નજરે ના'વે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! અસલ યોગની જેણે જુક્તિને જાણી ૭ હો ૭;
 એને સાક્ષાત્કાર બની આવે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! પરા, પરચંતી, મધ્યમા ને વૈખરી વાણી ૭ હો ૭;
 એ ચારેથી જુદો કહાવે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ કારણ-મહાકારણ સમાવે ૭ હો ૭;
 એક આત્મા અભેદ નજરે આવે રે હાં !

૭ રે રાણી ! અખંડ સુખમાં અલમરત ફરે છે ૭ હો ૭;
 ત્યાં દ્વૈતપણું અંતર નવ આવે રે હાં !
 ૭ રે રાણી ! શેઠપીની ચેલી સતી લોચણ બોધ્યાં ૭ હો ૭;
 એ તો વ્યાપમાં આપ સમાવે રે હાં !

લાલદાસ૭

૧

જેને ઇચ્છા હોય રે હરિ મળવા તણી રે, તે તો સેવો સદ્ગુરુ સાધુ ચરણ;
 ચરણ પ્રતાપે રે સંત સંગત મળે રે, ત્યારે તો ટળે રે જન્મમરણ.
 ગુરુ ગોવિંદ વચ્ચે રે ભેદ નવ આણવો રે, ગુરુ ગોવિંદ ગોવિંદ ગુરુ એક;
 અગ્નિ ને અર્ક રે આખર એ નહિ રે, એણી રીતે જાણી લેવો રે વિવેક.
 સંત-સદ્ગુરુને રે જરાખર જાણિયે રે, ખરે દિલે સાધુની કરવી સેવ;
 કૃત્ય તો તેનાં રે સામે જોવું નહિ રે, મનસા શુદ્ધ માની લેવા ગુરદેવ.
 જાંચ કે નીચ રે ગુરુને નવ જાણિયે રે, અવણું હોય તો યે કરવી સેવ;
 આઘ પૂર્વની રે વાત મને સાંભળી રે, નારદે ઢીમર કર્યા ગુરદેવ.
 સાધુ સંગ વિના રે અર્થ સરે નહિ રે, સંતની સંગત કરજો જોઈ;
 સંત પ્રતાપે રે પરમાત્મા મળે રે, તેથી કાળ કર્મ નડે નહિ કોઈ.
 આપે જ્ઞાન કથે રે શુદ્ધ આવે નહિ રે, પર જ્ઞાન વિના પડે નહિ ખૂજ;
 ગુરુગમ પાપી રે પાર પાવે નહિ રે, તે વિના કો' કાળે ન આવે રે સૂઝ.
 સાધુસંગ વિના રે સંત ન નીપજે રે, આગે સંત થયા તે સંતપ્રતાપ;
 સતસંગ પાપી રે પાર આવે નહિ રે, ગુરુગમ વિના ઓળખે નહિ આપ.
 સાધુની તો સંગે રે મીરાંતે મોહન મળ્યા રે, વિખ ફીટી નેથયું અમૃત;
 પ્રથમ હરિ પૂજે રે સાધુ સેવ્યા વિના રે, તેની મારો વહાલો ન કરે સૂત.
 સાધુને તો નિંદે રે વંદે મારા નાથને રે, તેની મારો વહાલો ન માને સેવ;
 બ્રૂધરને છોડી રે સાધુને સેવશે રે, તેની હરિ પૂજા ન માને તતખેવ.
 ધન્ય ધન્ય તેને રે સાધુની સેવા કરે રે, ખરે ચિત્તે રાખીને રે ઉદ્ધાસ;
 હરિ હરિજન રે એક જ જાણિયે રે, સદ્ગુરુ સેવો કહે લાલદાસ.

૨

તમે અલખ અરૂપી દેવ, મેં દાસ કહાવું રે;
 એક લીલા તે અગમ અપાર, પ્રેમે ગાડું રે. તમે
 ત્યાં તો પ્રેમતણી અનંત વર્ષા વરસે રે;
 કંઈ હોયે અમારાં અંગ સોજન પરસે રે. તમે
 એક લીલા તે અદ્ભુત આઠ અંગમાં દેખાડે રે;
 પછી કાલિંગાનો વાસ ત્યાં થકી કહાડે રે. તમે
 એ તો કહેતાં ના'વે પાર અપરંપરા રે;
 ત્યાં તો કોઈજ વીરલા દેવ જનનહારા રે. તમે
 મધ્યે અલખ ગિરાજે આપ સદા યે સોઈ રે;
 ત્યાં તો ઋષિ મુનિ ને દેવ ન પડોયે કોઈ રે. તમે
 એ તો પિંડ બ્રહ્માંડથી દૂર ખ્યાત જતાવે રે;
 ત્યાં તો ચાંદો ને સૂરજ દો ય દર્શન ના પાવે રે. તમે
 એ તો બાવન અક્ષરથી પાર પારથી ન્યારા રે;
 લાલદાસ કહે ત્યાં વાસ સદા ય હમારા રે. તમે

૩

ભાવનો બૂખ્યો બૂધરો, ભાવે હોય તે લાવો;
 કાચી ભાજી આરોગશે, તેનું દુઃખ નહિ કે દાવો. ભાવનો
 ભાજી માટે રાજી થયા, મેવા મેલ્યા અધૂરા;
 વિદુરજી પર કિરપા કરી, એવા પ્રીતિના પૂરા. ભાવનો
 તાંદુલા માટે દાસનાં દારિદ્ર્ય રે ભાગ્યાં;
 સુદામા ઉપર કિરપા કરી ન્યારે ભાગ્ય રે જગ્યાં. ભાવનો
 ઋષિ આરોગ્યાં દારીનાં, દુઃખ નજરે ન આણ્યાં;
 કરમાયાઈ ઉપર કિરપા કરી, ચૌદ લોકમાં જણ્યાં. ભાવનો
 બોરાં આરોગ્યાં નારનાં, એનાં કારજ સાધ્યાં;
 દેવતાઓને દૂભવી એનાં માન વધાર્યાં. ભાવનો

વિખ આરોગ્યાં નારનાં, રાયનાં માન ગાળ્યાં;
 મીરાંઆઈ ઉપર કિરપા કરી દુઃખ દોહલાં ટાળ્યાં. ભાવનો
 કહે લાલદાસ, એ જોગિયો મારે અંગ રે વસિયો;
 હેત સંતનકો જોઈ ને ઘણો અંતર હસિયો. ભાવનો

૪

મૂળ મહેલમાં ગણપતિ સમરું, પૂજે પરસન થાય!
 જ્ઞાનતણા ઘોડા શણગારું, તો ચડે નિરંજન રાય;
 ઘટમાં આતમરામ જગાય! કુષુદ્ધિને કાઢો તો સુખ થાય. ઘટમાં
 શીલ-સંતોષે જ્યારે શન્ય-ગઢ ચઢિયા, સત્ સમશેર ખગાય;
 કામ ક્રોધકું પકડ યાંધ કર, જેમ ખરી કસણી કસાય. ઘટમાં
 તેજ તોપ ઔર હરદમ દારુ ગોળા શબ્દ લગાય;
 મોહ ભરમકા ભાંગો મોરચા, જિતકર થાણુ થપાય. ઘટમાં
 આપુ રે મીટે ને સંશય છૂટે, શરા સાય કમાય;
 હુકમી ચાકર હજૂરી હાજર, અમરપટા ત્રિખવાય. ઘટમાં
 હરિકા બંદા છોડી દે કંદા, પડોંચે પરસન થાય;
 નિરાધાર પ્રભુ અંતર્યામી! વાકો શીશ નમાય. ઘટમાં
 દયા-મહેર મેરે સદ્ગુરુ કીની, જે કોઈ ખાંતે ધાય;
 લાલ કહે મેં કછુ ન જનું, રવિ-ભાણુ-કબીરે ગાય. ઘટમાં

૫

રામ શબ્દની માળા જપો, તો પ્રાણી છૂટે જનમ-જંનળા,
 સદ્ગુરુ રામ શબ્દની માળા છ!
 કરી લેને કૂંચી જ્ઞાનકેરી, તો ખૂલે વજ્રમય તાળાં છ;
 એ રે તાળાંને તમે દૂર કરો તો, ભાઈ, ઘટ બીતર અજવાળાં. સદ્ગુરુ
 આ ઘટ બીતર, પરગટ ગંગા, તો કોણુ કરે પથરા પાળા છ?
 એ રે ગંગામાં તમે નહાવ અખંડા, મત નહાવ નદિયો-નાળાં. સદ્ગુરુ
 આ ઘટ બીતર શુદ્ધિ સમંદર, તેમાં તે નવ નેજળાં છ;
 એ રે સાયરમાં હીરા, ને માણુક ખોજે ખોજનહારા. સદ્ગુરુ

હરિ સમરો તો પાતક પ્રજળે, સંતન કરી લ્યોને ચારા જ;
લાલદાસ સદ્ગુરુને વચને, નિર્ગુણ પંથ નિધારા. સદ્ગુરુ

૬

હરિ! મારે મંદિરે પધારજો! મોહન મોરલીવાળા રે;
આવો રે દિવસ ક્યારે આવશે? હરિ! મુખે કહેતા તે જાવ રે! હરિ
સૂનાં બવન, સ્વામી! તમ વિના, પિંડ છોડી પ્રાણુ જાય રે;
તે ગતિ થઈ આ અમ તણી, વેગે પધારો વૈકુંઠરાય રે! હરિ
પ્રેમ-પારસ મારા હાથમાં, હરિ મુખે માગીને લેતા રે;
આણી રે શેરી ને આણી વાટડી, વા'લોજ કાંઈ કાંઈ કહેતા રે! હરિ
વહાણ કરીને પધારજો, જ્યાં હોય ભક્તિ ને ભાવ રે!
લાલિયા રંકને હેન ઘણું, હરિ મારા! દર્શનનો લ્હાવ રે! હરિ

વિશ્રામ

૧

આજ મોહે આનંદ અહ્લુત આપા! સદ્ગુરુને ભેદ બતાયા. ટેક
સોહં અજપા જપ જપાયા, સુરતા શન્ય ધર લાયા;
છંગલા, પિંગલા કે મધ્યમે આસન, સુખમય ધ્યાન લગાયા. આજ
રણકારમે ચિત્ત બઢાયા, ત્રિકુટી તાર સંધાયા;
ભમર ગુફામે ભમર ગુંજન હે, અનહદ નાદ સુનાયા. આજ
શ્યામ, સુદેહ, લાલ રંગ નીલા, પીલા રંગ પરખાયા;
યે સખ પાંચ તત્ત્વકે ગુણ હેં, હિસ પર આતમ પાયા. આજ
બાહિર-ભીતર સખ ઘટ દેખા, દ્વિતીયા ભેદ મિટાયા;
કહે વિશ્રામ બયા મન મગના, પ્રેમ ચરણ ગુણ ગાયા. આજ

૨

પ્રેમે હીયા પરવાના, અળ મન મગન બયા મસ્તાના. ટેક
શીત્ર-સમશેરુ, છુદ્ધિકા બખ્તર, ધીરપ ઢાલ ધરાના;
ક્રિયા-કટાર કમર પર બાંધી, ગગન ચઝા ગુલતાના. અળ

અધર તખ્ત પર આસન કીના, નૂરત-સૂરત નિશાના;
અનહદ ધૂત અખડિત ખાજે, ઝિલમિલ ન્યોત દરસાના. અખ૦
અહોનિશ ખેલે આતમદર્શી, હોવે બ્રહ્મ સમાના;
બાહિર-બીતર સખ ઘટ વ્યાપક, અલખ પુરુષ ઓલખાના. અખ૦
સન્મુખ સદ્ગુરુ હૈ સચરાચર, નયન કમલ નિરખાના;
હૃદે વિશ્રામ પ્રેમકા ખાલક, સંતચરન સુખધ્યાના. અખ૦

૩

સાધો ! દેખ અદ્ધર ઝણકારા, જાકા બેદ વેદસે ન્યારા ! ટેક
સદ્ગુરુ મળિયા ને શબ્દ સુણાયા, તંત મળ્યા એકતારા !
હરંદમ ધ્યાન લગા હરિધ્યાને ! ખુલ્લ ગયા અગમદ્વારા. સાધો૦
શન્ય-શિખર પર ધ્યાન લગાયા, સોઈ શબ્દમેં પ્યારા;
ઝળહળ ન્યોતિ નિશદિન ઝળકે સાહેબકે દરબારા. સાધો૦
નૂરતે-સૂરતે નીરખે જોગી ! સોઈ સદ્ગુરુકા પ્યારા;
ગુરુ-ગમ વિના ખોજ ન પાવે ! નૂગરા હોત ખુવારા. સાધો૦
કહે વિશ્રામ નૈનસે નીરખ્યા, સદ્ગુરુ પ્રેમ હમારા;
સેવક જાણી ચરણમાં રાખો ! દર્શ દીયો દીઠારા. સાધો૦

લાધા

૧

પરમ ગુરુને ગોવિંદ કરી જાણો, બિનભાવ હૃદે નવ આણો;
પૂજે પરસન થાય છે પાંણો, તો બોલનહારાને જાણોને રે જ.
બોલતા પુરુષની ખૂજવી વાણી, સમસ્યામાં સંત બતાવે નિશાની;
પલમેં પરખાવે પુરુષ પુરાણી, તો તન-મન તેને સોંપીએ રે જ.
ઘટ બીતર એક જડી છે મેડી, સુરતા નીસરણીએ ગુરુગમે ચડી;
લાલચ મૂકીને લાલ શું લડી, તો તરવેણીના તીરમાં રે જ.

ગગન-ગુફામાં તો ગુરુ છે એકા, સોહં શબ્દ એકે છે મીઠા;
 હસમે દ્વારે રવે પરબ્રહ્મને દીઠા, તો જાત્ય જડી જીવ શિવ થયો રે જી.
 જીવતાણું ગુરુ જોખમ ટાળે, ખટ ચક્ર વેધી ચડાવે ગુરુ માળે;
 ત્રિવિધ તાપ આ તનના ટાળે, તો બળાવે સાતમી ભોમી રે જી.
 રવિ-શશિ વિના રે વાયુ છે વાણુ, નિરભે નાણાનું બિંદુયું છે ખાનું;
 ધનવંતા પ્રભુને શું રે વખાણું, તો જો રે જોઈએ તે વા'લા વડે રે જી.
 સ્થાવર જંગમ વ્યાપક વા'લો, હામ નથી રે આણું એક દાલો;
 પાંચ પચીસ પ્રકૃતિને વારો, તો વા'લો નથી વેગળા રે જી.
 ઘટ ભીતર ઘર જડિયું છે મારું, બિગ્ગે અર્ક ને ટણું રે અંધારું;
 પુરુષ શિવજીને શું રે વખાણું, તો અણુજીતો લાઘો આચરે રે જી.

વિષ્ણુદાસ

૧

કહાંસે આપા કહાં જાયગા, ખોજ કરો અગલે ધરકી;
 સદ્ગુરુ મીલે તો સાન બતાવે, ખોલ દેવે અંતર ખટકી. કહાંસે
 છાપ તિલક ધરે માળા મુદ્રા, તીરથ વ્રત મરે ભટકી;
 ગાવે બ્રહ્મવે, લોક રિઝાવે, ખખર નહિ અપને ઘટકી. કહાંસે
 બાહર બગ-ધ્યાની હો એકે, અંતર સૂરત ચલી ચટકી;
 ઉપર બંદા ભીતર ગંદા, મન મેલા મછલી ગટકી. કહાંસે
 કાજ કુરાન કિતાબ વખાને, જીવ જીભે કરે જટકી;
 હરદમકી હિકમત નવ ખૂજે, પકડ મુરઘીકું પટકી. કહાંસે
 હિંદુ તુરકાં દોતું ભૂલે, ખટપટ ટળી નહીં ખટકી;
 જોગી જંગમ શેખ સંન્યાસી, લાલચ માંહી રહ્યા લટકી. કહાંસે
 બિના સમજ સખ જ્યાં ત્યાં દોડે, ચેતનકી ન લહે ચટકી;
 વિષ્ણુદાસ બેહદકે વાસી, આવરણમે ન રહે અટકી. કહાંસે

શીતળ

૧

આ'ના ઠેરી લગ્ન રે ! ગુરુ તમે રાખજો રે ॥
મારે નથી તમ વિણ કાઠની આશ. આ'નાં
કામ ને ક્રોધ રે મોહ-મમતા ઘણી રે ॥
તેણે કરી શાંતિ ન પામે આ ॥૧. આ'નાં
લાલચે લપટાયો રે, લોભે લેવાઈ રહ્યો રે ॥
અને આશા-વેલી વાધી છે રે અપાર. આ'નાં
તૃષ્ણા વધે છે રે, કલ્પના તો બહુ થઈ રે ॥
અચાનક આની જો પડેંચશે કાળ ! આ'નાં
આ'નુ-બિરદ જાણી રે સેવકને સંભાળજો રે;
જોશે નહિ અવગુણ મારા લગાર. આ'નાં
શીતળના સ્વામી રે હરિ-ગુરુ લાલ છે રે;
રાત-દિવસ ગુરુ હરદમ લેજો સંભાળ ! આ'નાં

શંકર ભગત

૧

જુઓ જગજાંઘનની જેલ ॥
જગજાંઘનની જેલ, એને તોડવી મુશ્કેલ. જુઓ
પ્રેમદા પૈસો—એ બેડિયું, પગમાં જડેલ ॥
સંતાનરૂપી હાથે કડિયું, ભીંચીને ભીંડેલ. જુઓ
કાળ, ક્રોધ, મોહ ને મમતા, તેમાં તો રહેલ ॥
અજ્ઞાનરૂપી જેલર આડો, આડે પડોર બિભેલ. જુઓ
વૈભવરૂપી કિલ્લો વાંકો, દ્વાર મોહનાં દીધેલ ॥
તૃષ્ણારૂપી તાળાં જખરાં, આશાથી જડેલ. જુઓ

એ રે જેલને તોડવા કાંઈ, મોટા મોટા મથેલ છ;
 પરાશર ઋષિ ભાગિયા, જેને પાછળથી પકડેલ. જીઓ
 એ રે જેલને તોડવી, એ તો ખરાખરીનો ખેલ છ;
 દાસ શંકરને ગુરુ-પ્રતાપે ખેલ થઈ રહ્યો સે'લ! જીઓ

૨

પરમ સુધારસ પાન, કિયો જિન પરમ સુધારસ પાન રે;
 તાકી છાક રહત નહીં છાની, મહાસુખમેં મરતાન રે. પરમ
 અનુભવ લે'ર લગી મન જાકે, છૂટો તન-અભિમાન રે;
 સહજ સમાધિ અખંડિત તાકે, દષ્ટિ સર્વ સમાન રે. પરમ
 મહારસ મોદ મુદિત મતિ જાકી, કઅણ ન હોત કૃપન રે;
 સુરપતિ રંક સરીખા તહીં ભાસત, કાયા કીટપુરી જન રે. પરમ
 અદ્ભુત આત્માવેત તે જૂજત, વેદ ન શકત બખાન રે;
 પૂરણ પુણ્ય કૃપા મિલ આઈ, દીયો ફલ અવસાન રે. પરમ
 દદ વૈરાગ્ય ઉપરતિ સંવિત, તીનોં એક મિલાન રે;
 શાંમ મીલે પૂરણ સુખ પાવે, શંકર ભાગ્ય પ્રમાન રે. પરમ

૩

હંસા! નેણાં કેરને નાભિ હસે, જેતાં દર્શનથી દુઃખ જાય;
 દુર્લભ એવા સંત છે. ટેક
 હંસા! ભમરી જેવી જેની ભાવના, કરી પોતાના રૂપ રાજ થાય. દુર્લભ
 હંસા! વાણી જેની છે અમૃત જેવી, પીતાં આવે અમીના ઓડકાર. દુર્લભ
 હંસા! નિર્મળતા જેના નયનમાં, દોષદષ્ટિ નવ હૈયે લગાર. દુર્લભ
 હંસા! અહ્મરૂપ ભાળે અહ્માડને, જેની વૃત્તિ અખંડ અહ્માકાર. દુર્લભ
 હંસા! દાસ શંકરની વિનતિ, જેની મહેર થતાં બેડો પાર. દુર્લભ

૪

હંસા! ગર્હ'તી ગુરજના દેશમાં, જ્યાં છે ઝળહળ જ્યોત પ્રકાશ;
 અગમ ઘેર જઈ ચડી. ટેક
 હંસા! અલખને જેતાં થઈ આંધળી, તૂટ્યા જન્મ-મરણના પાસ. અગમ

હંસા! પાંગળી થતાં પર્વત ચડી, બહેરી થાતાં સૂણ્યા અનહદ નાદ. અગમ૦
 હંસા! પાપ વિના મેરુ તોળિયા, જીભ વિના તે ચાખ્યા સ્વાદ. અગમ૦
 હંસા! ‘હું ને મારું’ના હવન કર્યા, હવે થઈ રહી હૈયામાં હાશ. અગમ૦
 હંસા! મરત હું શિવ સ્વરૂપમાં, હવે કહોને કોની હોય આશ? અગમ૦

સત્તારશા

૧

એવી પ્યાલી પીધી મેં તો, મારા સદ્ગુરુના હાથે રે;
 પીતાં મારે પ્રીત બંધાણી, મારા પ્રીતમની સંગાથે રે. એવી૦
 પ્રેમતણી લાગી છે અગ્નિ, એ તો પ્રકટી હાડે હાડે રે;
 અણુસમજી અજ્ઞાની મુજને ગાંડી ગણીને કહાડે રે. એવી૦
 પ્રેમે સદ્ગુરુ મુજને મળિયા, મારો સદ્ગુણ થયો જન્મમારો રે;
 હું ગાંડી કે દુનિયા ગાંડી? જ્ઞાની આપ વિચારો રે. એવી૦
 સ્વામીના તો સુખને, બેની, પરણેલી સ્ત્રી બળે રે;
 શું સમજે કુંવારી કન્યા? એ તો પિયરિયું જ વખાણે રે. એવી૦
 દાસ સત્તાર સદ્ગુરુ પરતાપે, પરણી મોજે માણે રે;
 બેવું હોય પિયનું સુખ, તો પરણો વચન પરમાણે રે. એવી૦

૨

દેહ-દેવલમેં દેવ ગિરાજે, મેં દરશનકો બવું જ રે. ટેક
 દર્શનકો બવું ને દેવ મનાવું, દર્શન કરું તો બોજન પાઉં;
 શીશ ચરણમેં નમાઉં જ રે. દેહ૦
 દયા, ધરમકો સંગ લે બવું, પ્રેમકે પુષ્પ પિયાકો ચડાઉં;
 નિર્મલ જલસે નાંઉં જ રે. દેહ૦
 પાંચ પચીસકો બસ કર રાખું, પિયુ પિયુ નિત્ય પ્રેમસે ભાખું;
 જ્ઞાન-ગુરુકો જગાવું જ રે. દેહ૦
 નાભિ-કમલસે ચલકર બાઉં, સુખમ્બુપુરમેં સેજ ગિઠાઉં;
 અનહદ નાદ બજાઉં જ રે, દેહ૦

અસ્તીકો છોડું ને બનમેં ના દોડું, પ્રીત લગી પલભર નવ તોડું;
 કોલ-બચનકો નિભાઉં છું રે. દેહ૦
 દર્શનકો જાઉં મેં છાને છાને, ભેદકી ખાત કોઈ નવ બને;
 આપમેં આપ સમાઉં છું રે. દેહ૦
 દાસ સત્તાર દરશ કર લેના, ભેદકી ખાત કિસીસે ન કહેના;
 ધ્યાન ધણીકા લગાઉં છું રે. દેહ૦

૩

સદ્ગુરુ જેના સાચા રે, તે તો સહુને સરખા ગણે !
 સાચી તેની વાચા રે, મુખથી જૂઠું નહિ બણે ! સદ્ગુરુ૦
 કોઈ બ્રાહ્મણ, કોઈ વાણિયા, કોઈ સૈયદ, કોઈ શેખ;
 જ્ઞાન કરીને જેઈલ્યો, ભાઈ, આત્મા સહુનો એક !
 નાત પડી ગઈ જુદી રે, પણ માતા સહુને સરખાં જણે ! સદ્ગુરુ૦
 જ્યાંથી હિંદુ આવિયા, ત્યાંથી આન્યા મુસલમાન;
 ત્યાંથી પારસી, ત્યાંથી યાહુદી, ત્યાંથી કિસ્તાન !
 અજ્ઞાનીને મન જુદાં રે, પણ જ્ઞાની કોને જુદાં ગણે ? સદ્ગુરુ૦
 મહેતાજીએ પહેલાં શીખવ્યું એકડે એક તે 'એક' !
 'બગડે' બેથી બગડી જઈને, એકના અન્યા 'અનેક' !
 એક પ્રભુને જાણી રે ભક્તિ કરો શાંતપણે ! સદ્ગુરુ૦
 વટાલ શબ્દનો અર્થ ન જાણે, ને કહે વટલી જઈશું, ભાઈ !
 ભંગી બ્રાહ્મણ ઘરે વટલી જાય, એ છે કેવી નવાઈ !
 ભેદ એનો છે જાંડો રે; એ રસ્તો છે, ભાઈ, દૂર ઘણો ! સદ્ગુરુ૦
 'બાપીકો ધર્મ કેમ છૂટે' ? એમ મુખથી સહુ કોઈ ગાય;
 આપ શબ્દનો અનર્થ કરીને અજ્ઞાને અથડાય !
 જ્ઞાની સુકિત પામે રે, અજ્ઞાની ભૂલો પડીને ભમે ! સદ્ગુરુ૦
 કડવું ઓસડ રોગને કાપે, અજ્ઞાનને કાપે જ્ઞાન !
 દાસ સત્તાર તો સાચું કહે છે, સમજો ચતુરસુખણ !
 કાયર થઈ શું બેઠા રે ? શૂરવીર થઈ ને ચઢો રણે ! સદ્ગુરુ૦

૪

સાધુ ! વૉ નર હમકો ભાવે ! ટેક
 દુઃખ ઔર સુખમેં આનંદ રહેવે, હરદમ હર ગુન ગાવે. સાધુ૦
 પરનારી પરધનકો ત્યાગે, સતકી રોજ ખાવે;
 તન, મન ઔર બચનસે કોઈ જીકો નાહીં દુઃખાવે. સાધુ૦
 કર સેવા સંસારકી ઉનકો સાચી રાહ દિખાવે;
 ધર્મ કરતાં ધાડ આવે, તો હિંમત હાર ના જાવે. સાધુ૦
 પરદુઃખભંજન હોકર રહેવે, ગુરુ-ગોવિંદ-ગુન ગાવે;
 દાસ સત્તાર ગુરુ ગોવિંદ મીલકર, કાલકો માર લઠાવે. સાધુ૦

૫

હૃદયમાં વસતુ છે અણુમોલી ! ટેક
 તારા રે ઘટમાં પિયુ બિરાજે, જો તું અંતરપટ ખોલી. હૃદયમાં૦
 સંત સમાગમ નિશ્ચિન કરીએ, સાંભળીએ શુદ્ધ ખોલી;
 સજ્જનકેરા સંગમાં, ભાઈ, પ્રેમની પ્રગટે હોળી. હૃદયમાં૦
 સત્ય સમશેર લધને મારજો પાંચ-પચીસની ટોળી:
 શુદ્ધ શબ્દો સંતોના, ભાઈ, પીજો ઘોળી ઘોળી. હૃદયમાં૦
 ગુરુ કરી ગુરુચરણમાં રહેજો, લેજો શબ્દને તોળી;
 દાસ સત્તાર ગુરુ પ્રતાપે વાગે જ્ઞાનની ગોળી. હૃદયમાં૦

૬

જ્ઞાની ગુરુ મળિયા રે, ગોળી તો મારી જ્ઞાનતણી;
 કંચન કાયા કીધી રે, ગુરુ તો મારા પારસમણિ. જ્ઞાની૦
 હું તો જનમની અંધળી, મને ગુરુએ આપી આંખ,
 ગુરુચરણનું અંજન આંજ્યું, તો મટી ગઈ સહુ ઝાંખ;
 આંખો ખોલી જોયું રે, ઘટ ઘટમાં ખેડો અલખ ધણી. જ્ઞાની૦
 ગુરુના ગુણને હું શું માઠું, એ ગુણનો ન આવે પાર;
 ગુરુ તો મારા આંખની જ્યોતિ, ગુરુ હૃદયના હાર,
 ગુરુ દયાળુ દેવા રે, ગુરુકૃપા તો ધણી રે ધણી. જ્ઞાની૦

તન, મન, ધન, સદ્ગુરુને અર્પણ, હું તો ગુરુની દાસ,
 ગુરુ ગરીબનિવાજ અમારા, પૂરે ગરીબની આશ;
 ગુરુચરણમાં રહેવું રે, ગુરુ તો મારા ધીંગા ધણી. માની૦
 ગુરુના દર્શન કરતાં નિશ્ચિન, અડસઠ તીરથ થાય;
 દાસ સત્તાર સદ્ગુરુની સેવા કરતાં હરખ ન માય. માની૦

સમરથ

૧

કાયામેં મેરી ફિર ગઈ રામદુહાઈ. ટેક
 શ્વાસોછ્વાસ ગિય સોહં બેલે, સૂતો લિયો જગાઈ;
 વિરહ વૈરાગ્ય વિભૂતિ તત્ત પર, કાયામેં બદે બંધાઈ. કાયામેં૦
 સોહં તખ નિદ્રા નહીં આવે, જગત્ત સોહં સદાઈ;
 જગત્ત સુપન, સુપન જગત્ત, ઐસી રીત ચલાઈ. કાયામેં૦
 શત્રુ-મિત્ર, મિત્ર ફિર શત્રુ, શત્રુ-મિત્ર સોદાઈ;
 રાગ રંક, રંક ફિર રાગ, અગ આતમસુખ પાઈ. કાયામેં૦
 પાંઉ બિન નૃત્ય કરત નિત્ય નારી, કર બિન તાલ જગાઈ;
 અનહદ દોલ જાગત બેહદ પર સમરથ સુનત સદાઈ. કાયામેં૦

૨

જપો રે, મન, અજપા શિવરણુ સાર! ટેક૦
 અજપા જપ તાપ ત્રય બાળે, પાપપુંજ કરે પાર;
 કામ, ક્રોધ, શત્રુ હિર અંદર, છોડ ચલે સખ હાર. જપો રે૦
 શ્વાસ શ્વાસ ગિય સોહં જપ લે, કર મત દેર લગાર;
 રતન અમોક્ષખ વક્ત જાત હૈ, મીલે ન વારંવાર. જપો રે૦
 સોહં મંત્ર જપે શિવ નિશ્ચિન, અજ, વિષ્ણુ, એકતાર;
 સનક, જનક, શુકદેવને પાયા, ક્રુવે પીયા નિરધાર. જપો રે૦
 સોહં મંત્ર દીયો મેરે સદ્ગુરુ, અગ આયો ઇતખાર;
 સમરથ રામમંત્ર યહી સુકિત, જપ લીજે નરનાર. જપો રે૦

સરભંગી

૧

ધન્ય ગુરુ દાતા ને ધન્ય ગુરુ દેવા, મારા સદ્ગુરુએ શબ્દ સુણાયો જ;
ગુરુનો મહિમા પલે-પલે વખાણું, તો પ્રાશ્નિત સધળાં જાય જ.
સૂતો જગાડી મુજને દેશ દેખાડ્યો, ને અલખ પુરુષ ઓળખાવ્યો જ;
ખૂડતાં મારા ગુરુજીએ તાર્યો, ને જમને હાથેથી છોડાવ્યો જ.
ખાલ કઢાવું મારા શરીરતણી, ને ઉપર સોનેરી રંગ ચડાવું જ;
જેડા શિવડાવી મારા ગુરુને પહેરાવું તો ચે ગણુ-ઓશિંગણુ કેમ થાવું જ?
ગૌદાન દેવે મરને ભોમી દેવે, ભર્યાં કંચનના મહેલ લૂંટાવે જ;
કાશી ક્ષેત્રમાં ક્રોડ કન્યાદાન દેવે, પણ ના'વે મારા ગુરુજીને તોલે જ.
સદ્ગુરુ મળિયા મારા ફેરા રે ટળિયા, ને લખ રે ચોરાશી છોડાઈ જ;
ગુરુના પ્રતાપે ખાવા સરભંગી બોધ્યા, મુજને મુક્તિનો માર્ગ ખતાવ્યો જ.

સુજસ

૧

ચેતન! અથ મોઢે દર્શન દીજે!
તુમ દર્શન શિવ સુખ પામીજે, તુમ દર્શન ભવ છીજે. ચેતન૦
તુમ કારન તપ સંયમ કિરિયા, કહો કહાં લૌં કીજે?
તુમ દર્શન ખિન સથ યા જૂઠી, અંતર ચિત્ત ના ભીંજે. ચેતન૦
ક્રિયા મૂઢમતિ કહે જન કોઈ, જ્ઞાન ઓર કો પ્યારો;
મોલત ભાવ રસ દોહિ ન ભાખે, તૂં દોનોંતે ન્યારો. ચેતન૦
સથમેં હૈ ઓર સથમેં નાહિ, પૂરન રૂપ અકેલો;
આપ સ્વભાવે વે કિમ રમતો? તૂ ગુરુ અરુ તૂ ચેલો. ચેતન૦
અકલ અલખ પ્રભુ! તૂ સથરૂપ તૂ અપની ગતિ જાને!
અગમરૂપ આગમ અનુસારે, સેવક સુજસ અખાને. ચેતન૦

સુરજગર

૧

ગુરુએ બગડેલો મનખો સુધાર્યો, માંહેથી કપટી કાળંગાને માર્યો, હો જી.
ગુરુએ શબ્દ આપ્યો ધાવ, એનો સુધો પડ્યો દાવ,
ભક્તિ કરી દ્યો, બાઈ!
તમને આવો રે અવસર ફરીને નહિ મળે હો જી. ગુરુ
સતની ખાંધી દ્યો સમશેર, જુદ્ધ કરી દ્યોને ઘેર,
ગગન ઘડ દ્યોને ઘેર, બાઈ!
પછી સુરતા હાલી રે ગુરુના દેશમાં હો જી. ગુરુ
તનમાં કરી દ્યો તપાસ, પરગટ ખોલે આપણી પાસ,
જોયો સઘળામાં વાસ, બાઈ!
પછી અસલ ઘરોની ખમરું પડી હો જી. ગુરુ
સદ્ગુરુ સુરજગરનો સંગ, એમના નામનો લાગ્યો રંગ,
અંતરથી ગાવે ઉમંગ, બાઈ!
તારે જનમ મરણનો બે' ટળ્યો હો જી. ગુરુ

સૂરદાસ

૧

અબકી ટેક હમારી, લાજ રાખો ગિરિધારી. ટેક
જૈસી લાજ રાખી અર્જુનકી, ભારત યુદ્ધ મૈંઝારી,
સારથિ હોકે રથકો હાંકો, ચક્ર સુદર્શન ધારી;
ભક્તનકી ટેક ન ટારી. અબકી
જૈસી લાજ રાખી દ્રૌપદીકી, હોન ન દીનિ ઉધારી,
જૈંચત જૈંચત દો ભુજ થાકે, દુઃશાસન પચહારી;
ચીર બહાયો મુરારિ. અબકી

સૂરદાસકી લાજ રાખો, અખ કો હૈ રખવારી ?
રાધે રાધે શ્રીવર પ્યારો, શ્રીવૃપભાનદુહારી;
શરણુ તક આયો તુમહારી. અખકીં

૨

અંખિયાં હરિ-દરસનકી પ્યારી !
દેખ્યો આહત કમલનૈનકો, નિસિદ્ધિન રહત ઉદારી. અંખિયાં
આયે ઊધો ફિરિ ગયે આંગન, ડારિ ગયે ગર ફાંસી. અંખિયાં
ઠેસરિ-તિલક મોતિનકી માલા, વૃન્દાવનકો વાસી. અંખિયાં
કાહૂકે મનકી કેહિ ન જનત, લોગનકે મન હંસી. અંખિયાં
સૂરદાસ પ્રભુ ! તુમરે દરસ જિન લેહૌં કરવત કારી. અંખિયાં

૩

ચરન-કમલ જન્દૌં હરિ રાખી !
જનકી કૃપા પંગુ ગિરિ લંધૈ, અંધકો સખ કછુ દરસાધી.
ખહિરો સુનૈ, મૂક પુનિ બોલૈ, રંક ચલૈ શિર હત્ર ધરાધી.
સૂરદાસ સ્વામી કરુનામય, પારપાર જન્દૌં તેહિ પાધી.

૪

જૈસે રાખહુ વૈસેહિ રહૌં !
જનત દુઃખ, સુખ સખ જનકે તુમ ! મુખતે કહા કહૌં !
કળહુંકે ભોગન લહૌં કૃપાનિધિ, કળહુંકે ભૂખ સહૌં !
કળહુંકે ચહૌં તુરંગ મહાગજ, કળહુંકે ભાર વહૌં !
કમલનયન ધનશ્યામ મનોહર, અનુચર ભયો રહૌં !
સૂરદાસ પ્રભુ ભક્ત કૃપાનિધિ, તુમહરે ચરન ગહૌં !

૫

પ્રભુ ! મોરે અવગુણ ચિત્ત ન ધરો.
સમદરસી હૈ નામ તિહારો, ચાહે તો પાર કરો. પ્રભુ

ઇક નદિયા ઇક નાલ કહાવત, મૈલો હિ નીર ભરો;
 જળ મીલ કરકે એક બરન ભયે, સુરસરિ નામ પર્યો. પ્રભુ
 ઇક લોહા પૂજમેં રાખત, ઇક ઘર અધિક પર્યો;
 પારસ ગુણુ અવગુણુ નહીં ચિતવત, કંચન કરત ખરો. પ્રભુ
 યહ માયા ભ્રમજલ કહાવત, સૂરદાસ સગરો;
 અબકી બેર મોહિં પાર ઉતારો, નહીં પ્રાન જત ટરો. પ્રભુ

૬

સખસે જાંચી પ્રેમ-સગાઈ!
 દુર્યોધનકો મેવા ત્યાગો સાગ વિદુર ઘર પાઈ! સખસે
 જૂઠે કૂલ સખરીકે ખાયે બહુવિધ પ્રેમ લગાઈ!
 પ્રેમ કે અસ નૃપ-સેવા કીન્હીં, આપ બને હરિ નાઈ! સખસે
 રાજસૂ' યજ્ઞ યુધિષ્ઠિર કીનો, તામેં જૂઠું ઉઠાઈ!
 પ્રેમકે અસ અશ્વિન-રથ હાંકયો, ભૂલ ગયે દુરુઠાઈ! સખસે
 ઐસી પ્રીતિ બઢી વૃન્દાવન, ગોપીન નાય નયાઈ!
 સુર કૂર ઇસ લાયક નાહીં, કહં લગિ કરૌં બઠાઈ! સખસે

૭

હમ બક્તનકે, બક્ત હમારે. ટેક
 સુન, અશ્વિન, પરતિજ્ઞા મેરી, યહ વ્રત ટરત ન ટારે. હમ
 બક્ત કાજ લાજ હિય ધરિદૈ, પાઈ પચાદે ધાઉં;
 જાલે જાલે ભીર પરે બક્તનપે, તલે તલે જાઈ છુડાઉં. હમ
 જો મમ બક્તસોં બૈર કરત હૈ, સો નિજ બૈરી મેરો;
 દેખિ વિચારી બક્ત હિતકારન હાંકત હૌં રથ તેરો. હમ
 છતે છત બક્ત અપનેકી, હારે હાર બિચારૌં;
 સૂરદાસ સુનિ બક્ત બિરોધી, ચક સુદર્શન ઝારૌં. હમ

સોમા ભગત

૧

હવે હું તો હરિને નહિ વિસારું રે, હરતાં ફરતાં સોહમ્ રામ સંભારું રે;
પડ્યું મારે અગ્નિજ્વાલા સાથે પાનું રે, હવે હું તો કયમ કરી રાખું છાનું રે?
હરિવર ભાવ વિના નહિ ભાવે રે, વહાલો મારો પ્રેમે વશ થઈ આવે રે;
એવા એ તો મોંઘા છે નંદલાલ રે, ભક્ત-વત્સલ છે દીન દયાલ રે.
ગુરુએ મારે કરુણા દષ્ટિએ જોયું રે, ત્યારે મારું ચિત્ત પ્રભુમાં પ્રોયું રે;
લોકડિયા નિંદે તો નિંદવા દર્શ્યું રે, નિત્યે અમે રામ ભજનમાં રહીશું રે.
દૂરીજનને કહેવું હશે તે કહેશે રે, પ્રભુ મારા હૃદય કમલમાં રહેશે રે;
નિશ્ચે' હું તો અમર વરને પામી રે, મળ્યા મને હરિ વર બહુનામી રે.
નિત્ય દર્શન હૃદયામાં તો થાય રે, બાહરે બીતર શ્રીકૃષ્ણ દરશાય રે;
દાસ સોમો કહે છે, શીર નમાવી રે, દુઃખ હું તો જનમમરણનાં વામી રે.

હરિગોવિંદ

૧

ભક્તિ ભજન અધિકારી, જગતમાં ધન્ય તે નર ને નારી. જગતમાં
સદ્ગુરુ સંત જેને પૂરા મળ્યા છે, મૂળ ધર્મ લીધો વિચારી. જગતમાં
કાયા માયા જેણે કાચી જાણી છે, મોહ મમતા મન મારી. જગતમાં
પરદુઃખભંજન શીલ સંતોષી, વિવેક વિચાર ધીર ધારી. જગતમાં
ગુણ-સાગર અંભીર ઉજાગર, પિંડ-અહાંડ રણકારી. જગતમાં
મન વચન કરમેં, સેવા સ્મરણમેં, રેન-દિવસ ચિત્ત વારી. જગતમાં
વેદ શાસ્ત્ર જેની શાખ પૂરે છે, સંત પુકારે વારી વારી. જગતમાં
હરિગોવિંદ લાલ જોળખી લેજો, હરિજન હરિ એકાકારી. જગતમાં

૨

હરિભજનમેં રાજી, મારું દિલ હરિભજનમેં રાજી;
સમજ-સમજ, મન પાજી!

મારું

સદ્ગુરુ કર ધર્યો શીર ઉપર, કાપી ચોરાશીની ફાંસી;
 દૂડ કપટ કેર કાઢી નાખી માંહે પ્રેમજ્યોતિ પ્રકાશી. મારુંં
 ઓહં આવુંં ને સોહં સમાવુંં ત્રિવેણી તીરથ નાહિ;
 નામ નિરંતર નોખતો સુણતાં, સુરતા ગગને ઠેરાણી. મારુંં
 આશા તૃણા નિજ નામની, ભવજળ ભૂખ ભગાઈ;
 અંતર ધૂન અખંડ ઉજગર, ફિર ગઈ લાલ દુવાઈ. મારુંં
 કાયા કષ્ટ તપ તીરથ સાધન, કયા કરુંં મેં ભેખ બનાઈ?
 કર્મ કર્મોંતર નહિ બાણુંં વનવાસો, રહુંં સેંજ સ્વરૂપે સદાઈ. મારુંં
 જૈસો ધૂત રહ્યો દૂધમેં, આસ ફૂલોમેં છપાઈ;
 જૈસો અરૂંપી બાહ્યાભ્યંતર, લાલ દીયો દરસાઈ. મારુંં
 પક્ષ પક્ષાંતર પિંજર પોપટ, બોલે બોલાવ્યા બોલ;
 મહામંત્રથી તત્ત્વદર્શી થાય, તેનો મત અગાધ અડોલ. મારુંં
 વાણીના વૈતરા માયાના મજૂર, વહે આપ કેરો ભાર;
 એક શબ્દ પાર આપે ગિરાજે, તેનો વીરલા કરે છે વિચાર. મારુંં
 દોષ જોવા ખરે દુર્મતિ છે, શિખ દેવી અભિમાન;
 ભક્તિના ભૂખ્યા ભોળા, ભાઈ, તમે રખે વિસારો ગુરુજ્ઞાન. મારુંં
 ગુરુ મુખી સેવે ગુરુદેવ સાચે નૃગરા પિત્તળ પહાણ;
 અધૂરિયા અથડાય ખિયમેં, ક્યુંં પાવે પદ નિર્વાણ? મારુંં
 ત્રિવિધ તાપ જોના મનમાં ધીખે, સો કેસે બજે કિરતાર?
 હરિગોવિંદ લાલ લક્ષે રહેતાં તરત જિતરે સો ભવપાર. મારુંં

હરિદાસ

૧

અક્ષર ધરના હો વાસી મારે મંદિરે પધારો !
 સુરતાની શેરીઓ વળાવું, હો રાજ ! અક્ષરં
 ચિત્ત ચોકમાં મેં તો અંદન લિપાવ્યું;
 તનમાં તે તોરણ બંધાયાં, હો રાજ ! અક્ષરં

ધીરજના ઢોલિયા મારા હૈયામાં ઢાળ્યા;
 પ્રેમનાં તો પાથરણું પથરાવું, હો રાજ ! અક્ષર૦
 ગુરુગમની ગાદી મારા ઘટમાં રે ગોઠવી;
 પ્રેમ-પુરુષોત્તમ પધરાવું, હો રાજ ! અક્ષર૦
 દિલમાં રે દીવો મારા ગુરુજીએ પ્રગટયો;
 તેનું તે તેજ ત્રણ લોકે, હો રાજ ! અક્ષર૦
 સેવાને સમરણ મારે અખંડ સ્વામીનું;
 અડસઠ તીરથ મારે આંગણિયે, રાજ ! અક્ષર૦
 ગંગા ને જમુના મારે આંગણિયે આવ્યાં;
 સરસ્વતી-મેળો ભરાયો, હો રાજ ! અક્ષર૦
 ન્યાં રે જોવું ત્યાં સ્વયં સન્મુખ સ્વામી;
 રહ્યા છે નયન પ્રકાશી, હો રાજ ! અક્ષર૦
 સદ્ગુરુ મળિયા, ત્યારે સંતાપ ટળિયા;
 દાસ હરિને પ્રેમે ભેટયા, હો રાજ ! અક્ષર૦

૨

આજે ગુરુએ ઓળખાવિયો, મારા વહાલા !
 બ્રહ્મવિદ્યાનો ભેદ, મારા વહાલા ! આજે૦
 નાભિ કમળથી ઊલટયો, મારા વહાલા !
 ઓહંગ સોહંગનો તાર, મારા વહાલા ! આજે૦
 મુરતાની સાથે સંયયો, મારા વહાલા !
 તરવેણીને તીર, મારા વહાલા ! આજે૦
 વણુ દીવે બત્તી બળે, મારા વહાલા !
 દેવ મેરામ વિશ્રામ, મારા વહાલા ! આજે૦
 વણુ વાદળે થાપ વીજળી, મારા વહાલા !
 ઝરમર વરસે નૂર, મારા વહાલા ! આજે૦

અધોર વન છે આકળું, મારા વહાલા !
 ગેખી ગરજના થાય, મારા વહાલા ! આજે
 જોવાની જુગતિ ઘણી, મારા વહાલા !
 વણ રવિએ પ્રકાશ, મારા વહાલા ! આજે
 અદ્ધર આસને ગુરુ મઢી, મારા વહાલા !
 વણ કાયાયે વરતાય, મારા વહાલા ! આજે
 બદ્રત - સ્વપ્ન - સુષુપ્તિ, મારા વહાલા !
 તુરીયામાં તીરથ થાય, મારા વહાલા ! આજે
 રથૂળ-સૂક્ષ્મ-કારણ નહિ, મારા વહાલા !
 મહા-કારણમાં માલા, મારા વહાલા ! આજે
 પરા-પર્યંતી ને વૈખરી, મારા વહાલા !
 ઉન્મુનિએ ઝોળખાય, મારા વહાલા ! આજે
 ઝીણી-ઝીણી વાગે ધૃવરી, મારા વહાલા !
 વાગે છે તાલ મૃદંગ, મારા વહાલા ! આજે
 જોગી પુરુષ તે જાણશે, મારા વહાલા !
 અધૂરે કેમ ઝોળખાય ? મારા વહાલા ! આજે
 ભવસાગરના પૂરમાં, મારા વહાલા !
 દીધી દરિયામાં દોટ, મારા વહાલા ! આજે
 જિંથું જોયું આકાશમાં, મારા વહાલા !
 ગગન કરુકે તાર, મારા વહાલા ! આજે
 જોળતામાં જોવાઈ ગયો, મારા વહાલા !
 રહ્યો અનુભવ રૂપ, મારા વહાલા ! આજે
 કાયા માયા ત્યાં ના દીસે, મારા વહાલા !
 જોયું જોનારની માંહી, મારા વહાલા ! આજે
 શરા તે રણસંગ્રામે ચડે, મારા વહાલા !
 નહિ કાયરનું કામ, મારા વહાલા ! આજે

દાસ હરિ એમ ઉચ્ચરે, મારા વહાલા:
મરજીવા લે માલ, મારા વહાલા! આજે.

૩

આટલો સંદેશો મારા સહયુરને કહેજો, સેવકના અંતરની દિલ ધરશે ?
શાંતિ દાતાર છો, સચ્ચિદાનંદ સ્વામી ! મનના મનોરથ પૂરણ કરશે ?
મનકું બંધકર ત્રણે તાપે તપે છે, શાંતિ ગંગામાં ક્યારે ન્હાશે ?
અમૃત પર બેસી ધડીમાં વિષ પર જાય છે, સ્થિરતામાં વાસો ક્યારે થાશે ?
ક્રોધક સંસ્કારે શરણું મળિયું છે આપનું, કૃપા કરીને દોષ કાપો.
અજ્ઞાની જીવ જરિયે જ્ઞાન ન જાણે, અખંડાનંદ આશિષ આપો.
ક્યારે વિરાગ થાશે નક્કી જે નિર્મળો, દયા કરીને ઉત્તર દેજો.
જે જે પ્રકારે પ્રભુ પ્રસન્ન થાઓ છો, તે તે કહેવાનું સર્વે કહેજો.
પાછા નવ પડીએ છેલ્લી દુકે જઈ અડીએ, જગરી હિંમત એવી દેજો.
કહે હરિદાસ શ્રીહરિની કૃપાથી પરબ્રહ્મ સાથે ચિત્ત પ્રાંજો.

૪

ગોકુળ આવો, તો અલખેલા વહેલા આવજો રે ! ટેક
વહાલા, જીવડલો મારો તણસે દર્શન વિના રે;
મુરારિ, મહેર કરી ઘો હસીને દર્શન ! ગોકુલ.
નટવર નેહ ધરી પ્રજ્વલનતા સામું નિહાળજો રે,
કૃશ તન થાય પ્રકુલિત જેમ વારિ ને ભીન. ગોકુલ.
(સાખી) મથુરાં ગયા મોરારજી, છળ કરી સુંદરશ્યામ;
તે દિનથી અન્ન પરહર્યાં, નિશાએ નીંદ હરામ.
વહાલા, વિરહ દશાનું ભાન તમોને હશે નહિ રે;
દષ્ટિની વૃષ્ટિ કરો તો શીતળ થાયે તન. ગોકુલ.
(સાખી) કુખ્જ પાસે, કૃષ્ણજી, શું છે મોહનમંત્ર ?
સ્વતંત્ર સુંદર શ્યામ છો, કેમ બન્યા પરતંત્ર ?
વહાલા, સકળ જગતના તનમન પ્રેરક આપ છો રે;
ચોયું કંસ-કિંકરીએ કેમ તમારું ચિત્ત ? ગોકુલ.

(સાખી) આશ દર્દ અળગા રહ્યા, અવધ કરી અસુરાર;
 જળ નયણે વહેતું કયું, કપટી કુંજબિહાર !
 મિથ્યા નામ ધરાવો નિજજન પાતક નાથજી રે;
 કરશે કાણુ તમારો વનમાળી, વિશ્વાસ ? ગોકુલ
 (સાખી) રીસ ચડે તો, રાજવી, તરત થજો તૈયાર;
 ને વેગે વ્રજમાં આવી સૌની લ્યો સંભાળ !
 હરિ મારા હેત કરીને નિજ જન નેહ નિભાવજો રે;
 પ્રીતમ પ્રેમ થકી મેં તન-મન કાધાં તુચ્છ ! ગોકુલ

૫

પ્રારંભે તને પૃથ્વું, ગુરુ પૃથ્વું રે, ગજનન-પુત્ર ગૌરીના;
 નિર્વિધે પાર ઉતારો—ઉતારો રે ગેડલી ભવસાગરમાં. પ્રારંભે
 હરેક મંગળ કાર્યમાં મંગળ તારં રૂપ, અમંગળને મંગળ કરે;
 એવું ગણેશ નામ અનુપ, દેવા, રૂપ તારું મંગળ-મંગળ રે
 તેત્રીસ કાટિ દેવામાં. પ્રારંભે
 ચૌદ લોકનું સર્વ તું-સખળ સૂર્યનું નૂર, નિર્લેપી નિજ કાર્યમાં;
 હરનિશ છો મશહૂર, ગુરુ, પ્રાણુ સહુના પોષો-પોષો રે,
 તત્ત્વો પૂરી જીવનમાં. પ્રારંભે
 ધન્ય વિરાગી-રાગી તું, અલખ પુરુષ અવતાર;
 ઘટઘટ માંડી રમી રહ્યો, હરિ ! અસંગ એકાકાર.
 હરિ હુંમાં ને બ્રહ્માંડે-બ્રહ્માંડે રે ! બ્રહ્માંડ પાર અનહદમાં. પ્રારંભે

૬

મારે હૈયે તે આનંદ અપાર, મારા ગુરુજી પધારશે આંખણે. ટેક
 પ્રેમ-પુષ્પ ના હાર હૈયે ધરીશ, નયણાં ભરીને નીરખીશ નાથ. મારા
 ભાવે ભોજન અનાવીશ ભાતભાતનાં, ખૂણ ખાંતે ખવડાવીશ મારે હાથ મારા
 હું તો મરતક નમાવી ચરણે ધરીશ, પ્રેમે પૂજીશ ગુરુજીના પાય. મારા

વાંલ કરી વા'લોજી મુજને પૂછશે, તારા અંતરના કેવા છે હાલ ? મારાં
 દુઃખ રાખીશ નહિ તારા દિલમાં, સાચું કહેજે આવ્યો છે આ દાવ ! મારાં
 હું તો મગ્ન થઈશ મારા મનમાં, લહેરે આનંદની બિંદી અપાર ! મારાં
 જાન જૂલું તો સખી સહુ વારજો, સાચી સમજણ આપજો સાર. મારાં
 હરિદાસ ઉપર દયા કરી વારે વારે લેજો સંભાળ ! મારાં

૭

વહાલા ! વિયોગે મુંઝાઈ રે, પધારો સુંદરશ્યામ ! ટેક
 પહેલી અમથું પ્રીત કીધી; પ્રભુ પ્રેમે પાસે લીધી;
 હવે કેમ તરછોડી દીધી રે ? પધારો સુંદરશ્યામ ! વહાલાં
 પ્રભુ ! જાણ્યા હોત જો આવા, જગજીવન દેત નહિ જવા;
 તમને ઘટે નહિ માવા રે, પધારો સુંદરશ્યામ ! વહાલાં
 દુઃખડાં દીધો શીદ, દાણી ? તે થઈ રહી હાંસી તો હાણી;
 અલગેલા હવે અકળાણી રે ! પધારો સુંદરશ્યામ ! વહાલાં
 આવા નાથ નમેરા ન થઈએ, દાસીને દર્શન દઈએ;
 હરિ ! 'હું-તું' મટી એક થઈએ રે પધારો સુંદરશ્યામ ! વહાલાં

૮

સદ્ગુરુ સદાય કરો એક વાર રે, મારો છે મૂરખનો અવતાર રે;
 પથ્થર કરતાં કાણુ હૈયું છે મારું રે, તેમાં હરિ નામ ન દરસે તમારું રે.
 મારા તો મનની વાતો છે વાંકી રે, સદ્ગુરુએ પથ્થર નાખ્યા છે ટાંકી રે;
 ટાંકીને મારગ મગતા કીધી રે, સદ્ગુરુએ મંત્ર અનુપમ દીધા રે.
 આતમજ્ઞાન વિના ઘર સૂતું રે, સગપણ શોધીને કાઢજો જૂતું રે;
 જીવ તું તો જાગીને જો રે વિચારી રે, મૂઝા પછી મુક્તિ તે કોની માગી રે ?
 ભરપૂર બ્રહ્મ છે, ભટકે તું જાને રે ? વિચારી જો સદ્ગુરુ શબ્દને જાને રે;
 સાચી છે, દાસ હરિની વાણી રે, તેને તું તો હૃદિયામાં રાખજો જાણી રે.

૯

સાચા તે સંત તેને જાણીએ રે, જેમાં એવા ગુણ હોય;
 નિંદા રતુતિ તે કોઈની નવ કરે, સઘળું સમદષ્ટે જોય ! સાચાં
 જેના તે દર્શન માત્રથી રે, ટળે પ્રપંચનું ધ્યાન;
 સ્મરણ કરાવે શ્રી કૃષ્ણનું, નસાડે રે અજ્ઞાન. સાચાં
 ગુણલા તે ગાયે ગોવિંદના રે, પ્રકૃતિલત મન થાય;
 નેત્રે પ્રવાહ વહે પ્રેમનો, હરખે હૃદય રુંધાય. સાચાં
 પરદુઃખ દેખી દાઝે ધણું રે, નવ કરે કોઈનો દ્રોહ;
 ઈન્દ્રિયજિત સાચા સદા, નવ પામે મન મોહ. સાચાં
 સકલ ચરાચરને વિષે રે, વરયા દેખે ભગવાન;
 શુભ ઇચ્છે સંસારનું લેશ નહિ અભિમાન. સાચાં
 નટવર ઝળકે નયનમાં રે, કાંતિ કરણામય હોય;
 શાંત સ્વભાવ સંતોષ યહુ, દોષ કોઈનો નવ જોય. સાચાં
 હરિજન વૈષ્ણવને વિષે રે, જોને અતિ ધણું વહાલ;
 દહ આશરો દીનતા ધણી, બોલે વચન રસાળ. સાચાં
 વિહ્વળતા વિદુલેશ શું રે, હૃદયે શ્રી હરિનું ધ્યાન.
 એવા તે શ્રીહરિના દાસના હરિદાસ ગુણ ગાય. સાચાં

જ્ઞાનીજી

૧

બડી ઝડપસે સભાકે અંદર બજે હમારા મંજરા ! ટેક
 ચંદા-સૂરજકી દો કટોરિયાં, સૂરત-નરતકા તાર ! હમારાં
 સુખમનનારી જગ્ગવન લાગી, સોહં શબ્દ ઝણુકાર ! હમારાં
 તાલ, પખાવ, મૃદંગ બાજે, અનહદ અપરંપાર ! હમારાં
 જિતને બાજે બજે સભામેં, સખકા હૈ સરદાર ! હમારાં
 બિના ઘડેલે ઘાટ ગુણીજન, ખૂબ બજે ગુલઝાર ! હમારાં
 જ્ઞાની પુરુષકી સભાકે અંદર, બોલે બજન એકતાર ! હમારાં

પરચુરણ ભજનો

૧

અજળ દેશ સદ્ગુરુકા, સાધો, અજળ રહે એણી કાયા.
 અજળ શબ્દ અજળ ગુરુ બાળક, અજળ પ્રેમસે પો'ચાયા. અજળ
 અજળકી જ્ઞાન અજળ સમાધિ, અજળ જ્ઞાન અનભે' ચાયા. અજળ
 અજળ અનરૂદ ગગન ગરજ્યા, અજળ અમૃત જલ ખરસાયા. અજળ
 અજળહિ બીજ કરે ચમકારા, અજળ અલ્પ જ્યોત દરસાયા. અજળ
 અજળ રંગ તોયે મીલતે જાયે, અજળ પવન વ્યોમ અલપાયા. અજળ
 અજળ અકાસ નીલમ આકાસા, શબ્દાતીતકા પડ ધાયા. અજળ
 શુદ્ધ વિવેક વિચાર વિચારસે શોધ્યા, રવિદાસ કિતલું નહીં પાયા? અજળ
 બાહ્ય ભીતર ભીતર બાહ્યર, સદ્ગુરુ શબ્દમે' સે'જે સમાયા. અજળ

૨

અભિવંદન અલ્પપદે હું કરું,
 પ્રભુ શરણ રહી શુભ ધ્યાન ધરું. અભિવંદન
 પરમાત્મા, પરમેશ, તમારું
 મંગળ નામ સદા ય હું રમરું. અભિવંદન
 હૃદય વિષે વિશ્વેશ તમારી
 પ્રેમળ ભક્તિ હું પૂર્ણ ભરું. અભિવંદન
 દુસ્તર ભવસિંધુથી પ્રભુની
 પરમ કૃપાથી હું સદા તરું. અભિવંદન

૩

અલખ પુરુષને આરાધવા, મારા હરિજન આવો !
 આંસુડે પખાળું સંતના પાવલાં, પૂજન પ્રેમના ભાવો ! અલખ
 આ જમીન-આસ્માન મેજો રચ્યો ! દિશા દશ દીધા થંભો !
 નિજ ટેકે એ ટકી રહ્યાં, ગુરુના ચૌદે અલ્લાહો ! અલખ

ચંદા-સૂરજ એકે બત્તી બળે, ઝળકે અગણિત તાર;
 મન પવન લીલા કરે, ધરે સ્વાંગ ધણેરા ! અલખ૦
 જ્ઞાતાથી માંડીને દેવ સૌ, માનવ દાનવ સૌએ,
 નટવો-મન નાચી રહ્યો, સદ્ગુરુ સ્થિર જુએ. અલખ૦
 રેલારેલા, રંગની-ઝડી, વાગનં અનહદ વાગે;
 અધર-તખતની ઉપરે, મારો નાથ બિરાગે. અલખ૦

૪

આ જગ માંહી જેણે મન જીત્યું તેણે જીત્યું સર્વ જાણાય !
 સ્વર્ગ સમાં જે અલખ્ય સુખડાં, તેને તુચ્છ જાણાય ! આ જગ૦
 વિષયમાંહી મદમત બની, માતંગ જુઓ સપડાય !
 રહે જળમાં પણ રસના સ્વાદે, મીનતણે જીવ જાય ! આ જગ૦
 રૂપ પ્રકાશ દીપકનો દેખી, પતંગ બાળે કાપ !
 મધુર નાદના નાદ ચડી, મૃગ પારધીલાધે હણાય ! આ જગ૦
 કંકણ કાઠ છેદી નીસરે, પણ કમળ નહિ છેદાય !
 પરાગ ગંધે મસ્ત બની અલ્પ ફૂલકળીમાંહી ગૂંગળાય ! આ જગ૦

કવિ-ચિત્રકાર કૃષ્ણચંદલાઈ

૫

ઉદ્ધવ ! તમારે અમારે મળતો મેળ નહિ આવે. ૨૬
 તમે રે માન્યો છે આખા જગમાં હરિ ! એ !
 અમે રે માન્યું છે આખું-જગત છે એમાં;
 માટી ખાધી તો માએ મુખડું તપાસ્યું, જશોદાએ વિશ્વ બધું જોયું છે જેમાં.
 માત ને તાતમાં એ સર્વે સહોદર, ભ્રાત, ભરથાર ને એ પુત્ર પણ આપ !
 અમને તજ્યાં રે તેનો આવડો શો ઓરતો ? જીવતીનું જોર શું, જ્યાં-
 બદલ્યાં માખાપ ?
 કર્મે અમારે કુખ્ખ, કંકુ-પગલી મળી ! વ્રજવનિતાનું એણે વાળ્યું છે વેર;

જશોદાએ જીવાણા તો સર્વે છે સારું, દેવકી માતાને બલે થઈ લીલા-લે'ર.
તમે રે કહો છો કર્મો વિષયથી વાધશે, અમારાં કર્મોથી ક્યાં એ રહેવાનો દૂર?
ભોગવશું ફળ તો એને લેગો ગણીશું, જ્ઞાનનું કામ શું ન્યાં એ છે હજૂર?
ઉદ્ધવજી આવું સુણી અચરજ પામ્યા, દશમી ભક્તિનું બાધઓ ઘો મને દાન.

૬

એ છે નિરાકાર, એનો કોઈ ન પામ્યા પાર ! ટેક
ઋષિયો હાર્યા, મુનિઓ હાર્યા, હાર્યા સંત મહંત;
વેદ પુરાણો પાર ન પામ્યાં, એવો ઇશ અનંત ! એ છે
સહસ્ર અધ્યાસી, સિદ્ધ ચોરાશી, સનકાદિક શુકદેવ;
ભાવ ધરીને ભજન કર્યાંની સૌને જીતી દેવ ! એ છે
રામ કહે કોઈ કૃષ્ણ કહે, કોઈ દેવી કહે કોઈ શિવ;
જેવું જેના ગુરુએ ગાયું તે માને તે જીવ ! એ છે
મંત્ર તમારા ગુરુ તમારા, શાસ્ત્ર અને વળી સેવ;
ન્યાં કાવે ત્યાં પાપ ત્યજીને, ભજજીને જગનો દેવ ! એ છે

૭

કહીં લાખો નિરાશામાં, અમર આશા છુપાઈ છે;
ખદા ખંજર સનમનામાં, રહમ જાંડી લપાઈ છે. કહીં
જીદાર્થ જિંદગીભરતી, કરી રોરો બધી કાઢી;
રહી ગઈ વરલતી આશા, અગર ગરદન કપાઈ છે. કહીં
ઘડી ના વરલતી આવી, સનમ પણ છેતરી ચાલી;
હજારો રાત વાતોમાં, ગુમાવી એ કમાઈ છે. કહીં
જખમ દુનિયા જખાનોમાં મુસીબત ખોદનાં ખંજર;
કતલમાં એ કદમખોશી ઉપર કયામત ખુદાઈ છે. કહીં
શમા પર જય પરવાના, મરે શીરી ઉપર ફરહાદ;
અગમગમની ખરાબીમાં, મજેદારી લૂંટાઈ છે. કહીં
ફના કરવું, ફના થાવું, ફનામાં શક સમાઈ છે;
મરીને જીવવાનો મંત્ર દિલખરતી ફુદાઈ છે. કહીં

ઝહરનું નામ લે શોધી, તરત પી લે ખુશીથી તું;
 સનમના હાથની છેલી હકીકતની રક્ષા છે. કહીં
 સદા દિલના તડપવામાં સનમની રાહ રોશન છે;
 તડપતે તૂટતાં અંદર, ખડી માશક સાંઈ છે. કહીં
 ચમનમાં આવીને ઊભો ગુલોપર આશ્રી થઈ તું;
 ગુલોના ખારથી ખચવા બદનગુલને નવાઈ છે. કહીં
 હગ્નરે એલિયા મુરશિદ ગયા માશકમાં ફૂલી;
 ન ફૂલ્યા તે મૂઝ્યા એવી કલામો સખત ગાઈ છે. કહીં

—મણિલાલ નં દિવેદી

૮

ગુનરે જે શિરે તારે, જગતનો નાથ તે સહેજે !
 ગણ્યું જે પ્યારું પ્યારાએ, અતિ પ્યારું ગણી લેજે. ગુનરે
 દુનિયાની જૂઠી વાણી વિષે જે દુઃખ વાસે છે;
 જરાયે અંતરે આનંદ ના એછો થવા દેજે. ગુનરે
 કચેરી માંડી કાઢનો, નથી દિસાખ કોડીનો;
 જગત કાજ થઈને તું, વહોરી ના પીડા લેજે. ગુનરે
 જગતના કાચના યંત્રે ખરી વસ્તુ નહીં ભાસે;
 ન સારા કે નદારાની જરા ચે સંગતે રહેજે. ગુનરે
 રહેજે શાંતિ સંતોષે, સદાયે નિર્મળે ચિત્તે;
 દિલે, જે દુઃખ કે આનંદ કાઢને નહિ કહેજે. ગુનરે
 વસે છે ક્રોધ વૈરી ચિત્તમાં, તેને ત્યજ દેજે;
 ઘડી જાયે બલાઈની મહા લક્ષ્મી ગણી લેજે. ગુનરે
 રહે ઉન્નત સ્વાનંદે, ખરું એ સુખ મોટું છે;
 પીએ તો ગ્રેમનો પ્યાલો પ્રભુજનો ભરી પીજે ! ગુનરે
 કદુ વાણી સૂણે જે તું, મીઠી વાણી સદા કહેજે;
 પરાઈ મૂખતા કાજે મુખે ના ઝેર તું લેજે ! ગુનરે

અરે ! પ્રારબ્ધ તો થેલું, રહે તે દૂર માગે તો;
 ન માગે દોડતું આવે, ન વિશ્વાસે કદી રહેજે ! ગુનરેં
 રહી નિર્મોહી શાંતિથી રહે એ સુખ મોટું છે;
 જગત બાજીગરીના તું બધાં છલખલ જવા દેજે ! ગુનરેં
 પ્રભુના નામનાં પુખ્તો પરાવી કાવ્યમાળા તું,
 પ્રભુની પ્યારી શ્રીવામાં પહેરાવી પ્રીતે દેજે ! ગુનરેં
 કવિ, રાગ થયો, શી પછી પીડા તને કાંઈ ?
 નિજનદે હમેશાં 'બા !' મસ્તીમાં મજા લેજે ! ગુનરેં
 —મસ્તકવિ બાલ

૯

ગુરુ હાથ હવે લ્યો ઝાલી રે લાગી તાલાવેલી;
 નથી મારે અવર કોઈ ખેલી રે લાગી તાલાવેલી.
 અંતરે જાડે જવ ન્યાણું, નભ વર્ષા જેવું કાણું;
 નહિ દીરો નક્કી અજવાણું રે લાગી તાલાવેલી.
 નથી યમ નિયમ કંઈ જાણ્યા, નથી સંત સમાગમ માણ્યા;
 શા પુણ્યે સદ્ગુરુ જાણ્યા ? રે લાગી તાલાવેલી.
 ક્ષણ ક્ષણની હું અપરાધી, વળી આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ,
 જાડી અકળામણ અતિ વાધી રે લાગી તાલાવેલી.
 શરણાગતતા ન સંધાતી, શ્રદ્ધા નિત ડગ ડગ થાતી;
 આવી શરણે હું સંધાતી રે લાગી તાલાવેલી.
 હિમ અદ્રિ શું ગંગ વહે છે, જળ નિર્મળ પણ 'મળ' સહે છે;
 તોય સાગર હૈયે ધરે છે રે લાગી તાલાવેલી.
 તમ પ્રેમ દયા છલકાતું, મુખ વાત્સલ્યે મલકાતું;
 કરો જીવન મમ પલટાતું રે લાગી તાલાવેલી.
 નહિ જાણું ગુરુને દેહ ! પરશ્વત્ત સ્વરૂપ જ એહ,
 મંગળ કર એનો નેહ જ રે લાગી તાલાવેલી

૧૦

જહાં અજરાજ કલ પાયે, ચલો સખિ! આજ વો જનમેં;
 બિના વો રૂપકે દેખે, ગિરહાકી આગ લગી તનમેં. જહાં
 ન કલ પડતી હૈ એ કલકો, ન જી લગતા હૈ બિન જની!
 ભઈ ફિરતી હું યોગિન સી, ભરી ખાઝાર ગલિયનમેં. જહાં
 કરું કુરખાન દિલ ઉસ પર, જનમભર યુન ન ભૂલુંગી;
 મેરા મહેબૂબ કોઈ લાકર, બિઠાદે મેરે અંગનમે. જહાં
 ન કુછ ગર્જ દુનિયાસે, ન મતલબ લાજસે મેરી;
 જો ચાહે સો કહે કોઈ, બસે અખતો વોહિ મનમેં. જહાં
 પ્રભુકી ખાત સચ્ચી હૈ, નહીં શક ઉસમેં કુછ હૈ;
 જો સૂરતકા હૈ મરતાના, વો સમજે કેસે ખાતનમેં? જહાં

૧૧

જુના જરૂરી, રામ! તેરે લિયે-મેરા જુના જરૂરી, રામ, તેરે લિયે;
 તેરે લિયે-ખારે, તેરે લિયે. મેરા જુના
 પહાડ-નદી-આસમાં-સમંદર, ચંદા-સૂરજ, રામ, તેરે લિયે;
 હાં હાં, ચંદા-સૂરજ, રામ, તેરે લિયે. મેરા જુના
 તેરા હિ નૂર સમીમેં પસારા, ખીજલી ચમક, રામ, તેરે લિયે;
 હાં હાં, ખીજલી ચમક, રામ, તેરે લિયે. મેરા જુના
 નહીં કછુ મેરે માયા-મમતા, આતે ઓર જતે, રામ, તેરે લિયે;
 હાં હાં, આતે ઓર જતે, રામ, તેરે લિયે. મેરા જુના
 ધન, સુત, દારા, દોસ્તોંકી યારી, હસ્તે ઓર રોતે, રામ! તેરે લિયે.
 હાં હાં, હસ્તે ઓર રોતે, રામ, તેરે લિયે. મેરા જુના
 ખાના-ખિત્તાના, પીના-પિત્તાના, લેના ઓર દેના, રામ, તેરે લિયે;
 હાં હાં, લેના ઓર દેના, રામ! તેરે લિયે. મેરા જુના
 તેરી મહોબતકી ખ્યાસ ગજબ હૈ, પીયા મૈં શરાબે જમ તેરે લિયે;
 હાં હાં, પીયા મૈં શરાબે જમ, તેરે લિયે. મેરા જુના

તેરી હિ મસ્તીમેં દિલ દીવાના ફિરતા અકેલા, રામ, તેરે લિયે;
 હાં હાં, ફિરતા અકેલા, રામ, તેરે લિયે. મેરા જનાં
 તેરી અગનમેં જિગર હૈ જલતા, રટત હિ તેરા નામ તેરે લિયે;
 હાં હાં, રટત હિ તેરા નામ તેરે લિયે. મેરા જનાં
 માલિક તૂ મેં તેરા હિ જંદા, જના મૈં ફકીરા, રામ, તેરે લિયે;
 હાં હાં, જના મૈં ફકીરા, રામ, તેરે લિયે. મેરા જનાં

૧૨

જેને આ પ્રાણુ આધાર, આવે છે સખિ ! જેને આ પ્રાણુ આધાર !
 શિવ શ્રદ્ધાત્મા જેનાં દર્શન ઇચ્છે, આવે તે ચાલી મમ દ્વાર. આવેં
 નેતિ નેતિ જેને નિગમ પોઠારે, ઉપનિષદનો સાર. આવેં
 સર્વમાં વ્યાપક, સર્વથી ન્યારો, અખિલ ભુવન આધાર. આવેં
 જેને સાર જેગી જેગને સાધે, કરી કેવળ ફળાહાર. આવેં
 કાળ માયા જેનાં પ્રેર્યાં કરે છે, સૃષ્ટિપાત્રન-સંહાર. આવેં
 તપ, તીરથ, વ્રત, કોટિ જગનથી દુર્લભ જેના દીદાર. આવેં
 ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય આપણાં, સજ્જનિ ! મળિયા સકળ શિરતાજ. આવેં
 સર્વોપરિ શુભ સ્વામી પામી, ખામી ન રહી લગાર. આવેં
 વાસ કર્યો મમ મંદિરે વહાલો, આણ્ણને પ્રેમ અપાર. આવેં

૧૩

જ્યાં જ્યાં નજર મારી દરે, યાદી ભરી ત્યાં આપની !
 આંસુમહીં એ આંખથી યાદી ઝરે છે આપની !
 માશકાના ગાઢની લાલીમહીં લાલી અને
 જ્યાં જ્યાં ચમન-જ્યાં જ્યાં શુભો, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની !
 જેઉં અહીં ત્યાં આવતી દરિયાવતી મીઠી લહર;
 તેની ઉપર ચાલી રહી નાનુક સવારી આપની !
 તારા ઉપર તારા તણાં ઝૂમી રહ્યાં જે ઝૂમખાં;
 તે યાદ આપે આંખને ગેળી કચેરી આપની !

આ ખૂનને ચરખે અને રાતે અમારી ગોદમાં,
 આ દમગદમ બોલી રહી ઝીણી સિતારી આપની !
 આકાશથી વર્ષાવતા છે ખંજરો દુશ્મન બધા;
 યાદી બનીને ઢાલ ખેંચાઈ રહી છે આપની !
 દેખી ખૂરાઈ ના ડરું હું. શી ફિકર છે પાપની ?
 ધોવા ખૂરાઈને બધે ગંગા વહે છે આપની !
 થાકું સિતમથી હોય જ્યાં ના કોઈ ક્યાં ચે આશના;
 તાજ બની ત્યાં ત્યાં ચડે પેલી શરાખી આપની !
 જ્યાં જ્યાં મિલાવે હાથ યારો ત્યાં મિલાતી હાથને;
 અહેશાનમાં દિલ ઝૂકતું રહેમત ખડી ત્યાં આપની !
 પ્યારું ત્યજીને પ્યાર કોઈ આદરે છેલી સફર;
 ધોવાઈ યાદી ત્યાં રડાવે છે જીદાઈ આપની !
 રોડે ન કાં એ રાહમાં બાકી રહીને એકલો ?
 આશકોના રાહની જે રાહદારી આપની !
 જૂનું-નવું જાણું અને રોડે-હસું તે તે બધું;
 જૂની-નવી ના કાંઈ તાજ એક યાદી આપની ?
 ભૂલી જવાતી છે બધી લાખો કિતાબો સામટી;
 જોયું ન જોયું છે બને, જો એક યાદી આપની !
 ફિરમત કરાવે ભૂત, તે ભૂલો કરી નાખું બધી;
 છે આખરે તો એકલી ને એ જ યાદી આપની !

‘કલાખી’

૧૪

તમે રે, ઓધવજી, અમને જ્ઞાન બતાવ્યું ! વાહ રે કહેવા જેવું દાઝ્યા પર ડામ;
 ઓધવ, પાછો સંદેશો જઈને પ્રભુજીને કહેજો !
 અમે રે આહીરડાં તે જાણીએ શું જ્ઞાનમાં ? અધ્યાત્મ જોગ એ તો કુળજનું કામ.
 અર્થ સાધીને ભલે સિદ્ધ થયા હરિ ! અમને સંન્યાસી કરી એક રે રાજ !
 રોગ મટ્યો ને થયો વૈદ જ વેરી, તાણું ખોલ્યું કે કારીગરનું શું કાજ ?
 ભોળાં ભરવાડાં જાણી ભોળવવા મોકલ્યા, કાળી કામળને બીજે ચઢશે નહિ રંગ !

૧૫

બ્રહ્મનો બેદ જાણે જન અનુભવી, બેદ જાણ્યા વિના બ્રમણા ન જાવે;
બ્રમણા ગયા વિના કરમ, કહો, કેમ ગણે? કર્મ ગયા વિના મરમ ન પાવે! બ્ર०
મરમ લાજ્યા વિના સંશય ન ટળે, સંશય ટળ્યા વિના સર્વ કાચું;
કથતાં કથે અર્થ બાધ અનુભવે, રહેણી વિના પદ કેમ પામે સાચું! બ્ર०
સાચું સિદ્ધાંતનું રહસ્ય સમજે નહિ, ન સમજે અરથ કશું ન સરે;
અનાત્મા સુઆત્મા બુદ્ધિ જુએ, તેણે કરી વાસનાનું લિંગ ન ગણે! બ્ર०
અણલિંગીન અનુભવી જાણુજો, તે જ તત્ત્વદર્શી રહે જોઈ;
ગૌરી આત્મા-પરમાત્મા એક બાણે, દ્વિત ભાવ ન હોશે કોઈ! બ્ર०

૧૬

ખંરીવારા, આજ્યો મ્હારે દેસ, થારી સાંવરી સુરત વહાલો બેસ. ટેક
આઠિં-આઠિં કર ગયા, સાંવરા,× કર ગયા કોલ+ અનેક;
ગિણુતા-ગિણુતા ઘસ ગઈ મ્હારી આંગળિયાંરી ડૂ રેખ.
મૈં બૈરાગિણુ આદિકી જી થારે મ્હારે કંઠકો* સનેસ,÷
બિન પાણી બિન સાબુણુ, સાંવરા, હોય ગઈ ઘોય સુદેદ.
જોગણુ હોય જંગલ સમ હેરું તેરા નામ ન પાયા બેસ;
તેરી સુરતકે= કારણે મ્હેં ધર લિયા ભગવા બેષ.
મોર મુકુટ પીનાંબર સોડે ઘૂંઘરવાળા કેશ;
મીરાંકે પ્રભુ ગિરિધર મીલિયા દ્વિતો બદે સનેસ.

× શાગળિયા-શ્રીકૃષ્ણ; + પ્રતિજ્ઞા; ડૂ આંગળીઓની; * દયારનો;
÷ સનેહ; સુરત = હળીનાં દર્શન માટે

૧૭

મારા ગુરુજી વિસારી ન મૂકશો, કદી બાળક વીસરી જાય. ટેક
ચિત્ત ચોંટે નહિ જગ-જાળમાં, નથી બિખજતો વૈરાગ્ય. મારાં
નથી સેવ્યા હરિગુરુ સંતને, સેવા વિના તે નવ છુટાય. મારાં
સૂણું-વાંચું ઘણું, નહિ આચરું, હવે આવીને ઝાલી છે બાંધ, મારાં

જ્યાં છોડું તોયે નવ છોડશો, શંકાશીલ પજો છે સ્વભાવ. મારાં
શ્રદ્ધા ડગે ને સંશય પાંગરે, દૂર થયો નહિ દેહભાવ. મારાં
સત્ શિષ્યને સદ્ગુરુ તારતા, તારે તેમાં શી કાંધી નવાઈ? મારાં
શુદ્ધજ્ઞાની, પ્રમાદી ને સ્વાસ્થી, એવું હૈયું આ પ્રેમે ભરાય ! મારાં
પ્રેમે દ્રવે, અદ્વૈત અનુભવે, ગુરુ નામ તો સાર્થક થાય. મારાં
પૂર્વજન્મનાં પુણ્ય કંઈ પાકિયાં, મળ્યા પ્રેમી એવા ગુરુરાય ! મારાં

૧૮

મારી દીધાં શયદ્દુનાં ખાણુ રે, સદ્ગુરુએ અમને મારેલ વચન
હું તો અપરાધી-મારો ગુનો છે ઘણેરો, વદાલા !
તમે તો છો બાણુ રે-સુબાણુ રે ! સદ્ગુરુ
ત્રિભુવન સાથે જોને તાળી એક લાગી, વદાલા !
તેના નયણમાં ગડગડે નિશાન રે ! સદ્ગુરુ
માન સરોવરમાં મુકતાદળ નીપજે, વદાલા !
પણ ખેલ તો ખેલે છે કોઈકે મરજીવા મેદાને રે ! સદ્ગુરુ
આદિ ને અંતે જોણે એક કરી બળયો, વદાલા !
તેને મટી ગઈ ચોરાશી માંહીલી ખાણુ રે ! સદ્ગુરુ
કહે રવિ સાહેબ ગુરુ બાણુ પ્રતાપે, વદાલા !
કોઈક નર તો પડેગ્યા છે નિર્વાણુ રે ! સદ્ગુરુ

૧૯

મેરે તો ગિરિધર ગોપાલ, દૂસરા ન કોઈ;
દુસરા ન કોઈ, સ્વાધો, સકલ લોક જોઈ. ટેક.
બાઈ છોડ્યા અંધુ છોડ્યા, છોડ્યા સગાસોઈ;
સાધુ સંગ ખેડે જૈઃ લોક-લાજ જોઈ. મેરે
ભગત દેખ રાજી હુઈ, જગત દેખ રોઈ;
અંસુવન જલ સીંચ સીંચ પ્રેમ-ખેલી જોઈ. મેરે

દધિ મથ ધૃત કાઢિ લિયો, ડાર દર્ધ હોઈ;
રાણા વિષકો પ્યાલા બેળ્યો, પ્રિય મહાન હોઈ. મેરે
અથ તૌ બાત ફેલ પડી, જાણે સખ કોઈ;
મીરાં એમ લગન લાગી, હોની હોય સો હોઈ. મેરે

૨૦

રંગમાં રમો છો, ભલા જી ! રંગમાં રમો છો;
દુનિયાના સ્વાદ દેખી રંગમાં રમો છો. દુનિયા
ભોગ ભલા રાગના ભર્યા જુગને જમો છો;
અંતે વાસના આડી આવે, તો ભવમાં ભમો છો. દુનિયા
માયાના અંધારા માંડે હુંપદ હમો છો;
સોનું મળે છે લૂણને સાટે, ધૂળમાં ધમો છો. દુનિયા
ધશ્વિરનું ઝોળખાણ નહિ, દેલ શું દમો છો ?
મરણનો ડર નહિ જ મટે, શોકમાં શમો છો. દુનિયા
સરજનહારનું સ્મરણ મૂકી નીચને નમો છો;
મૂડી તો કેવળ સમજ્યા વિના ગાંધની ગમો છો. દુનિયા

૨૧

જ્ઞાની જ્ઞાન દશાનો દોર કદી ચૂકે નહિ રે. ૨૬
વિધવિધના વહેવારો કરતા, સઘળું કરતાં છતાં અકરતા;
દોર ઉપર જેમ સુરતા નટ ચૂકે નહિ રે. જ્ઞાની
જળમાં કમળો નિશદિન થાતાં, જળ સંગાથે જળમય થાતાં;
અસંગતા જેમ સંગ છતાં મૂકે નહિ રે. જ્ઞાની
હાવભાવ વિધવિધના કરતી, આડીઅવળી દષ્ટિ કરતી;
હેલ નજરથી યુવતી જેમ ચૂકે નહિ રે. જ્ઞાની
રસના રસમાં રસમય બનતી, સ્વાદે સ્વાદે તનમય થાતી;
અલેપતા જેમ લેપ છતાં મૂકે નહિ રે. જ્ઞાની
જ્ઞાની ગુરુ ભગવાન મહાત્મા, પ્રપંચરૂપ છતાં પરમાત્મા;
નિજ મહિમામાં રમતાં હદ મૂકે નહિ રે. જ્ઞાની

૨૨

સાતવારની આરતી

જય જય પરમ ગુરુ દેવા ! કરું તમારી સેવા. ટેક
 રવિએ રૂપ ઉદ્યોત જ્યોત આતમ જ્યાં જાગે;
 ત્રિગુણ અંધારું જાય, તે શું અહે-શું ત્યાગે? જય૦
 સૌમ્ય દષ્ટિ સદા ય, તે નહિ બંધે ને જાગે;
 નહિ જીવ-શિવનું જ્ઞાન, તે શું આપે ને માગે? જય૦
 મંગળે મંગળરૂપ, ધૂપ છાયા નહિ જોને;
 દેશ કાળને વશ, અસ્ત ઉદય નહિ જોને. જય૦
 શુદ્ધ જ્ઞાન પહોંચે નહિ, જ્યાં હોય આતમપ્રકાશ;
 જન્મ-મરણ ને દુઃખ-સુખ એમાં નહિ ભાસે. જય૦
 ગુરુગમની છે વાત, ઘાટ આવે ત્યાં આવે;
 જેમ શરો રણધીર વીર જીતીને પાવે. જય૦
 શું કરવાને ધાય, ધામ તેમ ધામ પડે આધુન?
 હું તું નહિ સંસાર, જ્યારે દેહાલિંગ ભાંગ્યું. જય૦
 શનિએ શુદ્ધ વિચાર, ધાર એ જ્યારે થાશે;
 પરમ હંસ પરિવ્રજ, હરિગુરુ મળતાં સમજાશે. જય૦
 વાર નહિ આવાર, અનુભવ પોતાને અંગે;
 જીવન્મુક્ત થાય, જ્ઞાન સદ્ગુરની સંગે. જય૦
 સાત વારની આરતી જે દોષ પ્રેમ કરી ગાશે,
 મણિરામ મહાપદમાં સોઈ લય થાશે. જય૦

૨૩

રામ-રટન ધૂન લાગી, ગગનમેં રામ-રટન ધૂન લાગી;
 એસા દોષ હૈ જો યૌરાગી. ગગનમેં રામ૦
 અનમેં આસન ઉપર યૌ, બિરટ રહા રી સમાઈ;
 હાવમાવ નેત્રસે જોને ડાલેલા, ગાહેર ન આવે જાઈ. ગગનમેં રામ૦

સાધન સગ એક ઘટ સમાસા, આપ યિના નહીં દૂગ;
 આતમરામ ધ્યાં નહીં થાક્યા, સગ ઘટ સાહેબ સૂઝા. ગગનમેં રામ૦
 નામ નિરંજન ગુરુ હિ લખાવે, સાહેબ સકળ પસારા;
 ઘટઘટ રૂપ રામકા સંતો, ખેલત હૈ સો ન્યારા. ગગનમેં રામ૦
 નહીં કહ્યુ સંશય શબ્દ કૃંચીને, ઔર કહે સો અદીકા;
 નિરાંત નામ નિરંતર ચીનો, યિન રસના રસ મીઠા. ગગનમેં રામ૦

૨૪

મિથ્યા ન મરશો બટકી, બાઈ, કોઈ મિથ્યા ન મરશો બટકી;
 પૂરા ગુરુ વિના પાર ન પાવે, ખોજ ખખર નહીં ઘટકી. મિથ્યા૦
 સાધન કરમ ધરમ બહુ ઘોખો, ખોટી કલ્પના ખટકી;
 દેખાદેખી દો દસ ધાવે, લાલમેં રહી લટકી. મિથ્યા૦
 ખલક ખેલની ખટપટ ખોટી, કર્મ કટે નહીં કટકી;
 જૂઠી વાતે જનમ ગુમાવ્યો, જાત ન મૂકે વટકી. મિથ્યા૦
 જોગી જતિ ને તપસ્વી સંન્યાસી, હાર ન મૂકે લડકી;
 અપની મતસે બ્યાં-ત્યાં અટકે, બજવી ખેલ બિલટકી. મિથ્યા૦
 જો કહ્યુ ચાહે સો ઘટકી ભીતર, દૂર મતિ દો પટકી;
 નિરાંત નામ નીરખો ગુરુદેવા, રહો અંતરમેં અટકી. મિથ્યા૦

૨૫

કોઈ રામ પિછાનો, મેરા કહેના માનો ૭;
 વોહી રામ પિછાનો, મેરા કહેના માનો ૭. કોઈ રામ૦
 પરનારીકા સાંઢવતા હે, પરનિંદા કો બહિરા;
 પરધન દેખત અંધા હુવા, આપ હિ જગ સારા. કોઈ રામ૦
 સદા રહત ઉદાસી, નિંદા-સ્તુતિ નહીં જાણે કિનકી;
 એ ઘેતુ એ યાધ ન જાણે, સગ આત્મા હૈ એક હિ. કોઈ રામ૦
 ભેદ નહીં અભેદ હુવા મન, રામ ભરા જગ સારા;
 કહત કબીરા, સૂનો, બાઈ સાધુ, જગમેં રહે કર ન્યારા. કોઈ રામ૦

૨૬

દેખત દીવો છે પોતે, મૂરખ અજવાળું ગોતે;
 સમજ્યા વિના સુખ ન પામ્યો, રજની ગર્ભ રોતે. દેખત દીવો
 પોતે પોતાને પ્રીછે નહીં ને ખીજે કરી જાણે;
 તરણું તે કુંગર થઈ લાગ્યું, મેરુ પરમાણે. દેખત દીવો
 આયરણમાં અટવાઈ રહ્યો ને જીવ થયો જાણી;
 જગતમાં તો એવું ભાસે, તરસ્યું છે પાણી. દેખત દીવો
 સૂત્ર મણિના પારા દોરી, સર્વે સૂત્ર છે;
 ગાંઠો ગણતે પાર ન આવે, સળંગ નવ ભાસે. દેખત દીવો
 સદ્ગુરુ ગાંઠો છોડે, ત્યારે સળંગ સૂત્ર રહે;
 દાસ રતન કહે માળા મોટી, પીછે શું ફેરે? દેખત દીવો

૨૭

તેરી સૂરતમેં જગ' ગિસરાયા; ૨૬
 શીત વર્ષાં તન કસની કીની, નહિ જનકો ધૂપ છાયા.
 તુમ હો મુજમેં અરુ મૈં હું તેરા, તુમમેં સમાયા.
 જીત દેખું તીત તૂ હિ ગિરાજે, નહિ દૂગ દરશાયા.
 દાસ મેરમ ઉસ હરકો પાયકે, ઉનમેં સમાયા.

૨૮

અથ તો મીલે એસે સંત સુગ્ગણ સુગ્ગણ. ૨૬
 શીલ, સંતોષ, ક્ષમા, સુખસાગર, ઔર આતમને જ્ઞાન;
 સુખ-દુઃખ નહિ સદા સમદષ્ટિ, નહિ તનકો અભિમાન. અથ
 નિર્ગુણ, સિરગુણ જ્ઞાનઅજ્ઞાન, સંગ્રહ ત્યાગ સમાન;
 મુક્તિ-અંધન, માન ન અપમાન, જનકું લાભ ન હાન. અથ
 પરમહંસ પરિપૂરણ અનુભવ, નિશ્ચળ સ્થિત નિર્વાણ;
 જાકો સંગ કરત એક છિનમેં, હોત હૈ કોટિ કલ્યાણ. અથ

—ચરણદાસ

૨૯

પૂરા ગુરુ મીલ્યા આયા તમ જાણું, પૂરા ગુરુ મીલ્યા આયા;
પૂરે ગુરુકી એક નિશાની, અપના હિ આપ લિઆયા. પૂરાં
આપ વ્યાપમેં વ્યાપ આપમેં, દૂગ્ધ ભરમ મિટાયા;
ડોલત મનકું અડોલ હિ કરના, ફેર ન જત કુલાયા. પૂરાં
પાંચ પચીસ જસે ઘટ ભીતર, અપ અપને ધરરાયા;
ભિન્ન ભિન્ન મત ઘેર ધારકે, સમકું એક ધર લાયા. પૂરાં
ગગન-ગુફામેં સેજે સુમરણુ, તાંતે તંત મિલાયા;
નામ રનેહીને કેવળ કીના, સેવક સદ્ગુરુ પાયા. પૂરાં
લખે લખાવે દો દુનિયામેં, ઓ દગા દગ આયા;
નિરાંત નામે ક્રિયા નિવેરા, ઘટ મહ પટ પરખાયા. પૂરાં

૩૦

કિરતારની કળા કોઈ ખેલે સંત જન, જગત વહેવારથી અવળા ચાલે;
પરપંચને પરખી, અમર પદ ઝોળખી, પિંડ બ્રહ્માંડની પાર મહાલે. કિરં
અંધ તે પંચની ગૂંજ સમજી રહે, ગગનવંત ખેલમાં આપો ગાલે;
શ્વાસોચ્છવાસ રહિત ધરમાં ખાલે, અખોલ ખોલીમાં વાયા વાલે. કિરં
હદના જીવતા હદમાં પચી રહે, શીખેલા તેવું સૌને શીખવે;
પાપ ને પુણ્યની ખીકથી ખી મરે, આપે દૂખી ખીજને કુખાવે. કિરં
હદની પાર છે, ખેહદની બહાર છે, જ્ઞાનસ્વરૂપ ઘટમેં નિહાળે;
હરિગોવિંદ રવિ અંતર પ્રકાશથી ખાણ ભીતર લાલ ભાળે. કિરં

૩૧

મૈં ધનશ્યામ રંગ રંગ ગાઉં. ૨૬
કૃષ્ણ કૃષ્ણકી રટણ લગા, મૈં અટલ આતમજળ પાઉં;
કૃષ્ણ કૃષ્ણમય જગ મૈં દેખું, સુધસુધ સગ બિસરાવું. મૈં ધનં
ચરણકમલકા ભંવરા જનકર, શરણાગત કહલાઉં;
પિયુ ભકિતરસ મધુર સદામય, મનકી ખાસ જુઝાઉં. મૈં ધનં

૩૨

સાધો, દૂર દુર્ધ જળ હોવે, હમરી કૌન કોઈ પત ખોવે. ટેક
સિંધુ વિષે રૈચક સમ દેખે, આજ નહિ પરવન સમ પેખે;
ઐસા કોણુ નિશા તુમ પિયા, આપ હિ આપકો સીધ નવ ક્રિયા. સાધો
ચમકે નૂર એ તેજ સખ તેરા, તેરે નયનોમેં ઢાડે અંધેરા ?
તૂં તો આપ ભૂપતિ રાખ, તૂંહિ તીન લોકકા સાગ્ન. સાધો

૩૩

અવળ નિરંજન સાંઈ હમારા, જો સર્વદા સકળમેં વ્યાપક;
સખકા સાક્ષી સખસે ન્યારા. અવળ
ત્રિગુણુ રૂપ ધરી સૃષ્ટિ નિભાવન, પાવત હરત ન લગત વિહારા;
સ્થાપન ધર્મ સાધુ રક્ષણુકો, માયા મનુજ ધરત અવતાર. અવળ
ભુદ્ધિ ઉપાધિ અનેક ભેદસે, રૂપ લખાવત અગણિત ન્યારા;
આપે એક દોય કયુ નાહિ, અમિત શક્તિ ના લહે કોઈ પારા. અવળ
બ્રહ્માદિક સખ ચલત ધરાધર, ઐસા ગેમી હુકમ પસારા;
દૈત ભાવસે લહી ન શકત કોઈ, ખોજત ઔદ લોક જો હારા. અવળ
પંચ કોશ પર ધરક મસ્ત નિજ, રહત નિરંતર બિન આધારા;
સત્-ચિત્-આનંદ બ્રહ્મ સોઈ પાવત, જિનકો લાગત પ્રેમકટારા. અવળ

૩૪

મૂઠી દે, મૂઠ ગમાર, મમતા મન કેરી;
સમજ લે સારમાં સાર, જો હરિને હેરી. મમતા
હરિને જોતાં દુઝ્યા ખોતાં, પોતે તે પરિશ્રમ રૂપ રે;
અંતર્યામીમાં એક રસ થાતાં, કોણુ પડે ભવદૂપ ? મમતા
પંચ ભાગે પિંડ વડેચતાં, ઊગરે તે અવિનાશી રે;
સ્થૂળ સૂક્ષ્મ કારણુ ને તુરીય, પોતે સ્વયંપ્રકાશી. મમતા
શુદ્ધ ચૈતન્ય ને સાક્ષી પ્રમાતા, પ્રમાણુનો પ્રમેતી રે;
પંચ નામ છે પૂર્ણાનંદનાં, નિગમ કહે છે નેતિ. મમતા

નિર્ગુણ એક નિરંતર નીરખી, હરખે હેડા માંહ રે;
 પ્રલયમાં પાણી વિના ખીજું નજરે ન આવે કાંઈ. મમતા૦
 ચિદાનંદનું ચિંતવન કરતાં કેટિ કલ્પના જાય રે;
 પ્રીતમ પડે મટે માયાનો, મહાપદમાં લય થાય. મમતા૦

૩૫

રાધિકૃષ્ણ જોલ, મુખસે રાધિકૃષ્ણ જોલ;
 તેરો કયા લગેગો મોલ ? તેરો કયા લગેગો મોલ ? તેરો૦
 હાથ પાંડિ નહીં હીરના, દસ જીસ ફેશ નહીં ચલના;
 કછુ ગીરે ગાંઠ નહીં છુટના, તેરી મનકી ગડરી ખોલ. તેરો૦
 કોન બચત દે આપા ? ઇસ માયામેં મન લુભાયા;
 ઇસ માયા મેં ધેર બિરાયા, ઇસ દગનીકા પલા છોડ. તેરો૦

૩૬

જરા મીલકે જાવો, ગિરધારી, તેરી સાંવરી સરતપે મેં વારી રે. ટેક
 વાંદા જો બનકે કુંજ ગલનમેં, આયે મીલે ગિરધારી રે. જરા૦
 ચાંદા—સુરજ તેરી કરત દે બડાઈ, માનવ ગાવત બલિદારી રે ! જરા૦
 બાઈ મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, ચરણ કમલ બલિદારી રે. જરા૦

૩૭

દો દિનકે મિજમાન, સજ્જન, હમ દો દિનકે મિજમાન;
 હમ-તુમ દો દિનકે મિજમાન. સજ્જન હમ૦
 બહુત પ્રબોધ ક્રિયા હૈ તુમકો, અજહૂં ન આઈ સાન;
 કેહિ રહા નહીં રહેગા, યારો, કયોં કરતે હો તાન ? સજ્જન હમ૦
 વારંવાર કહત ના સમઝે, કયોં ન રખે અથ ધ્યાન ?
 કોન, કહો, તુમ કયાં સે આયે ? હોઈ રહે બેભાન. સજ્જન હમ૦
 આખિર નહીં તો અથકી ત્યાગે, જો હોવે ઇન્સાન;
 પ્રીત પુરાણી દેહ નયા હૈ, યાં તે હોત પ્રયાન. સજ્જન હમ૦
 હમ ભૂલે ના તુમહીં ભૂલે, આખિર એક ઇમાન;
 નરસિંહ બચત કદુ સો મીડા, કરકે કરિયો પાન. સજ્જન હમ૦

૩૮

મારા જોધલનો મહિમા ય રે, સાચા સદ્ગુરુનો પ્રતાપ રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦
 જ્ઞાન ગરીથી ગુંજ આવે, શીતળ ટાઢાં તન રે,
 ચિત્ત કમળ ચાંદલિયો ઝિગ્યો, ત્યારે સદા સુકામળ મન રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦
 જ્ઞાન ધ્યાન નિર્ભયનાં વાજાં, મહાજન મળે મુકામે,
 સુરી નર જોદા પીર પયગંઝર, પણ સાધી તેને સત્તામ રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦
 ગજ રે વંત ચઢી આવે ગરીથી, શંભુ તે છત્ર ઢળાવે,
 નકા નકીથી કરે કતીથી, પણ અનુભવિયા ઘેર આવે રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦
 ધરતી જૈસા અડગ જડેસા, વતરપતિને ધ્યાનો,
 સંત સમાગમ સોડે, ત્યારે ગરીથીનો ભગવાન રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦
 ઇચ્છ્યાં ભોજન આપે ગરીથી, સદ્ગવટાની રીને,
 ભૂખ્યાંને ભોજન આપે ગરીય, પણ પરિશ્રમ સાથે હોય મન રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦
 પંડિત તેડાવે ને યજ્ઞ કરાવે, ક્રિયા હરન કરાવે,
 હેમ દાન સુવર્ણનાં આપે, પણ હરિ હાથ ના આવે રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦
 કલ્પવૃક્ષની છાયામાં, જેમ ગળંતી શાખ,
 જીતયાં ફળ જે કોઈ ચાખે, તે પર ભોમે પૂજાય રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦
 ગરીથી જેને મન વસી, તે પાળી પંથ ન જાય,
 મોહ મત્સર મદ તેમાં સમાવે, પછી હારીને જિતાય રે;
 મને જ્ઞાનગરીથી ભાવે. મારા૦

કોણ કમળમાં રહેવે ગરીબી ? કોણ કમળમાં ગાવે ?
 કોણ વચને આવે ગરીબી ? (પણ) કોણ વચને રહેવાય રે ?
 મને જ્ઞાનગરીબી ભાવે. મારાં
 હૃદયકમળમાં રહેવે ગરીબી, મુખકમળમાં ગાવે,
 ગુરુનાં વચને આવે ગરીબી, અને સદ્ગુરુવચને રહેવાય રે :
 મને જ્ઞાનગરીબી ભાવે. મારાં
 નાભિ-કમળથી ઊલટ્યો આવે, હરિ હિરદાની માંહે,
 જોદ્ધા પ્રતાપે બણે ભવાનીદાસ, બાહેર લીલા દેખાય રે :
 મને જ્ઞાનગરીબી ભાવે. મારાં

૩૬

શબ્દ તે તો સાચા રે, જે અગમ ધર દેખાડે;
 નામ લેવું એવું રે, જે આપોયું અળયું કાઢે. શબ્દ
 નામ વિનાની વસ્તુ નથી, શબ્દ વિના નથી નામ;
 શબ્દ અક્ષર વિના નથી, અક્ષર ઓમ્કાર એક હામ;
 ઓમ્કાર અક્ષરથી ઊડે રે, વસ્તુ તો એમ દષ્ટિએ પડી. શબ્દ
 વસ્તુ ટાળી નામે-સમે', નામ શબ્દમાં ફેડ;
 શબ્દ અક્ષરમાં ગળે, અક્ષર ઓમ્કારનો તોડ; ને
 શોક પછી શાનો રે ? અક્ષર આપ દેખાડે. શબ્દ
 નિર્ગુણ શબ્દ જેને કહિયે, તે પ્રગટ પ્રણવથી થાય;
 પ્રણવ પોતે ઊપજીને શમે છે, અક્ષર નિરંજન માંહી;
 માયાની ઉપાધિ રે, સદ્ગુરુ ભેદ દેખાડે. શબ્દ
 નામ અનામીનું રૂપ છે, નામી આપ અનામ;
 અનામી નામ તો કેમ કહિયે ? ત્યાં તો સમન્વાતું છે કામ !
 હરી બેદા જે હામે રે, પ્રેમાનંદને દેખાડે. શબ્દ

૪૦

સદ્ગુરુ સદ્જ્ઞાન બતાયે, તાતેં હમ આનંદ પાયો. ૨૬
 પંચ કોશ પરબ્રહ્મ સદોદિત, ત્રિગુણાતીત કહેવાયો,
 અગમ નિગમ નિર્નય સદા યે, પ્રકૃતિ પાર કહાયો;
 સોહી મોહે અનુભવ આયો-સદ્જ્ઞાન બતાયો. સદ્ગુરુ
 મેં હું બ્રહ્મ બ્રહ્મ સો મેં હું, આ વિધિ દ્વૈત બિસાર્યો,
 ઈશ જીવ ઉપાધિ છોડકે, તત્ત્વમસિ શ્રુતિ ગાયો;
 સોહી 'મોહે અનુભવ આયો હૈં યહી દદે ધાયો. સદ્ગુરુ
 જનમત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ, તુરીયા, તો પર મૈંહી બસાયો;
 વૈષ્ણવી મધ્ય પથંતી પરાકો, સાક્ષીમેં સમર ભરાયો,
 સોહં બ્રહ્મ સખ ઘટ છાયો-સદ્જ્ઞાન બતાયો. સદ્ગુરુ
 ધન્યગુરુદેવ શસ્ત્ર સોહી ધન્ય હૈં જિન્હે અજ્ઞાન નસાયો;
 હરિગુરુ સંત અરિદુઃખનાશક, પદ પંકજ રંગ પાયો,
 દેવકૃષ્ણ ધ્યાન લગાયો-સદ્જ્ઞાન બતાયો. સદ્ગુરુ

૪૧

અવિદ્યાનું મૂળ તે તન ત્રિયાતણું, જેના ગુણ પ્રપંચનો પાર ના'વે;
 એની સંગાથે વિદ્યા સૌ વીસરે, શુદ્ધ વિચાર ચિત્તમાં ન આવે. અવિદ્યા
 ગુરુ ગોવિંદથી એ જ અળગા કરે, મનમય ગુણના બાણ મારે;
 એ અગ્નિ જુઝાય મહાજળના જોગથી, પ્રેમ વૈરાગ્યથી શુદ્ધ વારે. અવિદ્યા
 તેજપ્રતાપ ત્રિલોકમાં નવ રહે, રવિ-શશિ-તેજ જ્યમ રાહુ ગ્રાસે;
 કાળનું રૂપ તે કામિની-દામિની, મહા શરવીરનો નિયમ નાસે. અવિદ્યા
 નાર તરવાર તે નવ ગણે નેહને, પરહાથ ચઢે ત્યારે તન ટાળે;
 આપણું પારકું અગ્નિ ના આળખે, બળ વાધે ત્યારે સઘ બાળે. અવિદ્યા
 શાકણી, સાપણી ગ્રેહવંતી વાંધણી, ઘૂંઘટમાં કામનાં ઘેન ગાળે;
 મધુરી શી વાણી તો મુખ જોડે ઘણી, ભડ મેગળતાણું જૂથ ભાળે. અવિદ્યા
 સગુણની ચારિણી કદપના કારિણી, મક્ષિકા મારિણી માન મહાલે;
 ભક્ષ કરે એમાં ભીતિ આણે નહિ, વિષય વિકટ કરી પ્રેમ પાળે. અવિદ્યા

નકટ નિર્લજ નિજ લાભે કરી, ઘૂંઘટ માંહે ત્રિલોક ધાલ્યું;
એ અબળા પણુ બળ બહુ ભાતનું, નરતણું જોર ત્યાં નવ ચાલ્યું! અવિં
અગ્નિતને છતવા કોઈક સમર્થ છે, ગુણુ ગંભીર મહા બ્રહ્મ કહાવે;
કહે અખો પરમ પ્રતીતનું પારખું, ત્રિયાનું તિમિર ત્યાં નિકટ ના'વે. અવિં

૪૨

સખિ રી, પ્રભુમિલનકી ખુમારી રંગમેં જાઉં બિન્નહ.
દિવ્ય મૂર્તિ દેખકે મૈં તો ચરણકમળ લિપટાઈ;
મંદ હાસ્યસે, મધુર બચનસે પ્રભુજી બોલે મુસ્કાઈ. સખિ રીં
અંગ અંગમેં મરત ભઈ મૈં નયનોંસે નૈન મિલાઈ;
પ્રેમ-નિમગ્ન હો ગઈ તમ મૈં સૂઝખૂંધ સખ બિસરાઈ. સખિ રીં
સરિતા સિંધુ મિલન ધાઈ, સાગરરૂપ સમાઈ;
અદૈતરૂપે ઐક્ય ભઈ અથ અપનાપન ભૂલ આઈ. સખિ રીં
તારાબાઈ

૪૩

સમજ હમારી હરિકે તરફકી,
જોર ન ખૂંજીયે એક હરફકી. સમજ હમારીં
વ્યાપક ચિદ્ધન નાથ બિના નહીં,
મતલબ ન જન અરુ માલ ખલફકી. સમજ હમારીં
નહીં બતાસા, હમ પયચાના,
મશક કરે હમ, ફક્ત અલફકી. સમજ હમારીં
યામેં બેલિયે, બેલિયે ગાછયે,
હે નહીં ગરજ, ઝાંઝ અરુ ડફકી. સમજ હમારીં
બની એક રંગ, અબેદમેં બેલિયે,
ભીતિ ન હમકો, વિષય બરફકી. સમજ હમારીં
સત્ ચિત્ આનંદ, બ્રહ્મભય વૃત્તિ,
કીલી હય સો અજ્ઞાન કુલુફકી. સમજ હમારીં

નહીં બતાસા=બતાવી શકતો નથી. કુલુફકી=તાબાની

૪૩

અકલ નકલ નહીં ચાલિયે, યારો,
 પાગલપન દરકાર, પ્યારે, પાગલપન દરકાર;
 છોડ દે, પ્યારે, ઝમકે સારે,
 ગોતા વડેદત અંદર માર, ગોતા વડેદત અંદર માર. અકલ
 લાખ ઉપાયો કર લે, પ્યારે,
 કળુ ન મિલસે યાર, પ્યારે, કળુ ન મિલસે યાર.
 બેખુદ હોગન, દેખ તમાશા,
 આપે હિ દિલદાર, પ્યારે, આપે હિ દિલદાર. અકલ

૪૫

આલમમેં કિસકા ડર હૈ, જિસ પર નજર હો તેરી;
 બેશક વ બેખતર હો, જિસ પર મહેર હો તેરી. આલમમેં
 દુશ્મન ન કોકિ ઉસકા, હોવે તૂ દોસ્ત જિસકા;
 દુનિયા હિ યાર હોવે યહાં, જિસ પર મદદ હૈ તેરી. આલમમેં
 દરદો આલમ યહાંકી, ઐય વ ગુનાહ હૈ જહાંકે;
 કોકિ ન પાસ આવે, જિસકો પનાહ હૈ તેરી. આલમમેં
 રાહસે કોહ કર દે, ખાલીકો દમમેં ભર દે;
 થોડેસે તૂ બહુત દે, પર જબ રગ્ગ હો તેરી. આલમમેં

૪૬

આશક હું દિલોગ્ગસે, કાશીર તેરી સૂરતકા;
 મગ્ગજસે નહિ મતલબ, બંદા હું મુદગ્ગજતકા. આશક હું
 રાહતકા જમાના તો પલ્લ ભરમેં ગુજરતા હૈ;
 કાટેસે નહિ કટતા, બે દિન હૈ મુસીબતકા. આશક હું

બેશક વ બેખતર=ગરીબ ને નિરાધાર; જહાંકે=પેલી દુનિયાની; પનાહ=
 રખેવળી; કોહ=પહોંચ

સ્વાર્થ ઓર ઝીલત હૈ, હર તરહકી આશન હૈ;
 ખસ ઇસકે સિવા કયા હૈ, અંગમ મુલખતકા. આશક હું
 અમ નંશેખજ થોડી સી, પી લો તો મઝા આવે;
 બિઠ જાયગા આંખોસે, પરદા હૈ નો ગફલતકા. આશક હું
 એ સામરી મરતા હું, દિન રાત +હસીનોં પર;
 દિલ નિસકો સમઝતા હૈ, પુતલા એ શરારતકા. આશક હું
 ÷ શેખજ=ખુદાને શોધનાર. +હસીનોં=ખૂબસૂરત

૪૭

તેરી જનપે શીદા હું, ચાહે બોલો યા ન બોલો. ૨૬
 તેરે ઇશકકી કટારી લગી કલેજે કારી;
 જખમી તો હો ચૂકા હું, ચાહે બોલો યા ન બોલો. તેરી
 તેરે ઇશકને સતાયા, ટૂંચેમેં તેરે આયા;
 બદનામ હો ચૂકા હું, ચાહે બોલો યા ન બોલો. તેરી
 શીખલીને ફૂલ મારા, મંસૂર રો પુકારા;
 સૂલી તો ચઢ ચૂકા હું, ચાહે બોલો યા ન બોલો. તેરી
 અખ ઇશકમેં તુમહારે, મિને રંગાઈ કફની;
 બેગી તો જન ચૂકા હું, ચાહે બોલો યા ન બોલો. તેરી

૪૮

બુનોંમેં બી તેરા યા રખ, જલવા નજર આતા હૈ;
 બુનખાનેકે પરદેમેં, કાયા નજર આતા હૈ. બુનોંમેં બી
 એક કતરએ મય જખસે, સાકીને પિત્તાયા હૈ;
 ઉસ રોજસે હર કતરા, દરિયા નજર આતા હૈ. બુનોંમેં બી
 એ ઇશક કહીં લે ચત્ર, ચે દૈરાહરમ મીટ;
 ઇન દોનોં મકાનોંમેં, અઘડા નજર આતા હૈ. બુનોંમેં બી
 સાકીકે તસવુરને, દિલ સાફ ક્રિયા એસા;
 જખ સરકો ઝૂકાતા હું, શીશા નજર આતા હૈ. બુનોંમેં બી

માશુકકે રૂતખેકો, મેલશર મેં કોઈ દેખે;
અલ્લા બી મજનૂંકો, લયલા નજર આતા હૈ. ખુતોમેં બીં
મજનૂંને શહર છોડા સેલરા બી છોડ દે;
નઝારેકી હવસ હૈ, તો લયલા બી છોડ દે. ખુતા મેં બીં

ખુતોમેં બી-મૂર્તિમાં પણ; રખ-ઘણી, ખુદા; કતરએ મય-દારનું
દીપુ' (જ્ઞાનરૂપી); સાકી-પાનાર (ચુર) તસબુરને-ખ્યાલોએ; રૂતખેકો-
મહાત્મા પુરપનો અહેરો; મેલશરમેં-ક્યાગત; નઝારેકી-ખુદાઈ નૂરની-ખુદાઈ
સ્વરૂપની; હવસ-કામ

૪૯

ઐ મેરે દિલે શયદા, જો તૂ હૈ વો હિ મેં હું;
ફિર કિસ કિયે હૈ પરદા, જો તૂ હૈ વો હિ મેં હું. ઐ મેરેં
આપના હા લાયે, જોર અકસમે યું જોલે;
ક્યોં ખાત નહિ કરતે, જો તૂ હૈ વો હિ મેં હું. ઐ મેરેં
અખ કિસ કિયે ઐ ખારે, યદ મુજસે રકાવટ હૈ;
તૂ મોજ હૈ મેં દરિયા, જો તૂ હૈ વો હિ મેં હું. ઐ મેરેં
દી આગ લગા તનમેં, જોલે પરે પરવાના;
ઐ શમા કિસે ફૂંકા, જો તૂ હૈ વો હિ મેં હું, ઐ મેરેં
હૈરત જો ગહુત છાઈ, પરદેસે નીંદ આઈ;
જેહોશ ના હો મુસા, જો તૂ હૈ વો હિ મેં હું. ઐ મેરેં
કહેને હૈ અનલકકો, સૂત્રીપે ચઢાયા હૈ;
મંસૂર થેદ કહેતા થા, જો તૂ હૈ વો હિ મેં હું. ઐ મેરેં
ઐ રસકેકમર મુજસે, પરકેઝ તુઝે કયા હૈ;
જો ખાકકા હું પૂતલા, જો તૂ હૈ વો હિ મેં હું. ઐ મેરેં

અકસમે-પ્રતિજિંબને; રકાવટ-અટકાવ; દી આગ લગા-આગ લગાઈ
દીધી; શમા-મીલુખત્તી; હૈરત-અચંબો; ગહુત છાઈ-દિગ્મૂઠ થયો; અનલ-
હકો 'હું' ખુદા હું એમ જાણનારાઓને; રસકેકમર-રોશનીવાળો પૂતમનો
ચાંદ; જો=હૈ કે;

૫૦

જળ છુપા તૂ, તો તેરે છુપનેસે કયા કયા હો ગયા ?
 એક તરફ છુતખાના બના, બનીયકો કાળા હો ગયા. જળ૦
 આશકોમેં ધરક, માથુકોમેં બનકર હુસ્ન તૂ;
 ખુદ તમાશા હિ બના, એર ખુદ તમાશા હો ગયા. જળ૦
 ખૂબ નીકલા રૂપ તેરે, રૂપમેં બહુરૂપિયા; *
 કિસકો પપદા કરકે, એર કિસ પર તૂ શયદા હો ગયા. જળ૦
 તેરા પરદા બી તો એક પરદા, હૈ એ પરદેનશી !
 આંખકી પૂતલીમેં પીનહા હોકે પૂતલી હો ગયા. જળ૦
 બેદ તેરી બેનિયાઝીકા, મીઝા સદ્સે અલા;
 બન્દ એ ખાકી તેરી, રહેમતસે મકિલા હો ગયા. જળ૦

૫૧

તૂ વોહ મયે ખૂબી હૈ, એ જલ્દયે બનાના;
 હર ગુલ તેરા હૈ બુલબુલ, હર શમા હૈ પરવાના. તૂ વો૦
 ચે અરમે હકીકત બી, કયા દેખેં સિવા તેરે;
 સિઝદાસે હમેં મતલબ, કાળા હો કે છુતખાના. તૂ વો૦
 યા રખ ઇતી હાથોસે, પીતે રહે મતવાલે;
 અબમેરકા સાકી હો, બગદાદકા મયખાના. તૂ વો૦
 સાકીકે તસવ્વુરને દિલ સાદ કિયા એસા;
 જળ સરકો ઝુકાતા હું, શીશા નગર આતા હૈ. તૂ વો૦
 મરતીમેં બી સર અપના સાકીકે કદમ પર હો;
 ઇતના તો કરમ કરના, અય નરગીસે મરતાના. તૂ વો૦
 કિસ્મત હૈ તો ઉનકી હૈ, આંખેં હૈં તો ઉનકી હૈં;
 જિસને તુઝે દેખા હૈ, એ જલ્દયે બનાના. તૂ વો૦

જલ્દયે-તેજરવી; બનાના-વહાલા; તું વોહ મય ખૂબી હૈ-તું તે

* બહુરૂપિયે-અનેકરૂપે; શયદા-(અહીં) 'શિકાર;' પીનહા હોકે-છુપાઈ જઈને; બેનિયાઝીકા-અભેદતાને.

ખૂબીવાળો દારૂ છે; ચરમે-આંખ; હાકીલત લી-ખરી રીતે જોતાં; સિઝદેસે-
નમસ્કાર કરવા સાથે; નરગીસ-એક ફૂલનું નામ, જે આંખોના જેવું હોય છે.

૫૨

ન હૈ કુછ તમના, ન કુછ જુસ્તજુ હૈ;
કે વહેદતમેં સાકી, ન સાગર ન બુ હૈ. ન હૈ કુછ
મીલી દિલકો આંખેં, જાલી મારેફતકી;
જિંધર દેખતા હું, સનમ રૂપ હૈ. ન હૈ કુછ
ચમનમેં હિ સૂતા, એ ચર્ચા તુમહારા;
લખે બર્ગે ગુલ પે, તેરી ગુફતજુ હૈ. ન હૈ કુછ
ગુલિસ્તામેં જા કર, હરએક ગુલકો દેખા;
તો મેરી હિ રંગત, વ મેરી હિ ખૂ હૈ. ન હૈ કુછ
મેરા તેરા મીટા, હુએ એક હિ હમ;
રહી કુછ ન હસરત, ન કુછ આરજુ હૈ. ન હૈ કુછ

તમના-દૃષ્ટા; જુસ્તજુ-શોધ; વહેદતમેં-ઐક્યમાં; સાકી-ગુરુ;
મારેફતકી-અઘજ્ઞાનની; સનમ-વહાલો; ચમનમેં-બગીચામાં; ગુફતજુ-વાત-
ચીત; લખ-હોદ; બર્ગ-કળીઓ (ગુલાબની કળીઓના હોદ પર); ગુલિસ્તા-
બગ; ખૂ-સુવાસ; હસરત-ન ખૂરી થયેલી દૃષ્ટા, તૃષા; આરજુ-
ખાહેશ, ઉત્કંઠા

૫૩

કોઈ હાલ મસ્ત, કોઈ માલ મસ્ત,
કોઈ તુતી મેના સુન્નેમેં.
કોઈ ખાન મસ્ત પયરાન મસ્ત,
કોઈ રાગ રાગણી દુહેમેં.
કોઈ અમલ મસ્ત, કોઈ રમલ મસ્ત,
કોઈ શત્રંજ ચોપટ જૂએમેં.
એક ખુદ મસ્તી બિન ઓર મસ્તી,
સખ પડે અવિદ્યા ફૂંએમેં.

૫૪

કુંદનકે હમ ડલે હૈ, જગ ચલાય તૂ ગલા લે;
 ખાવર ન હો તો હમકો, લે આજ અજમા લે. કુંદનકે
 જૈસે તેરી ખુશી હો, સખ નાય તૂ નયા લે;
 રાજ હૈ હમ ઉસીમેં, જિસમેં તેરી રજા હૈ. કુંદનકે
 સખ છાન ગિન કર લે, કર તોર દિલ જમા લે;
 યહાં બી વાહવાહ હૈ, ઓર વહાં બી વાહવાહ હૈ. કુંદનકે
 યા દિલસે અખ ખુશ હોકર, કર હમકો ખ્યાર, ખ્યારે!
 યા તેગ ખીંચ જલિમ, ટુકડે ઉડા હમારે. કુંદનકે
 જિતા રખે તૂ હમકો, યા તનસે સિર ઉતારે;
 અખ તો ફકાર આશક, કહેતે હૈ યું પુકારે. કુંદનકે
 અખ દરખે અપને હમકો, રહેને દે યા ઉડા દે;
 હમ ઇસ તરહ બી ખુશ હૈ, રખ યા હવા યના દે. કુંદનકે
 આશક હૈ પર કલંદર ચલાય જહાં ખિડા દે;
 યા અર્શ પર ચઢા દે, યા ખાકમેં મિલા દે. કુંદનકે
 અર્શ=ગાદી યા તખ્ત ખાકમેં મિલા દે-માટી ભેગા કરી દે.

૫૫

તૂને તો મુજે, જલિમ, દીવાના યના ડાલા;
 અપને રૂખે રૌશનકા પરવાના યના ડાલા. તૂને તો
 અખ શીશાયે સાગરસે, કુછ કામ નહીં હમકો;
 સાકી, તેરી આંખોને મસ્તાના યના ડાલા. તૂને તો
 મસ્જિદમેં જો વાએજને કૌસરકા યયાં છેડા;
 રીન્દોંને વહી અપના મયખાના યના ડાલા. તૂને તો
 જલિદકો હુવા પયદા, પીનેકા નવા ચસકા;
 ફૂજ જો વજૂકા થા, પયમાના યના ડાલા. તૂને તો
 તરવીરે સનમ રખ દી, મીમખરકે કરીખ હમને;
 કાબેમેં બી છોટા સા, ખુતખાના યના ડાલા. તૂને તો

નીકલા હૈ શમે વા'દા, અરમાન દિલી સારા;
 અખ હમને બડે ઘરકો વિરાના બના ડાલા. તૂને તોઁ
 ઐ સામરી ઇસ બુતકી, આંખોમેં તો બદુ હૈ;
 જખ ઉસને નજર ડાલી, દીવાના બના ડાલા. તૂને તોઁ

સનમ-વહાલો; રખ-ચહેરો; રખે દોશનકો-પ્રકાશિત ચહેરાનો;
 સાગર-દાર પીવાનો પ્યાલો (શીશા સાથે રહેતો દારનો પ્યાલો); કૌસરકા
 બયાં છેડા-પેલી દુનિયાતું ખ્યાન ચલાવ્યું; રીન્દો-મસ્તો, ખુદાઈ જ્ઞાનરૂપી
 દાર પીવાવાલા; બહિદ-ધર્મપંથી; ચસકા-શોખ; વતૂકા-હાથ ધોવાનો;
 પયમાના-પ્યાલો; શમે-રાતનો; મીમબર-અલાયદા પાક આરડાનો ઉંબર;
 કરીબ-પારંગ

૫૬

કતલગાહમેં જખ ચલે વો, લેકે ખંજર હાથમેં;
 ખુદ-ખ-ખુદ આને લગે, આશક સિયે સર હાથમેં. કતલગાહમેં
 ઐ ફરિશતોં બહ ન જાયે મોહરે કલે આશકાં;
 થામ લેના કિસ્તીએ, બિસ્મલકે લંગર હાથમેં. કતલગાહમેં
 આઇતાને કર દિયા, મગરર હુસ્ને ચારકો;
 હો ગયા મેહશરમેં, ગીરેઆને સિકંદર હાથમેં. કતલગાહમેં
 દેખનેસે દિલ કહેતા હૈ, હો જલદી નકામ;
 દેખ લેના રેહ ન જાયે, હસ્તે ખંજર હાથમેં. કતલગાહમેં
 મયકદેસે “મીર” જતે હૈ જરા તુમ દેખ લો;
 મયકા શીશા હૈ બગલમેં, દસ્તે દિલબર હાથમેં. કતલગાહમેં

કતલગાહમેં=તે રથજ, જ્યાં ફક્ત મનુષ્યોનો વધ કરવામાં આવે;
 આશકાં=પ્રેમીઓ; બહ ન જાયે-(બુ'સાઈ) વહી નહિ જાય; મોહર-છાપ;
 કલે આશકાં-પ્રેમીઓની કતલ; થામ લેના-પકડી લેવું; કિસ્તી-વહાણું;
 લંગર હાથમેં-હાથમાં લંગર રાખીને; હુસ્ને-ખૂબસૂરતીને. બિસ્મલકે-
 જેને કાપવામાં આવ્યો હોય અને હજી તે મરી ગયો ના હોય અને
 તરપતો હોય; સિકંદર-મીસનો મહાન બાદશાહ; મેહશરમેં-કયામતમાં;

ગીરેખાને-ગળાની પાસેનો લૂગડાનો ભાગ (કોલર); નંકાબ-પડદો;
મયકદેસે-શશબખાનામાંથી; દિલબર-વહાલો, આશક

૫૭

વા'લમા! વાંસળીએ વાતડી કહી,
છાતડી વી'ધઈ તે વી'ધઈ, વી'ધઈ. વા'લમા!૦
ધણનો ધા પાંસળીને વેરણ એ વાંસળી,
મોહન મનાતા તો નહીં;
ગોપીઓએ ગુંજ કરી કારણ જ્યાં પૂછ્યાં,
વાંસળીને વાચા ત્યાં થઈ. વા'લમા!૦
' નાની; નિર્માનીને છાની પણ છેક રહું,
એકાંતે શાંત ધીર થઈ;
એકે ય અક્ષર આપે ના ઓચરું,
બોલાવે જાય બોલઈ. વા'લમા!૦
બોલાવે બોલતી મીઠાં મધુર વેણ,
ડોલે ત્રિલોક તાલ દઈ;
મારે * ઉરગ અને જીવાડે મૃગ-રીઝે,
પરવા પણ પ્રાણુતણી નહીં. વા'લમા!૦
આંટીકૂટી ન કશી, અંતર તો આરસી,
શુદ્ધ જેમ ગંગનીર ન્દઈ;
કર કેમ રાખે ના વહાલ કરી વા'લમો,
અધરામૃત પાન પઈ?! વા'લમા!૦
કાઠ તણે દૂક ફૂંકે જીવણ જ્યાં ફૂંકે,
ચઢી ગાળું મગનગઢમહીં;
જીવણની ફૂંકે જગે જીવનમાં જીરવી,
જીવણમાં મા'લતી રહી;
માનવીથી હુંથી કેમ હોય સરસાઈ;
કાઠ અને ફહાને તાર્યાં તો કોડ કાંઈ! વા'લમા!૦

* ઉરગ=સપ

—ચુ. રા. શેલત

૫૮

વા'લમા ! નારાયણ નામ-તીર લઈ,
 લાખેણાં લક્ષ્ય કેમ રહે ના વીંધઈ? વા'લમા !
 નારાયણ નામતણાં પારાયણ તારાયણ,
 ભવ-જળનાં તુંબડાં એ, બાઈ!
 ઢેકે, ડોકે અને આવડાંએ બાંધી કરી,
 તરવાની તારમાર થઈ: વા'લમા !
 ચાંખ્યા વધાર દાળ અણુ અણુએ સ્વાદગુણે,
 ચાખ્યાં મર્યાં ને મેથી રાઈ;
 નામતણા સ્વાદગુણ રોમ રોમ ચાખવાની,
 વાત વડી કેમ વિસરઈ? વા'લમા !
 તાર-સમાચાર શુભ હૈડાં હરખભર્યાં,
 અશુભ તો આંખડી મિંજઈ;
 નામ તાર રણકે ને રણકે ત્રિલોક મધ્ય,
 ઝઝળ્યા કેમ ઉરતાર નહીં? વા'લમા !
 નરતનનાં ટાણલાંમાં નામતણાં નાણલાંની,
 ખુદ ટંકશાળ ખોડઈ;
 નામી નારાયણ તો નામતણાં ગાણલાંથી;
 દોહ્યા શું આવશે નહીં? વા'લમા !
 જનનીનો બાળપ્રેમ, કામિનીનો કંથપ્રેમ,
 લોભી ધનપ્રેમ કમી નહીં;
 ત્રણે ત્રિવેણીતણે સંગમને દિવ્ય તીર,
 નારાયણજ્યોત ઝગી રહી ! વા'લમા !
 વિશ્વાસે શિર ઝૂક્યાં, છર ક્યાં છાછરા,
 કાપ્યાં ગળાં ન કદી નાઈ;
 એટલી ચે કીધ ના પતીજ પ્રભુ ઉપરે,

નારાયણ થાય નર નહિ;
નારાયણ, નારાયણ-એક રટ રહી,
અધે બધું નારાયણ, અન્ય નહીં કંઈ! વા'લમા!૦
—ચુ. રા. શેલત

પદ

રામ રામ શ્વાસે શ્વાસે ભજ, ભાઈ!
શ્વાસતણી કિંમત ના કેમ સમજઈ? રામ૦
જળ-પરપોટા, ખલકખેલ ખોટા,
શ્વાસ-જીવકેરી સગાઈ;
શ્વાસે છે રામ—રામનામ—રામકામ,
કેમ હીરલા જાય વેડઈ? રામ૦
રામ એક; રામા-વચન-ગાણુ-ટેક એક,
ન્યાય- નીતિ એક રહી;
માયાનાં મીંડલામાં અંક એક ઓપતાં,
રામજીની ગાજી રચઈ. રામ૦
રાવણાં નયાવણાં રાવણનાં ગરવાં,
માતી ના મગજે રાઈ;
રાંક માંકડાંને ચઢ્યાં રામજીનાં ચોકડાં,
રાવણુની હાર થઈ થઈ. રામ૦
ગુહ તાર્યાં શ્રાદ્ધ સાર્યાં જટાયુનાં,
ધાવ ધોયા અંકમાં લઈ;
બાવ બાળ્યા તો ભેટ્યા ભીલણુને,
એમાં અજીક ખોર ખઈ. રામ૦
રાતદિન રામ સેવી દાખવિયાં જોર જોમ,
રામ રામ રામ-રટ રહી;
રામ એ તો આતમ ને આતમ અમોઘ બળ,
રામદૂત સાખ દે સહી: રામ૦

ઘટ ઘટમાં રામમણિ સુરતાને દોરલે,
 અંતરમાં જન્ય પોરવર્ધ;
 પાવક પ્રપંચતણી આંચો ના આભડે,
 રામ રામ જન્ય દેખર્ધ: રામ૦
 —ચુ. રા. શેલત

૬૦

સહયુરુની સાન પકડ લોને, ભાઈ, સંતો, કરી લોને સાચી કમાઈ. ટેક
 પૂરવનાં પુણ્ય હશે જે જનનાં, તે માનશે વાત અમારી;
 ભરમેલા મનમાં હશે જે ભમતાં, તેને સમજ ન આઈ. સંતો૦
 નાભિ-કમળથી હે સુરતાને સાધો, ત્રિકુટી આસન જમાઈ;
 ગંગા ને જમુના સરસ્વતી વહે છે, સખ તીરથ છે ત્યાંહી. સંતો૦
 ઉન્મુન હોકર ધ્યાન લગાવો, આપપણું વિસરાઈ;
 નૂરત-સૂરતકું એક ઘર લાવો, નિર્ગુણ રાહ ચલાઈ. સંતો૦
 દીન ભગતની વાણી છે સાચી, જીવન્મુક્ત હો જાઈ;
 જે નર સમજ્યા તે પાર ઊતરિયા, સત્ય માનો મેરા ભાઈ! સંતો૦

૬૧

કાંઈયે નથી, કાંઈયે નથી, જુઓ જગતમાં કાંઈયે નથી;
 દાલા રે આવ્યા ને દાલા રે જવું, શીદને મરે છે મથી-મથી? જુઓ૦
 દેવ ગયા ને દાનવ ગયા, વળી મહાત્મા ગયા છે મથી-મથી;
 જોગી ગયા ને જંગમ ગયા, ગયા સંન્યાસી કથી-કથી. જુઓ૦
 બ્રહ્મા ગયા ને વિષ્ણુ ગયા, શિવજીને કાંઈયે જોયા નથી;
 પીર ગયા ને પેગંબર ગયા, કાજી-મુલ્લાં કાંઈ રહ્યા નથી. જુઓ૦
 જગત બધું આલ્યું જવાનું, ગયા પછી કાંઈ આવ્યું નથી;
 માતા ગયા ને પિતા ગયા, ભાઈ, કુટુંબ કાંઈનું રહ્યું નથી. જુઓ૦
 જૂઠો જૂઠો ખેલ ખલકનો, પાછું વળીને કાંઈ જોતું નથી;
 આંધળે આંધળા દોડ્યાં રે જાય છે, મૂળની વાત કાંઈ કે'તું નથી. જુઓ૦
 આનો બનાવનારો શોધી ના કાઢ્યો, બ્રહ્મા આદિ ગયા કથી;
 દીન ભગત કે' ગુરુકૃપાના અનુભવ વિના આરો નથી! જુઓ૦

૬૨

(ન્યારે નડિયાદમાં લોહી પડ્યું ત્યારે પોતાનાજ મનને સમજવતા હોય તેમ)

શીદ કરે લાચારી, મન, તું શીદ કરે લાચારી? ટેક
 દેવ દાનવ સર્વેએ ભોગવ્યું જોને આપ વિચારી;
 રામે ભોગવ્યું લક્ષ્મણે ભોગવ્યું, ભોગવ્યું સીતા નારી! મન૦
 મોટા મોટા જ્ઞાનીએ ભોગવ્યું, ભોગવ્યું દ્રૌપદી નારી;
 પાંચે પાંડવ મહાસતવાદી, સાથે શ્રી કૃષ્ણ મુરારિ. મન૦
 જન્મ ધર્યો તેણે સરવેએ ભોગવ્યું, મોટા મોટા તપધારી;
 ભીષ્મપિતા મહાજ્ઞાની, યાણુ—સન્નિ નિરધારી. મન૦
 રામ રાવણ મહાજેરાવર, સાથે મંદોદરી નારી;
 સાવ સોનાની લંકા લૂંટાણી, અભિમાની ગયો હારી. મન૦
 ભોગવી ગયા તેતું ભાગવત કહે છે, સાંભળો નર ને નારી;
 મોટાં મોટાંની તો કથા કે'વાણી, ને હલકાંની ના દયા ધારી. મન૦
 રંકડી ઝોરત સગડી ભાભી, મોટાંની તો મા તારી;
 એવી એવી વાતો લખીને, વિપ્ર ચયા વેપારી. મન૦
 સાચું કે'તાં દુઃખ જ લાગે, જો જો સંત વિચારી;
 દીન ભગતની વાણી એ તો કોઈકને લાગે સારી. મન૦

૬૩

(અમદાવાદ ચોકસી પુરુષોત્તમદાસને ત્યાં દરુ મારતર સાથે
 ન્હાતસંગ કરી બધા વિખરાયા પછીથી લખીને આપેલું. મન
 ધરાતું જ નથી.)

ભૂખણુદાસની ભૂખ મટે નહિ, ઇચ્છાઆઈને લીધે રે. ટેક
 ઇચ્છાઆઈ જો મટતાં હોય, તો ભૂખણુ સંતોષ ભાઈ રે;
 એ બન્ને આ ઘરમાં રે'છે, એમની સાચી સગાઈ રે. ભૂખણુ૦
 મોટા મોટા શરાને પણ એ છે દુઃખદાઈ રે;
 પણ સદ્ગુરુ સાચા જો મળે, તો તોડી નાખે સગાઈ રે. ભૂખણુ૦

માટે જ્ઞાતી તેને કહીએ, એનું માને નાહિ રે;
 અમારા હો તો માની લેજો, એમાં જૂઠું નાહિ રે. જૂખણુ
 એ દુઃખને ટાળવું હોય, તો સાચું માનજો ભાઈ રે,
 દીન ભગતની એ જ વિનતિ, એમાં સંશય નાહિ રે. જૂખણુ

૬૪

મનકા ખેલ હૈ અપરંપારા, સખકું નાય નયાવનહારા. ટેક
 દેવ દાનવ ઔર રાજ-રાની, મન આગે સખ ભરતા પાની;
 મન નાચે ઔર મન હિ કૂદે, મન રાજ ઔર મન દરવાની ! મનકા
 મન હિ દેવ ઔર મન હિ દાનવ, મન હિ ઈંદ્ર ઔર મન હિ માનવ;
 મન હૈ જ્ઞાતી મન હૈ ધ્યાની, મન હિ વૈષ્ણવ પાગે આચારી ! મનકા
 મન હિ વેદ ઔર મન હિ વાણી, મન પંડિત ઔર મન પુરાણી;
 મન હૈ જોગી મન હૈ ભોગી, મન હિ જીતે મન હિ હારી ! મનકા
 મન હૈ સુખિયા મન હૈ દુઃખિયા, મન હૈ કાયર મન હૈ શરા;
 મન હિ અધૂરા મન હિ પૂરા, દીન ભગતજીને મનકું મારા ! મનકા

૬૫

બ્રહ્મ સાગર છે મોટા, જગ'પાણીના પરપોટા;
 કોણુ નાના ને કોણુ મોટા, જગ'પાણીના પરપોટા. જગ'ં
 અનેક તપ કરી થાક્યા, અનેક ધ્યાન ધરી થાક્યા;
 મનથી માને સૌ મોટા. જગ'ં
 અનેક જોગ લઈ થાક્યા, અનેક ભોગ કરી થાક્યા;
 મનથી માને છે મોટા. જગ'ં
 ચક્રવર્તી રાજ કરી થાક્યા, ભંડાર ભરીને નાકા;
 અભિમાનથી માને સૌ મોટા. જગ'ં
 ખેલાડી ખેલ કરી થાક્યા, જોનાર જોઈ જોઈ થાક્યા;
 ખોટાના ખેલ સૌ ખોટા. જગ'ં
 મિથ્યા મનના મપોટા, દુઃખી સૌ નાના ને મોટા;
 દીન ભગત પણ ખોટા. જગ'ં

૬૬

શાને, પ્રભુ, તમે ભૂલ્યા કરો છો? મિથ્યા શીદ અફળાર્થ મરો છો? કોઈ કે' છે: 'હું ધ્યાન કરું છું', કોઈ કહે છે: 'હું જ્ઞાન કરું છું'; કોઈ કે' છે: 'હું યોગ કરું છું', કોના વડે તમે સર્વે કરો છો? શાને? મિથ્યાનું અભિમાન ધરો છો, કોઈ કે' છે: હું તો ધર્મ કરું છું'; કોઈ કે' છે: 'હું તો સત્કર્મ કરું છું', કોઈ કે' છે: 'હું તો ભેષ ધરું છું', કોઈ કે' છે: 'હું તો કિરિયા કરું છું', કોના વડે તમે કિરિયા કરો છો? શાને? કોઈ કે' છે: 'હું તો યાત્રા કરું છું', કોઈ કે' છે: 'હું તો સિદ્ધિ કરું છું'; કોઈ કહે છે: 'હું તો રાજ કરું છું', કોઈ કહે છે: 'હું તો કરોડપતિ છું', કોના વડે કરોડપતિ બન્યા છો? શાને?

જૂઠી રે કાયાના ખેલ કરો છો, ધુમાડામાં મૂકો ભરો છો! દીન ભગતનું કલ્યાણ કરો છો, એટલું તમે ઘણું સારું કરો છો. શાને?

૬૭

(અમારી જોડી મોહન-હરિભાઈ બન્ને વાણિયા, એટલે અમને સંખોધી) આ વાણિયા તો મારા પ્રાણિયા રે, તમે જુઓ વિચારી. જોણે હરિને જાણિયા રે, એ તો ખરા વેપારી! જૂના ખાતાં જોણે શોધી રે કાઢ્યાં, સત્ય ધરમનાં લેખાં રે કીધાં; કાઢી કુણુદિ નારી રે; એ તો ખરા વેપારી! દૂડ-કપટને અળગાં રે કીધાં, શીલ-સંતોષને સંગમાં લીધા; આવી નિવૃત્તિ નારી રે; એ તો ખરા વેપારી! મોહ-મમતાનો ત્યાગ જ કીધો, આશા તૃણાને ડામ જ દીધો; એ તો પૂરા થયા અધિકારી રે; એ તો ખરા વેપારી! દીન ભગતને દરશન દીધાં, સત્ય વચનને માની રે લીધાં; એમને માયા તો લાગી ખારી રે; એ તો ખરા વેપારી!

૬૮

આ જગત જળના પરપોટા, પરપોટા!
કોઈ નાના-કોઈ મોટા-જળના પરપોટા;
આખર ખેલ બધા છે ખોટા!

જળનાં

મોટા થઈને હીંડે મલપતા, જેવા વડના ટેટા;
 અભિમાનમાં હીંડે અકડાતા, લડે બકરાં ને ઘેટાં ! જળનાં
 પાણી પવનનો ખેલ બનાવ્યો, અંતરથી કેમ નથી જોતા;
 દીન ભગત કે' ગુરુપ્રતાપે માલિકને નથી જોતા ! જળનાં

૬૮

પ્રભુ, કેવા છો—તમે કેવા છો ?
 કોઈ જાણી શકે નહીં એવા છો.
 તમે નિર્ગુણ છો, કે શિર ગુણ છો ?
 તમે સૃષ્ટિના અકર્તા છો;
 તમે સરવેના મહાદેવા છો ! પ્રભુ
 પ્રભુ, તમને તમારા જાણે છે,
 એવા જન મહારસ માણે છે;
 અંતરમાં સમજ્યા જેવા છો ! પ્રભુ
 તમે વિના આંખથી દેખો છો,
 તમે વિના કાનથી સાંભળો છો;
 અંતરની જાણે એવા છો ! પ્રભુ
 વણુ હાથે છક્કડ મારો છો,
 વણુ મનથી ફંદમાં પાડો છો;
 તમે આપ સ્વરૂપે ખેલો છો ! પ્રભુ
 તમે કોઈને જિંચા ચડાવો છો,
 વળી કોઈને હેઠા પાડો છો;
 તમે કર્તા ને વળી ન્યારા છો ! પ્રભુ
 તમે પોતાતા જનને આધારો છો,
 હરિજનને જેમ તેમ નિભાવો છો;
 વળી દીન ભગતના આધાર છો ! પ્રભુ

‘સસ્તુ’ સાહિત્ય’ એટલે ‘ભિંચામાં ભિંચું’ સાહિત્ય’

ગ્રંથોનું સૂચિપત્ર

સ્વામીજીના સમયમાં છપાયેલાં પુસ્તકો

ઉત્તમ ધાર્મિક ગ્રંથો—

૫૪ મૂલ્ય

સંપૂર્ણ મહાભારત-ભાષાંતર-દળદાર સાત ગ્રંથોમાં...	૫૨૦૮	૪૫-૦
ગિરધરકૃત રામાયણ-કવિ ગિરધરદાસની હસ્તપ્રત ઉપરથી	૭૬૨	૪-૮
માનસ રામાયણ-બે ભાગમાં, દોહા-ચોપાઈ હિંદી લિપિમાં		
અને અર્થ ગુજરાતીમાં ૩૦ ચિત્રો સાથે ...	૧૪૦૦	૭-૦
તુલસીકૃત રામાયણ-બે ભાગમાં, દોહા-ચોપાઈ ગુજરાતી		
લિપિમાં અર્થ સાથે: ૩૬ ચિત્રો સાથે ...	૧૪૩૨	૭-૮
વાલ્મીકિ રામાયણ-ભાષાંતર ૩૭ ચિત્રો સાથે, મોટા અક્ષરો	૧૫૨૮	૬-૦
ભગવતી (દેવી) ભાગવત-સરળ ભાષાંતર, મોટા અક્ષરોમાં	૬૨૮	૬-૦
મહાભારતનું શાંતિપર્વ-રાજધર્મ, આપદધર્મ અને		
મોક્ષધર્મ-ચારે વર્ણ, આશ્રમના સામાન્ય ધર્મો;		
વિશેષ, મુખ્ય તથા ગોણુધર્મો ઇત્યાદિ ...	૮૫૬	૭-૮
વૈદિક વિનય-દરેરોજના સ્વાધ્યાય માટે પસંદ કરી ચૂટેલા		
૩૬૦ વેદમંત્રો, ભાષાંતર-વિસ્તૃત સમજૂતી સાથે	૮૪૦	૩-૧૨
આખ્યાનમાળા-ગ્રંથ ૧ હો તથા ૨ જો-સ્વં અનંત-		
પ્રસાદકૃત ઋષિ-મુનિઓ તથા દેવ-દેવીઓ-		
નાં કુલ ૪૩ આખ્યાનોનો ઉત્તમ સંગ્રહ...	૧૪૨૮	૬-૦
આયધર્મનીતિ ને આજીવનનીતિસાર-પસંદ કરી ચૂટેલા		
ધર્મનીતિના શ્લોકો, સરળ અર્થ સાથે ...	૨૦૮	૦-૮
ઉપદેશસારસંગ્રહ-મહાત્મા તિરુવસ્તુવરના વેદવૃત્ત ઉપદેશો	૨૮૪	૧-૮
પ્રભુમય જીવનનું રહસ્ય-મહાપુરુષોના ઉપદેશની વાનગી		
તથા ભજનો ઇત્યાદિ	૧૬૮	૧-૦
સુબોધરતનાકર-ધર્મનીતિનાં પ્રેરક ૧૦૫ દર્શનો ...	૩૦૦	૧-૮
વિષ્ણુસહસ્રનામ-ભગવાન વિષ્ણુનાં હજાર નામો, અર્થ સાથે	૧૨૮	૦-૪
વિષ્ણુસહસ્ર નામાવલિ દર્શન-ભગવાન વિષ્ણુનાં હજાર		
નામો અર્થ તથા વિસ્તૃત વિવરણ સાથે...	૨૨૦	૦-૬

મનુસ્મૃતિ-સરળ ભાષાંતર, મૂળ શ્લોકો સહિત ... ૬૪૦ ૩-૦

હૃદયતરંગ અને બ્રહ્મણની ગૌ-અભયદેવ રામાંકૃત

ઉત્તમ વિચારતરંગો તથા બ્રહ્મગ્વીસૂક્તનું સરળ ભાષાંતર ૩૨૪ ૧-૦

સંતવાણી તથા ઉપદેશો—

હાસ્યોધ-ભક્તિનિરૂપણ, જન્મદુઃખનિરૂપણ, નવ પ્રકારની
ભક્તિ, બ્રહ્મનિરૂપણ, પિંડ અને બ્રહ્માંડ, સારાસાર
વિચાર ઇત્યાદિ પ્રકારના સમર્થ રામદાસના ઉપદેશો ૬૪૮ ૨-૮

તુકારામ ગાથા-એ ગ્રંથોમાં-મહારાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ સંત
તુકારામે લખેલા પ્રભુપ્રેમ, ભક્તિ, જ્ઞાન અને વૈરાગ્યપ્રેરક
૪૧૪૧ મરાઠી અક્ષરોનું સરળ ભાષાંતર ૧૮૪૦ ૬-૦

પ્રીતમદાસની વાણી-ધોળ, છપ્પા, કક્કા, મહિના ઇ.નો સંગ્રહ ૫૬૦ ૨-૮

ભજનસાગર-જુદા જુદા ભક્તોનાં ૬૩૧ ઉત્તમ ભજનોનો સંગ્રહ ૬૮૮ ૨-૮

સ્વામી રામતીર્થના સદુપદેશો-આત્મકૃપા, બ્રહ્મચર્ય,
રાષ્ટ્રીય ધર્મ, આત્મસાક્ષાત્કારનો વિધિ, પ્રારબ્ધ
નહિ પણ પુરુષાર્થ, યજ્ઞનું રહસ્ય, આનંદ, જીવંતો
કોણ છે? વગેરે બાબતો સમજાવતાં—
વ્યાખ્યાનો ઇત્યાદિ-(ગ્રંથ ૧ લા ૩૫૦) ... ૫૬૪ ૨-૮
સદુપદેશો-(ગ્રંથ ૩ ના ૩૫૦) ... ૫૨૦ ૨-૮

સ્વામી વિવેકાનંદના ઉપદેશો-ધર્મ એટલે શું? ભક્તિનું
ખરું સ્વરૂપ, વેદાંતનું કાર્ય, ભરતખંડનું ભવિષ્ય,
આપણું કર્તવ્ય, પુનર્જન્મ, ભક્તિયોગ, મૂર્તિપૂજન,
પ્રભુપ્રેરિત વાતો, પત્રો ઇત્યાદિ

સદુપદેશો-(ભાગ ૪-૫ ૩૫૦) આવૃત્તિ ૨ જી ૬૦૦ ૨-૪

ભક્તિયોગ-આવૃત્તિ ૨ જી (ભાગ ૮મા ૩૫૦) ... ૩૮૪ ૧-૮

પાતાંજલયોગને જ્ઞાનયોગ (ભાગ ૧૦-૧૧ ૩૫૦) ૫૬૦ ૨-૦

સંતો તથા વીર પુરુષોનાં જીવનચરિત્રો—

આદર્શ ચરિત્રસંગ્રહ-ભાગ ૨ નો: આધક ૭૦ પૃષ્ઠો ચરિત્રો ૬૨૪ ૨-૮

ચૈતન્ય મહાપ્રભુ-ત્રણ ગ્રંથોમાં વિસ્તૃત ચરિત્ર ... ૧૫૯૬ ૬-૮

સંત તુકારામ-મહારાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ સંતનું ચરિત્ર ... ૬૪૮ ૨-૮

સ્વામીશ્રી બ્રહ્માનંદજી ને શિવાનંદજીનાં ચરિત્રો ... ૪૨૪ ૧-૬

ભક્તચરિત્ર—નાભાકૃત ભક્તમાળમાં નહિ આવેલાં

મહાન રત્ન ભક્તોનાં અદ્ભુત અને પ્રેરણાદાયી ચરિત્રો	૫૨૮	૨-૮
ભારતના વીરપુરુષો—ઐતિહાસિક ૪૦ વીર પુરુષોનાં ચરિત્રો	૩૩૬	૧-૪
દેવામી રામતીર્થ—વિસ્તૃત ચરિત્ર, વેદાંતના ઉપદેશો સાથે	૬૭૨	૩-૦
દેવામી વિવેકાનંદ—બાળપણથી સમાધિ પર્યંતના ...		
જીવનના બધા પ્રસંગો આલેખતું વિસ્તૃત ચરિત્ર...	૭૮૪	૩-૦
શમકૃષ્ણ પરમહંસ—પ્રેરણાદાયી અદ્ભુત ચરિત્ર ...	૬૦૮	૨-૬
મહાત્મા સરયુદાસજી, ભૂધર ભક્ત ને } ...		
મહાત્મા જનકીદાસજીનાં ચરિત્રો } ...	૨૫૬	૦-૧૦
શ્રી રામચંદ્રદત્ત ને નાગમહાશયનાં ચરિત્રો ...	૩૩૬	૧-૦
જ્ઞાનેશ્વર મહારાજ ને મહાત્મા ઐકનાથ : બે ચરિત્રો	૫૦૪	૨-૬
મુસ્લિમ મહાત્માઓ—૯૬ મુસ્લિમ સૂફી સંતોનાં ચરિત્રો	૭૫૬	૨-૪
વીર દુર્ગાદાસ અથવા મારુ સરદારો—મારવાડના રાજપૂત		
યુગના આ નરકેસરીનું 'વીરત્વભયુ' વૃત્તાંત...	૩૦૪	૧-૦

ખાસ શ્રીઉપયોગી ગ્રંથો—

ભારતની દેવીઓ—ત્રણ ગ્રંથો : પ્રાચીન તથા અર્વાચીન		
૫૨૮ સતીઓનાં ચરિત્રો : સૌથી મોટા ને સરતો સંગ્રહ	૨૨૬૮	૬-૦
કયાળુ માતા અને સદ્ગુણી પુત્રી—શ્રીઉપયોગી દૂંકી		
ચાર વાતો—બાલિકાઓ માટે ખાસ ઉપયોગી	૧૬૦	૦-૮
દૂંકી વાતો—ગ્રંથ ૧ હો—સામાજિક નિર્દોષ ૬૬ વાતો	૫૮૮	૨-૮
,, ,, ૨ જો—કુટુંબ માટે ઉપયોગી ૫૭ વાતો	૫૭૬	૨-૮
દૂંકી વાતો—ગ્રંથ ૫ મો—શ્રીપુરુષને ઉપયોગી ૫૬ વાતો	૪૦૮	૨-૮
,, ,, ૩ હો—સર્વ માટે ઉપકારક ૮૬ વાતો	૭૨૦	૨-૮
દેવગંનું વિમાન—ભક્તિમાર્ગના દૂંકા ઉરપ રમૂજ દાખલા	૩૭૨	૨-૦
દેવગંની કૂંચી—સદ્વર્તન રાખતાં શીખવનારું પુસ્તક ...	૩૭૨	૨-૦
દેવગંનો ખજાનો—ભક્તિમાર્ગની સરળ ત્રીજી ચોપડી ...	૩૧૨	૨-૦
દેવગંનો પ્રકાશ—જ્ઞાન અને પરમાર્થનો સંબંધ તથા ...		
પાગલ હરનાથની જાણવાલાયક વાતો ...	૩૩૬	૨-૦
દેવગંનો આનંદ—ભક્તિના અનેક પ્રકારો ઇત્યાદિ ...	૩૬૦	૨-૦
દેવગંની સડક—સ્વર્ગપ્રાપ્તિ માટેનો રસ્તો ખતાવનાર	૪૬૮	૨-૦
સંસારમાં દેવર્ગ—સંસારને સ્વર્ગરૂપ બનાવનારું પુસ્તક	૩૪૮	૨-૦
દેવર્ગની સીડી—મોક્ષમાર્ગના ૧૨ પગથિયાંની સમજ...	૩૬૦	૨-૦

સાચું સ્વર્ગ-ભક્તિ ને જ્ઞાનવિષયક સાદી વાતો ...	૪૬૨	૨-૦
સ્વર્ગની જિંદગી-કંગાળ મનોદશાને માટે ભોમિયાણે	૩૦૦	૨-૦

ભગવદ્ ગીતાએ—

શ્રી જ્ઞાનેશ્વરી ભગવદ્ગીતા-ભગવાન જ્ઞાનેશ્વરે લખેલી અનેક દાખલા-દશાંતથી ગીતા સમજાવતી 'ભાવાર્થ' દીપિકા'ની ટીકાના સરળ અર્થ સાથે ...	૮૮૮	૪-૦
શ્રી ભગવદ્ગીતા-એક બાબુ શ્લોક ને બીજી બાબુ ભાષાંતર, બોડપટ્ટીનાં પૂઠાં ...	૪૮૦	૦-૬
શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા-માત્ર ગુજરાતી ભાષાંતર આવૃત્તિ ૨૦ મી, બોડપટ્ટીનાં પૂઠાં ...	૨૮૮	૦-૪

યોગ ને વેદાંત—

જ્ઞાનયોગ-આત્મા, વ્યાવહારિક વેદાંત, કલ્યાણનો પંથ, યાજ્ઞવલ્ક્ય અને મૈત્રેયી-વગેરે ઉપર વિવેકાનંદે આપેલાં વ્યાખ્યાનો	૨૩૬	૦-૧૨
રાજયોગ-(સ્વામી વિવેકાનંદકૃત) સાધન, પ્રાણ, પ્રાણુ આધ્યાત્મિક રૂપ, પ્રાણનો સંયમ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન, સમાધિ ઇત્યાદિ	૧૩૬	૦-૧૨
પાતંજલ યોગસૂત્ર-ભગવાન પતંજલિનાં યોગ સૂત્રો, અર્થ તથા સ્વામી વિવેકાનંદજીના વિવેચન સાથે ...	૧૬૨	૧-૦

ઉત્સાહ અને ચેતનાપ્રેરક ગ્રંથો—

આગળ ધસો-ચેતનાપ્રેરક મહાન ગ્રંથ : (આવૃત્તિ ૩જી)	૪૬૮	૨-૮
આદર્શ દશાંતમાળા-ભાગ ૧-૨-મહાપુરુષોના જીવનપ્રસંગો પરથી બોધક અને અનુકરણીય ૮૧૯ દશાંતોનો સંગ્રહ	૬૨૮	૪-૦
ભાગ્યના સ્પષ્ટાઓ-માણસ પોતાનું ભાગ્ય પોતાના હાથે જ કેવી રીતે રચી શકે છે, તે બતાવવું દશાંતો સાથેનું ઉત્સાહપ્રેરક પુસ્તક ...	૫૬૪	૨-૮
શુભસંગ્રહ-(ભાગ ૧, ૨ ને ૬) જુદા જુદા ત્રણ ગ્રંથોમાં ધરગથ્યુ દવાઓ તથા ઉપયોગી માહિતીના ૪૦૧ લેખોનો ઉપયોગી સંગ્રહ...	૧૪૭૨	૫-૪
કંતલખાનું-અમજીવીઓનાં અનેકવિધ દુઃખોનો તાદરશ ચિતાર ૨૦૦ કરતી નવલકથા (અષ્ટન સિંહલેરકૃત)	૬૬૬	૩-૦
શુભોદ્ધ કથાસાગર-બોધદાયક ૫૦૫ દશાંતોનો સંગ્રહ	૪૬૪	૨-૦
શુભોદ્ધ પુણ્યવાટિકા-રોજસાદીકૃત નીતિવિષયક, મધુર અને		

હૃદયગ્રાહી શૈલીમાં લખાયેલું પુસ્તક: રાજની અને ત્યાગીની રહેણીકરણી, મીનનો મહિમા, શિક્ષણનું ફળ ઇત્યાદિ	૧૩૬	૦-૫
સુખી જીવનનાં સાધન-વ્યાવહારિક સુખ મેળવી આનંદી જીવન ગાળવા ઉત્સાહ પ્રેરતું પુસ્તક...	૩૧૨	૧-૬

વૈદક તથા વિજ્ઞાનના ગ્રંથો—

આરોગ્ય વિષે સામાન્ય જ્ઞાન-મં ગાંધીજીકૃત : શરીરરચના, હવા, પાણી, ખોરાક, કસરત, કપડાં, પાણીના તથા માટી- ના ઉપચાર, અકસ્માત, ગર્ભવેળા સ્ત્રી-પુરુષનું કર્તવ્ય વગેરે	૧૨૮	૦-૮
વૈદક સંબંધી વિચારો-એ ગ્રંથમાં, આરોગ્ય અને વૈદકને લગતા ઉપયોગી ૨૬૧ લેખોનો સંગ્રહ	૧૧૧૬	૩-૧૨
આર્યભિષક્ અથવા હિંદુસ્તાનનો વૈદ્યરાજ-૧૦ મી આવૃત્તિ: અનેક વનસ્પતિઓના ગુણ-દોષ, ઉપયોગ તેમ જ રોગો, તેનાં લક્ષણ ને કારણ તથા ઉપચારોનો મહાન ગ્રંથ	૮૩૨	૬-૦
આયુર્વેદ નિબંધમાળા-એ ગ્રંથમાં, વૈદ્ય તિલકચંદ તારા- ચંદ્રકૃત: આયુર્વેદ પ્રમાણે અનેક રોગ, તેનાં લક્ષણ, કારણ, ઉપાયો તેમ જ અનુભૂત ઉપચારો બતાવતો ઉત્તમ ગ્રંથ	૧૧૫૨	૪-૪

ખાળકો માટેનાં પુસ્તકો—

ખાળકોની વાતો-ભાગ ૧ લો: બોધપ્રદ ૨૧ વાતો ...	૮૪	૦-૬
” ” ભાગ ૨ લો: બોધપ્રદ ૬૧ લેખોનો સંગ્રહ	૨૬૪	૦-૮
સફળુણી ખાળકો-૬૬ ખરા બનાવોનો સંગ્રહ...	૧૩૬	૦-૬

ટ્રસ્ટીઓએ બહાર પાડેલાં પુસ્તકો

ધાર્મિક ગ્રંથો—

પરિચિત પદસંગ્રહ-નૂતના ભક્તો અને સંતોનાં ભજનો (છપાય છે.)		
મહાવાક્ય રતનાવલિ-સરળ અર્થ સાથે	૧૪૪	૦-૧૨
એકાદશ ઉપનિષદો-મૂળ શ્લોકો તથા સરળ અનુવાદ	૪૩૨	૨-૮
બૃહદારણ્યક અને ખીન ૧૦૦ ઉપનિષદો-મૂળ શ્લોકો તથા સરળ અનુવાદ: (છપાય છે.)		
કલ્પ-પરશુરામ અથવા આત્મદર્શનયોગ-ભગવાન કલ્પત્રેય પ્રણીત ત્રિપુરાહરચ જ્ઞાનખંડ, વિસ્તૃત સમજણ અને વિવરણ સાથે	૩૪૪	૨-૦

સું કોણ ? અથવા હકામતનું આત્મદર્શન-	
લેખક : સ્વામી માધવતીર્થજી (નૂન પ્રતો છ.)	૩૮૪ ૨-૦
પરમાનંદની પ્રાસિ-લે. ધીરજલાલ સાંકળિયા : શુદ્ધિત	
મતથી બહાનું નિરૂપણ કરવું પુસ્તક, રસિક વાતચીતરૂપે	૨૬૪ ૧-૮
વિદુરનીતિ-શ્લોકો તથા સરળ ભાષાંતર	૧૬૮ ૦-૧૨
મોક્ષમાળા-શ્રીમદ્ રાજચંદ્રકૃત જૈનતત્ત્વજ્ઞાનનું ઉત્તમ પુસ્તક	
મહાત્મા ગાંધીજીના પરિચય સાથે... ..	૧૮૦ ૧-૪
પરમસુખી થવાના ઉપાય-શ્રીમન્નથુરામ શર્માનાં ધાર્મિક	
ન્યાયનાનો ઉપયોગી સંગ્રહ	૩૩૬ ૨-૦
વિવેકાનંદસાર-વિવેકાનંદના સમગ્ર ઉપદેશોના સારરૂપે	
વિદ્યાર્થીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી	૨૬૪ ૨-૦
રામકૃષ્ણકથામૃત-ઉપદેશો, બોધક વાતચીતના પ્રસંગો છં	૮૦૦ ૫-૦
શ્રીમદ્ ભાગવત-ખેત્રંચમાં ભાષાંતર-આવૃત્તિ ૧૧મી, ૨૭ ચિત્રો ૧૨૪૦	૮-૦
એકાદશ સ્કંધ-મૂળ સહિત સરળ ભાષાંતર	૪૮૦ ૧-૪
દીવાને સાગર-પ્રભુપ્રાપ્તિ અને જીવનસાધ્યનો ઉલ્લાસ	
આપતી શ્રી 'સાગર'ની ગઝલોનો સંગ્રહ	૪૮૦ ૪-૮
અખાની વાણી-અધરા શબ્દોના અર્થ સાથેની ત્રીજી આવૃત્તિ	૫૦૪ ૩-૦
જીવન પગલે-(કાવ્યો)-જીવનપથ ઉન્નતવાની પ્રેરણા	
આપતો કાવ્યસંગ્રહ	૧૧૨ ૦-૧૦
ગીરાં અને નરસિંહ-(સંપાદક : ન્યાયમૂર્તિ હરસિદ્ધલાઈ	
દિવેટિયા) પસંદ કરેલાં ૧૬૩ ભજનો તથા પદો	૧૦૪ ૦-૧૨
તુકામહર્ષે:-સંત તુકારામના પસંદ કરેલા અભંગોનો સંગ્રહ	
મરાઠીમાં... ..	૧૨૦ ૦-૫

જીવનચરિત્રો—

નાનક-દ્વંકું ચરિત્ર	(નવી આવૃત્તિ છપાય છે.)
મહર્ષિ દયાનંદ-મહાન જ્યોતિર્ધરનું ચરિત્ર	(નવી આવૃત્તિ છપાય છે.)
મહાવીર-ભગવાન મહાવીરનું દ્વંકું ચરિત્ર	(નવી આવૃત્તિ છપાય છે.)
રમણ મહર્ષિ-(લે. સ્વામી માધવતીર્થ) દ્વંકો પરિચય ને બોધ	૧૮૪ ૧-૦
સાઈબાબા-શિરડીના પ્રખ્યાત સંતનું ચરિત્ર	૪૩૬ ૩-૦
સ્વામી સહજાનંદ-ચરિત્ર ને ઉપદેશો	૩૨૮ ૧-૮

શ્રીઉપયોગી સાહિત્ય—

શ્રીઓના વિવિધ પ્રશ્નો-શ્રીઓની કેળવણી, લગ્ન, વારસા- હક્ક, ગામડાંની શ્રીઓના પ્રશ્ન, કાર્યક્ષેત્ર, શારીરિક સંપત્તિ, ગૃહઉદ્યોગ તથા શ્રીઓની ફરજ છં અનેક વિષયો ૨૬૪	૧-૮
કલ્યાણમંચી-વાર્તાના સ્વરૂપમાં શ્રીઉત્કર્ષની ભાવનાને રમ્બ કરતો ગ્રંથ: શ્રીઓના રોગો અને તેના ઉપાયો સાથે : આવૃત્તિ ૨ જી ૨૨૪	૧-૦

ભગવદ્ ગીતાઓ—

શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા-ગુજરાતી સરલાયૈ સહિત, મોટા અક્ષર ૨૪૮	૦-૧૨
ભગવદ્ગીતા-શ્લોકો, ગું પદ્મચંદ્ર તથા શબ્દાર્થ સાથે છપાય છે.	
ભગવદ્ગીતા-શ્લોકો ગુજરાતી લિપિમાં, પદ્મચંદ્ર તથા શબ્દાર્થ સહિત છપાય છે.	
અષ્ટાવકગીતા-શ્લોકો તથા સરળ અર્થ ૭૨	૦-૮
અવધૂતગીતા-મૂળ શ્લોકો તથા સરળ ભાષાંતર ...	૧૫૨ ૧-૦
શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા-ગુજરાતી સરલાયૈ તથા પંડિત નીલકંઠની વિરચિત ટીકા સાથે, કદ ૫×૭ા	૧૬૬૧-૧૦

વેદાંત ને યોગના ગ્રંથો—

વિવેકચૂડામણિ-શ્રીમત્ શંકરાચાર્ય વિરચિત મૂળ સહિત ગુજરાતી ભાષાંતર ૧૬૦	૦-૧૨
વિચાર સાગર-વેદાંતનાં દોહન-સારરૂપ તત્ત્વજ્ઞાનનું પુસ્તક ૪૩૨	૨-૮
લઘુ યોગવાસિષ્ઠ-મહામૂલા જીવનની હરેક પળ યોગપૂર્ણ વિતાવવા પ્રેરણા આપતું અનુદ પુસ્તક ...	૫૨૮ ૨-૮
યોગવાસિષ્ઠ મહારામાયણુ-ચાર દળદાર ગ્રંથો, વૈરાગ્ય, મુચુક્ત, ઉત્પત્તિ, રિયતિ, ઉપરામ ને નિર્વાણુ-આ છ પ્રકરણો ૧૯૦૮	૧૨-૦
આત્મવિલાસ-જીદાં જીદાં દર્શિબિદુઓથી વેદાંત સમજાવતો ગ્રંથ ૩૪૪	૨-૦
જીવનમુક્તિવિવેક-તત્ત્વજ્ઞાન, વાસનાક્ષય અને મનોનાશ કરી મુક્તિ માટે માર્ગદર્શન આપતો સ્વામી વિદ્યારણ્યકૃત પ્રાચીન ગ્રંથ ૨૨૦	૧-૪
આત્મશામાયણુ-રામાયણુની દૂંકી કથા સાથે તત્ત્વજ્ઞાન સમજાવતું અધ્યાત્મ વિષેનું સરળ પુસ્તક ૧૪૦	૦-૧૨

વૈદક અને વિજ્ઞાન—

ખોરાકના ગુણદોષ-લેખક : ડૉ. રસિકલાલ જે. પરીખ				
આયુર્વેદ ને એલોપથી બાજુનાર દાકતરને હાથે લખાયેલું				
વ્યવહારુ માર્ગદર્શક પુસ્તક :	૧૦૦ ૦-૧૦
ઔષધિ કલ્પલતા-જડ અને હડીલા રોગો ઉપર ૪૩				
વનોષધિઓના સેવન વિષે સમજૂતી	૧૧૨	૦-૧૨

ખાળોપયોગી—

ખિરબલ અને બીજા-લે૦ જ્યોતીન્દ્ર હ૦ દવે : બાદશાહ અને				
ખિરબલની તથા બીજા રમૂજ વાતોનો સંગ્રહ	૨૮૦	૧-૮		
ભારતીય નીતિકથાઓ-‘મહાભારત’માંની પર દ્વંદ્વી વાતો	૧૬૨	૦-૮		
સુખોદક નીતિકથા-સ્વ૦ ‘ખિરબલ’કૃત ૧૫૨ખોદપ્રદ વાતો	૨૩૨	૦-૮		

પ્રકીર્ણ સાહિત્ય—

આત્મનિરીક્ષણ ને સંકલ્પ-રમણલાલ વ૦ દેસાઈનું વ્યક્તિગત				
અને સમાજની નિર્બળતા ઉપર ડોકિયું કરી સ્વસુધારણા				
માટે પ્રેરણા આપતું ઉત્તમ પુસ્તક	...	૧૬૮	૧-૦	
કચ્છની લોકવાર્તા-(લે૦ ડુંગરશી ધરમશી સંપાદિત)...				
કચ્છદેશની રાજપૂત યુગની ઘટનાઓ આલેખતો ગ્રંથ	૩૫૪	૨-૦		
સાહિત્યપ્રારંભિકા-લે૦ હિંમતલાલ ગણેશજી અંબરિયા :				
ગુજરાતી સાહિત્યના વિકાસનો ઇતિહાસ :				
વિદ્યાર્થીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી	...	૧૫૨	૧-૦	
ગુજરાતની ગઝલો-(દી. બ. કૃષ્ણલાલ ઝવેરી સંપાદિત)				
નુદી નુદી ૮૬ ઉત્તમ ગઝલોનો સંગ્રહ	...	૧૮૦	૧-૦	

ઉત્સાહ અને ચેતનાપ્રેરક ગ્રંથો—

અંતરની વ્યથા-લે૦ ‘સોપાન’ :: હૃદયના જાંડાણમાંથી				
ભૂમકતી સાચી પાંચ જવાબાઓ, જે જીવનને આપ્તાદ				
રીતે દૃઢ-ટેકીલું બનાવી ખરા રાહ પર લાવે છે.	૧૬૨	૧-૪		

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય

ભદ્ર, સેશન્સ કોર્ટ પાસે, પો. બો. નં. ૫૦, અમદાવાદ
અને કાલબાદેવી રોડ, હાથી બીલ્ડિંગ, ત્રીજે માળે, મુંબઈ -૨

‘ સર્વોપયોગી સાહિત્યશ્રેણી ’

(અનુસંધાન પૂંદાના પાન ખીજની સામેથી)

જુન-૧૯૪૬ માં પ્રસિદ્ધ થશે

બાકીનાં પાંચ પુસ્તકો તૈયાર થયે તેનાં નામ અને લેખક વિષે ચોક્કસ જાહેરાત કરવામાં આવશે. આજની ધારણા પ્રમાણે એ પુસ્તકોમાં નીચેના વિષયોનો સમાવેશ થશે:-

૧૪. રવીન્દ્ર-જીવન

કવિવર રવીન્દ્રનાથ ટાગોરના જીવનનો પ્રેરણાત્મક પરિચય

૧૫. ગુજરાતના સેવકો

આજના ગુજરાતને ઘડનારા મૂંગા સેવકોની જીવનકથા

૧૬. માતૃત્વ

બાળકોને લગતા પ્રશ્નો અને ઉત્તરો

૧૭. જયત નારી

નારીજીવનને પ્રેરણા આપતા લેખો ને જીવન-ચરિત્રો

૧૮. સાહસ કથાઓ

લોકકથાઓ અર્થે સાહસ કરનારા વીરોની કથાઓ

- આ શ્રેણીના દરેક પુસ્તકની છૂટક કિંમત દસ આના રહેશે.
- બધાં પુસ્તકો માટે નામ નોંધાવનારને ૧૮ પુસ્તકો દસ રૂપિયામાં મળશે.
- ટપાલથી મંગાવનારે રૂા. ૧-૮-૦ ટપાલખર્ચનો મોકલવો.
- પ્રસિદ્ધ થનારાં પુસ્તકોમાં સંબંધગવશાત્ સંસ્થા ફેરફાર કરી શકશે.

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય

ભદ્ર નદી જવાને રસ્તે, સેશન્સ કોર્ટ પાસે, અમદાવાદ
અને દાલબાદેવી રોડ, હાથી બીલ્ડિંગ, ત્રીજે માળે, મુંબઈ-૨

‘સસ્તું સાહિત્ય’ એટલે ‘ઊંચામાં ઊંચું સાહિત્ય’

‘આમ સાહિત્યશ્રેણી’

આ ગ્રંથાવલિમાં જ્ઞાન-ચારિત્ર્ય-વર્ધક અને નિર્દોષ આનંદ મેળવી શકાય તેવું સાહિત્ય જૂજ કિંમતે બહાર પડે છે. હાલ નીચે પ્રમાણે પુસ્તકો પ્રકટ થયાં છે:-

ગીતાસંકલન-સંપાદક: શ્રી ૦ રમણ મહર્ષિ: મોઢે કરવા જેવા		
ગીતાના ૪૧ શ્લોકોનું સંકલન, બીજા બે સંકલનો સાથે	૫૨	૦-૩
વિચાર સૂર્યોદય-તત્ત્વજ્ઞાનની બાળપોથી જેવું સરળ પુસ્તક	૫૨	૦-૩
જ્ઞાનનાં ઝરણાં: સ્વામી માધવતીર્થ	૬૪	૦-૩
ધ્યાન અને જ્ઞાન-સ્વામી માધવતીર્થ	૪૮	૦-૩
કણ્ઠાભરણમ્ ચૂંટી કાઢેલા પ્રાર્થના-મંત્રો-અર્થ સાથે ...	૬૪	૦-૩
શ્રીમત્ શંકરાચાર્ય-લેખક: પુરાતન ભુય: જગદ્ગુરુ આદ્ય		
શંકરાચાર્યનું દ્વંદ્વ જીવન અને કવન ...	૪૮	૦-૩
ભગવાન બુદ્ધ-લે. પુરાતન ભુય: કેટલાક જીવન-આદર્શોનું નિરૂપણ	૫૬	૦-૪
મેનાવતી ને ગોપીચંદ તથા ભર્તૃહરિ ને વિક્રમ-કલાપી કૃત	૪૮	૦-૩
જેસલ અને તોરણ તથા ગોપીચંદ ને જલધર-	૫૬	૦-૩
મનને-એક સંતની મનોનિગ્રહ પ્રેરતી કવિતાઓ	૪૦	૦-૩
ઉચ્ચ જીવન:-ડૉ. હરિપ્રસાદ દેસાઈ	૫૬	૦-૩
કાળમુખી અને બીજી વાતો લેખક: ચુનીલાલ મડિયા	૬૪	૦-૩
ધાવણની ધાર ને બીજી વાતો-લેખક: ,, ,,	૬૪	૦-૩
કેરીની મોસમ ને બીજી વાતો-લેખક: ‘શયદા’ ...	૭૮	૦-૫
અણોળો ને નવું રેલવે સ્ટેશન-લે. શ્રી. ચુનીલાલ વં શાહ	૬૦	૦-૪
જીવનનો મર્મ-લે. શ્રી. ‘સોપાન’	૮૪	૦-૬
નવજવાન- ,,	૬૪	૦-૪
અહિંસાનું રહસ્ય- ,,	૭૨	૦-૪
એ વૃદ્ધ પુરુષ!- ,,	૫૬	૦-૪
આશાને અજવાળે- ,,	૫૬	૦-૪
શ્રીમંતનો સડો-(કાવ્ય)-ઈશ્વર ધોળકિયા	૬૪	૦-૪

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય { અમદાવાદ
ને મુંબઈ-૨

જીલ્લી અખી સદીમાં મહાગુજરાતે
મહાધર્મ દયાનંદ સરસ્વતી, મહા-
ત્મા ગાંધીજી અને ભિષ્મુ અખાંડાનંદ-
દાનંદ-એ ત્રણ મહાપુરુષો આપ્યા છે.

એ ત્રણે મહાપુરુષોએ જનતાના
દિલનો મહાન સિદ્ધાંત વિચાર્યો, ખડેર
કર્યો ને પોતાના જ જીવન દ્વારા અનેક
મુશ્કેલીઓનો સામનો કરીને કિયાના
પ્રદેશમાં એ સિદ્ધાંતને સફળ કર્યો.

સંત અને કમયોગી એવા ભિષ્મુ
અખાંડાનંદે જનસેવાનો ઉચ્ચ
પ્રકાર દેખાવ્યો છે.

૧૮૭૪ / ૧૯૪૨

તેમણે અજ્ઞાનરૂપી અંધારો દૂર કરવા માટે પુસ્તકો દ્વારા ઉત્તમ
વાચનરૂપી રસાપન લાખો ગુજરાતીઓને પૂરું પાડ્યું છે.

તેમણે ઋષિમુનિઓની વાણી અને વિદ્યાન લેખકોના વિચારોનો
પ્રચાર કરી, જનતાને નવું જીવન આપ્યું છે. તેમણે સાહિત્યના મહાન
ક્ષેત્રમાંથી ત્રણ સો જેટલાં ઉત્તમ પુસ્તકો ચૂંટીને સર્વ રીતે શુદ્ધ
કરીને, સરળ અને સ્પષ્ટરૂપી વાંચી શકાય તેવા મોટા અક્ષરોમાં
છપાવ્યાં અને તેની લાખો પ્રતો ગરીબમાં ગરીબ માણસને પોસાય
એવી સસ્તી કિંમતે ગુજરાતના ધરેધરમાં પહોંચાડી છે.

આ અગ્રગણ્ય સંતપુરુષે 'કથયન્તો માં નિવ્યમ્' એ ગીતાસુત્ર
પ્રમાણે છેક છેવટની ધડી સુધી ગુજરાતના જીવનમાં અનેક શુભ
સંસ્કારો રેખ્યા છે.

તે શ્રદ્ધ કાચું તેમની પાછળ ચાલુ રહે તેવી અવસ્થા પણ
તેમણે કરી છે.

જ્ઞાનનું દાન એ સૌથી વિચિત્ર દાન છે, અને એ પ્રદેશમાં પહેલી
પંક્તિએ બેસનાર દાતા ભિષ્મુ અખાંડાનંદનું સ્થાન ગુજરાતના
ગૌરવમાં-દિંદના રાષ્ટ્રજીવનમાં અપ્રતિમ રહેશે.

સસ્તું સાહિત્ય વધતું કાર્યાલય { અમદાવાદ
ને મુંબઈ-૨

